

5914

Ganessa purpurina

Acm. No. 15710

28.100
π

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ नमस्तस्मैगणेशायब्रह्मविद्याप्रदायिने ॥ यस्यागस्त्यायेतेनामविघ्नसगशोषणे १ ऋषय उचुः ॥ ॥ मूतमूतमहाप्राज्ञवेदशास्त्रविशारद ॥ सर्वविद्यानिधेत्वत्तोक्ताभ्यानोपलभ्यते १ जन्मजन्मांतरिंयनः स्थितं पुण्यं महत्तरम् ॥ तेन संदर्शनं जातं सर्वज्ञस्य सतस्तव २ वयं धन्यतमालोके जीवितं न सुजीवितम् ॥ पितरो वेदशास्त्राणि तपांस्या श्रम एव च ३ अष्टादशपुराणानि विस्तराच्छावितानिनः ॥ अन्यान्यपि हि नः श्रोत्रमिच्छानो वदंस्तम ४ शौनकेयमहासत्रे सत्ताद्वादशवर्षिके ॥ त्वत्कथामृतपानां नो नान्यद्विश्रामकारणम् ५ ॥ मृतु उवाच ॥ ॥ साधुष्टं महाभाग आवाह्रिः पुण्यकर्मभिः ॥ साधूनां समचित्तानां मतिर्लोकोपकारिणी ६ ममापि पारितोषोऽस्ति कथानां कथने हि जाः ॥ अतो हं साधुष्टेभ्यः कथयिष्ये विशेषतः ७ ॥ अन्यान्यपुराणानि वतं तेषां निवर्ततेष्टादशैव च ॥ गणेशं नारदीयं च नृसिंहदीन्यथापि च ८ गणेशस्य पुराणं यत्तत्रादौ कथयाम्यहम् ॥ दुर्लभं श्रवणं यस्य मर्त्यलोके विशेषतः ९ यस्य स्मरणमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ प्रभावमस्य गदितुं न शः शेषश्चतुर्मुखः १० संक्षेपतो ब्रवीम्येतत्तथापि भवदाज्ञया ॥ बहुजन्मार्जितैः पुण्यैरस्य तु श्रवणं भवेत् ११ पाखंडिनां स्तिकां नानं भवेत्पापकर्मिणाम् ॥ नित्यत्वाग्निगुणत्वाच्च अनादि त्वाच्च तत्त्वतः १२ गणेशस्य स्वरूपं न वक्तुं कृणुते ॥ तथाप्युपासनासक्तैर्निर्गुणैर्ब्रूयते १३ ॐकाररूपी भगवान् यो वेदोदोऽप्रतिष्ठितः ॥ यं सदा मुनयो देवाः स्मरन्तीन्द्रादयो हृदि १४ यं पूजयंत स तत्तत्तद्ब्रह्मेशानं द्रविष्णवः ॥ यो हेतुः सर्वजगतां सर्वकारणकारणम् १५ यदाज्ञायकः सृजते यथिष्णु र्यदाज्ञयापालनमातनोति ॥ यदाज्ञयांसं हरेहरोऽपि यदाज्ञयांसं च ते दिनेशः १६ यदाज्ञया वातिसमीरणोऽपि यदाज्ञयापः प्रवर्हति दिक्षु ॥ यदाज्ञयाभानि पतंति भूमौ यदाज्ञयाग्निर्ज्वलति त्रिलोके १७ तस्यैव चरितं गुप्तं कस्यापि निवेदितम् ॥ तदहं वः प्रवक्ष्यामि सादरं श्रूयतां हि जाः १८ ब्रह्मणा कथितं पूर्वव्यासाया भित्तोजसे ॥ भृगवे कथितं तेन सोमकांताय तेन च १९ ब्रतैर्यज्ञैस्तपोभिश्च दानैस्तैर्यैश्च कोटयः ॥ भवंतियेषां पुण्यानंतिषां बुद्धिः प्रजायते २० गणेशाख्यपुराणस्य श्रवणे द्विजसत्तमाः ॥ मां यायेषां न संसारे न दारापत्यभूमिषु २१ मयूरशकथायां तिसा दारामुनि सत्तमाः ॥ श्रूयतामस्य महिमा सोमकांतप्रसंगतः २२ सौराष्ट्रे देवनगरे सोमकांतो भवन्नृपः ॥ वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो धर्मशास्त्रार्थतत्परः २३ दशनागसहस्राणि हयानां द्वियुगानि च ॥ रथिनां षट्सहस्राणि प्रयांतमनुयाति च २४ पदातयोऽप्यसंख्याता अपिशिखधरास्तथा ॥ कोटं दधारिणश्चान्ये निषंगद्वयधारिणः २५ बुद्ध्या बृहस्पतिर्जिग्ये संपदाधनदं च यः ॥ क्षमया पृथिवीर्वाजिग्ये गांभीर्येण महोदधिम् २६ मयूचंद्रमसौ जिग्ये आसाकां त्राचो नृपः ॥ प्रतापेनानं लंजिग्ये सौंदर्येण मनोभवम् २७ यस्यामात्याः प्रबलिनः पंचासदृढविक्रमाः ॥ नीतिशास्त्रार्थतत्त्वज्ञाः परराष्ट्रविमर्दिनः २८ रूपवान् प्रथमस्तत्र विद्याधीशस्तथापरः ॥ क्षेमं करो ज्ञानगम्यः सुबलः पंचमः स्मृतः २९ राजकार्यकरानित्यं राज्ञः प्रियतमाभृशम् ॥ एतैर्नानाविधैः शाआक्रांताः स्वपराक्रमात् ३० एते तिसु दारानां नाभूषावैश्वै

रलं कृताः ॥ तस्य राज्ञो भवद्वायां सुधर्मा गुणशालिनी ३१ यदूपमवलोक्यैवरातिरंशाति लोतमाः ॥ लंजितान सुसंक्रांपेलाभमनचमानर ३२ अनेकरत्नसंचितेता
 दंकेकांचनेशुभे ॥ विभ्रती कर्णयोः कंठेनिकं मुक्ताफलानिच ३३ कटोरनमर्थां चोर्चातादशेनद्रुशेभिगे ॥ अंगुलीयायुत्तमानिकरपादांगुलीषुच ३४ वासांस्यनेक
 वर्णानिमहाहाणि सहस्रशः ॥ भगवद्रजनेसेत्कातथाचातिथिपूजने ३५ सेवनेर्हि शंभुर्वचनेचरतांसदा ॥ हेमकंठइतिह्यातः पुत्रोभूदुनयोः शुभः ३६ गजायुतव
 लोधीमानविक्रमशत्रुतापनः ॥ एवमासीत्सोमकांतः प्रथिव्या राजसत्तमः ३७ सर्वानराज्ञो वशेऽष्टवाचक्राज्यधरातले ॥ नियधमरतोयथादाता त्यागी द्विजोत्तमाः
 ३८ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपसनाखंडे सोमकांतवर्णनानामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ श्रूयतामृषयः सर्वे सोमकांतस्य दुष्कृतम् ॥ अकस्मादभवत्तस्मिन्
 ललकुष्ठेतिदुःखदः १ (धर्मशीलस्य राज्ञोऽथ पूर्वकर्मविपाकतः ॥ शुभं वाप्यशुभं कर्म ननु च तिनं क्वचित् २) यस्यां यस्यामवस्थायां कृतं भवतिकर्म यत् ॥ तस्यांत
 स्यामवस्थायां मुज्यते प्राणिभिर्बुधम् ३ दुःखसागरमग्नौ भूदल्लयोजलयो यथा ॥ वेदनामलभद्रह्वीमुजगेनेव दंशितः ४ नानाक्षतसमाकीर्णः स्रवद्रक्तइतस्ततः ॥ पू
 यशोणितवानराजास्त्रिभिर्विह्वलकृतः ॥ अस्थिशेषो भवद्वाजायक्षमणेव समावृतः ५ चितयाव्याकुलीभूतः सर्वद्विह्वलजान्वितः ॥ ततो मात्याञ्जगौराजामनः संरु
 द्धचयन्ततः ६ ॥ राजोवाच ॥ धिक्छमराज्यं च रूपं च धिग्बलं जीवितं धनम् ॥ केनेदं कर्म बिजनेव्यसनं समुपस्थितम् ७ कांत्या सोमो जितो येन सोमकांतस्ततो भवम् ॥
 येन मेसाधवादीनाः श्रोत्रिया आश्रमा अपि ८ पालिताः पुत्रवज्जानपदलोकास्तथापरे ॥ येन मे निजिताबाणैः शत्रवो धोररूपिणः ९ येन मे सकला पृथ्वी कृतास्वव
 शवर्तिनी ॥ सम्यगाराधितो देवः परमात्मा सदाशिवः १० दुष्टसंगमहीनेनावितनिग्रहकारिणा ॥ येन मे वपुषा पूर्वमिष्टगंधानिषेविताः ११ तदिदानीं प्रातिगंधमतो
 मे जीवितं दृथा ॥ अतो हं काननं यास्ये सर्वेषामभ्यनुज्ञया १२ हेमकंठं सुतं सर्वे बुद्धिर्विक्रमसंयुतम् ॥ सिंचंतु राज्यहेतोर्मेपालयंतु पराक्रमैः १३ इदानीं न प्रदर्शयेमु
 खलोकैकथंचन ॥ न मे राज्यैर्न दारैर्वाजीवितेन श्रियापि वा १४ प्रयोजनं महामात्याः करिष्येऽस्महित्वने ॥ सूत उवाच ॥ इत्युक्त्वा निप पातो व्यतीत रूपा तहतो यथा ॥
 १५ पूयशोणितधर्मो वैव्याप्तोऽद्विजसत्तमाः ॥ कोलाहलो महानासीदमात्यानां च योषिताम् १६ हाहाकारश्चलोकानां क्षणमासीत्सुदारुणः ॥ वलप्रौल्लनवाता
 द्यौरौषधैः क्षिप्रकारिभिः १७ मंत्रिमंत्रप्रयोगैः स्तंसचेतनमकारयन् ॥ स्वस्थे जाते नृपे तस्मिन्नात्माः प्राबुधवन्निद्रम् १८ ॥ अमाया ऊचुः ॥ तव प्रसादादभेदतुल्यं मु
 क्तुं सुखं सर्वजनेष्वसिद्धम् ॥ कथं त्विदानीं त्वदहेतवसा मः कथंच जीवेमपपुष्टतुल्याः १९ करोतु राज्यं तव सूतरेकः प्रभूतकोशो बलवानरिपुत्रः ॥ विहाय सर्वसुखमधरा
 जनसहैव यामस्तु वनाय गंतुम् २० ॥ सूत उवाच ॥ ततः सुधर्मावचनजगादनेष्टपुष्टतुल्याः २१ करोतु राज्यं तव सूतरेकः प्रभूतकोशो बलवानरिपुत्रः ॥ विहाय सर्वसुखमधरा
 दुःखस्य भोक्तानपरास्ति नैव सुखस्य वा पूर्वकृतस्य जंतोः ॥ यथा यथा कर्म फलं प्रसक्तं तदेव भोग्यं स्वयमेव तादृक् २२ मयापि नानाविधभोगवत्या सुखेन राज्यं प

१ भगवद्रजन दानेभिरुक्ता इति पाठान्तरम् ॥ २ त्वरिता इति वा पाठः ॥ ३ नाप्यंशोको लिखितपुस्तके ॥ ४ सन्तः संन्यासितोऽपिच इति पा० ॥ ५ अभिषेकं कुर्वन्तु इत्यर्थः

रिभुक्तमस्य ॥ क्षीणाहिभतागमनसहैवपरत्रलेकेमुनिभिर्प्रादिष्टम् २३ ततःपुत्रोहमकठोविनीतशोकसंकुलः ॥ उवाचतस्मिन्समयेसोमकांतमिदं वचः २४ हे
 मकंठउवाच ॥ नमेराज्येनदौर्ध्रप्रणैर्धनचरैरपि ॥ त्वाविनाष्टपशूदूलकृत्यनैवास्तिनयत्काचिव २५ यथास्नेहंविनादीपोविनाप्राणयथातनुः ॥ दृश्या
 ज्यंतथाराजंस्त्वाविनाधर्मपालक २६ ॥ सूतउवाच ॥ श्रुत्वाहृष्टमनाराजपुत्रोवाचधर्मतः ॥ अमात्यानांसुधर्मायाःपुत्रस्यवचनामृतम् २७ ॥ राजोवाच ॥
 पितुर्विक्रयतोनित्यंश्रद्धयाश्राद्धकृतथा ॥ पिंडदोयोगयायांतुसपुत्रःपुत्रउच्यते २८ अतोर्नित्यासमायुक्तःकुराज्यंममाज्ञया ॥ अमात्ययुक्तःशाश्वित्वंपु
 त्रवच्चाखिलाःप्रजाः २९ धर्मशास्त्रार्थतत्त्वज्ञानीतिज्ञोखिलतोषकृत् ॥ पितृदुद्धरेत्यस्तुपुत्रवान्पुत्रउच्यते ३० अहंवर्गमिष्यामिगलःकुष्ठोऽतिगर्हितः ॥
 पत्न्यासुधर्मयासार्धमनुजानीहिसुव्रत ३१ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ ततउत्थायराजासगृहीत्वादक्षिणेकरे ॥
 पुत्रंविवेशहर्म्याग्रंयत्रमंत्रयत्सदा १ यत्रसिंहासनंदिव्यंकांचनंबहुरत्नयुक्त ॥ मुक्ताप्रवालखचितंभातिशक्रपदंयथा २ तत्रासतुःपितापुत्रौभातोद्वाप्यनेक
 धा ॥ प्रतिरत्नगतौयस्मात्समुदायवृत्ताविव ३ आचारंप्रथमंप्राहर्नीतिनानाविधांष्टपः ॥ पुत्रायकरुणायुक्तोयशसेस्वकुलस्यच ४ ॥ सोमकांतउवाच ॥
 याममात्राविशिष्टायांनिशायांजाग्रतःपुमान् ॥ त्यक्तवाशय्यांशुचिस्थानेउपविश्यगुरुंस्मरेत् ५ देवतांचितायित्वेष्टांप्रणमेत्स्तुतिपूर्वकम् ॥ धर्म्यष्टव्यैश्च
 मस्वेतिपादस्पर्शजगन्मये ६ प्रातर्नमामिगणनाथमशेषहेतुंब्रह्मादिदेववरदंसकलागमाढ्यम् ॥ धर्मार्थकामफलदंजनमोक्षहेतुंवाचाभगोचरमनादिमनंतरू
 पम् ७ प्रातर्नमामिकमलापतिपुत्रघीर्यनानावतारनिरतंनिजरक्षणाय ॥ क्षीराब्धिवासममराधिपबंधुमीशंपापापहंरिपुहरंभवमुक्तिहेतुम् ८ प्रातर्नमामिगि
 रिजापतिमिंदुमौलिव्याघ्राजिनावृतमुदस्तदयंमनोजे ॥ नारायणेंद्रवरदंसुरसिद्धजुष्टसपीक्षिशूलढमरून्मदधंतपुरारिम् ९ प्रातर्नमामिदिननाथमवापहारंगण्डां
 धकारहरमुत्तमलोकवंधम् ॥ वेदत्रयात्मकमुदस्तसुरारिमायंज्ञानैकहेतुमुदरुशक्तिमुदारभावम् १० प्रातर्नमामिगिरिजांभवमूतिहेतुंसंसारसिंधुपरपारकरींत्रि
 नेत्राम् ॥ तत्त्वादिकारणमुदस्तसुरारिमायांमायामर्थसुनीद्रुतांसुरेशीम् ११ एवमन्यांश्चसंस्तुत्यदेवान्मुनिगणंस्तथा ॥ मानसैरुपचारैश्चपूजयित्वाक्षमाप
 येत् १२ ततो गच्छेत्सोदपात्रोत्राग्रामस्यनैर्ऋतींदिशम् ॥ मुदंगृहीत्वाशुश्र्वेतब्राह्मणःक्षत्रियोरुणाम् १३ वैश्यशूद्रौतथाश्यामाननदतिरतःखेन ॥ नोर्वराया
 नवल्मीकाद्ब्राह्मणागारतःक्वचिव १४ वृणादिनाच्छादयित्वाधारांमूत्रपुरीषयोः ॥ कृत्वोत्सर्गंदिवारात्रावुदगदक्षिणदिङ्मुखः १५ आदौगुदंप्रमृज्यैववृणका
 षादिनारः ॥ पंचवारंमृदाद्विश्चालयेत्तदनंतरम् १६ दशवारंवामहस्तंसप्तवारमुभौकरौ ॥ लिंगंतथैकवारंतुवामहस्तंत्रिवारतः १७ मूत्रोत्सर्गेश्चालयी
 तद्वौकरोचद्विवारतः ॥ पादौसदैकवारंतुगृहस्थस्यैवमीरितम् १८ व्रतवानिद्विगुणंकुर्यान्निगुणंवनागोचरः ॥ यतिश्चतुर्गुणंकुर्याद्वात्रावर्धेतुमौनवान् १९

अर्थपादिद्वारात्रौशौचंस्त्रीशुद्धयश्च ॥ ततआचम्यकाष्ठदुशीरकंदकद्वयोः २० गृहीत्वाप्रार्थनार्पूर्वदंताञ्जिह्वाविशोधयेत् ॥ बलमोजोयशस्ते
जपशुबुद्धिधनानिच २१ मेधां ब्रह्माधिर्यंचैव त्वमेदेहि वनस्पते ॥ ततशीतजलैः स्नानं कृत्वा मलहंपुरा २२ ततोमंत्रैश्चष्टौकैः संध्योपास्तिततश्चरेत् ॥
जपं होमंच स्वाध्यायं तर्पणं देवपूजनम् २३ वैश्वदेवं तथार्थित्यं भोजनं द्विजसाक्षिकम् ॥ पुराणश्रवणं दानं परनिषेवनम् २४ परोपकारं कुर्याच्च द्रव्य
प्राणवचोमृतैः ॥ परापकारं नो कुर्यादात्मस्तवनमेव च २५ गुरुब्राह्मदेवं दिनानां स्तिव्यपापसेवनम् ॥ अमश्यभक्षणंचैव परदारनिषेवनम् २६ स्वदारवर्जनंचै
व कुर्यादितुर्गतिंचरेत् ॥ मातापितृगुरुणांच गवांशुश्रूषणं सदा २७ दीनांधकृपण्यश्च दद्यादन्नं सक्नकम् ॥ प्राणाययिपिसत्यस्य त्यागं नैव समाचरेत् २८
ईश्वरानुग्रहोयं साधूनांच प्रपालनम् ॥ अपराधानुसारणधर्मशास्त्रं विलोक्य च २९ पृष्ट्वा वा पांडितादं दं कुर्यान्नृतीति विशारदः ॥ विश्वासाय स्य नैव स्यात्तत्र नो धनश्च
सेतुकाचित् ३० विश्वस्तेत्यंत विश्वासो न कर्तव्यो बुभूषता ॥ कृतवैशेष विश्वस्ते कदापि न च विश्वसेत् ३१ षड्गुणानां प्रयोगेण वर्धयेद्वाष्ट्रमात्मनः ॥ दानं स्वशा
स्य कुर्वीत क्षीणतामन्यथाव्रजेत् ३२ परेषां कुलितेयानमधमं परिचक्षते ॥ चारष्ट्रिदूतवक्रउद्वहदो नृपो भवेत् ३३ दंडस्यैव भयाल्लोकाः स्वैरेव धर्मैर्व्यवस्थि
ताः ॥ अन्यथानियमो न स्यात्पारक्यं स्वीयमित्यदः ३४ अधमो यदि नितेस्तु वीतयदिवाक्काचित् ॥ न कुद्वेन्न च तुष्येन्न किं तया चितयापि च ३५ पूर्वापकारी यदि च
पुनर्वाशरणं व्रजेत् ॥ पूर्वचयनिकोयः स्यात्परिपाल्यः सदैव हि ३६ मंत्रगुप्ति सदा कार्या तन्मूलं राज्यमुच्यते ॥ कामादिषड्गुणहृत्वा ततो न्यायिजयीत च ॥
३७ दृष्टिच्छेदं प्रजोच्छेदं दंवतोच्छेदमेव च ॥ आरामैवैत्ययोः श्लेधं न कुर्यान्नृपसत्तमः ३८ पर्वकाले ददद्दानं यशसे त्यागमेव च ॥ न मित्रवं च न कुर्यात्स्त्रांषु
गोप्यं वेदं न च ३९ ऋणतो ब्राह्मणं चैव पंकतो गांसमुद्धरेत् ॥ अमृतं न वदेत्कापि सत्यं कापि न हापयेत् ४० अमात्यानां प्रजानां च अत्यानां चित्तहृद्वेत् ॥ ब्रा
ह्मणेभ्यो न मस्कुर्याद्विवताभ्यः सदैव च ४१ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ इत्यन्यदपिशिक्षाप्यहमेकं तु तं नृपः ॥ आचारं सहर्धं भर्षणीति शास्त्रं यथाश्रुतम् ४२
क्षेमं करं रूपं तं विद्याधिशं तथैव च ॥ आह्वयामास चाभात्यानुमुहूर्तं विलोक्य च ४३ संभारानुपकल्प्यैव नानास्थानां गतावृषः ॥ ब्राह्मणान्वेदविदुषो यज्ञकर्म
मुनिष्ठितान् ४४ राज्ञोऽथ महतो राजपत्नीश्च मुहुः स्वकात् ॥ आह्वयामास नृपतिः श्रेणीमुख्यांश्च नगरान् ४५ अभिषेकावलोकाय पुत्रस्य रिपुवातिनः ॥ गणेशं पू
जयित्वेष्टदेवं तंच यथाविधि ४६ वाचयित्वा स्वस्य स्य नं मातृपूजनपूर्वकम् ॥ कृत्वाभ्युदयिकं श्राद्धं ब्राह्मणां स्तप्यं चार्धमा ४७ कारयित्वा मंत्रवोषैर्भिक्षं तु तस्य
सः ॥ उवाच सोमकांतस्त्रीन्मित्रमुस्त्यानि दंवचः ४८ ॥ राजोवाच ॥ ममायं मुत इत्येव ममाया बुद्धिस्तुवः ॥ भवतामेव हस्तेषु मुत एष निरूपितः ४९ ममानुशा
सनं यद्वत्कृतं नीतिविशारदैः ॥ तथास्य शासनं कार्यं श्रेणीमुख्यसमन्वितैः ५० इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंड आचारदिनिरूपणनाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

१ कृतवैश्यविश्वस्ते ६० पाठान्तरम् २ परेत्याकुलितमानमिति पाठभरम् ३ कितया कितयापि चेति पाठान्तरम् ४

॥ सूत उवाच ॥

देशानिवासांसिमुवाच ॥

जायते ॥ अमरि ॥

नासौचकारद्विजपूजनम् ॥ मणिसुकाप्रवालानिददौसांगंगवायुतम् १ तोषयामाससर्वोस्ताम्रगजगोश्वधनशुकैः ॥ नाना
देशानिवासांसिमुवाच ॥ नानावर्णानिकाशमीरदेशजानिमहातिच ॥ राजभ्योराजपत्नीभ्योग्राममुख्येभ्यएवच ३ तद्द्वयेभ्योगुणिभ्यश्चददौरा
जायते ॥ अमरि ॥ ४ ददावन्ग्रामान्बहुनान्यपि ४ ततोवनंयौराजादुःखशोकसमन्वितः ॥ पूर्वजन्मार्जितैर्दोषैरस्यतमलिनोऽशुचिः ५ तस्मि
न्ययतेलोकानांहाहाकारोमहानभूत् ॥ स्वस्वकार्यविहायैवप्रतिजगमुर्जनार्थिपम् ६ अमात्याराजभार्याचेहमकंठःसुहृद्वृतः ॥ उतिष्ठन्प्रपतायेत्स्वलन्था
वनरुदन्नपि ७ अमात्यानागरास्तंतुदुःखिताअप्यवारयन् ॥ गव्यूतिद्वितयंगत्वातस्थौराजाश्रमान्वितः ८ दृष्ट्वावर्षाशीतजलानानावृक्षसमन्विताम् ॥ उवा
चनगरान्सर्वानमात्यान्स्वजनानपि ९ अपराहंसयायद्यश्चिराग्यंप्रकुर्वता ॥ तत्क्षंतव्यंनमाम्येषबद्धांजलिपुटंजनाः १० कृपाविधेयापुत्रेमेयदिदैवात्समा
गते ॥ विज्ञापयामिदःसर्वान्मयिस्नेहोहनिहायताम् ११ गच्छंतुनगरं सर्वेस्त्रीद्वद्धाःसमागताः ॥ पुत्रेणपाल्यमानामेतिष्ठंतुविगतस्वरः १२ अनुजानंतुमां
सर्वेसुचित्तोयाम्यहंवन् ॥ युष्मासुतुप्रयातेषुमनोमेनिश्चलंभवेत् १३ उपकारंमहांतमेकुर्वंतुकृपयाखिलाः ॥ दुःखितोनिष्ठुरंक्तुमर्तेकामोपिनोत्सहे १४ म
हत्पापंमयैवैतज्जन्मजन्मांतराजितम् ॥ यद्वियोगोहिराज्यस्यलोकानांहितकारिणाम् १५ परंतुकिंकरोम्येषयद्रलत्कुटवानहम् ॥ सर्वोपिस्वकृतंभुंक्तेसुहृतंदुःकृ
तंतथा १६ सूत उवाच ॥ इतिश्रुत्वावचोराज्ञामूर्च्छिताःसुहृदस्तथा ॥ व्रतःकेचित्पाणितलैःशिरांसिष्ठशदुःखिताः १७ केचित्परस्परंचक्रुर्भिक्षाःपंडिताश्रये ॥
सांख्यनंपूर्वजातानांचूपाणांचरितैर्नृपे १८ अनिर्वाच्यामवस्थांतत्समोक्ष्येयुरथापरे ॥ यथास्वरूपेविज्ञातेयोगिनेज्ञानघृतयः १९ दुःखितंसोमकांतंतवनंगंतुस
मुत्सुकम् ॥ नियम्यदुःखधैर्येणधाराःकेचिदथाब्रुवन् २० ॥ जनाऋचुः ॥ ॥ पोषयित्वापालयित्वाननस्वंयत्कुर्महसि ॥ यथानयजतैश्चैत्यंजलमौष्ण्यंतू
नपात् २१ मर्यादांजलधिर्वापिमूर्यग्राकारमेषेवच ॥ कथंवानगरंशामस्वाविनाजनवत्सल २२ यथोडुपतिनाहीनव्योमतारन्वितंनृप ॥ पुरंतद्वन्नशोभेतत्सर्ववि
नाशचूर्कषण २३ सैहवयामस्तीर्थानिद्वित्राणिवयमप्युत् ॥ रूपंतेकांतिमत्कांतभवितातिथिसिक्ता २४ ततःसैहवयास्यामोनगरंध्वजसंकुलम् ॥ हर्षेणमहतायु
क्तावाद्यंबदिपुरःसराः २५ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वाक्रोधदुःखसमन्वितः ॥ उवाचराजातान्त्रामैवमेषवपुनःपुनः २६ ततोब्रवीद्वैमकंठःसामात्योव
त्सलंनृपम् ॥ स्नेहकारुण्यभावेनविनयेनसमन्वितः २७ ॥ पुत्र उवाच ॥ ॥ विनात्वांनोत्सहेगंतुंकेतुर्गर्भं चजीवितुम् ॥ नमयादृष्टपूर्वस्तेविरहस्तंसहेकथम् २८
॥ राजोवाच ॥ ॥ एतदर्थमयापूर्वधर्मशास्त्रंनूतिमत् ॥ उपदिष्टवशुभंनवृथाकर्तुमहसि २९ श्रूयतेजामदग्न्येनजननीनिहापुरा ॥ पितृवाक्यानुरोधेननीति
ज्ञेनसुधीमता ३० रामस्तुराज्यंरथैवववनंयातःसहानुजः ॥ अपृष्टाकारणंसीतांतद्याजलक्ष्मणोवने ३१ हेमकंठपुरंशीघ्रममात्यैस्त्रिभिरन्वितः ॥ अतोममाज्ञयाग

१ उत्तिष्ठन्प्रपतयतः । इतिपाठभेदः । २ सुस्तिरोपाम्यहंवन् ३ ०५१० । ३ यद्रुल्लस्यहंवने इतिपाठान्तरम् । ४ वाद्यवादिपुरःसरा इतिपाठान्तरम् । ५ अदृष्टाकारणमितिपाठान्तरम् ।

लानिचविसानिच ॥ ४६ ॥ दृष्टवत्तादृष्टरूपमुग्रबालं सुधर्माप्रभयाज्वलन्तम् ॥ उत्कृष्टरूपस्य कृतस्मरन्तं जातं पुरा बालमिति स्मरन्ने ॥ २५ ॥ दृष्टवत्ताजहृषे सुधर्मा
 मेने च तं साहितकारिणी च ॥ क्षुब्धप्रसन्नहृदयं संधियापकारिणं चोपकरं हिवक्ति ॥ २६ ॥ पप्रच्छतं कश्चकुतः प्रयातकस्यासि पुत्रो जननी च काते ॥ वदस्व शब्दा मृतधा
 रयामे सखे कर्णौ परितोषयाशु ॥ २७ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ इति स्मृष्टः स जगद्बालस्तो राजपुत्री सुधया गिरामे ॥ पिताश्रुगुर्भामिनि मे पुलोमा माता जलार्थं स्वदृहा
 दिहागाम् ॥ २८ ॥ च्यवनः खलु नाम्राहापितुराज्ञाकरः शुभे ॥ त्वंचकाकतमोयं ते कथं वनमिदं गतः ॥ २९ ॥ स्रवंतिकथं मंगानि वर्षाकाले गिरिरेव ॥ अति दुर्गंधता चास्य
 केन वा वदकर्मणा ॥ ३० ॥ कृमिभारसमाकर्णममुं वासे वसे कथम् ॥ स्वयंचारुतराभूत्वा सुकुमारी सुलोचना ॥ ३१ ॥ चारुप्रसन्नवदना चारुसर्वांगशोभिनी ॥ कञ्चित्पू
 र्वं न पित्रा ते सुहृद्भिश्च द्विजैः ॥ ३२ ॥ विज्ञातो यं वरः कुष्ठीकुम्भिभाराकुलोपि च ॥ कथमेन वृत्तवती दुर्गमं चागता वनम् ॥ ३३ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ इति पृष्ट्वा सुधर्मा
 सासु निपुत्रेण धीमता ॥ व्याचष्टे सकलं तस्मै शोकहर्षसमन्विता ॥ ३४ ॥ सुधर्मो वाच ॥ सौराष्ट्रदेशे विख्यातं देवताख्यं पुरं महत् ॥ तत्रायं सोमकांतो मे भर्तारोऽयं
 चकार ह ॥ ३५ ॥ अतिमानी वदान्यश्च शूरो दृढपराक्रमः ॥ असंख्यातबलोपेतो रिपुगणैर्विमर्दनः ॥ ३६ ॥ यज्वाति सुदूरः श्रीमान् सुहृदानंदकारकः ॥ विवेकासर्वकार्या
 णां नितीशान्निविशारदः ॥ ३७ ॥ राज्यं संसृजुर्भजे राजा बहूकालं द्विजोत्तम ॥ इमामवस्थां संप्राप्तः पूर्वकर्मविपाकतः ॥ ३८ ॥ अमायह्वयं संयुक्तो वनमेतत्समागतः ॥ अ
 मंति पृष्ट्व लयास्य पुत्रे राज्यं प्रपच्छतः ॥ ३९ ॥ सुबलज्ञानगम्याभ्यां प्रकृतिभ्यां निहागता ॥ राज्ञो नुज्ञां समादाय फलार्थं तौ गतौ वने ॥ ४० ॥ इहास्मान् नराक्षसाः प्रेताभूता
 निमृगपक्षिणः ॥ नानाविधाभीषयंतिकथं नो भक्षयंतिन ॥ ४१ ॥ नजाने दुःखमोगायस्थापयं यत्र तोपि च ॥ दुःखस्थानं न पश्यामि कर्मणो दुष्कृतस्य च ॥ ४२ ॥ वदुति
 काम्ललवणमधुरास्निग्धभोजने ॥ न तथा रुचिरस्याभूत्परितस्य द्विजातिभिः ॥ ४३ ॥ यथेदानीं कंदमूलकषायाम्लफलादिषु ॥ दंष्ट्राणां महाहारं पांकोपि भक्षित
 स्य च ॥ ४४ ॥ न तथा श्रीमतां शक्तिरनेपाक एव च ॥ यः शेतो कोमले दिव्ये शयने स्ममनो रमे ॥ ४५ ॥ इदानीं यत्र कुत्रापि पश्य कालविपर्ययम् ॥ यस्य दिग्ग्यापि न आस
 न्नानापरिमलाः शुभाः ॥ ४६ ॥ पूयशोणितदिग्धस्य प्रूतिगंधोपि संप्रप्तम् ॥ यज्जानं यमोसिं धौमग्नो भूत्पादितैर्वृतः ॥ ४७ ॥ स इदानीं दुःखमये कृमिभिः परिवारितः ॥ क
 थं तरे मदुःखं विधनजाने भृगुनंदन ॥ ४८ ॥ भवपोत इव गागधेमज्जंतं नौरिवाणवे ॥ ४९ ॥ इति श्रीगणेशपु ० उपा ० सुधर्माच्य वनसंवादानामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥
 मत उवाच ॥ ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा च्यवनो भृगुनंदनः ॥ त्वरया स्वमुपादाय कलशं जलसंभृतम् ॥ १ ॥ दुःखितः परदुःखेन तूष्णीमिवागमद्बहम् ॥ तं भृगुः परिपप्रच्छ
 विलंबकारिणं सुतम् ॥ २ ॥ भृगु उवाच ॥ ॥ किमपूर्वं स्वयादृष्टं लक्ष्यं सेच कितो यथा ॥ विलंबश्च कथं जातो वद पुत्रममाग्रतः ॥ ३ ॥ पुत्र उवाच ॥ ॥ सौराष्ट्रदेशे वि
 ख्यातैर्देवतेन गरेमुने ॥ सोमकांत इति ख्यातो राजा जीवलोचनः ॥ ४ ॥ चक्रैराज्यं बहूति यं धर्मणपालयन् प्रजाः ॥ ५ ॥ दुर्भगत्वं गतौ देवात् पुत्रे राज्यं निवेशयतः ॥ ६ ॥

त्प्राप्त्युधर्मययुक्तोभूतुराज्ञाश्रितापितः ॥ सुबलज्ञानगम्याभ्यां प्रकृतिभ्यामिहागतः ६ गल्लुक्श्रीकृमिपुतोविभ्रममुद्गमंसरः ॥ सहस्रभगताप्राप्तोयथेन्द्रो
 तमानुनेः ७ क्रसासुधर्माचार्योक्किगल्लुक्श्रुवन्पतिः ॥ इतिमेषूच्छतोद्भूततदयंगतवान्क्षणः ८ तदयैः करुणावाक्यैर्मनोमेकलित्वमूत ॥ ततोहंकलशं
 पूर्णकृत्वाशीघ्रमुपागतः ९ ॥ सूतउवाच ॥ सर्वचाकथयतस्मैतथायत्कथितंवचः ॥ श्रुत्वातच्चपुनः पुन्रच्यवनं भृगुरब्रवीत् १० ॥ भृगुरुवाच ॥ सर्वानानय
 तान्शीघ्रं पुन्रगच्छममाज्ञया ॥ द्रक्ष्यामिकौतुकंतेषांस्वीयं वादर्शयामितान् ११ ॥ सूतउवाच ॥ इत्थं सचोदितः पित्राच्यवनकरुणानिधिः ॥ जगामसंसो
 भूमिमुधर्मोद्दिष्टमुत्सुकः १२ तस्मिन्नेवक्षणेमासौफलकंदम्राञ्चितौ ॥ सुबलज्ञानगम्योतावागौराजसंनिधिम् १३ तत ऊचैः सुतुनिः सुधर्मोचारुलोचनाम् ॥
 पितामस्वाश्रमसर्वानाकारयतिसुव्रते १४ इतिहचनंश्रुत्वासुधर्मशोकविह्वला ॥ तदैवसावधानाभूतनुः प्राणइवागते १५ सुशीलाराजपत्नीसाप्तातद्वच
 नामृतम् ॥ अगमत्सामुचावर्गीप्रकृतिद्वयसंयुता १६ सोमकंतिनपतिनामुनिपुत्रपुरःसरा ॥ गणेशस्कंदसहिताशिवविश्वसंयुता १७ शुशुभेमार्गमध्यसावाच
 स्पतिपुरःसरा ॥ मंत्रघोषयुतांपापभृगोराश्रममंडलम् १८ नानापुष्पलताकीर्णानापक्षिविनादितम् ॥ मार्जारानकुलाः श्येनागजगवोमयूरकाः १९ सुजंगा
 पक्षिणः सिंहाव्याघ्राः कीडांतियत्र च ॥ नचवायुभृशं वातिनसूर्यस्तपतेभृशम् २० नवर्षतिभृशं मेघोवर्षते च तदिच्छया ॥ विविशुस्तेहर्षयुतामुनिपुत्रपुरःसराः २१
 तत्राहुतं व्याघ्रमुगाजिनस्यंदर्शसूर्यप्रतिभं भृगुतम् ॥ राजाथपत्नीप्रकृतिद्वयचननामबद्धांजलिगब्रवीच्च २२ ॥ राजोवाच ॥ अद्यां शिषोमेसफलाद्विजेंद्रद्विजेरि
 ताधर्मचयस्तपोपि ॥ आजन्मतोहंपरिपूतएषपितुर्जनन्याश्रुजीवितं मे २३ भवद्दृशिः संप्रतिहंत्यैः पूर्वजितैः पुण्यचरैः कृतापि ॥ आगामिकल्याणकरीमु
 नीन्द्रकालत्रयेजन्मकरोतिपूतम् २४ सौगद्देशेऽसलेदेवतास्येपुंकेतराज्यममोघदृष्टे ॥ भोतेनपापाद्भिजदेवतादिपूजाकृतानीतिमतामुनीन्द्र २५ आकस्मिकं
 मेदुरितं किमेतत्प्रादुर्भवोयत्रतंदुरंतम् ॥ येनाहमीदृक्कुदंशंप्रणीतो जनेन किंचित्प्रातिकारमत्र २६ अपायतांयांति कृताउपायायुष्मत्कृतोपायमुपायमीहे ॥
 निर्वृतांयांति हिजातिवैरास्तवाश्रमेवांशरणंप्रपन्नः २७ ॥ सूतउवाच ॥ श्रुत्वेतिवचनंतस्यभृगुस्तुकरुणायुतः ॥ उवाचसोमकंतिंतदध्यानेनालोक्यसुव्रतः २८
 भृगुरुवाच ॥ उपायंवाचिमनृपेनाधिंतांकुतुमर्हसि ॥ ममाश्रमगतादुःखं नहिर्विदंतिजान्मिनः २९ जन्मांतरकृतं चैवदुरितं तद्वृत्तम् ॥ येनेमांगमितीवस्थांकथ
 यिष्येतदप्यहम् ३० कुर्वतुभोजनसर्वोचिरकालंबुमुक्षिताः ॥ वनाद्वनांतरंयाताः श्रांताः क्हांतानाभृशम् ३१ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वास्नापयामाससुतेलाभ्यं
 गपूर्वकम् ॥ भोजयामासचान्निषड्मासनिवनेकशः ३२ बुभुजुस्तेष्वपि श्रांताभृगोरमितेजसः ॥ आज्ञयामुनिवर्यस्यमुस्नाताः सुदृढलंघिताः ३३ सुषुप्तमिदु
 शय्यायांहित्वा चिंतांदुरत्ययाम् ॥ मुनिनाकल्पितायांतेस्वराज्यंगमिताइव ३४ इतिश्रीगो० भृगोराश्रमगमनंमपष्टोध्यायः ॥ ६ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ तत्रग

१ बहुदुःस्वप्नजापिकः इतिपाठः ।

त्वाकिमकरोत्सोमकान्तौष्टुपस्तदा ॥ उपायः कथितः कोवाभृणासर्ववेदिना १ कथयस्वकथामेतां शृण्वतां नो द्विजोत्तम ॥ नृत्तमिधिगच्छामः पीत्वा त्वद्वचनामृत
 म् २ ॥ मृतजवाच ॥ सम्यक्पृष्ठं महाभागायं तु ज्ञानसागराः ॥ यः कथां तं प्रयाति श्रोता वकाथवा द्विजाः ३ लिख्यमानं वाचयति पुस्तकं हरते पिवा ॥ न पृच्छ
 ति च यः शिष्या गुरुः पृष्ठेन वक्ति चेत् ४ उभौ तौ मूकबधिरौ लोके दृष्टौ द्विजोत्तमाः ॥ शृण्वं तु कथयिष्यामि सोमकांतकथामतः ५ तस्या रात्र्या व्यतीतायां दिननाथे
 तथा दिते ॥ स्नानं संध्यां जपं होमं कृत्वा स भृगुसत्तमः ६ स्नाता यत्कृतजप्याय पत्नी प्रकृति संयुजे ॥ पूर्वजन्म कथां तस्मै राज्ञे कथितुमाभत् ७ ॥ भृगुस्त्वच ॥
 कोलहारनगरेभ्योर्विध्याचलमुमीपतः ॥ चिद्वृषद्वि विख्यातौ वैशेवबहुधनो भवत् ८ तस्य भार्या तु भुगनान्नाख्याता सुलोचना ॥ सुशीला दानशीला च प
 तिवाक्यपरासती ९ तस्यास्त्वपुत्रतायां तोभ्रं पूर्वैष्टुपोत्तम ॥ कामं ददति तेनामचक्र तुस्तौ द्विजरीतौ १० अतिस्नेहदिवारात्रावति लालनमेकके ॥ वार्धक्यकाल
 जेतौ तु पितरौ त्वयि चक्रतुः ११ विवाहं चक्रतुस्तौ तु धनकौ तु कर्मगलैः ॥ मृगक्षीमुकुमारांगीनां स्नाख्याता कुंडुबिनी १२ अनुराक्तवयसि दाद्विजदेवातिथिप्र
 या ॥ बभूव योषिघोषिः सुरलभूता तिसुदरी १३ कुंडुबिनी तिस्रं नाम विदधे सार्धं कंतुसा ॥ सप्तपुत्रा पंचकन्या पंचबाणप्रिया नुकिम् १४ ततो बहुतिथे काले पंचत्व
 मगमत्सिता ॥ माता तव सती तेन सह दुग्धा दिवंगता १५ तत्स्वं सखि र्वैर्गस्तद्व्यं नाशितवान्बहु ॥ नीतं नष्टं अक्षितं च विनाशमगमद्वनम् १६ चिंतया धर्मपत्नीत्वां
 निराकृतवती भ्रष्टम् ॥ नष्टं हतं तु तद्वाक्यं ततो विक्रीतवान्बृहम् १७ गता सा बालकैः सार्धं मनुज्जाता पितृहम् ॥ अपत्योपपण्डितं ऋतेत्वां वंशकं दृकम् १८ ततश्च
 दृत्ततां यातुं न्यत इव मद्यपः ॥ अन्यायकारी नगरे जातो मत्त इव द्विपः १९ परस्वहरो विनिता सुजारो ग्रामेषु चोरो जनतापकारः ॥ द्यूतं पुर्वीरद्विजिनौघसारो हिंसावि
 हारो बलहीनशूरः २० ये ये जनास्ते सुखसंगतस्ते योग्ये गृहीत्वा बहुवित्तमादः ॥ निक्षेपतः पितृकृतास्तु दद्व्योमिषां स्तुतिश्चिन्नगरस्थितेभ्यः २१ शपथाननृतं अक
 र्थं नूनमनृतानां प्रेमदाजनेषु साक्ष्यम् ॥ इति सर्वजनाः सुभीतिमापु रुरगात्समग्रतां दिवोऽत्र वीर्यां २२ असह्यता तेन जनस्य या तो गोक्षुरकः पायसगोयैव ॥ रा
 जो गृहीत्वानुमतिं जनास्ते निर्वापयामासु रतो पुरात्त्वाम् २३ वने स्थितस्त्वं बहुजं तु घाती स्त्री बालवृद्धान् विनिहं सिनित्यम् ॥ महानं वीक्ष्य पलायसे च सिंहं निरी
 क्ष्ये व वृको मृगो वा २४ मत्स्यान्बकान् सारसकुंदांश्च वृकान् मृगान् रान् कोकिलांश्च ॥ हत्वा तिस्रं खड्गान् शशकांश्च गोधां मुधास्वदेहं दृजिनादपोषः २५ ॥
 सिंहां व्याघ्रांश्च जंबूकां चिः सार्थिगिरिहाराव ॥ नानास्थानगतं आश्रान्मे लयित्वा सुदुर्धरात् २६ काष्ठैर्लुष्टैश्च पाषाणैश्च कर्तृ गृहमुत्तमम् ॥ विशालं क्रोश विस्ता
 रं नानाकौतुकमंडितम् २७ पित्राभितिनपत्नी सा प्रापिता बालकैः सह ॥ गुहागतं ते सदनं राजो जनतो पिच २८ नानालंकारवसनबालकाजपिते जसा ॥ दे
 वांगेन वशुभेत्वं च चो रसमन्वितः २९ त्वं च मार्गे जनान् दर्शनान् हत्वा हत्वा गुहांगतः ॥ चौरैः स बालयोषिभिर्द्विभीरिजैव तद्गतः ३० कदाचिद्ब्राह्मणो विद्वान् विख्या

१ द्यूतादिकारो इति पाठः २ त्वमवाजनेष्विति पाठः ३ रंजितं इति पाठः ४

तोऽगुणवर्धनः ॥ मध्याह्नेमार्गमध्येतुल्यगृहः स एककः ३१ गृहीत्वा दक्षिणपाणिं तं विप्रं धृतवानसि ॥ स वेपमानस्त्वद्द्विजानन्धर्षणया तथा ३२ ऊर्वेत्वांस्वां
तकं मवाभूच्छित्तोजीवितेच्छया ॥ अत्यंतं करुणावाक्यैर्बोधयं स्वांसहेतुकैः ३३ ॥ गुणवर्धन उवाच ॥ धनवान्भुगोभूत्याकथमाहं तुमिच्छसि ॥ द्विजं न वो
ढाभर्तारं शतं चानपराधिनम् ३४ दुर्वृद्धिवासनां त्यक्त्वा सद्धर्मे धुमतिकुरु ॥ प्रथममेगताकांताप्रासाकांततरापरा ३५ स्वाचारापरमोदारासाध्विसिर्वगुणाकरा
पितृणामनृणार्थार्थमसंतानवृद्धये ३६ कृताभातिप्रयत्नेन गार्हस्थ्यधर्ममिच्छता ॥ भद्विनातद्विनावाहिजन्मनीभवतो वृथा ३७ पितामेहि अवत्वं च माता
पुत्रोऽप्यहंतव ॥ जीवदाताभयत्रातापिताशालोनिगद्यते ३८ दस्यवोऽपि हरिश्च क्षितिद्विजं वा शरणगतम् ॥ द्विजयोग्यं शरणं यमामतस्त्वं मोक्षमर्हसि ३९ नो
चेत्कल्पसहस्रं त्वनिरयान्प्रतिपद्यसे ॥ भोक्तारभवं एवैते स्त्रीपुत्राः सुहृदोजनाः ४० न पापभागिनस्त्वेतस्मिन्स्वस्वप्रतारकाः ॥ क्रियद्विजन्मभिः पापभक्ष्य
सेनवितर्कये ४१ इति श्रीगणेशपु० उपा० सोमकांतपूर्वजन्मकथननाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ शृगुरुवाच ॥ इति तेनादितं वाक्यं सुहृग्लानिं प्रकुर्वतः ॥ क
रुणाद्युत्तमाकर्ण्य नोद्विन्नहृदयंतव १ वज्रात्सारसं रं किं नु ब्रह्मणा त्वयि निमित्तम् ॥ हिंसनाद्बहुजंतूनां मुप्याणां सहस्रशः २ अतिनिष्ठुरतां प्राप्तं कृतस्त्रयेव
मानसम् ॥ अयोचस्वं ततस्तत्तु कृतांत इव निष्ठुरः ३ ॥ चोर उवाच ॥ किं ते वाक्यं च यैर्विप्रप्रथमयि नियोजितैः ॥ अश्रोतरि च पादित्यं युजं कुं भयं यथा जलम् ४
कथं यममतिर्भूढूपादेशस्तवाप्ययम् ॥ तत्त्वचितेव मधुपेसाप्रतमेन रोचते ५ अर्थासक्तस्य न क्वापि पितृबन्धुविचारणा ॥ यथाकामा तु रस्यापि न भीतिर्झाश्वि
द्यते ६ शुद्धिः का केद्युतकारे सत्यं धैर्यं न पुंसके ॥ कामशांतिं स्त्रियां संपेक्षमादृष्टा त्वयानुकिम् ७ अतिक्रान्तिहृष्टासि व्यापाररहितस्य मे ॥ विधात्रादैवयोगेन न त्वां
मुंचामि किं हि चित् ८ ॥ शृगुरुवाच ॥ इत्युक्त्वा निनिशितं सङ्ग्रहस्त आदाय दक्षिणे ॥ चकर्तार्थशिरस्तस्य विडाल इव भौषकम् ९ एवं ते ब्रह्महत्यानां संख्यां
कतुं न शक्यते ॥ स्त्रीबालवृद्धजंतूनां हत्यानां च विशेषतः १० संख्याता परपापानां विभागी जायते यतः ॥ ततो बहुतिथे काले गते कामं दते जरा ११ आग
ताय कफो ग्लानिः स्वदेहि क्वाथवपथुः ॥ अभूत्तंद्रीचोऽपि विष्टप्रभुमेन च सा अवत् १२ अनादंश्च चक्रे तन्पुत्रादस्याथ सेवकाः ॥ सुहृदश्च सुताश्चापि न साराया
पि मित्रकाः १३ एक एवाभवत्तत्र दृष्ट आतो रहस्यकृत् ॥ आनवार्य गतिं विप्रः स चापि प्रेषितस्त्वया १४ आकारयितुं योऽस्तां मुनिन काननवासिनः ॥ ते चापि त्व
द्वयादेव द्विजवाक्यात्समागताः १५ अब्रवीस्तां नमस्कृत्य मतोदानं निगृह्यताम् ॥ तेषु ब्रह्मगृहीभोदानां निपातितस्यते १६ याजनाध्यापनाद्यौ न त्संबंधा
द्वाषणादपि ॥ परं संवर्ते पापं स हयानासनाशनाद् १७ इति ते भाषमाणस्त्वां गत्वा च निजमाश्रमम् ॥ सन्तुः स चैलं सेवीपपावमानीस्ततो जपन् १८ ततो नु
तापो मनसि जातः कामं दतेष्टशम् ॥ आमयात्स्वजनैस्स्यागाद्वाह्नौः परिवर्जनात् १९ जीर्णदेवालयोद्धारं भवते मतिरुज्जिता ॥ धनं स्वं विपुलं वीक्ष्य कुप्यन्वादि
संयुतम् २० ततो नादिपरा मूर्तिर्गणेशस्य वने शुभा ॥ जीर्णदेवालयेऽग्रे स्थिता ते कथिता द्विजैः २१ ततोऽतिविस्मृतं दीर्घं च तुस्तोरणं संयुतम् ॥ चतुर्द्वारं मुकु

चिरंचतुःशिखरशोभितम् २२ नानास्तंभचिंतनानावादिभिः परिवारितम् ॥ मुक्ताप्रवालालाढ्यैः खचितं शिखरंगणम् २३ नानापुष्पदुग्धमयुतं नानाफलदुग्धैश्चितम्
 चतुर्दिक्षु चारुवारिमयवापीविराजितम् २४ प्रासादं निर्मितवतस्तद्भूयंते व्यंगतम् ॥ किंचित्त्रिधा च पुत्रैश्च सुहृद्भवं बुभुक्षितम् २५ ततो नातिचिरकालं चत्वं
 च गतो भवान् ॥ याम्यहूतैः कशाघातैर्बद्धः संताडितो भृशम् २६ कंटकैर्विद्धसर्वांगः शिलायां पोथितोऽपि च ॥ मज्जितो नरेकधोरप्यशोणितकर्दमे २७ एवं नीतः
 स्तुतैर्दूतैश्चित्रगुण्यमांतिके ॥ यमेन पृष्ठः किंपुण्यमुत्तोष्य सिपातकम् २८ त्वमवोचः पुण्यमहं पूर्वोऽभ्यामि मयूरज ॥ ततः सौराष्ट्रदेशं त्वं राजत्वेन विनिर्मितः
 २९ इति ते कथितं पूर्वजन्मपापकरं मया ॥ शरणागतकरुणया तपो बलसमाश्रयात् ३० कांतप्रासादकरणात्सोमकांतोऽभवो नृपः ॥ कांतया कांततरयाभासि
 कांलाशशोयथा ३१ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ भृगुणाभिहितं श्रुत्वा सोमकांतो नृपाधमः ॥ तद्वाक्ये संशयापन्न आसिदं श्वेन निष्क्रियः ३२ वेदशास्त्रार्थं
 विदुषो भूतभावि भवद्भिदः ॥ तपस्विनो भृगोर्वाक्ये यतः संशयंदधौ ३३ निरगन्क्षणमत्रेण तस्यां गत्वा तप्यक्षिणो भृशम् ॥ नानावर्णकृतिधरा बभूवुष्टुपतितदा ३४
 उडयो द्वीयवं च्वग्रैर्दंशुर्नृपशुहृदैः ॥ उक्त्योत्कृत्य मां सा निजक्षुरते मुनिसन्निधौ ३५ ततो तिहुः खिततनुः करणं पुनरागतः ॥ अवदद्दीनया वाचा भृगुं ज्ञान
 तपोनिधिम् ३६ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ त्वद्वने जातिवैरागां परस्परभयं न हि ॥ त्वत्समं संकथमिमेभूतं मां भारयति च ३७ त्वत्पादप्रवणं दीनं संकुष्ठं शरणागतम्
 इदानीं मोचय मुने सर्वस्वाभयंकर ३८ ॥ ॥ इत्युक्तः पुनरप्याह भृगुस्तं दीनवत्सलः ॥ मद्वाक्यं संशयादित्यमनुभूतं नृपत्वया ३९ प्रतीकारं
 वदिष्यामि स्वस्थो भव वक्ष्णं नृप ॥ मम हंकारमात्रेण गमिष्यंति द्विज इमे ४० ॥ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ द्विजस्य हं कृतिं श्रुत्वा द्विजाश्चांतं हितास्तदा ॥ तुतो षट्पति
 आपि पत्न्यमात्यसमन्विता ४१ इति श्रीगणेशपु० उपासनाखंडे नानापाक्षिनिवारणं नामाष्टमोऽध्यायः ८ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ ततो भृगुः क्षणं ध्यात्वा पुनस्तं
 प्राह भूपतिम् ॥ अत्यंतं विह्वलो दुःखं वीक्ष्य तत्पूर्वकर्मजम् १ ॥ ॥ कृपापानिकरास्ते तु कोपायाः कथिता मया ॥ तथाप्येकं ब्रवीमि त्वामुपायमवनाशनम् २ गणे
 शस्यपुर्णत्वं श्रोष्यसे यदि सत्वरम् ॥ तदैव मोक्षयेदुःखसागरान्नाशं संशयः ३ इत्युक्तं वा तं गणेशस्य नामाष्टमस्तुतम् ॥ जम्बाजलं मंत्रयित्वा सिषेच नृपतिं तदा
 ४ सिक्तमात्रे जले तेन तन्नाशं धृतोलुबुः ॥ कृष्णां स्यः प्रापतद्भूमौ वधेत तं क्षणादसौ ५ सप्ततलप्रमाणो भूद्वयादितास्योभयंकरः ॥ करालजिह्वोरकाक्षो दीर्घबाहु
 र्जटाधरः ६ मुखादुस्त्वमन्त्रिं क्षणञ्च प्रयशोणिते ॥ नेत्राणामधतां कुर्वन्नधकाराद्वपारः ७ आलोक्य दुर्बुधः सर्वे तदा श्रमनिवापिनः ॥ दंष्ट्रा रौर्वैदशदिशः
 पूरयंतं महतम् ८ अष्टच्छतो द्विजवरस्तत्समं संतु पूरुषम् ॥ विद्वानपीतिकोसित्वं नाम ते किं वदस्व मे ९ प्रत्युवाच मुनिं तं तु परिपृष्टो द्विजेन सः ॥ प्राणिमात्रश
 रीरस्थो नामाहं पापपूरुषः १० त्वमंत्रजलपातेन निःसृतो राजदेहतः ॥ शुधातुराग्यभ्यमीहे देहि महान् चेतदा ११ भक्षयिष्ये मुने लोका नृमोमकांतं तवाग्रतः ॥ वदः

मेवसार्तिरम्यामितीनिःसारितस्य च १२ ततस्तुबहिराथेत्यतमुवाचमुनिःपुनः ॥ अस्मिन्नरमालेसरलेविरसेवसकोदरे १३ गलितानिचपत्राणिअक्षयस्वममा
ज्ज्ञया ॥ नोचेचांअस्मसात्कुयीनानृतंमेवचोद्यम् १४ ॥ सूतउवाच ॥ इतितमुनिवाक्यतिशुष्कंसदृशमस्मृशत् ॥ अस्मसादुभवदृक्षोद्विजास्तत्स्पर्शमात्रतः
१५ मुनेःसंदर्शनाद्रीतस्तस्मिन्नभस्मन्यलीयत ॥ तस्मिन्विलिनेसमुनिःसोमकांतंपुनर्जौ १६ भृगुरुवाच ॥ पुराणश्रवणद्यतेजातंपुण्यंनृपोत्तम ॥ अयंया
वच्युतत्तरत्रचोत्तिष्ठतेपुनः १७ तावत्संपादयास्मिस्तद्व्रमयेवदिनेदिने ॥ विष्टद्वेस्मिन्नरैराजन्निष्पापस्त्वभविष्यसि १८ ॥ राजोवाच ॥ ॥ गणेशशयपुरा
णंयन्नदृष्टंनचवैश्रुतम् ॥ कुत्रतल्लभ्यतेब्रह्मव्याकृतौतस्यवापुने १९ ॥ मुनिरुवाच ॥ ब्रह्मणवथितंपूर्ववेदव्यासायथीमते ॥ व्यासाच्चवितितंमहापुराणंपाप
नाशनम् २० अहंतेचप्रदश्यामितीरुनानंसमाचर ॥ श्रोष्येपुराणमित्तिचसंकल्पंकुरुसुव्रत २१ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ भृगुणोदितःस्नात्वाभृगुतीर्थेतिवि
श्रुते ॥ सोमकांतोमुदायुक्तस्ततःसंकल्पमाचरत् २२ गणेशशयपुराणंयत्तच्छ्रोष्येद्व्यप्रभृत्यहम् ॥ संकल्पमात्रेकृतैवभौराजानिरामयः २३ भृगुप्रसादानी
रक्तःकृमिक्षतविसर्जितः ॥ गृहीत्वातंभृगुराद्विस्मितंहर्षितंनृपम् २४ उपविश्यासनेस्वयिदापयत्तस्यचासनम् ॥ उपविष्टेवभ्राषेतदिव्यकांतित्वेपेतम् २५
राजोवाच ॥ भवप्रसादात्सकलगारिष्टांसंकल्पमात्रेणगताव्यथाम् ॥ आश्चर्यसूतंसकलंवदस्वपुराणमेतद्विरदानस्य २६ ॥ ॥ भृगुरुवाच ॥ ॥ शृणुज्वावहि
तोमूत्वात्तत्पुराणंवदाम्यहम् ॥ अनंतपुण्यनिचयैर्यस्यश्रवणगोचरा २७ मतिरुपपद्यतेपुंसानांन्यथापापकारिणाम् ॥ यस्याकर्णनमात्रेणसप्तजन्माजितान्यपि
२८ लघुशुष्काद्रिस्थूलानिपापानिचमहांत्यपि ॥ तत्क्षणाद्विलयंयातिगणेशस्यप्रसादतः २९ अव्ययस्याप्रमेयस्यनिगुणस्यनिराकृतैः ॥ मनोवागनिरूप्य
स्यकेवलानंदरूपिणः ३० यस्यस्वरूपंनविदुर्ब्रह्मज्ञानादयःपुराः ॥ सहस्रवदनोयस्यमहिमानंनचक्षमः ३१ यावद्विशेषविदपिप्रवक्तुराजसत्तम ॥ म
यायथाश्रुतंपूर्वतत्पुराणंसुपुण्यदम् ३२ अतींद्रियज्ञानवतोव्यासाच्चाभितेजसः ॥ यज्ञविधंशशोकोर्तोदक्षःशुश्रावमुद्रुलात् ६३ यस्यभक्तिर्दठाराजन
गणेशेसर्वसिद्धिदे ॥ सप्तच्छृणुयात्रियंनवाच्यतादृशेतरं ३४ यदिसर्वेपिकुर्वीन्नविष्मराजस्यसेवनम् ॥ कृतदाविघ्ननिचयाविहरेयुथासुखम् ३५ दु
स्वान्यनुभवेषुकेनानाविरहजान्युत ॥ चकारेदंपुराव्यासोभूतभयभविष्यवित् ३६ वेदार्थज्ञानरहितानेवदाध्ययनवर्जितान् ॥ वर्णाश्रमाचारशून्या
नृजातिसंस्कारिणः ३७ कलौविलोक्यतुजनान्कुटिलान्यापकारिणः ॥ अष्टादशपुराणानि कृतवान्यमगुप्तये ३८ तावंत्युपुराणानितोर्थान्वबुधुर्जनाः ॥
ततएवगणेशस्यरूपंजानंरामीजनाः ३९ इतिश्रीगणेशपु०उपासनासंहराजोपदेशकथनानामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ भृगुरुवाच ॥ ॥ नारा
यणाशसंभूतःपाराशर्योमहामुनिः ॥ अतीतानागतज्ञानविदृशान्नाथतत्त्ववित् १ कृत्वावेदंचतुर्भांगंतदर्थज्ञानसिद्धये ॥ सविद्यामदुर्गेवंपुराणंकर्तुमार
भत् २ समाप्तिसाधनैर्नैकृतवान्सगलंपुरा ॥ गणेशस्यनर्तिकापिस्तुतिंवातस्यवाक्काचिवत् ३ ततोविघ्नानाभिभूतःसन्नर्थकंचननास्मरत् ॥ भ्रातिरेवाभ

वतस्यलौकिकेऽलौकिकपथि ४ नित्येनैमित्तिकेकाप्यश्रौतेस्मार्तचर्मणि ॥ व्याख्यातुर्वदशास्त्राणां सर्वज्ञस्यसतोपिहि ५ ओषधीभिश्चमत्रैश्चमत्रो
 र्यईवाहिराट् ॥ तस्तंभेस्वात्मानिष्ठशंतद्वेतुनाध्यगच्छत ६ ततो गच्छस्तत्यलोकं धातरं प्रष्टुमादरात् ॥ विस्मयाक्रातहृदयोद्वाणिः पाराशरोमुनिः ७ नमस्कृ
 त्वादेवगणान् देवर्षीन्कमलासनम् ॥ पूजितो ब्रह्मणा दत्तो निषसादासने शुभे ८ पाणिना चारुशस्पादौ पाराशर्यो महामुनिः ॥ प्रणयावनतो भूत्वा ब्रह्माणं प्रष्टुमाश्र
 त् ॥ ९ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ ॥ ब्रह्मब्रह्मते मता द्विकर्मै देवा दुपस्थितम् ॥ वेदार्थानि पुराणानि कर्तुं मे बुद्धिराहता १० आविक्षतां खलौल्लोकान् ज्ञाना
 चारिविवर्जितान् ॥ कलौ कर्मजडांस्तब्धान्नास्तिकान्वेदिन्दकान् ११ विधिचैव निषेधं च ज्ञास्यंति ममावकथतः ॥ ममैव तु गतं ज्ञानं भ्रातः क्षीव इवाभवम् १२
 न हेतुं तत्र पश्यामि स्फूर्तिः कापिन जायते ॥ तद्धेतुं स्फूर्तिहेतुं च प्रष्टुं त्वामहमागतः १३ अन्यं कंशरणं यामि विना त्वांचतुरानन ॥ सर्वज्ञ सर्वकर्ता त्वं मम भ्रातिनि
 वारय १४ वद हेतुं मम भ्रातेनो रायणस्वरूपिणः ॥ नित्याचारवतो ब्रह्मन् सर्वज्ञस्य सतोपिच १५ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं विचार्य कमलासनः ॥
 प्रणतं मुनिमभ्याह प्रहसनं विस्मयन्निव १६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ हंते कथयिष्यामि गतिं सूक्ष्मां हि कर्मणाम् ॥ विचार्य सम्यक्कर्तव्यं कर्मसाध्वितरक्षयत् १७ अ
 न्यथा कुर्वतः पुंसः कुतं भवति चान्यथा ॥ बुद्ध्या युक्त्या जेवनापि गुरुणि च लघूनि च १८ कार्यो नि साधयेद्दीमान्न गवर्वाच्च मत्सरात् ॥ वाहनत्वं समापन्नो गेवणतु
 स गेश्वरः १९ मत्सरान्नाशितं सर्वमाविकेयमुतेन च ॥ मत्सरादेव रामेण क्षत्रमुत्सादितं पुरा २० यो नादिनिश्चनो देवो जगत्कर्ता जगन्मम ॥ जगद्धाता जगद्धर्ता
 सदसद्भवस्तमव्ययम् २१ यो कर्तुमन्यथा कर्तुं शक्तः कर्तुं च सर्वदा ॥ यस्याज्ञा वशगानित्यं देवा इन्द्रपुरोगमाः २२ अहं विष्णुश्चन्द्रश्च सूर्योऽग्निवरुणादयः ॥ यो
 विघ्नहर्ता भक्तानां विघ्नकर्तेतरस्य च २३ तस्मिन्स्वकृतवान् गव्यं स्वविद्या बलसंश्रयात् ॥ सर्वज्ञतां मिमानेन न कर्तुं पूजन्तव्या २४ स्मरणं वा गणे शस्य प्रारंभेन्यस्य
 वा तथा ॥ न कृतं च त्वया व्यास तेन भ्रातिस्तवानव २५ आरंभे सर्वकार्योणां प्रवेशोऽपि निर्गमे ॥ श्रौतेस्मार्तौ लौकिके योऽस्मृतौ विघ्नं करोति च २६ यमाहुः परमा
 नंदं यमाहुः परमांगतिम् ॥ यमाहुः परमं ब्रह्म वेदशास्त्रार्थदर्शिनः ॥ तं गच्छ शरणं वत्स द्विरदान न मादरात् २७ स चेत्पन्नो भगवान्वांछितं ते करिष्यति ॥
 नो चेद्दर्पसहस्रेण न स्ववांछामवाप्स्यसि २८ ॥ व्यास उवाच ॥ ॥ कौसौ गणेशः किंचास्य रूपं वेद्यं कथंचतत् ॥ कस्य वायं प्रसन्नो भूदूत्रं हि चतुरानन ॥
 कतिवाद्यवतारश्च किं कियं चैकृतम् ॥ पूर्वंच पूजितः केन कस्मिन्कालेऽस्मृतोऽपिच ३० मम विक्षिप्तचित्तस्य पृच्छतः प्रपितामह ॥ एतत्सर्वं मुविस्ता
 र्थं ब्रूहि मे करुणा निधे ३१ इति श्री गणेश पुराणे उपासनाखंडे व्यासप्रश्नवर्णनं नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ ऋगुरुवाच ॥ ॥ जगाद भूयश्चतुरानन
 रत्तमेवं कृतं प्रश्नं विवक्षयाथ ॥ क्रमेण सर्वं कथयामि ते हं गणेशं मंत्रान्बुध्या विचार्य १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अंताहिमुने मंत्रा गणेशस्य महात्मनः ॥ उपासनं व

दिप्यामिश्रीघ्रासिद्विकारस्यते २ समकोटिमहामन्त्रागणेशस्यागमेस्थिताः ॥ तद्ग्रहस्थांश्चिवेदकिंचित्किंचिदहमुने ३ षडक्षरैकाक्षरयोः श्रेष्ठवंतेषुविद्यते ॥ ययोः स्मरणमात्रेण सर्वसिद्धिः करमेवेत् ४ जीवन्मुक्ताभवंत्येव यदुपासनयामुने ॥ तद्वहस्यांश्चिवेदकिंचित्किंचिदहमुने ३ षडक्षरैकाक्षरयोः श्रेष्ठवंतेषुविद्यते ॥ स्येषां कुर्वन्ति सिद्धयः ॥ इच्छाविहाराः सर्वज्ञानानारूपमाभवन्ति ६ ये कुर्वन्ति गणेशस्य अर्चिः भावसमन्विताः ॥ नयेषां भक्तिलेशोपितेषां जन्मनिरर्थकम् ७ नालोकयेन्मुखं तेषां विमुखा ये गजानने ॥ तेषां दर्शनमात्रेण विघ्नानि स्युः पदे पदे ८ विघ्नान्युपशमयान्ति तदुपासकदर्शनात् ॥ नमस्यन्ति च भूतानि स्थावराणि च ९ अतस्तेऽहं प्रवक्ष्यामि मन्त्रमेकाक्षरं शुभम् ॥ तदनुष्ठानमात्रेण वांछितं समवाप्स्यसि १० अनुष्ठानं प्रवक्ष्यामि यथा कंशं शुभनामम् ॥ स्नानं कृत्वा धौतवस्त्रे परिधाय शुचिर्नरः ११ चैलाजिनं कुशैः कृत्वा स्वासनं साधकः सुधीः ॥ तस्मिन् स्थित्वा भूतशुद्धिं प्राणानां स्थापनतथा १२ अंतर्बहिर्मोदकाणां न्यासं कृत्वा त्वत्तद्विद्वितः ॥ प्राणायामंततः कृत्वा मूलमंत्रं जपन् हृदि १३ मंत्रसंध्यामुपासीत जागमोक्तो यथाविधि ॥ आपादमस्तकंदेवं ध्यात्वा निश्चलचेतसा १४ मानसैरुपचारैस्तपूजयेत्सुसमाहितः ॥ ततो जपेद्यथाशक्तिः पुरश्चरणमार्गतः १५ अनुकूलो भवेद्वा वद्वारं दातुं गजाननः ॥ स्वरूपदर्शयेद्यावत्तावज्जप परो भवेत् १६ ॥ भृगुरुवाच ॥ एवमुक्त्वा भूमिं ब्रह्माविलोक्य शुभवासम् ॥ एकाक्षरमंत्राजमेकागणपस्य च १७ अशिक्षयत्तदा सर्वसंभ्रान्तं मुनिस्ततम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ सूर्यकोटिप्रतीकांशं वरं दातुं समागतम् १८ यदा द्रक्ष्यसि तदेवं तदा चित्तं स्थिराकुरु ॥ ममैव हृदये नित्यं स्थितो भव गजानन १९ वृणीष्वेति वरं तस्मात्सेतदा स्यत्यसंशयम् ॥ हृदि स्थिते तत्र देवो दिव्यं ज्ञानमवाप्स्यसि २० भूतं आविर्भवैव ज्ञास्यासित्वमशेषतः ॥ हि त्वाभ्रांतिं दृढां वत्सनानाग्रं धान् कारिष्यसि २१ ॥ व्यास उवाच ॥ गताभ्रातिर्मम पितरुपदेशेऽस्त्यया ॥ अनुष्ठानं करिष्यामि पितामहतवाज्ज्ञया २२ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एकोतिर्जने देशे गच्छता हेतुवर्जिते ॥ अनुष्ठानं कुरु विभोगजानन मनुभरन् २३ नास्तिको न देवक्रेनाचारि च खलेशठे ॥ न वक्तव्यो मंत्राजस्तादृशे शरणागते २४ दृढभक्तौ श्रद्धयो न विनतिरेव दादिनि ॥ साक्षाक्षिनिःकुशे शास्त्रज्ञे च प्रकाशय २५ प्रापयत्येव नरकान दशपूर्वा न दशपरात् ॥ मंत्राजस्तु वक्तारमप्रकारेण प्रकाशितः २६ योजयेद्भक्तिपूर्वतु सलभे दीप्तिं फलम् ॥ पुत्रपौत्रसमायुक्तो धनधान्यसमन्वितः २७ एकदंतप्रभावेण लब्ध्वा ज्ञानं सुनिर्मलम् ॥ इह मुक्त्वा खिलान् भोगान् तेन पोक्ष्य मवायुयात् २८ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपनिषत्संखंडे मंत्रकथनं नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ६४ ॥ स्तुत उवाच ॥ इति श्रुत्वा तु वचनं निर्गतं ब्रह्मणो मुखात् ॥ हर्षेण महता युक्तो मुनिः प्रपच्छतं पुनः १ ॥ व्यास उवाच ॥ अवधानं यथा प्राप्तं पीत्वा वागमृतं तव ॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामि मंत्राजमिमं पितः २ कोजजापकं तं सिद्धिमवाप च गजाननात् ॥ एते मे संशयं छिधि त्वतो न्योनास्ति मे गुरुः ३ ॥ भृगुरुवाच ॥ इत्येवं

मुनिनाष्टजगादवदातारः ॥ कृपयावनतब्रह्मातैयसराजसत्तम ४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ साधुसाधुत्वयाष्टपुण्यवानसिसंप्रतम् ॥ नह्यपुण्यवताब्रह्मनकथा
 याःश्रवणरतिः ५ उपासनामार्गमिममस्यकृत्वाबोधयान्यहम् ॥ स्निग्धप्रज्ञाधिकेशिष्येतोगोप्यनकिंचन ६ अकाररूपीभगवानुक्तस्तेगणनायकः ॥ य
 थासर्वेषुकार्येषुषुष्यतेसौविनायकः ७ निर्विक्रकामनावद्भिर्नोचोद्विघ्नकरेति सः ॥ तथोकारबीजयुक्ताः अकारपल्लवान्विताः ८ मंत्राः सर्वागमेप्रोक्ता अन्येषु
 निष्फलाश्चेत् ॥ सदसद्व्यक्तमव्यक्तं सर्वोद्दिगणनायकः ९ एवमेव देवसिद्धमुनिराक्षसकिन्नराः ॥ गंधर्वाश्चरणागायक्षगुह्यकमानवाः १० उपासकागणे
 शस्य सर्वलोकाश्चराचराः ॥ अतएव गणेशाद्विपरिकिंचिन्नविद्यते ॥ इदानीं कथयिष्यामि कथामां पुरातनीम् ११ मंत्रराजपेनयं यथा तुष्टो गजाननः ॥
 कदाचिद्देवयोगेन प्रलये समुपस्थिते १२ वायुभिः पर्वताभिन्नाः पतिताः परितोदिशम् ॥ तपतिद्वादशादित्याः शोषयित्वा जलमहत् १३ ज्वालामालीमहा
 वह्निरखिलं ज्वलयत्यपि ॥ सर्वतर्कामहामेधावर्षति परितोजलम् १४ हस्तिहस्तापमाभिरुधाराभिर्द्विजसत्तम ॥ उल्लंघयंति मर्यादां सागराः सरितोपि च १५
 एवं सर्वो विनश्यति आब्रह्मस्थावरादयः ॥ एवं मायामयेनष्टविकारैः सौगजाननः १६ अणुभ्योऽणुतरं रूपं कृत्वा क्वापि व्यविस्थितः ॥ ततः काले बहुतरंगैश्च
 तमसावृते १७ एकाक्षरं पुनर्ब्रह्मनादयुक्तमजायत ॥ वैकारिकं पुनारूपं यदानंदं मया स्थितम् १८ मायाविकारमासाद्य तदेवाभूद्रजाननः ॥ ततएव च
 संभूता गुणाः सत्त्वं रजस्तमः १९ ततस्त्रयः समुत्पन्ना विष्णुर्ब्रह्मा हरिपच ॥ मायया रचितं सर्वत्रैक्यं सचराचरम् २० ततस्तन्मायया आंतावभ्रमुस्ते
 सुरास्त्रयः ॥ तमेव जनकं स्वयद्रष्टुं प्रष्टुं समुत्सुकाः २१ किमस्माभिः कर्मकार्यमिति जिज्ञासयामुने ॥ एकविंशतिस्वर्गाणि पूर्वमूर्ध्वं विलोक्यते २२ अंतरि
 क्षं तथा तिर्यक्पश्चात् पातालमाययुः ॥ अदृष्टापरमात्मानं तपश्चरुस्ततोऽश्रुम् २३ निराहाराजपरादिव्यवर्षसहस्रकम् ॥ आंताः खेदमनुप्राप्तास्ततस्तेऽष्टाथि
 र्वीपुनः २४ विचिन्वंतो यद्रुद्रं शुवं नान्युपवनानि च ॥ सरितः सागरानशैलान्यशिराणि गुहापि च २५ ततो जलाशयं ते तु महान्तं ददृशुः पुरः ॥ नानाज
 लचरैर्दृक्षैः पक्षिभिर्विविधैर्युतम् २६ बलाकाभिश्चक्रवाकैर्हंसैः कारडकैरपि ॥ नादितं नलिनीजालं बिसंखडाशनेरतैः २७ स्नात्वा विश्रम्य ततो रिसमुत्तो
 र्यपुरोययुः ॥ नानावीचिसमायुक्तं महान्तं जलाशयम् २८ सुदुस्तरं तं पुंसां झषनकसमाकुलम् ॥ ईक्षां च कुसुदुर्दर्शं प्रलयानलसन्निभम् २९ कोटिस्तू
 र्यप्रतीकांशं तेजो राशिपुरोमुने ॥ चिंतामापुः परितो जेतुं जसा हतदृष्टयः ३० ततो गगनमार्गेण तेजो मध्याद्विनिर्गताः ॥ क्षुधातृषापरिश्रान्तिनिश्चयसंतो मुहुर्मुहुः
 ३१ निंदंतश्च शपंतश्च स्वात्मानं जातसाध्वसाः ॥ ततो तिकरुणा विष्टेलोकाध्यक्षो खिलार्थवित् ३२ दर्शयामास तारूपं मनो नयनं दनम् ॥ पादां गुलीनख
 श्रीभिर्जितैरत्नाजकेसरम् ३३ रत्नांबरप्रभावातुजितसंध्याकर्मण्डलम् ॥ कटिस्तूत्रप्रभाजालैर्जितहेमादिशेखरम् ३४ खड्गैश्च धनुःशक्तिशोभिचारुचतुर्भुजम् ॥

मुनासंपूर्णिमाचंद्रजितकान्तिमुखांबुजम् ३५ अहानिंशंप्रभाशुलंपद्मचारुसुलोचनम् ॥ अनेकमूर्यशोभाजिन्मुकुटश्राजिमस्तकम् ३६ नानातारां
 कितन्व्योमकांतिजितुर्गतिकम् ॥ वराहदंष्ट्रशोभाजिदेकदंतविराजितम् ३७ ऐगवतादिकपालभयकारिसुपुष्करम् ॥ दृष्टैवसहसादेवंप्रणेमुस्तेमुदामु
 ने ॥ पादांबुजमुपस्पृश्यतःस्तोतुंप्रचक्रमुः ३८ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोपासनाखण्डेगजाननदर्शननामद्वादशोऽध्यायः १२ ॥ ६३ ॥ व्यासउवाच ॥ पंथा
 स्यश्चतुरारयश्चसहस्रमस्तकोपिच ॥ गजास्यंवरदेवैकथमेतत्प्रतुष्टुः १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ प्रसादोन्मुखविघ्नेशकृपापांगानिरीक्षणात् ॥ प्राप्तबुद्धिप्रसादास्ते
 केशास्तंतुवुस्तदा २ ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशऊचुः ॥ अर्जुनिर्दिकल्पनिराकारमेकंनिरानंदमद्वैतमानंदपूर्णम् ॥ परंनिर्गुणनिर्विशेषनिरीहंपरब्रह्मरूपं गणेशं
 म ३ गुणतीतमाद्यैचिदानंदरूपचिदाभासकसर्वगजाननगम्यम् ॥ मुनिधेयमाकांशरूपंरेशंपरब्रह्मरूपं गणेशंभजेम ४ जगत्कारणकारणज्ञानरूपंमुरा
 दिसुखादियुगादिगणेशम् ॥ जगद्ध्यापिनविश्वनंदं सुरेशंपरब्रह्मरूपं गणेशंभजेम ५ रजोयोगतोब्रह्मरूपंश्रुतिज्ञसदाकार्यसंकटहृदचित्यरूपम् ॥ जगत्
 कारकसर्वविद्यानिधानंपरब्रह्मरूपं गणेशनाःस्मः ६ सदासत्त्वयोगंमुदाकिडमानं सुरेशंरहंतंजगत्पालयंतम् ॥ अनेकावतारनिजज्ञानहारंसदाविष्णुरू
 पं गणेशंनमामः ७ तमोयोगिनंरुद्ररूपंजिनेत्रंजगद्धारकंतारकंज्ञानहेतुम् ॥ अनेकागमैःस्वजनबोधयंतसदाशर्वरूपं गणेशंनमामः ८ तमस्तोमहारज
 नाज्ञानहारंत्रयविदेसारंपरब्रह्मरूपम् ॥ मुनिज्ञानकारंविदूरविकारंसदाब्रह्मरूपं गणेशंनमामः ९ निजैरोषधीस्तर्पयंतं करौ वैः सुरैवावनकलाभिः सुधासावि
 णीभिः ॥ दिनेशोऽसंतापहारं द्विजेशंशशांस्वरूपं गणेशंनमामः १० प्रकाशस्वरूपंनभोवायुरूपं विकारादिदेतुंकलाकालभूतम् ॥ अनेकक्रियानेक
 शक्तिस्वरूपंसदाशक्तिरूपं गणेशंनमामः ११ प्रधानस्वरूपंमहत्तत्त्वरूपं धरावारिरूपं दिगीशादिरूपम् ॥ असत्स्वरूपं गणेशं देतुं प्रतंसदाविश्वरूपं गण
 शंनमामः १२ त्वदीयेमनःस्थापयेदं प्रियमुमेजनोविघ्नसंघान्नपीडांलभेत ॥ लसत्सूर्योर्बिंबविशालेस्थितोऽयं जनाध्यातवाध्याकंथवालभेत १३ वयंभ्रा
 मिताः सर्वज्ञानयोगादलब्धास्तवांश्चिब्रह्मन्वर्षपूमान् ॥ इदानीमवामास्तेवैव प्रसादात्प्रपन्नान्सदापाहिविश्वभराध १४ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवंस्तुतो
 गणेशस्तुंतुष्टोमून्महामुने ॥ कृपयापरयोपेतोभिधातुं तानप्रचक्रमे १५ ॥ गणेशउवाच ॥ यदर्थं ह्यशितायूंयदर्थमिहचगताः ॥ प्रीतोहमनयास्तुया
 वरंमनोवृणितम् १६ कृतंचममयवस्तोत्रंभवद्विर्धयित्वात्माभिः ॥ स्तोत्रराजमितिस्थितंभविष्यतिमभाज्ञया १७ इदंयथैवप्रमातरुत्थायधीमां
 स्त्रिसंधं सदाभक्तिपुक्तोविरुद्धः ॥ सपुत्रात्रिश्रयं सर्वकामांलभेतपरब्रह्मरूपोभवेदंतकाले १८ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा संतुष्टास्तेतमनुव
 न् ॥ तदीक्षयारजः सत्त्वतमोगुणसमुद्भवाः १९ ॥ त्रयऊचुः ॥ यदितुष्टोसिदेव शस्त्रद्विषं संहारकारक ॥ तवांश्चिक्रमलेनोस्तुभक्तिरव्यभिचारिणी २० किं

१ शोभाभिः २ पाठान्तरम् । ३ आकाशतुल्यमि पा०

चास्माभिः प्रकर्तव्यमाज्ञापयतुने भवान् ॥ अयमेव वरोस्माकं वांछितो द्विरदान २१ इति श्रुत्वा वचस्तेषां पुनः प्राह गजाननः ॥ अविष्यति महाभाग
 यि भक्तिर्दृढा हिवः २२ संक्षान्ति यथायूर्यं तरिष्यथ महान्तपि ॥ भवत्स्वत्यौ प्रवक्ष्यामि कार्याणि च पृथक् पृथक् २३ सृष्टिकर्ता भव ब्रह्मन् रजोगुणसमुद्भवः ॥
 पालनं कुशविष्णोत्वं व्यापकः सत्त्वसंश्रयः २४ हरसंहरसर्वैवं तमोगुणसमुद्भवः ॥ ब्रह्मोवाच ॥ वेदशस्त्रपुराणां निष्ठेष्टिसामर्थ्यमेव च २५ ददौ गणेशोऽप्यविद्यां
 ब्रह्मणे महामादरात् ॥ विष्णवे भगवान् प्रादात् योगात्स्वच्छं दूरुपताम् २६ एकस्मिन् षडङ्गं च मंत्रं सर्वाङ्गमास्तथा ॥ हराय भगवान् प्रादाच्छक्तिं संहरणेऽपि च २७ तत
 आहं दीनमना स्त्रैलोक्येशं जगद्गुरुम् ॥ उवाच प्राजलिर्भूत्वा वरदं तमिमाननम् २८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ यथा गृहीतशक्तिस्तु वाचा च्यं विवकिन ॥ तथानेक
 विधां सृष्टिमदृष्टाकापि किंचन २९ कर्तुं वापि विभो राजा विभेदं कथमुत्सहे ॥ इतः कृपयतो वापि त्येवं प्राप्तं मया कथम् ३० ततो गजाननः प्राह दिव्यं बक्षुः
 प्रदाय तम् ॥ ब्रह्माणं वेदशस्त्रज्ञं तथा व्याकुलितं प्रभुः ३१ ॥ गजानन उवाच ॥ बहिरंतः शरीरे मे संख्यातीता निषद्वज ॥ ब्रह्मांडानि त्वमैव विभ्रमंति विलोक
 य ३२ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ततो गजाननेनाहं स्वदेरे ध्यासायुना ॥ नीतो ददर्श यातापि ब्रह्मांडानि त्वनेकशः ॥ औदुबराणीव तरेतेषु वामशकानिव ३३ भेदयामास
 तत्रैकं परमेण स्वतेजसा ॥ तदंतः सकलां सृष्टिं ददर्श तथ पुनः ३४ ब्रह्माणं चापतंतं त्रविष्णुमिदं प्रजापतिम् ॥ शंकरं आस्करं वायुवं नानि सरितो बुधम् ३५
 सागराश्च क्षणं धर्वा न च्छरः किन्नरो रगात् ॥ ऋषीन् पुण्यजनान् साध्यान् च पर्यवता न्द्रुमान् ३६ उद्भिज्जान् राजान् जंतून् स्वेदजान् दजानपि ॥ पृथग्
 च सप्तपातालान्यव्ययान्येकं विंशतिम् ३७ ददर्श विश्वं चाहं वै भवाभावचराचरम् ३८ यद्यद्याहं भेदयामास चांडं तस्मिन् तस्मिन् सर्वमेवं दर्श ॥ दृष्ट्वा भ्रां
 तिपूर्ववत्संप्रपेदेतेषां तसर्वथानाध्यगच्छम् ३९ न स्थातुं नैव वागं शुशक कमलासने ॥ उपविश्य ततो ब्रह्मं स्तुष्ट्वा द्विरदानम् ४० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ब्रह्मे
 देवं देवदं वंगे शं ब्रह्मांडानं नैव संख्यायं दंगे ॥ अभोऽदूनां सागरे वा ज्ञाषाणां कं संख्याता शर्कराणां च तीरे ४१ लज्जानमेत्रास्ति सुरेंद्रवत्पादा रविदंतवत्
 लोक्ष्य ॥ भ्रातो भवं ज्ञाननिधौ प्रसन्ने भोक्षोऽपि तुच्छः किमु तान्यवार्ता ४२ दृष्टं च नानार्थयुतं सुरेशं ब्रह्मांडं कूटं जतरैस्वदीये ॥ स्थातुं बहिर्गंतुमपीह नेश
 स्वदन्यदेवं शरणं नैमि ४३ ततः प्रसन्नो भगवाननंतो वै गजाननः ॥ बहिर्निष्कासयामास तदामं स्त्रिभ्रमानसम् ४४ नासि कारं ध्रुमार्गेण हरिं मदन्यायिन
 म् ॥ तामसं च हरं देवो विष्णुना सह संगतम् ४५ निःसारयामास विभुः श्रुतिं ब्रह्मजाननः ॥ शयाति स्म तदंगे ता बुभौ हरिं हरसुखम् ४६ ॥ इति श्रीग
 णेशपुराणे उपासनाखंडे ब्रह्मस्तुतिवर्णनं नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ राजोवाच ॥ ततः किमकरो ब्रह्मा विक्ष्याडानि सह लशः ॥ कथंचं सृष्टिमकरो दं ज्ञा
 प्राप्य गजाननात् १ ॥ भृगु उवाच ॥ अभवद्ब्रह्मसं पन्नः स्वात्सर्ग्येवं विचारयत् ॥ वेद्विशिष्टाणि विदंश्च पुराणां गमनानपि २ ज्ञानविज्ञानसंपन्नः शापानुग्रहश

क्तिमान् ॥ ब्रह्मांडानि च दृष्टानि स्थानि रचनस्तथा ३ इदानीं स्थष्टिकरणेऽशक्यमनैव किंचन ॥ इत्येवं सर्वसंपन्नैस्तेष्वर्थैकमलोद्भवै ४ विघ्नानानाविधासूपमादुरास
 न्सहस्रशः ॥ तं वेशयित्वा ब्रह्माणं स्थिताः परमदारुणाः ५ यथा मताः पुष्परसैः सारधामधुजालकम् ॥ त्रिनेत्राः पंचहस्ताश्च कूपास्थाः सप्तपाणयः ६ त्र्यम्बयः पंचतु
 डाश्च सप्ततुंडाः षड्ब्रयः ॥ दशास्याः पंचपादाश्च तालदंतावकोदराः ७ नानारूपा महसत्वाः संहत्या तु न च तेषामाः ॥ चक्रं पेद्दुहिणस्तेषां नानारावा निशंभ्यता ८
 केचित्तं मुश्रिभिर्जघ्नेर्न मुश्नतुतुवुः परे ॥ चतुःशिखासु सृष्टदोलायामासुरादरा ९ चत्वार्योपमुखान्यस्य जहसुस्तथा परे ॥ निनिदुश्च प्रशंसं च चक्रुः केचित्ति
 से विरे १० मोचयामासुरपरे बंधुरपरे पुनः ॥ मोचितं पुनरप्यन्ये विचक्रुः शुरितस्ततः ११ आलिङ्गिषु श्वर्तके चिचुः शुवः शिशुवत परे ॥ अष्टश्वश्रुषु तं धृतवानन
 तैको हस्तवान् १२ एवंपरपरान्त्रह्णा चिंता शोकसमन्वितः ॥ अखर्वस्तुष्टिगर्वतं त्याजदृष्टिदंसंतम् १३ जगाम महतीं मूलां निराशः स्वस्य जीवने ॥ मुहूर्तमा
 नेतु गते सस्मार मनसा विभुम् ॥ प्रार्थयामास कारुण्यदुदन्निव गजाननम् १४ ब्रह्मोवाच ॥ न चायुष्यं स्वल्पं विविधजनने सत्कमनसो न मे तत्त्वज्ञानं भवजलधि
 तारं सुविमलम् ॥ जनुर्मूलं लब्ध्वा तव भजनतोयामि परमांकदधुः किमुक्तिं निरुपमसुखां वाखिलगुरो १५ त्वत्कटाक्षासृतेनात्को भक्तः सीदति ते विभो ॥ इयं ल
 जातववास्तानि मे मृदुश्चिरायुषः १६ भृगुरुवाच ॥ इत्यसौ प्रार्थयन्नेव शुश्राव गगने रितम् ॥ गिरंतपस्वेतितः प्रार्थयामास तां पुनः १७ अंतर्हिताश्च ते वि
 द्वाः श्रुत्यां न भसोगिरि ॥ नानारूपा महवीर्या मुक्त्वा तं कमलासनम् १८ समुक्ताश्च तयामास पद्मयोनिं महायशाः ॥ विनामंत्रं विना स्थानं कथं तप्स्येत पोमह
 द् १९ इति व्याकुलचित्तो सौ बभ्राव भजलमध्यतः ॥ अनन्यमनसा ध्यायन् गजाननमनामयम् २० मुकुटेन विराजंतं मुक्ता रत्नयुजाशुभम् ॥ रक्तचंदनलिमां
 गं सिंदूरारुणमस्तकम् २१ मुक्तादामलसंकंठं संपयज्ञोपवीतिनम् ॥ अनर्घ्यरत्नवदितबाहुभूषणभूषितम् २२ स्फुरन्मरुतभाजदं गुलीयकशोभितम् ॥ म
 हाहिं वक्षितबृहन्नाभि शोभि महोदरम् २३ विचित्ररत्नसंचितकटिसूत्रविराजितम् ॥ सुवर्णसूत्रविलसद्रक्तवस्त्रसमावृतम् २४ भालचंद्रलसदंतशोभा राजत्करं
 परम् ॥ एवं ध्यायति तस्मिन् पुनरेव न भोवचः २५ उदि ययवटं पश्य वटं पश्येति सुंदरम् ॥ श्रुत्वा त्वयि च न ब्रह्मा पुनर्न श्रुता भवापसः २६ ॥ इति श्रीगणे
 शपुराणे उपनिषत्संख्ये ब्रह्मचिंता वर्णने नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

१ अयं श्लोको मुद्रित पुस्तके न विद्यते परमग्रे सर्वत्र प्रथमपुरुष प्रयोग एव ।

प्करणे च तत् बालं जलं मन्मस्तकोक्षिपत् ॥ ततो ह माजह साञ्चैश्चित्तानंदमन्वितः ७ मय्याहसति बालः स उत्तारवटान्ततः ॥ सममंकं समागत्य मंजुवा
 क्यं जगाद ह ॥ ८ ॥ ॥ बाल उवाच ॥ ॥ लघो लघुतरोऽसि त्वं वृथा वृद्धोऽपि मूढधीः ॥ विघ्नैरभिहतोऽसि त्वं सृष्टिं च तां समावृतः ९ तपोश्च ताप
 रो नित्यविभ्रमञ्जलमध्यगः ॥ सर्वचित्ताहं ते हेतुपायं चतुरानन १० उपादिशामि ते मंत्रमेकाक्षरमिमं मम ॥ पुरश्चरणमार्गेण दशलक्षं जपस्व तम् ११ ततः प्रत्य
 क्षतां यास्ये दास्ये सामर्थ्यमुत्तमम् ॥ दृष्ट्वैवं प्रमाथ्य प्रतिबुद्धोऽभवं ब्रह्म १२ शुशोच च कदा मस्याहंशनं परमेशुः ॥ दृष्टस्व प्रोभं वमं जानंदमय
 सागरे १३ ततः स्नात्वा परमं त्रज्जाप बहु वासरम् ॥ एकपादेन कमले तिष्ठन् ध्यायन्न गजाननम् १४ जितेंद्रियो जिताहारः काष्ठपाषाणवत् स्थिरः ॥ दिव्यवर्षस
 हसं सतपस्तेऽपि परमहत् १५ ततो मे मुखतो ज्वालाः प्रादुरासन् दुरासदाः ॥ ताभिः सर्वाणि भूतानि पादमापुः सुदारुणम् १६ ततो गजाननो दृष्ट्वा तानि दृष्ट्वा
 मम मुदृढम् ॥ तुतोष परयाभक्त्या प्रादुरासीत्ततः पुरः १७ कोटि सूर्यसमानश्चैर्ज्वालामाली वहव्यमुक् ॥ दहन्निव त्रिलोकीं संहरन्निरोदसी १८ परशुक
 मलधारि दिव्यमाया विभूषः सकलदूरितहारि सर्वसौंदर्यकोशः ॥ करिव मुखशोभी भक्तवाछा प्रपोषः सुरमनुजमुनीनां सर्ववैघ्नकनाशः १९ तेजोराशि मंह दृष्ट्वा
 कं पेव्याससन्मुने ॥ चिंतामवाप परमां व्यग्रचित्तोजपाभ्युतः २० अच्छादितानि क्षणानि स्मृतिश्च विलयं गता ॥ दृष्ट्वा दृशीमवस्थां तां शीघ्रं प्राहाथ विघ्नराट्
 २१ ॥ ॥ गणेश उवाच ॥ नभ्यं कुल्लोके शसत्सर्वाहं समागतः ॥ येन ते मंत्रजो देहिस्व प्रएकाक्षरः शुभः २२ तेन सिद्धिरनुप्राप्ता वरं दातुं समागतः ॥ सौम्य
 भावं प्रपन्नोऽस्मि वरं वरय सुव्रत २३ दास्यामि ते प्रसन्नो हं यद्यच्छेत् हृदि व्रतं ॥ सयि प्रसन्ने सर्वे तद्भक्तितानां त्रसं शयः २४ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ इत्थं निशम्य गजाना
 थवचो विशुद्धं ब्रह्मा जहर्ष परमं प्रसमीक्षमाणः ॥ नत्वा चराचरं गुह्यं सकलैः शरोभिः प्राह प्रसन्न हृदयः स फलं जनुर्मे २५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ यो वेदानां स शास्त्राणां ज्ञा
 निनां योगिनामपि ॥ सर्वोपनिषदौ चैव गोचरो न कदाचन २६ स पुण्यनिचयैर्मद्यया तः प्रत्यक्षतां विभुः ॥ अनादिनिधनो नंतो प्रमेयो निर्गुणोऽपि च २७ यदि प्र
 सन्नो देवेश विघ्नेश करुणाकर ॥ तव भक्तिं दृढां देहि यादुःखं नः स्पृशेत् २८ इदानीं देहि सामर्थ्यं नाना निर्माणनेमम ॥ विघ्नानि च शमं यातुं यदितुष्टोऽसि मे प्रभो २९
 स्मृतमात्रं सदा मे त्वं सर्वकार्यं समापय ॥ अंतो मुक्तिं स्थिरां देहि यादुःखं नः स्पृशेत् २९ ॥ गजानन उवाच ॥ ॥ एवमस्तु कुरुष्व त्वं सृष्टिं नाना विधां बहुम् ॥
 मां स्मृत्वा सर्वविघ्नानि नाशं स्यंति सर्वतः ३१ दृढाभक्तिः शुभं ज्ञानं मत्प्रसादाद्भविष्यति ॥ निःशंकं कुरु कार्याणि सर्वाणि चतुरानन ३२ ॥ मुनिरुवाच ॥ एवं
 लब्धवरो ब्रह्मा पूजयामास तं विभुम् ॥ यद्यक्षितो चित्तप्रसतते देवोऽपि तिष्ठते ३३ पूजायै देवदेवस्य गणेशस्य प्रसादतः ॥ दक्षिणावसरे हेतुकन्यके स मुपस्थिते ३४
 चारुप्रसन्न मन्यव दैनः शुविगजिते ॥ अनेकरत्नखचितनानालंकारशोभिते ३५ दिव्यगंधयुते दिव्यवस्त्रमालाविभूषिते ॥ ते तस्मै दक्षिणार्थं सकल्पया

१ येन त्वयं लोकोधिक एकस्मिन्नुत्तरे २ त्वयि तुष्टे गजानने इ० प० ठा० न० स्मृत् ॥

मासपद्मः ३६ रंभागभेज्जनिराज्यदिव्यपुष्पांजलिंदौ ॥ सहस्रनामभिस्तुत्वाप्रदक्षिणमथाकरोत् ३७ नमस्यप्रार्थयामासदीनानांशं करो भव ॥
 एवं संपूजितस्तेन ब्रह्मणा परमेष्ठिना ३८ ततः प्रसन्नो भगवाच्च विघ्नहर्ता गजाननः ॥ सिद्धिबुद्धीगृहीत्वा ते अर्थानमगादिभुः ३९ कस्ततः कारयामास ह्यष्टि
 पूर्ववदायताम् ॥ आज्ञया परमेशस्य प्रसादाच्च प्रसन्नयोः ४० ॥ इति श्री गणेशपुराणे उपसानखंडे गजाननपूजानिरूपणं नाम पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥
 राजोवाच ॥ ॥ श्रुत्वा कथां गणेशस्य हर्षश्रुतं सिजायते ॥ पुनश्च ददिवि प्रर्पेन दृप्यामि कथां सुताम् १ अंतर्हिते भगवति गणेशे परमात्मनि ॥ कथं विनिर्ममं ह्यष्टि
 ह्या तद्गण्य प्रभो २ यच्च श्रेयसायामास व्यासाय व्यासोऽपि विधिः ॥ तदहं विस्तरैव श्रोतुमिच्छामि सन्मुने ३ भृगुरुवाच ॥ सिद्धेक्षेत्रस्य माहात्म्यं व्यासा
 याकथय प्रभुः ॥ आनुपूर्व्येण तत्तर्हं कथयिष्ये ह्यष्टि जज्ञयत् ४ स ब्रह्मानिर्ममं पूर्वमनसा सप्तपुत्रकात् ॥ आहतामृष्टि साहाय्यं लज्जं स्वस्वबुद्धितः ५ ते तु तद्वचनं श्रुत्वा
 तपसे कृतानि श्रव्याः ॥ तपस्तत्त्वा मुनिविपुलं परं ब्रह्म समागताः ६ ततो न्यान् कल्पयामास सप्तपुत्रान् प्रजापतिः ॥ तेत्यत ज्ञानं संपन्नान् च क्रुः ह्यष्टि मुत्तमां ७ ततः स्व
 यंसमारेभे सनकादीन् विष्णुनाम् ॥ मुसतो ब्राह्मणान् भिमं ह्यष्टि जज्ञयत् ८ बाहूरुपादुतो न्यां स्त्रीन् वर्णांश्चंद्रमसं हृदः ॥ चक्षुर्म्यां च रविं चोत्रान्मारुतं
 प्राणमेव च ९ अंतरिक्षं तथा भोः शिरसोऽपि वमेव च ॥ भूमिपद्मां दिशः श्रोत्रादप्यष्टि लोकां कल्पयत् १० अन्यदुच्चावचं विश्वं स्थावरं जंगमं च यत् ॥ स
 मुद्राचरितः शैलं स्तुण्णुलं महीरुहान् ११ ततः कतिपयाहः सुगतेषु मुनि सत्तमाः ॥ निद्रितस्य महाविष्णोः श्रोत्राज्जातो महासुरो १२ मधुकैटभ
 नामानौ विख्यातौ भुवनत्रये ॥ दंष्ट्राकरालवदनौ पिंशाक्षौ दीर्घनासिकौ १३ महाकायौ महासारावयुश्चौ पर्यवता विव ॥ वर्षा मुदिशब्दौ तौ गजौ भू
 शर्गवितौ १४ वचोभिर्बहुभिर्दुष्टैर्धिष्णारं तस्य च क्रतुः ॥ विप्रान् देवान् ऋषीन् साधून् शास्त्राणि च निनिन्दतुः १५ तयोः शब्देन धरणीचक्रे पशवश्च ॥
 उद्विग्नमासीत् सकलं ब्रह्मं ह्रस्वनतस्तयोः १६ ततस्तौ क्रोधरकारक्षौ कंसं तस्य दितुमुद्यतौ ॥ ततो सौ वरदौर्द्वौ विष्णुमोहनकारिणीम् १७ विष्णुनेत्रगतां
 निद्रां तुष्टाव कमलासनः ॥ मधुकैटभनाशाय प्रबोधाय हरेरपि १८ गजाननप्रसादेन विष्णुहस्तात्तयोर्वधम् ॥ ज्ञात्वा सभ्यं विवचार्थैर्विचिता हर्षमन्वि
 तः १९ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ स्वाहा स्वधारुपधरा मुधा त्वं मात्रार्धमात्रास्वरूपिणी च ॥ कर्त्री च हर्त्री जननी जननस्य सतो सतः शक्तिरसि त्वमेव २०
 श्रुतिस्वराकालरात्रिरनादिनिधनाक्षपा ॥ जगन्माता जगद्धात्री ह्यष्टि स्थित्यंतकारिणी २१ सा वित्री च तथा संध्यामहामाया दृषाक्षुया ॥ सर्वेषां वस्तुजा
 तानां शक्तिस्त्वमसि पावति २२ त्रैलोक्यकर्ता त्वन्नाथो दैत्यदानवसूदनः ॥ निद्रया व्यासि चित्तौ सा ज्ञानविज्ञानवाहः २३ जगदुत्पाद्यते येन पाल्यते हि य
 तेऽपि च ॥ सा पितृव्या वताराणां संकटो विनियोज्यते २४ दुष्टात्मानौ मोहयैतौ त्वदैत्यौ मधुकैटभौ ॥ हंतुमेतौ दुराधैर्ज्ञानमस्य प्रदीयताम् २५ अहमाराधित

१ श्लोकद्वयमेतन्मुद्रितपुस्तकेन ।

आभ्यां पूर्वजन्मन्यतं द्वितम् ॥ वरान बहुविधान्प्रान्नामवध्यैममतावुभौ २६ तयोस्त्रैवाचान्शब्दान्तोहमसहबहु ॥ मामेवंहं तुकामौ तौ स्तुतौ नानावि
 धैः स्तवैः २७ तथापि मद्बधातौ न निवृत्तौ दुष्टभावातः ॥ अतस्त्वां प्रार्थयेद्विष्णुबोधनहेतवे २८ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे देवीप्रार्थनानामाष्टोडशो
 ऽध्यायः १६ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ यावदुत्तिष्ठते विष्णुस्तावत्ताभ्यां त्रिविष्टपम् ॥ आक्रांतमिन्द्रमदन्याभ्यं कौबेरमेव च १ तौ हस्त्रासवतो देवाः पलायन
 परावसुः ॥ निपेतुर्बभ्रमुः केचिन्मुहूर्त्तश्च स्वलुः परे २ ततो देव्या विनिमुक्तो निद्रया हरिश्चरः ॥ आन्धास्यसर्वदेवांस्तान्भ्यां युद्धं चकार ह ३ आक्रमं स
 र्वदेवानां कृतं ताभ्यां निवारितुम् ॥ शेषादि सर्वनागानां मुनीनां यक्षरक्षसां ४ शुशुभे स हरिस्तत्र शस्त्रं चक्र गदाधरः ॥ किरिटकुंडलधरो नीलमेघधनच्छ
 विः ५ ततः स भगवान् शस्त्रं प्रदध्मौ श्वशवे गवान् ॥ तेन शब्देन महता क्षौभया मासरोदसी ६ पांचजन्यस्वनं श्रुत्वा बिभ्रिदेहद्वयंतयोः ॥ ततस्तौ भयं स वि
 म्रौ परस्परमथोचतुः ७ भूमं डलं च पातालं स्वर्गणामेकं विंशतिः ॥ आक्रांताः सम्यगाभ्यां तां दार्यं न भुतः स्वनः ८ वज्रसारमयं येन चक्रे हृदयं द्वयोः ॥ त
 स्मादनेन योद्धव्यं पुरुषेण बलीयसा ९ रणकंदूतिशायं विजयायेत रायवा ॥ रिपुमेनं हनिष्यावो गच्छावो वापु न भयम् १० एवौ निश्चयं कृत्वा युग्युत्तु हरिम्
 चतुः ॥ रणकंदूतिशायं दृष्ट्वा सि पुरुषोत्तम ११ कथमुत्तमं तां यासि आवयो द्दिष्टिगोचरः ॥ मुनिरुवाच ॥ इति वाक्यंतयोः श्रुत्वा जगाद विष्टरश्वाः १२ ॥ हरिरुवाच ॥
 सम्यगुक्ते महादैव्ये यथेष्टं ध्यतं मया ॥ न हि कामयते कश्चिन्मरणं स्वयमात्मनः १३ ॥ तावूचतुः ॥ चतुर्भुजोऽसि देवेश बाहुयुद्धं ददस्व नौ ॥ मुनिरुवाच ॥
 एवमुक्तो हरिस्ताभ्यां तथेत्याहमुदान्वितः १४ त्यक्त्वा युधानि युयुधेद्वाभ्यामेकश्चतुर्भुजः ॥ जघ्नतुस्तौ शिरो मूर्ध्ना जंवाभिरयजं योः ॥ कूर्परो कूर्प
 रैः स्वीयेर्बाहू बाहुभिरिव च १५ गुल्फौ गुल्फैः कटौ ताभ्यां नासिकाभ्यां च नासिकाम् ॥ मुष्टिभ्यां मुष्टिदंशं च पृष्ठाभ्यां पृष्ठमेव च १६ आस्फोटनविकर्षाभ्यां
 बाहुभिर्मंडलैरपि ॥ एवं परस्परं युद्धं प्रावर्तत चिरं तदा १७ सहस्रं पंचगुणितमतिक्रांतं महामुने ॥ वर्षाणां न तु जेतुं शशाकहरिश्चरः ॥ ततो दधार रूपं
 स गार्धवी गीतको विदम् १८ गत्वा वनांतरं चारुवीणिगानं चकार सः ॥ हरिणा श्वापदालोको देवगंधर्वराक्षसाः १९ स्वस्वव्यापारराहितार्षेर्वतस्परतां युः
 आलापंतं स्या गिरिशः कैलासे श्रुतवान्मुहुः २० निकुंभं पुष्पदंतं च जगाद भगवन्ब्रह्मा ॥ एतमानयं तं शिष्योऽसौ गायतिकानने २१ तौ गत्वा दर्शनं तस्य गृ
 हीत्वैवैतमुचतुः ॥ तव गीतस्वनं श्रुत्वा शंकरो हर्षनिर्भरः २२ त्वां समाह्वयते देवो गानं श्रोतुं तवानव ॥ आवाभ्यां स हया हि त्वं शीघ्रं यामतदंतिकम् २३ तयोर्वा
 क्यमिति श्रुत्वा गंधर्वो हरिभक्तिमान् ॥ ताभ्यां सह यौ तत्र यत्र देवो मे हे धरः २४ ददर्श पार्वतीकांतं चंद्रार्धकृतशेखरम् ॥ गजचर्मपरीधानं रुंडमालाविमूषि
 तम् २५ राजतिपगजदाभारं संपयज्ञोपवीतिनम् ॥ न नाम मुवि विश्वेशं प्रणतार्तिविनाशनम् २६ उत्थाप्य गिरिशः स्वेन पाणिना तमघोक्षजम् ॥ आस
 नं च ददौ तस्मै पूजयामास शंकरः २७ ततो जगाद स हरिश्चरः फलं जनुः ॥ यतोद्य दर्शनं ते भूद्रमकार्थमोक्षदम् २८ तोषयामास तं देवगंधर्वो गान

तत्परम् ॥ वीणाखैः कल्पदैरा लोपावैर्विविधैरपि २९ स्कंदगणेश्वरैर्दूर्वापावर्तैश्च सुगन्धैर्नृ ॥ ततो महेश्वरः प्रीत्या ललितं प्रकटहरिम् ३० शंखचक्रगदापद्म
 द्वयीतांबरधरं शुभम् ॥ उवाच च हरे मतो ब्रह्मणु कामानशेषतः ३१ दास्यामि तव गानं न परां सुदमुपागतः ॥ शृणु रुवाच ॥ तत ऊच स्वभूस्तत्तुष्टतांतं दैव
 योगम् ३२ ॥ हरिरुवाच ॥ मायि क्षीराब्धि शयने निद्रिते मधुकैटभौ ॥ उत्पन्नौ कर्मलतो ब्रह्माणं भक्षितुं गतौ ३३ तेन निद्रास्तुता भगता ह्यप्रतिबोधितः ॥ शुद्धं
 चकृतवास्ताभ्यां मल्ललीला सुपागतः ३४ नास्मि शक्तौ विजेतुं तौ तत्तत्तत्तत्कृतं मया ॥ इदानीं तद्द्वयोपायं वद मे करुणानिधे ३५ ॥ भग उवाच ॥ विनाय
 कमनश्चैव गतो सिरणमूमिकाम् ॥ शक्तिहीनश्चेतनासि मुश्रुं श्लेशवानपि ३६ गणेशं पूजयित्वैव ब्रजमुद्रायमारिष ॥ सच तो मायया मोह्य वशनां प्राप
 यिष्यति ३७ मत्प्रसादेन दुष्टौ तौ विधिष्यसि न संशयः ॥ ॥ हरिरुवाच ॥ कथां विनायकं देवमुपासे भग तद्ब्र ३८ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ उक्ता ग
 णेश्वरस्यैव मंत्राणां संस्कोटयः ॥ तत्रापि च महामंत्रास्तेष्वप्येकाक्षरो महान् ३९ षडक्षश्च भगवन्तयोरेकं वदामि ते ॥ तत एकाक्षरं त्यक्त्वा सिद्धारिचक्र
 योगतः ४० ऋणं धनं शोधयित्वा तं जगाद षडक्षम् ॥ महामंत्रं गणे शस्य सर्वसिद्धिप्रदं शुभम् ४१ जस्यानुष्ठानमात्रेण कार्यते सिद्धिमेव्यति ॥ ततो ज
 गाम स हरिरनुष्ठानाय सत्वरः ४२ ॥ इति श्री गणेश पुराणे उपपासनाखंडे मंत्रोपदेशो नाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ सोमकांत उवाच ॥ कथं जज्ञाप स हरिः
 कुत्र वामंत्रमुत्तमम् ॥ सिद्धिं चावाप स कथं वदेत तत्स विस्तरम् १ ॥ ॥ शृणु रुवाच ॥ ॥ सिद्धिं क्षेत्रमिति ख्यातं भुवि सिद्धिं करं परम् ॥ तत्र गत्वा महामहामुद्रां स्तुता
 परमंतपः २ ध्यायन् विनायकं देवं षडक्षरविधानतः ॥ आराधयामास तदाजित्वा स्वाभिनिप्रयत्नतः ३ बाणास्त्रेण तु कृतं वैवर्षादिबन्धमादृतः ॥ भूतशुद्धिं वि
 धायैव प्राणानां स्थापनं तथा ४ कृत्वा तं मूर्तिकां न्यासमाधारादिक्रमेण तु ॥ बहिः श्च मातृकां न्यासं सतकादिक्रमेण च ५ प्राणानां न्यास्य मूलं न ध्यात्वा दे
 वं गजाननम् ॥ आवाहनादि मुद्राभिः पूजयित्वा मनोमयैः ६ द्रव्यैर्नानाविधैश्चैव षोडशैश्चोपचारकैः ॥ जज्ञाप परममंत्रं विष्णुर्यो गेश्वरेश्वरः ७ गते वर्षश
 ते कोले परमात्मा गणाधिपः ॥ प्रत्यक्षतां ययौ तस्य कोटि सूर्यो भिसनिभः ८ अतिप्रसन्न हृदयो बभौ भाषेण रुडव्यजम् ॥ याचस्व त्वं वरान्मतो यांस्त्वकामय
 से हरे ९ ददा मितानं हंसं सर्वस्तपसानेन तोषितः ॥ पूर्वमेवार्चितस्याचिद्विजयस्तेषु भवेत् १० ॥ हरिरुवाच ॥ ब्रह्मेशानां विद्वत्सु ख्याश्च देवाणां त्वां द्रष्टुं
 नैव शक्तास्तपोभिः ॥ तं त्वां नानारूपमेकस्वरूपं पश्ये व्यक्तां व्यक्तरूपं गणेशम् ११ त्वं योगेभ्यो नुस्वरूपो महद्ब्रह्मो व्योमादिभ्यस्त्वं महान् सत्वरूपः ॥ मूर्ष्टिचांतं
 पालनं त्वं करोषि वारं वारं प्राणिनां देवयोगात् १२ सर्वस्यात्मा सर्वशक्तिः सर्वव्यापी सर्वकर्ता परेशः ॥ सर्वदृश सर्वसंहारकर्ता पातायाता विश्वेन तोषिता
 पि १३ एतादृशस्य ते देव दर्शनात्प्राप्तमसि ह्रदयः ॥ संभविष्यति सर्वत्र तथाप्येकं वदामि ते १४ ममैव योगेन निद्रांते शुतेर्मलममुद्रवो ॥ मधुकैटभौ महामस
 त्वौ कौत्सादिमुद्रवौ १५ ताभ्यामहंतौ तु द्रुक्कृतवान् बहवस्तरम् ॥ ततः क्षीणबलस्त्वां हंशरणं समुपागतः ॥ अतो यथा तयोर्मतो वधः स्यात्तद्विचार्य

ताम् १६ अन्येषामपि दद्यान् जयेन शस्य उत्तमम् ॥ देहि मे परमं ज्ञानं भक्तिं ते ह्यनपायिनीम् १७ ययामेकीतिर तुलत्रैलोक्यं पावयिष्यति ॥ ॥ ग
णेश उवाच ॥ यद्यत्ते प्रार्थितं विष्णो तत्तत्तमे भविता ध्रुवम् १८ ॥ यशो बलं पराकीर्तिर विघ्नश्च भविष्यति ॥ मुनिरुवाच ॥ एवमुक्त्वा महवि
ष्णु तत्रैवा तं देवि भुः १९ तत आनन्दपूर्णैः सौमैः नेता वसुरौजितौ ॥ प्रासादं निर्ममेतत्र स्फाटिकं मूरि रत्नकम् २० लसत्कांचनशिखरं चतुर्द्वारं सुशोभन
म् ॥ प्रतिमां स्थापयामास गङ्गीयोपलैः कृताम् २१ देवाश्च मुनयः सिद्धा विनायक इति प्रथाम् ॥ चक्रुः त्रयतः सिद्धिप्राप्तये हरिणा शुभा २२ सिद्धक्षेत्रं
तस्तु प्रपथे भुवि सर्वशः ॥ ततो जगाम सह रियत्र तैः मधुकैटभौ २३ दृष्ट्वा तौ हरिमायां तं जहस्तु निर्निन्दतुः ॥ मेव श्यामं मुखं देवदशैर्तनैः कुतः पुनः २४
आवां तु ते महाभुक्तिं दास्यावोतः पुनः किल ॥ लघुतां च प्रयातो सिक्किमर्थं रणमागतः २५ ॥ हरिरुवाच ॥ सहसा दहेत सर्वं लघुरेव हताशनः ॥ लघुदीपो म
हद्वा त्रीयथा संहरते तमः २६ तथा वामहमवैव शक्नोनाशाय दुर्मदौ ॥ मुनिरुवाच ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा त्रिद्वैमधुकैटभौ २७ सहसा जघ्नतुर्वि
ष्णुं मुष्ण्मिन् हृदये श्च ॥ ततः पुनर्मल्लघुद्वन्द्वं तयोस्तस्य व्यद्वहत २८ युद्धाबद्धिर्न ताभ्यां वरं दातुं ममुत्सुकः ॥ उवाच लक्ष्मणयावाचारिस्तीमधुकैटभौ
२९ मम प्रहाराद्बिह्युवांसहायै बहुलाः समाः ॥ युवयोः गुरुपाथेन प्रीतो हृदैत्यपुंगवौ ३० युवयोः सदृशौ नैव संभूतौ न भविष्यतः ॥ तावूवतुः ॥ ॥ अ
स्मत्तत्त्वं वरावन्न हि दास्य वस्तान् हरि वदन् ३१ आवां हितवयुर्देन संतुष्टौ च श्च श्रुत्वा यि ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ तयोर्वचनमाकर्ण्य माया मोहितयोर्हरिः ॥
३२ श्रुत्वा बभ्राणैर्देयौ मे वरान् दातुं समुद्यतौ ॥ तदामेव ध्यताया तं वरं एष हतामया ३३ तदा सर्वजलमयं दृष्ट्वा तौ मधुकैटभौ ॥ ऊवतुः परमप्रीतौ तव हस्ता
वस्मृतिः शुभा ३४ अतस्त्वच्चित्तात्सद्यो मुक्त्या तिस्रानातनीम् ॥ यत्र नोर्विजलमयी तत्र नौ जहिमाधव ३५ सर्वस्य जावो नो सत्यं सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ मुनिरुवाच ॥
तयोरित्थं वचः श्रुत्वा जघ्ने तौ दधारह ३६ चक्रेण भूधरेण चिच्छेद शिरीसोतयोः ॥ ततो देवा मुमुक्षुर्देवपुः कुसुमानि च ३७ गंधर्वान् द्रुतुः सर्वे जगत्संसांगणाः ॥
ततस्तु विष्णुरभ्येत्य ब्रह्माणं परमोष्ठिनम् ३८ कथयामास दत्ता तं सर्वं हर्षविनिर्भरः ॥ हरिरुवाच ॥ यदाऽशक्तं विजेतुं तौ तदाहं गिरिशंगतः ३९ शंकरेणोपदिष्टो हं षड
र्षी मंत्रमुत्तमम् ॥ आराधय महतेन देवं विघ्नेश्वरं विभुम् ४० तेन दत्ता वराम ह्यननाकां फलप्रदाः ॥ तदप्रभावा न्मया दृष्टानि हतौ मधुकैटभौ ४१ स्तुतः संपूजितः
सो धत्ते द्वा तं देवि भुः ॥ विज्ञातो महिमा तस्य गणेशस्य महात्मनः ४२ शंकरस्य प्रसादेन हनिष्ये दैत्यदानमात्र ॥ देवाश्च मुनयः सर्वे स्तुत्व देवं गजाननम् ४३ ब्रह्मा
णं शंकरं मां च युः स्वस्वं निकेतनम् ॥ यद्दंशुण्यान्नित्यं महात्म्यं पापनाशनम् ४४ कस्मादपि भयं न स्यात्प्रलभते सर्वकामिकम् ४५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपा
सनाखंडे सिद्धक्षेत्रोत्पत्तिकथनं नामाष्टादशोऽध्यायः १८ ॥ श्रुगुरुवाच ॥ श्रुत्वा ख्यानमिदं व्यासः षडर्णं विधि मप्यथ ॥ पुनरुच्चे विधातारं नाति पूर्ण शिरो यथा ॥

दिव्यदेहोभवत्ता ११ जहर्षकमलात्ययव्यासर्वदुःखानिरीक्ष्यतम् ॥ मंजुलालुखदांवाचमुच्चरत्तमुहुमुहुः १२ तर्कयामासकमलामणिमंत्रमहोषधेः ॥ अ
नुष्ठानैर्महाहोर्नसम्यग्योगोबभूवह १३ सकथमारुतस्पर्शावसमीचीनोभवत्सुतः ॥ अथतंपुरुषंक्लाहंक्षयेदुष्कर्मनाशनम् १४ इत्युक्त्वास्तुतमालिङ्ग्यसातस्यो
विगतञ्जरा ॥ तमादायगताभिक्षांकुतुहलनगरेपुनः १५ नागराभोजयामासुरुषामंत्रयसादरम् ॥ नानापक्वान्नाशार्कशराघृतपायसैः १६ एवंप्रतिदि
नंतौतुमुक्त्वाहुदिवंसमुदा ॥ आपतुर्धनवस्त्राणिनूतनानिवराणिच १७ तमपृच्छन्नागरिकःपितुस्तेनाममेवद ॥ कोदेशर्किंपुरुज्ञातिःकाचतेहतमेवच १८
इतितद्विरमाकर्ण्यदक्षोनामतमब्रवीत् ॥ ततोमातरमागम्यपितरंनगरंकुलम् १९ वृत्तंचपरिपप्रच्छततस्तंपुनरब्रवीत् ॥ कनटिभानुनगरेवल्लभोमपितामहा
न २० क्षत्रियोबलसंपन्नरव्यातोऽरिपुबलर्दनः ॥ तस्येयंकमलाजायासुतोहंदक्षर्मज्ञकः २१ उत्पन्नोह्यदाब्रह्मद्वंद्वोर्बधिरेवच ॥ अनेकक्षतसंपन्नोमा
तात्पुंतेदोघता २२ पित्रानिषेधितासाचयत्वंबहुतथाकरोत् ॥ द्वादशाब्दंतपस्तस्यापितापुण्यंन्येदेयत् २३ नचमेपाटवंदेहपश्यतिस्मिपितायदा ॥ त
दाविसर्जयामासमातरंसांचनागर २४ इतिसर्वजगौतस्मैदक्षोमातुमुखोद्व्रतम् ॥ अत्राहंसुभगोजतोवायुस्पशेनकस्यचिव २५ श्रुत्वैवंतुगतस्मि
न्युरुषपुरवासिनि ॥ दक्षोजगामत्वरितोमातरंप्रतिनंदयन् २६ ततस्तब्रगरेतौद्वावुपदिष्टौद्विजन्मना ॥ गणेशाराधनविधौकरुणायुतवेतसा २७ ततःसा
कमलादक्षोनिर्वाणंपरमास्थितौ ॥ एकांगुष्ठेनतपसागणेशाराधनेतौ २८ देवनामचतुर्थतर्मोकारपह्लावाध्वितम् ॥ अष्टाक्षरंपरमंत्रंजपंतौभक्तिरूप
रौ २९ वायुभक्षौशुष्कतनूनिरीक्ष्यभगवांस्तदा ॥ आविरासीत्तयोऽग्रेकरुणाब्धिविनायकः ३० चतुर्भुजोमहाकायोवारणाभ्यास्योतिसुंदरः ॥ अनेकमूर्त्य
संकाशोनिशिसूर्यइवोदितः ३१ रत्नकांचनमुक्तावन्मुकुटआजिमस्तकः ॥ पीतकौशेयवसनोहाटकांगदभूषणः ३२ एकजनुनिपातेनसंनिविष्टोमहा
सने ॥ कटिसूत्रकांचनीयमुद्रिकांरत्नसंयुताम् ३३ महाहिजठरेविभ्रैदकंदंतगार्धकम् ॥ एवरूपंददृशतुःपुनश्चद्विज रूपिणम् ३४ जगादसद्विजस्तौ
तुभवननिर्वाणतोषितः ॥ आगतोहंवरंदंतुंघृणुतंमनसीप्सितम् ३५ विश्वामित्रउवाच ॥ एवंप्रसन्नेविभ्रैशेप्रत्यक्षेद्विज रूपतः ॥ ननामपरयाभक्त्याभग्नद्वंद्वौ
जलिश्रुतम् ३६ ॥ दक्षउवाच ॥ पूर्वजन्मकृतंपुण्यंफलितंमोहिजोत्तम ॥ यन्मयादर्शिरूपंतौद्वाविधंपरमंमहत् ३७ धैनायकंचैवंप्रचजन्ममेजनिता
र्थकम् ॥ कारणानांपरंवदकारणंछंदसामपि ३८ परंज्ञेयंपरंब्रह्मश्रुतिमृग्यंसनानम् ॥ त्वमेवसाक्षीसर्वस्यसर्वस्यांतर्बहिस्तथा ३९ त्वमेवकर्ताकार्या
णालुघुस्थूलशरीरिणाम् ॥ नानारूप्येरूपीत्वांनिरूपश्चनिराकृतिः ४० त्वमेवशकरोविष्णुस्त्वमेवद्वेनलोऽयमा ॥ भूवायुस्वस्वरूपेपिजलसोमर्क्षरूपवा
न ४१ विश्वकर्ताविश्वपताविश्वसंहारकारकः ॥ बराचरुगुरोसाज्ञानविज्ञानवानपि ४२ भूतंभाविमवैश्वस्त्वमेवद्विदेवताः ॥ कलाकाशामुहूर्ताश्च

श्रीधृतिःकांतिरेवच ४३ त्वमेवसांख्ययोगश्चाक्षाणिश्रुतिरेवच ॥ पुराणानिचतुःषष्टिकलाउपनिपत्तथा ४४ त्वमेवब्राह्मणोवैश्यःक्षत्रियःशूद्रएवच ॥
 देशोविदेशस्त्वक्षेत्रपुण्यक्षेत्राणिन्यानुत ४५ त्वंप्रमेयोप्रमेयश्चयोगिनांज्ञानागोचरः ॥ त्वमेवस्वर्गःपातालंवनान्युपवनानिच ४६ ओषधयोथलतावृक्ष
 कंदमूलफलानिच ॥ अंडजाजारजाजीवाःस्वेदजाउद्विजाअपि ४७ कामःक्रोधःक्षुधालोभोदंभोदोर्षोदयाक्षमा ॥ निद्रातंद्रीविलासश्चहर्षःशोकस्त्वमेव
 च ४८ ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ ॥ इतिदक्षवचःश्रुत्वासुप्रसन्नोविनायकः ॥ मेघगंभीरयावाचास्मयन्निजगदतम् ४९ गजाननउवाच ॥ प्रीतोहंतेम
 हाभागस्तुत्यागंभीरयानया ॥ वरंदातुंसमुकंठस्तथापिनददामिते ५० यद्यहंवरदःस्यातिक्रुध्यद्वक्तोममोपरि ॥ सएवदास्यतिवरंयदंगस्यप्रभंजनात् ५१
 दिव्यदेहमनुप्राप्तश्चुश्रोत्रसमाब्धितः ॥ जातस्त्वंतस्यनामापिवदामिमुद्वलेतिच ५२ सध्यातमात्रोविप्रेक्षःस्वरूपंदर्शयिष्यति ॥ यान्यान्कामयसेका
 मान्मतेसर्वाचप्रदास्यति ५३ इत्युक्त्वापरमात्मासौतैत्रवार्तर्षीयत ॥ तस्मिन्ब्रतार्हितेदक्षोऽहोदशदुःखितः ५४ दरिद्राणिनियौलब्धेगतेतस्मिन्य
 थैवसः ॥ गतायांगविवत्सोवारोर्वीतियथाश्वशम् ५५ मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांपपातधरणीतले ॥ क्लगतःक्लगतइतिमुहुर्जल्पन्विनायकः ५५ इतिश्रीगणेशपु
 रणेउपासनाकाण्डेदक्षस्तुतिर्नाविशतितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ४४ ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ इतस्ततोभ्रमन्धावन्वहभस्यात्मजस्तदा ॥ नविवेदगंतवस्त्रभूषणं
 चातिविह्वलः १ पप्रच्छब्राह्मणान्मार्गेवृक्षांश्चैवविनायकम् ॥ विनायकोगतःकुत्रक्वचिदृशेगदंतुमे २ सएवंभांतहृदयोभ्रमच्चक्षुर्नृपोत्तम ॥ निपपातधरापृष्ठे
 क्षणंविगतचेतनः ३ एतस्मिन्ब्रतेस्वप्नप्रथयद्ब्राह्मणमग्रतः ॥ दत्तंवेप्सितंबालमुद्वलेनमयाहितत् ४ यत्त्वयायाचितंपूर्वविघ्नेशादृष्टिगोचरात् ॥ इत्युक्त्वा
 प्रस्थितेतस्मिन्ब्राह्मणेनृपसत्तम ५ सुमोत्थितइवप्रायोदक्षोहृष्टमनाभवत् ॥ कस्मैचित्पारिपप्रच्छत्त्वरिंतायद्विजातये ६ अन्तिकंदृशितंतेनबहूशिष्योप
 शोभितम् ॥ मुद्वलस्यातिभक्तस्यगजाननरतस्यच ॥ आश्रमंपरमार्दिव्यसर्वं सत्त्वाभयप्रदम् ७ मुद्वलंमनसाध्यायनभ्रमन्यातस्तदाश्रमम् ॥ नानाश्चययुतरंम्य
 मलकानंदनातिगम् ८ ददर्शमुद्वलंतत्रप्रार्थ्यासंगद्विजम् ॥ वेदवेदांगतत्त्वज्ञसंवक्षास्त्रिविशादम् ९ योगाभ्यासबलैर्नानारूपिणंसूयतेजसम् ॥ वैनायकीं
 महामूर्तिरत्नकांचननिर्मिताम् १० चतुर्भुजांत्रिनयनानालंकारशोभिनीम् ॥ उपचारैर्षोडशभिःपूजयंतंविधानतः ११ ननामदक्षस्तंदंष्ट्रादंडवत्प्रथिवी
 तले ॥ मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांनिश्चसंश्चमुदुर्मुहुः १२ ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ पप्रच्छमुद्वलस्तंतुक्स्वंकस्मादिहागतः ॥ नुदामिदुःस्वकिंतेस्तिवदसर्वमशेषतः १३
 एवंविप्रवचःश्रुत्वाकमलानंदनस्तदा ॥ सावधानमनाभूत्वाजगद्विजगुणवम् १४ ॥ दक्षउवाच ॥ सत्यमेवदेवब्रह्मन्अभिप्रायंतंवांतिके ॥ कर्णादेशेराजा
 भून्नगरेभानुसंज्ञके १५ वल्लभोनामनीतिज्ञोज्ञानीदातादयान्वितः ॥ तस्यपत्नीतुक्मलजनयामासमांयदा १६ तदाहृग्भिक्षतपुक्कशोणितस्त्राविनासिकः ॥
 अंधःकुब्जःकर्णहीनःशब्दहीनःश्वसनवहु १७ अभवन्नागरादृष्ट्वायज्ञैर्नामितिचाब्रुवन् ॥ पितामेहादशाब्दानिनानायत्नमथाकरोत् १८ शरीरपाटवार्थमेना

लभन्तमहेश्वरात् ॥ उपायंसततोमां च मातरं कमलां च मे १९ बहिर्निष्कासयामासि नित्यं नंतरात्मना ॥ ततो मे जननी खेदाददमाना पुं पुरम् २० आगत्य
 कौटिह्यपुं मया सह दुर्धादिता ॥ भिक्षाटने क्रियमाणे पूर्वपुण्यप्रभावात् २१ अभवद्वर्शनं तं वा मधुस्येव यथा दृशिः ॥ तव गात्र भवाद्वायोः स्पृशद्वाद्वा गात्रात्मनः
 २२ रघुनाथां प्रिसंस्पृशद्दहत्यायायापुरा ॥ दिव्यदेहं समापन्नः प्रसादात्तव मुव्रत २३ न मया विदितं किंच जनन्या मे निवेदितम् ॥ अहं च विस्मितो भूत्वानि
 श्रयं कृतवान् हृदि २४ यद्गवबायुस्पृशेन दिव्यदेहमहंगतः ॥ तद्दर्शनं यदास्यान्मे तदा देहं धराम्यहम् २५ एवं भ्रमन् बहु दिनं ततो सौकरुणानिधिः ॥ आवि
 रासीन्मवपुरतः कोटि सूर्यसमप्रभः २६ उभयोस्तपसा तुष्टौ देवद्वे गोजाननः ॥ तं दृष्ट्वा कमला कामान्नं प्राप्तामनसीत्सितान् २७ ततो मामब्रवीद्वेव प्रसन्नो मंजु
 लो गिरम् ॥ यद्दर्शनं यमं कृत्वा भ्रमन् खेदमुपागतः २८ सोऽहं ते दर्शनया तो मुद्रलो ब्राह्मणोत्तमः ॥ भुत्वा तद्वचनं हृष्टमभ्यवमानसं मम २९ ततो गजाननमहंस्तुतवान्
 विविधैः स्तवैः ॥ उवाच सुप्रसन्नात्मा वरं वृणु महामते ३० अहं चाकथयं तस्मै यद्यन्मे मनसोऽपि सितम् ॥ ततो ब्राह्मण रूपं तस्य कस्वाप्यहूय मादधे ३१ चतुर्भुजं महाकायं
 मुकुटाटोपमस्तकम् ॥ परशुं कमलं मालां मोदकानां वहत्कैः ३२ दिव्यांबरयंश्च जट्टिषाणकरपुष्करम् ॥ कुण्डले प्रावहच्छ्रुत्योऽभूय बिंबे इवापरे ३३ दिव्यालं
 कारसंयुक्तं भुजंगवलयोदरम् ॥ देवार्षिगंधर्वगणैः किन्नैरुपशोभितम् ३४ तत आनंदपूर्णं हिं दृष्ट्वा रूपं तथा भवम् ॥ पूर्णचंद्रं यथा दृष्ट्वा पूर्णो भवति वारिधिः ॥ ते
 नोक्तं मुद्रलः सर्वान् कामांस्तपे परिपूरयति ३५ तदेवांतां हितं रूपं दृष्ट्वा वन्न सादरम् ॥ यथा स्वप्रगंतं सर्वजगते नैव दृश्यते ३६ ततोऽहं नंतरां विब्रान् न्यपतं भुवि
 मूर्छितः ॥ प्रतिलम्ब्य तत्संज्ञां वरं वृण्विति संस्मरन् ३७ यया चेदेव देवेश सर्वव्यापिनमीश्वरम् ॥ गृहे मे सुस्थिरालक्ष्मी भिक्षिर्मे तादृशी तव ३८ दृ
 ष्ठश्चैव पूर्वपुण्येन ह्वय मे तत्प्रदीयताम् ॥ ततोऽहं भुतवान् दत्तमिति वाचं न भोगताम् ३९ ततो हृष्टमनो विप्रतवसान्निध्यमागतः ॥ मुद्रलः स्त्वां द्विपास्यो सौ द्विपास्यस्त्वं समु
 द्रलः ४० इति मे मनसि स्पष्टं भाति सर्वगजाननः ॥ भृगुरुवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा मुद्रलो वाक्यमब्रवीत् ४१ सभाग्यः कृतकृत्योऽसि भिक्षिमानं कमलासुत ॥ म
 हिमा तव भक्तैर्हिवं कुंशक्यो न केनचित् ४२ तपामि सुदृढं चाहं दश वर्षं शतं तपः ॥ नम एतादृशो देवो दृष्ट्वासीत्कादचन ४३ यः सर्वजगतां तथाश्वाच गुरोर्गुरुः ॥ योर
 जः सत्त्वतमसां नितानि संयुगाश्च ४४ यो ब्रह्मा शिवविष्णूनां शरीराणि करोति हि ॥ भूतानां च विभूतिनामां त्रां द्रियधिया मापि ४५ यं न देवा विदुः सम्यङ् न वेदानर्षयोपि
 च ॥ एवं गजाननं त्वं हि प्रत्यक्षं दृष्टवानस्फुटम् ४६ अहं त्वच्चरणौ वंदित्य तत्त्वं भिक्षिमानपरः ॥ ततः परस्परं तौ तेन मनुश्चालिं लीगतुः ४७ गुरुं धृष्टिं चिरं कालं मे कचित्तौ समाग
 तौ ॥ तत एकाक्षरं मंत्रं सजप पृथगप्यनपूर्वकम् ४८ मुद्रलो राजपुत्राय नम्रा योपदिदेश ह ॥ उवाच चैवं न भूयोऽपि मंत्रस्यास्य दिने दिने ४९ अनुष्ठानं कुरुष्व त्वं प्रसन्नस्ते भविष्य
 ति ॥ गजाननो देव कामान्नमनसा वा छितांस्त्वया ५० एनं चैत्य जसे मंत्रं सर्वशो न जामेयसि ॥ यद्यस्य भक्तिसुचिरं लोके स्मिन् विचरिष्यसि ५१ इन्द्रादिलोकपाला
 नां गणो वश्यत्वमेष्यति ॥ इह मुक्त्वा सिलान् भोगान् ते मोक्षमवाप्स्यसि ५२ इति श्री गणेशपुराणे उपासनासंहमंत्रोपदेशवर्णनं नामैकाविंशतितमोऽध्यायः ॥ २३ ॥

राजोवाच ॥ ॥ आश्चर्यमूर्तकथितं दक्षपुत्रस्य चेष्टितम् ॥ विरमयो मे महारत्नसंजातो मुनिस्तम १ अंधःकुण्डलसूत्रकल्पूतिगंधसमन्वितः ॥ वाचावि
 हीनो मेध्यश्वासमात्रावशेषितः २ कथमुद्रलदेहत्यवायुना दिव्यदेहाक् ॥ संजातः केन पुण्येन मुक्तो वा पातकात् कुतः ३ दिव्यवर्षसहस्रं यस्तपापपर
 मंतपः ॥ कथं तस्याभवन्नैव दर्शनं देवकाक्षितम् ४ कथं वल्लभपुत्राय देवदेव इमाननः ॥ प्रत्यक्षो भूद्विनाशैः सचकः पूर्वजन्मनि ५ एतत्संशयजातं मे नुद
 सर्वज्ञतेनमः ॥ नटप्यामि पिबन्निर्यगजाननकथाभृतम् ६ ॥ ॥ विचामि व्रजवाच ॥ ॥ सम्यक्पृष्टत्वा राजसंशयच्छेदनायते ॥ वदामि निखिलं सम्य
 क्शृणुष्वैकमना नृप ७ सिधुदेशोतिविख्याता पल्लोनाम्ना अवपुरी ॥ तस्यामासीद्वनैवैश्वः श्रेष्ठकल्याणसंज्ञकः ८ वदान्यः कुशलो धीमान् द्विजदेव पराय
 णः ॥ इंदुमतीति विख्याता पत्नी तस्य शुभानना ९ पतिव्रता पतिप्राणापतिवाक्यपरायणा ॥ तयोः कालेन संजातो गुणवान् पुत्र उत्तमः १० कल्याणः प्रददौ धेनू
 र्वस्त्रालंकरणानि च ॥ ब्राह्मणेभ्यो थरत्नानि कांचनभूरिदक्षिणाम् ११ ज्योतिर्विद्विर्निर्गदितं नाम चक्रे सुतस्य सः ॥ बलाल इति विख्यातं बलवत्वाच्छुभंतदा
 १२ सच कालेन महता वयस्यैश्च समन्वितः ॥ देवपूजारी तो नित्यं ग्रामाद्वाहिरयाम्मुदा १३ एकदा ते वनं याता बलाल प्रमुखाः सुताः ॥ नानाक्रीडारताः न्नाता उ
 पलंस्थायाम्यमुदम् १४ गणेशबुद्ध्या संपूज्य दूर्वाकुसुमपुलवैः ॥ केचिद्व्यानरतास्तस्य नाम जाप्यं प्रचक्रिरे १५ केचिन्ननदृष्टस्तत्र यथेष्टं देवभक्तिः ॥ केचिन्न
 गानकुशलाजगुर्देवस्य तुष्टये १६ केचित्कोष्ठैः पल्लवैश्च मण्डपं चकुरोजसा ॥ केचिद्विपरीतं विषं केचित्प्रासादमुत्तमम् १७ केचिन्मानसपूजाभिः केचित्पुष्प
 लतादिभिः ॥ धूपदीपचैवैव फलतांबूलदक्षिणाः १८ निवेद्य पुण्ड्रस्तस्मै मुदा परमया युताः ॥ केचिन्नपंडिताभूत्वा पुगणान् धनुस्तथा १९ व्याचक्रुर्वर्मशा
 स्त्राणि ग्रथानन्यांश्च केचन ॥ एवं देवताः सर्वे निर्युवदिवसान्बहून् २० नक्षत्रानंतृषां कोपि जानन्देवस्य भक्तिः ॥ एकदा जनकस्तेषां कल्याणैश्च श्रमन्वयुः ॥
 २१ अहवन्नरोषिताः सर्वे स्वबलालं निवारय ॥ शिशून् सर्वान्समाहूय वनं याति दिने दिने २२ नार्याति प्रातराशयनमग्न्याहेनिशमुखे ॥ कृशानो बालका जाताः
 स्वसुतं शिक्षया युना २३ नो चेद्भयं निबद्धं न ताडयाम इतः परम् ॥ पुगधिपमथाभ्येत्यत्वां बाहिः करवामहि २४ इति तेषां चः श्रुत्वा श्रुतपूर्वकदाचन ॥
 रोषावेशात्सकल्याणो जपाकुसुमलोचनः २५ महंतं दंडमादाय ताडनार्थं सुनय्यो ॥ दंडाघातेन गतैव मण्डपं प्रबभंजह २६ बालकाश्च ततः सर्वे जगमुर्दश
 दिशो नृप ॥ एक एव सबलालो दृढभक्त्या स्थितो भवत् २७ दृढमुष्ट्या सतं धृत्वा दंडेन ताडयत् शृणु ॥ यथा सर्वेशरीराशुभाराः शोणितसंभवाः २८ प्रादुरासन्ना
 रिघारा वर्षाकाले यामिरेः ॥ चिक्षेप दूरतः पश्चाद्देवं सिद्धुं सुरम् २९ बवंधंतं सुतं दृष्ट्वा वल्लोपाशार्तं दृढम् ॥ पुत्रस्नेहं परित्यज्य मम दूत इवापरः ३० मुक्तो दैर्न हस्ता
 भ्यां पादाभ्यां स यथा भवेत् ॥ उवाच पश्चात्पुत्रं देवस्त्वामोचयिष्यति ३१ सदताभोजनपानगोपनं च करिष्यति ॥ यदि चेद्बहुमाया सितदास्यं मरिष्यसि ॥

१ सर्वाङ्गानां इत्येव इति पाठान्तरम् ।

३२ ॥ मुनिरुवाच ॥ विषयदेवालयमाश्रुयात कल्याणवैश्यातिरुशानिविहः ॥ स्वर्मादिर्बन्धवनेत्यनुद्वेययोगादश्वस्तुष्टः ३३ तस्मिन्प्र
यातेसचैश्वर्यपुत्रशुशोचदेवमनसाविचित्र्य ॥ विघ्नारित्येवकथनुद्वेनानामभक्तसर्वजनेषुगीतम् ॥ ३४ ॥ दुष्टांश्चविघ्नानिनिनाशयेत्स्वदुष्टांतकनकयंप्र
सिद्धः ॥ शेषेर्विनासाविताथदीप्तिंब्रदोमृतवंहिरथोष्णतांच ३५ त्यजेत्स्वभक्ताव्रचसंयजेथावेदेषुशास्त्रेषुकथंप्रसिद्धिः ॥ एवंविल्प्याथानिजंशापक
ल्याणसंज्ञापितसुदुष्टम् ३७ येनंदममविध्वस्तदेवालयमनुत्तमम् ॥ गणेशमूर्तिंविश्वपताडनचमपाकरोत् ३७ सर्वाथोबधिरःकुब्जोमूकोभवातिनि
श्चितम् ॥ यदिमेसुदुढाभाकिहिरदानउत्तमा ३८ तदेकंभक्तसंयस्यात्तस्यसर्वमयोदितम् ॥ नबद्धेभक्तिमसंशक्तोसौदेहबंधने ३९ अन्ययदुह्यापारि
विष्यदेवंत्यजामिहंविजनेवनेस्मिन् ॥ पलायनैवंकृतयंदेतदेहोपितएषदेव ४० तस्यैवंनिश्चयबुद्ध्याप्रादुरासिद्रजाननः ॥ ब्राह्मणस्यस्वरूपेणब
ल्लालस्यप्रभावतः ४१ यथानिशातमोपायेश्रीसूर्यउदयाचले ॥ तथैवबंधनान्यस्यतेजसाश्रितलानिच ४२ जातानिततएनसंनमश्चकथदंडवत् ॥ देह
स्यचास्ताजातानक्षतंनचशोणितम् ४३ ज्ञानंचनिर्मलंजातंदेवदेवस्यदर्शनात् ॥ तुष्टाविविधैवैकैयैथामतिगजाननम् ४४ ॥ बल्लालउवाच ॥
त्वमेवमातासिपितासिबंधुस्त्वमेवकर्त्तासिचराचरस्य ॥ निर्मासिदुष्टांश्चखलंश्चमाधून्यनौविनोविनिगुंथ्यथापि ४५ त्वमेवदिक्चक्रनभोधराब्धिग
र्हिर्कालानलवायुरूपः ॥ रविदुतराग्रहलेकपालवर्णद्विर्वाषधियातुरूपः ४६ ॥ मुनिरुवाच ॥ इतिस्तुतिसमाकर्ण्यसुप्रसन्नोगजाननः ॥ आ
लिङ्गयानिजभक्तंमुवाचघननिस्वनः ४७ ॥ गजाननउवाच ॥ प्रासादयेनभग्नोमेनरकेसपतिष्यति ॥ तवशापोपितस्यैवंविष्यतिममाज्ञया ४८
अंधोथबधिरःकुब्जोमूकोसुक्खादसंयुतः ॥ ममशापंसमासाद्यभविष्यतिनसंशयः ४९ पितासमातृकंचेनकरिष्यतिगृहातबहिः ॥ अन्यतेवांछितंब्रूहि
दुष्प्रापमपितेदे ५० ॥ मुनिरुवाच ॥ बल्लालोथाब्रवीद्वैत्वायिभक्तिहृदगस्तुमे ॥ अस्मिन्क्षेत्रेस्थिरोभूत्वालोकात्नरक्षस्वविव्रतः ५१ गणेशउवाच ॥
त्वन्नामपूर्वमन्नामभविष्यतिजनेशुभम् ॥ बल्ललविनायकेतिनगरेसुप्रातिष्ठितम् ५२ मायिचित्तंस्थितेस्यार्द्रकिरव्याभिचारिणी ॥ यात्राममकरिष्यतिन
गरेपलिसिद्धेके ५३ आद्रश्छुचतुर्थ्यायेतेषांकामान्दाम्यहम् ५४ शृगुरुवाच ॥ इतिदत्तावरदेवस्तेव्रातरधीयत ॥ ततोविनायकस्याप्यबल्लालोब्राह्मणः
सह ५५ प्रासादंकारयामासनानाशोभासमन्वितम् ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ बल्लालवैनायकेतिकथितंतेकथानकम् ५६ यच्छ्रुत्वासर्वपेपेभ्योमुक्तः
कामानवाप्नुयात् ५७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेबल्लालविनायककथनंनमद्वाविशोध्ययः ॥ २२ ॥ शृगुरुवाच ॥ विश्वामित्रवचः
श्रुत्वाभीममपच्छतंपुनः ॥ वैश्याचरितवार्तायाःश्रवणेपरमोत्सुकः १ सोमकान्तदृष्टश्रेष्ठकथयामिशृणुष्वतत् ॥ भीमउवाच ॥ श्रुतंदक्षस्यचरितं
विश्रांतंमममानसम् २ कथंकल्याणवैश्वस्यगतिरासिद्धिदस्वताम् ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ शृणुष्वैकमनाभीमकथमेतावदामिते ३ बल्लालशापा

त्कल्याणदेहात्सुखावशाणतम् ॥ असंख्यक्षतसंयुक्तः स्याद्वोबाधिर्यमधता ४ मूकतापूतिगांधित्वं जातं तस्य दुरात्मनः ॥ ददर्शदुमती तस्य दशमाकास्मिकी
 ततः ५ किमिदं किमिदं कस्माज्जातमेवं शुशोचतम् ॥ ज्ञानिनोऽस्य वदान्यस्य देवद्विज रतस्य च ६ धर्मशस्त्रार्थनिष्ठस्य स्वदारपरितोषिणः ॥ अवस्थेयं
 कथं जाताममर्षुर्निरेनसः ७ ॥ मुनिरुवाच ॥ एवं विलप्य बहूनानि श्वसंतो पुनः ८ तेन बद्धं नेपुत्रं निशम्य रुदती मुहुः ॥ पौरैः सह ययौ तत्र
 यत्र बद्धो वेने सुतः ९ तत्र देवालयं देवं दर्शयन् गणनायकम् १० चतुर्भुजं निनयन् सिंदूरारुणविग्रहम् ॥ बलं लब्धं तु तत्र पूजयंतं गजाननम् ११ मुक्तं
 निर्व्रणमव्यंगं निरीक्ष्य पुरवासिनः ॥ उवाचेंदुमती कुद्वाभस्मर्यती पुनः पुनः १२ कथं प्रतारिता तथ्यवादिभिर्भट्टमन्त्रिण्यौ ॥ तादृशं तं परित्यज्य पुत्रस्नेहादि
 हागता १३ पश्यंतु देवभक्तिमेतुं कुर्वन्तमीदृशीम् ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ विस्मिताः सर्वे वै तेन किंचित् प्रोचुरण्वपि १४ केचिदूचुर्महाभक्ते
 र्महिमा केन गम्यते ॥ वीक्ष्य सिंदूरक्तांगं कंचनचर्चितम् १५ रत्नांबरं कपुष्पमालाभिरुपशोभितम् ॥ निर्ममं निरहंकारमशुं डमिव विघ्नपम् १६
 निरीक्ष्य तादृशं पुत्रं त्यक्त्वा शोकं न दत्ता ॥ आलिङ्गित दातुं स्नेहं सुतपयोधरा १७ आहतं स्वग्रहं यावः पितुस्ते व्यसनं महत् ॥ उत्थितं तत्र किंचित् कु
 रूपायं महाभते १८ आवां धन्यतमौ लोके ययोः पुत्रस्त्वमीदृशः ॥ सर्वांगक्षतवान्न रक्तस्राववान् पूतिगंधवान् १९ श्यामास्यः कुशतायुक्तो बधिरांध एव
 च ॥ एवं विधः पितातोऽस्ति तं निवेदितुमागता २० पितृधर्मं तेन त्वं ताडितो न रथं कृद्यादि ॥ तत्रापरार्थो नैवास्ति श्रुतिस्मृतिपुराणतः २१ पुत्रधर्मांश्च
 रीक्षस्व कुर्वीरोग्या विचारणम् ॥ त्वया स्थाप्य तमौ लोकोऽपि ताते पितृवत्सल २२ मातापितृवचः कार्यं सत्पुत्रेण यशस्विना ॥ पूजनं च तयोः कार्यं पोषणं पा
 लनं तथा २३ औषधान् भंत्रतश्चापि देवताप्रार्थनादपि ॥ उपायं कुरु पुत्रत्वं मयि दृष्टिं निवेशय २४ यशस्ते भविता लोके सौभाग्यं मम बालक ॥ इति तस्या
 वचः श्रुत्वा बलालो वाक्यमब्रवीत् २५ ॥ बलाल उवाच ॥ ॥ कस्य मातापिता कस्य कस्य पुत्रोऽथ वासुहृत् ॥ विघ्नराजकृतं सर्वमानुषं गयसिलं स्तुतम् ॥
 २६ तस्मान्मम पितामहे मातादेवो विनायकः ॥ यो यथा कुरुते कर्म स तथा फलमभुते २७ मया स मर्षितो जीवो देवदेव गजानने ॥ तेन जीवस्तथा ज्ञानं मम दत्तं सुभ
 क्तितः २७ प्रासादं भंजनाद्वैवक्षेपणात्ताडनान्मम ॥ विनायकातिभक्तस्य तथा प्राप्तां फलं शुभं २८ विचार्यमाणेन त्वं मे मातावासापितापि च ॥ सर्वस्य हि पिता देवो मा
 तादेवो गजाननः २९ स एव ज्ञानदत्ता संहर्ता कालरूपवान् ॥ सर्वस्वरूपो देवो ब्रह्म विष्णु शिवात्मकः ३० वृथा मे येन हृष्टेन ताडनं निवृण्वेन च ॥ कृतं देवस्य वि
 क्षेपः प्रासादस्यापि भंजनम् ३१ तस्यास्य दर्शने दोषः पतितस्य महात्तु भवेत् ॥ स्नेहं त्यक्त्वा मदाय त्वं पतिं स्वपरिषेवय ३२ ॥ विश्वामित्र उवाच ॥ इति पु
 त्रवचः श्रुत्वा सा तं पुनरथा ब्रवीत् ॥ मातो वाच ॥ कृपया पुत्रग्रहास्नेहादुच्छापां पक्वमर्हसि ३३ ॥ पुत्र उवाच ॥ भवांते रस्य जननी भविता सि वरार्थिनी ॥ अयमे

१ पुत्रोतिभक्तिगान् ३० पाठान्तरम् ।

तादृशः पुत्रो भविता तव पुत्रे ३४ कल्याणनामा भविता बल्लभः क्षत्रियर्षभः ॥ कमलेति विविख्याता नाम्ना त्वंच भविष्यसि ३५ दक्ष इत्येव पुत्रस्य नाम ख्यातं भविष्यति ॥ ततो द्वादश वर्षाणि बल्लभस्तस्म्यतेतपः ३६ अयं तावधि रत्नचक्षुतानि मूकतां तथा ॥ व्यपनेतुं दक्षस्य परनिग्रममास्थितः ३७ अलब्ध्वा सफलं तस्मात्स पुत्रां त्वां शुभानने ॥ निराकारिष्यते गेहादिदेशस्थाभा विष्यसि ३८ कर्मचिद्विजयस्य द्विरदानेन चेतसः ॥ देवात्सपदेशेन गद्वैतसम्यक्पुत्रो भविष्यति ३९ तत्रैव गणनाथस्य दर्शनं च भविष्यति ॥ तदा स दिव्यदेहत्वं प्राप्स्यते द्विरदानात् ४० इति सर्वसमाख्या तमुच्छ्राप्य कारणं शुभे ॥ भविष्यं कथितं ते दयथेष्टम् ॥ विश्वामित्र उवाच ॥ एवं निराकृता तेन जननी निरागततः ॥ दुःखशोकसमायुक्ता किंचिद्वर्षयुतापि च ४१ स चारो हतहिव्यविमानं भक्तिभ्रावितम् ॥ गजाननेन विहितं बल्लोथागमदिवम् ४२ इति सर्वमाख्या तं यत्प्रष्टो हि महत्तया ॥ यागतिस्तेन वैश्येन संप्राप्ता स जन्मनो द्वयोः ४४ यथा जगाद बल्लः सर्वैतद्भवत्तदा ॥ साजज्ञे कमलाभूत्वासो भवत्क्षत्रियर्षभः ॥ ४५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे भविष्यकथनं नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ भीम उवाच ॥ दक्षेण मुनिशार्दूलराजपुत्रेण धीमता ॥ अनुष्ठानकृतं कुत्र कथं वा कस्य वामुने १ एतद्विस्तार्य ब्रूहि त्वं शृण्वंस्तु पृथग्यम्यहं न च ॥ विश्वामित्र उवाच ॥ अविदूरे पुरस्तस्याः काँडित्यस्य महावनम् २ रम्यं नानावृक्षयुतं नानाश्यापदसंकुलम् ॥ नानापक्षिगणैर्युक्तं लताजालविराजितम् ३ सन्मनो निर्मलपयःसरोवापी विराजितम् ॥ जीर्णप्रासादमध्यस्थ गजाननविराजितम् ४ तत्र स्थित्वा तपश्चक्रगजा ननसुतोषकम् ॥ मुद्गलेनोपदिष्टेन मंत्रेण काक्षरेण सः ५ तोषयामास तं देवं वैष्णवादिशंसितैः ॥ सानैर्वैः सुगंधैश्चमाल्यैर्धूपैश्च दीपैः ६ नैवेद्यं कंदमूलैश्च भक्षणीयैरकल्पयत् ॥ मनसा कल्पयामास दक्षिणां क्षत्रियर्षभ ७ एवं तस्यागमन्मूषपदिनानि त्वेकविंशतिः ॥ ततः प्रभातसमये स्वयमेवं दर्शयः ८ एकं महामंतं गंच सिंदूराक्तं सुशोभितम् ॥ मदला विसुगंधाभ्यां सुदूरंगिरिमात्रिभम् ९ चारुप्रसन्नवदनं दंतशोभि महत्करम् ॥ भ्रमरालिसमाकीर्णं गजाननमिवापरम् ॥ तेन तत्कृतं देशे तु रत्नमाला समर्पिता १० तत उथाप्य तं स्कंधे स्थापयामास दंतिराट् ॥ संदंती नगं रथात्पताकाध्वजशोभितम् ११ ततः स प्रतिबुद्धः स तप प्रच्छज्जननीं निजां ॥ कमले वदमातस्त्वमस्याभिप्रायमधमे १२ आरोहणं गच्छेत्पुंशुं भवाय दिवा शुभम् ॥ ॥ कमलोवाच ॥ धन्यस्त्वमसि दृष्टेयं गजं रूपि विनायकः १३ आरोहणं फलं राज्यप्राप्तिरिव न संशयः ॥ ॥ दक्ष उवाच ॥ यदिराज्यस्य प्राप्तिं स्यात्तदा तु भ्यंददां न्यहम् १४ न रथानं तथा ग्रामान् दीपिकां मौक्तिकलजम् ॥ धर्मं च कारयिष्यामि गवाष्टापददानतः १५ व्रतानि नियमांश्चैव दानान्यग्यान्येन कशः ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ श्रुत्वेत्थं कमलादृष्टा जगदतनयं प्रति १६ त्वयिराज्यस्थिते पुत्रपरमानंदतामसम् ॥ सद्धर्ममतां चेतःसतः सारभूतस्तव ॥ आयुष्यं विपुलं ते स्तुद्धि देवार्चने रतिः १७ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे स्वं

१ यच्छेदिति महाभक्त्या परं निग्रममास्थिताः ३० पाठान्तरम् ।

प्रकथननामचतुर्विंशोऽध्यायः २४ ॥ ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ शृणु राजन्महाश्वर्यदेवकालकृतं शुभम् ॥ काङ्क्षित्येन गराजचन्द्रसेनो महामतिः १ स्वकर्मप
 रिपाकेन निधनं कालयोगतः ॥ अगमद्विव्ययनेन धर्मबाहुल्यतो दिवम् २ तच्च नागरिकाः श्रुत्वा हाहाकारं प्रचक्रिरे ॥ धावमानाय युस्तत्र त्यक्त्वा कार्यार्थनेक
 शः ३ शिरांसि च विनिघ्नन्त पाणिभिः शोककर्षिताः ॥ चस्वलुश्च पतन्तश्च दृश्यः प्रेतभूपतिम् ४ नेमुः पादौ प्रगृह्यैव दुःखमोहवशं गताः ॥ केचिद्वस्त्रं गृहीत्
 वस्वस्वमूर्ध्न्यन्यवेशयन् ५ रुरुदुःसुस्वरं केचित् पाणिपृष्ठमुबस्वनाः ॥ मृता इव निपेतुश्चेन्नेहातिज्ञा यतो परे ६ तस्य पत्नी तु सुलभारोदकरुणस्वरा ॥ पाणि
 भ्यानिघ्नतीस्वीयं हृदयं श्रुत्वा ७ विकीर्णभूषणमूर्छामागता पतिता मुवि ॥ समानव्यसनाभिः सा पुरस्त्रिभिर्धृता तदा ८ विलपतदा कान्ता बद्ध
 सेनस्य सुंदरी ॥ निर्लज्जानिरुक्ता शानाथनाथेति जल्पती ९ रंधातर्न दयातोस्ति बालवच्चरितं तव ॥ युनक्ति स्नेहभावेन विनियुंक्ष्य कृतार्थकम् १० राज
 न्नपृष्ठाक्कगतो वदमांकरुणानिधे ॥ दिने दिने वदस्येवं या मिम्रास नं प्रिये ११ अद्यानिष्ठुरतां किन गमितीत्यागसा मम ॥ तत्क्षमस्व नमाम्येषा जनमध्यगतत्र
 पा १२ नयमांयत्र यातो सिप्रिया तो प्रिय कारिणीम् ॥ त्रिलोकीं पश्य तर्थां शून्या मपुत्रां पतिना विना १३ ॥ ॥ सुमंतुः प्रकृतिस्तस्य म
 नोरंजन एव च ॥ द्वावप्यवोदितां तत्र किं गजस्य भाविव्यति १४ आवाभ्याममविचर्यैव कगतो नृपसत्तम ॥ कस्मात्प्रवदसे राजन् किमर्थं मौनमास्थितः १५
 न पश्यसि प्रियां भार्यामनाथा मि विह्वलाम् ॥ सहैव यावो नृपते त्यक्त्वा सर्वं गृहाश्रमम् १६ जनार्थं न गते धराष्ट्रं वा कोऽथ पास्यति १७ ॥ ॥ मुनिरुवाच
 एतस्मिन्नेतरेतत्र भाण ब्राह्मणः सुधीः १८ वेदशास्त्रार्थं तत्त्वज्ञः प्रस्तुतं निष्ठुरं च ॥ सर्वस्वार्थं परायणं नपः कश्चन विद्यते १९ सुहृदो रोदनाश्रूणि मु
 खे प्रेतस्य यांति हि ॥ पृथिव्यां भारतां याति प्राणहीनं कलेवरम् २० ब्रह्मांडगोलके को नृमुत मम्यो नु गच्छति ॥ इयं च सुलभाराज्ञीरोदते जीविताशया २१
 यस्यामनोनुगत्यर्थं न सारोदितं किं हि चिव ॥ यूयं सर्वे नागरिकाः स्वकार्यं गमनाकुलाः २२ सूर्यवंश्याः सोमवंश्या ये राजानो मृतान किम् ॥ तस्मादुया
 य सर्वे पिराज्ञः कुर्वंतु संस्कृतिम् २३ मृतसंस्कारकारीयः स एवाप्तो न चापरः ॥ एतदर्थं हि लोके यस्य ज्यायसी पुत्रयुधनुता २४ तस्मादानीयतां धर्मपुत्रो
 वाप्यन्य एव च ॥ सहि क्रियां मारभतु सर्वैर्देयं स्ति लांजलिः २५ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ ततस्ते नागराः सर्वे द्वावमात्यौ स्त्रियश्च ताः ॥
 प्रबोधि ता ब्राह्मणेन च कुस्तस्यौ व्यदिहिकम् २६ सुमंतुना कृतं सर्वैर्देयं स्ति लांजलिः ॥ पुनः स्नात्वा तु ते सर्वे नगरं विविशुश्चिरात् २७ अश्रं तोपि पुमं
 दस्य पत्रं न त्वं श्वरं जनाः ॥ सांत्वयित्वा तु सुलभां युयुः स्वस्वं नि केतनम् २८ त्रयोदशो हे निद्वेतरा इयं देवतां बराणि ॥ चक्रुस्ते भोजनं प्रीत्या प्रत्यहं
 बहुवासम् २९ एकदानागराः सर्वे द्वावमात्यौ नृपप्रिया ॥ सर्वैर्देशयिता आसन्नप्रजापालनकर्मणि ३० एतास्मिन्नेतरेतत्र सुहृदो मुनिरायौ ॥

उवाच सर्वांशयदिस्य राज्ञोपहागजः ३१ गहनोनामगृह्णतु मालं पुष्करनिर्मिताम् ॥ समाजेष्य कंठे तानि निक्षिपेत्सदृशो भवेत् ३२ तथेति चत
 दासैर्वैसाधुसाध्वित्यपूजयन् ॥ अतीन्द्रियज्ञानवतो वचोमुद्रलशर्मणः ३३ इति श्रीगणेशपुराणे उपामनाखंडे पंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॥ विष्वा
 मित्र उवाच ॥ ॥ एकस्मिन् दिवसे शुभग्रहयुते लेशु भेवासरयो गे चारु फले जने च न गे नाना विधे मिलेते ॥ मालां रत्नमयीं ददौ नरपते राज्ञि करे
 णोः कोरं प्रार्थयद्दिदं कुरुष्व दृष्टयति लोके पुण्यस्ते मतः १ तामाज्ञां प्रातिगृह्य वारणपतिः संरंजितो धातुभिर्बभ्रा माद्विजबंदि चारणगणैराशासितः सर्वतः ॥ नाना
 वाद्यकरैर्वृतो नृप भूटैराज्यार्थिभिः पूरुषैर्जिघ्रसुर्वजनसंभाषि गतं यतो बहिः पतनात् २ नार्यस्तन्नगरं शिशून् पती नृकुत्वा पुरोवस्थिता नराज्यार्थं विविधान
 राश्व बहुधा श्रेणीमुखाश्च स्थिताः ॥ ते सर्वे विमनस्कतां परिगताः स्वसंगृहं चागता यतो स्मिन् गहनं करिष्यथ पुरोयाता बहिः आपरे ३ गजस्तु यातः कमला
 सुतं तं पूजयंतं दिदं नतम् ॥ दृष्ट्वैव तस्मिन्निदधे स मालं पश्यत्सु लोके प्रसुप्तो नोके ४ वक्त्राणि माल्यानि च भूषणानि दक्षाय दत्तानि तैर्दलैकैः ॥ ज्ञा
 त्वा मर्तं पौरजनस्य राजा राज्ञः प्रकृत्योरुभयोस्तैर्देव ५ वदुर्वाद्यं संधाश्च दिव्याभौमाजनेकज्ञः ॥ मुमुचुः पुष्पवर्षं ते देवा हर्षयुताः शुभम् ६ उपविष्टास्त
 दालोका यथास्थानं यथाक्रमम् ॥ नेमुश्च तं दक्षं नृपमात्यद्वयसंगुतम् ७ तांबूलानि च वक्त्राणि जनेभ्यः प्रददौ नृपः ॥ ब्राह्मणान् पूजयित्वा देवदाना
 न्यनेकशः ८ संपूज्य मर्तं तांतु वक्त्रालंकरणादिभिः ॥ दापयामास दानानि ब्राह्मणेभ्यो यथाविधि ९ नरयाने समारोप्य स्वयमारुरुहे गजम् ॥ अलंकृतं
 सितमार्गपताकाध्वजसंगुतम् १० अश्वारूढावमात्यैस्तौ पुरस्कृत्य ययौ पुरम् ॥ स्तुवंति बंदिनः पौरान् नृदं त्यप्सः सः पुरः ॥ गंग्रवगानि निष्णाता धावि
 त्वा यान्यमुपुरः ११ जयशब्देन मशब्दो वाद्यशब्दो गमाद्विवम् ॥ नृपद्वारं समासाद्य नत्वा कोचिदगृहं ययुः १२ सभ्यां विविशुः सर्वे संख्यातीतान् नृगास्तदा ॥
 नृयानि मे पयामास मुद्रलाय महामतिः १३ छत्रं ध्वजं चारं च सुभुमं प्रकृति तथा ॥ आयातं मुद्रलं दृष्ट्वा स्वामनात् पुरतो ययौ १४ साकिरिटेन शिरसा पादयोः
 प्रणनाम तम् ॥ न्यवेशयत्स्वामने तं तेनाज्ञासां न्यआसने १५ उपविष्टो राजसंघैः पूजयामास तं मुनिम् ॥ गांचापि प्रददौ तत्र ब्राह्मणाय महामतिः १६ उवा
 च तं नृपो दक्षाभो मुद्रलमहा मुने ॥ अद्य ते माहिमा ज्ञातो लोके तं महानयम् १७ शरीरे चारुता गय्य प्राप्तिश्च त्वत्प्रसादतः ॥ कृत्वा स्वस्था पूर्वतनोः केदृक्क्राज्यं महा
 मुने १८ विनायकमहं जानित्वा मे व मुनि स तम् ॥ पुनर्मे मस्तके ब्रह्मन्निधिं हि करपंकजम् १९ येनाहं सर्वकामानां भाजनं स्यां चिरं मुने ॥ विश्वामित्र उवाच ॥ आ
 कर्ण्य वचनं तस्य मुद्रलोथा ब्रवीक्षितम् २० न ते भयं रिपु कृतं भविष्यति कदाचन ॥ ययं कामये स कामं सर्वस्ते भविष्यति २१ ततस्तस्मै ददौ ग्रामान् वानवांसोरत्नवना
 दिकम् ॥ अन्येषां ब्राह्मणानां च गोधानां यं शुक्रानि च २२ आशीर्भराभिनवाथ ययुस्ते ब्राह्मणा गृहम् ॥ अमात्याभ्यां गृहेभ्यश्च ददौ ग्रामानेकशः २३ प्रासादं
 कारयामास गणेशस्य बृहत्तरम् ॥ कुण्डेन न गे रतस्मिन् प्राक्तनं संस्थितं लघुम् ॥ विसर्जयामास सभां विवेश गृहं नृपः २४ आययौ बलमस्तत्र श्रुत्वा वाचो जने

॥ वारसेनानरपतिस्वासुतापतिमिच्छतीम् २५ ददौ तस्मै स्वप्रगतगणेशस्याज्ञया शुभम् ॥ दक्षाय राज्ञे महतो विलोककश्रुतकीर्तये २६ तस्मा
 तस्यां भवत्पुत्रो बृहद्भ्रातुरिति श्रुतः ॥ ततो भवत्सङ्गधः सुलभस्तत्सुतो भवत् २७ पद्माकरस्तत्तनयो वपुर्दोस्तत्सुतोऽभवत् ॥ चित्रसेनस्तत्सुतो भूचित्रसेनस्त्वमेव
 हि ॥ २८ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ विश्वामित्रमुखात्सर्वश्रुत्वा वंशपरं परम् ॥ ततः सनरशादूलो अभो नाम महीपतिः २९ संतोष्य तं मुनिं प्रार्थय प्रपच्छ
 द्विजपुंगवम् ॥ ॥ भीम उवाच ॥ ॥ विनायकः कदापि मस्यास्तु प्रसन्नो महामुने ३० तमुपायं वद विभो येन मे तदनुग्रहः ॥ कदा हेतुकृत्यः
 स्यादृक्षो देवगजाननम् ३१ ॥ ॥ इति श्रगणेशपुराण उपमनाखण्ड परंपरा वर्णनं नाम षड्विंशोऽध्यायः ॥ ॥ २६ ॥ ॥ व्यास उ
 वाच ॥ कउपायस्तु निनाविश्वा मित्रेण यो मता ॥ कृपावता तु भीमाय कथितस्तत्स्वदेवमेव ॥ मन्मनो मोहपटलं मृगयोरिव विनिस्तम् ॥ तत्कथामृतपानेन पिताम
 हमुदायथा २ ब्रह्मोवाच ॥ भीमाय कथितस्तेन उपायः शृणुष्व तम् ॥ एकाक्षरं महामंत्रं भीमाय कथयन् मुनिः २ पाराशर्यं मुनिश्रेष्ठ कथयामि शृणुष्व तम् ॥ उ
 वाच तं प्रसन्नात्मा विश्वामित्रः सुयर्मवित् ३ ॥ विश्वामित्र उवाच ॥ अनेन राघवविभुं देवतं गणनायकम् ॥ अनुष्ठानं कुरुष्व त्वं प्रासादे दक्षनिर्मिते ॥ विनायकप्र
 सन्नस्ते सर्वान् कामान् प्रदास्यति ४ धर्ममर्थतथा कामं मोक्षमन्यदपेक्षितम् ॥ गच्छ वास्वपुर्भीमर्चितं कामपि मा कुरु ५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इत्युक्तः स तदा तेन तं प्रण
 म्य ययौ हृदयः ॥ सपत्नीको ददर्शार्थपतनं स्वजहर्ष च ६ अमात्यौ सेनया साद्वैर्नगरैरियतु हृदयम् ॥ आलिङ्गितुं पंकजं त्रैलोक्यं ७ प्रविशेत्पुरं राजा
 सर्वैः साकं व्यजालिमतम् ॥ सितमार्गं चारुगंधेनानावादित्र शब्दितम् ८ ऊचुः परस्परं लोकाः पुरीयं शोभते धुना ॥ यथानरिपतिं प्राप्य यथां धोवापि सदृशम् ॥
 ९ इति शृण्वन्नृपानस्थस्तथा साचारुहासिनी ॥ वस्त्रालंकारोभाढ्यौस्तूयमानौ मुदान्वितौ १० उभौ विवेश तूरम्यपुरं नानाद्विंसं कुलम् ॥ विमृश्य सर्वलोकं तौ
 वस्त्रालंकारमौक्तिकैः ११ तांबूलैस्तेषु यातेषु स वनं स्वमगच्छताम् ॥ ततः शुभे दिने राजा दक्षप्रासादमागमत् १२ यत्कोण्डिन्यपुरे कापुरा दक्षेण यो मता ॥
 तत्रार्चयामास विभुं सर्वदा तं विनायकम् ॥ उपवासपरो निरत्यंतं मंत्रमवलोडयत् १३ भोजनेन येनानेव च येनैव च ॥ तमेव चितयन् विमन्य मन
 सा नृपः १४ जले स्थलेन भोगैर्गोस्वर्गदेवैरेतुम् ॥ अक्षये पयं नृपोऽपश्यद्विनायकमनुत्तमम् १५ यं यं पश्यति तं नैति हृद्वालिगनतत्परः ॥ नग
 रं तेजनाः सर्वापि शच इति मे निरे १६ ततो विनायकं भ्येत्य धृत्वा पाणितले नृपम् ॥ आहूतं नृपमुक्तो सिक्किं वाछासि वदस्व तत् १७ तमुवाच नृपो नान्यं जने
 स्वप्नराणां बुजात् ॥ ततो विनायकः प्राहुः पुत्रस्ते चारुदर्शनः १८ भवितामत्यमादेन गुणी स्वर्णतनुर्दृपः ॥ व्रजस्वं भवं देवं द्विजपूजापरो भव १९ सगत्वा भव
 नं राजा तच्च कारतैयवच ॥ देवानां ब्राह्मणानां च पूजनं तर्पणं तथा २० अकरोत्सर्वं भविनगणेश प्रीयतामिति ॥ अल्पेनैव तु कालेन पुत्रस्तस्या भवच्छुभः २१
 ददौ दानान्यनेकानि पुत्रजन्मनिमित्ततः ॥ रुक्मांगदेति नामास्य च कर्द्विजवरादितम् २२ वष्टुषे बालको नित्यं शुक्लपक्षे यथा शशी ॥ चकार गुरुसात्तं शशी

धनृपतिमुत्तम २३ सचश्रवणमात्रेणजग्राहगुरुगोदितम् ॥ सविविधानिधानेनदत्तयत्कपिलेनच २४ सोपिविधानिधिरभूद्रज्जण्डवापरः ॥ रुक्मांग
देतिबलवान्सर्वशाल्वविशारदः २५ तस्मैपद्माभिषेकसचकारगुणराशये ॥ ददौचिद्विजमुख्येभ्योवासास्तदधानिच २६ ततोधिकामहाभक्तिंसापिचक्रोर्वि
नायके ॥ जजापैकाक्षरमंत्रं पितुःप्राप्तंदिनेदिने २७ एकस्मिन्निदिवसेरण्ययुवराजाविविशह ॥ मृगयांव्यचरद्दूरिजधानगवयान्मुगान् २८ अतिश्रान्तोददशा
थमुनेकस्यचिदाश्रमम् ॥ नानावृक्षलताजालं त्यक्त्वाैरुगान्वितम् २९ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोपासनाखंडे रुक्मांगदाभिषेकवर्णनं नाम सप्तविंशोऽध्या
यः ॥ २७ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ततो रुक्मांगदोपशयद्विषाचक्रविंशुभम् ॥ मुकुंदांतस्यपत्नीचक्षिग्धमंजुलाषिणीम् १ अतिश्रान्तो नरपतिर्नमश्चक्रउ
भावपि ॥ तस्मिन्नुनौगेत्स्रातुंययांचदृपसत्तमः २ मातमुकुंदं मेदोहशीतलजलमुत्तमम् ॥ विनाजलंममप्राणगमिष्यंतिथिमक्षमम् ३ आकर्ण्यतस्यवा
चंसाजगादमदनातुरा ॥ त्वादृशंपुरुषंकापिमारादप्यतिसुंदरम् ४ नदेवेषुनगिणुयक्षगंधर्वपुंजयोः ॥ पश्यामिचारुसर्वांगमतेमेहदयंत्वयि ५ अत्या
सत्तत्त्वदधरासुतपानेचदेहितत् ॥ नारदउवाच ॥ व्यलीकंसंतुष्टुवैवश्रांतत्वात्भृशदुःखितः ६ तिलोत्तमोत्तमांतं सजितेन्द्रियतयाजगौ ॥ त्यजप्रौढिन
मेचितंपारदार्यैर्विगर्हिते ७ विनायकप्रभावेणसत्तैर्नवात्रकाहंचित् ॥ नजलंयातुमिच्छामित्वयादत्तंसुदुष्टया ८ ऋषेराश्रमइत्येवंयातोयास्यइतोशुभे ॥
तंगंतुमुद्यतं पाणिधृत्वावीवदद्गुरा ९ ॥ मुकुंदोवाच ॥ बलात्कारेण्योन्यस्यस्त्रियश्रिषिषितुमिच्छति ॥ सएव नरकंयातिनस्वयंयातितामपि १० कृतेत्रे
तायुतेब्रह्मास्त्रीणांस्वातंत्र्यमभ्यधात् ॥ नकरोषियदावाक्यंतदाभस्मभविष्यासि ११ अथवाराज्यविभ्रंशकरिष्येवनचारिणम् ॥ नारदउवाच ॥ इत्युत्तवाधाव
मानासाकाममार्गणपीडिता १२ रभसालिंगयामासचुंबुंबदंनहठात् ॥ ततो रुक्मांगदस्तांतुबलाच्चिक्षेपदूरतः १३ मूर्छितापतितामूर्भैरभेवमस्ताहता ॥
उत्थितांतांतदाप्राहपरदारविरक्तधीः १४ रुक्मांगदोमहाभोगेमुनिपत्न्याविवेकिनि ॥ परपुंसिमनोयस्याःसावैनिरयभागभवेत् १५ नेममनश्चलेत्कापिय
दिशुष्येन्महोदधिः ॥ एवंनिराकृतातेनतंशशपुरुषान्विता १६ यथाहंकंमयमंतथात्वंकुष्ठभागभव ॥ यतस्तेहृदयंज्वात्सारभूतंनचहुतम् १७ इत्यंवदंतौ
तांराजानिर्भर्त्यबहुधाततः ॥ त्वरयानिर्गतस्तस्मादश्रमाद्भृशदुःखितः १८ स्वंदृशंशरीरंमथैतंबकशरीरवत् ॥ कुष्ठरोगयुतंकांयाहीनंचभृशकुत्सि
तम् १९ चित्ताणिवितेदामग्रइमाहगजाननम् ॥ किमपराहंमयातेदकथमत्रागतोप्यहम् २० प्राप्तकथंनुदुष्टायामुनिपत्न्याःसमागमम् ॥ त्वयानूनंसिद्धि
पतेदुष्टाःसंवर्द्धिताभृशम् २१ अवतारांश्चसाधूनांरक्षणयविर्षहि ॥ इयंनानाशितादुष्टास्वैरिणीरूपगर्विता २२ कथंममशरीरं तत्कांचनस्पृष्टं सुंदरम् ॥
इमामवस्थांसंप्राप्तकेनवादुष्टकर्मणा २३ तवभक्तिंयथापूर्वमुदाकुर्येयथाविधि ॥ त्वदन्येनवशरणयामिनाथगजानन २४ नेदंशरीरंवक्त्रंवादर्शयिष्येजनं
प्रति ॥ प्रायोपवेशनेनेंदोशोषिष्येकलेखम् २५ निश्चियेवंनरपतिरासन्त्यश्रोघसन्निधौ ॥ भृश्याइतस्ततोधावेक्षतेस्मचतदृपम् २६ प्रवृत्तायानिशायां

चजरमुःस्वस्वंनिकेतनम् ॥ स्वामिसेवकयोर्जातागतिश्चक्राह्वयोर्वि २७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे प्रायोपवेशनं नामाष्टाविंशतितमोऽध्यायः ॥ २८ ॥
 ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ तस्मिन्वदेत्समासीनः कस्मिंश्चिद्विषये नृपः ॥ दूराद्दृश्यं देवर्षिना रं दं मुनिपुंगवम् १ ननामप्रार्थयामास क्षणं विश्राम्यतामिति ॥ उत्त
 तारनभोमार्गान्नारदः करुणानिधिः २ पूजयित्वा यथाशक्ति प्रपच्छमुनिमादरात् ॥ अहं रुक्मिणीगदो नाम भीमपुत्रो महाबलः ३ मृगां व्यचरन्वाचकवेरा
 श्रममागतः ॥ जलयाच्चाकृता तत्र तद्वृषितेन मयानघ ४ तस्य पत्नी भृशं नष्टा कामार्ता मामाचुबत ॥ तस्मिन्मुनौ गते स्नातुं दृष्ट्वा भवेन चेतसा ५ उवाच मां भज
 स्वेतिका मबाण प्रपीडिता ॥ जितोद्विजयया देवप्रसादात्सा निराकृता ६ अशपहुः खितात्यंतं सामानि शूरचेतसा ॥ कुक्षी भवमहादृष्टसकामात्यजे सेयतः ७ ॥ ब्रह्मोवा
 च ॥ ॥ श्रुत्वेवं दृष्टवचनं निर्गतो हंतदाश्रमात् ॥ श्वेतकुक्षी तदा जातो वदमे निष्कृतिमुने ८ वियोगान्मम भीमोपि मग्नः स्याद्दुःखसागरे ॥ श्रुत्वेत्यं वचनं तस्य नारदः प्रा
 हविश्ववित् ९ उपायं तस्य कुष्ठस्य नाशाय करुणायुतः ॥ आगच्छतामयामार्गे दृष्ट्वा श्रय्यमुत्तमम् १० विदर्भे नगरं ख्यातं कंदबभित्सं ज्ञया ॥
 तत्रासादेमया दृष्टा मूर्तिर्वैनायकी शुभा ११ चिंतामणिरिति ख्याता सर्वेषां सर्वकामदा ॥ तस्याऽग्रतो महाकुंडं गणेशपदपूर्वकम् १२ काश्चिच्छूद्रो महाकुक्षी जराजर्ज
 रितो दृष्ट ॥ तर्थात्राप्रसंगेन कंदं बपुरमागतः १३ गणेशकुंडे स्नात्वा वै दिव्यदेहमवापसः ॥ विनायकस्वरूपेस्तु गणेशं नीतमंबरात् १४ विमानवरमारुह्य संग
 तः स्थानमुत्तमम् ॥ यत्र गत्वा न शोचंति न पतंति पुनः क्वचित् १५ दृष्टो मयैव गजदत्तं ब्रह्मनायकं संप्रतम् ॥ स्नात्वा देवं समभ्यर्च्य चिंतिता र्थप्रदं विमुम् १६ देहि
 दानानि विप्रभ्यः सद्यः पूतो भविष्यसि ॥ जीर्णोत्तचं परि त्यज्य सुखं रूपी भुजगो यथा १७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति वार्णो नारदो क्ता निशम्य दृष्टपसत्तमः ॥ न किंचिदुक्त
 वान्वाक्यं मग्नज्ञानं दसागरे १८ गंतुं समुद्यते तस्मिन्ना रदे मुनिपुंगवे ॥ प्रणिपत्य ततो दृच्छत् प्रपूज्य च मुनिपुनः १९ ॥ रुक्मिणी गद उवाच ॥ ॥ तस्मिन्क्षेत्रे
 पुरा केन सिद्धिः प्राप्ता शुभानघ २० मूर्तिश्चस्थापिता केन मणिरत्नमयी शुभा ॥ वैनायकी तिमिशं संपरं कौतूहलमुने २१ भवादृशानां साधूनां परोपकरणे मतिः ॥
 अन्यथा अमणे कृत्यं न लोकेषु प्रदृश्यते २२ लोकेषु वर्तते मेवः शेषेण द्विजैः तेषां ॥ उपकाराय सुयथोपि अभिमतो हर्षि शंदिज २३ समस्य सर्वमूतेषु सर्वज्ञस्य तवाग्रतः ॥
 अनभिज्ञेन मूढेन किं वक्तव्यं दयानिधे २४ दृच्छेत्तथापि देवेषां शयच्छेदनाय वै ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ साधुष्टं त्वया भूपलोकानुग्रहकारक २५ त्वमो हंत
 ववाक्येन सर्वं च कथयामि ते २६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे नारदा गमनं नैको न त्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ कदाचिदमरा
 वयां शंक्रं दृष्टगतोऽस्म्यहम् ॥ समासं पूज्य विधिवदुवाचा वनतोऽष्टशम् १ ॥ इंद्र उवाच ॥ किंचिदाश्रयं भूतं मे संतोषाय मुने वद ॥ भ्रमसे सर्वलोकांस्त्वं विदित
 सर्वमस्ति ते २ ॥ नारद उवाच ॥ मृत्युलोके मया दृष्टो गतमस्याश्रमो महान् ॥ नानावृक्षलताजालैर्नानापक्षिणैर्युतः ३ अहल्यासहितं तत्र गतौ तं दृष्टवानहम् ॥
 रूपं विलोक्य तस्यास्तु जातो हं कामविह्वलः ४ यस्यारूपेण सा वित्री शची लक्ष्मीर्गिरिद्रजा ॥ उर्वशी मे नकारं आलोकयता तिलोत्तमा ५ केशा बालययाका

रिसाऽनसूयाप्यरुंक्षी ॥ छायासंज्ञारैवभार्याकश्यपस्यचयादितिः ६ सदृशीनिवकापिस्यान्नागपत्नीषुवाक्किंचित् ॥ नचभैराचेतगाननपूजनचमोजनम् ७
 ब्रह्मचर्यचैमस्वीयनिद्रांचनलभेक्किंचित् ॥ त्वरावानहमायातोद्गुसाध्यमरावतीम् ८ तुच्छांपश्यइमंर्दवीविनाताममरावतीम् ॥ नारदउवाच ॥ इतिश
 कंडुवन्नतोर्होतंहृष्टपतेवर ९ अंतर्हिमायितदामद्वाक्यंमनसास्मरन् ॥ जंभेभेदीमस्यकेतुविद्वाभूच्छामवापसः १० पश्येकदामुनेभार्यागौतमस्येयंचित
 यत् ॥ कदाधरासुतंम्यामुच्येयंमदनानलात् ११ जीवितुनैवपश्येयंतदाल्लेषंविनाशुभम् ॥ एवनिश्चत्यसंकल्पंगौतमोभूत्संजंभहा १२ चितयन्नेवतांमा
 गेभुनेराश्रममाययौ ॥ ददर्शतामहल्यांतुस्नातुंयातेसगतमे १३ अन्यंतगतःप्रोचोप्रियदाय्याशुभांकुरु ॥ साचोवाचजपंयक्वाकथमद्यागतोऽगृहम् १४ दि
 वैवसुतेच्छांकिकुरुषोतिविगाहिताम् ॥ गौतमउवाच ॥ अहंस्नातुंयावत्तावदेवाराप्सराः १५ तत्रैवस्नातुमायाताजानन्नाक्षिणोचरा ॥ विबाधरा
 सुचावैगीचारुपीनपयोधरा १६ नलग्नंभेमनोदेविजपेकामाल्पपीडितम् ॥ ततोहमाश्रमंयातोरतिदेहिमियधुना १७ नोचेत्कामाग्निनादग्धंभृतमां
 कनुपश्यसि ॥ शपेत्वांप्रब्रजिष्येवानिग्रहीष्येमनोभृशम् १८ ॥ अहल्योवाच ॥ स्वाध्यायंदेवपूजांचत्यक्वाकिंप्राप्यतेरतिः ॥ नोचितंतवब्रह्म
 षैतथाप्याज्ञांकरोम्यहम् १९ भर्तुःशुश्रूषणादन्योधर्मोनास्तिस्त्रियाःक्किंचित् ॥ स्वराकृतिस्वभावैःसाज्ञात्वातंस्वामिर्ननिजम् २० विवेशशय
 नेतुमहल्यासहवज्रिणा ॥ निःशंकंभुवनाश्लेषनीवीविक्षंसनादिभिः २१ आकृत्यागौतमस्यैवचिक्रीडेजंभहातया ॥ दिव्यान्यंथानुपाप्रायचकिताशंकिताश्रु
 तम् २२ तर्कयामासमनसिकिमयंकूटरूपवान् ॥ कलकोयंममभृशचंद्रस्येवभवेद्विक्रिम् २३ उभेकुलेमेनष्टेकिंदुष्टस्यास्यतुसंगमात् ॥ दर्शयिष्येकथं
 लोकेऽथशःश्यामंमुखांस्विदम् २४ नयिष्यतिगतिंकोमोप्रियोभर्तातुमांसुनिः ॥ पप्रच्छतशतंकोपादकोसित्वंकूटरूपधृक् २५ विश्वस्तास्वामिरूपेणवदनो
 चेच्छपाभिते ॥ इत्युक्तःशापभीतोसावाविश्वेक्रेनिजंवपुः २६ दिव्याभरणसंयुक्तकिरीटकटकांस्वितम् ॥ कुंडलाद्भुतदीप्तिर्बिलसनमुसंपकजम् २७ उ
 वाचसततस्तातुविद्विमांस्वंचीपतिम् ॥ लावण्यदर्शनात्तेहंविह्वलोमदनाग्निना २८ नलेभेकुत्रिचच्चर्मततइत्यकृतमया ॥ इतोपिमांभजस्वत्त्रैलोक्येश्वर
 मादरात् २९ श्रुत्वेत्थंचनंतस्यमुनिपत्नीरुषांचिता ॥ वमर्तविसुखाज्ज्वालांजगादत्रिदशाधिपम् ३० अस्यतेवपुषोमूढमद्भर्तारिसमागते ॥ अवस्थाका
 भवेन्मंदनजनेहंशतक्रतो ३१ पातिव्रत्यंत्वयामग्नदृष्टपापीयसामम ॥ कामवस्थांगमिष्यामिशापाद्वैतमवागभवात् ३२ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोपास
 नाखंडेजहल्याधर्षणनामत्रिंशतितमोऽध्यायः ३० स्वमांगदउवाच ॥ ॥ आगतैर्गौतमेकोवावृत्तांतोभून्महासुने ॥ वदमेसकलंतुजिज्ञासायहतमिम ३
 नारदउवाच ॥ नित्यकर्मसमाप्यैवस्वाश्रमंगौतमोययौ ॥ आकार्यनिजपत्नीतांदेहिपादोदकंपम २ किमर्थेनागताद्यत्वंसंमुखंममपूर्ववत् ॥ ननिनीतमास

१ स्वमांगदमिशेषः ।

नंकस्मात्कथंचाहुनभाषसे ३ श्रुत्वेथं वचनंतस्यैवेषमानालतेवसा ॥ अधोमुखीविनिर्गम्यमुहूर्तान्मुनिमायौ ४ साष्टांगपतिताभूमौतयादोपरिभ्यस्त
 का ॥ विह्वलाशापभीतासाशनैरथजगौमुनिम् ५ उषसित्वंप्रयातोसिन्नानंकतुर्निजंविधिम् ॥ तवरूपधरोदुष्टोद्वेद्रोमाभुवाचह ६ दृष्टवरात्सरोभयोपिमुं
 दरीकामिनीया ॥ नमेमनोजपेदेविविधौनिलोस्थिरंभवेत् ॥ परावृत्यागतस्तस्माद्भक्तिमेदिहिशोभने ७ त्वमेतिभयाभ्रांत्वाकृतंवाक्यंतथैवतत् ॥ दि
 व्यंगंधानुप्राप्यविकल्पोभभवपुनः ८ दुरात्मन्कोसिनोब्रूहि नोचेद्रमभविष्यसि ॥ इतिशापभयाज्जातप्रकटोबलमुदनः ९ तावदेवभवाद्वाक्यं
 श्रुतंतुमुनिसत्तम ॥ लज्जयानागताशीघ्रमपराधंक्षमस्वमे १० स्वयंनिवेदनेदोषोदोषोपरनिवेदने ॥ मंत्रायुर्गृहंघ्रश्रीरतयश्चौषधानिच ११ मानाप
 मानदानानिप्रकटानिनकारयेत् ॥ इत्थंनिशम्यसमुनिःकोपव्याकुलितोद्विजः १२ शशापवनितांस्वीयाहुःशीलित्वंशिलाभव ॥ नाज्ञासर्भस्वरूपतंस्वभावंचे
 छित्तानिच १३ परंपुंसिनिमग्नंतेयतश्चेतोत्तिकामुके ॥ यदादाशरथीरामोभमद्वाजावनेवने १४ तस्यांघ्निरुपशेनदेवस्वरूपंप्रतिपत्स्यसे ॥ ॥ नारद
 उवाच ॥ ॥ तदैवसाशिलाजाततपोनिधिवचोबलात् १५ तस्याःशापंसमाकर्ण्यचकपेपाकशासनः ॥ प्रकंपनस्यसंयोगाद्विमवत्पर्वतोयथा १६ त
 क्यमासमनसिकथंकार्यंमयाधुना ॥ समुद्रमध्येकूपेवातडागेकमलेथवा १७ लीनोभूत्वायदास्थस्येतदाज्ञास्यातिमांमुनिः ॥ अतोबिडालरूपेणविच
 चारसवज्रपृष्ठ १८ गौतमस्तमचक्ष्णोऽगृहेद्वारितथाश्रमे ॥ क्वगतोदानवरिपुयैमिभार्याविदूषकः १९ ध्यानेनबुधेतंतुक्षणेनमुनिसत्तमः ॥ नतेभस्म
 करिष्यामिदेवेंद्रोसियतःखलः २० शपाभित्वांशचीभर्तःसहस्रभगवान्भव ॥ श्रुतवान् वचनंयावद्वोषेणमुनिनिरितम् २१ तावद्दृशंस्वदेहसहस्रभगचि
 हितम् ॥ ततोदुःखाणिवेमग्नःशुशोचबलवृत्रहा २२ ॥ ॥ इन्द्रउवाच ॥ ॥ अहंशिक्षापितोवृद्धैर्नानाधर्मनिकेशः ॥ ब्रह्मनां वचनंयन्मेनविचारितमादरात्
 २३ स्वबुद्धिर्हितकृत्सर्वाविनाशायपरेरिता ॥ गुरोर्गरीयसीबुद्धिःक्षयदाकामिनीमतिः २४ कुतो नारदवाक्येनयातोहंतामर्निदिताम् ॥ देवराजोभवन्नास्य
 लोकानां दर्शयेकथम् २५ दिव्यदेहोगतःकाद्यनिजभार्यावदेदुकिम् ॥ धिह्रमांचधिक्षमसंयनप्रापितोर्गहितांदाशम् २६ प्राणिभिर्भुज्यतेकर्मशुभंवाय
 दिवाशुभम् ॥ तिर्यग्योनिं समासाद्यक्षपयिष्येऽवमात्मनः २७ नलिनीकुड्मलेतिष्ठेद्द्विगोपकरूपधृक् २८ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडे
 शक्रशापवर्णनंमैकात्रंशतितमोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ शक्रेतुनलिनीयातेतत्पुंस्त्वहमागतः ॥ बृहस्पतिपुरोगांस्तांस्तत्रापश्यंस्थितान्
 सुरान् १ तेभ्योद्विकथयसर्वमुभयोःशापकारणम् ॥ अहल्यायामहेद्रस्यसंयोगंचविरूपताम् २ सहस्रभगतांयातःशक्रोऽगौतमशापतः ॥ अहल्याय
 र्पणाद्देवास्तसंगात्साशिलाभवत् ३ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ श्रुत्वातेनारदोक्तं तत्सर्वदेवाःशुचान्विताः ॥ अतिदुःखाद्रुदंतस्तेनिश्वासोच्छ्वासविभ्रमैः ४ ॥

देवाऊचुः ॥ ॥ येनाकारिशतं यज्ञादानवायेन निर्जिताः ॥ त्रैलोक्यं पालितं येन मुक्तमद्रं पदं शुभम् ५ पूजिता बहवो देवा ब्राह्मणा ब्रह्मवित्तमाः ॥ भुक्ताना
न विधाभोगाजन्त्येषामतिदुर्लभाः ॥ कुत्रस्थास्य सौदेवो शोक्ष्यते स्वप्स्यते कथम् ॥ कमदशरणं यामः स्वकृते तत्कृतोपि वा ७ पालयिष्यति कास्मान्वे
पदमैश्वर्यं च तथा ॥ कथं प्रसन्नतां यायाद्भौतमो मुनि सत्तमः ८ स्वीयभार्यावियुक्तः संस्तुता गः स्मरन् रुषा ॥ अन्योपायं न पश्यामौ गौतमस्य प्रसाद
तः ९ तस्मान्नारदस्यास्यमौ गौतमसौ त्वितुं मुनिम् ॥ एवं ते निर्ययुर्देवानां देन स भविताः १० गौतमे तस्माद्यद्यजिष्ठमुनिम् ॥ तुष्टुर्विविधे
र्वीक्यैस्ते मे वशरणं गताः ११ ॥ ॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ तव प्रभावं कुन्तु मे न शक्तिं विद्यते ॥ गरिमाणं वदेत् को नु मेरोहिमवतोपि च ॥ दृष्टिधारारजो भूमे गंगायाः
सिक्ता अपि १२ कमं बुधे गुणान्विष्णोर्गणैर्यत् को नु मूढधीः ॥ प्रातरवोऽसौ बिजानां मथान् हे सस्य संपदः १३ संपादिता स्वयथा पूर्वमाविता ऋषि सत्तमाः ॥
वाल्सिख्यै र्यजि कृत्वा पद्मं द्वौ विनिर्मितः १४ ब्रह्मादिभिः प्रार्थिता स्ते पक्षिणां तमकल्पयन् ॥ पयसा निधिरेक न प्राशितश्चलकेन यत् १५ अपरामृष्टि
रारब्धा गाधिपुत्रेण धीमता ॥ स्तंभितो मुजदं द्रस्य च्यवनेन महात्मना १६ तस्मात्सर्वात्मना पुंसां भवतां स वनन्ति ॥ दर्शनं आपणं पूजास्पर्शनं पापनाशन
म् १७ उपकारतानां च दीना नुग्रहकारिणाम् ॥ इन्द्रार्थे शरणया तान् कृपां कर्तुं त्वमर्हसि १८ ॥ ॥ गौतम उवाच ॥ ॥ भवतां दर्शनं वमं बहु वानैव जायते ॥
मम पुण्येन जातं तत्कामं संपादं न नृणाम् १९ जन्माश्रम तपोदानं देह आत्मा व्रतानि च ॥ सार्थकानीक्षणैर्नैव जातानि भवतां खलु २० इदानीं प्रार्थितं किं वस्तन्नि
ध्यं ममाग्रतः ॥ शक्यं चेत्तत्करिष्ये हं भवत्स्मृतिबलेन तत् २१ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ इति तद्दत्तं श्रुत्वा जहृषुस्ते दिवौकसः ॥ चंद्रो देय्यथा हर्षमाप्नोति
जलधिः स्फुटम् २२ यथा वा बालभाषाभिः पितरौ मुदमीयतुः ॥ प्रार्थनां च क्रिस्ते सर्वे गौतमं तं महा मुनिं २३ ॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ ईश्वरस्य पराधेन कामो भस्म
त्वमागतः ॥ आगस्कारि त्वया शक्रो न च प्राणैर्वियोजितः २४ इदानीं स यथास्थानं स्वकीयं प्राप्नुयान्मुने ॥ क्षमि त्वा तस्य चागांमि सर्वेषां वचनाद्धिनः ॥
२५ कृते तस्मिन् प्रसादे तु सर्वेषां वाञ्छितं भवेत् ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ भुत्वा देव स मूढस्य वचना नि स गौतमः २६ प्रहस्य प्रत्युवाचे दं सर्वान् देवगणान् प्राति ॥
॥ गौतम उवाच ॥ ॥ नामा पितस्य न ग्रात्वा पितस्य कृता गसः २७ कपटस्य शठस्यापि दुष्टस्याप्यविवेकिनः ॥ अनुनाप विहीनस्य निष्कृतिर्न विद्यते २८
तथा पि भवतां वाक्याव करिष्ये तदप्रियं सुराः ॥ भवंतोऽपि यदा ह्यस्तदा शापः पतेन्मयि २९ पूतो भवति जंतुर्हि बहु भ्रियो नु गृह्यते ॥ अत एकं वदं मंत्रं तस्मै प्र
दिशं तु च ३० सर्वकर्ता सर्वहर्ता सर्वपाता कृपा निधिः ॥ विनायको देवो ब्रह्मविष्णु शिवात्मकः ३१ षडक्षस्तस्य भद्रो महामहोसिद्धिप्रदायकः ॥ उपदेशो
कृते तस्य दिव्यदेहो भवेत्तु सः ३२ भगानि तस्य पावंतिता वन्नो भविष्यति ॥ स्वर्ग्यं प्राप्स्यते शक्यं तत्संयं वदामि वः ३३ अभिधा य सुरा नि रथं नृणी मासी

तस्योत्तमः ॥ तंचतेपूजयित्वातुनमश्नुमुदान्विताः ३४ प्रदक्षिणीकृत्यपुनःप्राप्यानुज्ञायथुःसुराः ॥ प्रशंसंतोमुनित्रयत्रास्तेबलवृत्रहा ३५ गौतमा
 ज्ञानसंपन्नात्मात्विक्तोन्नोन्नवर्तते ३६ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेमंत्रकथननामद्वात्रिंशोऽध्यायः ३७ ॥ नारदउवाच ॥ ऊर्ध्वदेवावृत्रहणं
 बहिर्गोहिशतक्रतो ॥ वयंहिसहितास्तत्रनारदेनसुरर्षिणा १ तंगत्वागौतममुनिप्रसाधत्वाभिहागताः ॥ उपायस्तेनकार्थितोवरादस्तस्त्वापिच २ दो
 षेजातेस्वयंसंतःख्यापयतिजनेषुतम् ॥ तत्रप्रतिविधिषिस्मय्कुरुवतितत्रिर्यकम् ३ आच्छादेनदोषवृद्धिःख्यापनेतुल्योभवेत् ॥ तस्मात्त्वमापिदेवद्वेबहिरा
 गस्तवद ४ देवर्षिप्रतितंष्ट्रहिकुरुपायंमुनीरितम् ॥ वैनायकंमहामंत्रग्रहणत्वषडक्षरम् ५ ब्रह्माददर्शचांगुष्टंविवाहेगिरिजेशयोः ॥ चस्कंदस्तदरतो
 लज्जितोवाङ्मुखोगतः ६ ज्ञात्वामहेशःकृतवान्निदोषंतमुपायतः ॥ इतिवर्णिसंश्रुत्वैवदेवर्षिगणनिर्मिताम् ७ आजगामबहिःशक्रानलिनकोशतोत्तुप ॥
 सर्वेषांतत्रदेवानांश्रुत्वावाक्यानिसादरम् ८ ॥ पूयशोणितदिग्गंगागोमलिनःपूतिगंधवान् ॥ दृष्ट्वातथाविधंदेवानमुसर्वसुरेश्वरम् ९ आच्छाद्यब्रा
 णरंभ्राणिवन्नाग्रैर्नृपस्तम ॥ सुस्नातंपुनराचांतंतिर्द्विवाक्यपतिस्तदा १० षडक्षरंमहामंत्रगणेशस्योपादिष्टवान् ॥ उपदेशेकृतेतेनदिव्यदेहोभवच्चसः ॥
 ११ ॥ सहस्रनयनःश्रीमानबभौसूर्यइवापरः ॥ ततोवाद्यनिनैदृशजयशब्दैर्द्वौकसाम् १२ गंधर्वाणांगानरैर्नादिताविदिशोदिशः ॥ मुमुक्षुःपुष्प
 वर्णणिसर्वेदेवामुदान्विताः १३ आशिषोथदहःसर्वेमुनयोनारदादयः ॥ आलिङ्गिमुदोदेवास्तुष्टुआपरेचतम् १४ केप्युचुस्तंसुमनसःसनाथाहिवयत्वया ॥
 विनात्वनैवशोभामोविनाचंद्रनभोयथा १५ ॥ विनास्वपितरौबालानसुखंयातिसर्वथा ॥ तथाविनावयंत्वाहिलभामःशर्मनक्वाचित् १६ ॥ मुनि
 र्वाच ॥ ॥ श्रुत्वेत्थंदेववचनंजहर्षचशतक्रतुः ॥ उवाचचप्रसन्नात्मातथ्यवाक्यसुरात्प्रति १७ ॥ इद्वउवाच ॥ मयाकृतंकर्मसुदुष्करंयद्देवापिवाक्येनवि
 मोहितेन ॥ लब्धंफलंदुःसहमद्यसर्वैरुद्धारितोहंडरितक्रोपात् १८ ॥ नमामिसर्वानमप्रबहर्नृषींश्चसर्वान्सुगुरुप्रभावात् ॥ उद्धर्तुमात्मानमतोखिला
 मांसंत्रातुमर्हःशरणंप्रपन्नम् १९ कथंप्रयत्नोरचितोभवद्भिःप्रसादानायास्यहिगौतमस्य ॥ कथंनुमंत्रपरममदर्थसुतकंवास्तकथयंतुसर्वे ॥ २० ॥ देवा
 ऊचुः ॥ ॥ मुनिपुरस्कृत्यगुरुव्यंगमतामुनिंप्रणिपत्यसम्यक् ॥ प्रसादितोवागमृतौर्विचित्रैःसयाच्यमानोप्यवदत्स्वमंत्रम् २१ यस्योपदेशेनसहस्रेन
 त्रोजातोभवान्सर्वसुखायदेव ॥ प्रयाहिदेवत्वमरावतींस्वांप्रशाधिसर्वान्निबुध्यांश्रुलोकात् २२ इद्वउवाच ॥ नाहंप्रयास्येस्वपुरीप्रसादंविनागणे
 शस्यसुरर्षिवर्याः ॥ व्रजंतुर्यंकृतसांघुक्कृत्याधामानिदिव्यानिमुदारमतः २३ एतावतालंप्रकटंलितोहंलज्जाविलीनोबहुदुर्गतिश्च ॥ प्रसादितोयन्मुनि
 र्वातेजाभवत्प्रसादाद्बहुनेनत्रामे २४ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेत्रयंक्षिंशतितमोऽध्यायः ३८ ॥ नारदउवाच ॥ कदंबवृक्षस्यत

१ कृतकार्यं साग इतिपाठान्तरम् ।

लेनिधायनासाद्यष्टिपरमासनेसः ॥ मनोनिहंयाथजपमंत्रं षडक्षरं जपि पुनर्दं १ सहस्रवर्षाणि गतानि तस्य मरुतेर्मस्तभक्षणस्य ॥ वल्मी
कगुल्मानिशरीरदेशजातनिवमूधरवतस्थिरस्य २ ततः प्रसन्नो भवान्गणेशोयः सर्वगः सर्वविदुग्रतेजाः ॥ स्वतेजसा वह्निशरीनेजां स्याच्छादयन्
सर्वविलोचनानि ३ चतुर्भुजोरत्नकिरीटमालीचावर्गदः कुण्डलमङ्गिण्डः ॥ मुक्तामयं दामचतुर्बन्धुवैभवं भवार्धे कटिदुःखमुक्तेः ४ यः पुष्कराक्षः पृथु
पुष्करोपि बृहत्करः पुष्करशालिमालः ॥ आविर्भवत्पारिवर्द्धेवमूर्तिः सिंदूरशाली पुरतोमघोः ५ तद्वद्वाभयभोतौ मूढकिमिदं किमिवागतम् ॥ कथंचजी
विते मया दस्यि प्राणमयस्य च ६ विघ्नोयं किमहानदानजनेन निमित्तः ॥ स्वेदसाविशरीरं मेकं पतेवोधिपत्रवत् ७ इत्थं विह्वलितं तस्य बुबुधेः सिल
हग्विभुः ॥ विनायको महेन्द्रतमुवाच मंजुलंबवचः ८ ॥ विनायक उवाच ॥ ॥ माभ्यं बुद्धदेवशमानं वत्सिकथं सुर ॥ यन्निगुणं निर्विकारं चिदानंदं सनातन
म् ९ कारणातीतमव्यक्तजगत्कारणकारणम् ॥ यं ध्यायसि सददं मे त्रेणनेन निश्चलः १० श्रुतौ सिबहुकालं त्वमिति प्रत्यक्षतांगतः ॥ तपसानेन तुष्टो
हं वरदा तु मिहागतः ११ ब्रह्मांडानामनंतानामुत्तिप्रलययावनम् ॥ मत्तृणैविति विद्विष्वद्वृणुयद्बालसेनव १२ नारद उवाच ॥ ॥ श्रुत्वा तस्य वचोऽस्म्यबुबुधेव
लभेद नः ॥ भगवंतं महाकायं देवं विनायकम् १३ न नाम परया भक्त्या तत उत्थाय सत्वरः ॥ अवीरदच्छचीकांतः प्रत्यक्षं ब्रह्मरूपिणम् १४ ॥ इन्द्र उवाच ॥
ब्रह्मादयोऽपि नो देवा विदुस्त्वांसि दिगीश्वराः ॥ गुणांस्तव महाहोष्टिस्थित्यंतकारिणः १५ पदं तु कृत्रिमं महं शतयज्ञसमुद्रवम् ॥ दत्तत्राप्यंतराया भवति
बहुधा मम १६ मया कथं तु विज्ञेयो माहिमा ते गजानन ॥ यस्य ते नुग्रहः पूर्णो भविष्यति मे हेश्वर १७ स एव माहिमानं ते जानीयाद्विघ्नकारण ॥ तस्य ते गुण
रूपाणि वक्षुं शक्तिर्भविष्यति १८ निराधारोऽखिलाधारोऽनिरञ्जानोऽजरो मरः ॥ नित्यानंदेन संपूर्णो भायावीक्ष्य एव च १९ अक्षरः परमात्मा च विश्वरूपो
सिद्धेश्वरः ॥ उग्रैस्तपोभिस्त्वाज्ञात्वा निवृत्ताः सनकादयः २० षडक्षरप्रभवेन दृष्टोऽसि परमेश्वर ॥ पुरायं ब्रह्मणा दिशं भो मे नुग्रहेण वै २१ उक्तवांश्चैव
मां ब्रह्माय दासुं विस्मरिष्यसि ॥ तदैव भ्रश्यसे स्थानाद्दृशा चैव यास्यसि २२ ततो मया तिलोब्धेन दुर्भाग्यवशेन तु ॥ धर्षिता मुनिपत्नी सा ततो दुर्गतिमाप्त
वान् २३ पुनश्च धिषणो जेतनेन मंत्रेण दृष्टवान् ॥ स्वरूपं तव देवज्ञसहस्रनयनोऽधुना २४ अन्यमेकं वरं याचेय तस्त्वं चिंतितार्थदः ॥ इदं कदंबं गच्छति
मणिपुरं स्थिति २५ अनुष्ठानफलं प्राप्तं यत्ते हृदपदां बुजम् ॥ इदानीं तु वरं याचेय तस्मै देहि विघ्नप २६ तवाविस्मरणं देवनभवेन मे तथा कुरु ॥ मनो मे स मां नि
त्यंतवपादां बुजे विभो २७ अद्य प्रभृति लोकेऽस्मिन् स्थयति या तु गजानन ॥ चिंतामणी तितार्थं तु सरश्च प्रथताभिदम् २८ अस्मिन् सानेन दानेन धर्मकामा
र्थमुक्तयः ॥ जनानां सिद्धयः संतु प्रसादात्ते जगद्गुरो २९ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ आकर्ष्य च चक्रं शक्रं मेघं गभीरं निस्वनः ॥ उवाच शलक्ष्णया वाच विघ्नेशो
जगतापतिः ३० ॥ विनायक उवाच ॥ ॥ इदं संपत्स्यते सर्वं यत्त्वया प्रार्थितं विभो ॥ अन्यथा को वारस्ते तु स्य पदे त्वं स्थिरो भव ३१ अविस्मृतिश्च सततं

मतेस्तुसुरेश्वर ॥ यदाचसंकटं तस्यात्तदा मां स्मरवासव ३२ आविर्भावितेनैकार्थसर्वसंपादयेति शम् ॥ इदं चित्तमणिपूरं ह्यन्तं भुवि विष्यति ३३ कदं
 बपुरमित्येतत्तीर्थं चित्तमणीति च ॥ अत्राननेन सर्वेषां सिद्धयोपिकरस्थिताः ३४ चित्तचक्रप्रदास्यामि चित्तमणि विनायकः ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ एवं
 रंतोलब्ध्वा स्वः सिंघुमानयद्दरिः ३५ कृत्वा भिषेकं तद्द्वारा पूजयामास तं विभुम् ॥ गजाननं महाभागं परिवारसमन्वितम् ३६ पूजितः सुरनाथेन तत्रैवातदेव वि-
 भुः ॥ स्थापयामास शक्रोपि रफाटिकां मूर्तिमादरात् ३७ वैनयकार्थं आदिव्यां सर्वविषयवसुदराम् ॥ कारयामास विपुलं प्रासादं रत्नकांचनैः ३८ न
 त्वाप्रदक्षिणं कृत्य शक्रः स्वपदमभ्यगात् ॥ तदेतद्बुवि विख्यातं चित्तमणि सरोमहत् ३९ अद्यापि सा शुभजलंग शकस्य शासनात् ॥ कृत्वा भिषेकं त-
 न्मूर्तौ याति स्वधांसर्वदा ४० एवं ते क्षेत्रमहिमा कथितोऽतु दर्शनः ॥ सर्वदोषहरः श्रीमान् सर्वकामप्रदः शुभः ४१ तत्र गत्वा महीपालः स्नानं कुरुया वि-
 धि ॥ सर्वदोषा विनिर्मुक्तो भविष्यति न संशयः ४२ ब्रह्मोवाच ॥ ततो ययौ मुनिः शीघ्रमनुपृच्छ्य च तं नृपम् ॥ आशीर्भिरभिनिर्धेयस्त्वमागदमादरा-
 त् ४३ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उपपासनाखंडे चित्तमणि तीर्थवर्णनं नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥ व्यास उवाच ॥ देवर्षौ तु गते तस्मिन् पृथक् किमकरोत्तदा ॥ रुक्मांग-
 दो मे कथय कथामेतां मनोरमाम् १ ब्रह्मोवाच ॥ कृत्वोपदेशं सुमहांतं मंगते मुनौ नारद नान्मिन् पुत्र ॥ रुक्मांगदो हर्षयुतो ददर्श मे नास्वकीयां चतुरंगिणीं ताम् २
 तथा पि दृष्ट्वा नृपतिं विरूपयः स्वर्णकांतीं रतिभर्तृरूपः ॥ आसीत् पुरेत्थं कथमेव जतः संशय्य पप्रच्छ नृपं निमित्तम् ३ ॥ ॥ सेनान्य ऊचुः ॥ ॥ गिरिवना-
 नि सरितां प्रांत्वा च वयमागताः ॥ क्षुत्तृपरीतारो जैद्रस्वदर्शनसमुत्सुकाः ४ पदे पदे प्रपश्यंतः संप्राप्तास्ते पदांबुजम् ॥ इयमवस्थां दृष्ट्वा तैर्दुःखाः स्वतं रताः
 ५ किं निमित्तमभूत्तन्नः कथयस्व नृप उत्तम ॥ ॥ नृप उवाच ॥ ॥ अहमग्रे समायातस्तृषितः क्षुधितश्च ह ६ अपश्यं पुरतः शीघ्रं वाचकं विग्रहाश्रमम् ॥
 तत्र गत्वा मया दृष्टा तस्य पत्नी शुमानना ७ नाम्ना मुकुंदेति शुभाया चिता सा जलं मया ॥ सा तु दृष्ट्वा स्वैरिणी च मा मुवाचा शुभं वचः ८ रतिकुरु मया साद्धं नो चे-
 च्छापं ददामि ते ॥ निराकृता मया सा तु बलाच्छुद्धेन चेतसा ९ तद्गतिं गते स्नातुं सा मां दृष्ट्वा शपदुषा ॥ ततस्तु दृष्ट्वा मूलं ह मुपाविष्टो हि दुःखितः १० प्र-
 भावात् पूर्वपुण्यस्य दृष्ट्वा न्नारं दुग्निम् ॥ तेन मे कथितो रिष्टनाशको विधिरुतमः ११ चित्तमणि क्षेत्रगतो गणेश तीर्थसंश्रितः ॥ माहिमा कथिते तेन तस्य
 तीर्थस्य विस्तरात् १२ तत्र स्नानं समाख्यातं मुनिना दिव्य चक्षुषा ॥ अतः स्नातुं गमिष्यामि स्वदोषस्यापनुत्तये १३ यां तु सर्वमया साद्धं तत्र स्नातुं यदीच्छत ॥
 स्नात्वा दत्वा याथाशक्तिसंपूज्य च विनायकम् १४ पूतास्तयोः प्रभावेण यास्यामः स्वपुरतः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इति ते निश्चयबुद्ध्वा जगमूराज
 पुरःसराः ॥ दृष्ट्वा तीर्थं गणेशाख्यं दिव्यदेहो बभौ नृपः १५ तप्तकांचनवर्णाभो यथा पूर्वं मुनीश्वर ॥ ततो रुक्मांगदो मे नारदोक्तं श्रुत्वा १६ तत्रा-

१ तीर्थदेव प्रसादेन पूतायामः स्वकंपुरम् । २ तयोः तीर्थदेवयोः ।

त्वादीदानान्येकानिचृपस्तदा ॥ रुक्मांगदोब्राह्मणेभ्योमुदापरमथामृतः १७ विनायकं पूजयित्वा तेजोशोददर्शयः ॥ विमानमर्कप्रतिमं ब्राह्मणाः सेवका
 श्वते १८ विनायकगणैर्जुष्टमप्सरः किन्नरैर्युतम् ॥ नत्वा नृपहरान्पद्मच्छकेयूषं कृतमागाः १९ दूताः कस्य किमत्रास्तिकार्यं तव ब्रूतादरम् ॥ ॥ ब्र
 ह्मोवाच ॥ ॥ श्रुत्वा नृपतिवाक्यानि मंजुलानि विमानगाः २० दूता विनायकस्योद्युर्न्योसि नृपसत्तम ॥ येनेते सर्वभावेन ध्यायन्ति तामणिप्रभुः २१
 तीर्थयात्राकृता सम्यक् दानं दत्वा यथाविधि ॥ चिंतामणिः पूजितश्छतछत्यासि सांप्रतम् २२ चिंतितस्य प्रदानाद्द्विचिंतामणिरयं स्मृतः ॥ वयं च कृतकृत्याः स्मो
 दर्शनात्तव सुव्रत २३ महिमानं जानीमस्तव मेकं दृष्टोत्तम ॥ कायेन वचसा बुद्ध्या जिवस्याप्यपेनेन च २४ आराधितस्त्वया देवः सर्वब्रह्माडनायकः ॥ वि
 नायकस्तस्य दूतास्तेन च प्रेषिता नृप २५ उत्सुकः स उवाचास्मान्बुद्धं शीघ्रयायिनः ॥ रुक्मांगदं विमानेन न जानंयं तु मम तिकम् २६ इति श्रुत्वा वयं यता
 आरोहस्वनभोगमम् ॥ याहि शीघ्रतरं देवं सहारस्माभिर्विनायकम् २७ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति श्रुत्वा वचस्तेषां आह रुक्मांगदो नृपः ॥ क्राहं मंदमतिदूताः
 क्वा खंडितविग्रहः २८ अप्रमेयो प्रतर्क्यश्च चिन्मात्रो विमुख्ययः ॥ सर्गस्थियप्ययानां यः कारणकारणातिगः २९ तस्यादरो मयि कथं न जानेतीति जफल
 म् ॥ जन्मान्तरगतं किमेकालिं तं पुण्यसुतमम् ३० तेन वा दर्शनं जातमग्रेति फलदं शुभम् ॥ द्यूयं धन्यतरायेषां प्रत्यक्षो हर्निशं विशुः ३१ इत्युक्त्वा पूजयामास
 नत्वा चरणपंकजम् ॥ प्रार्थयामास सर्वांस्तान् पितामपदृष्टोत्तमः ॥ ब्रह्मण्यः सत्यदा दीक्षोभो भगवत्पराक्रमः ३२ विनातंकथमाया मिमांसां चारुहासि
 नीम् ॥ तयाप्याराधितो देवो देवो विनायकः ३३ जन्मावधिनचाव्यं सानुते देवतां तम् ३४ ॥ ॥ दूत उवाच ॥ एवं चेत्तर्हि तीर्थे भिन्नं कुरु नानंतयोर
 पि ॥ श्रेयस्तस्मै च तस्यै च पित्रे मात्रे प्रदीयताम् ३५ ततस्तवापि नेष्याभो विमानवरमास्थितौ ३६ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा कृत्वा प्रतिक्रान्तिं
 कुरौः ॥ कुशोसिकुशपुत्रोसि ब्रह्मणानिर्भितः पुरा ३७ त्वयि स्नाते तु मस्नातो यस्येदं प्रियं यनम् ॥ एवं ध्वं तं सुखाय सर्वेषां मानुषूषः ३८ ग्राम्याणां सर्वलो
 कानां चैकस्नानाविधि नृपः ॥ चिंतामणिक्षेत्रे ते तीर्थे गणेशं संज्ञके ३९ ततो रुक्मांगदो राजा सखो दूतवाक्यतः ॥ विमानवरमारुह्य कौण्डिन्यपुरमाययौ ॥
 ४० वाद्यधौर्ब्रह्मधौर्षधौर्वाष्पसरसार्वैः ॥ नादितं गगनं तेन विमानेन दिशो दश ४१ मातापितृभ्यं प्रदौ श्रेयो रुक्मांगदो नृपः ॥ सर्वेषामेव लोकां
 स्नानश्रेयो विनायके ४२ दत्तमात्रे तु कौशेयस्नानजेश्रेयसि ध्रुवम् ॥ विनायकाज्ञान्यानि विमानानि समाययुः ४३ प्रत्येकं ते समारुढा एकैकं गगने चरम् ॥
 एवं रुक्मांगदो भीमरत्नमाचारुहासिनी ४४ सर्वलोकायुस्तत्र त्रयं देवा विनायकः ॥ एवं तत्रां सरं सर्वमावालय पचावाधि ४५ पुण्याद्वज्रेश तीर्थस्य स्ना
 नजास्त्वर्गं गतम् ॥ ॥ कउवाच ॥ इति ते कथितं सर्वं धर्मदृष्टं यथा मुने ४६ चिंतामणिक्षेत्रे गतं माहात्म्यं तीर्थं संभवम् ॥ यः शृणोति तरोम
 च यो सोऽपि तद्व्रतिमाप्नुयात् ४७ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनासंस्कारद्वंद्वपुराणतवर्णनं नाम पंचविंशोऽध्यायः ३५ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ ॥ श्रुतं गणेशतो

र्थस्य महात्स्यं कमलासन ॥ रुक्मांगदस्य चरितं कोटिद्विपुत्रवासिनाम् १ तथा पिबूहि मे ब्रह्मन् मुकुंदाचरितं शुभम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ गते रुक्मांगदे सा
 तुज्ज्वालमदनाग्निना २ दावाग्निना यथाग्निमेव महावनस्थलीसुत ॥ मुकुंदानालम्ब्य चरितं शीतलमास्ते ३ लतापुष्पमये स्थाने चंद्रचंदनतोपिच ॥ तस्या
 नरोचते हास्यगीतं द्रव्यं कथांतरम् ४ अवजलं विह्वलायास्तद्विधाया सुनीश्वर ॥ क्षुद्रदृश्रेण तस्यारतुक्षणं निद्रासमाययो ५ तामिन्द्रो बुधेकांतां प्र
 सुप्तं विजनेने ॥ कामातुरां विह्वलां च रुक्मांगदकृते सुत ६ धृत्वा रौक्मांगदं रूपं बुभुजे का मुकुंदां तुताम् ॥ आलिलिगमुदाशक्रो मुकुंदां हृषेष्टशम् ७
 सापिरुक्मांगदं तं तु बुभुवे सुश्रुतम् ॥ सोपितस्याः कुचौ पीनौ मम दददुष्टिना ८ व्यंशुकां व्यंशुकोरे मे निःशंकं सतया सह ॥ ततः सालज्जमानेव स्व
 शृहं प्रत्यपद्यत ९ इन्द्रो रुक्मांगदो भूतस्तत्रैवांतर्दधे सुत ॥ मेने रुक्मांगदो भुक्तस्ततो गभं दधौ तुसा १० सुषुवेन मे मासि सुवेलायां सुतं शुभम् ॥ चा
 रुसर्वानववांरूपेण मदनतिगम् ११ तस्य शब्देन महता धरण्यां पतितस्य तु ॥ सनादं दशदिग्दं दभूत्स्मरसातलम् १२ पक्षिणो बभ्रुः सर्वे उड्डियो
 ह्वीयसवर्तः ॥ वाचका विःसमायातस्य कत्वा सर्वं नित्यवर्मच १३ मुकुंदाचरितं तेन नैव दुद्वं ददाचन ॥ जातकर्मार्दिकं सर्वं चकार भृशहर्षितः १४ ददौ
 दानं यथा शक्तिब्राह्मणेभ्यो यथाहृतः ॥ दशाहेतुव्यतीतसनामकर्मक्रोन्मुनिः १५ गृत्समदेत्यनुज्ञातो ज्योतिः शाल्मषैरिद्विजैः ॥ ततस्तु पंचमेन्द्रे स्य प्रतंबं
 धं चकार ह १६ वेदव्रतानि च त्वारिचकार बहुकस्यसः ॥ सृष्टिनिगदमात्रेण गृह्णाति ब्रह्मतेजसा १७ वेदशास्त्रनिधिर्जातः स्वकर्मकुशलोपिच ॥
 कदाचिन्मुमुहूर्त्तं तु पिता वाचकविः सुतम् १८ गणानां त्वेति ऋद्धं ब्रह्मं महंतं मुपादिष्टवाच ॥ उवाच च महामंत्रो वैदिको खिलसिद्धिदः १९ आगमो
 केषु मंत्रेषु सर्वेषु श्रेष्ठ एव च ॥ ध्यात्वा गजाननं देवं जपेन स्थिरमानसः २० परां सिद्धिं साप्यैव क्त्वा तिलोके गमिष्यसि ॥ ततो गृत्समदो विप्रो मंत्रं प्रा
 प्य पितुर्मुखात् २१ अनुष्ठानरतो भूत्वा जपध्यानपरो भवत् ॥ एवं बहुतिथे काले ते तु मुनिपुंगवे ॥ तस्मिन् व्रमगधदेशे यो राजा मम भोजितः २२ चारु
 रूपो महामार्गं दानशूरो रिमर्दनः ॥ नानालंकारो भाढ्यो महार्हासिनसंश्रितः २३ सुधर्मसिन्धो धीरः पुरुहूत इव परः ॥ चतुरंगबलोपेतो ज्ञानी पंडितमा
 नदः २४ आमात्यौ द्वौ ज्ञाननिधी वाचस्पत्यधिकौ गुणैः ॥ अंबिकानामाचार्यस्य चारु रूपगुणाधिकः २५ पतिव्रता महाभागः शापानुग्रहक्षमा ॥ त
 स्य राज्ञः पितुः श्राद्धे समाजमुर्महर्षयः २६ राजा हूतावसिष्ठः त्रिप्रमुखा श्रुतिपारगाः ॥ आकारितो गृत्समदस्तपस्वी शुचिमानसः २७ ततः शास्त्रप्रसं
 गेन प्रौढिगृत्समदो वदत् ॥ तमात्रिधिं गियगियेव ब्रह्मिन्मुनिं शिष्यौ २८ तपस्वीति भगवान्गन्यो न युनिस्त्वं यतस्तव ॥ जन्मरुक्मांगदाज्जातं राजपु
 त्राद्विचारय २९ नास्मत्समं क्षपूजाहं इतो गच्छ स्वमाश्रमम् ॥ इत्यत्रिवचनं श्रुत्वा कोऽपि दमस्त्वज्जलत् ३० दहन्निव त्रिलोकं स भक्षयन्निव तारमुनीन् ॥

१ विचारय महा मते इ० पाठान्तरं सन्त्यक् ।

अनिर्वाच्यस्वरूपोपिलीयासीत्पुरोमुनेः १३ ततेजसादृतंतेजोमुनेस्तस्यमहात्मनः ॥ ब्रह्मस्यतेजसायद्ब्रह्माक्षत्रांच्छ्रजमहः १४ निमील्यनयने
 सोथचकपेष्टशविह्वलः ॥ पपातमूर्छितोभूमौविस्मृतध्यानमंगलः १५ पुनश्चमनसाध्यायग्याननमनामयम् ॥ मनसातर्कयन्विघ्ननिमित्तं व्याकुलोमुनिः ॥
 १६ किमेतत्क्षोभजननंसहसासमुपस्थितम् ॥ अद्यप्रश्नतित्यत्तत्तत्कथंमेवृथागतम् १७ पाहिदेवेशसर्वात्मनविघ्नादस्माद्भयानकात् ॥ त्वामृतेशरणं
 यामिकमन्यजगदीश्वरम् १८ महद्दुःखंसदादेवप्राप्तंकेनचेतुना ॥ नास्मत्पत्नौपूजनीयइतिपदहतेमनः १९ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतितद्ब्रदितं
 श्रुत्वाजगदसविनायकः ॥ गणेशउवाच ॥ अनुग्रहायसंप्राप्तंविद्विमांगणनायकम् २० सनकादिभिरप्राप्यचिंनियममास्थितैः ॥ त्यक्त्वाभ
 यंनूहियत्तेवांछितंमुनिसत्तम २१ एकाग्रुष्टेनतपसातोषितोहंत्वयानिशम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ निशम्येत्यवचस्तस्यदेवदेवस्यशोभनम् २२ दंडवत्प्र
 णनामैनंनिजानंदपारिभुतः ॥ उवाचपरमप्रीतोवरदंतंविनायकम् २३ ॥ गृत्समदुवाच ॥ अद्यमेसफलंजन्मतपसांनियमस्यच ॥ अखंडानं
 दरूपोयैब्रह्मभूयोनिराकृतिः २४ मुंचन्नश्रूणिनिन्नाभ्यामानंदेनननर्तय ॥ चिदानंदवनोवेदशास्त्राणामप्यगोचरः २५ सर्वोदृष्टोमेयासाक्षादतः
 किंप्राथयेविभो ॥ तवाज्ञयातथाप्येकंप्राथयेद्विरदान २६ चतुराशीतिलक्षासुयोनिसुश्रेष्ठतासुच ॥ मनुष्याणामहाभागवर्णास्तत्रमहतराः
 २७ तत्रापिब्राह्मणाःश्रेष्ठास्तत्रापिज्ञानिनःपराः ॥ ज्ञानिष्वनुष्ठानपरास्तेषुचब्रह्मवेदिनः २८ ब्रह्मज्ञानंतथाज्ञानंदेहिमजगदीश्वर ॥ त्वयिभक्तिं
 मुदृढामविस्मरणमेवच २९ तवभक्तैषुसर्वेषुश्रेष्ठतांचगजानन ॥ अन्यैकैकंवरंयाचेतंचमेदेहिशंकर ३० तवभक्तैकनिलयत्रैलोक्याकर्षणक्षमम् ॥
 विख्यातंत्रिषुलोकेषुनमस्यंसुरमातुषैः ३१ एवंमांकुरुविघ्नेशयदितुष्टोखिलार्थकृत् ॥ वनंचपुष्पकंनान्नाख्यातिंथातुसुरेश्वर ३२ अस्मिन्स्थित्वाच
 भक्तानांकामानपूरयनित्यदा ॥ इदंचपुष्पकपुरंचतुर्दक्षुविशेषतः ३३ गणेशपुरमित्येवंप्रथांयातुगजानन ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतितद्ब्रचनंश्रुत्वा
 जगादद्विरदाननः ॥ गणेशउवाच ॥ साधुसाधुमहाबाहोप्रसन्नेमयिदुर्लभम् ॥ भक्तानांत्रिषुलोकेषुनकिंचिन्मुनिपुंगव ३५ त्वयायत्प्राथितंविप्रन
 तेसर्वंभविष्यति ॥ विप्रत्वंदुर्लभतंप्रसन्नेनमयार्पितम् ३६ गणानांत्वेतिमंत्रस्यवैदिकस्ययतस्तत्त्वया ॥ जपःकृतोमुनेस्तस्त्वमपिस्वयंभविष्यसि ३७
 ब्रह्मादिषुचदेवेषुवसिष्ठादिमुनिष्वपि ॥ ख्यातिंयास्यासिसर्वत्रप्रश्रेष्ठबमुपागतः ३८ सर्वेष्वारब्धकार्येषुपूर्वैरितममचापरम् ॥ स्मरणंयेकारिष्यंतितेषांभिदि
 भविष्यति ३९ ऋतेज्ञानाद्वैवर्तपिछंदसांकर्मनिष्फलम् ॥ पुत्रश्वबलवान्सर्वदेवानांभयंकरः ४० भविष्यतिमहाख्यातिंत्रिषुलोकेषुयास्यति ॥ अ
 जेयःसर्वदेवानांविनारुद्रंभविष्यति ४१ मद्रकोमद्रतप्राणेभित्रिष्टोमपरायणः ॥ इदंबनगरंदेवयुगेषुष्यकंज्ञातम् ४२ त्रेतायांमणिपूरंचभान
 कंद्वापरोपिच ॥ कलौतुमद्रकंनमख्यातंलोकेभविष्यति ४३ अन्नज्ञानेनदानेनसर्वकामानवाप्नुयात् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवंदत्त्वावारांस्तस्मैतत्रैवां

तदर्थेविभुः ४४ तस्मिन्तर्हिते तस्यापयायासवैभुनिः ॥ गणेशमूर्तिप्रसादकारायामाससुन्दरम् ४५ वरदेति यत्नामसाशश्वतम् ॥ सिद्धिस्थ
नचत्रासिद्धिगणेशस्यप्रसादतः ४६ कामानुष्णातिसर्वेषां पुष्पकंक्षेत्रमित्यपि ॥ पूजनसत्तन्त्रं विष्णुस्यसन्वितः ४७ इमांकार्यांश्चतुष्टयान्मु
नीन्द्रश्रीविघ्नराजस्यवरप्रकाशम् ॥ लभेत्कामानाखिलान्गणेशमूर्तिप्रसादसिद्धिर्लोकाधिपति ४८ ॥ इति श्रीमत्पुण्डरीकपुराणे उपनिषत्संज्ञावर्गो नाम सप्तमः
विंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ ततो ह्यसमस्तस्य सात्त्विकं ह्यतिशुरेश्वर ॥ तन्मया च षडव्ययेन श्रद्धान्मनस्यपद्मज ॥ ब्रह्मोवाच ॥
ततः सर्वेभ्यो निगमानयामासुरादरात् ॥ ब्रह्ममुनिवश्रेष्ठेन मुह्यंस्तु संपदं च तम् २ वरदानाद्भूतस्य वदुस्तं यज्ञकर्मणि ॥ सर्वोत्तमैर्गणेशस्त्वपूजनादौ च स
स्मरुः ३ एवं विख्यातमगमवदसुनिगणनायके ॥ भक्तिपरमिकाचक्रजपनमस्तु निश्चलः ४ कदाचित्समुनिव्यसिष्ठुषेऽबलमुत्तरम् ॥ दिशोन
अथार्थिर्वीनादयनगिरिह्वरात् ५ अपश्यत्पुस्तोयावत्तादृशं लभ्यं करम् ॥ रक्तवर्णमहानादं जपाकुसुमशस्त्रिभम् ६ तेजोराशिं च मुष्णं तन्नेत्रालोकपथं गु
ह्यं ॥ दृष्ट्वा स तादृशं बालं चक्रे भयविह्वलः ७ तर्कयामास मनसा विघ्नकोयमिहागतः ॥ न जाने गणनाथेन दत्तं पुत्रो ममाद्भुतः ८ पश्यति स्म पुनः सो
मुखा रुक्मं तु लोचनम् ॥ चारु रुक्मांगदं चारु मुकुटं चारु पुरम् ९ चारुणा कटि सूत्रेण राजत्वं कटितटं सुतम् ॥ प्रपच्छतं भुनि को सिकस्याभिर्भिचिकर्षिणसि १०
कचत्ते पितरौ स्थानं वदते जो निधैर्भक्त ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ शुर्वेयं वचनं तस्य जगद्बालकोऽमुनिम् ११ ॥ ॥ बालक उवाच ॥
मृतभावि भवज्जानी किमांस्त्वं परिपृच्छसि ॥ तथाप्याज्ञावशो वच्मि भुतात्तव जननिम १२ त्वमेव जनको मातृकृपां कुरु ममोपरि ॥ पालयस्य पितरौ
त्वं दिनानि कतिचिन्मुने १३ त्रैलोक्याक्रमणे शक्तो देवं द्रव्यवर्तिनम् ॥ करिष्यामि न संदेहो वक्ष्यसे पौरुषं मम १४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ इत्याकर्ण्यैव
च तस्य भयहर्षसमन्वितः ॥ उवाच षष्ठ्ययावाचा मुनिर्दुस्तमदो वचः १५ यद्ययं जतमात्रो पिशक्तं श्लैलैक्यकर्षणे ॥ तस्मादस्य प्रदास्यामि स्वमंत्रं
स्वात्मजस्य हि १६ येनास्य बांछितं देव परिच्छो विनायकः ॥ प्रदास्यति जगन्नाथो मम कीर्तिर्भविष्यति १७ एवं सर्वित्य मनसा तस्मै स्वमंत्रमादिशत् ॥
गणानां त्वेति तं बाहुकुर्वदुष्टानामादरात् १८ जपस्व दैदं कं मंत्रं चितं तथाप्यगजानने ॥ संतुष्टस्ते यदा पुत्रमवन्कामान् प्रदास्यति १९ एवं प्राप्तमहामंत्रो
जगाम तपसे वनम् ॥ एकं गुह्यं नावतस्येति राहोर्जिते द्वियः २० ध्यायन् गजाननं देवं मनसा निश्चलेन सः ॥ जपतस्तस्य वर्षाणि सार्धं धुताभितानि च ॥
२१ गतानि तस्य सुखतो बभूवामि शिरोऽबलम् ॥ भयं वभूवदेवानां दैत्यानां तलवासिनाम् २२ ततस्तत्पसातुष्टा विरासिद्वज्रजननः ॥ दिशो विवि
भिः कुर्वन् द्यौः पश्चादयत्न आमुं बलम् २३ भ्रातृपुत्रपुष्करं चारु सुविषाणमुदमुतः ॥ तद्वह्निं तं वंशुत्वा बालको विह्वल इव २४ उन्मील्य नेत्रे सोऽपश्यद्दे
वं तं पुरतः स्थितम् ॥ चतुर्भुजं महाकार्यनानाभूषा विभूषितम् २५ परं कुंभं लंघालं भोदुकां विभ्रतं करैः ॥ तेजसा र्षिपतिस्तस्यैवैक्यं कृतवाननामसः २६

बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रार्थयामासतंविभुम् ॥ बालकउवाच ॥ किमार्थंयस्यैदेवभक्तत्वांशरणागतम् २७ भवसौम्यतरोदेवदेहि
 मेसिखंछितम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यसंजहारस्कंधः २८ उवाचपरमप्रीतोसावधानोभवाभक्त ॥ यंध्यायसिदिवा
 रात्रौसोहंतेवरदोधुना २९ ममेदंपरमरूपंस्वप्रकाशंजगन्मयम् ॥ नविदुर्ब्रह्मरूपाद्याःकुतोवेत्स्यंतिमानवाः ३० देवाश्चमुनयःसर्वेनचराजर्षयो
 परे ॥ नासुराःसिद्धगंधर्वानागानचदानवाः ३१ सोहंतवतपोबद्धोवरंदातुमिहागतः ॥ वरयस्ववराभूतोऽयान्यांस्संमनसेच्छसि ३२ सउवाच
 ततोबालोऽन्योहंतवदर्शनात् ॥ पिताऽन्यतरामेधसार्थकंजन्ममेतयः ३३ स्तुतिकर्तुंनजानामिबालभावात्सुरेश्वर ॥ यतस्सर्वजगतांकार्त्तयाताप
 हारकः ३४ त्वद्भासाभासत्येषरविशिश्वचंद्रमाः ॥ चराचरंचेतयसेस्वमाहात्म्यान्महाभूते ३५ महिमानंमहांतैकैशाजपिनवैविदुः ॥ यदिमे
 वरदोसिखंतमेदेहिगजानन ३६ त्रैलोक्याकर्षणेशक्तिविशिष्टादेहिमेविभो ॥ देवदानवगंधर्वमनुष्यांरगराक्षसाः ३७ वश्याममसदास्तुमुनि
 किन्नरचाराणाः ॥ मनसाच्चित्तंयन्मेत्तत्तत्सिध्यतुसर्वदा ३८ इंद्रादयोलोकपालाःसैवांकुर्वंतुमेसदा ॥ इहभोगाननैकान्यमुक्तिं चातेप्रयच्छच्च ३९ अन्यं
 चेतैवरांचेचपुरमेतत्तवाज्ञया ॥ प्रार्थयानुयतश्चात्रतप्तमुग्रतपोमया ४० गणेशपुरमितिचत्स्यातिशतुजनेष्टदम् ॥ गणेशउवाच ॥ त्रया
 णामपिलोकानामाक्रमंत्वंकरिष्यसि ४१ सर्वेभ्योनभयंतस्तिस्सर्वशयाश्चतेसदा ॥ आयसंकांचनैरौघंयथादत्तंपुत्रम् ४२ अभेद्यंमर्त्यदेवानां काम
 गंशंकरविना ॥ त्रिपुरेतितचेनामस्त्यातिलोकैगमिष्यति ४३ यदैकेनचबोणेनशिवाभेस्त्यातित्रिपुरम् ॥ तदैवयास्यमेमुक्तिं गात्रायाविचारणा ४४
 अन्यत्तेवांछितंसर्वमप्रसादाद्भविष्यति ॥ ब्रह्मोवाच ॥ दत्त्वेत्थं सवगान्देवस्तत्रैवांतर्धेविभुः ॥ विषादमगमद्देवियोगात्त्रिपुरासुरः ॥
 ४५ हर्षचविपुल्लेभेवरान्प्राप्यथोप्सितान् ॥ त्रैलोक्यविजयं कर्तुंयततेस्मततोबलात् ४६ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनासंखेडवरप्रदानं
 नामाष्टत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ व्यासउवाच ॥ ततःकिमकरोद्ब्रह्मन्त्रिपुरोवरदपितः ॥ तत्सर्वकौतुकमह्यं वक्तुमर्हस्यशेषतः १ ॥ ॥ ब्र
 ह्मोवाच ॥ ततःकाशमीरपाषाणभवांमूर्तिगजाननीम् ॥ स्थापयामासविधिवद्ब्राह्मणैर्मन्त्रकोविदैः २ महान्तंकांचनं दिव्यं भाणिमुक्ताविभूषितम् ॥
 गणेशपुरमध्यसंप्रासादं कृतवान् शुभम् ३ उपचारैः षोडशभिः पूजयामास तं विभुम् ॥ नमस्कृत्यैव संख्यातैः स्तुतिभिः प्रार्थनैरपि ४ क्षमाप्य देवदेवेश
 मनुज्ञाप्य यौबहिः ॥ ददौ दानान्यनैकानि ब्राह्मणेभ्यो यथाहंतः ५ ततस्तद्भक्तवत्स्थानं बंगाले त्रिपुरस्य ह ॥ गणेशपुरमिदमेवं शेषं सर्वांस्सिद्धिदम् ६ ततः स त्रि
 पुरोदयैरगजाननवरोद्धतः ॥ नृलोकान्पालयामासे देवानामाक्रमेतः ७ पदातयस्तुरंगं श्वगजध्वजध्वनिस्तथा ॥ दशदिग्भ्यो ययुस्तं तु सेवार्थं बलवत्तराः ८
 राजानः सेवका जाता आनुकूल्येन तस्य ह ॥ प्रति कृत्वा गता मृगं युद्धं कर्तुं मनीश्वराः ९ एवमाक्रम्य भूस्वं दंतं तोगादमरावतीम् ॥ तत ईदृशो देवगणैर्नानाशुद्धकैरेवै

तः १० ऐरावतसारुढययौयुद्धायदंशितः ॥ सोपिसेनात्रिधाचक्रेचतुरंगमहाबलः ११ भीमकार्यमहादैत्यवज्रदंष्ट्रचदानवम् ॥ धनुर्द्वेगदायुद्धेश्वरयुद्धे
चकोविदम् १२ जल्युद्धमल्लयुद्धेनिणार्तदैत्यपुंगवम् ॥ भीमकार्यमेवोचत्सहलोकरथाधिपोभव १३ कालकूटवज्रदंष्ट्रजगदिन्द्रिप्ररोवली ॥ त्रिभागयान
यायाहिसेनायत्वरसातलम् १४ शेषमुख्यानसर्वनागान्वशःकुरुममाज्ञया ॥ अहंत्रिभागयाशक्रमक्रमिष्येखिलान्मुनान् १५ भीमकायोवज्रदंष्ट्रयथाज्ञ
सौप्रस्थतुः ॥ चतुरंगबलैर्युक्तःस्वयन्दनमाययौ १६ दिव्यान्वृक्षान्बभञ्जुस्तेवार्यमाणास्तुसैनिकाः ॥ तत्रस्थित्वादैत्यराजोदूतान्शक्रायप्राहिणोत् १७
अत्रानयंतुंशक्रंदर्शनायत्वरान्विताः ॥ वंदंतुममवक्यंवायुलोकंक्रजानुना १८ तत्रत्वांपालयिष्यामिमामाद्रोद्वामरावतीम् ॥ यदियुद्धेचतेबुद्धिस्तदाशी
र्षप्रयाहिमाम् १९ तेगत्वाशक्रमाचव्युस्त्रिपुरासुरचेष्टितम् ॥ श्रुत्वेत्यवचनंतेषांवज्राहतहवाचलः २० चक्रेपंचाचलपुत्रवायुनेवयथातरुः ॥ चितयाव्याकु
लीसूतःकिमेतदितिचितयन् २१ क्रोधानलेनजज्वालंमरुत्काखिलोचनः ॥ कुर्वन्मयस्मेवलोकानांशोषयन्निववारिधीन् २२ उवाचदूतान्गच्छंतुयान्तुयुद्धा
यसत्वरः ॥ स्वयमैरावतारुढोजगजसुरशङ्कुहा २३ तेनानेनमहताक्षोभयन्भुवनत्रयम् ॥ श्रुत्वातद्वचनंतेतुगतादूतायथागतम् २४ विबुधाश्चापिसन्नद्धा
नानाशस्त्रासिपाणयः ॥ मिडिपालकराःकोचित्कोचिच्छत्तृष्टिपाणयः २५ मुहुरासिधराःकोचिद्धनुर्बाणकराःपरे ॥ गदाखेटकराःकोचित्कोचिदुंदडपाणयः २६
एवंदेवगणैर्युक्तोवज्रभृन्निर्ययौबहिः ॥ कृतस्वस्त्रयनोविघ्ननिर्नानावादित्रनिस्वनैः २७ त्रिपुरोदूतवाक्येनज्ञात्वायुद्धोद्यमंतुतम् ॥ सन्नद्धामकरोत्सेनांमहृष्टांचतु
रंगिणीम् २८ जसंख्यातांसमादायहयारुढोभिनिर्गयौ ॥ परस्परंददृशतुस्तेनेवीरभूषणे २९ कोलाहलोमहानासीदबृंहितैर्होषितैरपि ॥ क्ष्वेडितैरथ
वौबिभ्रवाद्यधोपैरेनकथा ३० ततोहंकारमात्रेणनोदितास्त्रिपुरणते ॥ वीरायुधधरेदैवैःसंसर्गमहानभूत् ३१ नाभूत्स्वपरबोधोपिजहुरेवपरस्पर
म् ॥ एवंतुमुलेजयेमृतास्तेदानवाबहु ३२ सुमनसोपिपतितादैत्यशस्त्रप्रीडिताः ॥ बभुस्तेसैनिकास्तत्रपुष्पिताइवकिंशुकाः ३३ ज
शय्याक्षयिताःकोचिदंघ्रिहीनास्तथापरे ॥ क्रमेलकागजाव्यक्षारथारवाश्चपदातिनः ३४ ततःपलायनपरदैत्यायातादिशोदश ॥ सिंहदंष्ट्रवस
हसामृगाजीवनकाक्षिणः ३५ ततोनिवार्यतस्यैवंद्वंद्वारकिपुःस्वयम् ॥ क्रोधानलमहाज्वालोगर्भेभ्रवद्वारपरः ३६ शक्रसान्निध्यमगमत्भक्षयन्नि
वरोदसी ॥ स्वसङ्गेनाहनन्तीव्रह्मस्तं वज्रधरं ३७ वज्रपपातदहस्तात्तदुत्तिमिवाभवत् ॥ तदादायाहनदैत्यस्तेनैवरावतंगजम् ३८ ऐरा
वतप्रहारेणपलायनपरोययौ ॥ ततोजयानसहरिर्मुष्टिनादैत्यपुंगवम् ३९ सक्षणपतितोभूमौततथायेवगवान् ॥ जयानमुष्टिनाशक्रधर
ण्यतमपातयत् ॥ ४० ॥ ततउत्थायमधवादैत्यमहारुषान्वितः ॥ इदानीमल्लयुद्धायसज्जीभवामुत्तरम् ॥ ४१ ॥ ततःसविस्मयाविष्टउवाचबलगवि

१ श्रीस्वोत्प्रेयसकापेतिताळः ।

तः ॥ किमर्थं त्वं निजप्राणे निर्दयोऽसि सुरेश्वर ४२ कृमिकीटपतंगानां प्राणेतीविप्रियो मतः ॥ गच्छ देवघरण्यातिस्थानं दत्तं मया शुभम् ॥ ४३ ॥ ब्रह्मो
 वाच ॥ ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा जगदबलवृत्रहा ॥ यदहं जीविता त्वाहिमोचयामि न चेद्विप्रो ४४ तदा हं धरणीयामित्वदाज्ञावशगोधम ॥ त्वमेव हतम्
 धाद्यधरणीयास्य मेखल ४५ वदत्येवं तु देवद्वेदेन्द्रो निजवानतम् ॥ मुष्टिना हृदये दुष्टस्ततो युद्धमभूतयोः ४६ चाणूरुष्णयोरेयं द्ववपरस्परजयैषिणोः ॥ हृद
 यं हृदयेनैव हस्तं हस्तेन जघ्नतुः ४७ जानुभ्यां जानुनीचोरुताभ्यां तौ च निजघ्नतुः ॥ मस्तकं मस्तकेनैव कूर्पकूर्परेण तु ४८ पृष्ठेन पादाभ्यां पादावभिजघ्नतुः ॥
 पादौ गृहीत्वा दैत्योऽस्य भ्रामयित्वा मुहुर्मुहुः ४९ तत्याज दूरतः शक्रं यथानज्ञाय तत्काचित् ॥ आरुराहस्वयं तु चतुर्दंतं गजेश्वरम् ५० ततो देवगणाः सर्वे हिमवद्भिर्
 गह्वरम् ॥ ययुः शक्रं विचिचिंतौ दैत्यसंघास्तमालिङ्गि गुरतथा परे ५१ पूजयामासुरपरे वीजयामास कश्चन ॥ पादसंवाहनं चास्य चक्रुः केचन भक्तिः ५४ तत्रैव न्यवसत् सर्वे
 गतं देवैर्द्रतं तदेवह ॥ प्रणेमुदेवं संघास्तमालिङ्गि गुरतथा परे ५३ पूजयामासुरपरे वीजयामास कश्चन ॥ पादसंवाहनं चास्य चक्रुः केचन भक्तिः ५४ तत्रैव न्यवसत् सर्वे
 गुररूपाः सुरास्तदा ॥ दैत्यस्त्वेरावतारुढाय यौताम मरावतीम् ५५ देवस्थानानि दैत्यानां मिद्रासनगतः स्वयम् ॥ ददौ विभक्त्यं प्रत्येकं मानं पूर्वसुराद्विषाम् ५६
 दिव्यवादित्रनिघोषैः शृण्वन् गांधर्वानि स्वनाम् ॥ किन्नरैः सेव्यमानस्तु रेमे चाप्सरसांगणैः ५७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे द्विपराजयोनौ मेकोनचत्वारिंशो
 ध्यायः ॥ ३९ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ आक्रम्य देवधिष्ण्यानि दैत्यो गावब्रह्मणः पदम् ॥ पराक्रमैर्यत्कृतं श्रुत्वा देवसुखात्परा १ ब्रह्माय यौनाभिपद्मां विष्णुः क्षीरनिधिं य
 यौ ॥ दैत्यस्य मानसौ पुत्रोऽप्रचंडश्च वच २ प्रचंडं स्थापयामास ब्रह्मलोकोधिनायकम् ॥ ततश्चंडं च वैकुण्ठे च कारस्वामिनस्वयम् ३ ततः कैलासमगमत्तं च दोभ्या
 मचाळयत् ॥ भयभीता च गिरिजालिङ्गेशं कंश्चराम् ४ ततः कैलासमगम्युद्धाकांक्षामहासुरः ॥ तेन तुष्टो महादेवो दैत्यस्य पौरुषेण च ५ बहिर्ययौ वरं दातुं निजम
 त्तु सुखप्रदः ॥ ददर्श त्रिपुरदैत्यं वरं दृष्ट्वा त्रिपुरासुरः ६ सर्वत्र ये दितुष्टोऽसि देहैः कैलासमद्यमे ॥ गच्छ मंदारशिखरयावनममनोरथः ७ शंकरोऽपि ददौ तस्मै कैलासं
 स्वल्पकालिने ॥ स्वयं जगाम गिरिशो मंदराद्रिगणैर्वृतः ८ कैलासशिखरारुढो जहर्ष त्रिपुरासुरः ९ एवं देवान् वशे कृत्वा पुनरायाद्रासतलम् ९ यमिकायोऽपि बलवान्
 भूमं हलगतो बलात् ॥ वशे च कारुण्यं पृथीन् सर्वां नृबन्धच १० अप्रिकुं हानि सर्वाणि देवदत्तमिकराणि च ॥ आश्रमांश्च बभञ्ज श्रुतीर्थानि च विशेषतः ११ तापसां
 स्नायामास कारागारसमाश्रयात् ॥ स्वाहा स्वधा वषट्कारान् वेदस्याभ्यसनानि च १२ सदा चारान् सदा द्वोष्टि सर्गवर्गसमन्वितः ॥ वज्रदंष्ट्रो यथासत्पिपाताला निवेशे
 न यत् १३ शेषं च वासुकिं चैव तत्संघं सर्वभोगिनः ॥ निर्विषांस्तपिषांश्च वचकार वशवर्तिनः १४ वज्रदंष्ट्रो रत्नजातं बुभुजे प्रपश्यन्नतम् ॥ नागांगनाभिश्च कुतूहले न मे
 सदा सौप्तममदीतिर्हर्षात् ॥ भोगान्विभुं जनविधिवानिरत्नाभ्यादाय तस्त्रिपुरातिकेसः १५ पातालवश्यतां शंसन् लभे मानं ततोऽधिकम् १६ वस्त्राणि च महार्हा
 णि प्राप्तामन्दासानने कशः ॥ एवं त्रिलोकान् वशगावकृत्वा दैत्यान् न दूह १७ देवाः सर्वे गुहावासिश्चित्तयामासुरवहम् ॥ कथमस्य वधः कस्मिन् काले वापि भाविष्य

ति १८ कस्माद्वैतनजानीमोल्लोचनेन वरकृतः ॥ एवं व्याकुलचित्तपुमुपुशुनिसत्तम १९ आययौ नारदस्तत्रैत्रलोक्य चरदृच्छया ॥ ददर्श दीनान् देवांस्तनुत
 तारनभः पथात् २० दृष्ट्वा सर्वे नारदं तमुत्तस्थुः सहसा दरात् ॥ आलिलिगुश्च नैमुश्चु प्रजुश्च यथाक्रमम् २१ विश्रांतं परिप्रच्छुस्त्रिपुरस्य वरादिक्म् ॥
 ॥ देवा ऊचुः ॥ त्रिपुरेण समाक्रांतं त्रैलोक्यं स चराचरम् २२ स्थानानि नो गृहीतानि के शास्तेनापि निजिताः ॥ शरणं कं व्रजामोद्य कथं तस्य वधो भवेत् २३ वरा
 श्वेन दत्तानो वदारय त्रिपुरस्य भोः ॥ नारद उवाच ॥ कथयासि समासेन दैत्यस्य चेष्टितं महत् २४ दिव्यवर्षमहं सततापरमंतपः ॥ प्रसादयामास विभुं
 जेशं दिवनायकम् २५ तेनास्मै दुर्धरा दत्ता वराः सर्वे भयंकराः ॥ देवर्षिपितृभूतेभ्यो यक्षराक्षः पिशाचतः २६ न नागेभ्यो यदत्तं विनैकं शंकरा विभुम् ॥ प्रसादयतु देवेश
 द्विरदानं न मदात् २७ आराधयतु सर्वेपि विघ्नेशं सर्वसिद्धिदम् ॥ देवा ऊचुः ॥ कथमाराधयंतस्येदं देवस्य धीमताः २८ कर्तव्यं मुनिशाहूल कृपया तदहं स्वतः ॥
 नारद उवाच ॥ अहमेकाक्षरं मंत्रं कथयाम्यखिला न्यति २९ तेन मंत्रेण ते सर्वे मया दत्तेन भक्तिः ॥ अनुष्ठानं प्रकुर्वतु सर्वेपि स्थिरमानसाः ३० यावत्प्रत्यक्षतो भोति
 देवो सौमिगनायकः ॥ स एव तद्वेधोपायं वदित्थया खिलान्यति ३१ नान्योपायं प्रपश्यामि तस्मात् कुर्वतु मे वचः ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इत्युक्त्वानारदः सर्वानुप
 दिश्य मनुंचतम् ३२ जगाम तत्तद्वक्षणा देववीणागानरतो मुनिः ॥ ततः सर्वे सुरवरा गणेशाध्यानात्तरपराः ३३ एकापादस्थिताः कोचिद्वैकोचित्पद्मासनस्थिताः ॥
 केचिद्वीरासनयुताः केचिन्मीलितलोचनाः ॥ निराहारा जित्वा साजे पुमं त्रुमुनीरितम् ३४ ततो बहुगते काले करुणाब्धिर्गजाननः ॥ अनुष्ठानं निरक्षिप्य दं
 वानां चिरकालजम् ३५ आविर्बभूव गणपतेः पामग्रे वरप्रदः ॥ उल्लसत्स्वर्णमुकुटश्चास्त्रकुण्डलमंडितः ३६ दंतं न्यस्तकरो राजदंतिं सूत्रवरंगदः ॥ पाशं
 सृणिचपरशुकमलंच मुजैर्दधत् ३७ रक्तचंदनकस्तूरीसिंदूरशशिभूषणः ॥ विद्युतेजोलसत्कांतिः कोटिसूयसमप्रभः ३८ हृस्वं संहसा देवं विना
 यकमनामयम् ॥ तेजसा धारिषीतः सर्वेभ्यमापुश्च केचन ३९ प्रणेसुः सहसा केचिदेवास्तां दिरदानं ॥ पूजयामासुर परहर्षगद्गद्भाषिणः ४० स्वसंकष्ट
 विनाशाय तुष्टुः कोपितं विभुम् ॥ प्रसादसुखं देवं सुमुखं संकटापहम् ४१ ॥ ॥ देवा ऊचुः ॥ नमो नमस्ते परमार्थरूप नमो नमस्ते खिलकारणा
 य ॥ नमो नमस्ते खिलकारकाय सर्वद्वियाणामधिवासिनेपि ४२ नमो नमो भूतमयाय तेस्तु नमो नमो भूतकृते सुरेश ॥ नमो नमः सर्वधिंयां प्रबोधनमो
 मो विश्वलयाद्रवाय ४३ नमो नमो विश्वश्रुते खिलेश नमो नमः कारणकारणाय ॥ नमो नमो वेदिदामहश्य नमो नमः सर्ववरप्रदाय ४४ नमो नमो वाग
 विचारभूत नमो नमो विघ्ननिवारणाय ॥ नमो नमो भक्तमनोरथे नमो नमो भक्तमनोरथज्ञ ४५ नमो नमो भक्तमनोरथे नमो नमो विश्वविधानदक्ष ॥
 नमो नमो दैत्यविनाशहेतो नमो नमः संकटनाशकाय ४६ नमो नमः करुणिकोत्तिमाय नमो नमो भोजानमयाय तेस्तु ॥ नमो नमो भोजानविनाशनाय नमो
 नमो भक्तविभूतिदाय ४७ नमो नमो भक्तविभूतिहेत्रे नमो नमो भक्तविबोचनाय ॥ नमो नमो भक्तविबोधनाय नमो नमो भक्तमस्ते प्रविभक्तमूर्ते ४८ नमो नमस्ते

त्वविबोधकायनमौनमस्तत्त्वविदुत्तमाय ॥ नमोनमस्तैखिलकर्मसाक्षिणेनमोनमस्तैगुणनायकाय ॥ ४९ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवंस्तुतःसुरैर्देवी
 द्विरदाननईश्वरः ॥ उवाचपरमप्रतीहर्षयन्सुसत्तमान् ५० ॥ गणेशउवाच ॥ स्तोत्रेणतपसाचैवसुराःस्तुष्टिमागतः ॥ ददाभिसकलाभिष्ट
 तद्गुणध्वंसुरेश्वराः ५१ ॥ देवाऊचुः ॥ यदितुष्टोसिदेवेशत्रिपुरजहिदानवम् ॥ सर्वेषामधिकारात्रोगहृत्वायस्तुतिष्ठति ५२ त्वयैवास्या
 भयं दत्तं सर्वामरसमूहतः ॥ अतःस्मसंकटमाप्ताःसंकटान्मोचयाशुनः ५३ त्वामेवशरणमाप्ताएषएववरोहिनः ॥ गणेशउवाच ॥ वारयिष्येभयं
 सर्वैस्मादघोरतराद्विवः ५४ भवत्कृतमिदंस्तोत्रमतिप्रतीतिरभमम् ॥ संकष्टनाशनमिति विख्यातंच भविष्यति ५५ पठतांश्चणवतांचैव सर्वकाम
 प्रदं नृणाम् ॥ त्रिसंध्यं यः पठेत्तत्संकष्टनामुयात्तत्काचिव ५६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति दत्त्वा वरं तेषां सुराणां जगदीश्वरः ॥ पश्यतांस्तु निदेवानां
 तत्रैवान्तर्दधे विमुः ५७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपनिषत्संज्ञे स्तोत्रनिर्णयनाम चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ म
 वरदेन गणेशेन प्रमुणा सर्वकारिणा ॥ किं कृतं तन्ममाक्ष्वष्टच्छते चतुरानन ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ततो गजाननो विप्ररूपेण त्रिपुरं ययौ ॥ म
 हार्हासनसंविष्टं ददर्श द्विजसत्तमः २ स उत्थाय नमस्कृत्य स्वासने चोपवेशयत् ॥ संपूज्य परिप्रच्छ कुत आगम्यते द्विज ३ का विद्या किंच तेनामष्ट
 च्छते ब्रूहि मे द्विज ॥ प्रयोजनं चाकिं ते स्ति शक्तिश्चेत्तत्करवामहे ४ ॥ द्विजउवाच ॥ सायं गृहावयं दैत्यसर्वज्ञाः सर्वे दिनः ॥ इच्छा विहारालोकानां
 भ्रमा मोहितकाम्यया ५ कलाधरे खेवनाम्ना विख्याता भुवनत्रये ॥ द्रष्टुकामौ वै भवंते संप्राप्ता भवन्तव ६ असिलाः संपदस्ते तु दृष्ट्वा तृप्ताः स्मसंप्रतम् ॥
 नैकैलासेन वैकुण्ठे ब्रह्मलोकेऽपि नेदृशी ७ प्रदेशकेन वै संपद्यादृशी दृश्यते तव ॥ दैत्यउवाच ॥ नाममात्रं कलाधारः किं वा जानासि तां द्विज ॥ ८ ॥
 संपदः सर्वलोकेषु याभ्य एतां प्रशंसि ॥ जानासि चेद्दर्शय मे तांसां मध्ये महोत्कटाम् ९ दृष्ट्वा दार्यैर्वा छितं ते प्रियं प्राणमपि द्विज ॥ न स्मरे परिहासोऽपि वितयं
 आप्रितं मुने १० ॥ कलाधरउवाच ॥ परेषां संपदं दृष्ट्वा किं स्यात्तव सुराद्विषे ११ विनयात्ते प्रसन्नो हं कलयाते ददामि वै ११ कांचनराजं तं लोहां त्रिपुरं श
 रसं स्थितम् ॥ रमतत्रादि यो दैत्या विरकालं यथा सुखम् ॥ १२ ॥ अभये देवा गंधर्वैर्मानुषैरुगैरपि ॥ कल्पितार्थं प्रदत्ते कामं गंगामं दुग्धम् १३ यदैवैके
 न बाणेन कस्मिंश्चित्कालपर्यये ॥ भस्मयेत्तद्द्वरो दैत्यतदनाशमुपैष्यति १४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इत्युक्त्वा च नुरादाय संस्तभ्य शरमंतरा ॥ पुत्रप्राप्ति
 र्ममेसौ भुवनत्रयसन्निभम् १५ विचित्रैर्भवनैर्मन्यैर्दीर्घिकारामसंश्रुतैः ॥ नानापाक्षिगणैर्जुष्टं सर्वकामप्रदं खगम् ॥ १६ ॥ मायया मोहितो दैत्यस्तत्र स्थो
 जतद्वेषभृशम् ॥ जगर्जवनवैहृत्य लोकोक्तत्रयविकंपनः ॥ १७ ॥ नमतः श्रेष्ठ इत्येवं गर्वदुर्पसमन्वितः ॥ त्रैलोक्यं शोभयामास ब्राह्मणं तमथा बवीत् ॥ १८ ॥

१. अक्षरमात्रकदनमाप्ताः इति पाठान्तरम् ॥ २. ब्रह्मेत्यारभ्य पद्यमुद्रितपुस्तकेन ॥

याचस्वदुर्लभतरतेदास्येद्विजोत्तम ॥ इत्युक्त्वासाद्विजः प्राह तदैत्यं निमृष्टहोपि सन् १९ ॥ ॥ द्विज उवाच ॥ अहं कैलासमगमं दृष्ट्वा तस्मिन् तिसु तमाम् ॥
 शिवेन पूजितां सम्यगगणेशीं चिन्तितां यदा २० तामानयत्वं मे देहि शक्तियद्यसुरेश्वर ॥ नैतादृशी मयामूर्तिर्यै लोके यंचरते क्षिता ॥ २१ ॥ अतो मम
 नस्तस्यामासकं देवसत्तम ॥ तां प्राप्य कृतकृत्योऽहं विष्णुम्यसुरेश्वर २२ कीर्तिते प्रथयिष्यामि त्रैलोक्ये स चारचरे ॥ न दत्ता विप्राच्छ्रेष्ठो वांछितं यः प्रय
 च्छति २३ ॥ ॥ दैत्य उवाच ॥ शंकरं किं करमन्ये गणयेन च देवताः ॥ जानयित्वा प्रदास्यामि तां सूतिं द्विजपुंगव २४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इत्युक्त्वा
 पूजयामास तं कलाधरमादरात् ॥ ददौ तस्मै दशग्रामानं गोवत्समूषणानि च २५ मुक्ताफलानि भूरीणि महार्हाणि तराणि च ॥ रत्नानि च प्रवाला निरां कवा
 स्तराणानि च २६ दासीदासशतं नानाभूषणयुक्तं देवसुरैः ॥ सदस्वान्तवस्तुष्वर्थश्च स्वर्णक्षेत्राजानां च तथा च २७ प्रमृष्टै तद्वला इतं प्रययौ स कलाधरः ॥
 स्वाश्रमं हर्षयन् पूर्णसर्वानाश्रमवासिनः २८ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवं च सर्ववृत्तान्तं नारदोऽकथयत् सुरान् ॥ तेषां कालं प्रतीक्षितो दिवसानतिचक्रमुः २९
 ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपनिषद्भाष्ये नारदादगमनो नैमिकवत्त्वादिशतमोऽध्यायः ४३ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ कृतवान् किमु दैत्यः स गते तस्मिन् कला
 धरे ॥ कथयामानीय दत्तास्मै सूतिं श्रितामणेऽभूत् ३ एतत्कथय मे सर्वविस्तार्य च तुरानन ॥ लीलागजाननीः शृण्वन्नृत्तप्यामि समासतः ॥ २ ॥ ब्रह्मोवा
 च ॥ ॥ तस्मिन् न गते यदकरोत्सदैव स्योऽमुनि सत्तम ॥ तत्सर्वं कथयिष्यामि शृणुष्व वावहितो मुने ३ दूतौ संप्रेषयामास मंदराद्विस्थितां शिवम् ॥ आशिक्षय
 च्छिवं गत्वा ब्रूतं मद्वाक्यमादरात् ४ सूतिं श्रितामणे स्तोस्तिष्ठ हे सर्वार्थदायुषा ॥ देहि तां देव्यराजाय साध्वै रगिरिजापते ॥ ५ ॥ पातालस्वर्गलोके वामर्त्ये
 वापु न रज्जुतम् ॥ तत्सर्वं तेन दैत्येन ह्यनितं स्वर्गहृत्बलात् ६ शीघ्रमानीय तां दिव्यावौ दैत्यमहाबलम् ॥ न दास्ये स्येदं साप्तातदा दैत्यपराक्रमी ॥ ७ ॥
 ग्रहीष्यति बलात् तां तु ततो दुःखमवाप्स्यसि ॥ इति दैत्यवचः श्रुत्वा जगमदुःस्तौ शिवं प्रति ८ आहतु स्तौ महदेव दैत्यराजेन शक्षितम् ॥ इत्थं दूतवचः श्रुत्वा
 त्रिनेत्रः क्रोधमूर्छितः ९ उवाच दूतौ तौ वाभि मिति कृत्वा क्षमेव चः ॥ कामस्येव भवेद्भस्मनो चेन्नानां प्रसंशयः १० किं कार्यं तेन दैत्येन नृणीभूतेन मे विभोः ॥ आ
 यातु युद्धमेवास्तु मर्त्युका मोममातिकम् ११ नेयं सूतिं स्तेनशक्यप्राप्तुं जन्मशैतैरपि ॥ प्रलयाग्निः पतंगेन किं शांतिमधिगच्छति १२ मेरोः पातो मूष
 केन शक्यः कर्तुं किं मे जसा ॥ असंख्यजलनिष्काशाच्छुष्कः स्यात्किं महोदधिः १३ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ श्रुत्वा तु शांतीं वारिणीं दैत्यो यातयथागतम् ॥ अतू
 तां स्वापि नं वाक्यं शंभुना यदुदीरितम् १४ तदा कर्ण्यं प्रज्ज्वालैर्दयो वाक्यार्थकोविदः ॥ क्रोधानलेन दीप्तो सौ त्रैलोक्यं प्रदहन्नि १५ आज्ञापयन्न
 युद्धाय स्वसेनां चतुरंगिणीम् ॥ निर्गता स ह सा सेना मंदराचलसंमुखा १६ मृतं लंछादयामास निर्मयं दिव्यं बाहुभिः ॥ अनेकसूर्यसंकाशा विकीर्णैः
 शस्त्रसंचयैः १७ गर्जती धनवद्दधोरं मृत्पार्मानसकंपिनी ॥ दैत्यसिं पुरमारुह्य विमानसदृशं महत् १८ मनोवेगेन ततः पश्चाज्जिघांसुः शंभुमाययौ ॥

बृहन्मणिमयं चारुकरवकुंडलेंगदे १९ मुक्तामालां मुद्रिकाश्च कटिसूत्रं च कांचनम् ॥ मुकुटरत्नखचितं महर्षिबिभ्रदुल्लसत् २० यस्य शब्देन महता चक्रे परमानसम् ॥ तद्वनुःसनिषंगं च कौमोदमसिद्धम् २१ शुशुभेशक्तिकादिव्यावहृद्यादित्युपगदः ॥ गायमानानतर्माना गंधर्वाप्सरसां गणाः २२ बंदिनश्चाराणाश्चापिययुरस्याश्रितो मुदा ॥ शंकरो हूतवाक्येन श्रुत्वा दैत्यसमागतम् २३ असंख्यबलमुक्तं युयुत्सुं कालकर्षितम् ॥ शूलपाणि रपि तदा संपूज्य हिरदाननम् २४ प्रणम्य तं परिक्रम्य पुरस्कृत्य बलबलात् ॥ आययौ क्रोधदीप्तास्वस्थलाद्रणमंडलम् २५ ते वीरा वीरशब्देन नानादयतादि शोदश ॥ अभिजन्मुग्रहरणैः परस्परवधे प्लवः २६ अमृतांभालिते सेने जस्तिमिरसंकुले ॥ स्वपराज्ञानरहिते जघनरूपमूर्धनि २७ अभवन्तु लंघुद्धंनप्राज्ञायतं किंचन ॥ गजाश्चरथवीराणां हतानां शोणितोक्षिते २८ शान्तेरजस्य युद्धं तवीरावीरः पृथक् पृथक् ॥ केचित्प्राप्तैः केचित्प्राप्तैः केचित्प्राप्तैः शिलाशितैः २९ ऋषिभिर्मुष्टिभिः केचित् केचित् परशुतोमरैः ॥ हतानां तत्र वीराणां हयानां च पदातिनाम् ३० अष्टकुनदीसमभवत् केशशैवलाहिनी ॥ खेटकूर्माखड्गमत्स्याशिरः कमलभूषणा ३१ छत्रावर्तावीरतशकंबधदक्षबाहिनी ॥ वीरसंतोषजननी शृङ्गोपायुहर्षकृत् ३२ दृष्टानदी तु गिरिशो ययौ दैत्यातिकंबली ॥ दैत्यापि त्रिपुरारुढो ययौ तस्य पुरःपुरः ३३ नायको भगवतौ दृष्ट्वा दंष्ट्रां दंष्ट्रां शोभयिरेतयाः शांभवास्तदा ३४ नानाप्रहरणैर्दिव्यैः शस्त्रैश्चेद्भुमैरपि ॥ तेषां युद्धानि नामानि कथयिष्ये समासतः ३५ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उपसनाखंडे युद्धवर्णनं नाम द्वाद्विंशतमोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ अयुधे तां दंष्ट्रां शोभयि गिरिशासुरनायकौ ॥ षण्मुखेन प्रचंडश्च नदिना चंड एव च १ युयुधेषु षण्पदं तोपि भीमकाये न वीर्यवान् ॥ अशुंढी कालकूटेन विषवत्प्राणहारिणा २ अयुधे तां वीरांश्च द्रवज्जदंष्ट्रीमहाबली ॥ इंद्रोऽपि युयुधे तत्र दैत्यामात्येन वीर्यवान् ३ दैत्यपुत्रेण बलिना जयंतो युद्धमर्दः ॥ काव्येन युयुधे तत्र सुराचार्योऽस्त्रवित्तमः ४ देवानां चैव दैत्यानां मवंदं दान्यनेकशः ॥ वर्णिंतु नैव शक्यानि मया वर्षशतैरपि ५ रथिनो रथिभिः सार्धं गजिनो गजभिः सह ॥ अधरोहाः स्वसदृशैः पदाताश्च पदाभिः ६ युयुः संयुगे वीरेनानावाधानि नादिते ॥ हेषितैर्बुहितैः श्वेदैर्नेमिना दैश्च शब्दिने ७ केचित् च मल्लयुद्धेन युयुधुर्विधि न तु ॥ जघ्नां गानि चांगुल्यक्त्या शस्त्रांगसंयुगे ८ ततः प्रचंडेन वभिस्ताडयामास षण्मुखम् ॥ आकर्णार्कपनिष्ठैर्दंडबाणैः शिलाशितैः ९ अप्राप्ता नेयतां छिन्नाश्च शरैः सन्नतपर्वभिः ॥ कार्तिकेयः पंचभिस्तं ताडयामास सायकैः १० संमूर्छितो पतद्मौ प्रचंडोऽत्रांतमानसः ॥ नदिनापि हतं श्वेदः पंचभिर्निशितैः शरैः ११ मूर्छामवाप सप्तहसतापिता धरणीतले ॥ भीमकायः पुष्पदंतमविविध्य दशभिः शरैः ॥ १२ छेदयामास मरेः स्वशरैर्निशितैः सतान् ॥ त्रिभिरेवाहनं तं च सापिभूतलमाश्रितः १३ कालकूटं अशुंढिस्तु पातयामास पंचभिः ॥ शरैर्महाबलस्तत्र वीरभद्रो रषायुतः १४ वज्रदंष्ट्रं तोजने च दुर्भिर्निशितैः शरैः ॥ तान्निवाय स्वयं जघ्ने वीरभद्रं निमिः शरैः ॥ १५ ॥ तानापतत एवाशु वीरभद्रोऽच्छिन

त्रिभिः ॥ पातयामासेवेनवज्रदंष्ट्रत्रिभिः शैः १६ इंद्रोपिवज्रपातेनदैत्यामारुह्यपातयत् ॥ उद्यम्यनिशितसङ्घैर्दस्यपुत्रः समायौ १७ हंतुकामो
जयंतंतीरेषुपतितेषुच ॥ तंनिरक्षयतथायांतंखड्गचिच्छेदपात्रिणा १८ जयंतोभ्यहनच्छीघ्रदैत्यमजुत्रिभिः शैः ॥ तराहतोवमन्त्रकंयपतन्मोहसं
युतः १९ एवंसेवेषुसैन्येषुप्रभ्रमेषुसमंततः ॥ दृष्ट्वापलायनपरानदैत्यान्देवगणादितान् २० अधावनपृष्ठतः केचित्प्रमथजयशालिनः ॥ एवंजयत्सुदेवे
षुस्वसैन्येविहतेषुच २१ आययौस्वयमेवेशत्रिपुराधिष्ठितोसुरः ॥ शस्त्रयुद्धपुराकृत्वायुध्येतामस्रतोबुधौ ॥ २२ ॥ वारुणास्त्रजहदैत्योद्विष्टिर्वोर
तराभवत् ॥ नीहारबहुलेयुद्धेनप्राज्ञायतकिंचन २३ क्वचिदविद्युत्प्रकाशेनस्वपरज्ञानकारिणा ॥ युद्धमासीत्तुमुलंधोरुपंदुरासदम् २४ विलोक्यसै
न्यंतस्सर्वद्विष्टदत्तप्रपीडितम् ॥ शिलापातभयाद्यातेस्वसैन्येतुदिशोदश २५ वायव्यमस्त्रगिरिशोभोचयामासस्त्वम् ॥ महावातानमहामेवाविशीणोः
खंडशोर्वे २६ वातेनवृण्णितसेनादैत्यानांसर्वतोदिशम् ॥ जगलुःपक्षिपिच्छानिविरिष्णिषाणिदूरतः २७ पतिताश्चर्णिताः केचिद्रथास्वगजपतयः ॥
उन्मूलितालतादृक्षाश्छादयंतस्मसैनिकात् २८ पन्नगास्त्रेणतंवायुंतथादैत्योन्यवारयत् ॥ आकर्णयदुराकृष्यतूणाद्वाणप्रगृह्यच ॥ २९ ॥ मंत्रयन्नन
लास्त्रणशिवसैन्येन्यपातयत् ॥ अंगारद्विष्टः सहसापतितसर्वदाहिनी ३० प्रलयमेनिरेसर्वेज्वालामालाभिरदिताः ॥ ज्वालाम्भ्योदिप्यमानाभ्योमहाभित्तिक
रः पुमान् ३१ आविरासीन्महाकायोऽलिखन्मूर्ध्नान्नभस्तलम् ॥ दंष्ट्राकारलवदनोमहागवधुधातुरः ३२ लालयन्नसनांघोरांशतयोजनविरुताम् ॥ नासा
पवनवेगेनभ्रामयन्कुंजरावरणे ३३ भक्षयामासतांसेनांउरगानिवपक्षिगाट् ॥ अपीपलङ्गमेनातेनपुंसांप्रपीडिता ३४ शिवपृष्ठसमासाद्यरक्षरक्षेत्रेतिचा
ब्रवीत् ॥ माण्डेत्यभयंतस्यैदृत्वावाह्निन्यवारयत् ३५ पर्जन्यास्त्रप्रपातेनततवक्षणाद्भिरजापतिः ॥ बाणेनैकेनतंधोरंपुरुषंसन्यपातयत् ३६ ततउत्था
यपुरुषोबभक्षशिवसैनिकात् ॥ युयुःपलायनपराः प्रमथामयविह्वलाः ३७ स्खलंतोनिपतंतश्चिनश्चसंतश्चकंपिरे ॥ शिवोपिनिःसहायत्वादरीमेवा
न्वपद्यत ३८ षडाननदयोविराजनुसस्रुस्तमेवहि ॥ जिह्वशुगिरिजोदैत्योविचित्रैकानिर्गिरी ३९ विहायरणभूमितुययौकैलासमेवसः ॥ दूरादृष्ट्वात
मायातंचकपेगिरिजातदा ४० उवाचपितरंगत्वादस्येमांकिनुनेष्यति ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वानित्वातंदुर्गमांगुहाम् ४१ अविज्ञातांस्वेतरेणस्थापयामासनि
र्भयाम् ॥ सोपिदैत्यस्ततोहैर्मगिरितद्वहणेच्छया ४२ आगतो नददर्शयगिरिजान्कापिसत्तम ॥ भ्रमन्दर्शतत्रैकामूर्तिं चिंतामणेः शुभाम् ४३ सहस्रसूर्यसंकाशां
नानालंकारशोभिनीम् ॥ त्रैलोक्यसुंदरांसद्वोऽग्रहीत्वास्वस्थलययौ ४४ नानावादिन्ननिर्घोषैः स्तुवद्विर्बोधिभिर्द्वैतः ॥ ततः पातालमगमत्सर्वत्रविजयीबली ॥
४५ गच्छतस्तस्यैतस्यहस्तेऽप्यंताहितातदा ॥ मूर्तिश्चितामणेः सातुतदद्भुतमिवाभवत् ४६ तमेवाशकुनमंस्वातपुंरुनराविशत् ॥ अयंतंविमनाश्चिंतांद्
रंतांसमुपागतः ४७ ॥ इतिश्रीमणेशपुराणेउपासनासंक्षेपत्रिवारंशतमोऽध्यायः ॥ ४३ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ ततः किमकरोच्छंभुस्त्रिपुरेणपराजि

तः ॥ कथं तमजयैत्यंत्रिपुरं जयशालिनम् १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ ततः शंभुः पराङ्घितामार्पेदे मनसा सकृत् ॥ स्वाहा स्वधा विहीनं तु मूलं परिचितयन् २
 कदास्व स्थानगा देवा भविष्यंति गतज्वराः ॥ केनोपायेन वासः स्याद्भुजैरस्य पराजयः ३ एवं चितातुरेतास्मिन्नारदो मुनि सत्तमः ॥ आययौ शंकरं द्रष्टुं देवान्सर्वान्यदृ
 च्छया ४ तं दृष्ट्वा जहृषे देवो मर्त्यः प्राप्य यथा मृतम् ॥ पूजयामास विधिवत्कृतासनपरिश्रमम् ५ आलिङ्ग्य तमुवाचेऽथ शिवश्चितातुरो भृशम् ॥ देवानां हितमन्वि
 च्छन् नैदृत्य स्य वधमेव च ६ शिव उवाच ॥ दैत्येन सर्वे देवानां कन्दनं कृतमोजसा ॥ तद्वर्णे भृशं संकल्पः सर्वे देवाः पलायिताः ७ याता दशदिशो ब्रह्म न कः कुत्रास्तेन
 वेद्म्यहम् ॥ ममाप्यन्त्याणितेनास्त्रैः प्रभग्नानि सहस्रशः ८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ श्रुत्वा शिववचः सोऽमुमवादान्मुनि सत्तम ॥ मन्वानः परमाश्रयैत्रैलोक्येश पराभव
 म् ९ ॥ नारद उवाच ॥ सर्वज्ञे सर्वविद्येश सर्वेश सर्वकर्तारि ॥ सर्वावने सर्वहरे सर्वस्यापि नियन्तारि १० शक्ते कर्तुमर्हस्य कर्तुमपि प्रमो ॥ अ
 णिमादिगुणोपेतैषैश्वर्यविलासिनि ११ किंवक्तव्यं मया देवसर्ववत्कृते त्वयि ॥ मुनिना गानसंकेतनात्रिलोकोऽभिमता निशम् १२ तव वाक्यादुरोधेन विचार्य प्रब्र
 वीम्यहम् ॥ एवमुक्त्वा क्षणं ध्यात्वा पुनः प्राह शिवं मुनिः १३ ॥ मुनिरुवाच ॥ युद्धाय गंतुं कामेन नार्चितो गणपस्त्वया ॥ अतः पराभवं प्राप्तो वह्निनः पिनाक
 धृक् १४ इदानीमर्चय पुरा विघ्नेशं विघ्नवारणम् ॥ प्रसाद्य तद्गलं ब्रह्माया हि युद्धाय सादरम् १५ पराजेष्यसि तदैत्यनात्रकार्या विचारणा ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ते
 नापितपसा देवो महताराधितः पुरा १६ तेन तस्मै वरोदतोऽखिलविघ्नोऽवहारिणा ॥ महेश्वरं विनामृत्युन केनापि भवेत्तव १७ तस्माद्गिरिशतस्येदं कामं गतुं पु
 रत्रयम् ॥ एकेषुणादारय स्वजयोपायो यमीरितः १८ प्रहर्षं मूलं लेभुः श्रुत्वोपायं मुनेः शिवः ॥ श्रुत्वा गजाननगिरिपूर्वोपाहं तं मुनिम् १९ ॥ शिव उवाच ॥ स
 त्यमुक्तं त्वया ब्रह्मं स्तवद्वाक्येन स्मृतं मया ॥ उपदिष्टौ पूर्वमेव मंत्रौ तेन मुने मम २० षडक्षैरैकाक्षरैस्तौ सर्वसंकटहारकौ ॥ युद्धे व्यासक्तिचित्तेन न जप्तौ न च संस्मृतौ २१
 सर्वविघ्नहरो देवो न स्मृतो हि गजाननः ॥ सर्वेषां कारणकर्ता पाताहता विनायकः २२ ॥ मुनिरुवाच ॥ ततोऽप्यमहादेवमाहादेवं गजाननम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥
 विसर्ज्य नारदेवो जगाम तपसोऽशिवः २३ दंडकारण्ये देशे तु पद्मासनस्थितो जपत् ॥ प्रणिधाय बलत्स्वानि नियम्य ध्यानतत्परः २४ सो तपत्तप उग्रं शतवर्षाणि शं
 करः ॥ ततस्तस्य सुखांभोजान्निर्गतस्तु पुमान्परः २५ पंचवक्त्रो दशभुजो ललाटेऽशशिप्रभः ॥ मुंडमालः सर्पभूषो मुकुटांगदभूषणः २६ अग्र्यर्कशशिनो
 भाभिस्तिरस्कुर्वन् दशायुधः ॥ तद्भासाधार्षतो देवो पश्यदुग्रपुरःस्थितम् २७ विनायकं पंचमुखं पंचास्यमपरांशिवम् ॥ तं दृष्ट्वा तर्कयद्देवः किमहं द्वि
 धोऽभवम् २८ किं वाममैवरूपेण त्रिपुरोयमिहागतः ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवेष्वपरः पंचवक्त्रवान् २९ अथवा स्वप्न एवाथ दृष्टो दीर्घतरो मया ॥ अथ वामे
 वरं दातुमागतोऽयं गजाननः ३० सर्वविघ्नहरो देवं यंध्यायामि दिवानि शम् ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यमुवाच द्विरदाननः ३१ अंतर्यस्त
 किं तौ देवः सोऽयं विघ्नहरो विभुः ॥ न मे स्वरूपं जानति देवर्षिचतुराननाः ३२ न वेदाः सोऽपि न पदः कुतः षट्शाल्ववेदिनः ॥ अशेषमुवनस्याहं कर्तो पाता

पहारकः ३३ ब्रह्मादिस्थावरचरत्रिगुणानामहंप्रभुः ॥ तपसानेनतुष्टुहंवरदातुमिहागतः ३४ वरान्वृणुमहोदेवयावतोमत्तइच्छसि ३५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनासंज्ञेतपोवर्णनं नाम चतुर्थः अध्यायः ४४ ॥ मुनिरुवाच ॥ ततः प्रसन्ने विघ्ने शेषे देवेशे विघ्नहारीणि ॥ वरानादिसति शर्वाय किं वघ्रे सदाशिवः १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ गणेशवचनं श्रुत्वा शिवो वाक्यमथाब्रवीत् ॥ स्मृत्वा गजाननं तत्तुल्यस्वरूपं वरप्रदम् २ ॥ शिव उवाच ॥ दशापिनेत्राणि समाद्यथान्यथोभुजाः पूजनतस्तवाद्य ॥ तवानेतं यंच शिरांसि धन्याश्चरतुते पंचमुखानि देव ३ पृथ्वीजलवायुरथोदिशश्च तेजश्च कालः कलनात्मकोपि ॥ नभोरसोरूपमथापि गंधः स्पर्शश्चक्षुर्भ्रमं हं द्विधाणि ४ गंधर्वयक्षापि तरोमनुष्या देवर्षयो देवगणाश्च सर्वे ॥ ब्रह्मद्रुद्रा वसवोऽथ साध्यास्त्वत्तः प्रसूताः सचराचराश्च ५ ॥ सृजस्यदो विश्रमनन्यबुद्धेर्जोगुणात्पासिमस्तमेतत् ॥ तमोगुणात्सहस्रेण गुणानित्यानिरीहा खिलकर्मसाक्षी ६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ततोहमबुधं देवगणेशं तं शिवाज्ञया ॥ नामचाकरवत्स्यतच्छृणुमहमते ७ त्वन्नामबीजप्रथममादुकाणामोकाररूपं श्रुतिमूलभूतम् ॥ यतो गणानां त्वमसीहृद्देशो गणेश इत्येतवास्तु नाम ८ ॥ ओमित्यथोक्तं गणनायेकनतुल्यैः प्रदो वराश्च ॥ यत्सर्वकार्येषु ते वेशकुर्यात्स्मृतिं तदंतं सलभेदविघ्नम् ९ विना स्मृतिं तेन लभेच्च कोपि वांछार्थं सिद्धिं किमीदृशोऽपि ॥ शैवैस्त्वदीयैरथैव गणैश्च शक्तैश्च सौरैश्च सर्वकार्ये १० शुभाशुभौ वैदिकलौकिके वा त्वमर्चनीयः प्रथमं प्रयत्नात् ॥ यत्र मंगलं सर्वजनेषु देवस्य यक्षविद्याधरपन्नगेषु ११ तस्येश्वरो मंगलमूर्तितां त्वं यतो यतो मंगलकृत्स्वभक्ते ॥ जहंपुरानर्चयतस्ते शस्त्वयस्मृतैस्त्यवरस्य युद्धे १२ अवदनाच्चापपराभ्रं तंतस्तवांघ्रिशरणं प्रपन्नः ॥ क्षमापराधं मम सर्वशक्ते जयं प्रयच्छा खिलजन्यकाले १३ ये सर्वथा त्वानंजतिं देवजडाद रिद्राः प्रभवंतु तेपि ॥ अजति ते भक्तिमुतामनुष्याः प्राप्स्यंति सिद्धिं निरिवलार्थदात्रीम् १४ ॥ कउवाच ॥ इत्थं निशम्या खिलवाक्यसारं वेत्ता वदद्वाक्यमिदं गिरिशम् ॥ यदा यदा मे रमरणं विदध्यास्तदांतिकं तेहमिया सुमेश १५ मन्नामबीजेन निमग्नयैकबाणं तु तेनैव पुरत्रयं तत् ॥ निपातयास्मभ्यहं समावेशकृत्वा सदैव खलु भस्मसात्त्वम् १६ ततः स्वनान्नाम वदतः सहस्रगणाधिपोऽस्मै प्रणतयसम्यक् ॥ शिवाय अत्तयापरितुष्टचित्तो जयप्रदं कामकरं जनानाम् १७ उवाच चैरणकाल एतत् पठस्व दद्यान्विनिहं शिशीन्निम्नं ॥ त्रिसंध्यमेतस्य जपान्नामः सकला जभीष्टाः १८ श्रुत्वा तु वाक्यं दिक्षाननस्य तं पूज्य सम्यक् क्षिप्र उज्जहर्ष ॥ संस्थापयामास महागणेशं प्रासादमुच्चैर्दृढमाशुचके १९ संतप्य देवान् मुनिं सिद्धं संधानदानादि त्वाद्भिजं गुर्वेभ्यः ॥ पुनश्च संपूज्य नमश्चकार देवगिरिशो वरदं गणेशम् २० उवाच स वनमागिषू रियं तु विख्यातिमागच्छतु सर्वलोके ॥ देवेन सर्वैश्च तथोदितैस्तैरतं दधुस्ते गणनाय मुख्यः २१ अंतर्हितं मुनिगणेशसुरेण शेशोऽप्यगात्स्वनिलयं स्वगणैरुपेतम् ॥ गंधर्वयक्षनिहैरमरांगनाभिर्दृत्तं निजं परमुदागिरिजामुवाच २२ श्रुत्वा तदा पृथक् च सकलं गिरिशं देवेश्वरामुदिरं मुनयः स दाराः ॥ योगीश्वराश्च निहतोत्र

पुंस्वधिष्यममसताप्याधिगतगिरिशप्रसादात् २३ ॥ ॥ इतिश्रिगणेशपुराणेउपासनाखंडेशिवस्यवरदाननामपंचचत्वारिंशोऽध्यायः ४५ ॥ ॥ व्यास
 उवाच ॥ ॥ कथंनान्नासहस्ररंगणेशउपदिष्टवान् ॥ शिवायैतन्ममाचक्ष्वलोकानुग्रहतत्पर १ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ देवएवंपुरातिःपुरत्रयजयोद्यमे ॥
 अनर्चनाद्रणेशस्यजातोविघ्नाकुलः किल २ मनसासविनिर्धायततस्तद्विष्कारणम् ॥ महागणपतिभक्त्यासमभ्यर्च्यथाविधि ३ विघ्नप्रशमनोपायमपृच्छ
 दपराजितः ॥ संतुष्टःपूजयाशंभोमहागणपतिःस्वयम् ४ सर्वविघ्नैकहरणसर्वकामफलप्रदम् ॥ ततस्तस्मैस्वकंनान्नासहस्रमिदमब्रवीत् ५ अस्यश्रीमहाग
 णपतिसहस्रनामस्तोत्रमालामंत्रस्य ॥ गणशक्तुषिः ॥ महागणपतिर्देवता ॥ नानाविधानिच्छदांसि ॥ गुणमितिशक्तिः ॥ स्वाहाकील
 कम् ॥ सकलविघ्ननाशनद्वारामहागणपतिप्रीत्यर्थजपेविनियोगः ॥ ॥ महागणपतिस्त्वाच ॥ ॥ ॐगणेश्वरगणक्रोडांगणनाथोगणाधिपः ॥ एकदंष्ट्रेव
 क्रतुंढोगजवक्त्रोमहोदरः ६ लंबोदरोधूम्रवर्णोविकटोविघ्ननायकः ॥ सुमुखोदुस्खोबुद्धोविघ्नराजोघनाशनः ७ भीमःप्रमोदःअमोदःसुरानंदोमदोक्तटः ॥ हेरंबःशब
 रःशंभुर्लंबकर्णोमहाबलः ८ नंदनोऽलंपटोभिरुर्मघनादोगंजयः ॥ विनायकोविरूपाक्षोधीरशूरचरप्रदः ९ महागणपतिर्बुद्धिप्रियःक्षिप्रप्रसादनः ॥ रुद्रप्रियोग
 णाध्यक्षउमापुत्रोघनारानः १० कुमारगुरुरीशानपुत्रोभूषकवाहनः ॥ सिद्धिप्रियःसिद्धिपतिःसिद्धःसिद्धिविनायकः ११ अविघ्नस्तुंबरुःसिंहवाहनोमोहिनी
 प्रियः ॥ कटंकटोराजपुत्रःशालंकःसमितामितिः १२ कूष्माण्डसामंभूतिर्दुर्जघ्नूर्जयोजयः ॥ भूततिर्भुवनपतिर्भूतानांपातिरव्ययः १३ विश्वकर्तोविश्वसु
 खोविश्वरूपोनिधिर्घृणिः ॥ कविःकवीनामृषभोब्रह्मण्योब्रह्मणस्पतिः १४ ज्येष्ठराजोनिधिपतिर्निधिप्रियपातिप्रियः ॥ हिरण्यपुरांतस्थःसूर्यमंडलम
 ध्यगः १५ कराहतिष्वस्तसिंधुसालिलःपूषदंतभित् ॥ उमांककेलिकुतुकीमुक्तिदःकुलपालनः १६ किरीटिकुंडलीहारीवनमालीमनोमयः ॥ वैमुख्यहतदै
 त्यश्रीःपादाहतिजितक्षितिः १७ सद्योजातःस्वर्णमुंजमेखलदुर्निमित्तहृत् ॥ दुःस्वप्नहृत्प्रसहनोष्णीनादप्रतिष्ठितः १८ सुरूपःसर्वनेत्राधिवासोऽंश
 सेनाश्रयः ॥ पीतांबरःखंडरदःखंडेकुतशेखरः १९ चित्रांकःश्यामदर्शनोभालचंद्रश्चतुर्भुजः ॥ योगाधिपस्तारकस्थःपुरुषोत्तमजकर्णकः २० गणाधिरा
 जोविजयस्थिरोगजपतिर्ध्वजो ॥ देवदेवस्सरप्राणोदीपकोवायुकीलकः ॥ २१ ॥ विपश्चिद्धरदोनादोन्नादांभिन्नबलाहकः ॥ वराहरदनोमृजुंजयो
 व्याघ्राजिनांबरः २२ इच्छाशक्तिघरोदेवत्रातादित्यविमर्दनः ॥ शंभुवत्कोद्भवःशंभुकोपहाशंभुहास्यभूः २३ शंभुतेजाःशिवाशोकहारीगौरीसुखाव
 हः ॥ उमांगमलजोगौरीतेजोभूःस्वर्धुनीभवः २४ यज्ञकायोमहानादोगिरिवर्ष्मशुभाननः ॥ सर्वात्मासर्वदेवात्माब्रह्मसूक्तिकुप्युतिः २५ ब्रह्मांडकुंभांश्चि
 द्वयोमभालःसत्यशिरोरुहः ॥ जगज्जन्मलयोन्येषनिमेषोभ्यर्कसोमहृत् २६ गिरिंद्रकरदोभ्यर्कमिष्टःसामंभुहितः ॥ ग्रहर्क्षदशनोवाणीजिह्वावासवनासिकः

१ हुमितिबीजं एवं लिखितपुस्तके २ नन्दनःश्रीप्रदोभीषोमेघनादोगणजयःइतिपाठान्तरम् । ३ शालंकःइतिलिखिते ४ विभ्राजन्पूरुइ०पा० ५ हविर्भुजःइ०पा० ६ नादभिजोमहांबरः इ०पा०

२७ भ्रूमध्यस्थितकरोब्रह्मविद्यामदोक्तदः ॥ कुलाचलांसःसोमार्कधटोरुहशिरःधरः २८ नदीनदभुजःसर्पगुलिकस्तारकानसः ॥ व्योमनाभिः
 श्रीहृदयोमेरुष्ठणोर्षोदरः २९ कुक्षिस्थयक्षगर्ध्वरक्षःकिन्नरमानुषः ॥ पृथ्वीकटिःसृष्टिलिंगःशैलोरुदस्रजानुकः ३० पातालजंघाद्युनिपातकालांगुष्ठबयी
 तनुः ॥ ज्योतिर्महललगुलोहृदयालाननिश्चलः ३१ हृत्पद्मकर्णिकाशालिवियत्केलिसंरावरः ॥ सद्रक्तध्याननिगडःपूजावारिनिवारितः ३२ प्रतापी
 कश्यपसुतो गणपोविष्टपीबली ॥ यशस्वीधार्मिकःस्वोजाग्रथममप्रथमेश्वरः ३३ चिंतामणिद्वीपपतिःकल्पद्रुमवनालयः ॥ रत्नमंडपमध्यस्थारत्नसिं
 हासनाश्रयः ३४ तीव्राशिरोधृतपद्मोज्ज्वालिनौमौलिलालितः ॥ नंदानंदितपीठश्रीभोगदासूषितासनः ३५ सकामदायिनीपीठःस्फुरद्गुहासनाश्रयः ॥
 तेजोवतीशिरोरत्नस्यनित्यावतंसितः ३६ सविघ्ननाशिनीपीठःसर्वशक्त्यंबुजाश्रयः ॥ लिपिपद्मासनाधारोवाह्यधामत्रयाश्रयः ३७ उन्नतप्रपदेगूढगु
 लःसंवृतपाणिनकः ॥ पीनजंघाःशुष्ठजानुःस्थूलोरुःप्रोन्नमस्कटिः ३८ निम्ननाभिःस्थूलकुक्षिःपीनवक्षःबृहदुजः ॥ पीनस्कंधःकंदुकंठोलेबाष्ठोलेबना
 सिकः ३९ भ्रम्रवामरदंस्तुगसव्यदंतोमहाहनुः ॥ ह्रस्वनेत्रत्रयःशूर्पकर्णोनिबिडमस्तकः ४० स्तवकाकारकुंआग्रारत्नमौलिर्निरंकुशः ॥ सर्पहारक
 दीसूत्रःसर्पयज्ञोपवितवान् ४१ सर्पकोटीरकटकःसर्पश्रेयकांगदः ॥ सर्पकश्योदराबंधःसर्पराजोत्तरीयकः ४२ रत्नोरत्नंबरधरोरत्नमाल्यदिभूषणः ॥
 रक्तक्षणोरत्नकरोरत्नत्वोष्ठपल्लवः ४३ श्वेतःश्वेतांबरधरःश्वेतमाल्यविभूषणः ॥ श्वेतातपत्रचिरःश्वेतचामरवीजितः ४४ सर्वावयवसंपूर्णःसर्वलक्षण
 लक्षितः ॥ सर्वाभरणशोभाढ्यःसर्वशोभासमन्वितः ४५ सर्वमंगलमंगल्यःसर्वकारणकारणम् ॥ सर्वदैकरःशार्ङ्गबीजपूरीगदाधरः ४६ शुक्लांगो
 लोकसुखदस्तुतस्तुतस्तनुवर्धनः ॥ किरिटोःकुंदलीहारिवनमालीशुभांगदः ॥ ४७ इक्षुचापधरःशूलीचक्रपाणिःसरोजभृत् ॥ पाशीधृतोत्पलशालिमं
 जरीभृत्स्वदंतभृत् ४८ कल्पवल्लीधरोविश्वामयदैकरोवशी ॥ अक्षमालाधरोज्ञानमुद्राचानुद्रागयुधः ४९ पूर्णपात्रिकंबुराधरोविधृतालिसमूहकः ॥ मातु
 लिंगधरश्चूतकलिकाभृत्कुठारवान् ५० पुष्करस्थस्वर्णवटीपूर्णरत्नाभिवर्षकः ॥ भारतीसुंदरानाथोविनायकरतिप्रियः ५१ महालक्ष्मोप्रियतमःसिद्धलक्ष्मी
 मनोरमः ॥ रमारमेशपूर्वगोदाक्षिणोमामहेश्वरः ५२ महीवराहवामांगोरतिकंदर्पश्रिमः ॥ आमोदमोदजननःसप्रमोदप्रमोदनः५३ समेधितसमृद्धिश्रीऋद्धिसि
 द्धिप्रवर्तकः ॥ दत्तसौमुर्यसुमुखःकांतिकंदलितश्रयः ५४ मदनवाक्याश्रिताःभ्रितदौर्मुर्यदुर्मुखः ॥ विघ्नसंप्लवोपघ्नःसर्वोन्निरमदद्रवः ५५ विघ्नकृन्नि
 घ्नचरणोद्गाविणीशित्तस्तुतः ॥ तीव्राप्रसन्नयनोज्ज्वालिनौपालितकट्क ५६ ॥ मोहिनीमोहनोभोगदायिनीकांतिमंडितः ॥ कामिनीकांतवक्रश्रीरवि
 धितवसुंधरः ५७ वसुंधरामदेवब्रह्महासस्वनिधिप्रभुः ॥ नमःसुमतीमौलिमहापद्मानिधिप्रभुः ५८ सर्वसहस्रसंख्यःशोचिष्केशहृदाश्रयः ॥ ईशानमूर्धा

देवेंद्रसिखः पवननन्दनः ५९ अग्रप्रत्यग्रनयनो दिव्यास्त्राणां प्रयोगविद् ॥ ऐरावतादिसर्वाशावराणावरणप्रियः ६० वज्राद्यस्त्रपरिवारो गणचंडसमाश्रयः ॥
 जयाजयपरीवारो विजयाविजयावहः ६१ अजिताजितपादाब्जो नित्या नित्यावतंसितः ॥ विद्यासिनीकृतो ह्यसः शौडो सौंदर्यमंडितः ६२ अनंतानंतसुखदः
 सुमंगलमुमंगलः ॥ इच्छाशक्तिज्ञानशक्तिक्रियाशक्तिनिषेवितः ६३ सुभगासंश्रितपदोललितालिताश्रयः ॥ कामिनीकामनकाममालिनीकेलिलालितः
 ६४ सरस्वत्याश्रयगौरैर्नन्दनः श्रीनिकेतनः ॥ गुरुगुप्तपदेवाचासिद्धो वागीश्वरीपतिः ६५ नलिनीकामुको वाभारामो ज्येष्ठामनोरमः ॥ रौद्रीमुद्रितपादाब्जो
 हुंबीजस्तुंगशक्तिः ६६ विश्वादिजननत्राणः स्वाहाशक्तिः सकलिकः ॥ अमृताब्धिधृतावासो मधुघृणतलोचनः ६७ उच्छिष्टगण उच्छिष्टगणेशो भगनायकः ॥
 सार्वकालिकसंदिग्धनिर्णयशैवो दिगंबरः ६८ अनपायो नंतदृष्टिप्रमेयोजगरमरः ॥ अनाविलोपप्रतिरथाब्धच्युतो मृतमक्षरम् ६९ अप्रतर्क्यो क्षयोज्ययोन्याधारो
 नामयोमलः ॥ अमोघसिद्धिरहैतमघोरप्रमिताननः ७० अनाकारोब्धिभूम्यग्निबलघ्नो व्यक्तलक्षणः ॥ आधारपीठआधारआधाराधेयवर्जितः ७१ आखु
 केतनआशापूरकआखुमहारथः ॥ इक्षुसागरमध्यस्थइक्षुभक्षणलालसः ७२ इक्षुचातिरेकश्रीरिक्षुचापनिषेवितः ७३ इंद्रगोपसमानश्रीरिंदनीलसमद्युतिः ॥
 इंदीवरदलश्यामदुमंडलनिर्मलः ७४ इध्माप्रियइडाभागइडाधामेदिराप्रियः ॥ इक्ष्वाकुविघ्नविध्वंसीदितिकर्तव्यतेप्सितः ७५ ईशानमौलिरीशानईशानमुतई
 तिहा ॥ ईषणात्रयकल्पांतईहामात्रविवाजितः ७६ उपेद्रउडुभृन्मौलिहंहरकबलिप्रियः ॥ उन्नताननउत्तुंगउदारत्रिदशग्रणीः ७७ ऊर्जस्वनूपमलमदऊहापो
 हदुरासदः ॥ ऋग्यजुःसामसंभूतिर्ऋद्धिसिद्धिप्रवर्तकः ७८ ऋजुचितैकमुलभः ऋणत्रयविमोचकः ॥ लुप्तविघ्नः स्वभक्तानां लुप्तशक्तिः सुरद्विषाम् ७९ लुप्तश्रीर्विमु
 खार्चानां लुप्ताविस्फोटनारशनः ॥ एकारपीठमध्यस्थएकपादकृतासनः ८० एजिताखिलैद्यश्रीरंजिताखिलसंश्रयः ॥ ऐश्वर्यनिधिरैश्वर्यमौहिकामुष्पिकप्रदः
 ८१ ऐरंमदसमोन्मेषऐरावतनिभाननः ॥ आकारवाच्यऑकारजो जस्वानोषधीपतिः ८२ औदार्यनिधिरीश्वर्यधुर्यऔन्नत्यनिःस्वनः ॥ अंकुशः सुरनागानामंकुशः
 सुरविद्विषाम् ८३ असमस्तविसर्गाणां पदेषु परिकीर्तितः ॥ कर्मण्डलुधरः कल्पः कपर्दीकलभाननः ८४ कर्मसाक्षीकर्मकर्ताकर्मफलप्रदः ॥ कर्दंबगोलकारः कू
 ष्माण्डगणनायकः ८५ कारुण्यदेहः कपिलः कथकः कटिसूत्रभृत् ॥ सर्वः खड्गप्रियः खड्गखातांतरस्यः खनिर्मलः ८६ खल्वाटशृंगनिलयः खट्वांगीखदुरासदः ॥ गुणा
 द्योगहनेगस्थोगद्यपद्यमुधारणवः ८७ गद्यगानप्रयोगजोगीतगीर्वाणपूर्वजः ॥ गुह्याचारतो गुह्योगुह्यागमनिरूपितः ८८ गुहाशयो गुहाब्धिस्थो गुरुगम्योगुरोगु
 रुः ॥ घंटाघघरिकामालीघटकुंभो घटोदरः ८९ ङकारवाच्यो ङकारो ङकाराकारं भूत ॥ चंदश्चंदेश्वरः सुहृदंदेशश्चंदयिक्रमः ९० चराचरपतिश्चित्तमणिश्वर्णला
 लसः ॥ छंदश्छंदोवपुश्छंदोदुलक्ष्यश्छंदविग्रहः ९१ जगद्यो निर्जगत्साक्षीजगदीशो जगन्मयः ॥ जपो जपपरो जप्यो जिह्वासिंहासनप्रभुः ९२ झलझलछोल्लसद्दानं झकारे
 भ्रमराकुलः ॥ टंकारस्फारसं सरावणं कारिर्मणिनूपुरः ९३ ठद्वयपिण्डवांतरथः सर्वमंत्रैकसिद्धिदः ॥ ढिंढिमुंडो ढाकिनीशो ढामरो ढिंढिमप्रियः ९४ ढक्कानिनादमुदि

तोढोकोढुढिवनायकः ९५ तत्वानांपरमंतचतत्त्वंपदुनिरूपितः ॥ तारकांतसंस्थानस्तारकस्तारकांतकः ९६ स्थाणुः स्थाणुः स्थाता स्थावरजंगमजगत् ॥
 दक्षयज्ञप्रमथेनोदातादानवमोहनः ९७ दयावान्दिव्यविभवोदंष्ट्रदंडनायकः ॥ दंतप्रभिन्नाभ्रमालौदत्यवारणदारणः ९८ दंष्ट्रालग्नद्विपषटोदेवार्थद्विगजाकृतिः ॥
 धर्मधनपतिर्धन्योधनदोधरणीधरः ९९ ध्यानैकप्रकटोध्येध्यानंध्यानपरायणः १०० नंदोर्नंदिप्रियोनांदोनादमध्येप्रतिष्ठितः ॥ निष्कलोनिर्मलोनित्योनित्या
 नित्योनिरामयः १ परंव्योमपरंधामपरमात्मापरंपदम् ॥ परास्परः पशुपतिः पशुपतिः पशुपतिः पशुपतिः पशुपतिः २ पूर्णानंदः परानंदः पुराणपुरुषोत्तमः ॥ पद्मप्रसन्ननयनः प्रण
 ताज्ञानमोचनः ३ प्रमाणप्रत्ययतीतः प्रणतार्तिनिवारणः ॥ फलहस्तः फणिपतिः फल्कारः फणितप्रियः ४ बाणाचिंतांघ्रियुगलोबालकेलिकुतूहली ॥ ब्रह्मब्र
 ह्माचिंचितपदब्रह्मचारीबृहस्पतिः ५ बृहत्तमोब्रह्मपरोब्रह्मण्योब्रह्मवित्प्रियः ॥ बृहद्वादाद्यचीत्कारोब्रह्मांडावलिमेखलः ६ भूक्षेपदत्तलक्ष्मीकोभर्गोभद्रोभ्र
 चापहः ॥ भगवान्भक्तिमुलभूतिदाम्भूतिभूषणः ७ अव्योभूतालयोभोगदाताभूमध्यगोचरः ॥ मंत्रोमंत्रपतिर्मंत्रादमत्तमनोरमः ८ मेखलावान्मंदगति
 र्मतिमत्कमलेक्षणः ॥ महाबलोमहावीर्योमहाप्राणोमहामनाः ९ यज्ञोयज्ञपतिर्यज्ञगोप्तायज्ञफलप्रदः ॥ यशस्करोयोगगम्योयाज्ञिकोयाजकप्रियः ११० रसो
 रसप्रियोरस्योरंजकोरावणार्चितः ॥ रक्षोरक्षारक्षोरत्नगर्भोराज्यसुखप्रदः ११ लक्ष्यंलक्षप्रदो लक्ष्यो लक्ष्यो लक्ष्यो लक्ष्यो लक्ष्यो ॥ लानप्रियोलास्यपरोलाभल्लोकावि
 श्रुतः १२ वरेण्योवह्निवदनोवदोवदंतगोचरः ॥ विकर्ताविश्वतश्चक्षुर्विधाताविश्वतोमुखः १३ वामदेवोविश्वेताविज्रवज्रनिवारणः ॥ विश्वबंधनविष्कंभाधारो
 विश्वेश्वरः प्रभुः १४ शब्दब्रह्मशमप्राप्यः शंभुशक्तिगणेश्वरः ॥ शास्ताशिखाग्रनिलयः शरण्यः शिखरीश्वरः १५ षड्रक्तुमुसस्रग्वीषडाधारः षडक्षरः ॥ स
 सारवैद्यः सर्वज्ञः सर्वभेषजभेषजम् १६ सृष्टिस्थितिलयक्रीडः सुरकुंजरभेदनः ॥ सिद्धरितमहाकुंभः सदसद्वयक्तिदायकः १७ साक्षीसमुद्रमथनः स्वसंवेद्यः स्वद
 क्षिणः ॥ स्वतंत्रः सत्यसंकल्पः सामगानरतः सुखी १८ हंसोहस्तापिशचीशोहवनंहव्य कव्यमुक् ॥ हव्यंहुताप्रियोहर्षोहृल्लेखामंत्रमध्यगः १९ क्षेत्राधि
 पः क्षमाभर्ताक्षमापरपरायणम् ॥ क्षिप्रक्षेमकरः क्षेमानंदः क्षोणीसुरदुः १२० धर्मप्रदोर्धकामदातासोभाग्यवद्भनः ॥ विद्याप्रदोविभवदोभुक्ति
 मुक्तिप्रदायकः २१ आभिरुप्यकरोवीरश्रीप्रदोविजयप्रदः ॥ सर्वशयकरोगर्भदोषहापुत्रपौत्रदः २२ मेधादः कीर्तिदः शोकहरीदौर्भाग्यनाशनः ॥
 श्रीशोकहरीदौर्भाग्यनाशनः सर्वशक्तिः २३ प्रतिवादिमुखस्तोभोरुचिंतप्रसादनः ॥ पराभिघातशमनोदुःखभंजनकारकः २४ लवट्टितः कलाकाशा
 निमेषस्तवपरः क्षणः ॥ घटीमुहूर्तः प्रहरोदिवानक्तमहर्निशम् २५ पक्षोमासोयनवर्षयुगं कल्पोमहालयः ॥ राशिस्तारातिथिर्गोवारः करणमंशकम् २६
 लंघं होराकालचक्रं मेरुः सप्तर्षयोध्रुवः ॥ राहुर्मंदकविजिर्बुधोभौमः शशीरविः २७ कालः सृष्टिः स्थितिर्विश्वरथारंजगमंचयत् ॥ भूरापोभिर्मरुद्वयोमाहृक्
 तिः प्रकृतिः पुमान् २८ ब्रह्माविष्णुः शिवो रुद्र ईशः शक्तिः सदाशिवः ॥ त्रिदशः पितरः सिद्धायक्षारक्षोसिक्त्रराः २९ साध्याविद्याधराभूतामनुष्याः पशवः स

गाः ॥ समुद्रासरितःशैलामृतंभवंभोद्वक् १३० सांख्यपातंजलयोगःपुराणानिश्चुतिःस्मृतिः ॥ वेदांगानिसदाचारोभीमासांन्यायविस्तरः ३१ आयुर्वेदो
धनुर्वेदोर्गार्धवैकाव्यनाटकम् ॥ वैखानसंभागवतंसात्वतपांचरात्रकम् ३२ शैवपाशुपतंतालमुखंभरवशासनम् ॥ शाक्तैरनायकंसारंजैनमार्हतसंहिता ३३
सदस्यकमव्यक्तंसेतनमचेतनम् ॥ बंधोमोक्षसुखंभोगोऽयोगःसत्यमणुर्महान् ३४ स्वस्तिहंफटस्वधास्वाहाश्रौषड्वैषड्वषण्णमः ॥ ज्ञानविज्ञानमानं
दोबोधसंविच्छमोयमः ३५ एकाक्षराधाराएकाक्षरपरायणः ॥ एकाग्रधीरेविवारएकानेकरूपधृक् ३६ द्विरूपोद्विभुजोद्व्यक्षोद्विरदोद्वीपरक्षकः ॥ द्वैमा
तुरोद्विवदनोद्वद्वातीतोद्वयातिगः ३७ त्रिधामाल्लिकरत्नेतात्रिवर्गफलदायकः ॥ त्रिगुणात्मात्रिलोकादिस्त्रिशक्तीशास्त्रिलोचनः १३८ चतुर्बाहुश्चतु
र्दंतश्चतुरात्माचतुर्मुखः ॥ चतुर्विधोपायमयश्चतुर्वर्णाश्रमाश्रयः ३९ चतुर्विधवचोवृत्तिपरिवर्तकः ॥ चतुर्थीपूजनप्रतिश्वतुर्थीतिथिसंभवः ४० पंचाक्ष
रात्मापंचात्मापंचास्यःपंचकृत्यकृत् ॥ पंचाधारःपंचवर्णःपंचाक्षरपरायणः ४१ पंचतालःपंचकरःपंचप्रणवभावितः ॥ पंचब्रह्ममयस्कृतिःपंचवारणवा
रितः ४२ पंचभक्ष्यप्रियःपंचबाणःपंचशिवात्मकः ॥ षट्कोणपीठःषट्चक्रधामाषड्ग्रंथिभेदकः ४३ षडध्वंघातविध्वंसिषडंगुलमहान्हदः ॥ षण्मुखः
षण्मुखभ्राताषटशक्तिपरिवारितः ४४ षड्वैरिवर्गविध्वंसिषडूर्मिभयभंजनः ॥ षट्कर्तृदूरःषट्कर्मनिरतःषट्साश्रयः ४५ सप्तपातालचरणःसप्तद्वीपो
रुमंडलः ॥ सप्तस्वर्लोकमुकुटःसप्तसप्तिवरप्रदः ४६ सप्तांगराज्यसुखदःसप्तर्षिगणमंडितः ॥ सप्तछंदोनिधिःसप्तहोतासप्तस्वराश्रयः ४७ सप्ताव्यकेलिकासार
सप्तमातृनिषेवितः ॥ सप्तच्छंदोमोदमदःसप्तछंदोमस्वप्नः ४८ अष्टमूर्तिध्येयमूर्तिरष्टप्रकृतिकारणम् ॥ अष्टांगयोगफलभूरष्टपत्रांबुजासनः ४९ अष्टशक्तिसमुद्भ
श्रीरैश्वर्यप्रदायकः ॥ अष्टपीठोपपीठश्रीरष्टमातृसमावृतः १५० अष्टभैरवसेव्योष्टवसुवंद्योष्टमूर्तिश्चतुर् ॥ अष्टचक्रस्फुरन्मूर्तिरष्टद्रव्यहविःप्रियः ५१ नवना
गासनाध्यासीनविन्यनुशासिता ॥ नवद्वारपुराधारोनवद्वारनिकेतनः ५२ नवनारायणस्तुत्योनवदुर्गानिषेवितः ॥ नवनाथमहानाथोनवनागविभूषणः ५३
नवरत्नविचित्रांगोनवशक्तिशिरोधृतः ॥ दशात्मकोदशमुजोदशदिक्षुपतिवर्दितः ५४ दशाध्यायोदशप्राणोदशैन्द्रियनियामकः ॥ दशाक्षरमहामंत्रोदशाज्ञा
व्यापिप्रिग्रहः ५५ एकादशमहारुद्रैस्तुतएकादशाक्षरः ॥ द्वादशोद्दंडोद्दंडोद्दंडादशांतनिकेतनः ॥ त्रयोदशभिदाभिन्नविश्वेदोवाधिदैवतम् ॥ चतुर्दशैद्रवरद
श्चतुर्दशमनुप्रमुः ५७ चतुर्दशादिविद्याढचश्चतुर्दशजगत्प्रभुः ॥ सामपंचदशःपंचदशीशीतांशुनिर्मलः ५८ षोडशाधारनिलयःषोडशस्वरमातृकः ॥
षोडशांतपदावासःषोडशैद्रुकलात्मकः ५९ कलासप्तदशीसप्तदशःसप्तदशाक्षरः ॥ अष्टादशक्षिपपतिरष्टादशपुराणकृत् १६० अष्टादशौषधीस्तृष्टादशविधि
स्मृतः ॥ अष्टादशल्लिपिव्यष्टिमष्टिज्ञानकोविदः ६१ एकविंशपुमानेकविंशत्यंगुलिपल्लवः ॥ चतुर्विंशतितत्वात्मापंचविंशाख्यपूरुषः ६२ सप्तविंशतिता
रेशःसप्तविंशतियोगकृत् ॥ द्वात्रिंशैरैवाधीशश्चतुस्त्रिंशन्महान्हदः ६३ षट्त्रिंशतत्वसंभूतिरष्टत्रिंशत्कलातनुः ॥ नमदेकोनपंचाशन्मरुद्गोनिरंगलः ६४

पंचाशदक्षरश्रेणीः पंचाशद्विप्रहः ॥ पंचाशद्विष्णुशक्तीशः पंचाशन्मातृकालयः ६५ द्विपंचाशद्विष्णुः श्रेणीस्त्रिषष्ठ्यक्षरसंश्रयः ॥ चतुःषष्ट्यवर्णनिर्णैताचतुष
ष्ठिकलानिधिः ६६ चतुःषष्टिमहामिद्वयोगिनिर्विदंवादिताः ॥ अष्टषष्टिमहार्थसिद्धमैरवभावनः ६७ चतुर्वर्णमित्रात्पाषणवयधिकप्रभुः ॥ शतानंदः
शतधृतिः शतपत्रायतेक्षणः ६८ शतानंकिः शतमखः शतधारवरायुधः ॥ सहस्रपत्रनिःखलः सहस्रफगप्रभुषणः ६९ सहस्रशर्षपुरुषः सहस्राक्षः सहस्रमाद ॥
सहस्रनामसंस्तुयः सहस्राक्षबलापहः १७० दशसाहस्रफणिश्रुतः फणिराजकृतात्मनः ॥ अष्टाशीतिमहस्रवैभवाभिर्येनोत्रयंत्रितः ७१ लक्षाधोशप्रियाचारोल
क्षाधीशमनोमयः ॥ चतुर्लक्षजपप्रोतश्चतुर्लक्षप्रकाशितः ७२ चतुराशीतिलक्षाणां जीवानां देहसंस्थितः ॥ कोटिसूर्यप्रतीकाशः कोटिचंद्राशुनिर्मलः ७३
शिवायवाधुष्टकोटि विनायकधुरंधरः ॥ सप्तकोटिमहामंत्रमंत्रितावयवद्युतिः ७४ त्रयस्त्रिंशदकोटिसुरश्रेणीप्रणतपादुकः ॥ अनंतदेवतासंख्योन्नतमु
निसंस्तुतः ७५ अनंतनामानंतश्रीरनंतानंतसौख्यदः ॥ अंइतिवैनायकं नान्नामहस्रमिदमीरितम् ७६ इदं ब्रह्मो मुहूर्तवैद्यः पठेत्प्रत्यहं नरः ॥ करस्थेन सप्तक
मैहिकामुष्मिकं मुखम् ७७ आयुरारोग्यमैश्वर्यं धर्मः शौवंबलं यशः ॥ मेधाप्रज्ञाधृतेः कांतिः सौभाग्यमतिरूपता ७८ सत्यं दया क्षमा शांतिर्दाक्षिण्यं धर्मशी
लता ॥ जगत्संयमनं विश्वसंवादो वादपाटवम् ७९ सभापांडित्यमौदार्यं भाग्यैर्ब्रह्मवचसम् ॥ औन्नत्यं च कुलं शीलं प्रतापो वीर्यमायता १८० ज्ञानं विज्ञानमा
स्ति कर्तव्यं विश्वातिशायिता ॥ धनधान्याभिद्विध्विष्वत्सकृदस्य जपाद्भवेत् ८१ वश्यं चतुर्विधं नृणां जपादस्य प्रजायते ॥ राज्ञो राजकुलत्रस्य राजपुत्रस्य मंत्रिणः ८२
जप्यते यस्य स्वधर्मैः सदा सस्तस्य जायते ॥ धर्मार्थकाममोक्षणामनायासेन साधनम् ८३ शाकिनीढाकिनिरक्षोयक्षोरगभयापहम् ॥ साम्राज्यसुखं चैव सप्तम
स्तरिपुमर्दनम् ८४ समस्तकुलहृद्वसिदग्धबीजप्ररोहणम् ॥ दुःस्वप्नशमनं क्रुद्धस्वामिचित्तप्रसादनम् ८५ षट्कर्माष्टमहासिद्धिप्रदं कालज्ञानसाधनम् ॥ परक
त्योपशमनं परचक्रविमर्दनम् ८६ संग्रामरगेऽर्षेण विमर्दे मेकं जयावहम् ॥ सर्वध्वंसात्त्वदोषघ्नं गर्भरक्षककारणम् ८७ पठ्यते प्रत्यहं यत्र स्तोत्रं गणपतेरिदम् ॥
देशे तत्र न दुर्भिक्षमतीत्योदुरितानि च ८८ न तद्गंहजहातिश्चित्रायं जप्यते स्तवः ॥ क्षयकुष्ठप्रमेहार्शाभंगदरविषूचिकाः ८९ गुल्मं ह्नीहानमैशमानमतिसारमहोद
रम् ॥ कांसं श्वासमुद्रावर्त्तं शूलशोफादिसंभवम् १९० शिरोरोगं वामिंहिकां गंडमालां मरोचकम् ॥ वातापित्तकफद्वंद्वं त्रिदोषजनितञ्चरम् ९१ आगंतुविषमं
शीतमुष्णं चैकाहिकादिकम् ॥ इत्याद्युक्तमनुर्वाक्यं रोगं दादिसंभवम् ९२ सर्वप्रशमयत्याशुस्तोत्रस्यास्य सकृजपः ॥ प्राप्यते स्य जपादसिद्धिः स्त्रीशूद्रपतितैः
सकृत् ९३ सहस्रनाममंत्रो जप्तव्यस्तु शुभासये ॥ महागणपतेः स्तोत्रं सकामप्रजपद्विदम् ९४ इच्छासकलत्रभोगानुपभुज्ये ह्यपार्थिवान् ॥ मनोरथफलैर्दिव्यै
र्व्योमयानैर्मनोरमैः ९५ चंद्रद्रुमास्करोपेन्द्रब्रह्मरुद्रादिसंभ्रु ॥ कामरूपः कामगतिः कामतो विचरन्निह ९६ मुक्त्वा यथेप्सितान् भोगान् भौतैः सह बंधुभिः ॥ गणेशा

१ वल्मीकम् ६० पा० । २ काम ईश्वर ६० पा० ।

नुचरोभूत्वामहागणपतेः प्रियः ९७ नंदोश्वरादिसानंदानंदितः सकलैर्गणैः ॥ शिवाभ्यां कृपया पुत्रा निविशेषं चालितः ९८ शिवभक्तः पूर्णकामो गणेश्वरवरात्
 पुनः ॥ जातिस्मरो धर्मपरः सार्वभौमो भिजायते ९९ निष्कामस्तुजपन्निर्यं भक्त्या विवेश तत्परः ॥ योगसिद्धिं परांप्राप्य ज्ञानवैराग्यसंस्थितः २०० निरंतरो दि
 तानंदे परमानंदं संविद ॥ विभोत्तोर्ये परे परे पुनरावृत्तिवर्जिते १ लोको वैनायके धाम्नि मते निरत्यनिवृत्तः ॥ यो नामभिर्हनुने दैतैर्वच्यते पूजयेन्नरः २ राजानो वश्य
 तां याति रिपवो यांति दासताम् ॥ मंत्राः सिद्धयति सर्वेऽपि सुलभास्तस्य सिद्धयः २०३ मूलमंत्रादपि स्तोत्रमिदं प्रियतरं मम ॥ नभस्ये मासि शुक्लायां चतु
 र्थ्यां मम जन्मनि २०४ दूर्वाभिर्नामभिः पूजांतर्पणं विधिवच्चरेत् ॥ अष्टव्यैर्विशेषेण जुहुयाद्भक्तिं स्यूतः २०५ तस्येप्सितानि सर्वाणि मिद्वान्यत्र न संशयः ॥
 इदं प्रज्ञपठितं पाठितं श्रावितं श्रुतम् २०६ व्याकृतं च चिंतय्यातं विमृष्टमाभिनंदितम् ॥ इहामुत्र च सर्वेषां विश्वेश्वर्यप्रदायकम् २०७ स्वच्छंदं चारिणाप्येष्ये
 न संधायते स्तवः ॥ संस्थयेति शिवोद्भूतैर्गणैश्च्युष्टकोटिभिः २०८ पुस्तके लिखितं स्तोत्रं मम भूतं प्रपूजयेत् ॥ तत्र सर्वोत्तमालक्ष्मीः सन्निधत्ते निरंतरम् २०९ दाने
 रशेषैरखिलैर्वैश्वर्यैः स कलैर्मखैश्च ॥ नतत्फलं विदति यद्रणेशसहस्रनाम्नां स्मरणेन सद्यः २१० एतन्नाम्नां सहस्रपठति दिनमणौ प्रयद्भोजिहाने सायं म
 ध्यदिने वा त्रिषण्णमथ वा संततं वाजनेयः ॥ सस्यादैश्वर्यधुर्यः प्रभवति च सार्कंति मुञ्चेत् स्तनोति प्रत्यूहंति विश्वशयति सुचिरं वर्धते पुत्रपौत्रौ ११ अर्कचनेप्ये
 कचित्तो नियतो नियताशनः ॥ जपेत्तु चतुरो मासान् गणेशार्चनतरपरः १२ दरिद्रतां समुन्मूल्य सप्तजन्मानुगामपि ॥ लभते महती लक्ष्मी मित्याज्ञा पारमेश्वरी १३
 आयुष्यं वीतरांगकुलमतिविमलं संपदश्चार्त्तदानाः कीर्तिर्नित्यावदाता भणति राभिनवाकांतिरव्याजभब्या ॥ पुत्राः संतः कलत्रगुणवदभिमंतयद्यदेतच्च सत्यानि
 त्ययः स्तोत्रमेतत्पठति गणपतेस्तस्य हस्ते समस्तम् १४ अंगजयोगणपतिर्हं रंबोधरणिधरः ॥ महागणपतिर्लक्षप्रदः क्षिप्रप्रसादनः १५ अमोघसिद्धिरामे
 तो मंत्रार्थिश्चितामणिर्निधिः ॥ सुमंगलो बिजमाशा पुरको वरदः शिवः १६ काश्यपो नंदनो वाचासिद्धोर्द्धो विनायकः ॥ मोदैर्कैरिभ्रैश्चैकविंशत्यानामपि शुभा
 न् १९ उपाय नंदं दद्रुत्तयामत्प्रसादं चिर्षति ॥ वत्सरं विघ्नराजस्य तथ्यमिष्टार्थसिद्धये १८ यः स्तौति मद्रतमना ममाराधनतत्परः ॥ स्तुतो नान्नां स्रंसहस्रेण ते
 नाहं नात्र संशयः १८ नमो नमः सुरवरपूजितं प्रयेनमो नमो निरुपमं मंगलात्मने ॥ नमो नमो विपुलकरैकसिद्धये नमो नमः करि कलभाननायते २० गणपति जेश
 हं रंबद्वैमातुरगजानन ॥ आलेंदो धूमकृतो नो लंबोदर विनायक २१ ब्रह्मैकदन्त विघ्ने शिषिणो कपिलनिर्गुण ॥ कालाद्यासिद्धिदानं तत्राहि मां भवसागरात् २२ र्किक
 णी गणरणि तस्तव चरणः प्रकटितगुरुमिति चारित्रगणः ॥ मदजललहरि करितकपोलः शमयतु दुर्गतिं गणपतिं च पनामा २३ ॥ इति श्रीमदादिगणेशपुराणे
 उपासनाखंडे श्वरगणेशसंवादे गणेशसहस्रनामकथनं नाम षट्चत्वारिंशोऽध्यायः १६ ॥ व्यास उवाच ॥ नाम्नां सहस्रेषां प्रसन्ने च गजानने ॥ ततः किम

१ इति द्रिचहंति विषयम् इति पाठान्तरम् । २ कलहंति पाठान्तरम् ।

करोतु ब्रह्मन् हरस्तत्कथस्वमे १ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ गणेशवरदानेन नाम्ना चैवोपदेशतः ॥ प्रहृष्टशंकोरुद्वयज्जगज्जमहास्वनः २ आहूय स्व
 रणाद्देवान्युद्धावसरमादिशत् ॥ ते च हर्षेण महतायुर्देवाः शिवात्मिकम् ३ ब्रह्माकुबेरोथ पुरंदरो भिवायुश्च सोमो वरुणो र्यमा च ॥ गंधर्वयक्षाग्र
 हकिन्नराश्च सर्वे नमस्कृत्य शिवं स्तुवंतः ४ ॥ ॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ महो देव जगन्नाथ जगदानंददायक ॥ त्वया हंतं महदैत्यं कदाद्रक्ष्यामहे वयम् ५ स्था
 नं श्रष्टवयं तेन कृता विश्वविधातिना ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवं देव वचः श्रुत्वा पिनाकीनिर्ययौ मुदा ६ गणेशं मनसा ध्यायन् युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ वेगेन भ
 वं प्राप्य देवगंधर्वसंयुतः ७ तावच्चदैत्यं चारं स्तुष्टुवांतः सन्निरूपितः ॥ आगतः सुरसैन्येन युद्धाय गिरिजापतिः ८ तस्य सैन्या न्यन्यदंशस्त्रैश्चक्रैः ॥ स च द
 त्यो महानादो युद्धसूषणभूषितः ९ वीरानां नद्यामास वासः स्त्रग्भूषणैर्धनैः ॥ अनेकयानसंस्थेषु योद्धुः त्रिपुरस्वयम् ॥ आसुरो महोदयो नो दयन् विदिशोदिशः ॥
 ततो युद्धं समभवत्सेनयोरुभयोर्यमहत् ११ शस्त्रैर्नानाविधैर्बाणैर्ममैदिभिरायसैः ॥ असृङ्गं नदीप्रवाहो भूभारगोरो धनकारकः १२ शस्त्राहता बभूवुर्धवाः पुष्पि
 ताः किंशुका इव ॥ केचिच्च हृदयेण जीवग्राहमा रयन् १३ केचित्कचेषु धृत्वा वैवाशिरां मिचिच्छिदुर्बलात् ॥ धावतारं धि विराणां मरवानां कारिणामपि १४ अं
 विपातभारेणुर्व्यानशोरोदसीक्षणात् ॥ अंधकोरघोरतेर नमाज्ञायत किंचन १५ चक्रे वंतदायुद्धं वीरानानां विधाश्रुम् ॥ जीविताशां परित्यज्य मर्त्यं व्यकृतनि
 श्चयाः १६ अदृश्यंतं मुतादिवागतेरजसिवायुना ॥ विहृते सुरसैन्ये च दैत्यसैन्ये च हर्षिते १७ आययौ समरश्चा वीरवज्रहस्तः पुरंदरः ॥ शतकोटिनिरीक्ष्यै
 व दुहृद्वुर्देत्यदानवाः १८ स वज्रपातैरसुरांश्चूर्णयामास वज्रभृत् ॥ तत्पुजुर्जीवितं ते तु चंडवज्रप्रहारतः १९ केचिच्च भग्नचरणाः केचिद्भग्नशिरोधराः ॥ केचिद्दिदीर्ण
 जठराश्छिन्नस्कंधमुजाः परे २० छिन्नाश्वानां च वीराणां वाजिनारंथिनां तथा ॥ केषां चिदुरवो भिन्ना जंघासु च हताः परे २१ छिन्नगुल्फाः परेपेतुर्भिषास्ते तु रथापरे ॥
 निहतानां मत्कृपातैर्जिह्विगनिम्ना बहू २२ उत्साहवर्द्धनास्तेषां वीराणां जयकांक्षिणाम् ॥ ततः शनैर्गजमानोददर्श त्रिपुरासुरः २३ निहतं बहुधा सैन्यं शंक्रोद्धु
 मथाययौ ॥ बभाण शंकं हृस्वैव किमर्थं मज्झामिच्छामि २४ अपैहि युद्धाज्जीवस्त्वं न प्रहंन्मिमासव ॥ काते शक्तिर्मया युद्धं कर्तुं तव शचीपते २५ अजः सिंहो नैकयुद्ध
 करिष्यति वदस्व मे ॥ एहि युध्यस्व शक्तिश्चैनो चेद्वच्छयथा सुखम् २६ एवमुक्ते स्थिते शकेशे कवर्षसायकान्बहून् ॥ सज्यं कृत्वा धनुर्देवसैनानामताडयत् २७
 एकस्मान्मात्रं त्राडावणादं स ख्याताय युद्धराः ॥ मुद्रंतो देवगंधर्वाचारोदसीसमपूरयत् २८ अंधकारं पुनरुत्सूतवाणजालैर्निरंतरम् ॥ तद्वाणैरपि ते देवाव्यंगाः पेतुर्ध
 रा तले २९ बलहान्यपतद्भूमौ प्रहारवरीणित ॥ सर्वेषु देववैष्येषु मूर्च्छितेषु महेश्वरः ३० क्षाघंतं बहुगर्जंतं युध्यंतं नाम्भयो रोचयत् ॥ मनसा पूजयच्छंभुस्तस्यै देयस्य
 पौरुषम् ३१ एतास्मिन् वंते रतनारोदो द्रष्टुमाययौ ॥ पूजितः प्रावदच्छंभुश्च पृथुष्वनीललोहित ३२ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ त्वया चितानकर्तव्या त्रिपुरस्य वध
 प्रति ॥ वक्ष्ये तस्य वधोपायं तं कुरुष्व महेश्वर ३३ तेन पूर्वतपो कारिदुष्कं ब्रह्मणोऽपि हि ॥ आराधितो गणपतिः स तस्मै सर्ववांछितम् ३४ यद्यतेन वृ

तंदेवोदत्तवानविचारतम् ॥ पुरत्रयं कामगममेकबाणाश्रितं महत् ३५ मरुद्वीतिविहीनं तदभ्यं सर्वनिर्जरैः ॥ स एव मुक्त्वा नृगुह्यशरेण केन यस्तव ३६ पु
रत्रयं भेरस्त्यते तस्मान्मृदुमवाप्स्यसि ॥ एवमुक्त्वा गते तस्मिन्नास्ते मुनिसत्तमे ३७ मूर्छितानि विबुधा न शर्वः सावधानमथाकरोत् ॥ सस्मारेभ्यं मुखं वा
क्यं स्मारितो नारदेन तु ॥ ३८ ॥ महाप्रयत्नमारेभ्यै तस्य राजवधाय सः ॥ तेजसा सर्वनाशाय शक्तेर्वो निजिच्छया ॥ ३९ ॥ रथं कुरु पंशिशि सूर्यचक्रं य
तारमिदीवरजं चकार ॥ धनुर्गिरिं शरमच्युतं सधुर्वाधिन्यावपुनः द्विरिशः ४० आचम्य देवं मनसा विचिंत्य तेनोपदिष्टं च जपनाम्नाम् ॥ सहस्रमेकांश
रमंत्रयुक्तमंत्रयतेनोपि नाकमुग्रम् ४१ अमंत्रयन् महाबाणं विष्णुरूपं यदा शिवः ॥ चक्रं पथरणी शेषो वनानि गिरयोपि च ४२ बभ्रमुः खगणाः सर्वे बुकूजु
श्च महारवान् ॥ शब्देन जगत्स्यापि विभ्रंताः सुरमानुषाः ४३ अमुचंतं यदा बाणं तदा दग्धं न भस्तलम् ॥ भूमं डलं स पातालं ज्वालामालाभिरंजसा ४४
दृष्ट्वा पालदैर्यैः सैन्यैः पुरसंश्रयः ॥ जवेनागच्छरः सोऽप्यदहद्वैत्यं पुरत्रयम् ४५ दैत्यदेहगतं जोगे देहलयं ययौ ॥ पश्यतां सर्वे सैन्यानां दैत्यदान
वरक्षसाम् ४६ ततो तरेक्षवागासीन् मुक्तो दैत्यः शिवाहतः ॥ ततस्ते तु सुदुर्देवा मुनयोऽपि त्रिलोचनम् ४७ जगुर्गैर्वनिचयाश्चाराणाः श्रुति तत्पराः ॥ न नृदुश्चा
प्सरः संवाः किन्नरा वाद्यवादकाः ४८ मुमुबुः पुण्यवर्षाणि नारदाद्याः सुरर्षयः ॥ ययुः शिवाज्ञया देवाः स्वस्वं स्थानं निराधयः ४९ नमस्कृत्य महेशानं त्रिपुरासुरवा
जनाभूमौ पुनरुत्साहं संयुताः ॥ झैलादिगणपस्कंदैः सर्वैः पारिषदैरपि ५० आसंतस्मिन् महतैर्यैवे देवांगशालिनः ॥ अग्निहोत्राणि यज्ञांश्च दानानि च व्रतानि च ५१ चक्रुः सर्व
लं कृतैरैलराजैः कैलासं मुदितो ययौ ॥ त्रिपुरारि शितस्पर्ष्टं तोनामास्यपप्रथे ५२ एवमहागणपते मंत्रसामर्थ्यमीरितम् ॥ जयशब्दैः स्तूयं शब्दैर्देवं दुर्दुर्भिनिरुत्तमैः ५३ अ
५५ न विज्ञातो मदन्येन कस्यापि निवेदितः ॥ पठनाच्छ्रवणादस्य सर्वकामफलं भवेत् ५६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपनिषद् विविजयो नाम सप्तमोऽध्यायः
रिशतमोऽध्यायः ४७ ॥ व्यास उवाच ॥ श्रुतं मया महात्मानं त्रिपुरस्य वधाय श्रयम् ॥ तथापि श्रोतुमिच्छामि क्विं स्थिता जगदंबिका १ कथमाविर्बभूवैषातिथौ द
ग्धः कदैत्यराट् ॥ एतत्सर्वं विस्तारं कथयस्व पापितामह २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ बाहुले पौर्णमास्यां स सायं दधो महासुरः ॥ दिवा युद्धं महाबाहोः प्रागेव वर्णितं हितम् ॥
३ यतोर्चितः सुरैः सर्वैर्जयशाली सुरारिहा ॥ अतस्तस्यां दीपदानं कुर्वीतु भुवि मानवाः ४ तस्यां स्नानं च दानं च जपहोमादिकं च यत् ॥ बहुलं जायते
यस्मात्तस्मात्सा बाहुली स्मृता ५ तस्यां ये तु न कुर्वीत त्रिपुरारि महोत्सवम् ॥ न लभते जयं क्वापि दग्धपुण्या भवति ६ अतस्तस्यां पौर्णमास्यां प्रात
रर्चयेति शिवम् ॥ निशियतैः कृतं पापं विलयं प्रतिपद्यते ७ आजन्मतः कृतं पापं मध्याह्नार्चनं तस्तथा ॥ समजन्मा जितं पापं प्रदोषार्चनं तोमुने ८
आविर्भावं शिवायास्त्वं कथ्यमानं मया शृणु ॥ तस्य मृत्युं शिवाज्ञात्वा भयादंतर्हि तां शिवा ९ आविरासीज्जगन्माता हिमाचलगुहामुखा ॥ १०

दर्शपर्वतवारसिंहव्याघ्रमृगाकुलम् १० अपश्यतां शिवं सातु विरहकुलमानसा ॥ विलापयद्दर्शयिताहातातहा शिवेति च ११ कथं मानं विजा
 नीषेत्सर्वज्ञः सत्सदा शिव ॥ वनएकाकिनो धोरं क्रदंतं क्रुरासि व १२ कदा मे दर्शनं तस्यावकिं भाविं स्मृतवानसि ॥ शक्तानजीवितं वतुं मोहं दुर्वार
 हंहर १३ तावत्त्वमपि कुत्रासि न भेशोऽंशुणोऽपि किम् ॥ त्वं विना शरणं कवायामि किं वा करोम्यहम् १४ योजयस्व पुनर्मां त्वं शिवेन च शिवेन च ॥
 इदानीं पुनरूपं प्राजानी हि जठरात्तव १५ वरं ते मे वशी प्रभिमेषेण यस्मादशिवम् ॥ नो चेद्देहपरित्यागं भृगोरस्मात्करोम्यहम् १६ ॥ कउवाच ॥ एवं रुदं स्यास्त
 स्यास्तु श्रुत्वा तां गिरमुत्तमाम् ॥ न्यवेदयादिमवते कश्चिदप्रापयधीवाः १७ ॥ धीवर उवाच ॥ काचिन्नितं विना बालासर्वभरणभूषिता ॥ तादं केचि
 भ्रूति श्रुत्योर्मिह लेइव भास्वतः १८ नानारत्नलसदीप्तिमुकुटं भस्तकेभ्यः ॥ ललाटे च तुष्कोणं मुक्तापोडशशोभितम् १९ पुष्पां च नरत्ना
 दृचं मुक्तादामविलंबितम् ॥ सीमंतांतर्गतं चारुनामिकेस्वर्णमौक्तिकम् २० अंगदे चारुणी बाह्वोर्हस्तयोर्वलयानि च ॥ लसत्कांचनरत्नाद्वयंप्रत्येकं
 गुलियकम् २१ मुक्ताफलमयी मालां लसत्तं कुकुमं श्रिताम् ॥ हेमरत्नमयी कांचिकां कटीक्षौमावृतशुभाम् २२ गुरुफ्रयोः शृंगलेहैर्मैसिंज्जा
 र्मुनूपुरे ॥ पादांगुलीष्वपि पृथक् तद्भूषणमुत्तमं २३ एवं सर्वानवधारि रूदतीं विह्लाभ्यशम् ॥ दृष्टाप्रष्टानमां वकिं गृह्णाति सा तवाभिधाम् २४ ॥
 ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ इत्थं निश्चम्य हिमवांस्त्वरितस्तां सुतां ययौ ॥ सांत्वयन् हेतुगर्भाभिर्वाग्भिस्तामवदत्सुधीः २५ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ किम
 र्थं शोचसे सुभ्रूः स्थित्यन्तं हेतुके ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णं सर्वशक्तियुतेन वै २६ अर्कं न्यथा कर्तुं कुमुदीपि मे हेतुवरि ॥ अवाप्तसर्वकामे च सर्वप्रा
 प्यं तरंगते २७ न विद्युत्काशिवेन त्वं सर्वार्थपिणि शुभे ॥ अथापि योजयिष्ये त्वां शिवेन शिवकारिणा २८ उत्तिष्ठेति ह्यहीत्वा तामायायौ निज
 मंदिरम् ॥ न नंदपार्वती तत्र दृष्ट्वा भो न सुतान्विताम् २९ निवासपरमाप्यासीच्छिबंदं दुंसुमुत्तुका ॥ उवाच पितरं त्वसाधूपायं वदस्व मे ३० व्र
 तं दानं तपो वापि दुष्करं शिवलब्धये ॥ कारिष्ये तमहं तां तत्पर्ववत्तप उत्तमं ३१ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ अवदज्जनकं स्तां विचार्य मनसा सक्तम् ॥ कार्ये
 सिद्धिं कंशीं प्रमुपायं शृणु तं मुने ३२ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ शृणु पार्वति त्वक्ष्यामि साधूपायं शिवाय ॥ उपास्तिं विघ्नराजस्य धर्मार्थकाममोक्षदा
 म् ३३ अनुष्ठितां मे ह्येवैषां देवैश्च नारादादिभिः ॥ प्राप्ताश्च सिद्धयस्तास्ताः सक्रादिपदलक्षणाः ३४ ब्रह्मणः स्मृष्टाः सार्थं दत्तेन महात्मना ॥ वि
 ष्णोश्चावनामसार्थं दत्तं सर्वेश्वरेण ह ३५ शिवस्यापि च तेनैव समासार्थं सह तौ दृढम् ॥ शेषस्यापि च तेनैव सर्वविघ्नहरेण च ३६ धराधरणसामर्थ्यं दत्तं सर्वेश्व
 रेण ह ॥ यस्य स्वरूपं न विदुर्ब्रह्माद्या मुनयोऽपि च ३७ वाचा भगोचरो यो सौ मनसोऽथाप्यगोचरः ॥ गजाननस्वरूपेण परिदृश्यो यमीश्वरः ३८ अतस्तेनैव
 रूपेण सर्वार्थेऽप्युच्यते ॥ तमुपासस्व सर्वेशं मया प्रोक्तेन वर्त्मना ३९ ॥ इति श्रीगण्डोपा ० अंबाविर्भाव ० अष्टत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ ॥ पार्व

त्युवाच ॥ दयानिधेगिरिद्रत्नं पितृमैव दत्तम् ॥ उपासनां गणेशस्य सर्वेशस्य जगद्गुरोः १ यया शिवं सभयेत्यशिवं प्राप्स्यामि शश्वतं ॥ मर्त्यलोकोपि लोकानामुपकारो भविष्यति ॥ २ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ तव स्नेहवशाद्देविरहस्यं परमं शुभं ॥ लोकानां चोपकाराय वक्ष्ये शृण्वकेचेतसा ॥ ३ प्रत्युषकाल उत्थाय नैऋतीं दिशमाव्रजेत् ॥ आच्छाद्य धर्णीपूर्वदृष्टं काष्ठदलैरपि ४ उर्वारं जयेतिष्ठत्सर्पत्रयबुद्धिमान् ॥ त्यक्त्वा मूत्रपुरीषे तु यथोक्तं शौचमाचरेत् ५ दंतजिह्वाविशुद्धिं च कृत्वा क्षातुं तत्राव्रजेत् ॥ नदीं तडागं वापि वासरः कूपमथापि वा ६ कृत्वा पूर्वमलक्ष्मणं भस्मना नतं तत्राव्रजेत् ॥ मृदावाचं देवेनापि तिलकं कुंकुमेन वा ७ कुर्याद्वै तैवासी वापरि धाय शुभासने ॥ उपविश्यैकचित्तस्तु सर्वं नित्यं समाप्य च ८ मृत्तिकां सुंदरां स्निग्धां क्षुद्रपाषाणवर्जिताम् ॥ सुविशुद्धा मवल्मीकां जलसिकां विमर्दयेत् ९ कृत्वा चारुतरां मूर्तिं गणेशस्य शुभासने ॥ सर्वावयवसंपूर्णं चतुर्भुजविराजिताम् १० परश्वादिस्वायुधानि दधतीं सुंदरां धनाम् ॥ स्थाप्य पीठे ततः पाणी प्रक्षाल्य मेलयेत्सुधीः ११ पूजाद्रव्याणि सर्वाणि जलादीनि प्रयत्नतः ॥ अष्टगंधानक्षतांश्चरकपुष्पाणि गुग्गुलुम् १२ त्रिपंचसमभिः पत्रैर्युतां हवीं कुर्याच्छुभान् ॥ अष्टोत्तरशतं नीलाश्वतथानां नित्यं सुंदरां १३ धृतदीपं तैलदीपं नैवेद्यां विविधं शुभम् ॥ मोदकापूपलङ्कान् पायसं शंकरायुतम् १४ मूक्षं च तंदुलं च वज्रं च जना निबद्धं निच ॥ सचंद्रपूगचूर्णं ढ्यं खाद्य स्वादिरसं युतं १५ एलावंगं मिश्रं तांबूलं केसरान्वितम् ॥ जंबात्रपनसादीनि द्राक्षारंभाफलानि च १६ ततः हतुं भवानीशेनालिकेराणि चानयेत् ॥ बहुप्रकारमार्तं क्यं कांचनीं दीक्षणां तथा १७ एवं संश्रुतं संशारं एकांतस्थलमास्थितः ॥ चैलाजिने कुशमये आसने च कृतमनः १८ भूतशुद्धिं प्रकुर्वीत प्राणानां स्थापनं तथा ॥ दिग्बंधपूर्वदेवांश्च गणेशादीन् मेत्पुरा १९ अंतर्बहिर्मातृकाश्च न्यसेदागममार्गतः ॥ सन्निधानादिका मुद्रादर्शयेद्गुरुमार्गतः ॥ मंत्रन्यासं ततः कृत्वा षडंगं न्यासमेव च २० पूजाद्रव्याणि संशोध्य ततोऽप्यथैव ज्ञानम् ॥ एकदंतं शूर्पकर्णं गजवंकचं तु मुजम् २१ पाशां कुशधरं देवं मोदकां विभ्रतं करैः ॥ रक्तपुष्पमयीं मालां कंठे हस्ते परं शुभां २२ भक्तानां वरं दीप्तिं द्विद्विभ्यां सेवितं सदा ॥ सिद्धिबुद्धिप्रदं नृणां धर्मार्थकाममोक्षदम् ॥ ब्रह्मरुद्रहरीं द्वादशैः संस्तुतं परमर्षिभिः २३ आगच्छ जगदाधारसुरासुरवर्गी च तान् ॥ अनाथनाथ सर्वज्ञगीर्वाणपरिपूजित २४ स्वर्णसिंहासनं दिव्यं नानारत्नसमन्वितम् ॥ समर्पितं मया देवतत्रयं स मुपाविश २५ देवदेवेश सर्वेश सर्वतीर्था हितं जलम् ॥ पादौ गृहाण गणपं गंधपुष्पाक्षतैर्युतम् २६ प्रवालमुक्ताफलपूगरत्नांबूलजंबूनदमष्टगंधम् ॥ पुष्पाक्षतायुक्तमो वशकं दंतं मया धर्मसफलीकुरुष्व २७ गंगादिसर्वतीर्थेभ्यः प्रार्थितं तोयमुत्तमम् ॥ कर्पूरैर्लालवंगादिवासितं स्वीकुरु प्रभो २८ चंपकाशोकबकुलमालतीमोगरादिभिः ॥ वासिंति स्निग्धतां हेतुं तैलं चारुमृद्वतां २९ कामधेनुसमद्भूतं सर्वेषां जीवनं परम् ॥ पावनं यज्ञहेतुं स्तेपयः स्नानार्थं मर्पितम् ३० धेनुगंधसमुद्भूतं शुद्धं सर्वजनप्रियम् ॥ मयानीतं दधि वरं स्नानार्थं प्रतिगृह्यतां ३१ नवीनतिसमुत्पन्नं सर्वसंतोषकारणम् ॥ यज्ञांगं देवताहारो घृतं क्षातुं समर्पितम् ३२ पुष्पसारधंसूतं सर्वतोऽपि विवर्धनम् ॥ सर्वशुद्धिकरं देवमधु स्नानार्थं मर्पितम् ३३

इक्षुसारसमुद्धतांशंकरांसुमनोहरां ॥ मलापहारिणोऽक्षुण्डगुहाणत्वमयापितां ३४ सर्वमायुयताहेतुः स्वाहः सर्वप्रियंकरः ॥ पुष्टिक्लृप्तामुमानतिइक्षुसारभोगुः
 ३५ कांस्येकांस्पेनापिहितोदयिमध्वाव्यपूरितः ॥ मधुपकोमयानात् पूजार्थप्रतिगृह्यतां ३६ सर्वतीर्थार्हलतोयमयापार्थनयाविभो ॥ सुवासितगृहाणेदसंम्य
 क्लृप्तांतुसुरेश्वर ३७ रक्त्वस्त्रयुगंदवलोकलजा निवारणम् ॥ अगव्यमसिस्मृभं च गृहाणेदमयापिताम् ३८ राजतं ब्रह्मसूत्रं च कांचनं रत्नसंयुतम् ॥ अत्योपपा
 दितं देवगृहाण परमेश्वर ३९ अनेकत्नयुक्तानि भूषणानि बहूनि च ॥ तत्तदंगे कांचनानि धोजयापितवाज्या ४० अष्टांगयसमायुक्तं रत्नं चंदनसुतम् ॥ द्वादशां
 गेषु ते देवलेण्यामि कृपां कुरु ४१ रत्नचंदनसमिश्रास्तदुल्लांस्तिलकोपरि ॥ शोभायै संप्रदास्यामि गृहाण जगदीश्वर ४२ पाटलकर्णिकारं च बद्धूकरत्नपंकजम् ॥
 मोगरमालतीपुष्पगृह्यतां परमेश्वर ४३ नानापंकजपुष्पैश्च श्रयितां पल्लवैरपि ॥ बिल्वपत्रयुतां मालां गृहाण सुमनोहराम् ४४ दशांगगुल्लूषं सर्वसौगंध्य
 कारकम् ॥ सर्वपापक्षयकरं त्वं गृहाण मयापिताम् ४५ सर्वज्ञसर्वलोकेश तमोनाशनमुत्तमम् ॥ गृहाण मंगळदीपं देवदेवनमोस्तुते ४६ नानाषक्तान्नसंयुक्तं पाय
 संशंकरा न्वितम् ॥ नानाव्यंजनशोभाढ्यशाल्योदनमनुत्तमम् ४७ दधिदुग्धघृतैर्युक्तं लवंगैलामसन्वितम् ॥ मरीचिचूर्णसाहितं क्वाथिकावटकान्वितम् ४८
 राजिकाथान्यसंयुक्तं मेधीपिष्टं सतक्रमम् ॥ हिंजीरककूष्माण्डमरीचिमाषपिष्टकैः ४९ संपादितैः सुपक्वैर्अर्जितैर्वटकैर्युतम् ॥ मोदकापूपलडूकशष्कुलीमंड
 कादिभिः ५० पर्यटैरपि संयुक्तं नैवेद्यममृता न्वितम् ॥ हरिद्राहिंयुल्लवणसाहितं सूपमुत्तमम् ५१ ससासुद्रगृहाणेदं भोजनं कुरु सादरम् ॥ सुदामिकारं कंतोयं सुगं
 धं च पिबेच्छया ५२ त्वयि दमे जगन्मृत्युमहात्मनि ॥ उत्तरापोशनाय ते दद्यां त्रयोयं सुवापितम् ५३ सुखपाणिं विशुद्धयार्थं पुनस्तोयं ददाभिते ॥ दाडिमं मधु
 रं निबुजं ब्राह्मप्रपनादिकम् ५४ द्राक्षारं भाफलं पक्वकंकडूः खजूरं फलम् ॥ नारिकेलं च नारिणमांजिरं जिंजरं तथा ५५ उर्वारकं चेदेव शफलान्वयेतां निगृह्यतां ॥
 मुखपाणिं विशुद्धयार्थं पुनस्तोयं ददाभिते ५६ गृहाण चंदनं चारुकरांगोद्वितं न शुभम् ॥ नानापरिमलद्रव्यैर्निर्मितं चूर्णमुत्तमम् ५७ सुगंधिनामं कपुण्णं गंधिचारुप्र
 गृह्यतां ॥ चारुशालूरसंभूतं वंशसारसमुद्रवम् ५८ सीमंतमूषणं चूर्णं लक्षारं जितमस्तुते ॥ सचंद्रगुग्गुलुं गण्ड्यां खाद्यां दिग्गंतुम् ५९ एलावंगं सभिंश्रं
 तांबूलं केसरान्वितम् ॥ न्यूनातिरिक्तपूजायाः संपूर्णफलहेतवे ६० दक्षिणां कांचनं देवस्थापयामितवाग्रतः ॥ सितपतित्स्थारक्तैर्जैत्रैः कुसुमैः शुभैः ॥
 ६१ श्रयितां मुद्रां मालां गृहाण परमेश्वर ॥ हरिताः श्वेतवर्णा वापंचित्रपत्रसंयुताः ६२ दूर्वाकुरामया दत्ता एकां विशतिं संमिताः ॥ एकविंशतिं संख्या
 कां कुयैर्द्वैवप्रदक्षिणाः ६३ पदे पदे ते देवेश नश्यंतु पातकानि मे ॥ औदुंबरे राजते वाकांस्यं कांचनं स भवे ६४ पात्रे प्रकल्पिता दीपान् गृहाण चक्षुरपका
 व ॥ पंचारातिं पंचदीपैः पितां परमेश्वर ६५ चारुचंदनभंडां पंगृहाण वीचिवारणम् ॥ यथास्य नश्यते भस्मतथा पापविनाशय ६६ स्तोत्रैर्नानाविधैः
 सूक्तैः सहस्रनामभिस्ततः ॥ उपविश्य स्तुयैतं कृत्वा स्थिरतरं मनः ६७ दीनाधीशदयानिधेयसुरगणैः संसेव्यमानं हिजब्रह्मेशानमहेशं देशे षण्णिरिजान्धवं

त ३० ततः सुहृज्जनं युतः स्वयं भुंजीत सादरम् ॥ अपरस्मान्दिने मूतं दृष्ट्या नैरुपपद्ये मुदा ३१ छत्रध्वजपताकाभिश्चामरैरुपशोभिताम् ॥ किशोरैर्दण्डैर्नयुग्मध्वजैश्चपुरःसरम् ३२ महाजलाशयं त्वाविस्तृज्य निनये जले ॥ वाद्यगतिध्वनियुतानि जमदिरमात्रजेत् ३३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणोपासनावेदे हिमवद्विरिजासंवादे चतुर्थोऽवतारकथनं पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ पार्वत्युवाच ॥ तव वाक्यामृतेनाहं पितः प्रीतास्मि सांप्रम् ॥ परंतु संशयो मे स्तितं नुदस्व हि मालय ३४ केन केन कृतं पूर्वं व्रतमेतन्महर्षिधर ॥ आख्यातं केन वा कस्मै कसिद्धिं सितागमत् २ एतस्माद्विस्तरब्रूहि संशयच्छेदनाय मे ॥ यश्च पृच्छति यो वि किं जाननकथाः शुभाः ३ शृणोत्यन्योऽपि यो मत्प्रेक्षयस्तेषु ण्यभागिनः ॥ जीवितं सफलं तेषां जन्मज्ञानं च कर्म च ४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवं तथा कृतप्रश्नो हिमवानभ्ययाषत् ॥ वरदस्य गणेशस्य नानाजनकृतं व्रतम् ५ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ शृणु पार्वति वक्ष्यामि संवादं तं पुरातनम् ॥ सेतिहासं व्रतस्यास्य सर्वसिद्धिकरस्य ह ६ कैलासो गिरिवर्ये तु सुखासीनं जगद्गुरुम् ॥ क्रीडमानं मुदा देवैर्गंधैर्वयमपिभिः ७ न त्वास्तु त्वामहते जाः परिप्रच्छ षण्मुखः ८ ॥ स्कंद उवाच ॥ देवदेव जगन्नाथ भक्तानामभयंकर ॥ नानाख्यानां निदिव्यानि श्रुतानि त्वत्प्रसादतः ९ दृष्टानि तात न गच्छामि पापं पापं सुधा मिव ॥ अञ्जनाब्रूहि मे देव व्रतं सर्वार्थसिद्धिदम् १० अञ्जनेन यस्य साधकस्थः सिद्धयो नृणां ॥ जायते साधकानां तु वरदस्य प्रसादतः ११ ॥ ॥ शिव उवाच ॥ ॥ साधुष्टु त्वया स्कंद सर्वेषां हितकारकम् ॥ कथयामि तव प्रीत्या महसिद्धिप्रदं भुवि १२ विनायकाप्रियतां तव त्रानामुतमं व्रतम् ॥ सर्वेषां पुरुषार्थानां साधकं कृत्ति कास्मज १३ विनायकैस्तथा दानैर्जपहोमादिभिर्विना ॥ सर्वसिद्धिकरं स्कंदमुपैज प्रवर्धनम् १४ राजानं राजपुत्रं वा तन्मन्त्रिणमथापि वा ॥ वक्ष्यामि यतिं क्षिप्रं व्रतेतन्महत्तमम् १५ महापापोपापैश्च बहुजन्मसु संचितैः ॥ व्रतस्यास्य प्रभावैर्नैः पुमान्मुच्यते क्षणात् १६ आजनं सर्वसिद्धिनां जायते मानवो भुवि ॥ प्रीतिदं तु गणेशस्य नानेन सदृशं क्षितौ १७ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ तात कास्मिन्मन्त्रे भवेमासि व्रते भूतमहोत्तमम् ॥ विधानं कीदृशं चास्थकेन वा चरितं पुरा १८ स विभेत्तममाचक्ष्व धास्ति करुणामयि ॥ ॥ शिव उवाच ॥ ॥ न भूच्छ्रुत्वा तु ध्यातुं स्नात्वा गुरुहं ब्रजेत् ॥ प्रणम्य तं गुरुपश्चात्पूजयित्वा याथाविधि १९ पाद्या च मनवस्त्राद्यैर्भूषणैश्च महत्तैः ॥ तोषयित्वा तु तं सम्यगज्ञाया प्राभेद्व्रतम् २० सर्वसिद्धिकं तात व्रतं गणेशं वरुणो ॥ त्वमेव श्रीगणेशोऽसि दिशः कामप्रदं प्रभो २१ उपदिष्टे व्रते तेन साधैर्गंगातटं ब्रजेत् ॥ तडागं वा देवसाततं त्रस्नाया याथाविधि २२ श्वेतसर्पपुङ्गवेन तिलककेन च केषुमुखा ॥ स्नात्वा यात्रियुतेनेह कृत्वा नित्यं गृहं ब्रजेत् २३ उपविश्या सने शुद्धेषु जयित्वा गणधियम् ॥ गुरुपदिष्टमाग्रेण व्रतं पश्चात्समभेत् २४ मृदामूर्तिं गणेशं चतुर्धा श्रावणस्य तु ॥ प्रत्यहं पूजयेत् कृत्वा यावद्भद्रचतुर्थिका २५ ब्रह्मचर्यव्रते स्थित्वा कर्तव्यं व्रतमुत्तमं ॥ उपवासैकं प्रज्ज्वाभ्यां न केनापि चिन्तेन वा २६ चतुर्थीकाले भुंजीत हविष्यान्नं समाहितः ॥ अक्षारं मधुरं भुंजन् भक्तिमानाचरेद्भूतम् २७ जपन गणेशं वरुणो विद्यापण्डाननषडक्षरीं ॥ द्विचतुरक्षरां वापि तथैव काक्षरा

सिद्धिस्तुत ॥ सर्वाणि निवारणैकानि पुणत्रैलोक्यनाथप्रभाक्तिमसफलं कुरुष्व स कलांस्वापराधान्मम ६८ इति मूर्तिसमभ्यर्च्य दंडवत्प्रणिपत्य च ॥ जपे मंत्रं ततो देवि सर्वसिद्धिप्रदायक ६९ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे गणेशपार्थिवपूजनिरूपणं नाम कोनपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ॥ अहं मंत्रं जनानामिगिरिनिद्रमेव दुस्स्वयं ॥ अनुग्रहं गणेशस्य यामियामिशिवंशिवं ३ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ मंत्रानां विधादेविनाना सिद्धिप्रदायकाः ॥ असंख्याता गणेशस्य कांश्चित्तेषु वदामि ते २ कृत्वा पद्मासनं सम्यक् कनियम्य स्वानि सर्वशः ॥ कृत्यास विधिः पश्चाज्जपं कुर्यान्निजं च्छया ३ एकाक्षरस्य मंत्रस्य लक्षं लक्षार्धमेव च ॥ षट्षरस्य मंत्रस्य नित्यं तं चायुतं तथा ४ तथा पंचाक्षरस्यापि दशाष्टाक्षरयोरपि ॥ अष्टाविंशद्वर्णमंत्रो जप्तव्यो युतसंख्याया ५ एवं नाना विधा च मंत्रान्न जपंति स्वेष्टसिद्धये ॥ त्वं तु पार्वति मे वाक्यं शृणुष्वैकाग्रमानसा ६ एकाक्षरं षड्जं चैष्टया णमंत्रमुत्तमं ॥ नमः शुक्लचतुर्थ्या त्वमारंभं कुरु सुव्रते ७ अनुष्ठानं मासमात्रं कुरु कार्यभविष्यति ॥ शिवं प्राप्स्यसि सुव्यक्तमन्यद्वापि वांछितं ८ पार्थिवी पूजिता मूर्तिः स्त्रिया वा पुरुषेण वा ॥ एकाददाति सा काम्यं धनं पुत्रपशूनिपि ९ असाध्यं सा धेन्ये न मर्त्यो मूर्तिद्वयप्रपूजनात् ॥ त्रिमूर्तिपूजनाद्राज्यं ब्रानि सर्वसंपदः १० चतुर्भूतेषु पूजयेद्यो धर्मार्थकाममोक्षभाक् ॥ सार्वभौमो भवेद्वा जापं च मूर्तिप्रपूजनात् ११ षण्मूर्तिपूजया दृष्टिस्थितिं प्रलयं क्रुद्धवेत् ॥ समाष्टनवमूर्तीनां पूजया सर्वविद्धवेत् १२ भूतभयं भविष्य च वीति देवप्रसादतः ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटि देवा वल्हन्नि शिवि षण्णवः १३ सनकाद्या मुनिगणाः सेवते दशपूजनात् ॥ एकादशार्चनं देवदशरुद्राधिपो भवेत् १४ द्वादशादित्यराज्यं च लभेच्च द्वादशार्चनात् ॥ अति संकटं वेलासु कुर्याद्द्विद्वा प्रपूजं १५ अष्टोत्तरशतं यावत्तावत्तदं वा प्रयात् ॥ महासुक्तिमवाप्नोति लक्षपूजनतो नृहं १६ कारागृहान्मुक्तिकामः कारयेन्मूर्तिपंचकं ॥ त्रिःसप्तत्रान्मुच्येत गणेशानुग्रहान्मुने १७ सप्तमूर्तीः प्रकुर्वीत प्रत्यहं पंचवत्सरं ॥ महापापात्प्रमुच्येत गणेशे भक्तिमान्नरः १८ आजन्म मरणदेकापूजयेत्पार्थिवी नरः १९ कुर्वीत प्रत्यहं पंचवत्सरं ॥ तस्यैव पूजया प्रीतो न देवः स्यात्तथा स्वयं २० सर्वरोगप्रपीडासु मूर्तीनां त्रयमुत्तमम् ॥ नवाहं पूजयेद्यस्तु सर्वपाडां व्यपोहते २१ सौवर्णी राजनीतां श्रीरतिकां स्य स मुद्रवा ॥ मौक्तिकी च प्रवाली च सर्वमेतत्प्रयच्छति २२ एवं कृते त्रैवेदे वि सर्वान् कामानवाप्स्यसि ॥ यावद्वा द्रष्टुं देमा सि चतुर्थी परिलभ्यते २३ तस्यां महोत्सवः कार्यो यथा विभवमादरात् ॥ रात्रौ जागरणं कार्यं तत्कथावाद्यगायनैः २४ प्रभाते विमले स्नात्वा पूर्ववत्पूजयेद्दिमुं ॥ गणेशं वरदं देवततो होमं समाभवेत् २५ कुंडे सां गे स्थां डिले वा हूयाज्जपदशांशतः ॥ पूर्णाहुतिं ततः कुर्याद्द्वालिदानपुरःसरम् २६ आचार्यपूजयेत्पश्चाद्भो भूवा सो धनादिभिः ॥ ब्राह्मणां स्तोत्रेण च श्राद्धोपमं शेषं समापयेत् २७ तर्पयेत्तदं शंशेन भोजयेत् ॥ ब्राह्मणान् वेदविदुषः सपत्नीकांश्च कांश्चन २८ तेभ्यो मेषु णवामां सिद्ध्या च्छत्या च दक्षिणां ॥ दद्यात्स्त्रीणां मलं कारात्रयोषि ब्रह्मसंकुचुकान् २९ तुष्टये गणनाथस्य सिद्धिबुद्धिमुत्सह ॥ वित्तशालां न कुर्वीत यथा विभवमाचरे

सिद्धाच्छत्तयाचदक्षिणां ॥ दद्यात्क्षीणमलंकारान्नयोपिद्व्यश्मकंकुकात् २९ तुष्टेयगणनाथस्यसिद्धिबुद्धियुत्सह ॥ वित्तशायनं कुवतयथाविभवमाचरे

मपि २८ दशक्षरामथस्कंदद्वाराणिमथापिवा ॥ नियोतंवायुतंवापिप्रत्यहजपइष्यते २९ तद्धवातद्धवाद्दशांशंहोममाचरेत् ॥ ध्यायन्गजाननंदेवमहोरा
त्रमतेद्वितः ३० प्राप्तेप्रोष्ठपदेमासिचतुर्थ्यांतुगजाननं ॥ सौवर्णपलमानेनतदधोर्धेनवापुनः ३१ मयूरवाहनंकुर्यादथवास्तुगतंशुभं ॥ कृवामंडपित्कांतत्रया
न्यराशिंप्रकल्पयेत् ३२ सौवर्णराजंताम्रकलशंस्थापयेत्ततः ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंरुक्मराजतताम्रकं ३३ वस्त्रयुग्मेनसंवेष्ट्यसपात्रंकलशंततः ॥ पंच
पल्लवसंयुक्तंपंचरत्नसमन्वितं ३४ पीठपूजापुराकृत्वास्थापयेत्तत्रतंविभुं ॥ मूलमंत्रैश्वेदेकैःपूर्वोक्तैरपिषण्मुख ३५ ध्यात्वागजाननंदेवमावाह्यपरयासु
दा ॥ आसनंचतथापाद्यंदादाचमनीयकं ३६ अर्घ्यरत्नयुतंस्कंदक्षानंपंचामृतैःशुभं ॥ सुवासिताभिराद्विस्त्रास्यनापयत्परमश्रमम् ॥ रक्तवस्त्रयुगंदवादुपवीतं
तथोत्तमं ३७ नानाविधैराभरणैर्भूषयेत्परमेश्वरं ॥ गंधाक्षतैर्धूपदीपैर्नैवेद्यविधैरपि ३८ वटकापूपलङ्कृक्षालयन्नपायसादिभिः ॥ पंचामृतैर्व्यंजनै
श्रभोजयेत्परमेश्वरं ३९ उद्धर्तनंकरेद्दात्फलंतांबूलमेवच ॥ कांचनीदक्षिणांद्वाच्छत्रंव्यंजनचामरे ४० नीराजनंमंत्रपुष्पदंत्वास्तोत्राण्युदी
रयेत् ॥ सहस्रनामाभिस्तुत्वाब्राह्मणान्पूजयेत्ततः ४१ रात्रौजागरणंकृत्वागीतनृत्यादिमंगलैः ॥ प्रभातेविमलेस्नात्वातनित्यंकृत्वायथाविधि ४२ पूज
येत्पूर्ववद्देवतोहोमसमाचरेत् ॥ द्रव्यैर्नानाविधैर्हुत्वाकुर्यादाचार्यपूजनं ४३ गोभूतलिहण्याद्यंगुरवेतन्निवेदयेत् ॥ अन्येभ्योब्राह्मणेभ्यश्चप्रदद्याद्दूरिद
क्षिणां ४४ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतमष्टोत्तरं तथा ॥ अधिकान्यदिशक्तिश्चेदथवाप्येकविंशतिं ४५ दीनांयष्टपणेभ्यश्चदद्यादन्नसपायसं ॥ पुनश्च
दक्षिणांदद्यात्प्रगृह्याशिषसुत्तमां ४६ सुहृद्वंयुतोमनिरन्यभुंजीतसादरं ४७ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ एवंतेकाथितंस्कंदवरदस्यव्रतंशुभं ॥ मुक्तिमुक्ति
प्रदंनृणांसर्वकामफलप्रदं ४८ पुरातनमितिहासमस्मिन्नर्थेवदामिते ॥ महायमपरोराजापुराभूत्कंदमाभिधः ४९ पालयामासवसुधांसागरांतांस्वेते
जसा ॥ गुणैर्यस्यहृतादेवानित्यत्सदसिस्थिताः ५० कदाचिद्द्वैवयोगेनभृगुस्तस्यगृहंययौ ॥ ततउत्थायराजासबहुमानपुरःसरं ५१ उपविश्यासने
श्रेष्ठेपूजितोगुस्वतन्तः ॥ सुक्त्वास्थितंशुनिर्वरांजावचनमब्रवीत् ५२ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ भगवदसर्वतत्त्वज्ञकिंचित्पृच्छामितद्वद ॥ पूर्वजन्मानिक
श्चाहंकिमयासुकृतंछतं ५३ येनेदंशंमयाराज्यंप्राप्तंनिहतकटकं ॥ प्राप्तंनैववृषैरन्यैर्नचप्राप्स्यथिचापरे ५४ देवानामपिपूज्योहंगंधर्वोर्गरक्षसां ॥ कुबेरसं
पदातुल्यांसंपदंपश्यमेमुने ५५ त्रिलोक्यारंत्नमूतयत्तदानीतंस्वतेजसा ॥ ययंपदार्थमिच्छामितंतपश्यामिवेश्मनि ५६ केनेत्थंकर्मणंप्राप्तंतद्वद
रवममप्रभो ॥ कामयेतत्पुनःकर्तुंपुण्यपुण्यवतांवर ५७ ॥ ॥ भृगुरुवाच ॥ ॥ कथयाभिष्टुपश्चैष्टप्रणिधानबलादहं ॥ त्वमासीत्पूर्वजनुषिक्षित्रियोदुर्ब
लःशुचिः ५८ कुटुंबभरणार्थंत्वंनानाकर्मण्यथाकरो ॥ क्रियमाणंचतत्कर्मनचासिस्फुलंदंतव ५९ अत्यंतनिष्ठुरैर्वैक्यैर्दारापत्यैश्चपीडितः ॥
अपृच्छापुनर्दारांस्वगतवान्गहनंवनम् ६० विभ्रमचदिक्षुसर्वासुदृष्टवानसिसौभरि ॥ सिद्धासनेसमासीनसेवितंशुनिपुंगवैः ६१ कथयंतंमहाविद्याशिष्ये

भ्योदुःखनिशी ॥ दृष्टातसौभारिदिव्यमन्याश्रुर्विगणान्नृप ६२ दंढवपतितोसिखंभुवितैश्चाभिन्दितः ॥ उपाविष्टस्वानेचमुनिनानेनदर्शिते ६३
 पृष्ठवानसितंदिव्यलब्ध्यावसरमादृतः ॥ ॥ क्षत्रियउवाच ॥ ॥ स्वामिसंसारदुःखेनबहुधाक्लेशितोमुने ६४ दागपत्यमुत्तद्विश्रवागणैश्श्रुताडितः ॥
 नैवैराग्यमनोयातिनिष्ठेषुसुहृत्सुच ६५ शीतोष्णक्षुत्पिपासाभिःपीडितोपिष्ठशंमुने ॥ उपायंवदमेकिंचिदुत्ससागरतारकम् ६६ ॥ ॥ शिवउवाच ॥
 इतिश्रुत्वावचस्तस्यसौभारिःकृपयायुतः ॥ उपायंचितयामासदृपदुःखविनाशनम् ६७ ततस्तंक्षत्रियप्राहसर्वपापाविमोचनम् ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥
 व्रतंयत्कथयिष्यामिकुरुनिश्चितमानसः ६८ यस्यानुष्ठानमात्रेणसर्वदुःखलयोभवेत् ॥ ब्राह्मणेक्षत्रियैर्यैस्तथाब्रह्मर्षिभिरुक्तम् ६९ मुक्तास्तेसर्वदुःखे
 भ्यःप्राप्ताःसिद्धिमनुत्तमां ॥ वरदस्यगणेशस्यधर्मार्थकाममोक्षकृत् ७० ॥ ॥ क्षत्रियउवाच ॥ ॥ कोसौगणेशःकिंशीलःकिंरूपःकिंस्वभाववान् ॥
 किंकर्माकथमुत्पन्नस्तसर्वैकथयस्वमे ॥ यदिमेश्रवस्त्रालयंयद्यनुशाह्यतामयि ७१ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ यद्वह्मनिन्यांविजंविशेकंज्ञानस्वरूपंपरमार्थम्
 तम् ॥ अनादिमध्यांतमनंतपारंगणार्थिपंतंप्रवदंतिस्ततः ७२ यस्मादौकारसंभूतिर्यतोवेदायतोजगत् ॥ येनसर्वमिदंव्याप्तंविद्विगणनायकम् ७३ जगत्सर्जनका
 मेनब्रह्मणायस्यतुष्टये ॥ अब्दानांतुशतंपूर्णतपस्तप्तसुदुष्करम् ७४ ततोत्पद्यमानवेधाःप्रसन्नंतमपूजयत् ॥ नानाविधोपचारैश्चदिव्यरत्नैःफलैस्तथा ७५ सिद्धिबु
 द्धिउभेकन्येननसाकल्पितेदौ ॥ तुष्टोदेवोदौतस्मैविद्यामेकाक्षरीविभुः ७६ ततोत्पद्यमानवेधाःप्रसन्नंतमपूजयत् ॥ नानाविधोपचारैश्चदिव्यरत्नैःफलैस्तथा ७५ सिद्धिबु
 कृत्वामूर्तिगणेशस्यपूर्वोक्तविधिनानाव्रतम् ॥ अयंमंगलपंचमंकंतुनियमान्कृतवान्नृहरीः ७८ वरंलब्ध्वागणेशात्तुपालयामासवैजगत् ॥ एवंविधंविजानीहिगणेशं
 भुविस्संस्तुतम् ७९ विश्वरूपमनादिचसर्वकारणकारणम् ॥ तमाराधयत्यनेनसर्वदुःखाद्विधुंयसे ८० ॥ ॥ क्षत्रियउवाच ॥ ॥ कस्मिन्कालेप्रकर्तव्यमेतद्व्र
 तमनुत्तमम् ॥ विधिनाकेनमेब्रूहितांप्रतंमुनिसत्तम ॥ करिष्येवचनतेहंसर्वदुःखप्रशांतये ८१ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ श्रावणेऽबहुलेपक्षेचतुर्था
 मारभेद्व्रतम् ॥ कुर्वीतपरयाभक्तयायावद्वाद्रचतुर्थिका ॥ उपरैःषोडशाभिःपार्थिवंगणनायकम् ॥ प्रत्यहंपूजयेद्भक्त्याब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ८२
 त्वमेतत्कुरुभूपालसर्वान्कामानवाप्स्यसि ॥ इतिश्रुत्वाव्रतंतस्मात्कृतवानसिसुव्रत ८३ समाप्तेव्रतेतत्रसौभार्याश्रममंडले ॥ तावत्तस्यगृहंदिव्यगणेशस्यप्र
 सादतः ८४ दिव्यनारीनरयुतेदासीदासममन्वितम् ॥ वेदवोषसमायुक्तंजातोगोधनसंकुलम् ८५ दिव्यवस्त्रसमायुक्तानानालंकारसंयुता ॥ अपत्यैस्तादृशैर्यु
 क्ताविस्मितासीत्प्रतीक्षती ८६ आयास्यतिकदाभर्तयेवंचिंतापराभवत् ॥ तावत्संमुनिममंयगतोसिनिजमालयम् ८७ दिव्यतच्छरणंहित्वास्वगृहंपरिमा
 र्गयन् ॥ तावद्वायंप्रीषितास्त्वानिन्युस्तद्भवनंनराः ८८ ततस्त्वयापिपविज्ञातःप्रभावोवरदस्यसः ॥ तद्व्रतस्यप्रभावेणराज्यभागिहजर्भन ८९ ॥ शिवउवाच ॥
 इतिश्रुत्वाभ्यगोर्वैक्यंकर्दमोहर्षनिर्भरः ॥ चकारसकलंराजाभ्यगुणायत्समीरितम् ९० व्रतस्यास्यप्रभावेणज्ञानवैराग्यवान्नृपः ॥ भुक्त्वभोगान्नयथाकामंस्थाप्य

पुत्राविजेपदे ९१ गतो गणेश्वरं धाम यतो नावर्तते पुनः ॥ सर्वार्थसाधकं स्कन्दव्रतानां व्रतमुत्तमम् ९२ नैतादृशं व्रतं दानं श्रुतमन्यत्कदाचन ॥ सर्वार्थसाधकं स्कन्द
 व्रतं कुरुयदीच्छसि ९३ देवदानवगंधर्वैर्ऋषिभिर्मनुजैर्कृतम् ॥ नलेन इंदुमत्याचराज्ञा चंद्रांगदेन च ९४ संप्राप्ताः सर्वकामांस्ते गता गणेश्वरं पदम् ॥ ॥ गि
 र्नुवाच ॥ इति कथितं सर्वं सतिहासं व्रतं महत् ॥ कुरुवं मनसा ध्यात्वा वरदं गणनायकम् ९५ व्रतमेतन्महाभागं शंकराण्यस्य मेततः ॥ स्नेहेन कथितं ते
 व प्रकाशं कुरुमाव्रतम् ९६ ॥ इति श्रीगणेशपुं हिमवत्पर्वतसंवादानामेकपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥ पार्वत्युवाच ॥ नलेन दंष्ट्रं कस्मात् कोनलो वद
 मे पितः ॥ मनोविश्रान्तिमायाति शृण्वंत्यामेकं स्थानकम् १ ॥ हिमवानुवाच ॥ निषधेषु महाराजो नलेनामाभवत्पुरा ॥ ब्रह्मण्यो वेदविच्छूरो दानीमानीधनीमु
 निः २ रथी खड्गीशरीचापीनिषंगिवचीबली ॥ कृतास्त्रो देवपूज्यश्च त्रिलोकीगमनः शुचिः ३ शेषोऽपि मूकतां याति वर्णितुं यद्वृणानपि ॥ न संख्यायिष्यतेऽश्वानां
 गजानां रथिनां तथा ४ धानुष्काणां शस्त्रभृतां जग्निशस्त्रभृतामपि ॥ चक्रं पुर्यद्रयाद्देवा इन्द्राद्याः सदिगीश्वराः ५ दमयंत्येति भार्यासीद्यस्य सौंदर्यमंदिरम् ॥
 दमयित्वा खिलान् ब्रह्मासारं सारं प्रगृह्य च ६ दमयंतीति विख्याताय तस्तेनेति निर्भेता ॥ दमयंत्यै त्रिलोकस्थ नारीणां चारुतामदात् ७ नानालंकारसं
 युक्तानां नामि विभूषिता ॥ मुक्ताहारलसत्कंठासद्गुणद्वयासुशोभना ८ यस्यामात्यो महानासीत् पद्महस्तः पराक्रमी ॥ बुद्ध्या बृहस्पतिः समो नये च गिर
 सासमः ९ तुंगत्वमेरुसदृशोऽर्थो बोधेऽसमः ॥ कदाचिदुपविश्यासौ नलो राजा महामनाः १० निषसाद स आगे हे नृपमंडलमध्यगः ॥ नृत्यं त्यप्सु स
 सस्तस्य पुरस्तश्च आरुर्दर्शनाः ११ स्तुवंति बर्दिनस्तं च ब्रह्मार्पणसंयुतम् ॥ एतस्मिन्नेव काले तु गौतमो नृपतिर्ययौ १२ उत्थाय सारं राज्ञा स्वासने विनिवेश
 तः ॥ पूजितः परयाभित्तया ततः प्रच्छतं नलः १३ ॥ नल उवाच ॥ स्वामिन् ब्रह्महृती तस्ते दर्शनेन महामुने ॥ जम्पराय्यं पिता माता कुलं जीवितमद्य मे १४ सफलं
 स्वागमे हेतुं वदतूँ महामुने ॥ गौतम उवाच ॥ ममासीन्महती वांच्छा द्रष्टुं वै भवं नृप १५ स्तुवंति देवाः स्वर्गस्था ब्रह्महर्षि शूलिनः ॥ धन्योऽसि मर्त्यलो कस्यो
 मर्त्यैर्देवैश्च शस्यसे १६ नित्यं तस्योप्यहं तृप्तः पूजां दृष्ट्वा च वैभवम् ॥ इदानीं मुजानी हि गमिष्ये स्वाश्रमं प्रति १७ ॥ नृप उवाच ॥ वेदवेदांगविद्वद्भानुसर्व
 शास्त्रप्रवर्तक ॥ दयानिधेक्षणं स्थित्वा छिधिभिर्मंसं शयुने १८ ॥ मुनिरुवाच ॥ साधुष्टं महाराजस्थितो हं स्नेहभावतः ॥ नागानृपाश्च देवाश्च य
 तेनाज्ञा विलंघिनः १९ ॥ नृप उवाच ॥ ममैव विस्मयो ब्रह्मत्रिरिक्ष्य वै भवं स्वकम् ॥ इत्थं ममाभवत्केन पुण्येन तपसापि वा २० वदतस्तेन कश्चाहमभवं पूर्व
 जन्मनि ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ गौडदेशात् परदेशे पुरेऽपि प्लसं ज्ञके २१ त्वमासीः क्षत्रियः पूर्वदृग्निज्ञानवानशुचिः ॥ जायापत्यैः सुहृद्भिश्च कश्चरैस्तडितो
 ऋशम् २२ रात्रावष्टासर्वास्त्वं निर्वेदादहं न वनम् ॥ गतवानवृक्षवल्लीभिः सिंहव्याघ्रजैर्मृगैः २३ सेवितं शीतलजलैः सरोभिर्जलजादिभिः ॥ जा
 श्रमोत्थव्यादार्शं भ्रमता भ्रमता वने २४ तपोनिधेः कौशिकस्य वेदघोषनिनादितः ॥ तत्र गत्वा मुनिं तं व्रणतो भक्तिभावतः २५ उत्थापितः कौशिकेन

दीनानाथदयावता ॥ दुःखितं त्वां विदित्वा मया शीर्वादिमवीदवत् २६ गजाननो मे देव शोभा विताते शुभ्रं कः ॥ श्रुत्वा तदा शिष्यस्य प्राप्तासि पात्रमां दुदम् २७
 पृष्ठवानसितं विप्रमुपायं सर्वकामदम् ॥ दारिद्र्यनाशं करजम् भुक्तिमुक्तिप्रदं शिवम् २८ गणेशा राधनं तुभ्यं कथयामास कौशिकः ॥ ॥ कौशिक उवाच ॥ ॥ व्रतं
 कुरु गणेशस्य मासमात्रं नराधिप २९ कुरु मूर्तिगणेशस्य मृन्मयी चारुदर्शनम् ॥ पूर्वोक्तविविना पूजां कुरु शृणु कथानकम् ३० दिने दिने मासमात्रं ततः सिद्धिं
 वाप्स्यसि ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ इति श्रुत्वा कौशिकं तं प्रच्छ मूढमपि पुनः ३१ ॥ ॥ हृष्ट उवाच ॥ ॥ गजाननं जानाति तत्स्वरूपं वदस्व मे ॥ ज्ञात्वा
 तं देव देशं करिष्ये व्रतं सुतम् ३२ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ इति तेन कृतं प्रश्नं गदादुमुनिः सत्तमः ॥ अनिर्वच्यस्वरूपस्य परब्रह्मस्वरूपिणः ३३ वैकारि स्व
 रूपाणि गजाननं कृतानि तम् ३४ कौशिक उवाच ॥ यत्कर्त्तुं सर्वलोकानां पिता माता जगत्पुरुः ॥ ब्रह्मं द्रष्टुं विष्णुनां ध्येयं योगसगजाननः ३५ ॥ मुनिरुवाच ॥
 इति श्रुत्वा तु तद्वाक्यं प्रणिपत्य मुनीश्वरम् ॥ अनुज्ञातस्तस्तेन गतो सिनिजर्मदिरम् ३६ आरभ्य श्रावणं शुद्धं चतुर्थ्या व्रतं सुतम् ॥ अकरोन्मृन्मयी मूर्तिगणे
 शस्य यथोदिताम् ३७ स्थाने च वचनेनैव गमनेन शयने भुजि ॥ ध्यायन् गजाननं देवप्रायाः सिद्धिं मनुत्तमां ३८ नाना गजराथाद्यैर्गौर्धनैर्धनसंचितैः ॥
 दासी दासयुतः श्रीमान्न जातो व्रतप्रभावतः ३९ दत्तवानसिदानि सर्वाणि देवदुष्टये ॥ गणेशस्य महामौल्यं प्रासादं कृतवान्मुदा ४० भुक्त्वा भोगान्य
 थाकामं कालेन निधनगतः ॥ जातो सिनिषदेशे हृष्टस्त्वं लनामकः ४१ अतस्त्वय्यचलदक्ष्णीं बिलोर्काजं न वां दिते ॥ इदानीं मनुजानो हियं वृष्टं
 त्रिरूपितम् ४२ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ एवं गते गौतमे तु व्रतं च केन लोहृषः ॥ तद्वाक्यं जातविश्वामो मूर्तिरुत्वासु शोभनाम् ४३ श्रुत्वा कथां गणेशस्य
 प्रत्यहं पूज्यभक्तिः ॥ अलभत्सर्वकामान् स व्रतस्यास्य प्रभावतः ४४ ॥ इति ते कथितं कन्येन लेनेन तं कृतं व्रतम् ॥ उपदिष्टं गौतमेन पूर्वजन्मकृतं व्रतम् ४५ यस्य प्र
 भावः संपूर्णो वल्लुकेनापि नेष्यते ४६ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराण उपपासनाखंडेन लव्रतनिरूपणं नाम द्विपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५२ ॥ ॥ ॥ हिम
 वानुवाच ॥ ॥ इदानीं कथयिष्यामि राजा चंद्रांगदेन च ॥ तस्य न्यायं कृतं दत्तं दिदुमया शुभानने १ मालवे विषये ख्यतं नगरं कर्णनामकम् ॥ तत्र च
 द्रांगदो राजा बभूवति पराक्रमी २ अणिमादिगुणैः सर्वशस्त्रार्थतत्त्वविद्वत् ॥ यज्वादानीं महाज्ञानी वेद वेदांगपारगः ३ अति क्रांतास आस्य सुधर्मा
 तिमानी ॥ मुष्णाति च क्षुब्धस्तेजो राविकांतमरीचिभिः ४ अतिस्वच्छा निवासो भित्तस्तंभाश्चास्सुते ॥ नीललोहितपोतत्वाच्चित्रांयां तिकानि चि
 त् ५ अतिसाध्वी महाभागपतिशुश्रूषणरता ॥ धर्मशीला व्रतपरास्वशूरशूरसेविनी ६ गृहकृत्येषु चाव्यग्रा देवतातिथिपूजिका ॥ नाम्ना चंदुमतीख्या
 ता सवीर्यवसुदरा ॥ धर्मशीलोऽपि नृपतिरमात्यैः प्रार्थितोऽष्टशम् ॥ जीवहिंसां महाघोरं पापं द्विपरिवर्ज्य ७ कदाचिद्वैवयोगेन मृगयां क्रीडितुं यौ ॥
 तस्मिन् कुरुस्वाराहं मृगपक्षिं तु वनम् ८ नीलकंचुक्रं संवीतो नीलिष्णीषोत्तच्छुः ॥ बद्धगोधां गुलित्राणः शालिकासं ह्वेद वान् ९ जवेनाश्वसमारुहो शरचा

॥ पार्वत्युवाच ॥ तस्यांतुमूर्छितायातुकिमकुर्वन्जनास्तदा ॥ तन्मेविस्तरतो ब्रूहि हृदयानन्दनं पितः १ ॥ हिमवानुवाच ॥ तदा सर्वे नागरिकानां नावाक्यवि
 शारदाः ॥ प्रमृष्यस्वानि चाश्रूणि समादधुर्दुपस्त्रियम् २ ॥ जनाऽबुः ॥ मातरास्तिष्ठमाशोकं कुरु पुत्रे मनःकथाः ॥ प्रेतं दहतेशोकाश्रुतस्माद्भृत्तहितकुरु ३
 मर्येषु न हि दृष्टोऽस्ति चिरजीवीशुभानने ॥ यथा जीर्णपरित्यज्य वासोऽन्यद्ब्रूते जनैः ४ ॥ वर्ष्मापि देहिना तद्वत्त्यक्त्वाऽन्यद्ब्रूते शुभम् ॥ अत्याश्रयमिदं
 द्रेस्वयं मृत्युमुखे स्थितः ५ ॥ शोचते मृतमपरस्वयं मरणधर्मान् ॥ स्वदेहेन वियोगं च न वेति भाविनं जनः ६ ॥ मदीयं मन्यते सर्वदेवकालवशे स्थितम् ॥ ब्रह्मा
 दिस्थावरांतं यद्द्विषंसाब्धिचराक्षरम् ७ ॥ ज्ञात्वा तं न शर्वशोकं त्यक्त्वा त्तिष्ठसु पुत्रिणि ॥ धर्मवान्पुण्यशीलस्तेभ्यो मुक्तिं दाहागतम् ८ ॥ अतीतानागतं विदं कथायिष्यति सो
 गतदायास्यति किं हि चिव ॥ अतिपुण्यान्मानवोऽपि याति स्वर्गं तः पुनः ॥ अथवा परिपृच्छामो मुनिं किं विदिहागतम् ९ ॥ अतीतानागतं विदं कथायिष्यति सो
 सिलं ॥ अनंतरं हि त्यक्तार्थं तत्सर्वं विदधामहे १० ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ एवं प्रबोधि तालोकैः क्षणमिदु मतीतदा ॥ आश्वस्ता सर्वकयेन प्रमृष्याश्रूणि वास
 सा ११ ॥ विसर्जयामास तदालोकान् सर्वान् समागतान् ॥ त्यक्त्वा सौभाग्यविह्वानि प्रपदे कृशतां श्रुतम् १२ ॥ रुदती शोचती तस्यौ श्वसती मूर्छिता मुहुः ॥ ततो
 द्वादश वर्षं तिनारदो दिव्यदर्शनः १३ ॥ आजगाम गृहं तस्य यद्दृच्छा विचरन्मुनिः ॥ दृष्ट्वा तं विललापाशुवदंतीं भवच्छितं १४ ॥ दुःखं चाकथयत्तस्मै जातं द्वाद
 शवर्षिकं ॥ निश्मरुदं तस्य हर्षयन्मुनिब्रवीत् १५ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ ॥ क्वापि तिष्ठति तेभ्यो न तं शोचि तु महसि ॥ शिरश्छादय नीलेन वा
 ससाकर्णभूषणे १६ ॥ कर्णयोः कुरु आलेत्वां विभक्तं कुंभशुभम् ॥ वलयानि च करयोः कठे मंगलसूत्रकम् १७ ॥ ॥ हिमवानुवाच ॥ सर्वज्ञस्य मुनेर्वक्या
 द्विश्वस्तासत्यवादिनः ॥ तत्कालं सर्वमानाय्यहर्षिता सा तथा करोत् १८ ॥ आकार्य ब्राह्मणान् सर्वान् संपूज्य नारदं पुरा ॥ संपूज्य सकलांस्तान् तदौदानान्यने
 कशः १९ ॥ वादयामास वाद्यानि शर्करां च गृहे गृहे ॥ प्रेषयामास च तदहर्षादिदुर्मतीशुभा २० ॥ वस्त्रांतं बूलदानेन ददा ब्राह्मणस्य सा ॥ प्रणिपत्य पुनर्देवमु
 निं नारदमादरात् २१ ॥ स्वभद्रं प्राप्ते पृच्छ दुपायं राजकन्यका ॥ ॥ इदमत्युवाच ॥ ॥ कुत्र तिष्ठति तेभ्यो न तं शोचि तु महसि २२ ॥ केनोपायेन वेदं ददर्शनं त
 स्य मे भवेत् ॥ अनुग्रहं कुरु मुने तमुपायं वदस्व मे ॥ व्रतं दानं तपोऽपि दुःसाध्यमापि यद्भवेत् २३ ॥ नारद उवाच ॥ व्रतं तु परमं ते ह कथाभिः समासतः ॥ न भः शु
 क्तु चतुर्थी तदभेदपरयामुदा २४ ॥ नद्यांतं ढागे वाप्यां वा दंतथावनपूर्वकं ॥ स्नानं प्रभातसमये कुरु संकल्पपूर्वकम् २५ ॥ शुक्लवासा गृहं गत्वा मृगमयीं सूतिमु
 त्तमाम् ॥ कुर्याच्च तुर्जुं स म्यगणेशस्य मनोरमाम् २६ ॥ उपचारैः षोडशभिः पूजयेत् स्थिरचेतसा ॥ एकाग्रमेकमंक्तं वा स्वयंकुर्यात् प्रयत्नतः ॥ उपोषणं वा कुर्वी
 तया वद्वा द्रव्यार्थिका २७ ॥ गीतवादिनृत्नद्यौर्ब्राह्मणानां च भोजनैः ॥ महोत्सवं प्रकुर्वीत विभवे सति शोभने २८ ॥ एवं व्रतं कुरु शुभे भवति स हि स मेप्यसि ॥ पाता
 लेनागकन्याभीरुद्धेन जीविताशुभे २९ ॥ सत्यं ब्रवीमि ते सत्येनाप्यथामभाषितं ॥ हिमवानुवाच ॥ ॥ इत्युक्ता तेन मुनिना व्रतं प्रारभदागत् ३० ॥ गते मु

पकरोबली ॥ तादृशैर्वीरानिकौरमात्यैःसर्वकैर्दृतः १० निघ्नन्मृगान्वराहंश्चप्रयन्नगंगप्रति ॥ अममाणोवनेनराजादृष्टोरक्षसपुंगवैः ११ चकंपेराक्षसान्द्र
 स्वाशीतिज्वरयुतोयथा ॥ दरीमुखान्गतेनित्रान्व्यादितास्यान्नस्रष्टः १२ दृष्टानविदुताःसर्ववीराःसेविजनाअपि ॥ केचिद्यमक्षयंयतामूर्छिताःकेपि
 भूगताः १३ तत्रैकाराक्षसीक्रूरादृष्टाकामातिमुंदरम् ॥ तंष्टपंपरिरभ्यैवचुंबेकामममोहिता १४ तस्यामात्यान्भगेकृत्वाभक्षयामासेसकान् ॥ एतस्मि
 न्नरेराजापलायनपरोययौ १५ कासारमध्येमग्नोभून्नाक्षाद्राक्षसीचतम् ॥ सधृतोनागकन्याभिर्नीतःपातालमंदिरम् १६ भूषितोनागकन्याभिर्वबालं
 कारभूषणैः ॥ पप्रच्छुर्नागकन्यास्तंकुतजागमनंतव १७ कोसिकस्यासिर्किनामवदसत्यंनरोत्तम ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वातांजगादनराधिपः १८ अहंचं
 द्रांगदोनामहेमांगदमुतोबली ॥ मालवेविषयेकर्णनगरेवसतिर्मम १९ राक्षसीभयविभ्रस्तःप्रविष्टःसलिलंमहत् ॥ अवतीभिरिहानीतोयत्पृष्टतन्निवेदितं
 २० अक्षिताःसर्वलोकांममसुगयाभिरनस्यह ॥ सरोजप्रसादेनजीवंस्तिष्ठाभिसंप्राप्तम् २१ इतितावचनंश्रुत्वापुनरुचुष्टुपंतदा २२ ॥ ताऊबुः ॥ ॥ भ
 वास्माकंपतिरिहसर्वमेत्स्यतितेप्रियम् ॥ अस्माकंनागकन्यानांभागश्चातीवदुर्लभः २३ तासांभितिवचःश्रुत्वाप्रोवाचदृष्टपसत्तमः ॥ एकपत्नीव्रतंमेस्तिमातर
 स्तत्कथंयजे २४ सोमवंशप्रसूतानांज्ञांधर्मान्नर्त्तवीमिवः ॥ परद्रव्यंपद्रोहंपरदारंस्तैथैवच २५ परनिंदांचनेच्छतिदृष्ट्वाःसौम्याश्चसाधवः ॥ अधीतिर्य
 जंनदानंशरणागतपालनम् २६ निषिद्धाचरणंनैवविध्यर्थप्रतिपालनम् ॥ एतेधर्मास्त्रिवर्णानांयाजनादिव्यद्विजे २७ अधिकंसर्ववर्णानामातिथ्यपर
 मंतम् ॥ इतिश्रुत्वादृष्टपवचोस्त्रिलानागकुमारिकाः २८ प्रशेषुस्तंविद्युत्स्वंबहुधास्त्रिभ्रम ॥ बंधुर्निगडैस्तंतादुःखिताःकामविह्वलाः २९ राक्ष
 सीतुजलंमशयतर्दर्थेत्तत्सरोगतम् ॥ अक्षयित्वाजलचरान्नाट्यत्परमंतदा ३० इमंवृत्तान्तमशृणोद्वाज्ञीराजीवलोचना ॥ पर्यंकस्थास्वदूतात्साराक्षसीतोवश
 पिताव ३१ मग्ननिशम्यनृपतदुःखितापातिताभुवि ॥ मूर्छामवापमहतीसखीभिर्परिवीजिता ३२ सिकाशीतलतोयेनरुदंतंभिर्मुहुः ॥ उपवि
 ष्ठाप्ररुदतीव्रतविक्षःशिरोमुखम् ३३ शुशोचपरमालोपैर्भर्तैःकांतेतिजल्पती ॥ क्लगतप्राणनाथोमेहित्वामांप्रियवादिनीम् ३४ सर्वावयवसंपूर्णप्रणतांप्रिय
 वारिणीम् ॥ अर्तुकार्यतानिदंनित्यंचातिथिपूजिकाम् ३५ कुत्रोद्देश्यतिमेनाथोनिद्रांवाकुत्रयास्यति ॥ कांचनंशयनंहितापराधार्थस्तरणैर्वृतम् ३६ कथं
 स्नास्यतिकोतोमेहित्वातैलंसुगंधिकम् ॥ लोकानांपालनंकोद्याविनतेनकरिष्यति ३७ प्रजानांसर्वलोकानांबाणानांरंजनचक्रः ॥ अस्तंयातोऽगुणनिधिः
 प्रतापनिधिरद्यकिम् ३८ दिशश्चूच्याःप्रपथ्याभिर्विनतेनमहात्मना ॥ क्वाहंसुखंप्रपथ्यामिदमुखंसांप्रियास्यति ३९ इहलोकेपेरेवापिनसुखंकुलयो
 पिताम् ॥ हीनानांस्वामिनादेवयदेतत्स्वामिनासह ४० शरणागतगुप्तिचिदीनानांककरिष्यति ॥ एवंबहुविधंदीनारुदतीभृशविह्वला ४१ तत्याजत्रो
 दयित्वासाभूषणानिचदूरतः ॥ कंकणानिचसर्वाणिबभञ्जचमुमुञ्च ४२ ॥ इतिश्रीभगवत्पु०उपा०चंद्रांगदोपाख्यानेत्रिपंचाशतमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥

नौनभोमासिदैनैःकतिभिर्गते ॥ द्विरदाननमूर्तिसाचकारपार्थिवीशुभां ३१ पूर्वोक्तविधिनापूजाचकारसुमनोहरां ॥ दिव्यगंधैर्दिव्यवल्खैर्दिव्यैश्चकुसु
 मैरपि ३२ दिव्यैर्नानाविधैश्चैवैवैद्यैःफलकांचनैः ॥ दीपैःपुष्पांजलीभिश्चप्रक्रमैर्नतिभिःस्तवैः ३३ तन्नामस्मरणैर्ध्यानैस्तोषयामासंतविभुम् ॥ गीत
 वादित्रनृत्याद्यैर्ब्राह्मणानांचभोजनैः ३४ पलमांत्रणयोगमुक्त्वाचकारव्रतमुत्तमं ॥ नभःशुक्लचतुर्थ्यादिचिरनष्टप्रियाप्तये ३५ नारदस्यमुनेर्विक्रयाद्यावद्वा
 द्रचतुर्थिका ३६ ॥ इतिश्रीगणेशपु०उपा० इंद्रमतीनारदसंवादचतुःपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥ हिमवानुवाच ॥ समाप्तेव्रतेतस्यागणेशस्यप्रसा
 दतः ॥ पातालैनागकन्यानामन्यथाभून्मतस्तदा १ मोचयामासुराजनंपुपुलुश्चयथाविधि ॥ वक्षैराभरणैश्चैवनानारत्नमहाधनैः २ अश्वमनोजवंद
 त्वाविससर्जुर्दंपतदा ॥ कासाराद्वहिरागत्यबध्वाचाश्वमहाद्रुमे ३ स्नातियावन्नागरैर्कैर्दृष्टःकतिपयैर्दृष्टः ४ अपरेप्रणिपत्यैनंप्रच्छुःकोभवानिति ४
 कुं.त्य.कुतआयतःकिंनामावदनःप्रभो ॥ इतितेषांचयःश्रुत्वापप्रच्छदृष्टपसतमः ५ इंद्रमत्याःकुमारस्यकुशलंखेदसंयुतः ॥ ततोबुबुधिरैतमालि
 लिंगमुदाजनाः ६ ऊचुश्चदृष्टेभार्यास्त्वेदानींगितायहम् ॥ उपवासव्रतवतीकृशाधमनिंसंयुता ७ कुमारैर्जीवमास्थायजीवमात्रावशेषिता ॥ केचिच्च
 नगरंगत्वाशुभांवातामवोषयन् ८ अत्यासजनवाक्येनश्रुत्वासादृष्टपमागतम् ॥ आनंदाब्धौनिमग्नामूढहृद्भजानिवयोगविव ९ ततोमात्मानंपुरस्कृत्यसैन्यान्य
 प्रेषयच्चतम् ॥ चित्रध्वजपताकाभिरशोभयतसागुरम् १० वीथीरासिचयामाससभाःसंपाद्यततः ॥ स्वात्मानंभूषयामाससोऽंकारसूषणैः ११ गोभूहिर
 ण्यदानाद्यैस्तोषायित्वाह्रिजान्बहून् ॥ आरात्तिक्यंकरेदत्त्वापतिवत्स्त्रिजनस्यसा १२ गीतवादित्रघोषेणपुरात्सरउषागमत् ॥ अमात्यास्तुपुरोगत्वाप्रणम्यनृ
 पपुंगवम् १३ आलिलिङ्गमुदासर्वप्रणेषुश्रयथाक्रमम् ॥ उपविष्टेतुष्टपतौउपविष्टास्तदाज्ञया १४ सर्वांकुशलप्रश्नाद्यैस्तोषयित्वायथाक्रमम् ॥ मानयि
 त्वातथालोकान्दत्वातांबूलवाससी १५ स्वयंजगामशिविरमिंदुमत्यादृष्टोत्तमः ॥ कारयामाससविधिद्वादशब्ददशैर्द्वजैः १६ पुण्याहवाचनंकृत्वागणेशा
 र्चनपूर्वकम् ॥ संपूज्यशंकरंसम्यक्द्विजांश्चदक्षिणादिभिः १७ बभंजश्रीफल्यकत्वाततस्तत्तत्पुरतोययौ ॥ ददर्शतत्रेन्द्रमुतीभिर्दिशोऽंकारमिव १८ नीराज
 यित्वा राजानंयुवतीभिःसभर्ताभिः ॥ लाजपुष्पमयीद्विष्टिताभिःसाकारयत्तदा १९ प्रसृजयनयेनसम्यगानंदंभुषयिषुते ॥ हर्षशोकान्वितौतौतुपरस्परमयोचतुः
 २० परस्परविद्योगार्थिकथयामासतुःशुचा ॥ अनिवार्यप्रकृतिभिःसात्त्वितौबहुलौक्तिभिः २१ आनयित्वातुराजानंसमारोहामहागजे ॥ नानालंकारसंयुक्तेषु
 ताकाछत्रसंयुक्ते २२ पादरक्षयैःपरिवृतेचतुर्ध्वाविगजिते ॥ शतंयष्टिधरास्तस्यवारयंतोययुःपुरः २३ अग्निशस्त्रधराश्चाश्वरथारोहाजनेकशः ॥ सव्यदक्षि
 णतोरान्नो गजलक्षययुल्लु २४ नटानृत्यांगनाद्यधवादकांबांदिनःपुरः ॥ ततःपश्चाद्भजानीकाःपुरविधियुरादरात् २५ सैन्येनरजसाव्याप्तेदिननाथेहतप्रभे ॥
 अलंकृतेपुरेतिस्मिन्नप्राज्ञायतकिंचन २६ ततःपरस्परसंतवाजामुःस्वस्वनिवेशनम् ॥ मुस्थाराजगृहं नीताःपुनराज्ञापूजिताः २७ वस्त्रतांबूलदानेनेनाज्ञा

कास्तेरज्ञासहस्रभासदः १३ विह्वलास्तेर्किंकिमितिज्ञातुदूतानचोदयन् ॥ तदूताःप्रागमन्द्रध्रुविमानंनसूर्यसन्निभम् १४ कस्यचिद्वैश्यपुत्रस्यराज
 दूतस्यकुष्ठिनः ॥ पतितंदृष्टिपतेनतद्विमानमहीतले १५ ततोदूताःसमागम्यशशंसुदृष्टं पतितदा ॥ तद्विमानंमहाराजपुण्यकृदेवसंयुतम् १६ देदीप्य
 मानंपतितंदुष्टेष्टधामहीतले ॥ ततोतिहर्षितोगजाप्रकृतिद्वयसंयुतः १७ अश्वारूढोययौतत्रविमानंद्रष्टुमुत्सुकः ॥ मन्यमानोमहाभान्यंस्वजनैःपारि
 वारितः १८ अनेकवाद्यानिर्घोषैर्विमानस्यातिकंययौ ॥ ददृशुस्तत्रशक्रंतेनैरुत्तीर्यथानतः १९ नानालंकारसंयुक्तसर्वदेवगणैर्युतम् ॥ बद्धांजलिपुटो
 राजाप्रोवाचबलसूदनम् २० धन्ययेमद्यधरणीधन्यजन्मचंसंपदः ॥ पूर्वजाःसर्वचक्षुषिधन्यान्वयशचीपते २१ यद्दर्शनंमृत्युलोकेभवंतासानुगस्य
 मे ॥ यस्यतेवशगालोकाब्रह्मेशानादयःसुराः २२ शताश्वमेधेतोदृश्यान्यथाजायतेक्काचित् ॥ नजानेकेनपुण्येनसोद्यदृष्टोखिलैर्जनैः २३ इदंचते
 विमानंयत्कथंनिपतितंभुवि ॥ एतन्मेसंशयंदेवछेत्तुमहर्षिसंप्रतम् २४ गतवान्कुत्रचभवात्रगंतावाशंममेप्रभो ॥ शक्रउवाच ॥ राजञ्जृणुमहाश्व
 र्थंकाथितंनारदेनमे २५ तदहंकथयिष्येत्वांशृणुष्वैकमनादृप ॥ नारदउवाच ॥ मृत्युलोकंगतःशक्रश्छुण्डेशश्रमंप्रति ॥ गणेशस्यस्वरूपेणतिष्ठतो जपतो
 निशम् २६ तद्वद्यानात्स्वरूपस्यदृष्टंकौतुकमद्भुतम् ॥ पूजितस्तेनमुनिनागजाननस्वरूपिणा २७ नत्वातंमुनिमाष्टच्छयदर्शनार्थतवागतः ॥ भूमौसारूप्य
 तौनैवदृष्टान्यप्रशतक्रतो २८ ॥ शक्रउवाच ॥ अहंचनारंदपूज्यविस्मयचक्षणेनतम् ॥ अत्युत्सुकतयायातोमुनिद्रष्टुतथाविधम् २९ विमानवरमास्यामनोम
 स्तवेगवत् ॥ मुनिदृष्ट्वाचसंपूज्यद्विरदाननरूपिणम् ३० भृशुंदिंप्रणिपत्याथतस्यपूजांप्रदृह्य ॥ चलितःसपरीवारोऽंगतुकामोमरावर्तो ३१ यावतेनगरा
 भ्याशौविमानमिदमागतम् ॥ तावदूतस्यतेदृष्ट्वाकुष्ठिनःपापकारिणः ३२ पतितंभूमिभोगोस्मिन्सर्वेतेकथितंनृप ॥ शूरसेनउवाच ॥ तपसाकेनवाशक्रगजान
 नस्वरूपता ३३ प्राप्ताभृशुंदिनातेनतद्ब्रह्मस्वममप्रभो ॥ नहिमेतृप्तिरस्तीहशृण्वतस्तत्कथामृतम् ३४ ॥ इतिश्रीगणेऽष्टषट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥
 ॥ शक्रउवाच ॥ हंततेकथयिष्यामिक्थामिक्थामेतांपुरातनीं ॥ यथातेनापिसादृश्यंगणनाथस्यभक्तिः १ दंडकारण्यदेशेषुनगेरंनंदुराभिधे ॥ एकैकैर्वर्तकोदु
 श्रोनाम्नानमैवविश्रुतः २ आबाल्याच्चौर्यैर्निरतौयौवनेजारकर्मदृत् ॥ प्रत्यक्षदृष्टिविगमाद्वरेतेचशपत्यपि ३ शपथान्कुलोमिथ्यापरहृद्देकारकान् ॥
 ततोनिःसारितोग्रामार्तं द्यूतमद्यतौयतः ४ लोकैर्बहिर्दूरतरंगिरिकंदरकानने ॥ स्थितःकांतायुतोमार्गेजघानपथिकान्बहून् ५ एवंबहुधनोजातोनाना
 लंकरणैःस्त्रियम् ॥ भूषथामाससुतांतोषथामासमायया ६ शस्त्रंखड्गंसेदंचपाशाशन्धनुरनुत्तमम् ॥ दंडंचोभयतोलेहंवहन्पूणैर्महेषुभी ॥ वृक्षात्रेकोट
 रैवापिस्थितोमारयतेबहून् ७ नानाविधानिवरतूनिवासांस्याभरणांनिच ॥ गृहेसंचयतेनीत्वाविक्रीणातिपुरांतरे ८ यथेष्टंभजतेनिरत्यंविषयान्मंदिरैर्निजे ॥

१ कुष्ठिदृष्ट्या ६० पाठान्तरम् । २ महान्येविस्मययश्चित्ते जायते च पुनःपुनः इतिपाठान्तरम् ३ लोकैः ६० पा० ।

एवं पापसमाचरो हं त्यरण्येषु नपि ९ एकदा कस्यचित् पृष्ठे धावितो योजनावधि ॥ स तु तस्माद्गतो दूरं स्व खित्वा पतितो भुवि १० तत उत्थाय कष्टेन गतेनैर्यथैखलः ॥ अपश्यत्पथि गच्छन्सतीर्थं गणेशं शुभम् ११ अकरोन्मज्जनं तत्र भ्रममेव व्यपोहितम् ॥ ततो गच्छन्सविषयं दर्शयिषुद्रलम् १२ जपं तं गणनाथस्य मंत्रं नाम समन्वितम् ॥ सङ्गमुद्यम्य निष्कोशं मुद्रलस्यातिव्यथौ १३ कैवर्तको नामनामा हं कुत मतिस्तदा ॥ जगलुस्तस्य शस्त्राणि सङ्ग्राहिषि दृढमुष्टितः १४ अन्यथा चापवद्धिस्तस्य दुष्टस्य तत्क्षणम् ॥ द्विदाननभक्तस्य मुद्रलस्य प्रभावतः १५ जहास मुनिस्तस्योसौ दृष्ट्वा तंतुतथा विधम् ॥ पप्रच्छ संयतः कस्माच्छस्त्राणि गलितानि ते १६ बद्धान्यपि च सर्वाणि पतितानि कुतो वद ॥ ॥ कैवर्तक उवाच ॥ ॥ गणेश तीर्थस्नानेन मुनेन रालोकेन च ॥ ज्ञानवैराग्ययुक्तो सावब्रवीन्मुद्रलं वचः १७ आश्चर्यं परमं मन्ये कुंठस्नानेन मे मतिः ॥ विषरीता भवद्ब्रह्मन्विशेषाद्दर्शननेते १८ बाल्यादप्रभृति मे दुष्टा बुद्धिः पापस्ता भवद् ॥ असंख्यातानि पापानि कृतान्य द्वावधि प्रभो १९ इदानी मे वनिर्विण्णमतिमेव तत्प्रसादतः ॥ नादास्ये पुनरतानि शस्त्राणि पतितानि मे २० कुरु मे नृग्रहं पूजं मुद्रस्वभवा र्णवात् ॥ साधवो ह्यनुग्रहं तिदिनानुदुष्कृतिनोपि च २१ नसाधुसंगमः क्वापि यथा दृष्टो महा मुने ॥ यथा शेषविषं पार्कान् धातुं पुष्टयामेव २२ ॥ शक्र उवाच ॥ एवमुक्तो मुद्रलोसौ तं जगाद कृपां न्वितः ॥ शरणागतं सत्यागे स्मरं दोषं विशेषतः २३ मुद्रल उवाच ॥ विधिप्रयुक्ते दानादौ नाविकारोऽस्ति कुत्रचित् ॥ तथापि तेनामजपं कथयामि प्रसादतः २४ गजाननस्य परमं सर्वसिद्धि कं नृणाम् ॥ ततः प्रणाममकरं कैवर्तो मुद्रलमुनिं २५ सकंस्थापयामास तस्य भूष्यभयंकरं ॥ गणेशाय नम इति नामं नृमुपादिशत् २६ स्वयं हिरोपयामास पुरस्तस्य धरातले ॥ उवाच चैनं संप्रीत्या यावदागमनं म २७ तावज्जपस्व नाम मे दयावद्यच्छिंसां कुग ॥ एकासनगतो वायुभक्षः एकाग्रमानसः २८ सायं प्रातर्जले देहियच्छिंमूले निरंतरम् २९ ॥ शक्र उवाच ॥ उपदिष्टो मुद्रलेन नामा कैवर्तकस्तदा ॥ निराशो जीविते तस्यैतस्मिन्नेतद्विहितमुनौ ३० एकासनगतरण्ये जपनामं नृकम् ॥ पुरोधाय मुनेर्येष्टे वृक्षच्छायां समाश्रितः ३१ निराहारो निरीहश्च जितेन्द्रियगणवेशी ॥ एवं सहस्रवर्षं तिसायश्चिः सांक्रुा भवद् ३२ ततः प्रतीक्षा मकरोन्मुनेरागमनस्यसः ॥ वल्मीकैवोष्ठिततनुलताजालसमन्वितः ३३ ततो मुनिर्मुद्रलोपि देवा तं देशमाययौ ॥ स्मरारचतदा यष्टिं च कैवर्तकं यदा ३४ ददर्श भ्रममाणः स सांक्रुा यष्टिमुत्तमौ ॥ वल्मीकाक्रांतं देहं च तं कैवर्तकं मुनिः ३५ दुश्चरं मुनिभिः सर्वैरास्थितं तत्पुत्तमं ॥ लक्षितं नेत्रमात्रेण यतता मुनिना तदा ३६ उत्साद्य तस्य देहस्थं वल्मीकं मुनिसत्तमः ॥ मंत्रितेन जलेनास्यसिषे चांगं च सर्वशः ३७ तदैव दिव्यं देहं तं जगाद मुनिसत्तमः ॥ प्राप्तं वंगणेशस्य सारूप्यं करयोगतः ३८ द्विकं प्रजपंतं च नाम वैनायकं शुभं ॥ उन्मीलिते तदनेत्रे मुनिना बोधितस्तुलसः ३९ तस्य नेत्रोद्भवो बह्विधुद्गद्गगनगतः ॥ त्रिलोकीमुद्यतो दग्धुं मुनिना वारितो यतः ४० सोपितं मुनिमानस्य स्वगुं स्वरुणा युतं ॥ आलिङ्गमुदायुक्तस्तनयः पितरं यथा ४१ उपदिष्टो मुद्रलेन नामा कैवर्तकस्तदा ॥ वारुमीकावपु

नरूपन्नेमानयामासतसुतम् ४२ चकारानामर्कस्यमुद्रलोमुनिरादत् ॥ भूमध्यानिगिताशुडाभ्युडातिततोन्नय ४३ एकाक्षरंचमंत्रचतस्मैप्राहा
थमुद्रलः ४४ वरानस्मैदौपश्चाद्भवत्त्वमुनिसत्तमः ॥ इंद्रादिदेवगंधर्वैःसिद्धैरच्यतमोभव ४५ यथागजाननोदेवोध्यतोद्दृष्टोवनाशनः ॥ तथाहित्व
मपिमुनेभ्युशुंढिःप्रथितोभव ४६ यस्यतेदर्शनस्यात्सकृतकृत्योभवेन्नरः ॥ आयुश्चकल्पलक्षतेअविताममवाक्यतः ४७ एवंबहुविधातस्मैवरान्
यच्छतिमुद्रले ॥ ययुरिन्द्रादयोद्गुणमुनयोनारदादयः ४८ उचुस्तंप्रणिपत्यैवभ्युशुंढेतवदर्शनात् ॥ सार्कजन्मनोविद्यापितरौचतपोयशः ४९ त्वमेव
गणनाथोसिपूजनीयोसिमुने ॥ सतुसंपूज्यतान्सर्वोपगम्यचविमृज्यच ५० पुनःपद्मासनगतोजजापैकाक्षरंमनुम् ॥ पुरोमूर्तिप्रतिष्ठाप्यगणेशस्य
मनोहराम् ५१ उपचारैःषोडशभिरपूपुजदिनोदिने ॥ आश्रमश्चभौवापीसरोवृक्षलतादिभिः ५२ त्यक्तैर्वैःसिंहमृगैर्नकुलैर्भुजगोतमैः ॥ ततोवर्षशत
स्यतेप्रसन्नोभृद्जननः ५३ उवाचमत्स्वरूपसर्वकर्मथंतपसेतपः ॥ कृतकृत्योसिसायुर्ज्यायुषांतेचलभ्यसे ५४ इदंक्षेत्रंमुविख्यातंनमलेतिअविष्यति ॥
अनुष्ठानकृतमन्त्रनानासिद्धिप्रदंष्टणाम् ५५ मन्मूर्तिदर्शनादन्नपुनर्जन्मभागभवेत् ॥ अपुत्रश्चलभेत्पुत्रान्विधार्थीज्ञानमाप्नुयात् ५६ ॥ शक्रउवाच ॥ इतिक
थितंसर्वशूरसेनद्योत्तम ॥ यत्त्वयापरिपृष्टंमेकिमन्यच्छ्रेतुमिच्छसि ५७ इतिश्रीग०भ्युंद्दयुपाख्यानंनमसपंचाशत्तमोध्यायः ५७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवंभु
त्वाशूरसेनोमरुवद्वाक्यमुत्तमम् ॥ पुनःप्रच्छतंव्यासःप्रीतःश्रुत्वाकथामृतम् १ ॥ शूरसेनउवाच ॥ केनोपायेनदेवेशयानंतेगगनंव्रजेत् ॥ तमुपायंकुरुविभो
वदवाकिकरोमिति २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवंपुनःकृतप्रश्नंप्राहसुरारिहा ॥ शृण्वतांसर्वलो कानांस्मयमानंदंवचः ३ ॥ इंद्रउवाच ॥ काश्चित्स्यादिहसंकष्टचतुर्धात्र
तकारकः ॥ विप्रोवाक्षात्रियोवापिनगरेतेष्टोत्तम ४ तस्याब्दकृतपुण्येनसम्यग्दत्तेनभूभुज ॥ इदानींप्रचलेदेतन्नायथायुतपूरुषैः ५ नृपउवाच ॥ कथंव्रतंतु
संकष्टचतुर्थ्याविदमेमुने ॥ किंपुण्याकिंफलंतस्यकोविधिःकस्यपूजनम् ६ पुराकेनकृतंचात्रसिद्धिर्यस्मिन्कृतेभवत् ॥ एतत्सर्वंशुनासिरुपयावदविस्तरात् ७
॥ शक्रउवाच ॥ अत्राप्युदाहरंतीमितिहासंपुरातनम् ॥ कृतवीर्यस्यसंवादनारदेनमहात्मना ८ बभूवबलवानाजकृतवीर्योमहीतले ॥ सत्यशीलोवदान्य
श्च्यवचमानीमहारथः ९ जितेन्द्रियोमिताहारोदेवाद्विजनिषेवकः ॥ यस्यावगजयोधानारंथिनांसर्वधन्विनां १० नसंख्याविद्येतेराजसह्याद्विषयासिनां ॥
मंदिरेयस्यसौवर्णःपर्यंकाभ्राजनानिच ११ नासीदौढंबरांप्रांपाकार्थमपिपर्वदा ॥ यस्याद्वादशसाहस्राब्राह्मणाःपंक्तिभोजिनः ॥ १२ ॥ सुगंधानामयस्या
सीरपत्नीधर्मपरायणा ॥ पतिव्रतापतिप्राणत्रैलोक्येतिमनोरमा १३ नानालंकारसुभगाद्विजदेवातिथिप्रिया ॥ एतौदंपतीराजन्नपुत्रौसंबभूवतुः ॥ १४ ॥
पुत्रार्थंसर्वदानानिब्रतानिचतपांसिच ॥ चक्रतुर्नियमानन्यान्याज्ञांश्चबहुदक्षिणान् १५ नानातीर्थानिक्षेत्राणिजग्मतुःपुत्रलिप्सया ॥ तथापिनाभवत्पुत्रो

जन्मांतरकृतैनसोः १६ एकदहःस्वितो राजा समाहूय समंत्रिणः ॥ राज्यमुद्रांश्च कोशं च जनाजनपदास्तथा १७ तेष्यो निवेद्य सर्वतो जगमुर्वनुमतमम् ॥
 वल्कलाजिनसंवीतौ दंपती तप आस्थितौ १८ जितेंद्रियौ जिताहारौ जीर्णपणानिलाशिनौ ॥ चक्षुर्मात्रेण लक्ष्यतौ दृष्ट्वा धनारदो मुनिः १९ जनकं कृतवीर्यं
 स्थीपि तु लोकरस्य मब्रवीत् ॥ अपुत्रत्वात्प्रायगतो विद्येत तनयस्तव २० कृतवीर्यो मृगुलोके श्वः परशो मरिष्यति ॥ यदितस्य भवेत्पुत्रो नाकलो कप्रदो रोकः ॥
 २१ कृतवीर्यस्तदा जीवेन्मृतो वा स्वर्गमाप्नुयात् ॥ इत्युक्त्वानारदो यातः पश्यति स्माद्भुतं भुवि २२ भृशुं देः पितरौ पुत्रौ तस्य पत्नी स कन्यकाम् ॥ अग्निवाल कुले
 घोरैर्कुम्भीपाके ह्यधो मुखान् २३ याम्यदूतैस्तान् कृत्वा नानाकन्दतो विविधा व्रजान् ॥ तेषामाक्रन्दितं श्रुत्वानारदः करुणानिधिः २४ आगय कथयामास ते
 बाहुः संभृशुं हये ॥ नारद उवाच ॥ शक्रादयो देवगणमुनयः कपिलादयः २५ यस्य ते दर्शनं कर्तुं याति हरिं बरुपिणः ॥ तत्कथं पितरौ पत्नी पुत्राः पुत्र्यश्च क्रियते
 २६ यमलोके कुम्भीपाके पच्यंते तव दोषतः ॥ त्वंचापि ज्ञानसंपन्नः कथं तन्ना वबुध्यसे २७ पूर्वजानां त्वमुद्धारयन् कुलं रुमहा मुने ॥ शक्र उवाच ॥ भृशुं देरिति
 ततो वाक्यं श्रुत्वा मुनीरितम् २८ दुःस्वितः पितृदुःखेन भृशं ज्वलन् बह्विवत् ॥ उपार्थो च तया मासतेषां मुद्धारकारकम् ॥ ददौ श्रेयः स संकष्टचतुर्थी व्रतजं तदा २९
 विलोक्य प्रणिधानेन भृशुं दीप्तपरोक्षिवत् ॥ ध्यात्वा गजाननं देवकरो धृत्वा शुभं पयः ३१ उवाच पितृनुद्दिश्य याचः देव गजाननम् ॥ भृशुं देरुवाच ॥ यदि भक्त्या कृ
 तं मे स्ति गणनाथ व्रतं तव ३१ तदा तस्य प्रभावेन शीघ्रमुद्धार पूर्वजान् ॥ एवमुक्त्वा तु ततो गजाननकरो क्षिपत् ३२ क्षिप्तमात्रे तदा तोये गजाननप्रसादतः ॥ वि
 मानानि समाख्यसे वदेव रूपाणि ३३ सेव्यमाना अप्सराभिः स्तूयमानाश्च चारणैः ॥ गंधर्वैर्गीयमानास्ते गणेशस्थानमासुवन् ३४ अन्येपि कुम्भीपाके च न
 रादृक्कृतिनो भवन् ॥ तेषि सर्वे विमानस्थाः पदगणेश्वरययुः ३५ एवं व्रतस्य महिमा मया ते परिकीर्तितः ॥ यदेकदिनपुण्येन सर्वे भवेत्स जतिगताः ३६ जन्मवधि
 कृतं येन संकष्टं व्रतमादरात् ॥ तेषां पितस्य पुण्यस्य संख्यां कर्तुं नैव क्षमः ३७ अतस्तस्य प्रभावेन विमानं प्रचलेन्मम ३८ ॥ इति श्री गणेश उपासकष्टचतुर्थी व्रत
 कथनं नामाध्यायः ५८ ॥ राजोवाच ॥ कुम्भीपाकाद्विनिःसृत्य ते पुण्यातेषु वैदिवम् ॥ कषुपायं संकृतवान्कृतवीर्यपिता तदा १ ॥ शक्र उवाच ॥ ब्रह्म जी
 कंजगामाशु दर्शकमलाननम् ॥ दुःस्वितो नारदाच्छ्रुत्वा वंशविच्छेदमात्मनः २ प्रणम्य तमपृच्छत्सं वंशविच्छेदकारणम् ॥ मम पुत्रोति धर्ममायदा न्योयज्ञ
 कारकः ३ देवतातिथिभक्तश्च मान्यमानयिता भृशम् ॥ नानाविधप्रयत्नं स पुत्रार्थं कृतवान्विधे ४ तथापि नाभयत्कस्मात्तस्य पुत्रः सुरेश्वर ॥ राज्यं प्रकृति सात्क
 त्वावायुभक्षः स्थितो वने ५ अस्थिमात्रावशेषो सावधश्चो वामरिष्यति ॥ जन्मांतरि यंतस्यैने गच्छेत्प्रभो ६ तसु पायं दयां कृत्वा वदमेकमलासनम् ॥ तं प्राप
 यिष्ये तत्राहं स्ववंशस्य विष्टद्वये ७ एवं सुललितां वाणीं श्रुत्वा वाच तथा विधिः ॥ श्रूयतां तव पुत्रस्य पूर्वजन्ममेवेरितम् ८ सामान्नाभवत् पूर्वव्रतं वनगरे श्वजः ॥
 इच्छामांति तं रायस्य दर्शनं पुण्यनाशकत्वं ९ एकदतेन वित्तस्य लोभेन पयिधातिताः ॥ द्वादश ब्राह्मणाः शंतास्त्यक्तास्तेन गृहं तरे १० सर्वे तदीयमादाय निशि

स्वगृहमागतः ॥ माघकृष्णचतुर्थ्यासुदयेशशिनोचप ११ गणेशेतिगणेशेतिपुत्रमाहूयसत्वरम् ॥ अलब्धान्नजलस्तेनसहवबुभुजेमुदा १२ कालेनतस्य
 पुत्रोसौपंचत्वमगमन्निशि ॥ चंद्रोदयेचतुर्थ्यातुकृष्णायामेवभूभुज १३ अज्ञानकृतसंकष्टचतुर्थीव्रतसंभावात् ॥ पुण्याद्वैनायकंधामजगाममुखदंतुसः १४
 विमानवरमारुढोवीक्ष्यमाणोप्सरोगणैः ॥ वैमानिकैःस्तूयमानोदिव्यपुष्पैरथार्चितः १५ तेनैवपुण्यशेषेणकृतवीर्याभिधोदृपः ॥ तवपुत्रःसमापेदुत्तुत्वमधु
 नाभुवि १६ तद्वीवक्षयात्तस्यपुत्रउत्पत्स्यतेनघ ॥ इतिब्रह्मवचःश्रुत्वाचकंपेसदृष्टोत्तमः १७ पप्रच्छपुनरेवासावुपायंपापनाशनम् ॥ कृतवीर्यपिताउवाच ॥
 ब्रह्महत्याकृतंतस्यपापंपनश्येत्कथंविधे १८ तद्ब्रह्मस्वदयासिधोयद्यपिस्त्रासुदुष्करम् ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ सचेद्भूतंसंकष्टचतुर्थीसंज्ञकंत्व १९ सुतः
 करिष्येतेसम्यक्कृत्दापापात्प्रमोक्ष्यते ॥ ॥ राजोवाच ॥ कथंतत्क्रियतेब्रह्मचक्रस्मिन्मासेवतंशुभे २० तत्सर्वदमेस्वामिन्येनपापंलयंन्रजेत् ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥
 चतुर्थीभौमवारेतुमाघेकृष्णभवेद्यदि २१ शुभमुहूर्तंबंद्रेचकुर्यात्स्थारंभमस्यह ॥ दंतधावनपूर्वाणिस्नानानिचैकविंशतिं २२ कुर्वतीनिराकर्माणिजेपमंत्रंततः
 परम् ॥ निराहारोभवेन्मौनीपरनिंदाविवर्जितः २३ दुष्टकर्मचतांबूलवर्जयेन्नियमेनच ॥ वर्जयेज्जलपानंचपरद्रोहंचपैशुनम् २४ तिलाभलककल्केनदिनां
 तेस्नानमाचरेत् ॥ एकाक्षरंषड्णवाजपेद्वावैदिकंमनुम् २५ गणेशप्रीयेतस्यनाममंत्रंयथाविधि ॥ ध्यायेत्स्थिरेणमनसादेवदंगजाननम् २६ मुहु
 र्तिमात्रेणततःपूजयेद्गणनायकम् ॥ उपचारैःषोडशभिर्नैवेद्यैर्विधैरपि २७ मोदकापूपशष्कूलीलकुर्वेदकैरपि ॥ पायसैर्विधैर्वैद्यैर्नैवेद्यैर्होष्यकैः
 २८ फलैर्नानाविधैःपूगतांबूलैर्दक्षिणादिभिः ॥ एकविंशतिदूर्वाभिर्दोषैश्चकुसुमैरपि २९ चंद्रेदयेर्धदानेनतिथयेमंत्रपूर्वकम् ॥ गजाननायपश्चात्तु
 चंद्रायचततःपरम् ३० निवेद्यपूजनंनत्वाक्षमाप्यचततःपुनः ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्याशक्त्यावाचैकविंशतिम् ३१ दशद्वादशवाशकोदक्षिणाभिः
 सुतोपयेत् ॥ कथांश्रुत्वाततःसम्यक्स्वयंभुंजीतवाग्यतः ३२ गीतवादित्रवाषेणेशोरात्रितोतोनयेत् ॥ एवंव्रतंचैकवर्षंकृतंचेद्यान्तोदृप ३३ सर्वपा
 पक्षयात्तस्यभवितापुत्रउत्तमः ॥ अन्यवाचितयेत्कामयंतंप्राभुयान्नरः ३४ सर्वसंकष्टनाशःस्यात्परचक्राद्भयंनहि ॥ शममूलेजपंस्तिष्ठन्नुपवासपराय
 णः ३५ आचन्द्रोदयपर्यंतंव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ अंधोमूकोजडःपंगुस्तदीप्सितमवाधुयात् ३६ दारात्पुत्रान्ननंराज्यंलभेतान्नसंशयः ॥ थावणादिषुमासे
 शुष्टतलङ्कादिकंष्टथक् ३७ भक्षयेद्दर्षपयंतस्त्यसिद्धिरनुत्तमा ॥ श्रावणेसमलङ्कान्नभक्षयेदभिभक्षणम् ३८ जाश्वनेचोपवासंचकार्तिकेदुग्धपा
 नकम् ॥ मार्गशीर्षेनिराहारंपौषेगोमूत्रपानकम् ३९ तिलांश्चभक्षयेन्माघेफाल्गुनेघृतशर्कराम् ॥ चैत्रमासेपंचगव्यंवैशाखेशतपत्रिकाम् ४० घृतस्यभो
 जनंज्येष्ठेषाषाढेमधुभक्षणम् ॥ ॥ कृतवीर्यपिताउवाच ॥ अंगारकचतुर्थ्यातुविशेषोभिहितःकृतः ४१ वदत्वंकृपयाब्रह्मन्प्रश्रयान्वतार्यमे ॥ शृण्वतो नचमे
 वसिर्गजाननकथांशुभां ४२ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेचतुर्थीव्रतकथनमैकोनषष्टितमोऽध्यायः ५९ ॥ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अंगारकचतु

ध्यास्तुमाहिमानमहीपते ॥ शृणुष्ववहितोभूत्वाकथयामिसमासतः १ अवंतीनगरेराजन्भाराद्रूजोमहायुनिः ॥ वेदवेदांगविवेकप्राज्ञः सर्वशास्त्रविशारदः २
अग्निहोत्रतोनिर्गच्छिष्याध्ययनतत्परः ॥ नदीतीरगतेस्तिष्ठन्ननुष्ठानरतोमुनिः ३ एकस्मिन्नेवसमयेद्वेष्टातनाप्सरोवरा ॥ तांश्चक्षुचक्रमेभोक्तुंभारद्वाजोमहामु
निः ४ अकस्मात्कामिर्नद्विष्टकामासक्तोभवन्मुनिः ॥ कामबाणाभिभूतः सन्निपपातमहतिले ५ अतिविह्वलगान्त्रस्तुरगरेतः प्रचस्वले ॥ प्रविष्टतस्तद्रेतः
प्रथिवीबिलमध्यतः ६ ततएकः कुमारोभूजपाकुसुमसन्निभः ॥ तंधिरत्रिषिंहवशात्पालयामाससादरम् ७ जतुः स्वतेनधन्यसांभनुतोपितरौकुलम् ॥ ततः सप्त
सर्वर्षस्तापप्रच्छजर्ननिजां ८ मयिलोहितिमाकस्मान्मातुषेदहमास्थिते ॥ कश्चमेजनकोमातस्तन्ममाचक्षुस्सांप्रतम् ९ ॥ धरण्युवाच ॥ भारद्वाजमुनेरे
तःस्स्वलितंमयिसंगतम् ॥ ततोजातोसिरेषुत्रवर्धितोसिमयाशुभ्रम् १० ॥ सउवाच ॥ तर्हिमेमुर्निमातर्दशैयस्वतपोनिधिं ॥ ब्रह्मोवाच ॥ तमादायतदादे
वीभारद्वाजंगामकः ११ उवाचप्रणिपत्यैतत्त्वद्वायुप्रसवंस्तुतम् ॥ वयितंतंपुरोधार्यस्वीकुरुष्वमुनेधुना १२ तदाज्ञाययौधात्रीस्वयामरुचिरं तदा ॥ भारद्वा
जः सुतंलब्ध्वा सुमुदेचाल्लिङ्गतम् १३ आग्रायशिरउत्सर्गस्थापयामासंतमुद्रा ॥ सुमुहूर्तेशुभलम्प्रचकारोपनयमुनिः १४ वेदशास्त्राण्युपादिश्यगणेशस्य
मनुशुभ्रम् ॥ उवाचकुर्वन्नुष्ठानगणेशप्रतिथेचिरम् १५ संतुष्टोदास्यतेकामात्रसर्वस्तवमनोगताव ॥ ततः सनमर्दतीरेपद्मासनगतोमुनिः १६ संनियम्यैद्वि
याण्यशुध्यायहंरवमंतरा ॥ जजापरममंत्रवायुभक्षोष्टृशंकशः १७ एवंवर्षसहस्रंसतपस्तेपेमुद्रारुणम् ॥ भावकृष्णचतुर्थ्यात्सुदयेशशिनोमले १८ द
शैयामासरूपंस्वंगणनाथोथादिगुभुजम् ॥ दिव्यांबरभालचंद्रनानायुधलसत्करम् १९ चारुशुङ्गलसहस्रैर्षर्पैर्नकुलम् ॥ सूर्यकोटिप्रतीकाशंनानालंकार
मंडितम् २० ददर्शरूपंदैवम्यसबालः पुरतःस्थितम् ॥ उत्थायप्रणिपत्यैतं तुष्टावजगदीश्वरम् २१ ॥ भौमउवाच ॥ नमस्तेविद्वानाशायनमस्तेविद्वत्कारिणे ॥
सुरासुराणामीशायसर्वशक्त्युपबृंहिणे २२ निरामयायनित्यायानिगुणायुगच्छिदे ॥ नमोब्रह्माविदांश्चेष्टस्थितिसंहारकारिणे २३ नमस्तेजगदाधारनमोब्रह्मे
लोक्यपालक ॥ ब्रह्मादेयब्रह्माविदेब्रह्मणेब्रह्मरूपिणे २४ लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपायदुर्लक्षणभेदेनमः ॥ नमः श्रीगणनाथायपरेशाशयनमोनमः ॥ इतिस्तुतः प्रसन्ना
त्मापरमात्मागजाननः २५ उवाचक्षुष्णयावाचाबालकैः सहर्षयन् ॥ गजाननउवाच ॥ तवोग्रतपसास्तुष्टोभक्त्यास्तुत्यानयापिच २६ बालभविष्यैतिद
दामिवांछितां चरात् ॥ एवमुक्तोभूमिपुत्रोवचऊचेगजाननम् २७ ॥ भौमउवाच ॥ धन्यादृष्टिर्जननमर्पमेदर्शनात्तेसुरेशधन्यज्ञानंकुलमपिबिभोभूः सशैलाद्य
धन्या ॥ धन्यचैतत्सकलमपितपोयनदृष्टास्त्रिलेशोधन्यावाणीवसतिरपिपयासस्तुतोमूढभावाव २८ यदितुष्टोसिदेवशस्वर्गेभवतुमोस्थितिः ॥ अमृतं पा
तुमिच्छामिदेवैः सहगजानन २९ कल्याणकारिमेनामन्यातिभेतुजगन्त्रये ॥ दर्शनमेचतुर्थ्यातेजातपुण्यप्रदंविभो ३० अतः सापुण्यदानित्यंसर्वसंकष्टहारि
णी ॥ कामदाव्रतकर्तृणांत्वत्प्रसादात्सदास्तुच ३१ ॥ गणेशउवाच ॥ अमृतं पास्यसेसम्यग्देवैः सहधरास्तु ॥ मंगलेतिचनान्नात्वंलोकेश्यातिगमिष्यसि

३२ अंगारकेतिरक्तत्वाद्ब्रह्मसुमत्यायतःसुतः ॥ अंगारकचतुर्थीयैकारिण्यांतिनराभुवि ३३ तेषामब्दसमं पुण्यसंकष्टीव्रतसंभवम् ॥ निर्विघ्नतासर्वकार्येभविष्य
 तिनसंशयः ६४ अवंतीनगरेराजाभविष्यसिपरंतप ॥ व्रतानामुत्तमं यस्मात्कृतं तत्र तमुत्तमम् ३५ यस्य संकीर्तना न्यस्त्यः सर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ब्र
 ह्मोवाच ॥ इति दत्वा वसेदेवः पिदधे द्विरदाननः ३६ ततस्तु भंगलो देवंस्थापयामास भक्तिः ॥ शुंडामुखं दशभुजं सर्वावयवसुंदरम् ३७ प्रासादं कारया
 मास गजाननमुदावहम् ॥ संज्ञां भंगलमूर्तीति देवदेवस्य सो करोत् ३८ ततो भवत्कामदा वृक्षं सर्वजनस्य तत् ॥ अनुष्ठानात्पूजनाच्च दर्शनात्सर्वमोक्षदम् ३९
 ततो विनायको देवो विमानवरमुत्तमम् ॥ प्रेषयामास स्वर्गैर्भौममनेतुं भक्तिम् ४० ते गत्वा तेन देहेन तं भौममानयन्बलात् ॥ गणेशस्यातिकंराजंस्तद्व्रतमिवाभ
 वत् ४१ ततो भौमो भवत्ख्यातलैलोक्ये स चराचरे ॥ यतो भौमेन संकष्टचतुर्थी भौमसंयुता ४२ कृता प्राप संस्वर्गं चाप्नुत पानं सुरैः सह ॥ अतश्चांगारकयुता च
 तुर्यी प्रथिताभुवि ४३ चिंतितार्थप्रदानेन चिंतामणि रिति प्रथाम् ॥ प्रयातो भंगलमूर्तिः सर्वानुग्रहकारकः ४३ पारिनेराचुनगरात्पश्चिमप्रथितो भवत् ॥ चिं
 तामणिरिति ख्यातः सर्वविघ्ननिवारणः ४४ अधुना सिद्धगंधर्वैः पूज्यते स विघ्नदये ॥ ददाति वांछितानर्थान् पुत्रपौत्रादिसंपदः ४५ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनासं
 हे अंगारकचतुर्थीव्रतोपाख्यानोपाष्टितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एकदा हं गतो राजन् कैलासं गिरिशालयम् ॥ उपाविष्टः स भामभ्यर्चयन् नारदमा
 गतम् १ तेनापूर्वफलं चैकं शंकराय निवेदितम् ॥ यया चे गणपस्तनुकुमारोऽपि च शंभवे २ कस्मै देयं फलमिदं अपृच्छच्छंकरोऽपि माम् ॥ अहं प्रोवाच ब
 लायकुमारा यो तितं ददा ३ दत्तांशे विनतस्मै तनुक्रोधच गजाननः ॥ ततो ब्रह्मा स्वभवनं गत्वा स्रष्टुमिषे सः ४ तत्र विघ्नकरो विघ्नं चकार परमाद्भुतम् ॥ उ
 ग्रं रूपं समास्थाय भीषयामास मां तदा ५ मयि भ्रांति स विधुदृष्टा क्रूरतरंतु तम् ॥ अहसत् परमं चन्द्रः स्वर्गोद्गिरिदाननम् ६ ततः परमक्रुद्धो सावशपत्तं विधुत
 दा ॥ अदर्शनीयं शैलौक्ये मद्भाक्यात्वं भविष्यसि ७ कदाचित् केन दृष्टः समहापातकवान् भवेत् ॥ एवं शत्वा गतो देवो निजधाम गणैर्दृतः ८ चंद्रस्तु म
 खिनी दीनो लीनश्चिंतामये चंदे ॥ अणिमादिगुणोपेतजगत्कारणकारणे ९ कथमाचरितं दौष्ट्यमज्ञानाद्बालवन्मया ॥ अदर्शनीयः सर्वेषां विघ्नो मलि
 नो भवम् १० कथं सुरूपं वदंश्च कलाभिः सुरतोषकः ॥ एतस्मिन् व्रतं रदैवैः श्रुतः शपो महान विधोः ११ तत्रेयुर्वह्निशक्राद्यान्नास्ते सौगजाननः ॥ त्वं
 विजिज्ञातुः सुरीवास्ते विघ्नकारणकारिणे १२ ॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ त्वं देवदेव जगतामसि वंदनीयस्व पांसि हं सि विदधासि येष्टमीश ॥ त्वं
 निर्गुणोऽपि गुणकृत् गुणिनां त्र्यधीश त्वामेव देवशरणं वयमवधाताः १३ पाहीश नो खिलजगत्तवशात्पभितं चंद्रे पराधिनि कथं पतितं सुकष्टम् ॥ तस्मादयं च जगदी
 श जगच्चंद्रः शर्मा त्रयाममुवने शतधा विधेहि १४ कष्टे निपतितं विशवं अदृश्यं शशिनि प्रभो ॥ अनुग्रहं च चंद्रस्मिन्नलोक्ये कर्तुमर्हसि १५ नाज्ञासीद्यस्य ते रूपं म
 हिमानं श्रुतित्रयम् ॥ सकस्य स्तवनीयः स्यात्तथापि स्तूयसे खिलैः १६ कृतकस्यावयं ते द्यदर्शनाद्वाषणादपि ॥ शरणं ते प्रपन्नाः स्मः प्रपन्नातिहराव्यय १७ इ

तितद्वचनं श्रुत्वा जगाद द्विरदाननः ॥ सुप्रसन्नः स त्वैस्तेषां धर्मकामार्थमोक्षदः १८ ॥ ॥ विकट उवाच ॥ प्रसन्नो हं सुराः स्तुत्या वृणु ध्वं वाञ्छितं महत् ॥
 असाध्यमपि बोद्ध्या त्रिषु लोकेषु यद्वेत् ॥ १९ ॥ ॥ देय ऊचुः ॥ सुधाकरः नुग्रहेत स र्वं इहामहे वयम् ॥ अनुग्रहीतस्मिन्स्तु र्वेषां नेग्रहो भवेत् २०
 ॥ ॥ गणेश उवाच ॥ एकाऽब्दं वातदर्थं वातदर्थं धर्ममथापि वा ॥ अदर्शनयोस्तु शशिद्विना न्यं वा वं सुराः २१ ततस्ते दंढवत्सर्वे प्रणुद्मि रदाननम् ॥
 उवाच प्रणतांस्तान्स्तु विकटो भावपूर्वकम् २२ अप्रमाणं कथमहो वचनं कर्तुमुद्यताः ॥ शरणं च प्रपन्नानां न त्यागं कर्तुमुत्सहे २३ मेरुश्च लपते रघुवाहिः शी
 तो भवेद्वादि ॥ मर्यादा मुत्तजेत् सिंधुर्वचो मेना न्नतं भवेत् २४ अथापि गदता वाक्यं शृणुष्वं सुरसत्तमाः ॥ भद्रशुक्लचतुर्थ्यो ज्ञानतो ज्ञानतोऽपि वा २५ अभि
 शापी भवेच्च ददर्शनाद्दृशद्दुःखभाक् ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा देवामुमुदितोऽखिलाः २६ ओमिति प्रणिपत्योचुः पुष्पवृष्टिच चिक्षिपुः ॥ तदनुज्ञां गृहीत्वैतु र्वायं द्रमसं प्र
 ति २७ तमूचुस्त्वं मूढतरो यो ह सा द्विरदाननम् ॥ त्रैलोक्यं संकटोक्षितं त्वया श्रेष्ठपराधिना २८ त्रैलोक्यनायके देवजगन्नय विधायिनि ॥ अव्यये निगुणे नित्ये प
 रब्रह्मस्वरूपिणि २९ गजानने खिलगुरावपराधं यतोचरः ॥ एवं नियमितं तेन सर्वलोकाहितेऽप्सुना ३० अस्माभिः परमक्लेशात्प्रसन्नोऽसौ कृतो विभुः ॥ आद्रपदचतु
 र्थ्या त्वं न द्रष्टव्यः कदाचन ३१ त्वं चापि शरणं याहि देवदंगजाननं ॥ तत्प्रसादाच्छुद्धतनुः पराख्यातिमवाप्स्यसि ३२ इति चन्द्रो वचः श्रुत्वा देवानां हितमात्मनः
 ॥ जगाम शरणं देवं शरणागतवत्सलम् ३३ गजाननं सुरशानमहेशानादिवदितम् ॥ जजाप परमं मंत्रमेकाक्षरमवाप हम् ३४ विश्वं द्रोणदिष्टं स परमेण समाधि
 ना ॥ दशद्वन्द्वं शरणागतपस्तेपे सुदारुणम् ३५ गंगायादक्षिणे तरे रमर्वासा द्विप्रदायिनि ॥ ततः प्रसन्नो भगवान्पुरोयातो गजाननः ३६ रक्तमाल्यांबरधारक
 चंदनचर्चितः ॥ चतुर्भुजो महाकायः सिंदूरारुणविग्रहः ३७ प्रमया आसयै लोकां कोटिभिर्यो धिक्प्रभः ॥ तेजः समूहं दृष्ट्वा तं प्रचक्रे भृशं शशी ३८ परमै र्वर्या
 स्थायकृतां जलिपुटः पुरः ॥ तर्कधामास मनसा प्रायं द्विरदाननः ३९ वंदं दातुमिहा यात इति मत्त्वाननामतम् ॥ तुष्टाव परया भक्त्या देवदेवं गजाननम् ४० ॥ चं
 द्र उवाच ॥ न मामिदं द्विरदाननं तं यः सर्वविघ्नहरते जनानाम् ॥ धर्मार्थकामास्तनुतोऽखिला न तस्मै नमो विघ्नविनाशनाय ४१ कृपानिधे ब्रह्ममया देव विश्वात्मने वि
 श्वविधानदक्ष ॥ विश्वस्य बीजाय जगन्मया त्रैलोक्यसंहारकृते नमस्ते ४२ त्रयीमया या खिलबुद्धिद्विद्विद्विप्रदीपाय सुराधिपाय ॥ नित्याय सत्याय च नित्यबुद्धे नि
 यंत्य निरीहय नमोस्तु नित्यम् ४३ अज्ञानदोषेण कृतो पराधस्तंक्षं तु महोसि दयाकरवम् ॥ तवापि दोषः शरणागतस्य त्यागे महात्मनः कुरु मे नृकंपाम् ४४ ॥ ब्रह्मो वा
 च ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा सुप्रसन्नो गजाननः ॥ तस्मै वरानन्दो देवः स्तुत्या न त्यासुतोऽपि तः ४५ यथापूर्वी स्थितं रूपं तथा तत्ते भविष्यति ॥ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां त्वां योन
 रः संप्रपश्यति ४६ तस्याभिशापो नूनं न स्यात्पापं हानिश्च मूर्खता ॥ तस्यामदर्शनयोऽसि यदुक्तं भैरुरः सह ४७ कृष्णपक्षे चतुर्थ्यां तु व्रतं त्यक्त्वा क्रियते नरैः ॥ तवोदये

१ मत्पूजानन्तरं पूजयिष्यति पाठान्तरम् ।

हंपूज्यस्वंपूजनीयः प्रयत्नतः ४८ दर्शनीयः प्रयत्नेन विपरीतं ब्रतं वृथा ॥ ललाटे कलयातिष्ठममप्रीतिकरः शशिन् ४९ प्रतिमांसाद्वितीयायां नमस्य
 श्रद्धा विष्यसि ॥ एवं लब्धवरश्चंद्रो यथापूर्वाभवत्तदा ॥ ५० ॥ स्थापयामास वरदं नूतिं देवर्षिभिः सह ॥ भालचंद्रेति नामास्य च कुस्ते मुनयः सुराः ॥
 ५१ प्रासादं कारयामास कांचनं रत्नसंयुतं ॥ उपचारैः षोडशभिः पूजयामास सादरं ५२ पूजयित्वा सुराः सर्वे मुनयश्च वरानन्ददुः ॥ सिद्धिक्षेत्रमिदं लोके
 विख्यातं तु भविष्यति ५३ अनुष्ठानवतामत्र सर्वसिद्धिकरं भवेत् ॥ ततस्ते देवमुनयो न त्वां तद्विरदानम् ५४ यद्युग्रप्रसन्नमनसः स्वस्वस्थानं मुदा युताः ॥
 यातेषु देवमुनिषु देवापि पिदयेषु ५५ अंतर्हिते भालचंद्रं चंद्रोदृष्टमना इव ॥ स्वधामप्रतिपद्ये वस्वंधामप्रययौ तदा ५६ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उपा०
 चंद्रशपादानुग्रहवर्णनं मैकषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ कृतवर्धेऽपि ता उवाच ॥ चतुर्थ्यां कृष्णपक्षे तु मुक्तिश्रद्धे देये यतः ॥ क्रियेते तन्निमित्तं यत्पृष्टं
 तन्मो निरूपितम् १ दूर्वांकुरार्पणस्यापिश्रोत्रमिच्छामि कारणम् ॥ किमर्थं गणनाथस्य प्रिया दूर्वांकुरावद २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ हंत ते कथयिष्यामि दूर्वांकुरसमर्प
 णे ॥ यत्फलं गणनाथस्य श्रूयतां तद्गुणोत्तम ३ जांबेति नगरी ख्याता देशे दक्षिणेता भवत् ॥ क्षत्रियः सुलभोऽस्य तु गुणी दानी धनी बली ४ विवेक्यासन्मि
 न्यमानां शमीदमपरायणः ॥ सर्वशस्त्रार्थतत्त्वज्ञः सर्ववेदार्थतत्त्वविद् ५ विकटे भक्तिमान्त्रित्यंस्तुतिस्तोत्रपरायणः ॥ तस्य भार्या सुमुद्रा सन्निभ्रा परमविश्रुता ६
 अयं तु सुदुर्गसाध्वी स्वरूपाद्विकृताप्सराः ॥ देवविप्रातिथिपरापत्युश्चित्तानुवर्तिनी ७ पतिव्रतानां सर्वासामान्या श्रेष्ठतमा नृप ॥ एकस्मिन् दिवसे तौ तु दम्प
 तीस्नाननिर्मलौ ८ उपविष्टौ पुराणार्थपरस्परमनोनुगौ ॥ यावत्तावत्समायातो ब्राह्मणे मधुसूदनः ॥ भिक्षाभिलाषी स तत्परमे श्वरचित्तकः ९
 कुचैलश्च दरिद्रत्वात्सां बरोपि दिग्बरः ॥ सुलभस्तंतुदृष्ट्वैव प्रणाममुदायुतः १० जहास चैनं सहसामो हाविष्टो द्विजोत्तमम् ॥ स उवाच ततः शप
 प्रतिष्ठुं बोधमहामुनिः ११ क्रोधं संरक्तनयनं द्वैलोक्य प्रदहन्निव ॥ हलकृष्णकोनित्यानि यंदुःखसमन्वितः १२ वृषो भव कुद्वेवं यो हसति दृष्टेर्द्विजैः ॥
 मर्तुः शपं परिश्रुत्य सुमुद्रा क्रोधमूर्छिता १३ अशपत्तं द्विजं रूपासर्पिणिव पदाहता ॥ यत्तत्स्वयाविविकेन शापो दत्तः पतेर्मम १४ अतस्त्वं च क्रिवा नभू
 त्वा विघ्नाशी भव कुद्विज ॥ सोऽपि तामशपत्तं कूर्श्रुत्वा शपत्तदीरितम् १५ स्त्रीत्वात्त्वमशपोऽस्मात्त्वं चांडाली भविष्यसि ॥ दरिद्रादोषबहुला विष्णुभूत्रा
 दाशुभं करी १६ एवं परस्परं शस्त्राव्यक्तत्वा देहान् सुदुर्लभाक् ॥ सुलभो वृषभोजतो हलकृष्णवानभवत् १७ न विभ्रांति क्षणं तस्य विप्रज्ञापात्तदा भवत् ॥
 द्विजोऽपि रासमेयौ जातो सौमधुसूदनः १८ जाता सुमुद्रा चांडाली हृष्टा प्राणिर्विहिंसिका ॥ दरिद्रा पैशाचवती विष्णुभूत्राशनतत्परा १९ अतिशुष्कशरीरा
 सादंतुरा विकटानना ॥ कदाचिदुदतमाना सा दक्षिणेन गरस्य तु २० प्रासादं गणनाथस्य दर्शपरमाहुतं ॥ नानावृक्षलताजालैर्नानापक्षिगणैर्युतं २१ यत्र यो

१ चन्द्रोऽपि विपना इव इ० पा० । २ अवंती नगरी ति पाठान्तरम् ।

गीश्वराः केचिदनुष्ठानमस्ताः सदा ॥ उपासकागणेशस्यनियमस्थावसंतिहि २२ केचिकामार्थिनः केचिदपुत्रमोक्षधनार्थिनः ॥ कदाचिद्वाद्रमासस्यचतुर्थ्यातुष्ट
हेतुहे २३ तस्मिन्पुंसंप्रवृत्तोगणनाथमहोत्सवः ॥ अतिदृष्टिः प्रवृत्ताचमहाप्रलयसूचिका २४ चांडालीवृष्टिभीतासायातियद्यन्निवेशनं ॥ ततस्ततोखिलजनै
निरस्ताडनादिभिः २५ ततोदेवालयं यातापाणावर्गिप्रगृह्यता ॥ तत्राप्यताडयन्केचित् योगिभिस्तैर्निराकृता २६ प्रज्वाल्यसाटणैरग्निमुष्णांयंगानिकु
र्वती ॥ अकस्माद्वायुनाप्रागादेकोदूर्वाकुरस्तदा २७ पतितोगणनाथस्यमस्तकैदेवयोगतः ॥ सरासभः शीतभीतोयातोदेवालयंतदा २८ तदावृषोलांगलापु
मुक्तोदेवात्समायौ ॥ प्रासादंगणनाथस्यआविनोर्थस्यगौरवात् २९ उभावापि वृणंतस्यांङाल्यास्तौबभ्रुः ॥ परिमुञ्जनेतत्रतथोदुद्धमवर्तत ३०
लताभ्यांचैवशृङ्गाभ्यांगजाननसमीपतः ॥ तयोरास्यान्निपतितौशुङाचंपदेतदा ३१ दूर्वाकुरौगणेशस्यतुतोपचगजाननः ॥ ततःसायष्टिमादायेदोवतिक
मुपागमत् ३२ अहनतौखरवृषौस्वयंपूजांबभक्षच ॥ खुरशब्दंतयोः श्रुत्वाबुबुधेनिद्रितोजनः ३३ बहिःकारदंडेनमुष्टिकूर्परवाततः ॥ पलायनपरासा
पिताडिताशर्करादिभिः ३४ चांडाल्यारासभस्यापिस्पर्शशंकाकुलैर्जनैः ॥ स्नापितस्तीर्थतोयेनमंत्रितेनगजाननः ३५ पूजितः परयाभक्तयानानाद्रव्यैरनेक
शः ॥ वृषरासभचांडालीरितिदृष्टजनाः पुनः ३६ ताडयामासुरव्यशालुडैर्जनुभिस्तलैः ॥ देवद्वारेचपिहितेगतिस्तेषांनविद्यते ३७ भ्रमतांक्रंदातेषांत्रयाणां
दारुणैः स्वैः ॥ मनस्तुदेवेदेवस्यविकटस्यतदाहृतम् ३७ एतेषांपुत्रसंगेनपुनः पूजामभवत् ॥ एतैश्चपूजितश्चाहमेकदूर्वाकुरादिभिः ३८ प्रदक्षिणाबहुरा
कृतादृष्टेषुसत्स्वपि ॥ याद्रुष्टेषुसत्स्वपि ३९ समेमान्यश्चपूज्यश्चपूज्यः प्रदक्षिणां ॥ तस्मादेतान्विमानेनस्वधामप्रापयाम्यहम् ४०
एवंविमानमप्रीषीत्स्वगणैरुपलक्षितम् ॥ स्वरूपधारिभिर्देवोंगधवांप्सरभागैः ४१ युतंवादित्रनिचयैः पुष्पैःपरिमलैरपि ॥ दिव्यभोगसमायुक्तं पताकाव्य
जमंडितम् ४२ तानादायगणास्तेतुगजाननस्वरूपिणः ॥ तस्मिन्विमानेनिक्षिप्यादिव्येदहाः सुदायुतान् ४३ गजाननाज्ञयातस्यधामसंप्रापयन्नजवात् ॥ प
श्यतांसर्वलोकानामाश्चर्यमभवद्बुद्धि ४४ एतेषांपूर्वपुण्येनगतिरिषेतिचिदुक्त्वा ॥ ततोयोगीश्वराः केचित्स्यक्त्वाध्यानंगतागणान् ४५ पप्रच्छुः कथमेतेषांभूत
पुण्यागतिर्धुवा ॥ अतिपातकिनामेषांपुण्यलेशो न विद्यते ४६ गतिमुदुर्लभाकस्मात्प्राप्तानोगदत्तानघाः ॥ तदेवाशुचिरिष्यामस्यक्त्वा अनुष्ठानमात्मनः ॥
४७ असंख्यतोगतः कालो न देवोद्वेकपथंगतः ॥ विरक्तानां वायुजानुष्ठानवतांसदा ४८ धामप्राप्तिः कदानः स्याद्गणेशस्य वदंतुनः ४९ ॥ इति श्रीगणेशपुरा
णे उपासनाखंडे दूर्वोपाख्यानं नाम द्विषष्टितमोऽध्यायः ६२ ॥ ॥ ४९ ॥ गणाऊचुः ॥ शृणुध्वं योगिनः सर्वोत्थिरिच्छाम्यनश्चलम् ॥ यत्र शेषे अभिवेदं कुं स मर्थश्च
तुराननः १ तद्वक्तुं कः समर्थः स्याद्यथाशक्ति वदामच ॥ कुर्वीतस्तवनयस्य सर्वदाजशिवादयः २ तस्य को गणनाथस्य महिमानं वदेत् स्फुटम् ॥ इत्थं तदीयां लला
वातथापि शृणुतानघाः ३ दूर्वाकुराणां महिमानं ज्ञातो मुनिभिः सुरैः ॥ यज्ञोदने स्तपोभिश्च त्रैलोक्यैर्भैरवैः ४ अत्राप्युदाहरंतीमिति हासं पुरातनम् ॥ वा

सवस्यचसंवांदनारदस्यमहात्मनः ५ एकदानारदोगच्छद्वासंवद्रष्टुमुत्सुकः ॥ पूजितः परयाभक्त्याकृतासनपरिश्रमम् ६ मुनिं प्रपच्छबलहादूर्वामाहात्म्यमा
दरात् ॥ इंद्र उवाच ॥ किमर्थं देवदस्य गणेशस्य महात्मनः ॥ विशिषतः प्रियाबल्लभमहादूर्वाकुरासुने ७ ॥ मुनिरुवाच ॥ कथयामि यथाज्ञातं दूर्वामाहात्म्य
मुत्तमम् ॥ स्थावरे नगरे पूर्वैर्कोटिभ्यो भूम्नः ८ उपासको गणेशस्य तपो बलसमन्वितः ९ रमणीयतरस्तस्य ग्रासदाक्षिणमागतः ९ आश्रमः सुमहानासी
छतावृक्षसमन्वितः ॥ सरांसि फुल्लपद्मानियत्रासन्सुमहांति च १० भ्रमरैरुपजुष्टानि हंसकारण्डकेरपि ॥ चक्रवार्कैर्बैश्वेकच्छपैर्जलकुट्टैः ११
स तु ध्यानरतस्तत्र प्रारभत पउक्कटम् ॥ पुरः स्थाप्य महामूर्ति गणेशस्य चतुर्भुजा १२ सुप्रसन्नं सुवरदां दूर्वायुक्तं सुपूजिताम् ॥ जजाप परमं मंत्रं षडण्डं देवतोषक
म् १३ पप्रच्छ संशयाविष्टा पत्नी नाम्ना श्रयास्यतम् ॥ आश्रयोवाच ॥ स्वामि गजानने देवे दूर्वाभां दिने दिने १४ समर्पयसि कस्मात्वं दणैः कोपिन तुष्यति ॥
अस्ति चेत्तु पुण्यमेतन्तमेत्वं कृपया वद १५ कौटिल्य उवाच ॥ शृणु प्रिये प्रवक्ष्यामि दूर्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ धर्मस्य नगरे पूर्वमासीदुत्सव उत्तमः १६ सर्वे देवाः
संगंधर्वा जाहूता आप्सरो गणाः ॥ सिद्धचारणनागाश्च मुनयो यक्षराक्षसाः १७ तिलोत्तमाया दृत्यं त्याः प्रावारो न्यपतत् भुवि ॥ ददर्श तस्याः सयमः कुचौ चारुबुह
तमौ १८ अभवत् कामसंतप्तो विश्रांतो निरयत्रपः ॥ इषा लिंगितु तस्याश्चुर्वितु च तदाननम् १९ सदसो निर्गतस्तस्मा लज्जया धोमुखो यमः ॥ गच्छतस्तस्य रतश्च
रस्खलितं पतितं भुवि २० ज्वाला माल्यभक्तस्मात् पुरुषो विवृणोत ताननः ॥ कुर्वन् दृष्ट्वा रवं कूरं त्रासयन् भुवनत्रयम् २१ ददाहृष्टयिर्वोसर्वा जटाभिर्गनं स्पृशत् ॥ च
कंपेत्तस्य शब्देन त्रिलोकीमानसं भ्रशम् २२ तदैव विष्णुमगमंस्ते तु सर्वे सभासदः ॥ स्तुतिना नाविधां कृत्वानानास्तोत्रैर्यथा मति २३ प्रार्थयामासु रव्यग्राः स
र्वलोकि हिताय तम् ॥ स तैः सर्वैः समगमद्रजाननमनामयम् २४ तस्य नाशं ततो ज्ञात्वा तुष्टुः सर्व एव तम् ॥ देवा मुनयश्चोद्युः ॥ नमो विघ्नस्वरूपाय नमस्ते विघ्नहा
रिणे २५ नमस्ते सर्वरूपाय सर्वसाक्षिन्मोस्तुते ॥ नमो देवाय महते नमस्ते जगदादये २६ नमः कृपानिधे तुभ्यं जगत्पालने हेतवे ॥ नमस्ते पूजितं मे सर्वं संहारकारि
णे २७ नमस्ते भक्तवरदसर्वदोत्रे नमो नमः ॥ नमस्ते नयशरणसर्वकामप्रपूरक २८ नमस्ते वेदविदुषे नमस्ते वेदकारिणे ॥ कमन्यं शरणं यामः को नुनः स्याद्ग
यापहः २९ अकाल एव प्रलयः कथं लब्धो जनैरयम् ॥ हागजानने देवेश हाहा विघ्नहराव्यय ३० सर्वेषां मरणे प्राप्ते कथमस्मानुपेक्षसे ॥ इति तद्ब्रच न श्रुत्वा कद
णाब्धिर्गजाननः ३१ आविरासीत् पुरस्तेषां शिथुरूपो रिभीतिहा ॥ बिभ्रत् कमलनयने शतचंद्रनिभाननम् ३२ कोटि सूर्यप्रभाजालः कोटिकंदर्पजिह्व
पुः ॥ कुंदकुडमलशोभा जिह्वशो धरं विबजित् ३३ उन्नमो भृकुटी चारुनयनः कंबुकंठयुक् ॥ विशालवक्ष्वाजास्तुष्टुभुजद्वययुतो बली ३४ गंभीरनाभि
विलसदुदरो तिलसत्कटिः ॥ रंभाशोभा परिस्पार्द्धिगुरुश्चरुजानुयुक् ३५ सुचारुजं वागुल्गुल्गुश्च श्रीविलसत्पादपद्मकः ॥ नानालंकारशोभा द्योमहावर्धवस
नावृतः ३६ एवं देवनिरीक्ष्यैव नगरस्य पुरो भुवि ॥ उतस्थुर्देवमुनयो जयशब्दपुरःसरम् ३७ प्रणेमुर्देवहूमौ शक्रं देवगणायथा ॥ देवाः ऋषयश्च ॥ को भ

वान्कुतजायातः किंकार्यं वद नो विभो ३८ वयमेवं विजानिभिर्ब्रह्मैवात्मानं ३९ आविर्भूतं तु न्ना
 तुं दुष्टं संहारकारकम् ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा शिशुरूपी गजाननः ४० बभौ हास्य वद नः सर्वान् देवमुनिप्रति ॥ बाल उवाच ॥ भवं तो ज्ञानं संपन्नाय दुर्तं सत्यमेव तत् ४१
 अहंतस्य वधायै वद दुष्टस्य परपीडिनः ॥ निजच्छया बालरूपे विगेनां गुरुरर्षयः ४२ उपायं वच्मि वस्तस्य वधे तं कुत्सानघाः ॥ सर्वे भवद्विस्तं दृष्ट्वा नोदनीयो बलादहम्
 ४३ द्रष्टव्यं कौतुकं तस्य ममैवैव महत्तरम् ॥ एवं श्रुत्वा कृपावाक्यं सर्वैर्हर्षनिभराः ४४ ऊचुः परस्परं सर्वे न जानीमोभ्यपौरुषम् ॥ ईश्वरो बालरूपेण कर्तुं मस्य व
 धं नु किम् ४५ अवतीर्णो भवेन्नातुं पीडितं मुनयः ॥ इत्यमुक्त्वा तु ते सर्वे प्रणमुः सार्द्धं च तम् ४६ एतस्मिन्नेव काले तु कालानलस्य रूपधृक् ॥ दहनं दशदिशो भक्ष
 न्न लोके संसाधयौ ४७ कोलाहलो महानासि लोकां क्रंदतां तदा ॥ दृष्ट्वैव सर्वे मुनयः पलायनं परायण्युः ४८ तंच ते मुनयः प्रोचुः शीघ्रं कुरु पलायनम् ॥ नो चेद्विसि
 प्येत् त्वाद्यमु महानलं ध्रुवम् ४९ तिभिर्गिलेयथाभीना दुरागगच्छेद्यथा ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा परमात्मा गजाननः ५० बालरूपधरोतिष्ठत्यवतो हि मवा
 निव ॥ सुरर्षयो यदुर्ग्रास्य क्त्वा तत्रैव बालकम् ५१ ॥ इति श्री गणेश पुराणे उपपासनाखंडे हर्षाभा हास्ये त्रिषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥ ४४ ॥ जा
 श्रयो वाच ॥ देवर्षिपुत्रयतेषु बाले चावलवत्स्थिते ॥ किमासीत् कौतुकं तत्र बालकालानलोद्भवम् १ तत्सर्वं विस्तरान्महं कथया शुभमाहुने ॥ ॥ नारद उवाच ॥
 एतं याकृतप्रश्नं कौटिल्यो मुनिस्तमः २ यद्वचोच्छची भर्तस्तत्स्वशृणु मया दितम् ॥ ॥ कौटिल्य उवाच ॥ अवलेचलवद्बाले स्थिते तस्मिन् गजानने ३
 कालानल इवाभ्यभाययौ सोऽनलासुरः ॥ तस्मिन्क्षणे च लवापि च चालाचल संयुता ४ नभोदध्यानसदृशघनगर्जितनिस्वनैः ॥ निपेतुर्वक्षशास्त्राभ्यः पक्षि
 वंदानिभूतले ५ निर्वारिवारिधिजितो दृष्ट्वा उन्मूलितास्तदा ॥ प्रकंपनेन महतान् प्राज्ञायतार्किके च न ६ तस्मिन्नेव क्षणे देवो बालरूपी गजाननः ॥ दधारा नलरू
 पं तैर्दंभाया बलेन हि ७ प्राशत्सर्वेषु परश्वत्सु जलधिं कुंभजो यथा ॥ तत्सोचि चित्येदेव यद्ययं जठरे गतः ८ दहे त्रिभुवनं कुक्षौ दृष्ट्वा श्रमार्थं मुत्कटम् ॥ ततः शक्रो
 ददौ चंद्रतस्य वहेः प्रशंतये ९ भालचंद्रं तितं दवास्तु दुर्भुवनं योपि च ॥ तथापि न च शंतो भूद नलः कंठमध्यगः १० ततो ब्रह्मा ददौ सिद्धिबुद्धीमानसकन्यके ॥ १
 भोरूपद्वानयने केशैश्च लसंयुते ११ चंद्रवक्रैः सृतांगिरां रूपनाभौ सिरिद्धौ ॥ मृणालमध्यप्रवालहस्तैश्चैत्यस्य कारणे १२ उवाचे मे ममालिङ्गयत वशं तो नलो
 भवेत् ॥ तयोर्गालिने शंताः किंचिदेव दुताशनः १३ ददौ सुकोमलं तस्मै कमलं कमलापतिः ॥ पद्मपाणि रिति प्रोचुस्तं सर्वे सुमानुषाः १४ अशंति
 म्रौतुवरुणः सिंघे च शीतलैर्जलैः ॥ सहस्रपाणि न नांगिरां शोभैर्ददावथ १५ तेन बद्धे दगो यस्माद्बालबद्धो दगो भवत् ॥ तथापि शैत्यनापेदं कंठस्थानल
 संयुतः १६ अष्टाशीति सहस्राणि मुनयस्तं प्रेपिदरे ॥ अमृता इव दूर्वास्ते प्रत्येकं सेकं विशंति १७ आरोपयन्त्यस्तं केश्यतः शंतां तो नलो भवत् ॥ तुतोष परमात्मा
 सौदूर्वाकुरमरर्चितः १८ एवं ज्ञात्वा तु ते सर्वे पुण्ड्रं तं गजाननम् ॥ हूर्वाकुरैर्नैकैस्तैर्जहर्षां सौ गजाननः १९ उवाच च मुनीन् देवान् मरुतां भिक्षुनिर्मिता ॥ मह

तीस्त्वल्पिकावापिवृथाहूर्वाकुरैर्विना २० विनाहूर्वाकुरैः पूजाफलं केनापिनाप्यते ॥ तस्मादुषसि मद्भक्तैरैकावाप्यैकविंशति २१ मत्तया समर्पिताहूर्वाददाति
यत्फलं महत् ॥ नतक्रतुशतैर्दानैर्नैत्रैतानुष्ठानसंचयैः २२ तपोभिरुश्रैर्नियमैः कोटिजन्माजितैरपि ॥ प्राप्यते मुनयो देवाय हूर्वाभिरवाप्यते २३ ॥ कौण्डिन्य
उवाच ॥ इति तद्ब्रचनं श्रुत्वा देवाहूर्वाकुरैः पुनः ॥ आननुः परमात्मानं देवदेवं गजाननम् २४ जगज्जानंदं दुक्तोसौ नादयन् रोदसीभृशम् ॥ हृष्टानां सर्वदेवानां मुनी
नांच नृणामपि २५ अनेकशो वारं दत्त्वापि दधे बालरूपधृक् ॥ कालानलप्रभमन इति ते समूचरे २६ प्रासादो निर्मिते सर्वे स्थाप्य मूर्तिं गजाननीम् ॥ विघ्नहरो
यमित्यस्याभिधांच कुर्मुदामुगः २७ अन्नस्नानं तथा दानं तपोनुष्ठानमेव च ॥ अनंतं जायते विघ्नह्रस्यास्य प्रसादतः २८ जयः प्राप्नोयत स्तेनपुंश्च विजयाभिधम् ॥ सर्वेषां
सर्वेषांच हृत्वा विघ्नहर्तोसो भवत् २९ ॥ कौण्डिन्य उवाच ॥ इति कथितं सर्वदूर्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ श्रवणात्पठनाच्चास्य सर्वपापक्षयो भवेत् ३० पुरातन
मिति हासं शृणु मे गदतः प्रिये ३१ इति श्रीगणेशपुराणे उ० दूर्वामा० चतुःषष्टितमोऽध्यायः ६४ ॥ कौण्डिन्य उवाच ॥ कस्मिंश्चित्समये देवि सुखासीनं गजाननम् ॥ नार
दो मुनिरभ्यागाद्भूतं बहु वारैः १ साष्टांगं प्रणिपत्यैनं प्राहनः सार्धं कंजनुः ॥ यत्पुण्यनिचयैर्जोतदर्शनं ते गजानन २ इत्युक्त्वा स्वांजलिं बध्वा तस्थौ तत्पुत्रोत्तो
निः ॥ धृत्वा करेण तत्पाणिमुपवेशय दासने ३ गजाननो महाभागो महाभागं महासुनिम् ॥ नारदो भगवांस्तेन संतुष्टो मुनिपुंगवः ४ उवाच तं गणाधीशमाश्रयै हृदि मे
स्ति यत् ॥ तन्निवेदिताया तोनत्वात्वा पुनराव्रजे ५ ॥ गजानन उवाच ॥ किमाश्रयै त्वया दृष्टं हृदि किं ते भवति ॥ वद सर्वं विशेषेण ततो व्रजनिजाश्रमम् ६ ॥ नारद
उवाच ॥ मैथिले विषये देवजनको राजसत्तमः ॥ अतिमानि वदान्यश्च वेदे वेदांगपारगः ७ अन्नदानस्तो निर्यं ब्राह्मणपूजयत्यसौ ॥ नानलं कारवासोभिर्दक्षिणाभिरने
कशः ८ दीनांधरूपेण भूयश्च बहूद्रव्यं ददात्यसौ ॥ याचकैर्यच्च येत्यद्यत्त तेन प्रदीयते ९ तथापि न व्ययं याति द्रव्यं तत्स्य महात्मनः ॥ गजाननस्य संतुष्ट्या द्रव्यं तद्बर्ध
तेनु किं १० इत्याश्रयं महद्भुं प्रयातस्तद्ब्रह्म नहं ॥ ब्रह्मज्ञानाभिमानेन उपहासं मया करोत् ११ अहंच तमुवाचे तथं न्योसि दृष्टसत्तम ॥ चितिते तेपि भक्त्यायं
प्रयच्छति गजाननः १२ स तु गवां दुवाचे त्वमहं शीजगत्रये ॥ अहं दाता च भोक्ता च पातादापयिता तथा १३ मत्स्वरूपं विनानान्यद्विद्यते भुवनत्रये ॥ कर्ता च
कारणं चाहं करणं मुनि सत्तम १४ ॥ नारद उवाच ॥ इति तद्ब्रचनं श्रुत्वा क्रोधेनाहं जगाद तम् ॥ ईश्वराजगतः कर्तानान्यः कश्चन विद्यते १५ त्वं धर्ममिमं राज
नृदं भै नैव करोषि किम् ॥ दर्शयिष्ये साक्ष्यमस्य स्वल्पकाले न तेन च १६ इत्युक्त्वा तमहं यातस्त्वदंतिकं मिभानन ॥ कौण्डिन्य उवाच ॥ जाकण्ठेऽथ मुने वाक्यं पूज
यामास तं विमुः १७ अब्यादिभिरलंकारैर्द्रव्यैः पुणैः स च दर्शनैः ॥ मुनिराज्ञां प्रगृह्य वैकुण्ठे विष्णुमभ्यगात् १८ गजाननोपि मिथिलं राजभक्तिं प्रीक्षितुम् ॥ कु
त्सितं वेषमादाय सर्वज्ञोपि समाययौ १९ अनेकक्षतं संयुक्तं स वदत्तममंगलम् ॥ भक्षिकानि च याक्रांतं रदहनिमिवातुम् २० गच्छंतं तादृशं दृष्ट्वा न रानासान्निरोध
नम् ॥ कुर्वति वाससां किंचिदृषी वनंच यथा तथा २१ सर्वलभूच्छन्त्यन्गच्छन्नर्भकावलंसंयुतः ॥ द्रुपदारं समागम्य द्वापारालातुवाच सः ॥ राज्ञे निवेद्य तां दूताञ्च

तिथिमांसमागतम् ॥ ब्राह्मणक्षुधितं वृद्धं इच्छाभोजनकांक्षिणम् २ इतेतद्वर्धतथा चरुगुत्वातं जनकं नृपम् ॥ आनीयतामिति प्राहूताद्रुतौ नृकम् २४ ते हूता
प्रापयामासुः कुबैलमलिनं नृपम् ॥ ददर्श हूराजनकोकम्पतं माक्षिकावृतम् २५ अमृक्त्वं तं वृद्धं तं ब्राह्मणं श्रमवारिणम् ॥ तर्कयामास जनक ईश्वरोरुपधृक्कुकिं
२६ छलितुमांसमायातोयदिपुण्यं भवेन्मम ॥ समाधाय मे मनो ह्यस्य भाविष्यन् नृप २७ इत्येवं विवर्तय वै जनकं नृपसत्तमम् ॥ प्रवेशितो द्वारपालैर्ब्राह्मणः
पर्यट्टयत् २८ ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ चंद्राशुधवलं कीर्तिं श्रुत्वा ते हंसमागतः ॥ देहि मे भोजनं राजन् क्षुधितस्य चिरात् २९ मम दामिर्भवेद्यावत्तावदन्नं प्रदीयता
म् ॥ तव क्रतुशतपुण्यं भाविष्यति नरेश्वर ३० ॥ कौण्डिन्य उवाच ॥ इति वाचं निशम्या सौष्टहमध्ये निनाय तम् ॥ संपूज्य विविधैर्नैस्वाह्नमनुपेषयत् ३१ ए
कत्रासेन सर्वसंज्ञासाद्विजसत्तमः ॥ अथाच दन्नमन्यस नृपादात्पर्वतोपमम् ३२ तदप्येकेन जग्रास कवलेन द्विजोत्तमः ॥ यावदन्नं स्थितं तं सिद्धं पर्याप्तमयुत
स्ययत् ३३ तदहंतं पुरतस्तस्य बभूव क्षतत्रक्षणेन सः ॥ असंख्यतेषु प्रात्रेषु पल्लुक्षिताः सुतंदुलाः ३४ दीयते पुरतस्तस्य यः सिद्धश्चोदो नो भवत् ॥ स भक्षयति
सर्वतंतत ऊचैर्जनो नृपम् ३५ राक्षसो यं भवेत्प्रायः किमर्थं दीयते बहु ॥ राक्षसेभ्यः प्रदानेन न किंचित्पुण्यमाप्यते ३६ केचिद्वृद्धिमुक्तेन भक्षितेभ्यः स्य नो भ
वेत् ॥ तृप्तिः परमिकाराज्जान्यन्यमस्मै प्रदीयताम् ३७ तेतोधान्यानि सर्वाणि गृहे भूमौ स्थितानि च ॥ आनीया चिक्षिपुस्तस्य पुरागता निच ३८ पुंसोऽस्य द्विज
रूपस्य सर्वभक्षस्य चातिथेः ॥ नृत्वा सिमगमत्सोऽथ भक्षितेषु चतेषु च ३९ ततो हूता नृपं प्राचुर्ध्यान् यत्कापि न लभ्यते ॥ इति हूतवचः श्रुत्वा जनके धोमुखे स्थिते ४०
स्य स्तीत्युक्त्वा गमद्विप्रान् नृपासौ गृहं गृहम् ॥ दीपतामन्नामिया हते जनास्तं जगुस्तदा ४१ सर्वेषां गृहगान्यं सर्वज्ञासमाहृतम् ॥ जगत्स्वया खिलं ब्रह्मरग्न्य
तां यत्र ते रुचिः ४२ ॥ द्विज उवाच ॥ कीर्तिरस्य श्रुतालोकाद्ब्रदाता जनकारणः ॥ तृप्तिकामः समायातो ह्यतृप्तो हं कथं व्रजे ४३ तूष्णीं मृतेषु लोके
षु बभ्रमन्सददर्शह ॥ विरोचनत्रिंशिरसोर्मिं दिशं द्विजयोर्वरम् ४४ तन्मध्यं प्राविशत्सोहि हस्वामी वसतया ॥ सर्वोपस्कारा रहितं धातुपात्रं विवर्जितम् ४५ इति
श्रीगणेशपुराणे उपपासनाखंडे पंचषष्ठितमोऽध्यायः ६५ ॥ कौण्डिन्य उवाच ॥ धराभात्रास नौ तौ तु न भ्रातृवत्संयुतौ ॥ दिगंबरौ सर्वधातुसंस्पृशं वज्रजिता
वुभौ १ अयाचितं मुजौ नित्यं जलेन वा खिलाः क्रियाः ॥ द्विज रूपधरोऽपश्यत् कुर्वाणौ सत्स्वधुद्वये २ गृहं बभूव माक्षिका पुंमं शकैरभितो वृतम् ॥ मूर्तिं च गणनाथस्य
पूजितान् पुष्पपल्लवैः ३ अनन्यभक्त्या ताभ्यां च तत्पराभ्यां दर्शयत् ॥ तावूचे श्रूयतां वाक्यं यन्मया प्रोच्यते न वौ ४ मिथिलाधिपतेः कीर्तिं भुक्त्वा हं क्षुधितोऽष्टश
म ॥ तृप्तिकामः समायातो न स तृप्तिमाकरोत् ५ कर्मणा दांभिकैर्नैव सत्त्वं परिरक्ष्यते ॥ मम तृप्तिकर्तुं किंचिद्गृहे च दस्ति दीयतां ६ ॥ दुपती ऊचतुः ॥ चक्रवर्ती
नृपो योऽतीतेन तृप्तिमिति कृता ॥ आवाभ्यां तु दारिद्र्याभ्यां क्रियेयं तृप्तिकारकम् ७ नदी न दृजलैरिष्यं संख्येयं न पूर्यते ॥ विंदुमोत्रेण पथसासकं थं पूर्यते वद ८ ॥ द्वि
ज उवाच ॥ भक्त्या दत्तं स्वल्पमपि बहु तृप्तिकरं मम ॥ अभक्त्या वा यत्तदं भेन बहु दत्तं तथा भवेत् ९ ॥ तावूचतुः ॥ आवयोर्नैव हे किंचिच्छपथस्तो द्विजोत्तम ॥ पूजा

यैगणनाथस्यप्रातर्दूर्वाकुराहताः १० पूजितोगणनाथस्तैस्ततः एकाविंशत्यै ॥ द्विजउवाच ॥ ॥ भक्त्यादत्तः स एकोपितस्यैस्यावप्रदीयतां ११ ॥ कौण्डि
 न्यउवाच ॥ विरोचनादौतस्मैश्रुत्वावाक्यंतदीरितम् ॥ एकंदूर्वाकुरभक्त्यातेनत्वमोभवद्विजः १२ शाल्यन्नपायसान्नचनानापक्वान्नमेवच ॥ व्यंजनानिदस
 र्वाणिलेह्यचोष्यान्यनेकथा १३ विरोचनादौकल्प्यतास्मिन्मूर्वाकुरेवतम् ॥ गृहीत्वाब्राह्मणस्तुवभक्षपरयामुदा १४ तस्मिन्मूर्वाकुरेभक्त्यादत्तेनाथभ
 क्तिः ॥ प्रशशामद्विजस्यास्यतत्क्षणाज्जरानलः ॥ १५ ॥ तस्मिन्प्रमातेनप्राप्तातदक्षणमात्रतः ॥ आलिंगितिशिरसंतृप्तोहर्षावद्विजस्तदा ॥
 १६ तस्याजकुत्सितरूपंप्रकटोयुद्धजाननः ॥ चतुर्भुजोर्विंशदक्षः शृङ्गादंडविराजितः १७ कमलं परशुमालादंतंकरतलैर्दधत् ॥ महार्हमुकुटोराजत्कर्णकुण्डलम
 ङितः १८ दिव्यवल्गुपरीधानोदिव्यगंधानुलेपनः ॥ उवाचतौप्रसन्नास्मादंपतिसिगजाननः ॥ १९ ॥ दृष्टितंतवंशीप्रंमनसायंयमिच्छथः ॥ ॥ तौ
 ऊचतुः ॥ ॥ जन्मनीयन्ननौस्यातांतत्रतेदृढभक्तिता २० मुक्तिर्वादीयतादेवदुस्तराद्रवसागरात् ॥ नचावांचितयोरन्यत्रापेक्षिताभिमानन ॥ २१ ॥
 ॥ कौण्डिन्यउवाच ॥ ॥ इतितद्वाक्यमाकर्ण्यतेथयुक्त्वागजाननः ॥ पुनरालिङ्गयपिदधेयर्त्तत्रिशिरसंमुदा २२ एतस्मात्कारणादूर्वाभारोस्मैदीयतेम
 या ॥ अस्मत्स्यभक्षणाद्योनतृप्तिर्देवःसमाययौ ॥ २३ ॥ दूर्वाकुरेणचैकेनसतृप्तिपरमांययौ ॥ इतिकथितःसम्यगाश्रयेमहिमाशुभः ॥ दूर्वासमर्पणभवः
 श्रवणात्सर्वकामदः २४ इतिहासमिमंयत्तथाशृणुतेश्रावयेद्वयः ॥ सपुत्रधनकामाढ्यःपरत्रेहचमोदते २५ गजाननेलभेद्रक्तिनिष्कामोमुक्तिमाप्नुयात् ॥
 ॥ गणाऊचुः ॥ ॥ श्रुत्वापीत्यमितीहासमाश्रयांसंशयंपुनः ॥ २६ ॥ प्रपदेत्तद्विदंज्ञात्वाकौण्डिन्यःपुनरब्रवीत् ॥ आश्रयेशृणुमेवाक्यंसंशयस्या
 पनुत्तये २७ यद्ब्रवीमिहदिस्थस्यमयाज्ञातस्येतनवे ॥ एकंदूर्वाकुरंशृङ्खलं गच्छशीघ्रंविहो जसं २८ वदाशीर्वचनंपूर्वपश्चाद्याचस्वकांचनं ॥ दूर्वाकुरेणतुलि
 तंगृहीत्वातदिहानय २९ नयूननधिकंग्राह्यंतस्यभाराच्छुभानने ३० ॥ गणावूचुः ॥ इतिवार्णितस्यश्रुत्वागृहीत्वैकंतदाश्रया ॥ दूर्वाकुरंययौशक्रंभट्ट
 वाक्यपरायणा ३१ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनासंक्षेपेष्टषष्टितमोध्यायः ॥ ६६ ॥ गणाऊचुः ॥ आज्ञासातेनमुनिनास्वाभिप्रेतार्थसिद्धये ॥ एकंदूर्वाकुरंशृङ्ख
 लंशक्रसन्निधिमाययौ १ तमुवाचाश्रयाशक्रदेहिमेकांचनंशुभम् ॥ याचितुंत्वांसमायाताभट्टवाक्यात्सुरेश्वर २ ॥ इन्द्रउवाच ॥ किमर्थंत्वमिहायातायद्याज्ञा
 प्रेषिताभवेत् ॥ मयासंप्रेषितस्यातेजातरूपंस्वशक्तिः ३ आश्रयोवाच ॥ दूर्वाकुरस्यतुलयायद्भवेत्कांचनंसुर ॥ ततग्रहीष्येशचिभर्तन्यूनंनचवाधिकम् ४
 शक्रउवाच ॥ दूतैर्नानयशीघ्रत्वंकुबेरभवनंप्रति ॥ सदास्थतिसुवर्णचदूर्वाकुरमंतंशुभम् ५ गणाऊचुः ॥ आज्ञयादेवराजस्यदेवदूतस्तथासह ॥ प्रायात्कुबेर
 भवनंशक्रस्यवचनात्तदा ६ अस्यैदूर्वाकुरमिंतंजातरूपंप्रदीयतां ॥ इद्रेणप्रेषितासाध्वीमुनिपत्नीमयासह ॥ प्रापिताभवनेतद्यायामिदेवनमोस्तुते ७ कुबेर
 वाच ॥ अत्याश्रयमहंमयेमुनिशक्रस्तथाश्रया ॥ मोहाविष्टानजानंतदूर्वाकुरमिंतं कियत् ८ कांचनंतेनकिंवास्यावबहुलंकिनयाचितं ॥ गणाऊचुः ॥ एवमे

वददौतस्यैवबहुलंकांचनसह ९ नजग्राहभयाद्दुर्ग्युनाधिकविशंक्या ॥ स्वर्णकारतुलायांतदूवांकुरमधारयत् १० नाभवतुलयातस्यपर्याप्तंतुहाटकम् ॥
 वणिक्तुलासमानितातत्रापिनाभवत्समं ११ तैलकारतुलायांतदूवांकुरसमंनच ॥ धटोबद्धस्ततस्तत्रहटकंदतमेकतः १२ दूवांकुरोपरत्रापियातिपत्रमधस्त
 दा ॥ अन्यदयद्दधौतत्रकुबेरकांचनंबहु १३ तच्चापिनाभवत्तेनसमंदूवांकुरेणच ॥ सर्वकोशगतद्वयंदत्तेनगिरिद्वय १४ तथापिनाभवत्साम्यतेनदूवांकु
 रेणतत् ॥ पत्नीमाहूयतांप्राहकुबेरकौतुकाञ्चितः १५ कुरुमहाकयतःसुधुधटागोहणमग्रतः ॥ नसमंचेत्समारोक्ष्येजिसत्स्वरिक्षया १६ पतिव्रताज्ञयातस्य
 धटमारुहेतदा ॥ नसमासापितेनासित्ततःसर्वापुरिददौ १७ धटमध्येकुबेरोसौनचोर्ध्वजायतंकुरः ॥ श्रुत्वातूतमुखादिद्वेगजारूढःसमाययौ १८ स्वकीयद्र
 व्यसहितोधटमारुहेस्वर्य ॥ दूवांकुरेनचोर्ध्वसितथापिसमजायत १९ अधोमुखोगतश्चिताकिमेतदितिचितयत् ॥ विष्णुहंरचसम्मारतत्रारोहणकाम्यया
 २० तत्रागतौसनगैधटमारुहतांतदा ॥ तथापिनोर्ध्वमगमतदादूवांकुरःस्फुटं २१ ततस्तेतउत्तेरुःशिवविष्णुयनेश्वराः ॥ वरुणंद्राग्निमरुतःक्रौडिण्यमभि
 तोययुः २२ देवादवर्षयश्चैवसिद्धविद्याधरोरगाः ॥ दिनांतिसमुद्राप्रोत्सनीडामिवपक्षिणः २३ नमस्कृत्यमुनिंसर्वेप्रोचुरुद्विगचेतसः ॥ सर्वजुषुः ॥ वृजिनंवि
 लयंयातंदर्शनतवभोमुने २४ पूर्वपुण्यभवादग्रेकल्याणनोभविष्यति ॥ तवपत्न्याहृतंस्त्वसर्वेषामद्यनःस्फुटं २५ महिमानंनजानीमोदूवांकुरसमुद्रवं ॥
 एकदूवांकुरांतुलत्रैलोक्यमपिनालभत् २६ गजाननशिरस्यस्त्वयाअतयार्पितस्यच ॥ जानीयान्महिमानंकःसम्यक्दूवांकुरस्यह ॥ यज्ञदानव्रततपःस्वाध्या
 योपिनतत्समः २७ गजाननैकभक्तस्यजपतस्तपतोनिशं ॥ तवापिमहिमानंकोजानीयात्सर्वदुहिनः २८ एवमुक्त्वामुनिंसर्वेपूर्वपूज्यगजाननं ॥ सर्वेसभा
 र्थेषुपुजुस्तुष्टुवुर्नष्टुर्जगुः २९ नब्रह्मानहरीःशिवेद्रमरुतोनाग्निर्विवस्वान्यमःशेषोशेषकलानिधिश्चवरुणोचंद्रमानाशिनौ ॥ नोवाचमधियोनचैवगरुडो
 नोपक्षराट्नागिरामाहात्म्यंपरिवेदेवाग्निगमैरज्ञातरूपस्यते ३० एवंसंतोष्यमर्वेदेवद्वंगजाननम् ॥ मुनिचसमनुज्ञाप्ययुःस्वस्वनिकेतनम् ३१ अश्रया
 पिततोज्ञात्वातूवांमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ विश्वस्ताभर्तृवाक्येसादूवाभिःप्रत्यपूजयत् ३२ विघ्नेश्वरंस्त्वदेवंसर्वैर्दूवाभिर्गर्चितम् ॥ प्रणनामचक्रौडिण्यमर्तारस्य
 वादिनः ३३ उवाचसुप्रसन्नासास्वात्मानंनिंदतीष्टम् ॥ आश्रयोवाच ॥ मादृशीनैवदुष्टास्तितावाक्येसंशया ३४ विशेषविदुषास्वामिन्विशेषविदुषात्वया ॥ स
 न्यकृतंममविभोसर्वभूतदयवता ३५ तत्क्षमस्वापराधमेत्वामंहंशरणागता ॥ ततःप्रातःसमुत्थायदूवांजादायसत्वरौ ३६ क्षात्वादेवंसमभ्यर्च्यदूवैर्पिणमकुर्वताम् ॥
 अनन्यभक्त्याज्ञात्वातूवांमाहात्म्यमुत्तमम् ३७ सायंप्रातेदेवेद्वंपूजयंतौनिरंतरम् ॥ त्यक्त्वायज्ञव्रतदानंज्ञात्वादेवोगजाननः ३८ रुपयापरयाविष्टःस्वधाम
 प्रत्यपादयत् ॥ गणाजुषुः ॥ अगांधर्वणिंतदूवांमाहात्म्यमिदमुत्तमम् ३९ अज्ञेपवर्णनेशेषानेशोनैशाहरीशरौ ॥ त्रैलोक्यंतुलायायस्याःपत्रेणैवाभवत्समम्
 ४० दूवैर्तिस्मरणान्पापत्रिविधविलयव्रजेत् ॥ तत्स्मृतौस्मर्यतेदेवायतःसोपिगजाननः ४१ इतिचितामणिकेत्रमहिमावर्णितःस्फुटम् ॥ श्रवणात्कीर्तनाब्धाना

इतिमुक्तिफलप्रदः ४२ एतस्मात्कारणान्नान्नयाणांप्रेषितं शुभम् ॥ रामभस्यमुखाद्वागतादेवदृष्य च ४३ चांडाल्याशीतनाशायत्वानतितादृगभारतः ॥
 वायुनाप्रवलेनापिगतं गजानने ४४ यतस्तस्यप्रियादूर्वासंतुष्टोसौविनायकः ॥ निष्पापत्वात्रयाणांसमाधिदंतवाज्रिजम् ४५ गंधमात्रेणदूर्वायांसं
 तुष्टोजायतेविभुः ॥ प्रसंगेनतुभक्त्यावाकिंपुनर्मस्तकार्पणात् ४६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिदूतमुखाद्राज्ञासंश्रुतोमहिमातदा ॥ दूर्वायामुनिभिःसर्वैर्नष्टेनच
 संश्रुतः ४७ स्नात्वाद्वाङ्मुरावगृह्यपुजुस्तोविनायकम् ॥ सेवकाश्चापिदूर्वाभिराननुश्रोगजाननम् ४८ आसन्सर्वेदिव्यदेहास्तेजसासूर्यवर्चसः ॥ शृण्वंतोदेव
 वाधानानानारावान्समंततः ४९ विमानवरमारुढादिव्यवह्मनूलुपिनः ॥ यातावैनायकंधामकेचित्तृप्तधारिणः ५० नरानागरिकाःकेचिदागतास्तंतमहोत्स
 वम् ॥ द्रष्टुंदूर्वाभिराननुकेविशतिभिःपृथक् ५१ भुक्त्वाभोगांश्चतेसर्वेगणेजंस्थानमागमन् ॥ विमानचापिचलितमूर्ध्वतत्पुण्यपुंजतः ५२ तस्माद्गणेश
 तेनकार्येदूर्वाभिरर्चनम् ॥ नकरोतिनरोयस्तुप्रमादात्ताभिरर्चनम् ५३ सचांडालस्तुविज्ञेयोनरकान्प्राप्तुयाद्बहून् ॥ नतन्मुखंनिरीक्षेतकदाचिदपिमानवः ५४
 यस्तुदूर्वाभिरर्चतदेवदेवगजाननम् ॥ तस्यदर्शनतोऽन्योऽपिपार्ष्णिशुद्धिमवाप्नुयात् ५५ अलाभेबहूवीणाभिमैकयैवाभिपूजयेत् ॥ तेनापिकोटिगुणिताकृतापूजान
 संशयः ५६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिनानाविधोराजनमहिमाकाथितस्तव ॥ सेतिहासस्तुदूर्वाणांश्रवणात्पापनाशनः ५७ नाख्येयोदुष्टबुद्धेस्तुमियेपुत्रेनिवेदयेत् ॥
 इन्द्रउवाच ॥ इतिब्रह्ममुखाच्चुत्वापरमाख्यानमुत्तमम् ५८ नन्दंपरमप्रीतोनामकमलासनम् ॥ तदाज्ञाययौस्थानंस्वकीयविस्मयान्वितः ५९ ॥ इतिश्रीगणे
 शपुराणेऽपा० दूर्वाभाहारस्यसप्तषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६७ ॥ ॥ धृ ॥ ॥ शूरसेनउवाच ॥ जन्यांकथयशक्रत्वंगणनाथकांपुनः ॥ कृतवर्षस्यजनकःकिंच
 कारततःपरम् १ ॥ ॥ इन्द्रउवाच ॥ श्रुत्वाख्यानंतुंसंकष्टचतुर्थ्याराजसत्तमः ॥ दूर्वाख्यानंतुंसंभुत्वाचिंताविष्टोऽप्यभवात् २ अपुत्रस्यगतिर्नास्तिपुत्रोमे
 भविताकथम् ॥ स्वप्नेदर्शयितुंकार्तवीर्यस्तथाविधः ३ सगद्वाभ्यांकंठाभ्यांनोचतुस्तौपरस्परं ॥ आलिङ्गितुरन्योन्यंप्रेमविह्वलचेतसा ४ ततःपुत्रं
 करेधृत्वापयैकस्थापयत्पिता ॥ उवाचचत्वापुत्रपुत्रार्थंबहूधाश्रमः ५ क्रियतेचाहमप्येकमुपायंवच्चितेनव ॥ मृत्पुलोकादागतेनकथितनारदेनमे ६
 तदैवाहंगतःपुत्रब्रह्मणःसदुनंप्रति ७ पप्रच्छाहंनमस्कृत्यब्रह्माणंसर्वेवेदिनं ॥ कथमेभवितापुत्रसंततिःकमलासन ८ कथितेनसंकष्टचतुर्थीव्रतमुत्तमम् ॥ क
 उवाच ॥ अस्मिन्व्रतेकृतेपापक्षयेजतेदृष्टोत्तम ९ संततिस्तवपुत्रस्यभविष्यतिनसंशयः ॥ पितोवाच ॥ तदातथैवल्लिखितंब्रह्मणाकथितंयथा १० गृहाण
 पुस्तकंचैतद्यथावत्कुरुव्रतम् ॥ यावदब्दंसमाप्येततावत्सिद्धिविनायकः ११ प्रसन्नोभवितादेवःसर्वसंकष्टहारकः ॥ तस्मिन्प्रसन्नेपुत्रस्तेभिवितानात्रसंशयः १२
 इत्युक्त्वांताहंतस्तस्यपुत्रस्यजनकोदृप ॥ जजागरततोरजाकृतवर्षिस्तुवैबली १३ ददर्शपुस्तकंहस्तेस्वप्रार्थन्यरिसम्परे १४ मुमोचाश्रुणिनेत्राभ्यांशो
 कानंदपरिभ्रुतः ॥ पितुर्वियोगाच्छ्लोकार्तेःपुस्तकापेक्षहर्षितः १५ तावत्तत्स्यगतामात्याःपरिवार्यांब्रुवन्पुनः ॥ ॥ जहिप्रमादंराजंस्त्वं

साव धानमनाभव १६ त्यजशोकं वदस्मान् किं कारणं शोककारकम् ॥ अस्मानपि समाविष्टस्त्वच्छोकोऽकृतः १७ ॥ इन्द्रवाच ॥ श्रुत्वा
वाक्यममात्यानां कार्तवीर्यो जगदतान् ॥ मया स्वप्ने पिता दृष्टस्तेन मोहिहलं मनः १८ पुस्तकं चैव संकष्टचतुर्थीं व्रतबोधकं ॥ दत्तं मम के तेन पिदधे तदक्षणाच्च
सः १९ तद्वियोगेन शोचामि गतार्थं निर्धनो यथा ॥ उक्तं च तेन मे वाक्यं पुत्रार्थं कुर्विदं व्रतं २० प्रबुद्धो ह्यदमात्याहस्ते दृष्टं च पुस्तकम् ॥ आश्चर्यं हर्षोऽप्येकैश्चा
प्यश्रुमुंचामि नान्यथा २१ अमात्या ऊचुः । यः पिता सखेलो कानां मनुष्याणां रक्षसां ॥ स एव पितरूपेण पारितुष्टो गजाननः २२ उपायमवदत्ते स तं तस्यैराजसत्
म ॥ अन्यथा पुस्तकं क्लृप्तं स्वप्रार्थक्य प्रमादं भवेत् २३ विना प्रसादं स्वप्नेऽपि विषयमुदाहृतः ॥ इन्द्रवाच ॥ इत्यमात्यवचः श्रुत्वा सावधानमना नृपः २४ आहूय
परिपचक्षुर्षडिता नुहुदोऽपि च ॥ वदंतु पुस्तकस्यार्थं प्रसादात् तस्य भो द्विजाः २५ त ऊचुः पुस्तकं दृष्ट्वा तस्यार्थं सर्वसंसादि ॥ द्विजा ऊचुः ॥ ब्रह्मणः कृतवीर्यस्य संवादो
त्रमहावृष २६ चतुर्थी सर्वसंकष्टनाशिन्यन्निरूपिता ॥ चंद्रोदये गणेशस्य पूजा मोक्षसंविस्तरा २७ अंगारकचतुर्थ्यां स्तुतिमा बहूशोऽपि च ॥ तिथिदेवविघ्न
नां च अर्घ्यदानं समं प्रकं २८ एकां विंशतिं विप्राणां भोजनं चैव पूजनम् ॥ नानादानानि तेनैव श्रेयसा नीतिनिरूपितं २९ दूर्वासमर्पणं फलं भवेत्तदूर्वाफलं पृथक् ॥ ए
तद्व्रतं महाभाग आग्यात् प्राप्तं त्वयानव ३० न दृष्टं न श्रुतं लोकैर्भावित्युपकारकं ॥ श्रवणात्स्मरणाच्चापि संकष्टहरणं नृपां ३१ इन्द्रवाच ॥ श्रुत्वा तदप्यदितमु
स्वान्नाजसर्वजनश्रव ॥ आश्चर्या नंदं संयुक्तः पुण्ये साद्विजोत्तमान् ३२ वस्त्रालंकारत्नानि धनं धान्यं दौर्बल्यं ॥ अत्रिमाहूय राजा पितृगुरुं निजकुलस्य च ३३ सुमुह
र्तेत तो गृहं त्रपरिपूज्य यथा विधि ॥ देवं विनायकं तच्च विद्या मे काक्षरांशुभां ३४ जजापमंत्रं तमन्य भक्त्या ध्यायन् गणेशं विजितेन्द्रियः सः ॥ व्रतं च चक्रे गणनाश्रु
ष्ट्वै सुतापस्य संकटनाशनं तत् ३५ इति गणेशपुराणे उपासनाखंडे व्रतनिरूपणं नामाष्टमोऽध्यायः ६८ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ शूरसेन उवाच ॥ ब्रह्मणा कथमादि
ष्टं कृतवीर्याय सिद्धिम् ॥ तन्ममाचक्ष्व संकष्टचतुर्थी व्रतमुत्तमं १ इन्द्रवाच ॥ सत्यलोके सुखासीनं सर्वज्ञं च तुरानम ॥ कृतवीर्यपिता गत्वा प्रच्छ प्रणतो नृपः २
कृतवीर्य उवाच ॥ ॥ देवदेव जगद्धातुः प्रणतार्तिनिवारण ॥ वर्तते हृदये न्यमेषु च्छामि वां वदस्व तत् ३ आपस्तु वर्तमानानां नृणां व्याकुलचेतसां ॥ चित्ताया
व्यग्रमनसां वियोगमुत्तदां तथा ४ दुर्लभप्राप्तये नृणां कार्यसिद्धिः कथं भवेत् ॥ अर्थसिद्धिः कथं नित्यपुत्रसौभाग्यसंपदः ५ सर्वसंकष्टनाशार्थं कार्यं किमा
नैवैः प्रभो ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ शृणुराज न प्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदं व्रतम् ६ यस्यानुष्ठानमात्रेण चित्तं प्रापुयाद्वा ॥ ओषधीभिः शुद्धतिलैः दिवा स्नायात्
प्रसन्नधीः ७ संकल्पं कारयेत्सम्यग्ध्यात्वा देवं गजाननम् ॥ गणेशं पूजयेद्भक्त्या मंत्रैरागमसंभवेः ८ कृष्णपक्षे चतुर्थ्यां च निशि चंद्रोदयेऽपि च ॥ नृप उवाच
कथं संपूजयेद्ब्रह्मन् देवदेवं गजाननम् ९ विस्तेरणममब्रूहि प्रणयात् परिपृच्छते ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ नित्यकर्म समाध्याय निशाया मुदये विधोः १० शुचौ देशे
गोमयेन लिप्ते मंडपिकान्विते ॥ तत्र पीठं गणेशस्य पूजयेत्कुंभप्राप्तैः ११ स्थापयेत्कलशं तत्र पंचरत्नमन्वितम् ॥ तस्योपरि न्यसेत्पात्रं सौवर्णं कलशां चित

म् १२ तदभावेतुरौप्यंवाताम्रवैणमेवच ॥ तस्योपरित्यसेद्वक्षक्षौमंवाशक्तिसंयुतः १३ तस्योपरिलिखेद्यंत्रागमोक्ताविधानतः ॥ तत्रमूर्तिगणेशस्यसौवर्णी
 लक्षणांन्वितां १४ एकदंतंमहाकायंतप्तकांचनसंनिभम् ॥ लंबोदरविशालाक्षंज्वलत्पावकलोचनम् १५ आलुपृष्ठसमारूढं चामरैर्वीजितंगणैः ॥ शेषयज्ञोपवी
 तंचर्चितयेत्तंजाननम् १६ ध्यानम् ॥ आगच्छदेवदेवेशंसंकटान्मान्निवारय ॥ यावद्भूतं समाप्येतत्तावत्सन्निधौ भव १७ सहस्रशोर्षेत्यावाहनम् ॥ गणाधीशानम
 स्तेस्तु सर्वसिद्धिप्रदायक ॥ आसनं गृह्यतां देवसंकटान्मान्निवारय १८ पुरुष एवेऽआसनम् ॥ उमा पुत्रनमस्तेस्तु नमस्तेमोदकप्रिय ॥ पाद्यं गृहाण देवशंसंकटं मेनि
 वारय १९ एतावानस्योपाद्यम् ॥ लंबोदरनमस्तेस्तु रत्नयुक्तं फलान्वितम् ॥ अव्यं गृहाण देवशंसंकटं मेनिवारय ॥ त्रिपादू ध्वेयुर्ध्वम् ॥ २० गंगादिसर्वतथैभ्य
 आहृतं तोयमुत्तमम् ॥ गृहाणा च मनीषार्थं संकटं मेनिवारय ॥ तस्माद्विराट् ० आचमनीयम् २१ पयोदधिघृतं चैव शर्करामधुसंयुतम् ॥ पंचाश्रतं गृहाण देवसंकटं
 मेनिवारय २२ मंत्रैः पंचामृतम् ॥ नर्मदा चंद्रमागचंगंगा संगमजैर्जलैः ॥ स्नापितोऽसि मया भक्त्या संकटं मेनिवारय ॥ यत्पुरुषेण तिस्रानम् २३ इभक्कनमस्तु
 भ्यं गृहाण परमेश्वर ॥ वस्त्रयुग्मं गणाध्यक्षसंकटं मेनिवारय ॥ तं यज्ञमिति वस्त्रम् २४ विनायकनमस्तु भ्यं नमः परशुधारिणे ॥ उपवीतं गृहाण देवसंकटं मेनिवारय ॥
 तस्मा० यज्ञोपवीतम् २५ ईशपुत्रनमस्तु भ्यं नमो मूषकवाहन ॥ चंदनं गृह्यतां देवसंकटं मेनिवारय ॥ तस्माद्यज्ञादिति चन्दनम् २६ घृतकुंकुमसंयुक्तास्तंदुलाः सु
 मनोहराः ॥ अक्षतास्तेनमस्तु भ्यं संकटं मेनिवारय ॥ अक्षताः २७ चंपकं मल्लिकादृशं पुष्पजातीरनेकशः ॥ गृहाण त्वंगणाध्यक्षसंकटं मेनिवारय ॥ तस्माद्
 श्वेतिपुष्पम् २८ लंबोदरमहाकायधूम्रकेतोः सुवासितम् ॥ धूपं गृहाण देवशंसंकटं मेनिवारय ॥ यत्पुरुषमिति धूपः २९ विघ्नार्थं कारसंहारकारकत्रिदशाधिप ॥
 दीपं गृहाण देवशंसंकटं मेनिवारय ॥ ब्राह्मणोऽस्येति दीपः ३० मोदकापूपलङ्कृपायसंशर्करान्वितम् ॥ पक्वान्नसंयुतं देववैद्यं प्रतिगृह्यतां ॥ चन्द्रमामनस इति नैवेद्य
 म् ३१ नारीकेलफलं द्राक्षां सालं दाडिमं शुभम् ॥ फलं गृहाण देवशंसंकटं मेनिवारय ॥ नान्म्या आसीदिति फलम् ३२ क्रमुकैः लालवर्गादिनागवल्लीदलानि च ॥
 तांबूलं गृह्यतां देवसंकटं मेनिवाशय ॥ इति ताम्बूलम् ३३ सर्वप्रतिकरं देवाहिरण्यं सर्वसिद्धिदम् ॥ दक्षिणां गृहाण देवसंकटं मेनिवाशय ॥ समस्यासन्निवृत्तिदक्षिणां ३४
 ततोर्द्वीकुरांगृह्य विशयं च भक्तिः ॥ एभिर्नमिपदैर्देवैर्चर्यैः सुसमाहितः ३५ ॥ गणाधिपायनमः ॥ १ ॥ उमापुत्रायनमः ॥ २ ॥ अघनाशनायनमः ॥
 ३ ॥ एकदंतायनमः ॥ ४ ॥ इभक्कवाहनायनमः ॥ ५ ॥ मूषकवाहनायनमः ॥ ६ ॥ विनायकायनमः ॥ ७ ॥ ईशपुत्रायनमः ॥ ८ ॥ सर्वसिद्धिप्रदाय
 नमः ॥ ९ ॥ लंबोदरायनमः ॥ १० ॥ वक्रतुडायनमः ॥ ११ ॥ मोदकप्रियायनमः ॥ १२ ॥ विघ्नविघ्नसंकर्त्रेणमः ॥ १३ ॥ विश्वं दायनमः ॥
 १४ ॥ जमरेशायनमः ॥ १५ ॥ गजकर्णायनमः ॥ १६ ॥ नागयज्ञोपवीतिनमः ॥ १७ ॥ मालचंद्रायनमः ॥ १८ ॥ परशुधारिणे
 नमः ॥ १९ ॥ विघ्नाधिपायनमः ॥ २० ॥ विद्याप्रदायनमः ॥ २१ ॥ कर्पूरानलसंयुक्तं शेषावैधविनाशनम् ॥ नीराजनं गृहाण देवसंकटं नमो विमोचय ॥

निराजनम् ३६ चंपकाशोकबकुलपारिजातभवेऽग्नौः ॥ पुष्पाजलिगृहाणमांसकटान्मांविमोचय ॥ यज्ञोतीतिपुष्पाजलिः ३७ त्वमेवविश्वसृजसीभवकृतमेवविश्वं परिपासिदेव ॥ त्वमेवविश्वंहरसेखिलेशत्वमेवविश्वत्मात्मकआविभासि ३८ इतिस्तुतिः ॥ नमामिदेवगणनाथमिश्रविश्वेश्वरंविघ्नविनाशदक्षम् ॥ भक्तातिहंभाकिविमोक्षदक्षविद्याप्रदंनिधानमाद्यम् ३९ नमस्काराः ॥ एवंस्तुवतिविधिवत्प्रणमेतपुनः ॥ प्रदक्षिणाप्रकुर्वीतथाशक्त्यैकविंशतिम् ४० येत्स्वामसंपूज्यगणेशनूनंवाछतिमूढाविहिताथसिद्धिम् ॥ तद्वनष्टानियताहलोकैकज्ञातोभयतेसकलप्रभावः ४१ प्रार्थना ॥ आचार्यस्वंद्विजाध्यक्षसर्वसिद्धिप्रदायक ॥ वायनंशुद्धताब्रह्मनसंकटान्मांनिवारय ४२ फलपुष्पाक्षतैर्युक्तंजलेतदेदक्षिणान्वितम् ॥ विशेषार्घ्यमयादंसंकटान्मांनिवारय ४३ इतिषोडशोपचारैर्मंत्रेणानेनपूजयेत् ॥ ॐ नमोहरंबदमोदितममसंकटंनिवारयस्वाहा ॥ इंद्रादिलोकपालांश्चसमंतात्पूजयेत्सुधीः ४४ एकमुद्रतिलैर्युक्तान्मोदकान्पठुत्पाचितान् ॥ भक्ष्यान्यन्यानितांबूलंयथाशक्तिप्रकल्पयेत् ४५ ततोदूर्वाकुरान्शुद्धाविशत्येकचभक्तिः ॥ एभिर्नामपदैर्द्वयमचैत्यसुमाहितः ४६ गणाधिपनमस्तुभ्यमुमापुत्राभयप्रद ॥ एकदंतेभवक्नेतितथामूषकवाहन ४७ विनायकेशपुत्रेति सर्वसिद्धिप्रदायक ॥ लंबोदरनमस्तुभ्यंयंकुंडाघनाशन ४८ विघ्नविध्वंसकर्त्रेतिविश्वंवाभिरेश्वर ॥ गजवक्त्रनमस्तुभ्यंनगयज्ञोपवीतिने ४९ आलचंद्रनमस्तुभ्यंनमःपरशुधारिणे ॥ विघ्नाधिपनमस्तुभ्यंसर्वविद्याप्रदायक ५० एवंसंपूजयेद्वंदूर्वाभिश्चपृथक्पृथक् ॥ यदुद्दिश्यकृतंस्मर्यथाशक्तिप्रपूजनम् ५१ तेनतुष्टेऽववाशुत्वंहस्त्यान्कामान्प्रपूरय ॥ विघ्नान्नाशयमेसर्वान्दुष्टांश्चसमुपस्थितान् ५२ त्वत्प्रसादेनसर्वाणिकार्याणिहकरोम्यम् ॥ शत्रूणांबुद्धिनाशंचमित्राणामुदयंकुरु ५३ ॥ इतिविज्ञाप्यदेवेशंप्रणिपत्यपुनःपुनः ॥ ततोहोमं प्रकुर्वीतशतमष्टोत्तरंव्रती ५४ मोदकैर्वीणाकंकार्यैर्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ लड्ढकैर्वटकाद्यैर्वीजिसप्तफलसंयुतम् ५५ रक्तक्षेत्रेणसंछाद्यस्वाचार्यायनिवेदयेत् ॥ गणाधिपनमस्तुभ्यंसर्वसंकल्पसिद्धिद ५६ वायनस्यप्रदानेनसंकटान्मांनिवारय ॥ कथांश्चुत्वाततःपुण्यांद्वाद्यंयसमाहितः ५७ तिथीनामुत्तमेदेविगणेशप्रियवल्लभे ॥ संकटंहरमेदेविशुहाणार्घ्यंनमोस्तुते ५८ ॥ इतितीर्थार्घ्यः ॥ लंबोदरनमस्तुभ्यंसंततंमोदकप्रिय ॥ संकटंहरमेदेवशुहाणार्घ्यंनमोस्तुते ५९ इतिदेवार्घ्यः ॥ चंद्रायसमवांतुमंत्रेणानेनपार्थिव ॥ क्षीरोदाणंयसंततंअत्रिगोत्रसमुद्भव ॥ गृहाणार्घ्यमथादत्तरोहिण्यासहितशशिम् ६० चन्द्रार्घ्यमंत्रः ॥ ततःक्षमापयेद्देवततोविप्रांश्चभोजयेत् ॥ स्वयंमुंजतितच्छेषं ब्राह्मणभ्योयदर्पितम् ६१ सप्तग्रासान्मौनयुतोयथाशक्त्यायासुखम् ॥ इत्थंकुर्यात्तुमासेषुचतुर्विधविधानतः ६२ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेकोनसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ६९ ॥ राजोवाच ॥ ॥ व्रतंपुराकृतंकेनभुविकेनप्रकाशितम् ॥ किंपुण्यं किंफलचार्यकरणाद्वदेमप्रभो १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ पुरास्कंदेगतेचैवपार्वत्यैवकृतंनम्रम् ॥ चतुर्विधमपिचमामेषुशिववाक्येनपार्थिव २ पंचमेमांसिदृष्टुकालिकेयोह्यर्पण्या ॥ अगस्त्येनकृतंपूर्वमुद्रंपातुमिच्छता ३ त्रिषुमासेषुविघ्नेशप्रसादादपीतवाननुम् ४ षण्मासावधिराजेंद्रहमयस्यापुराकृतम् ४ नलमन्वेषयंत्य

तुततोदधोनलरस्य ॥ प्रधुम्रस्यसुतरांजश्चित्रलेखानयत्पुग ५ कृतः केननीतोवाइतिशोचंतमाकुलम् ॥ प्रधुम्रपुत्रशोकात्तरुक्मिणीप्रत्यभाषत ६ शृ
णुपुत्रप्रवक्ष्यामियद्व्रतंस्वस्यमंदिरं ॥ शंबरेणपुरानीतेबालकेत्वयिपददिने ७ त्वद्वियोगजदुःखेनहृदयमेव्यहूयत ॥ कदाद्रक्ष्याम्यहंपुत्रमपूर्वमतिमुदम् ८
अन्यस्त्रीणांसुतंदृष्टममचेतसिजायते ॥ ममापिपुत्रोभवितासावेनप्रमाणतः ९ इतिचिताकुलायामगतान्यब्दानिभूरिशः ॥ ततोमेदवयोगानुलोमशोभुनिरा
गतः १० तेनोपदिष्टसंकष्टचतुर्विधतमुत्तमम् ॥ सर्वचिताहंपुत्रचतुर्विधतमया ११ तत्प्रसादात्त्वमायातोहत्वाशंभरमाहवे ॥ त्वमप्येतत्कुरुव्रतंततोज्ञास्यसित
सुतम् १२ ॥ ब्रह्मवाच ॥ प्रधुम्रेनकृतंपूर्वगणनाथसुतोषकं ॥ श्रुतोबाणासुरपुरेनिरुद्धोनारदापुरा १३ उद्धवस्याज्ञयालुष्णः कृतवान्ब्रतमुत्तमम् ॥ भीतईश्वरसं
ग्रामादेकवारंयाविधि १४ गत्वासशोणितपुरंजित्वाबाणासुरंमृधे ॥ आनीतउषयासार्द्धमनिरुद्धः क्षणान्पृथ १५ मयापिपिष्टाष्टिकामेनकृतमेतन्मृपोत्तमम् ॥ कृता
नानाविद्याष्टिप्रतस्यास्यप्रभावतः १६ अन्यैर्देवासुरनरैः कृतंविघ्नोपशंतये ॥ ऋषिभिर्दानवैर्यक्षैः किन्नरोगराक्षसैः १७ आपद्यपिचकष्टायां कुर्यात्तच्छांतयेव्रतं ॥
नानेनसदृशंलोकैस्सर्वसिद्धिकारं व्रतं १८ तपोदानंजपस्तीर्थमंत्रोविद्यानचक्राचिव ॥ इमांश्रुत्वाकथांराजनस्वयंभुंजीतवाग्यतः १९ जानुमध्येकरंरुत्वागणेशंहृदि
चितयेत् ॥ द्विजातीनांचयच्छेषभोक्तव्यंसहचार्यैः २० कार्यबह्वल्पमसैस्तुसिद्धयेतन्नात्रसंशयः ॥ बहुनात्रकिमुत्तेननान्यस्याच्छीघ्रसिद्धिदं २१ नोपदेश्यम
भक्ताननास्तिकायशठायच ॥ देयंपुत्रायशिष्यायभक्तियुक्तायसाधवे २२ ममाप्रयोसिरांजेद्रधमिष्ठः क्षत्रियर्षभः ॥ कार्यकर्तासिलोकानांउपदिष्टमथाव्रतं २३ त
स्मात्सर्वव्रतेष्वेतत्कर्तव्यप्रथमत्वया ॥ सिद्धियास्यतिकार्याणिनान्यथाभाषितंमया २४ यदायदापश्यतिकार्यमुद्यतंनारिनरोवाविदधातुसद्गतं ॥ सिद्धयंतिका
याणिमनीषितानि किंदुर्लभंविघ्नहरेप्रसन्ने २५ ॥ सूतउवाच ॥ इत्थंमश्रुत्वाविधिवन्मृपोत्तमोव्रतंचकाराखिलदुःखशान्तये ॥ व्रतप्रभावाजितवान्सर्वैरणेबुभुज
राण्यंससुतसंकटकम् २६ ॥ इतिश्रीगोउ०चतुर्थोव्रतोपाख्यानैकतुर्वी०नामसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७० ॥ उद्यापनंकार्यंकार्यव्रतसंपूर्णहेतवे २ पूर्वोक्तेनविधानेनपूजयेद्ब्र
रतोबृहिलोकानांहितकाम्यया १ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ प्रथमेमांसिर्कर्तव्यंपचमेसप्तमेथवा ॥ उद्यापनंमनुष्येन्द्रव्रतसंपूर्णहेतवे २ पूर्वोक्तेनविधानेनपूजयेद्ब्र
क्तिमात्रः ॥ पुष्पमंडपिकांकृतत्वानानावस्त्रविचित्रितां ३ कृत्वातुसर्वतोभद्रनारांगविचित्रितं ॥ पूजयेत्तत्रदेशंशुक्लशोपरिपूर्ववत् ४ चंदनेनसुगंधे
नपुष्पैर्नानाविधैरपि ॥ नारीकेलफलैर्नैवदवाद्धयंसमाहितः ५ तिथीनामुत्तमेदविगणेशप्रियवल्लभे ॥ संकटंहरमेदेविगृहाणाध्वनमोस्तुते ६ लंबोदरनम
स्तुभ्यंसतंतमोदकप्रिय ॥ संकटंहरमेदेवगृहाणाध्वनमोस्तुते ७ क्षीरोदारणवर्मभूतअत्रिगोत्रसमुद्भव ॥ गृहाणाध्वंमयादत्तरोहिण्यासहितः शशिः ८ भो
व्यंभक्ष्यंचलेहांचपेयंचोष्यंनिवेदयेत् ॥ फलैरन्यैश्चबहुभिस्तोत्रयेद्रणनायकं ९ आचार्यैर्वरयेत्तत्रऋषिर्विजश्चैकावेशति ॥ गणानांत्वेतिमंत्रेणअगु

तंहोममाचरेत् १० अथवामूलमंत्रेण सहस्रवातदर्धकं ॥ अष्टोत्तरशतं चापि बलिदानं ततश्चेत् ११ पूर्णाहुतिं हेनुर्यथा द्विसो धारां च पातयेत् ॥ होमशो
 पंसामयैव ब्राह्मणाभोजयेत्ततः १२ वक्ष्युगमं च कलशान् दक्षिणासनं संयुतान् ॥ तेभ्यो दद्याद्यथा शक्तिं तत्र श्राव्यं न कारयेत् १३ आचार्यं पूजयेत्पुनश्चात्र
 वस्त्रालंकरणदिभिः ॥ तस्मै भुक्तवते दद्याद्वायनफलं संयुतम् १४ शूर्पपाथसंपूर्णं रक्तखेनेष्वेष्टितम् ॥ सौवर्णं तं गणाधीशं तस्मै दद्यात्सदक्षिणम् १५ ति
 लानामाढकं दद्यात् व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ ततो गां कापिलां दद्यात्सवत्सामं विभूषणम् १६ ततः क्षमापयेद्दिप्रान्नविशेषः प्रीयतामिति ॥ व्रतस्योद्यापनं कृत्वा हय
 मेघफलं लेभेत् १७ ॥ पितोवाच ॥ एवमेव ब्रह्मणा दिष्टं तं लोकोपकारतः ॥ तदेतत् कथितं ते द्य कुरु पुत्रार्थमादरात् १८ ॥ इन्द्र उवाच ॥ यथा यथा म
 मादिष्टं पित्रा तेन महाव्रतम् ॥ तथा तथा कृतेन कार्त्तवैर्येण धीमता १९ व्याख्याय कथितं सम्यक् प्रदितैव तं सुतम् ॥ सिद्धिबुद्धिगुतां भूर्तिस्थाप्य कांचननिर्मि
 तम् २० महामंडपिकामध्ये ब्राह्मणैः पठयते क्वचित् ॥ क्वचिदपुराणं पांडित्यं क्वचिद्वायनं तर्ने २१ नानाविधानां वाद्यानां ध्वनयोनित्तादिवम् ॥ विवदं ते जनाः
 क्वापि मध्यस्थः केचन भवन् २२ सतुराजामहाधीमान् राजापपरमं ननुम् ॥ जम्बाहुत्वा पूजयित्वा भोजयित्वा द्विजान् बहून् ॥ २३ ॥ गादावयुतं ते
 भ्यो लंछते भ्यो ह्यलं कृताः ॥ दीनां धृक्पणेभ्यो ब्रह्मदौ दौ दानान्यनेकशः २४ संतुष्टानां ससर्वेषां पुत्रांशीर्जयहेन्द्रपः ॥ तेषां द्विजानां तपतां सर्वदा सत्यवादिनाम् ॥
 २५ आशीभिः स्वरूपकलेन ससत्त्वाभूतृपांगना ॥ सुषुवेशु भवेत्लायां पुंनृक्षण संयुतम् २६ ददौ दानान्यनेकानि पुत्रजन्ममहर्षितः ॥ व्रतबंधं विवाहं च काले त
 स्य पुण्ये न ते सर्वे गाणेशं धाम चागमन् ॥ २७ ज्ञानविज्ञानसंपन्नं पुत्रांश्वेभिषिच्य च ॥ सत्पुत्रो भोगसंपन्नो जगामाते पदं विभोः २८ ॥ ऋत्विग्भ्यः पांडितैः साधुभिः प्रेक्षकैः सकलैरपि ॥ त
 स्य पुण्ये न ते सर्वे गाणेशं धाम चागमन् ॥ २९ ॥ इति ० गणे ० उपासनाखण्डे एकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ शूरसेन उवाच ॥ व्रते जाते कथमभूतयोः पुत्रः शतक
 तो ॥ तस्मै वै मेव दविभो विस्तरात्परिपृच्छतः १ इन्द्र उवाच ॥ किं किं न जायते राजन परितुष्टे गजानने ॥ प्रसादात्तस्य साराज्ञीर्गर्भं देष्टुमस्य यत् २ प्रसूतानवमे
 मासि मंगलं पुत्रमैक्षत ॥ द्विस्कंधं चास्वदं न बाहुहस्ता विवर्जितम् ३ सुनां संपन्नं यनं ऊरुजानुविवर्जितम् ॥ जघापादविहीनं तं दृष्ट्वा मातारो दह ४ सोवाच ॥
 दुर्भागयाः कथमभूददृशो बालको मम ॥ करपादविहीनो यं कथं दंतो गजानन ५ आसं शुभाहं बध्यं किमिदं कपुत्रवत्सहं ॥ कथं न जातो नाशो मे पूर्वजन्मकृतैः न सः
 ६ कथं प्रसादः फलितस्तवापि द्विरदान ॥ कथं ब्राह्मणवाक्यानि निष्फला नीदृशानि मे ७ पाणिभ्यां निघ्नती वक्षोललाटं च मुहुर्मुहुः ॥ तस्यां रुद्रस्यां सर्वास्ता
 रुरुस्तत्रास्थिताः ८ तासां कोलाहलं श्रुत्वा नृपो पितत्र चागमत् ॥ तस्यापि पुरुदितं श्रुत्वा प्रधाना अपि चागमन् ९ तेषां वरुदितं श्रुत्वा नगरारुरुदुस्तदा १०
 राजोवाच ॥ कथं दीनानुकांपित्वं तव देव गजानन ॥ कथं दयाकृता ते दमद्वयं प्रदर्शिता ११ कथं स्मरणमात्रेण पापानि हर्सेन व ॥ जपस्तपः
 स्मृतिदीनं पूजनं द्विजतर्पणं १२ अनुष्ठानं तथा होमः सर्वव्यर्थं गतं मम ॥ तस्माद्वै बलवत्प्रयत्नस्तु निरर्थकः १३ न ज्ञायेते कर्मगतिः कदा किं वा भविष्यति ॥ मू

षकः प्राप्य ते यद्वत्पर्वतस्य विदारणात् १४ तथा भजे निपुत्रो यमाजं न हृतयन्नतः ॥ तत ऊबुधः प्रकृतयो नृपशोकाकुलतदा ॥ १५ ॥ प्रधाना ऊबुः ॥
 जलं शोकेन मूपा लकं भाग्यन्यथा भवेत् ॥ रामः किं नमृगं वेदतत् पृष्ठं गत एव सः १६ धर्मराजानि किं वेद निपिङ्गू तत् कर्म तत् ॥ तथापि स गतोरंतुं सर्वं हित्वा च न
 गतः १७ चारुतान भवेदस्य भृशमाक्रंदिते सति ॥ अदृष्टं चेद्वने तस्य ग्रे चारुयं भवेत् १८ पुष्पं फलं वा कालेन यथायाति महीरुहां ॥ तथा कालेन भाविता सम्यक्
 च प्रथिवी पतिः १९ ॥ इंद्र उवाच ॥ इत्यामस्य वच्चः श्रुत्वा सावधानो भवन्नृपः ॥ उवाच नृपः पत्नीतामुत्तिष्ठामाशुचः २० स्वयं च सुमना राजा
 समाहूय द्विजोत्तमात्र ॥ गणेशपूजनं च कुरु स्तिवाच न मे वच २१ कृत्वा भ्युदयिकं आहं ददौ दानान्य न कशः ॥ माल्यालंकारवासं सिगावोरत्नान्य न कशः २२
 सुदृढसंबधिभृत्येभ्यो वस्त्राणि विविधानि सः ॥ नानावादित्रजिवेभ्यो ददौ राजायथाहृतः २३ बंदिदारणदीनां धरुणभ्यश्च सर्वशः ॥ ग्रहे ग्रहे च तांबूलराकरा
 दापय च सः २४ कार्तविर्येति नामास्य च कारैकादशेहनि ॥ भोजयामास नगरं महोत्साहपुरातनम् २५ ततो द्वादश वर्षाणि व्यतीता नि सुतस्य ह ॥ आययौ खेच्छ
 यातस्य दत्तात्रेयस्तदादृष्टम् २६ पादयोः स्वशिरःस्थाप्य कृतवीर्यो निनामतम् ॥ आलिङ्गिगमुनिस्तं स उत्थाय नृप सत्तमम् २७ उपविश्या स नरस्यै पूजयामास सा
 दरम् ॥ विष्टरं पाव्य मर्ध्य च गां च वस्त्रोपवीतकम् २८ ददौ द्रुपं च दीपं च नैवेद्यां विधाय फलम् ॥ उद्धर्तनं च तांबूलं कांचनं दक्षिणाम् २९ सुप्रसन्नं सुखासीनं पा
 दं संवाहनादिभिः ॥ उवाच राजा सः श्रुत्वा दत्तात्रेयं महासुनिम् ३० जन्म जन्मांतर्गयं पुण्यं फलितमद्यैव ॥ यच्चर्म च क्षुपां जातं साक्षात् दर्शनं मुने ३१ अग्रे युभ
 तरं भावि प्रसादात्तव सुव्रत ॥ यतो भवाद्दशानैव दर्शनं पापकर्मणाम् ३२ कृतवीर्यवचः श्रुत्वा दत्तात्रेयस्तमब्रवीत् ॥ अपूर्वतनयं ते द्रष्टुं कामो ह मागतः ३३
 तत आनंदयुक्तो सौष्टुपः प्राह मुनिं पुनः ॥ नृप उवाच ॥ अनुष्ठानं तपोदानं वृथा मम गतं व्रतम् ३४ जगदीशेन दत्तोयं पुत्रो हृच्छल्य एव सः ॥ अनेन दर्शनीये
 न गतश्चादर्शनं यिताम् ३५ ॥ इंद्र उवाच ॥ आनीय बालं कतं सैमुनेयं दर्शयन्नृपः ॥ आच्छादयन्नैत्रकजेतः सुतं वीक्ष्य स मुनिः ३६ ज्ञात्वा ध्यानेन तत्कर्म मुनिस्तं
 पुन ब्रवीत् ॥ अयमेव सुतो राजन्य कर्त्ता सर्वोऽपि जित्यह ३७ नाचां तोसि विजृम्भ्यत्वं संकटीव्रतजगरे ॥ निदितो व्रतराजस्तु सर्वसंकष्टनाशनः ३८ अंगही
 नः सुतो जात उपायात्सांगतामियात् ॥ राजोवाच ॥ ऋतुमुक्तं त्वया स्वाभिमिनः कृपां कृत्वा वदस्व मे ३९ येनोपायेन सांगो भवेत् त्वत्प्रसादात्सुतो भवेत् ॥ इंद्र उ
 वाच ॥ मुनिः सकृपया विष्टस्तसुताय तदा ब्रवीत् ४० मंत्रमेकाक्षरं सांगतं तच्छ्रेयः पुनश्च तम् ॥ आराधनं गणेशस्य मंत्रेण नेन भक्तिः ४१ उपवासैकमत्तानां नि
 यमान्कुरु सुव्रत ॥ द्वादशाब्दं तत्सुभ्यं दर्शनं स च दास्यति ४२ तद्विष्टपातमात्रेण दिव्यदेहो भविष्यसि ॥ इत्युक्त्वा दृष्टपमानं ययिपि देधे मुनिं पुंगवः ४३ गते सुनौ
 ततः पुत्रः पादहीनो महामनाः ॥ जगाद कृतवीर्यस गहनं प्रापयस्व माम् ४४ गजानन प्रसादार्थं मनुष्ठानं करोऽग्रहं ॥ रुदित्वा पितरौ तस्य श्रुत्वा वाणीं तदीरिताम् ४५
 अग्नेष्वयद्वनचारुनरयानेन तं पिता ॥ भृत्याः पर्णकुटीपथ्ये संस्थाप्य नगरं ययुः ४६ तस्थौ तत्र स्वयं सम्यक् कृतपे स कृतनिश्चयः ४७ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उपास

नासंखेद्विसप्ततितमोऽध्यायः ७२ ॥ इंद्रउवाच ॥ गुरुषादिष्टंमंत्रंजजापनियमेनसः ॥ ध्यायन्नृगजाननंदंविनिष्ठाभास्थायनैष्ठिकम् १ वायुभक्षोनिराहरोलो
 ष्ठापाणसन्निभः ॥ एवंद्वादशवर्षाणिव्यतीतानितपश्यतः २ हस्तपादविहीनस्यबालकस्यमहात्मनः ॥ निर्वाणंतस्यतद्दृष्ट्वाद्वादशाब्दंगजाननः ३ तडागम
 ध्यादुत्तस्थौप्रवालमयमूर्तिगः ॥ उवाचसंखोभूत्वाविनिष्ठाभक्तिसुतोषितः ४ ॥ गणेशउवाच ॥ निर्जनेस्मिन्वनेयस्मात्सिंहव्याघ्रनिषेविते ॥ निकुंजबहुलेति
 घृद्यतोद्वादशवर्षाणिकम् ५ अतस्तेहंवरदास्येशृणुयतेमनोगतम् ॥ श्रुत्वावार्णीतदुदितामास्थितोदेहभावनाम् ६ कृतवार्थयुतो नत्वाप्रोवाचद्विस्तरदानम् ॥ शृण्व
 त्सुमर्वमुनिषुविमानस्येषुमूर्तिशः ७ ॥ पुत्रउवाच ॥ तत्पादयुगलेदेवभक्तिभ्यभिराणी ॥ अस्तुमेतत्तनान्यदुत्साहोमेप्रयाचितम् ८ तथापियाचिदेवश
 पित्रोःसंतोषहेतवे ॥ शरिरिचारुतादेहिमर्वसंतोषकारिणीं ९ ॥ इंद्रउवाच ॥ श्रुत्वावाक्यंतदीयंतुमायावीसगजाननः ॥ अणिमानंसमास्थायविवेशोदर
 मादरात् १० तस्मिन्नाविष्टेषुत्रासौदिव्यदेहोभवन्नृप ॥ सहस्रभुजवारजातऋतवीर्यात्मजस्तदा ११ ऋजुपादद्वययुतःस्थितगर्वतसन्निभः ॥ ववर्षुःगुण्य
 वर्षाणिदेवादिवर्षयोपिच १२ तुष्टुवुस्तंचेद्वचगीतवादित्रनिस्वनैः ॥ जगज्जकार्तवीर्योसौसहस्रभुजमंडितः १३ तस्यशब्दसमाकर्णयन्नगजितसन्नि
 भं ॥ समवतींश्चशंस्तःपरेषांगणनाकुतः १४ श्रुत्यव्यासंवरजानःसमकंपंततद्भयात् ॥ अयंपंचशतंबाणान्संश्रामिमोचयेदिति १५ ब्रह्मादयस्ततोयानादु
 चीर्यथैतमद्भुवन ॥ स्मरणात्तवदेवानां प्राप्तिः स्याद्भक्तवत्स्तुनः १६ त्वादिसृशं सर्वलोकानामयंत्वंविनेष्यसि ॥ यतः साक्षाद्विष्णुरूपः सहस्राजुनसंज्ञया १७ त्रि
 बुल्लोकेषुविरुध्यतोयावत्कल्पंभविष्यसि ॥ साधुत्राणेचनिरतः शरणागतपालकः १८ विजेतासर्वशत्रूणांश्रुधिवीमंडलाधिपः ॥ इतिनानावारादत्वापिदधुर्दे
 वतागणाः १९ हस्यन्वन्नयानिछत्रचामरदीपिकाः ॥ रथानुपायनान्यन्यान्धाजहुरसिलानृपाः २० ततः संस्थापयामासमहाप्रासादमध्यागां ॥ प्रावा
 र्छांगणनथस्यमूर्तिद्विजपुराभरः २१ प्रवालगणपेश्रैतितस्यनमदधुर्द्विजाः ॥ ददौग्राभान्ब्राह्मणेभ्यः पूजायैस्थापिताश्रये २२ प्रवालक्षेत्रमिततदपप्रथेभुवि
 सिद्धिदं ॥ तत्रशेषोधरांघर्तुमनुष्ठानपरोभवत् २३ प्रापत्स्माद्गणेशानुवरान्बहुरानपि ॥ धराधरणसामर्थ्यसर्वज्ञत्वंतथैवच २४ मूर्ध्नीसहस्रैश्चब्रुवनव
 नागकुलेष्वपि ॥ अतिसंतुष्टमनसातेनयत्स्थापितपुरा २५ धरणीधरइत्येवंद्वितीयंनमप्रपथे ॥ स्मरतांशृण्वतांचापिसर्वकामफलप्रदं २६ संपूज्यसर्वांद्भि
 जंगुगवांस्तानुराज्ञश्चसर्वाननुपृच्छयच्चैतान् ॥ सहस्रबाहुर्नगरंस्वकीयंद्रष्टुस्वमातीपितरावथागात् २७ जहर्षतुस्तौतद्वद्वानगरंचतथाविधं ॥ ददतुर्द्विजमु
 ख्येभ्योनानादानानिसर्वशः २८ इंद्रउवाच ॥ ॥ अम्यथायितुंसंकष्टचतुर्थीमहिमाहुतः ॥ कृतवीर्ययुताच्चायंमृत्युलोकंगतःशुभः २९ अनुभूतसुरगणैश्च
 द्रसेनादिभिर्नृपैः ॥ अतिपुण्यतमश्चायंस्मरणादिपिसिद्धिदः ३० एतत्प्रसादात्संप्राप्तारावणेनाखिलजना ॥ एतत्प्रसादात्संप्राप्तपुराण्यंचपांडवैः ३१ एतद्ब्र
 तस्ययत्पुण्यंहस्तेमेदयितेयदि ॥ तदैवतीदिमानंतुमचलेदमरावती ३२ कउवाच ॥ इतिशक्रमुखात्तस्यव्रतस्यमहिमाश्रुतः ॥ शूसेनेनमूयेनस्वानंदान्बयैनि

मज्जता ३३ वंदितेपादकमलेशक्रस्यप्रतिगर्जिता ॥ तमुवाचततःप्रीतःशूरसेनोद्वपोत्तमः ॥ श्रुत्वाकथादिव्यरूपांचतुर्व्रतसंभवां ॥ सउवाच ॥ फालते
पूर्वपुण्यमेयेनाश्रावीदशंव्रतं ३५ नह्येतस्मात्पुण्यतरत्रिषुलोकेषुकिंचन ॥ इत्युक्त्वाशक्रमोरभेव्रतंकर्तुंस्वयंततः ३६ इतिश्रीगोउपा०चतुर्थीव्रतमाहात्म्यं
नामत्रिसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७३ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ब्रह्मचर्यं कृतं तेन शूरसेनेन भूमुजा ॥ सेतिहासं शक्रमुखात् श्रुत्वा मादरमुतमं १ ब्रह्मोवाच ॥ ततः
स्वदूतान् प्राहेदंगच्छंतु नगरं प्रति ॥ सजानेयस्तु संकष्टचतुर्व्रतकारकः २ तेदूतास्त्वरयायाताः पच्छुस्तेष्टुहं हम् ॥ ददशुभ्रममाणस्तो विमानं सुदंशुभ्रं
म् ३ याभ्रवहुष्टां डालीगलकुष्ठास्रवन्मुखा ॥ मक्षिकाकमिभारेण दुर्गधेनसमादृता ४ शुष्कोदरीर्दधिकेशशुष्कदंताक्षिनासिका ॥ अत्यंतमलिनादीर्विश्रोत्रं
ध्रावनस्वना ५ नेतुतामीदृशैर्दूतरानीतांगणपस्यहि ॥ अत्याश्रयमिदमितिराजदूताः प्रणम्यताम् ६ ऊबुस्तेदेवदूतांस्तान् रणनाथस्य किंकरान् ॥ अत्यंतं कु
स्मिताजात्याहीनं स्वर्गार्गाकथम् ७ केयमासीत्पुरादूताः कथमीदृग्बभूवच ॥ केन पुण्येन युष्माभिः स्वर्गं तुनीयते कथम् ८ एतद्वदंतु सर्वे नोयादिवक्तुं
क्षमं भवेत् ॥ ॥ देवदूता ऊचुः ॥ ॥ आसीत् बंगालविषये सांरं धरनामतः ९ क्षत्रियस्तस्य कर्णं यं सुदुरानाम सुदरी ॥ पिकं कंठाशशिमुखीरितिलावण्यजित्व
रा १० यद्वास्य करणे नार्हाः प्रसिद्धा जहनायिकाः ॥ योगिनामपि याचेतः कटाक्षेन विमोहयेत् ११ युवानो मुमुचुः शुक्रं केचित्तद्वपवीक्षणात् ॥ जारमार्गेषु
निरतासाभ्रवद्विश्वमोहिनी १२ महाहं वस्त्रालंकारानां विषयभोगिनी ॥ बंगालनगरे ख्याता वैश्ये वासी द्रतत्रया १३ अतीरं चित्रनामानं वंचयत्येव सर्वदा ॥
व्ययादं संख्यद्रव्यस्य पित्रासं पादितं पुरा १४ कदाचिच्छयने तं साहित्वा सुदुरेष भृत् ॥ निशीथिचलितो तेन हस्ते धारिरुषावशात् १५ उवाच भर्त्सयंस्तं
च चित्रनामापतिस्तदा ॥ धिक्त्वापापसमाचारेयाजारो निरतानि शम् १६ तद्वाक्यमित्थमाकर्ण्य शांतकोपाभवत्तदा ॥ अभक्ष्यक्षणेनासौ मत्ताबल
वती भृशम् १७ अंधेतमसि संख्यशस्त्रिणां दक्षहस्ततः ॥ तथा तदुदुरं भित्वा धिं चित्रनामपतेस्तदा १८ गता तं पुरुषं तं योजारोमनसि स्थितः ॥ यावत्सार
मेतत्र तावत्पर्यंत वासिना १९ जाग्रता चरितं तस्या ज्ञात्वा राज्ञे निवेदितम् ॥ तदूतास्तमसि स्थित्वा तावत्मागृहमागता २० दधुस्तां राजदूतास्ते निन्यूरा
जसमीपतः ॥ निजघ्नुस्तां बिहिर्नैत्वा दूता राजा ज्ञायतदा २१ सानितानरेवोरियमदूतैस्तदा ज्ञया ॥ अधोमुखी स्थिता तत्र संदृष्ट्वा कृमिभिर्भृशम् २२ अयं तं
मुजेदुः संस्मरंती पूर्वचेष्टितम् ॥ कल्पं ते मृत्युलोकं भृष्टां डालीदुर्भगा भृशम् २३ एकदामादिरां पित्वा मत्ता सुप्तादिव वसा ॥ निशायां प्रथमेयमेव प्रबुद्धा क्षुधिता भृ
शम् २४ तदैवाभिक्षितुयाताष्टसाव्रतकारिणः ॥ तेनात्रमस्यैदं त्यक्तया भुक्तं विधूय २५ गणेशं तिच जल्पन्त्यास्वेच्छयद्वैवयोगतः ॥ तदैव गणनाथेन विमानं
प्रेषितं शुभम् २६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ देवदूतवचः श्रुत्वा पुनरुचुर्नमस्यते ॥ राजदूता ऊचुः ॥ इदमत्यदुतं दृष्टमस्माभिः कार्यकारिभिः २७ राज्ञाय हुपदिष्टं

नोवाक्यमेतन्निबोधत ॥ शक्रोद्यत्समंद्रुष्टुविमानवरमास्थितः २८ श्रेष्ठं हि मायया देवैर्दृष्टानत्वा प्रपूज्यतम् ॥ तदनुज्ञांचपूजांचयद्वाहीत्वास्वापुरीययौ २९ गच्छतस्तस्ययानंतच्छूरेनपुरेपतत् ॥ कुष्ठिनोवैश्वयुत्रस्यदृष्टिपातेनतत्क्षणात् ३० शूरेसेनोगतस्तत्रनमस्कृत्यप्रपूज्यतम् ॥ विमानपतनेष्टच्छुपायंगम नोपिच ३१ इंद्रेणोक्तुंसंकष्टचतुर्थीव्रतसंभवात् ॥ पुण्यादप्रस्थस्यतेयानंतदर्थेयत्नमाचर ३२ वयंतदाज्ञयाद्वास्तांगेवोषितुमागताः ॥ जनयाचेद्भूतिमिदं देव हताः कृतं यदि ३३ तर्हीयंनियतांशूरेनभूमिपतिमिति ॥ श्रेयोदास्यतिचाडालीसंकष्टीव्रतसंभवम् ३४ पुनर्द्विगुणपुण्येयंविमानप्रतियास्यति ॥ विमानम पिशक्रस्यदवपुरीमागमिष्यति ३५ युष्माकमस्याजस्माकंकार्थराज्ञाः शचीपतेः ॥ एवंकृतेतुभाविता क्रियातयादिरोचते ३६ इतितद्वचनंश्रुत्वाभिदधेदेवसेवकाः ॥ आज्ञानो नो गणेशस्यास्तीमांदातुपरस्यहि ३७ इत्युक्त्वातां समुत्थाय विमानेनियुस्वरा ॥ तदैवसा दिव्यकांतिर्दिव्यदन्वागभूषणा ३८ देवदूतस्तुसानीतादि व्यवादित्रनिस्वनैः ॥ गजाननसर्मापेसारजदूतायथागतम् ३९ ययुस्ते शूरेनेतंवृत्तांतं समनुबुद्धन् ॥ ब्रुवत्सुतेषुतद्वचनंचांडाल्यासहस्रं जव ४० ददृशुस्ते दीप्यमानां सायदप्रदिशोदिश ॥ तस्यादृष्टिर्नपतितास्मिन्धाने शचीपतेः ४१ विमानवायुसंस्पृशोद्विमानमूर्ध्वमाययौ ॥ पश्यत्सुसर्वलोकेषुविस्मितेषुसुरिषु ४२ स्वस्वस्थानंययुस्सर्वशक्रेयतिमरावतीम् ॥ सापिवैनायकंधामसंप्राप्ता दिव्यदेहभाक् ४३ पापंहित्वातुसंकष्टचतुर्थीव्रतपुण्यतः ॥ इदयः शृणुयात्सम्यक्श्राव येद्वाप्रयत्नतः ४४ प्राप्नुयात्सकलान्कामानसंकष्टनाशनंनरः ४५ इति श्रीगणेशपुराणे उच्यतेः ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वाद्दन्वाशूरेनोमहिमानं ब्रूतोद्भवम् ॥ स्वयंकर्तुमनाः प्राहवसिष्ठमुनिपुंगवम् १ राजोवाच ॥ मुहूर्तं वत्संकष्टचतुर्थीव्रतहेतवे ॥ व्रतं कर्तुं गृहेच्छामि सद्यः प्रत्ययकारकम् २ वसिष्ठ उवाच ॥ माघिकृष्णभौमवारेकुरुष्वव्रतमुत्तमम् ॥ सर्वसिद्धिंकरं सर्वकामदं गजसत्तम ३ ब्रह्मोवाच ॥ राजासंभृतसंभारः सपत्नीकोतिभक्तिमान् ॥ अचिरैर्वसंप्राप्तोऽपि धो कदिने शुभे ४ प्रारप्समानसंकष्टचतुर्थीव्रतशुभम् ॥ प्रातःस्नानं विधायार्थनिद्वयमसमाप्य च ५ गणेशं पूजयित्वैवस्वास्तिवाच्यद्विजर्पमान् ॥ पूजयित्वाव सिंघं सततोनुज्ञां समाप्य च ६ गणेशे मनजायायतन्नामजपतपरः ॥ एकांशुस्थितस्तत्तावद्यावदस्तिमिथ्याद्रविः ७ पुनः स्नानंचकाराशुसाधं ध्यामुपास्य च ८ प्रारभत पूजनं सम्यगवसिष्ठेन समाच्यतः ८ महामंडपिकां कृत्वा कदलीस्तंभं संनिधितम् ॥ नानालंकारयस्त्राढ्यां च चामराभिताम् ९ आदर्शं पंक्तिरिवरा पुष्पमालाविभूषिताम् ॥ नानामणिप्रभायुकां दीपमालाविराजिताम् १० तन्मध्ये स्वर्णकलशस्थापयित्वा गजाननीम् ॥ सौवर्णीं प्रतिमां चारुसर्वावयवमुद राम ११ नानालंकाररुचिरां नारत्नविभूषिताम् ॥ पठत्सु द्विजमुख्येषु गायत्र्यसु गायकैषु च १२ नदत्सु सर्वतूर्येषु नृस्यत्सु नतं केपुच ॥ वैदिकैश्चैव पौराणैस्तामूर्तिमपूजयत् १३ उपचारैर्बोडशभिः पंचामृतपुरःसरम् ॥ मोदकापूपलङ्कूपायसन्नं शर्कराम् १४ नानाव्यंजनशोभाढ्यं पंचामृतसमन्वितम् ॥ नै

वेद्यपुरतःस्थाप्यजलं च चारुगंधयुक् १५ समर्पयामास ह्युपागजाननसुतुष्टये ॥ फलानि पूगतांबूलं दक्षिणारत्नकांचनीम् १६ दूर्वा निराजनं मंत्रपुष्पांजलीनि
 कथा ॥ तिथे गणनाथाय चंद्रयार्घ्यं ददावथ १७ ब्राह्मणान् पूजयामास तारं चाप्यबूजत् ॥ अयुतागाद दौ तेभ्यो वस्त्रालंकारदक्षिणाः १८ ततः सुहृदं युतः स्व
 यंच बुभुजे नृपः ॥ रात्रौ जागरणं च क्रेगीतवाद्यकथादिभिः १९ प्रभाते विमले स्नात्वा पुनः संपूज्य पूर्ववत् ॥ मूर्तितां गणनाथस्य वसिष्ठाय स दक्षिणाम् २०
 सोपस्करां दौ राजाजतस्तुष्टो गजाननः ॥ विमानं प्रेषयामास सर्वसंपद्विराजितम् २१ तदूतैः स्थापितस्तत्र गजाननस्य रूपवात् ॥ पश्यतां सर्वलोकानां मनआ
 नंदयन्मुहुः २२ चलितो देवलोकाय राजापुण्यप्रभावतः ॥ तमूढे देवहूतास्ते गजाननस्य रूपिणः २३ नानालंकारोभाभ्यामुक्रुद्राक्रांतमस्तक्राः ॥ विनायके
 न तुष्टेन विमानं प्रेषितं तव २४ त्वदृशं नौ त्सुक्यवता ततो वयमुपागताः ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा सुमोचा श्रूणि भूमिपः २५ जगाद्गद्गदगिरारोमाचांचि विग्रहः ॥
 तानुवाच ततो राजा शूरसेनः स्मयन्निव २६ अव्यक्तस्याप्रमस्यस्य नित्यस्य जगदीशितुः ॥ बाढभनोगो वरस्यापि नेहेतुर्मदर्शने २७ न सप्तमर्थाश्च ये दाः शास्त्रा
 णि च निरूपितम् ॥ यंच स्मरंति स तत्तं केशाद्या देवतागणाः २८ तेनाहं चेत्स्मृतो दूतास्तर्हि भाग्यं महन्मम ॥ इत्याकर्ण्य तु तद्वाक्यं दूता ऊचुः पुनर्नृपम् २९ न
 जानीमो वयं राजन् भक्तानां महिमा कथम् ॥ निर्गुणं यन्निराकारं येन साकारतामियात् ३० ॥ राजोवाच ॥ एकामे महतो वांछा तुष्टे देववत्सु च ॥ तुष्टेषु न गरीहि
 त्वा कथं यायां गजाननम् ३१ न भक्षितं विनाप्यैतैर्भयाहालाहं क्वचित् ॥ सकथं परमानंदं भोक्ष्य एतैर्विमानयाः ३२ पुनरुच्युश्च तं दूतास्त्वदिच्छापरिपूर्यताम् ॥
 न चेद्भजाननः क्रोधात्ताडयिष्यति नोखिलात् ३३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ततः सर्वजनैर्नुविमाने निदधुः क्षणात् ॥ चतुराकरजा ब्रह्मनिक्षिप्ताः सर्वजंतवः ३४ सर्वे दि
 व्यांबरादिव्यवस्त्रालंकारशोभिणः ॥ ऊचुः परस्परं सर्वैर्किमेतदद्भुतं महत् ३५ अस्माभिर्न कृतं पुण्यं विमानं कथमीदृशम् ॥ अपरे चाहुर्वंस्तत्राजपुण्यबलादिद
 म् ३६ यथानिधिबलद्वा तु मात्रा त्रस्य हाटकं भवेत् ॥ अतिपापायथा साधुवचसासिद्धिमाप्नुयात् ३७ तथैव राजपुणेन वयस्यैव समुद्धृताः ॥ ततो वैनायकाहू
 ता गतिमूर्ध्वामकल्पयत् ३८ जडीभूतां विमानं तन्नो दतिष्ठन्महीतलात् ॥ ततः संशयितं सर्वकथमेतद्विव्रजत् ३९ ऊचुः परस्परं लोका निरैदिवस्य निश्चितः ॥
 आरुक्षेत्कथं भिक्षापात्रं शिष्यं महत्तरम् ४० ददशुः सर्वतः क्वचित् कुष्ठी दृष्टिपथगतः ॥ उवाच कश्चिद्वाजानं कुप्टिनं त्वमिभं सज ४१ अस्मिन्नधोगेतेयानमूध्व
 मेतद्वविष्यति ॥ शूरसेन उवाचैतान् दूतांस्तं त्यक्तुमिच्छतः ४२ अहं पापसमाचारस्यान्यो नैयाइमं खिलाः ॥ अधवाक्यं तांमस्य पूर्वपापंच जन्म च ४३ मत्स्रे
 हात्सर्वे वेत्तुत्वादुपायं कुरुपापि च ॥ दूता ऊचुः ॥ नकार्यादृष्टपेयिता वादिष्यामो वयंतव ४४ जन्म पापसुपायं च कुष्ठिनो दृष्टकर्म च ४५ ॥ इति श्रीगणे उपासना
 स्रष्टे पंचसप्ततितमोऽध्यायः ७५ ॥ ॥ दूता ऊचुः ॥ गोडेतु विषये भौडनं गेभूत्पुशो द्विजः ॥ तपस्वी ज्ञानवान्प्राज्ञो देवब्राह्मणपूजकः ॥ तस्य पुत्रोऽयमजनिजननीचा

स्यशक्तिनी १ तस्यपत्नीतुसावित्रीसावित्रीवपतिव्रता ॥ एकपुत्रसहवशादलंकारलंकृतः २ अत्यंतमुदतरोरितभैवशोभते ॥ तन्मातापितरौतस्यवियोगं
च्छतक्षणम् ३ सतुयीवनमापन्नोनिजभार्याविहायतां ॥ परदारतानित्यंपरनिदानपरायणः ४ अभवत्पापनिष्ठश्चापितृवाक्यवमर्दनः ॥ एकदानगरेतस्मिन्वे
स्थानरविमोहिनी ५ आगतातद्रतमनायचक्रैसौशृणुष्वतत् ॥ स्वालंकारान्पिटिकायांनिष्कास्यास्थापयत्बलात् ६ मातापित्रोःसमक्षंचपश्चाच्चौर्यपुनश्चता
न ॥ वेश्यायैप्रतिपाद्यैतांश्चिक्रीडमुश्रुशतया ७ हित्वेन्द्रियार्थान्नसकलानुगंधद्रव्यसंयुतः ॥ तदेकनिष्ठसंजातोयोगीब्रह्मपरोयथा ८ कामाग्निविह्वला
सीक्षीबोमद्यबलाद्यथा ॥ पितातुखेदसंपन्नःक्षुद्रुह्म्यांपरिवर्जितः ९ विलोकयामासुतनगरप्रतिमंदिग्म् ॥ अलब्धदर्शनस्तस्यस्वाच्छासपराय
णः १० निशयेस्वप्रियाग्राहबुधःपुत्रोगतक्लनु ॥ विनतेनवृथागंहविनादीपयथानिशी ११ विनाजलंवृथावापीविनापस्यथबला ॥ कदातुदर्शनंतस्यभ
विताप्राणरक्षकम् १२ शाकिन्युवाच ॥ क्षुधातृषापरिश्रान्ताचित्ताशोकसमन्विता ॥ तिष्ठामिनाथनोजानेक्कगतःप्रियबालकः १३ यदिमेदर्शनंतस्यस्या
जीवामिनचान्यथा ॥ पुनश्चबालदूर्वस्यष्टिमादायमुष्टिना १४ ययंपश्यतिमार्गेस्मिस्तंतंष्टच्छतिचारमजम् ॥ यदाश्रान्तःक्षुधाक्रान्तस्तदाभ्रातश्चसोभवत् १५
अतिवृद्धोमहाभीमोनाम्नाभीमात्यवर्णजः ॥ सतेनष्टस्तनयतेनाप्युक्तंपरस्फुटम् १६ ॥ भमिउवाच ॥ वेश्यागृहेतनयोबुधोसौबुधःसुखंकीडतिकामसक्तः ॥ क
स्यात्मजोवाजनेर्नीपितावृथैवखेदं कुरुषेद्विजेद्र १७ दूर्वउवाच ॥ कथंममसुतोजातोवेश्यायांनिरतोबुधः ॥ तस्यागृहंजगामाशुदृष्ट्वांस्तत्रतंसुतम् १८ उन्मत्तंम
दिरारक्तनयनंमदविह्वलं ॥ पितादधारतंहस्तेरुपाशिक्षापयसुतम् ॥ कथंममकुलेजातोविधावंकोयथाधमः १९ त्वत्कंदकवृक्षोयपाषाणोवामतोधिकः ॥ कथंन
यजसेप्राणार्चिकंस्थितेजीवितंखल २० ब्रह्मोवाच ॥ पितृवाक्यंसमाकर्णयरोषाविशेबुधसुतः ॥ तलप्रहारंतुंहेस्यदत्तवान्नापितुरेवमः २१ उक्तगान्छमिक्रीडा
दिसाधारणमुखेकथं ॥ कृतवानसिमोविद्वंकीडालेनराधम २२ अकस्मात्काक्यशकृत्पतितंमयिवाकथं ॥ पुनर्लत्ताप्रहारेणप्राणस्तस्यगृहीतान् २३ पित्राप्ता
णेषुत्यक्तेषुहरेश्वरेतिसोवद ॥ ननंदसुतःपादेबध्वातंहूतोक्षिपत् २४ मधुपित्वापुनरेमेवेश्यासयथेच्छकं ॥ प्रातर्जगामखगृहंददर्शननीचतं २५ आलि
खिगमुतंहर्षाविस्रेहस्तुतपयोधरा ॥ गच्छवंपितरंद्रुद्रस्युवाचपुनःपुनः २६ तयाज्ञामितिक्रोधाच्छुष्ककोष्ठेनतासुतः ॥ ताडयामासशिराभिप
तितासाधरातले २९ निश्चेतनांपरिज्ञायबद्धापादक्षिपत्बहिः ॥ स्वयंवेश्यागृहंत्वाचिक्रीडश्चशर्षितः ३० दृढहस्तेजनाःसंतोदंरुतीस्स्वकाष्ठतः ॥ नशास्ति
राजादंडयंतं ब्रह्मणत्वाद्भिजाधमम् ३१ पुनर्गृहागतंतंतुपत्नीवाक्यंनैर्जगौ ॥ सावित्र्युवाच ॥ प्राणनाथवदन्त्यंकंतच्छृणुष्वमहामते ३२ अतिह्यतोतिविमले

१ विमला इति पाठान्तरम् ।

वर्णेजन्मभवाद्दशाम् ॥ आचारश्चान्यथादुष्टस्य कव्यः सविवेकतः ३३ इहलोकैकतुल्यकार्येन सौख्यं परं भवेत् ॥ पूर्ववयसितत्कार्येन शर्वाथैकमेव ३४ अ
 दृष्टमस्येष्टुत्तवर्षादिनवर्षासु शंभवेत् ॥ दिवसेकमर्तत्कार्येन रात्रौ सुखं भवेत् ३५ पितुः प्रियत्वाद्वाजापि ब्राह्मणत्वात्समस्य सौ ॥ सर्वावयवसंपूर्णसुंदराम
 नुसारिणीम् ३६ त्यक्त्वा मां धर्मपत्नीत्वं वेश्यायां निरतः क्रथम् ॥ लोको निर्दत्तसर्वभ्रमयात्त्वां न वदस्यसौ ३७ समाजनः प्रतिब्रूते पतिते कादृशशुभे ॥ लज्जया
 धोमुखीप्राणां स्य कुम्भीहेतुवच्च ३८ यथेष्टं चैनमया सादरं समसेहनिशं पते ॥ न कोपि किंचित् नूयात्वा दोषो वानभवेन्महान् ३९ हितं चेत्कुरुमद्वाक्यं त्यक्त्वा तां
 स्वविवेकतः ॥ अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा कृतं कर्म त्यजेद्बुधः ४० इदं कृतं मे भवस्यादिष्टं नैव कृतं यदि ॥ अनिष्टं सर्वथा मे स्यात्तत्र कार्यो विनिश्चयात् ४१ अन्यथा कु
 र्वतः पुंस इह लोको न वापरः ॥ इति स्त्रिया वाक्यबर्णेर्बुधो विद्वो हि मर्मसु ४२ रोषाविष्टो महाक्रूरजगदप्रज्वलन्निव ॥ बुध उवाच ॥ निर्लज्जे निष्ठुरे प्रौढे दुष्टे
 रुष्टे मयि स्फुटम् ४३ गमिष्यसि गतितां त्वं यथा तौ पितरौ गतौ ॥ सा विद्म्युवाच ॥ येन पित्रोर्न मया दाशिक्षित्रो अस्वतंत्रयोः ४४ रक्षिता तद्विपरीतां समात्रा ता
 कथं भवेत् ॥ अर्चुहस्तान्मृतिः श्रेयः परत्रेह च स तस्त्रियाः ४५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवं बुवंत्यां पत्न्यां सधम्मि लंसेह साग्रहति ॥ काष्ठैर्लोष्टैर्मुष्टिभिश्चापाषाणैस्ता
 मताडयत् ४६ सारां संभर्तुं षेणसंस्मारपूर्वपुण्यतः ॥ प्राणांस्तत्त्वाजसहसाभिन्ना मर्मसु तेन ह ४७ स्वर्गगत्वा दिव्यदेहा बुभुजे परमं सुखम् ॥ आकृष्य चरणे तां स
 चिक्षेप दूरतो निश ४८ निरकुशो हर्षयुतोरमेवेशा समान्वितः ॥ त्वदर्थं नाशिताः सर्वे बुयस्तामिति स ब्रवीत् ४९ ततो बहुगते काले बुधो गत्वा कालमेष्टहम् ॥ तस्मि
 न्स्नातुं गते दुष्टे भाग्यं तस्याग्रहीकचे ५० अयं तं सुंदरतरामालिङ्गिगुबुवच्च ॥ निःशंकं शयने नीत्वा मर्मदं कुचमंडलीम् ५१ रेभे तथा यथेष्टं सततः सा तं शशाप ह
 सुखभोवाच ॥ कथं नाम कृतं दुष्टं पितृभ्यां सुखं भवेति मे ५२ अहं ते सुखं भाजाता दुष्टबुद्धे न राधम ॥ स्नातुं गते भर्तारि मे कालभौमुनिपुंगवे ५३ बलात्कारो मयि कृतो
 दुष्टः कुष्ठी मविष्यसि ॥ जन्मांते ते नामापि न गृह्णीयाज्जनकचिद् ५४ ब्रह्मोवाच ॥ ततो भीतो यथैवेश्या गृहमेव बुधः पुनः ॥ रेमे तथा सुरांपि वानि किंचिद
 पि चिंतयन् ५५ एवं दुष्टानि कर्माणि वक्तव्यानि कथं मया ॥ पुण्यक्षयो भवेत्तस्य परदोषं ईरयेत् ५६ सकालान्निधनं प्राप्तो दूतेर्नीतो यमालयम् ॥ यमेनोक्तं
 किमानीतो नीयतां न केष्वयम् ५७ यमवाक्यं समाकर्ण्य दूतानि न्युस्तदैव तम् ॥ चिक्षिपुर्न केता वद्यावदाभूतसंख्यम् ५८ मुक्तभोगः सर्वैश्वर्यगृहे ज
 न्यममाप्रवाच ॥ ऋषिपत्न्याः सशोपेन कुष्ठीजातो भ्रूतस्तदा ५९ पितृहामातृहा ह्योहा मद्यपी गुरुतल्पगः ॥ तस्य संस्पर्शनादेव स चैलं स्नानमाचरेत् ६०
 नामाप्येतस्य न ग्राह्यं महादोषकरं यतः ॥ एतादृशो यं दुष्टात्मा यदा त्यक्त इतस्तदा ६१ विमानं यास्यते चोर्ध्वं नूनं नास्त्यत्र संशयः ६२ ॥ ब्रह्मोवाच
 श्रुत्वेत्थं वचनं तेषां दूतानां भ्रूतशंकपितः ६३ शूरसेन उवाचैतां मया ज्ञायिदुष्कृतं ॥ पुनरुत्थाय राजा सौप्रणनाम भृशतुरः ६४ प्राहतान् देवदूतान् स्वरूपां
 कुरुवावदंतु मे ॥ उपायमस्य दुष्टस्य सर्वदोषापनुत्तये ६५ ॥ दूताक्रुधुः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठ पतेद्भूमौ दोषापनुत्तये ॥ उपायं राजा शार्दूलशृणुष्वैकमना भव ६६ ग

णेशस्य भवेन्नामयत्न्यात्तंचतुरक्षरं ॥ जपतत्कणरध्रस्य सर्वदोषक्षयो भवेत् ६७ उदयादिननाथस्य यथासवतमः क्षयः ॥ नान्योपायोधिकारोऽस्य यतो नैव जप्य
 तां ६८ ब्रह्मोवाच ॥ शूरसेनो हूतवाक्ययाज्यपूर्वजजापह ॥ त्रिवारं वैश्वक्यं कर्तुं नाम यच्चतुरक्षरं ६९ गजाननं तैश्चैव वा द्रव्यदेहो भवच्चसः ॥ आसंयं स्तेजसास
 र्मरुणे मुवनं यथा ७० सर्वपापक्षये जनेनामश्रवणमात्रतः ॥ दीपयन् सर्वदिदेशान् विमानं चाप्यरोहत ७१ तद्विमानं क्षणादूतैः सर्वलोका समन्वितम् ॥ नति
 र्वैनायकं धाम विभ्राजस्य शासनात् ७२ इति सर्वसमाख्या तं यद्यत्पृच्छन् वयानघ ७३ महापुण्यं च संकष्टं तु धीव्रतमुत्तमं ॥ धर्म्यं यशस्यमायुष्यं श्रवणात्सर्वसि
 द्धिदं ७४ सर्वपापप्रशमनं सर्वविघ्नविनाशनं ॥ हूयानामप्रभावश्च किमन्यच्छ्रेतुमिच्छसि ७५ इति श्रीगणेश उपासनाखण्डेष्टमः सातितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ व्या
 स उवाच ॥ अन्येनाकारिकेनेदं दत्तं तौक्त्योक्तं महत् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ जामदग्येन रामेण व्रतमेतत् पुराकृतम् १ सोऽपि कीर्तिजयज्ञानं आयुर्दुर्विचलव्यवान् ॥ व्यास
 उवाच ॥ रामः कथं समुत्पन्नः कस्मात् कस्यां पितामह २ एतत्सर्वं सुविस्तार्य बृहत्स्वमपृच्छतः ॥ ब्रह्मोवाच ॥ श्वेतद्वीपेति विख्याता जमदग्निर्हामुनिः ३ मन
 सास्त्रेऽस्मिन् हाराग्निग्रहानुग्रहानपि ॥ यः करोति त्रिकालं ब्रह्मस्ततो देवाश्चक्रिरे ४ यस्यासीत् पत्न्यपितथरेणुकानामनामतः ॥ यस्यालवण्यगुं जापिपत्न्याः का
 मस्य नाभवत् ५ रतिरित्येव लोकेषु विख्याता भूतस्तु सा ॥ ययांसमोदते सर्वे क्षमस्तद्वर्णने तु कः ६ यत्रेशो भासं प्राम्यै च कोराजलवासिनः ॥ हरिणाश्च
 तपश्चैव नैच्छंदं तृणाशिनः ७ यदास्य शोभासं प्राम्यै सेवते चंद्रेश्वरम् ॥ अनादिनिधना देवीमूलप्रकाशिरिवरी ८ तस्यामजनि रामोऽसौ विष्णुर्गोश्वरो
 यथा ॥ जमदग्नेर्महाभागात्साक्षादश्वररूपिणः ९ अतिसुदुर्गात्रोऽसौ साक्षान्मथमन्यथः ॥ मातापितृवचः कर्तो विख्यातबलपौरुषः १० देवद्विजगुरु
 प्राज्ञगोविधिपूजेनतः ॥ वेदे वेदांगशास्त्राणां स्मृतीनामपि पाठकः ११ वाक्ये बृहस्पतिसमः क्षमया श्रुतिवीर्यमयः ॥ गांभीर्योऽब्धिसमो यस्तु पित्रोर्वक्त्रपरा
 यणः १२ पित्रोराज्ञां गृहीत्वा स निमेषाण्यमाययौ ॥ अनेकविद्याभ्यसेन मतिरुत्तरापां स्थिरा १३ तस्मिन् गते तदाराजकार्ता वीर्यो महाबलः ॥ यस्य प्रता
 पाद्भवद्वश्यं मूढं लंसदा १४ यस्मिन् लक्ष्मीः स्थिरा विष्णोः शशभूतोऽसौ खिलार्थदे ॥ आजौ पंचशतं तं बाणान् सृजते रीपुघातकान् १५ इंद्रादिदं सेव्योऽसौ विख्यातव
 लपौरुषः ॥ असंख्याता जायस्य रथवाजिपदातयः १६ यस्यानिर्गमने सैन्याश्छादयंति महीतलम् ॥ वर्षाकाले यथामेवाधाराभिर्योऽयमडलम् १७ यस्य कं
 तुस्वनं श्रुत्वा द्विषोऽपि तिदिशोदश ॥ यथाऽस्मिन् हरिवंशुत्त्वामतमांगकोटयः १८ यदा तालिपंचशतं वेच्छया कुरुते नृपः ॥ तदा सनादं ब्रह्मांडं कपते मुनिमतम् १९
 असौ यद्वेच्छया यत्तश्चरुंगबलान्वितः ॥ नीलवल्बधरो नीलच्छत्रस्तादृशसैनिकः २० वनानि स रितो दुर्गान् पर्वतांश्च विलोडयन् ॥ नानाप्रगणान् वीक्ष्या विनि
 घ्नन् विपान् २१ ततः स ह्याद्रिशिखरे पश्यदाश्रममुत्तमम् ॥ यथा कैलासशिखरे गिरिशालयमुत्तमम् २२ अपृच्छसेवका नराजकस्येदमुत्तमं स्थलम् २३ भू

१ वनवासिन इति पाठो वा ।

लयवाच ॥ जमदग्निरितिह्यातः साक्षात्सूर्यइवापरः ॥ मुनिरास्तेमहाभागपापानुग्रहकारकः २४ यस्यदर्शनतः पापकोटयोयांति संक्षयम् ॥ इच्छाचेत्तत्र
 गंतव्यदर्शनं ते भविष्यति २५ तव प्रसादात्सर्वेषामुपकारो भविष्यति ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति तद्ब्रह्म न श्रुत्वा गमनायोद्यतो नृपः २६ न्यषेधयत्सर्वबलं श्रेष्ठा
 नादाय तव क्षणात् ॥ ययौ तं मुनिशार्दूलं जमदग्निं तपोनिधिं २७ ददर्श तं कुशासीनं बलं तमिव पावकं ॥ प्रणनामससाष्टांगं ते सर्वसहयायिनः २८ नानाविशा
 लशालासुकुंजवृक्षावलीषु च ॥ निषेदुः सैनिकास्ते तुराजास्तस्यौ मुनेः पुरः २९ आसने मुनिना दिष्टे चतुर्भिः परिवारितः ॥ निषसाद तदा राजा कृतवीर्यमुतो बली ३०
 अपूजय ततान् सर्वान् पाद्याध्यविष्टरादिभिः ॥ समुनिः प्रदौगाश्च शिष्यैः सर्वान् पूजयत् ३१ नानासरोवरजले निर्मले चारुशीतले ॥ अमज्जत दासैर्वसैनिकाद्य
 गयादिताः ३२ शृण्वच्चैदनिनादांश्च शास्त्रशब्दांश्च पुष्कलान् ॥ अपितो वादशब्दांश्च तच्छिष्यैः समुदरितान् ३३ अब्रवीन्मुनिमुख्यतं राजा राजविलोचनः ॥
 अद्य मे पितरौ धन्यौ जन्मज्ञानं तथा तपः ३४ पुण्यवृक्षोद्यफालितोयजातं तव दर्शनम् ॥ अद्य मे संपदो धन्याः कुलं धन्यं यशोपि मे ३५ परब्रह्मैतियत्प्रोक्तं तदैव त्वं
 न संशयः ॥ आतिथ्यं तव दृष्ट्वैव परिगृह्णमनो मम ३६ इति श्रुत्वा तु तव ब्राह्मिस्मयं त्रिविधं प्रसन्नधीः ॥ कामिकस्यासि किं नाम किं कार्यं तव वर्तते ३७ इति तं परिप्र
 च्छ जानन्नपि मुनिस्तदा ॥ राजोवाच ॥ राज्ञां स्वकार्यकर्तृणां भवाद्दृश निरीक्षणात् ३८ नान्यत्प्रयोजनं मुश्च यसाजनि तत् रफुटं ॥ ऊतवीर्यमुतो हं चकार
 वीर्यइति श्रुतः ३९ अनुज्ञातो गमिष्यामि ततो हं नगरं प्रति ॥ मुनिरुवाच ॥ यथाश्रावमिहा कीर्तिस्तव राजन्यसत्तम ४० आसीत्त्वद्दर्शनाकांक्षा जाता पुण्येन
 सरफला ॥ देहजात्मा तपोज्ञानमाश्रमो मम सांप्रतम् ४१ अभूत्स्वदागमाद्राजन्सार्थकाः सर्वसंपदः ॥ अकृत्वा भोजनं किंचित्कथं संगं तु महसि ४२ मम श्लावा
 भवेच्छोकेन्यूनं कितव विद्यते ॥ किंचित्त्वमुक्त्वा ब्रजविभो सनाथं कुरु मां प्रभो ४३ ॥ राजोवाच ॥ सत्यं भोजनकालोस्ति भोक्तव्यं च तवाज्ञया ॥ अ
 न्नाभावे श्रोत्रियाणां जलं यद्यपि बेदपि ४४ तथाप्येतां विहाय हं सैनिकान् गणनानातिगान् ॥ जलं पातुं न शक्नोमि कथं भोक्तुं समुत्सहे ४५ जाने हं मनसा ब्रह्मन्
 न शक्तिः सर्वभोजने ॥ भवद्दर्शनमात्रेण कृतकृत्यो ब्रजे धुना ४६ ॥ मुनिरुवाच ॥ चिंतां मा कुरु राजर्षे भोजयिष्ये ससैनिकम् ॥ चतुर्विधेन चात्रेन किमसाध्यं
 तपस्विनां ४७ गृहेतेवाहिनीयास्यात्तामप्याकारय प्रभो ॥ क्षाणं विश्राम्यतां तीरे नद्याश्चास्तरे शुभे ४८ यावत्सिद्धं भवेदन्नं पश्चाद्भक्ष्यसि कौतुकं ॥ ॥ कउ
 वाच ॥ ॥ अंतःसर्विस्मया विशेषजगाम कृतवीर्यजः ४९ वाक्यमाकर्ण्य तु मुनेन दीर्घां सुशोभनम् ॥ मुनिः पत्नीं समाहूय वृत्तांतं तं जगाद ताम् ५० आहूय
 कामधेनुं तौ पुण्यजुः क्षणेन ताम् ॥ प्रार्थयामास तुरुभौ लज्जानौरक्षधेनुके ५१ असंख्यत बलो राजा भोजनार्थिनामंत्रितः ॥ यथाशुचि भवेत्तस्य ससैन्यस्य भुजिः
 शुभे ५२ तथा कुरु क्षणेन त्वं नो चेत्सत्यं लयं व्रजेत् ॥ अकीर्तिश्च भवेच्छोके यथेच्छसि तथा कुरु ५३ एवं संप्रार्थिता ताम्यां कामधेनुं महापुरम् ॥ निर्भायस्व प्रभो वे
 न नानाभिरसुंदरं ५४ नानारत्नमयं स्तंभशोभि नानाभाशृहम् ॥ नाना पुष्पलता चारुवाटिका रंगमण्डितं ५५ नाना ध्वजपताकाढ्यं नाना वादित्रा निस्वनम् ॥

अष्टापदानां आदानानां पंक्तिविराजितम् ५६ चतुर्विधासंपन्नानां भाजनपंक्तिम् ॥ महारणशोभाढ्यपरिखावलयां कृतम् ५७ अनेकदासदासीभिर्विल
सञ्चार्योदिकम् ॥ निवारयंतिलोकांश्चयत्रतत्रस्थितानराः ५८ पुरोगंतुं च ज्ञास्तिजमदग्निमुनेरिति ॥ परिविष्टेषु पात्रेषु संख्यातीतेषु सर्वतः ५९ दीपप्रभा
भ्रातृषु नानाव्यजनशालिषु ॥ सूपपायसपक्वान्नपंचाष्टयुतेषु च ६० सखादलेह्यचोष्यादिपययांक्तिविराजिषु ॥ सामुद्रप्रकीर्णवाप्रासृतबिल्वादिशालिषु
चंद्रलहिगुमारीचक्राथिकापात्रशालिषु ६१ सिद्धेषु पात्रेषु मुनिस्तदासावाकारयच्छिष्यगणतदानीम् ॥ श्रीकामधेनोः परिपूर्णोषाद्रोहं सैन्यं कृतवीर्यपुत्रम्
६२ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखण्डे सप्तमप्रतिमोऽध्यायः ॥ ७७ ॥ कउवाच ॥ ततो मुनिः शिष्यगणमुवाच त्वया ब्रज ॥ आकारयिदुर्नृपतिर्नदीतीरनिवासि
नं १ तेशिष्यास्तं नृपं त्वागृह्यतत्प्रणतिपुरा ॥ दत्वा शीर्वचनं तस्मै मुने राज्ञां तथा ब्रुवन् २ च लराज ब्रवाहितो भोजनाय ससैनिकः ॥ पात्राणि परिविष्टानि संख्या
तीतानि पूरुसैः ३ ॥ ॥ कउवाच ॥ तत उत्थाय राजा सौमसाहूय सैनिकान् ॥ सुस्नातस्वसैन्येन कार्तवीर्यो नृपो ययौ ४ मुनिवेशमततो पश्यन्नष्टनृवं श्रुतं ॥
एतादृशं त्रिलोकेषु गृहतोरणमापसः ५ सानिषद्वावैव नृपे मुनिं सकेतकामुकैः ॥ तोनिषद्वाः शिष्यगणैस्ततो गार्दो जनालयम् ६ स्थित्वा मध्ये पश्यति स्म राजा सौ
संपदं मुनेः ॥ अमन्यत तदा स्वांतेनेदृशी श्रीहरिहरे ७ पालकेऽपालके स्रष्टयं पिब्रह्मणि नेदृशी ॥ ततो मुनिः पुराभूत्वा प्रातिपात्रेभ्यश्च यत् ८ राजानुमतिमाज्ञा
यपं कौपं सौ सैनिकान् ॥ दापयामास पात्राण्येव हि भोजिनश्च तान् ९ उपविष्टेषु सर्वेषु राजानमुपवेशयत् ॥ ब्रुमुजुस्ते तदा वाद्ये वादिते सर्व एव हि १० अदृष्टपू
र्वाण्यन्नानि स्वादुमूलफलानि च ॥ परस्परं च प्रचक्षुः किमिदं किमिदं त्विति ११ आश्चर्यमेष निरसे रसोऽयमनेन संकथं कृतम् ॥ यथेष्टं मुने ते सर्वे तस्मात्प्राप्ता नित्यजुः १२
ते प्रक्षालनपात्राणि प्रातिपात्रेभ्यश्च यत् ॥ मुनिः शिष्या जलं चापि शलाकाजपि चारुवः १३ गजाश्च वृषहृदभ्यः शिष्याः शेषान्नमर्पयन् ॥ ततो न्यस्मिन् गृहे सर्वे विस्ती
र्णकृतसंस्तरे १४ इक्षुद्राक्षाम्रपनसदादिमानि बभक्षिरे ॥ एतलवंगकर्पूरचूर्णखादिरूपूगकान् १५ जगृहुर्मुनिदत्तास्ते नागवह्नीदलैर्युतान् ॥ ततो ददवल्कारानवा
सांसि च मुदामुनिः १६ तेभ्यो यथाहं सर्वेभ्यो राज्ञेन व्यर्थराणि च ॥ मुनिरुवाच ॥ किमयमो जनं देयं मुनिना वन्यवृत्तिना १७ अवाप्रमर्षकाभाय राज्ञो विष्णुरूपि
णे ॥ यशोकारि त्रिलोके मे त्वयामद्वाक्यकारिणा १८ जमदेग्रहे गराज्ञासं सैन्येन मुजिह्वता ॥ अतिपुण्यवतोलोके साधुशब्दः प्रयुज्यते १९ महानुद्भूतस्थवाक्यं चेत्
कुरुते सोऽपि साधुतां ॥ प्राप्नोति सर्वलोकेशु कर्त्तिरः फीतां समुत्कटाम् २० मद्वाक्यकारणेऽपि दूरे रंष्टगतमहत् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इति वाणीं समाकर्ण्य जमदग्निमरीरि
तां २१ प्रपच्छ राजा तं तत्र विस्मया विष्टमानसः ॥ राजोवाच ॥ नादृशं प्रथमं किंचिदिदं किमायया कृतम् २२ तपःप्रभावाद्वाकारि समभ्यंभवदमुव्रत ॥ मुनिरुवाच
अनृतनोक्तपूर्वमेपरिहासेऽपि वा नृप २३ अतः सत्यं ब्रवीमि त्वां कामधेनवांसि लंकृतम् ॥ ब्रह्मोवाच ॥ कुमतिस्तस्य भवति यस्य देवमदक्षिणम् २४ अनिष्टबलवद्वा
विदुष्टग्रहकृतं मुने ॥ भुक्त्वा तु भोऽपि राजा सौमन्यकुसलवाहनः २५ आदाने कामधेनोः समर्पितं चैव ब्रवीदिदम् ॥ राजोवाच ॥ मुनीनां शांतिचितानां कंदमूल

पृष्ठाशिनाम् २६ मनसा हृदि संहारकर्तृणामस्पृहावताम् ॥ जितेन्द्रियाणां विज्ञाननेक्षेध्वाप्रयोजनम् २७ व्ययमारुतभक्ष्याणां मोक्षसाधनकारिणां ॥ वेदाभ्यसन
 शीलानां संपदाकिंप्रयोजनम् २८ शास्त्रपाठनशीलानां धर्मशास्त्रार्थवेदिनां ॥ योगाभ्यासरतानां च कामधेनोः प्रयोजनम् २९ कार्याय महत्स्यानुमहदस्तु महद्व्रतम् ॥
 अरण्यवासिने तु भ्यंमहद्व्रतं नोचितम् ३० तस्माद्देया कामधेनुं प्रब्रह्ममुदात्वया ॥ मयि स्थिता तवैवास्ति चेत्सि त्विति धारयताम् ३१ मर्यादां रक्षतां ब्रह्महृत्तमे
 धंपुरस्तव ॥ नो चेद्ब्रह्मा किमग्राह्यं लोकेषु बलशालिनां ३२ स्वराष्ट्रपराष्ट्रवाचतुरंगबलैः मह ॥ ब्रह्मोवाच ॥ श्रुत्वं वंचनं तस्य कार्त्तवीर्यस्य दुर्मतेः ३३ प्रतिज
 ज्वालरोषेण जमदग्निर्हामुनिः ॥ सर्पिषा बहुलैर्नैव जाते वेदायथा द्विजः ३४ उवाचार कृत्यनयनः शिक्षयन्निवभूमिपम् ॥ मुनिरुवाच ॥ साधुः शुद्धो महानराजा प्रार्थि
 तो भोजनायाहि ३५ कौटिल्यं तव न ज्ञातं बकस्येव हृदि स्थितम् ॥ यथावा को किला कालं पुष्पातिमायया ३६ अंतैतस्काभावेन भक्ष्याभक्ष्यैरेति वजेत् ॥ अ
 हमेवामवंशतोय इमं राजमित्रतां ३७ न दृष्टानं श्रुतां लोकेनानुभूतां चेकनचिव ३८ ॥ इति श्रीगण्डोसंस्कृतवीर्यापाख्यानं नामाष्टमोऽध्यायः ७८ ॥
 ॥ मुनिरुवाच ॥ उपकारस्वयारंभिसाधुवृत्तानुसारिणा ॥ आत्मघातं पुरस्त्वा कामवेतुं त्वमिच्छसि १ भ्रांतोसि नृपसत्यत्वमप्राप्य यो भिवांछामि ॥ त्रैलोक्य
 नाशजं पापं तव मूर्ध्नि पतिष्यति २ ब्रह्मोवाच ॥ इति वाक्शरविद्धोसौ प्रलयानलसन्निभः ॥ राजा बहुवरोषेण मुखादनलमुद्रमन् ३ उवाच परमकुद्धो जमदग्निमुनिं
 तदा ॥ राजोवाच ॥ न मया दुष्टवचनं कस्यापि श्रूयते शत ४ किं करोमि द्विजो भित्त्वमिति क्षांतं वचः क्रु ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तत उत्थाय राजा सोदूतानां ज्ञा
 प्य सत्वरम् ५ मुक्ताकीलात् कामधेनुं शीघ्रं यातुं ममांतिकम् ॥ आवेष्टयंस्तदा दूताः कामधेनुं तदा ज्ञाया ६ फूत्कारेणैव तस्याहो त्यक्त्वा प्राणान् दिवं गयुः ॥ अन्या
 न्क्रोधानलेनासौ राजदूतान्ददाह च ७ आसमारुतवेगेन व्योम्नि वीराः परेभ्यः ८ आच्छाद्य मंडलं आनो न प्राज्ञायत किंचन ८ दिशः सति भिराजा ताव्यामापिन च
 भासते ॥ धराकंपः समभवद्वृक्षाः पेतुः प्रकंपिताः ९ सैनिकाश्च ततो भीता यांतिसर्वे दिशो दश ॥ केन चिता हिता सा गौः कशावतेन दूरतः १० उड्डीयोद्द्वीयसाधे
 नुरधावसैन्यमेव तत् ॥ गजद्वंद्वयार्थसिंहो गच्छामानुरगानिव ११ हाहाकारो महानासीद्दीराणां तत्र धावताम् ॥ तानुवाच नभीः कार्यकार्त्तं गीर्षो महाबली १२
 मया ध्मा ते मुदांशे भीतायाः स्यति मंदिरम् ॥ कामधेनुः कियच्चास्ति पश्यंतु कौतुकं मम १३ ततो दग्धो महो महाशंखैर्लोक्यं पूरयन् रवैः ॥ न विभ्यत् कामवेतुस्तां
 ताडयामासुरो जसा १४ यष्टिभिलो हनिचयैः सवेतं राजसेवकाः ॥ यत्र यत्र प्रहारोऽस्यः शरीरे जायते ततः १५ सन्नद्धाः सर्वशस्त्राढयाना न वीरारिभिः हताः ॥ श
 काश्च बर्बरा जा संस्तस्याः केशसमुद्रवाः १६ पटञ्जराः पाददेशादेव सर्वप्रजज्जिरे ॥ नानायवनजातीयानां वीरास्तथा परे १७ वाजिवाणसंवाश्चरथिनो बल
 वन्तराः ॥ तैश्चैव युगधुस्तत्र कार्त्तवीर्यस्य सैनिकैः १८ न्यपतन् कार्त्तवीर्यस्य सैनिकास्तैः प्रहारिताः ॥ अपरमिलितास्तत्र निशि दृक्षे पंगवन् १९

१ रत्नमेवोदिति पठः

परस्परघातहतानिपेतुः शतशो नराः ॥ भङ्गत्वाशैश्वर्यशस्त्राणि मलयुद्धप्रचक्रिरे २० एवं सुमुले जयशस्त्रं युनिपतस्तु च ॥ स्वीयो वापरकीयो वा न प्रा-
ज्ञायत किंचन २१ रजसाच्छादितैस्तैर्येजन्नुपरेव परस्परम् ॥ कोलाहले महानासि हन्यतामिति २२ हे पितृवै हितैश्चैर्देवि निबिडोरथेनो मिभिः ॥
मुदंगतालवेषूनाभिराणां निनदरापि २३ एवं गव्यैः कार्तवीर्यैरथ श्वगजपत्तिभिः ॥ जम्बवस्तुमहदधुदभूतराक्षसभीतिदम् २४ पक्षिं ब्रूकुसुमद्वी-
रपत्नीभयप्रदम् ॥ केषां चिज्जातुनी अभिप्रेक्षां चिच्छाशिरांसि च २५ सङ्गुसेटकमल्लानां शराणां यनुषामपि ॥ भस्मानां च सख्यास्ति वीराणां रथिनामपि २६
प्रपेतुः कार्तवीर्यस्य शेषसैनिकास्तदा ॥ पृष्ठलम्बायुगव्याहसंतो न च जघ्निरे २७ निर्निदुर्मुनिना किंचिदनिष्टं कृतमिति हते ॥ पूर्वदोषप्रसंगेन राज्ञो जातास्तु
दुर्मतिः २८ एवं प्रभ्रं सैव्ये सत्स्थौ कृतवीर्यजः ॥ हस्तयोर्जगृहपंचशतं बाणान्यनुपि च २९ दत्त्वाभूमां वामजानुं धनुष्याकृष्य वेगवान् ॥ विश्लेष-
रजालं सगव्यै सैव्ये महाभुजः ३० फलहीनमभूत्स्य शरजालं दृष्टपस्य तत् ॥ अनतिश्चरितं तद्द्व्यध्यायाः स्मृतं तथा ३१ पुनः पुनर्जहौ बाणांस्तावतोरजसत-
मः ॥ कामधेनोर्नचिकोपि वीरो भयो भवत्तदा ३२ शरजाले दृष्टाया तं संतप्तो भूत्पृष्ठस्तदा ॥ कृणतं ममामर्धमिति चिंतातुराभयवद् ३३ व्याकुलेन प्रहन्ते
व्यामितिसर्वैर्युद्धैवम् ॥ कामधेनुर्मुदायुक्ता किं युद्धं लघुना सह ३४ गतायां कामधेनौ स कार्तवीर्यो मुनिययौ ॥ रोषेणावाचते ब्रह्मन् कापट्यं विदितं मया ३५
न स विप्रो भिभंत्यो यस्य स्यात्कपटं दृदि ॥ इत्येकं बाणमादाय विव्याध द्विजपुंगवम् ३६ लघेद्गृहि महाबाणे प्राणत्यागं चकार सः ॥ रेणुकांतं नृपं ब्रह्मह-
त्यावृथा कृता ३७ सकृच्चरेत्तनयनः क्रोधाविष्टो नृपस्तुताम् ॥ तूष्णीं तिष्ठ न चेद्दन्मित्रा मपीह मुनिप्रिये ३८ एकांशं शतिबाणैस्तां दुष्टराजाह न दुषा ॥ सस्मारमन-
सासापि जमदग्निमुनिं तदा ३९ पश्चादुवाच दृष्टिदुष्टं चां डालं किंकृतम् ॥ अपराधी वनाकस्मादावां निहतवानसि ४० तवापि भवितानां शोभुजानां न त्रंसंशयः
श्रुत्वेत्थं वचनं तस्यास्ततो यातो नृपस्तदा ४१ अल्पावशिष्टैरन्येन चिताक्रांतो ययौ पुरीम् ॥ विनिदं नृदि चत्सार्त्तानं शोचंश्च मृतसैनिकान् ४२ निरुसाहो निरु-
द्योगो विवेश निजमंदिरम् ४३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपाकार्तवीर्योपाख्यानोऽष्टादशोऽध्यायः ॥ ७९ ॥ ॥ कउवाच ॥ रेणुका तु गते तस्मिन् शुशोच
श्शुशुविह्वला ॥ कृणताममपुत्रास्ते संहारस्मिन्नुपस्थिते १ मृते भर्तारिं कुर्वीत बाणजालसमावृता ॥ कगतो सौ महाक्रोधी रामो मे प्रिय बालकः २ तस्मिन् दृष्टे मम प्राणा
गमिष्यंति सुरालयम् ॥ स्मृतमात्रस्तयारामो ययौ मातुस्तदां तिकम् ३ बाणजालचितांतां च पितरं मृतमैक्षत ॥ कार्तवीर्येण दुष्टेन दृढबाणहन्तं दृदि ४ पपात मूर्छया
भूमौ वातभग्न इव द्रुमः ॥ पितरं मातरं चैव वशो दभृश दुःखितः ५ ॥ राम उवाच ॥ अद्यां धकारः सर्वत्र अवशून्त्यादिशो दश ॥ मेरुहीना यथा पृथ्वी शक्रहीनाऽमरावती
६ नाश्रमः शोभते तद्वदपि त्राहीनाय मद्यमे ॥ त्रिलोकी गगयाहीना तद्द्रवश्रममंडली ७ नशो भर्तरेणु कदाहीनाप्याश्रममंडली ॥ गतमयं तु देवानां मुनयो धनिरी-
श्वराः ॥ यदा सत्तिपसाचास्य किमयं वागृहीष्यति ८ एवं बहुविधाकारं चक्रे आक्रंदनंतुसः ॥ अचेष्टत भृशं रामो मत्स्यो नीरविना यथा ९ ततः पुनर्मार्तरं सह

दन्वेवसमाययौ ॥ निष्काशयामासशरानेकेल्लवाशिरोभ्रशम् १० चक्रंदचयुनारामोमातदुःखेनदुःखितः ॥ त्रिलोक्यंभस्मसात्कुल्याक्षमाजननीमम ११ साक
 थंपतिताभूमौदुष्टबाणप्रणीडिता ॥ नविस्मरामिसमानित्यंक्षणांकीडागतपुरा १२ त्यक्त्वामांक्रमध्वत्कुत्रवागतमुद्यता ॥ ददामिमेषयोभूरिवह्नाण्यन्ना
 निशोभने १३ फलमूलानिचारुणियासित्यक्त्वाकथंनुसा ॥ मातापितृभ्यांहीनस्यधिष्ठेजीवितमद्यमे १४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिपुत्रवचःश्रुत्वारेणुका
 भ्रशदुःखिता ॥ प्रमृज्याश्रूणिपुत्रस्यजगादभृशविह्वला १५ अहंतेनिकेदस्यास्येनशोकंकर्तुमर्हसि ॥ शृणुवार्तापुरावृत्तारंजासौकृतवीर्यजः १६ मध्याह्ने
 सहसैयेनप्राप्तआश्रममंडलम् ॥ पित्रातेमानितःसम्यग्भोजितोबलसंश्रुतः १७ कामधेनोःप्रसादेनभुक्त्वायाचतधेनुकाम् ॥ तूष्णींभूतेमुनौकोपादका
 मधेनुमुचसः १८ स्पृष्टमात्राचसधेनुःससर्जबलमुत्कटम् ॥ चतुरंगंतोयुद्धमभद्राजसैनिकैः १९ भ्रास्तेप्यपलम्बेर्वराजायुद्धमयाकरोत् ॥ सचपंचश
 तंबाणान्वांवारमथासृजत् २० सोपिभद्राग्रहंयातःकामधेनुर्दिवंगता ॥ पुनरागत्यदुष्टोसौबाणैर्नकेनवक्षसि २१ जघानपितरंकोपादेकविंशतिसायकैः ॥
 अपराधंविनामांघताडयित्वागतःखलः २२ तस्मात्त्वयाद्यदुष्टस्यनाशःशीघ्रंविधीयताम् ॥ एकविंशतिवारंचकुरनिःक्षत्रियांधराम् २३ एकविंशतिबाणा
 मेदेहेतेनयतोर्पिताः ॥ अन्यदेकंवेदुपुत्रतत्कुरुष्ववचोमम २४ संस्कारंकुरुनौतत्रयत्रकोपिनदाहितः ॥ दत्तात्रेयंमुनिवरमाकार्यसर्ववेदिनम् २५ कुरुकर्मांत
 रंनौत्वन्नयोदशदिनावधि ॥ तदैवगतिमाप्स्यस्योवाचोवक्तास्तितादृशः २६ इत्युक्त्वारेणुकांदहंयक्त्वाधामापदुर्गम् ॥ रामस्तत्सर्वमकरोत्तथादिष्टमहा
 मनाः २७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेरागोपाख्याननिजशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ रामस्तुवपनंकृत्वा
 स्नात्वासम्यग्निवधानतः ॥ उत्थानश्राद्धमकरोद्ब्राह्मणैःकथितयथा १ विश्रातिश्राद्धमारभ्यमंत्राग्निमुभयोरदात् ॥ तदैवप्रययौतंतुदत्तात्रेयंमुनिं प्रति २ कुत्रे
 षंशिष्यसाहितंस्वहस्तंमलिनंकुशम् ॥ ध्यानेनालोक्यतंरामेनानाममुनिपुंगवम् ३ बद्धांजलिपुटोतिष्ठधामाद्वैतपुरोद्भिजः ॥ दत्तात्रेयोपि सर्वज्ञोदु
 ध्वातस्याशयंमुनिः ४ उवाचरामममंभ्यज्ञातंतवप्रयोजनम् ॥ अथापिपृच्छेविज्ञातुंकिमर्थविविहागतः ५ ॥ कउवाच ॥ सउवाचततोरामोद्वृतां
 तमादितःस्फुटम् ॥ रामउवाच ॥ कृतवीर्यात्पजोराजापितुराश्रममागतः ६ भोजितःपरमाद्भेनानापक्वान्नशालिना ॥ भुक्तःससेनयासार्द्धकामधेनुमया
 चत ७ यदानदत्तापित्रामेबलान्नेतुमनेदधे ॥ साताडितायसुषुवैसैनिकानांगणान्बहून् ८ तैर्मग्नोबलिभिराजासैन्ययोगाज्जिजालयम् ॥ कामधेनुर्गतस्वर्गत
 तोराजारुषान्वितः ९ जमदग्नेर्हृदिशरमहनहृदमोजसा ॥ एकविंशतिकान्बाणान्मातुरंगेहनदुषा १० नाहंतत्रस्थितोब्रह्मन्पश्चादागत्यदृष्टवान् ॥ मंत्राग्निनातुद
 ग्धौतौमातुर्वीर्यादिहागतः ११ दत्तात्रेयंविनानान्योवक्ताकार्योत्रकर्मणि ॥ कृतकर्मणि सर्वस्मिन्प्रयोदशदिनावधि १२ पश्चाद्वाजा निहंतव्यःकृतवीर्यात्मजो
 बली ॥ एकविंशतिवारंचकार्योनिःक्षत्रियामही १३ इत्यमज्ज्ञापयन्महंजननीरेणुकामम् ॥ इत्यर्थमिहसंप्राप्तस्तस्मात्कुरुकृपांमयि १४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥

इतिस्तोत्रसमाकर्णपरितुष्टोमेहेश्वरः ॥ उवाचरामममंयदुत्तोवाक्यामुतेनते १२ वरं वृणीष्वमस्तस्वयंकामयसेहृदि ॥ जानामिजामदमंयस्वारणुकातनयं द्विज १३ ॥ रामउवाच ॥ कार्तवीर्येणदुष्टेनकामधेनुमपेक्षता ॥ जमदग्निहोतरोषादपराधविनाप्रभो १४ रणुकाताडिताबाणैः समंताज्जननीमम ॥ एकविंशतिसंख्याकैर्भुवस्त्वापिसेनयासह १५ जहितंदुष्टदृष्टपतिमितिमात्रानियोजितः ॥ त्वामहंशरणयातउपायंददत्तद्वये १६ त्रिःसप्तवारंतेनैवकुर्यानिःक्षत्रियांमहीम् ॥ कउवाच ॥ एवंविदितत्वाथोमहादेवोजगादतम् १७ आलोक्यप्रणिधानेनजयोपायंमुखावहम् ॥ षडक्षरंमहामंत्रंद्विरादननतोषकम् १८ कथयामासरामायजपंकुरुप्रयत्नतः ॥ लक्षमात्रंचहोमचंदशंशेनसमाचर १९ तर्पणंतदशंशेनतदशंशेनभोजनम् ॥ ब्राह्मणानांमहाभक्त्याप्रसन्नोभविताभुवि २० गजाननोदेवदेवः सर्वकार्यकरिष्यति ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाप्रणम्यभवमादरात् २१ आज्ञागृहीत्वारामोसावचलायांभ्रमन्भ्रमन् ॥ कृष्णयाउत्तरेदेशेपश्यत्स्थानमनुत्तमम् २२ नानावृक्षलताजालैरभिरामंसुसिद्धिदम् ॥ तन्नाकरोदुष्टानन्यथोक्तेनशंभुना २३ इंद्रियाणांचमनसोवृत्तिस्थाप्यगजानने ॥ आवर्तयन्महामंत्रमेकगुणस्थितोद्विजः २४ जुहावतर्पयामासभोजयामासवैद्विजान् ॥ दशंशेनदशंशेनदशंशेनयथाक्रमम् २५ ततःप्रसन्नोभगवानाविरासिद्रजाननः ॥ चतुर्भुजोमहाकायोमहामायोतिसुंदरः २६ नागयज्ञोपवीतीचनानालंकारशोभितः ॥ मुकुटीकुंडलीभ्राजच्चालंगोलमनमुखः २७ मुक्ताप्रवालमालाभिर्भ्रोजद्वक्षामहाभुजः ॥ परशुकमलंदंतमोदकांश्चदधद्भुजैः २८ पुष्करपुष्करदृत्वाभ्रामयन्स्वेच्छयाविभुः ॥ प्रभयाभासयन्सर्वोदिशोविदिशएवच २९ ददर्शरामोऽकस्मात्तन्यमीलयतचाक्षिणी ॥ ततोऽजसाप्रतिहेततस्तुष्टावतांद्विजः ३० ॥ रामउवाच ॥ सहस्रादित्यसंकाशमस्तेजमदीश्वर ॥ नमस्तेसर्वविद्येशसर्वसिद्धिप्रदायक ३१ विघ्नानांपतयेतुभ्यंनमोविघ्ननिवारण ॥ सर्वोत्तर्यामिणेतुभ्यंनमःसर्वप्रियंकर ३२ भक्तप्रियायदेवायनमोज्ञानस्वरूपिणे ॥ नमोविश्वस्यकर्त्रेतेनमस्तत्पालकायच ३३ निवारयमहाविघ्नतपोनाशकरंमम ॥ कउवाच ॥ इतिस्तुतिसमाकर्ण्यसौम्यतेजगजाननः ३४ उवाचरामंभ्रातंस्यैवतिग्मतेजसा ॥ गणेशउवाच ॥ यंध्यायसिदिवारात्रौमंत्रजन्वाषडक्षरम् ३५ वरंदातुंसमायातःसोहंरामतवाधुना ॥ वरं वृणीष्वमस्तस्वयंध्वांछासिचितसा ३६ ब्रह्मांडानामनेकानांलक्षपातापहारकः ॥ नैवजानंतिमेरुपुंजब्रह्माद्यामुनयोपिच ३७ राजर्षयश्चसर्वोपसोहंतदर्शनंगतः ॥ रामउवाच ॥ योप्रमयोखिलाधारःसृष्टिसंहारकारकः ३८ योनवेदैर्नतपसानयज्ञैर्व्रतसंचयैः ॥ नदानैर्नैवयोगैश्चजनानांदृष्टिगोचरः ३९ सोहंत्वहिमयादृष्टोनुग्रहात्तवविघ्नपः ॥ किमन्यद्वर्येदेवभक्तिर्हिनिजांढहाम् ४० गणेशउवाच ॥ भविताममभक्तिस्तेदृढारामद्विजोत्तम ॥ प्रलोभितस्यापिपरिर्नतेबुद्धिःसुविह्वला ४१ परशुमेगृहाणत्वसर्वशत्रुनिवर्हणम् ॥ नामतेपरशुरामेतित्रैलोक्येख्यातिमेप्स्यति ४२ ॥ कउवाच ॥ एवंतस्मैवरंदत्वापरशुंचगजाननः ॥ पश्यतांसर्वलोकानामंतर्धानंयौतदा ४३ रामोपिस्थापयामासमहागणपतितदा ॥ ब्राह्मणैर्वेदवेदांगशास्त्रविद्भिःसमंमुदा ॥ ब्राह्मणानभोजयामासदत्तवानान्यनेकशः ४४ प्रासादंकारयामासत्स्नंभयुतंदहम् ॥ संपूज्यतंपरि

क्रम्यप्रणिपत्यगजाननम् ४५ रामःप्रसन्नमनसाप्रययौनिजमंदिरम् ॥ ततोरामोजुहोवैःकार्तवीर्यधरापतिं ॥ ४६ ॥ युद्धेदुशतयामास्राज्ञोबाहुसह
सकम् ॥ निःक्षत्रियांचपृथिवीचक्रेत्रिःसप्तवारतः ४७ ब्राह्मणेभ्योददौपृथ्वीयज्ञंरुत्वासदक्षिणम् ॥ पुपूजुस्तंतदालोकाज्ञात्वाविष्णुतमीश्वरम् ४८ दृष्ट्वाप
राक्रमंतस्यसर्वदेवातिगृहदृष्टम् ॥ एवनानाविधोब्रह्मदमहिमतोनिरूपितः ४९ गजाननस्यदेवस्यसंक्षेपणमयासुत ॥ निखिलेननशोपोपिभूमोवज्रमुनी
श्वर ५० उपासनाखंडमिदंशृणुयान्मानवोभुवि ॥ सर्वान्कापनवाग्नोतिगणेशंधामचापुत्रात् ५१ यथेष्टंरमेततत्रयावदाभूतसंस्तवम् ५२ इतिश्रीगणेशपुरा
णेउपासनाखंडेरागमवरदानंनमद्वचशीतितमोऽध्यायः ॥ ८२ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ कस्मिन्स्थानेनपोकारिरामेणपरमाद्भुतम् ॥
तन्मेकथयलोकेशतृप्तिर्मेनास्तिशृणुवतः १ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ मधुरेश्वरनाम्नायदक्षेत्रंख्यातंचतुर्गुणे ॥ यत्रावतीर्णेदिवेशोमयूरारूढएवसः २ कमला
सुरनामानमहनद्वैत्यपुंगवम् ॥ यस्मान्मयूरमारूढोमधुरेशइतिस्फुटम् ३ संस्तुतोदेवमुनिभिर्लोकैतांख्यातिमागमत् ॥ तत्रादुष्टानमकरोदवापपरशुतः ४
स्वयंपरशुरामोभून्नाम्नाख्यातक्षिप्रविष्टपे ॥ इतिहासंप्रवक्ष्यामिशृणुतंमुनिसत्तम ५ तारकोनामदैर्योभूमहाबलपराक्रमः ॥ दिव्यवर्षसहस्रसंतपस्तेपुमुदार
णम् ६ ततःप्रसन्नोब्रह्मास्मैदोसर्वाभयांज्ज ॥ देवर्षियक्षगंधर्वोत्ताराक्षसहस्ततः ७ तच्छस्त्रास्त्रिगुणामृदुनेत्कापिभवेदिति ॥ उत्पत्स्यतेयदास्कंदस्तस्ते
मरणंभवेत् ८ इतितद्वरमाकर्ण्यबलवर्षमायुतः ॥ तारकोपीडयल्लोकाल्लैक्येवसतोमुने ९ वेदाध्ययनिष्ठांश्वतपोदुष्टानकारिणः ॥ अग्निहोत्रतनया
न्कारागोरेक्षिपद्विजान् १० सर्वान्नराज्ञोथनागंश्वशेकृत्वादिव्ययौ ॥ इन्द्रादयस्तदादेवाहिमाचलयुहांगताः ११ तद्भयाद्वाभवत्कापियजनपूजनंतथा ॥ अह
मेवेश्वरोदवोब्राह्मणःकुलदेवता १२ अहंनमस्यःपूज्यश्चनान्योजगतिवर्त्तते ॥ यश्चास्यान्मणेमेवत्कापिपूजेयद्वाकदाचन १३ सदेव्यस्ताडनीयःस्याद्रच्छेद्वायम
सादनं ॥ एवंसर्वेषुलोकेषुस्थायपयामासदूततः १४ ततःसर्वेजनारिकाजाताःसज्जनवर्जिताः ॥ निःस्वाध्यायवपट्कारायज्ञदानविवर्जिताः १५ उच्छिन्नकुलधर्मा
श्चस्वाचाररहिताःखलाः ॥ मुनयःसाधवःसर्वेगिरिगह्वरमाश्रिताः १६ देवतेप्रार्थयामासुःकथंदैत्योविवर्द्धितः ॥ विनात्वांशरणशंभोयामःकंजगदंश्वरम् १७
निर्मातारक्षिताधातासंहर्ताजगतांविभो ॥ दावानलोवनमिददहतेस्मान्सदपतः १८ यदितेसांजिह्वास्यात्संहस्वस्वयंजगत् ॥ नोचेत्संहर्दैत्यंतवारकंसर्वपी
डकं १९ एवंसंप्रार्थयतेपुस्तेदुष्करंतपउत्तमं ॥ पत्रभक्ष्यावायुभक्ष्यानिराहाराजलाशिनः २० एवंस्थितेषुमुनिषुनेनाज्ञातेषुदैत्यगट् ॥ ऐंद्रपदंमास्थायब्रह्माणंसम
ताडयत् २१ विष्णुस्ततोगमदक्षीरसागरांनिद्रितुमुने ॥ त्वत्सर्वकौलसमागमच्छकरोपिगुहांतरम् २२ दिक्पालादिगजाश्चापिनानागह्वरमाश्रिताः ॥ तेषां
स्थानेस्थापयत्सदैत्यानयांश्चदैत्यगट् २३ अबलामवलस्तिष्ठन्पालायामासवैभवाः ॥ गर्जतेस्वस्वभावेनकपेतथत्रिविष्टपं २४ ततइंद्रादयोदेवास्तुष्टुर्गि
रिगह्वरे ॥ गिरिशंगिरिजानाथंगिरागंभीरयामुदा २५ ॥ देवाऋचुः ॥ देवाधिभूमिगगनेनशशिस्वरूपवायवमित्रिरूपयजमानजलस्वरूप ॥ त्वंस्थावरानथचरा

नृजसेऽवसीशत्सर्वमेवहरसोनिजेच्छयेश २६ तन्नोचितं त्वयि परंपरदुःखहारिन्स्वीयं शय्यगतं बहुधा द्यकतु ॥ तन्नाशयैनमथवासकलान्मुनींश्च
 दवान्द्वेयाश्चभजेनपीरिवष्टिचित्तान् २७ कंबाव्रजेमशरणं त्वद्वेतेगिरिशं कंबाभजेमभगवंस्त्वद्वेतेमहेश ॥ कंबावेदमवृजिनादनपावतीशकोवावितुं प्रभवति
 त्वद्वेतेसिलेश २८ ॥ कउवाच ॥ एवंतेतुष्टुर्व्यवच्छुश्रुस्तावदेवहि ॥ नभोवाणीं सर्वदेवाहरत्रोपदाभवेत् २९ तदास्थनाशोभवितायत्नं कुरुतत्रैव ॥ नभो
 वाणीं समाकर्ण्य सर्वे हर्षमन्विताः ३० कैलासं देवि निलयमापुरिन्द्रादयः सुराः ॥ नापश्यच्छंकरं तत्र ददृशुः पुरतोमराः ३१ मूलप्रकृतिरूपांतामुमां सर्वविजिज्ञपुः ॥
 तारकेतारकज्ञानप्रदेतारयतारकात् ३२ त्रैलोक्यपीडकादृष्टात्पदभ्रष्टान्मुनीन्सुराग्न ॥ तथाविचिंतां मातस्तस्य नाशो भवेद्यथा ३३ मातस्त्वां
 प्रणमामेव जनेन त्रैलोक्यरक्षाकरेशोर्वाणि त्रिपुरे परात्परकलेब्रह्मादिभिः संस्तुते ॥ त्वंदैरनिरूपितं कुरु जगत्कल्याणभीतिप्रिये स्वेच्छोपात्तसुविग्रहे सुरहरे
 वैश्वादिभूतेन वै ३४ ॥ ॥ कउवाच ॥ एवं संप्राप्य तितो देवी विश्वमाता जगाद तान् ॥ नभोवाणीमया ज्ञाता शंकरः शंकरिष्यति ३५ सहैवांतु सर्वोपि
 मया यत्र स शंकरः ॥ परं नियममास्थाय कुरुते परमंतपः ३६ इत्युक्त्वा सर्वदेवान्साभिलीविषमधारयत् ॥ यां दृष्ट्वा परमो योगी कामबाणादितो भवेत् ३७ देवा
 अपि तदा केचिज्ज्ञाता मदनविह्वलाः ॥ उर्वशीमेनकारं आपूर्वचितीरतिस्तथा ३८ लज्जिता तानिरीक्ष्य वसवो वयसुंदरां ॥ ते देवाः साच गिरिजाप्राप्ता ब्रह्मरशि
 वांतिकम् ३९ स्थाणुं तं स्थाणुभूतं च ध्याननिश्चललोचनं ॥ ध्यायंतं मनसा ब्रह्मजपंतं निष्पश्रिहं ४० ददृशुः सर्वदेवास्तेभिलीचापि त्रिलोचनं ॥ तत ऊचैस्त्रि
 लां देवानुमोपायं सुखावहम् ४१ देहातीत इवास्ते सौतपो निष्ठः सदाशिवः ॥ एतस्य देहभावा र्थं कामं विज्ञापयंतु च ४२ तेनेषुणायदा विद्वत्कनिष्ठः सदाशिवः ॥
 यास्यते देहभावं सदाकार्यं अविष्यति ४३ ततो देवाः सर्वे एकामं समरुरुत्कटं ॥ समागतं तमुचुस्ते स्वकार्यं कृतनिश्चयाः ४४ प्रार्थयामासुरपेरस्वकार्याय म
 नोभवम् ॥ विमुस्त्वमसिलोकानां चेशुस्थावेषु च ४५ त्वयैव जायते सृष्टिस्त्वया व्याप्तिमिदं जगत् ॥ अबलाः कामिनः सर्वे त्वयैव बलवत्तराः ४६ त्वया विना
 वृथा सर्वजगत्स्थारवजंगमम् ॥ अतस्त्वयैव कर्तव्यं सर्वेषां कार्यमुत्कटम् ४७ ॥ कामउवाच ॥ यद्यप्यहं विसामाग्रीं स्तथायुष्मत्प्रसादतः ॥ करिष्यामि वचः
 कार्यमादिह पतनवाधिं ४८ सुमंधनुर्मगालाज्येषुः काटाक्षो योषितः ॥ विजेष्येऽथापि सकलानमराञ्चंकरावधि ४९ वसंतं प्रतिलभ्यैव सहायं सकलं सुराः ॥
 कउवाच ॥ एवमुक्त्वा गतः कामो यत्रास्ते सौ सदाशिवः ५० मोहितुं शंकरं देवानां कार्यं सिद्धये ५१ इति श्रीगण्डोपासनाखण्डेऽष्टाशतितमोऽध्यायः ॥ ८३ ॥
 कउवाच ॥ एवमुक्त्वा गतः कामः सुरकार्यार्थं सिद्धये ॥ अपश्यच्छंकरं स्थानं वृक्षवलीसमाकुलम् १ सिंहशार्दूलजुष्टं च पक्षिश्वापदसंयुतम् ॥ स्वयं च
 निर्ममेमायावाटिकांतं तत्क्षणेन सः २ सरोवराणि भूरीणि सुधारूपजलानि च ॥ अनेककुसुमान् वृक्षानागव्यूतिसुगंधिभीः ३ जंबाव्रजदरिद्राक्षान् सुपकफला

लिनः ॥ तथैवं भ्रापनसानारिकेलीः सखर्जुरीः ४ एलालंगमारी च वृक्षाननन्यननेकशः ॥ अष्टमाणागोघोसौहरनासापुटययौ ५ उषकालेहरोपशयज्यो
त्साजलमनोहरं ॥ अनेकफलपुष्पाढ्यकामकाननमद्भुतम् ६ तदैव भेदयामासमानसंशूलिनस्तुमः ॥ स्वीयमशोकवनिकांथिकेवकेमनसाशिवः ७ देहभा
वगतो देवश्चित्तया मासकारणम् ॥ कुतः केन तपोविद्वक्कृतमेतद्वनं शुभम् ८ अकस्माद्राजितं केन दुष्टेन दुर्गतायुषा ॥ आबद्धचक्षुकुटोरिषा दातनयनोदरः ९ का
मस्तुभयसंत्रस्तो लीनः क्वापि न दृष्टते ॥ इंद्रादीनां सस्मरस्मृतास्तेनात्र तेथयुः १० विमानानि समारूढाः कार्यसिद्धीच्छया सुराः ॥ शिवेन ददृशेतावन्मदनो
तिलघुः क्रुशः ११ उद्घाटयंस्तृतीयं सनेत्रं दग्धं मनोभवम् ॥ चक्रे पृथिवी सर्वास्वर्गः गतालमेव च १२ राजहीतिवुन्दे वायवतावत्सनेत्रजः ॥ चकार भस्म
सात्कारं भस्ममात्रावशेषितम् १३ ततो भिल्लो महेशानं प्रार्थयामास सादरम् ॥ नमस्कृत्वा जलिबद्धा त्रैलोक्यहितकाम्यया १४ त्रैलोक्यदाहं क्वं हि मुपसं
रशंकर ॥ ब्रह्मलब्धवरो दैत्यस्तारको तिमहाबली १५ आक्रांतं त्रैलोक्यं निःस्वाध्यायं निरादृति ॥ स्थानच्युताः सुराः सर्वैर्वाहं शतपसिस्थितम् १६ त्वर
या काममामेव देहभावाय तेन च ॥ अप्रेषयन् सर्वैर्भस्मजातः श्रेष्ठापराधतः १७ इदानीं देवक्षारम्भांस्त्वामेव शरणं गतान् ॥ विख्यातस्त्रिषु लोकेषु शरणागतपा
लकः १८ क्षमस्व कृपणानां त्वं देवानां शरणं पिपां ॥ अपराधं महादेव करुणाकरशंकर १९ ॥ कउवाच ॥ ॥ इति तस्यावचः श्रुत्वा स्वां प्रिस्थशिरसो
मुने ॥ जगाद ह्यस्य वदनो वह्निं संहृत्य शंकरः २० उत्तिष्ठोत्तिष्ठे देवानां रक्षणं कृतमद्यमे ॥ पादयोः पतितायास्ते वचसा प्रणयेन च २१ तत आलिङ्ग्य सहसा भिल्लो
मंकमथानयत् ॥ वृषमारुह्य च तया साङ्गैः कैलासमागमत् ॥ २२ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपनिषत्समाखण्डे कामदहनो नाम चतुर्शतितमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥
॥ कउवाच ॥ ॥ शिवस्य आलिङ्गनाद्विल्लीमदनानलदीपिता ॥ नापक्वापि सुखं देवीं निजलेशफरीया १ पतिताजलमध्ये साशीतलो शीरशालिनी ॥ न
शमले भ्रैत्रापि स्थले निद्रानंचालभत् २ कर्पूरचंदनं तस्याज्यं किं तापमादधे ॥ नशीतलपदार्थोऽस्याः कोपि संतोषमादधे ३ एवं बहुतिथे काले सा स्थिचर्मवशे
षिता ॥ ततो गिरिशमागम्य गिरिजागिरिमब्रवीत् ४ न त्वं मृशसिमां देवकामवस्थां गतास्मिह ॥ दग्धोऽपि मदनो मे ह्यमत्यंतं पीडित्यहो ५ नानोपायाः कृतास्त
स्य शांतयेन च साभवत् ॥ येनोपायेन शांतिः स्यात्संतं कुरु मम प्रभो ६ इति वाक्यं समाकर्ण्य प्रियायाः प्रियकृद्धरः ॥ रहस्यं तां करोत्स्वापयं केपयैव शयत् ७
रेमेतया ये धंष्टमदेन वशीकृतः ॥ मृतेनापि कृतं तेन महत्कार्यं सुरैरितम् ८ अंगेन समनैर्न धन्वीति यश आसवान् ॥ तयोस्तु क्रीडतो याताः षष्टिमाहस्रव
त्सराः ९ अष्टस्थानानि सुराः श्रुत्वा मदनचेष्टितम् ॥ कैलासं पुनरायातास्तत्र क्रीडां रतं हरम् १० ज्ञात्वा तूष्णीं स्थितास्तत्र चिंता व्याकुलचेतसः ॥ तारकासुरभी
तास्ते पुनर्गह्विरमागताः ११ कदावधो भवेदस्य कदास्थानं निगमच्च ॥ कार्ष्ण्यतिकदा शंभुरस्माकंदुःखनाशनम् १२ इति चिंता णेव मग्नया वद्ब्रह्मादयः सुराः ॥ ता
वदूचे सुराचार्यो वाक्यं मे शृणु तानवाः १३ प्रेषयंस्त्वस्विलावह्निं रूपान्तरधरं हरम् ॥ सहर्षं बोधयित्वा शुभवत्कार्यं मे विष्यति १४ ततस्ते वह्निमाकार्यं तुष्टुर्विकीर्षे

तः २ शुचौमंडपिकांकृत्वाकदलीस्तंभंभंडिताम् ॥ इधुचामरपुण्याढ्यामार्शवलेशोभिताम् ३ तन्मध्येकलशंस्थाप्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टितम् ॥ तत्रचाष्टद
 लंपद्मंकारयेच्चंदनेनतु ४ गुरोराज्ञांयुहीत्वाचपूजाद्रव्याणिप्रोक्षयेत् ॥ उपचारैःषोडशभिःपूजयेद्गणनायकम् ५ कांचनराजंतवापिस्वस्वशक्त्याविनिर्मित
 म् ॥ एकविंशतिपक्वांनैरेकविंशतिसंख्यकैः ६ गजाननायदेवायनैर्द्यंपाकिल्लपयेत् ॥ एकविंशतिमुद्रास्तुदक्षिणार्थनिवेदयेत् ७ सौवर्णीराजतीर्वापिवितशा
 क्यविवर्जितः ॥ एकविंशतिदूर्वाश्चखेतावाहरिताअपि ८ अप्येहेवदेवायमंत्रपुष्पांजलिं तथा ॥ ब्राह्मणान्वेदविदुषःपूजयेदेकाविंशतिम् ॥ भोजयेतादृशात्रे
 नतावहानानिदापयेत् ॥ नमस्समापयेत्सश्चादच्छिद्रमितिवाचयेत् १० पार्थिवस्यगणेशस्यविधानंकथितंपुरा ॥ पूजाप्रकारःसोप्यत्रसर्वएवउदाहृतः ११
 कथांतामेवशृणुयात्पश्चात्बंधयुतस्त्वयम् ॥ ध्यायन्गणेशंशृंजुंतीतमौनेनोपसेतवा १२ एवंमाम्रतंकुर्याद्यावद्भाद्रचतुर्थिका ॥ तस्यांमहोत्सवःकार्येयथा
 विभवमादरात् १३ पूर्वोक्तेनविधानेनपूजयेद्गणनायकम् ॥ रात्रौजागरणंकार्यंगीर्तादित्रिभिःस्त्रनैः १४ पुराणश्रवणैरन्यैर्नानाख्यानवैरपि ॥ सहस्रनाममं
 त्रेणस्तुवीतद्भिरदाननम् ॥ प्रभातेविमलैस्सत्त्वापूजयेत्तद्भिरदाननम् १५ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्याशतचैकैकाविंशतिम् ॥ गोभूकांचनवस्त्राणिभूषणानिधनानि
 च १६ तेभ्योदद्याद्यथाशक्तिदीनांधकृपणेषुच ॥ अशक्तौभोजयेदेकैर्विशयेकंतुवाडवान् १७ ब्राह्मणायप्रदातव्यामूर्त्तिश्चेद्भ्रातुर्निर्मिता ॥ अन्यथापरमोत्सा
 हैर्जलमध्येविसर्जयेत् १८ दिव्यवादित्रनिर्घोषैर्नरयानस्थितांचताम् ॥ छत्रध्वजपताकिर्भेदगीतादिनिरुचैः १९ बालानांदंडयुद्धैश्चतांविष्टय्यहंजेत् ॥
 व्रतमेवतुयःकुर्यादेकवारंषडानन २० सर्वान्कामानवाप्यैवगणेशंपदमाप्नुयात् ॥ ब्रह्मणाकारिष्टृष्टयथैकार्णजपतामनुम् ॥ प्रत्यक्षोविकटस्तस्यसामर्थ्यवि
 विधंददौ २१ विष्णुनाप्रापिशक्तिश्चक्षपालनेकुर्वताव्रतम् ॥ षडक्षरंमहामंत्रंजपतापरमाहुतम् २२ स्वेच्छावतारसामर्थ्यततःप्राप्तंषडानन ॥ मयाप्यकारिपुत्रे
 तज्जपताष्टाक्षरंमनुम् २३ वृत्रंचंशंबंदैर्यशःक्रेणमदनेनच ॥ जिवांसताकारिव्रतंतौतौजेतुचशेकुतुः २४ नानासामर्थ्यवानस्मिंसंहारमिजगत्रयम् ॥ यक्षगंय
 र्वमुनिभिःकिन्नरोगराक्षसैः ॥ अकारिस्वेष्टसिद्धिर्थासिद्धचारणमानवैः २५ एतत्स्वस्करुदवरुदचतुर्थाव्रतमाचर ॥ भविष्यसिंहेऽजेयोविख्यातोभुवनत्रये ॥
 षडक्षरंचमंत्रंतेददामिवरदस्यह ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ सुमुहूर्तेददौतस्मैशिवोदीक्षांषडक्षरीं २७ तदैवसययैस्कंदस्तपस्तमुद्विजोत्तम ॥ सुनि
 र्मलतेरदेशेष्टक्षवल्लीसामकुले २८ बहुमूलफलरस्येसरोवापिस्तुशोभिते ॥ एकपादस्थितःस्कंदस्तपस्तपेस्तुदाराणम् २९ व्रतंचकारिविविधवद्योक्तंशंभुनापुरा ॥
 अनुष्ठानाच्चमंत्रस्यव्रतस्यास्यप्रभावतः ३० प्रसन्नोभूतदैवास्यपरमात्मागजाननः ॥ दर्शयामासैनान्ययोगिभ्येयमनुत्तमम् ३१ निजरूपमहातेजाश्रुतुर्मु
 जविराजितम् ॥ महामुकुटसंशोभिकुंडलगंदशोभितम् ३२ एकदंतंमालचंद्रंशुङ्गादंडविराजितम् ॥ पाशांकुराकरंमालादंतंहरांपुणोभनम् ३३ सुगमं
 गणोपेतंसर्पराजपुतोदरम् ॥ दिव्यवस्त्रपरीधानंदिव्यगंधानुलेपनम् ३४ अनेकसूर्यसंकाशतेजोज्वालातुदीपितम् ॥ ददर्शपद्ममुखस्तत्रविस्मयोऽकुल्लोलचनः ३५

व्याकुलीभूतचित्तोसौकिमेतदित्यर्चितयत् ॥ मया यच्चैत्येत्यद्वातद्वाविद्यानचाप्यहम् ३६ ततः प्रच्छन्तूणां सकामबार्नांकनमते ॥ गजाननउवाच ॥ चित्तं
तेयो दिवात्रास्त्वैकप्रेणचेतसा ३७ सोऽहंप्राप्तोऽवदा तुवंदतेऽहं दिवाञ्छितम् ॥ ददामि तुष्टस्तपसा षडाननगजाननः ३८ ॥ स्कंदउवाच ॥ विदुर्न देवानचरा
ल्लकारा ब्रह्मादयः शेषमुखाश्च नागाः ॥ तव स्वरूपं जगदीशसम्यगदर्शितं मे द्विरदाननाद्य ३९ तेनैव जातः परिपूर्णकामस्तथापि याचेत वेदवैवाक्यात् ॥ प
राजयो मेनकदापि भूयात्प्रत्यक्षतामोहि विचिंत्यमानः ४० अविस्मृतिः स्यात्तव पादपद्मसंघेषु देवेषु वारिष्ठ्यात् ४१ अलक्ष्योलक्षताया तस्ततो लक्षविनायकः ॥
नम्रास्त्यतो भवात्र भवंक्तकामसुखदुःखः ॥ ॥ लक्षउवाच ॥ ॥ सर्वतद्भावितस्कंदयद्यवप्रार्थितमद्य मे ४२ अविस्मृतिश्च सान्निध्यं चित्तमानस्य मे भवेत् ॥
पराजयोरिपूर्णां तदेव श्रैष्ठ्यं भविष्यति ४३ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवंपराजददौ देवो मयूरं निजवाहनम् ॥ ददौ स्कंदाय सुप्रतो विनयाच्च तपो बलात् ४४ म
यूरध्वज इहैवं नाम स्यात्तंतो भवत् ॥ मूर्तिया स्यात्तिहस्तोत्तेतारकाद्यामहासुराः ४५ लक्षविनायक इति नाम्ना हं भक्तवत्सलः ॥ अविष्या
मिचिराद्रक्षेत्रलक्ष्माक्यतो नव ४६ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा तु विकटस्तत्रैवाहं तो भवत् ॥ ततः स्कंदो महामूर्तिं कृत्वा स्थाप्य द्विजैः सह ४७ लक्षवि
नायक इति नाम चक्रे शुभंतदा ॥ मोदकैर्लक्षसंख्याकैः पुष्पैर्द्रव्यैर्कुरापि ४८ पूजयामास तां मूर्तिं अन्यैर्द्रव्यैस्तथा विधैः ॥ ब्राह्मणान् भोजयामास तां वत्सल्यायु
तान् द्विजान् ४९ स्तुतवान्वाययौ स्कंदः शंकरं लोकांशकरं ॥ मयूरमपारुह्य ततः सर्वैश्चाकथयञ्चतं ५० मयूरध्वज इति च नाम देवकृतं जगौ ॥ ताराकासुरनाशाय य
यौ स्कंदः शिवाज्ञया ५१ स्मृत्वा गजाननं देवपरिगृह्या शिवाशिषः ॥ देवसेनापतिर्वेसावभिषिक्तः सुरषिभिः ५२ सेना निस्तारकं दृष्ट्वा युद्धं चक्रे महाबलः ॥
लक्षवर्षातिरेतं सारयामास शक्तिः ५३ युद्धं तद्वाणिं तु शक्तिः शेषस्यापि न वै भवेत् ॥ तारके निहतैर्दयेन नंदुः सर्वदेवताः ५४ मुनयो लोकपालाश्च नागाश्च
मानवास्तथा ॥ मुमुचुः पुष्पवर्षाणि स्कंदस्योपरि निहताः ५५ सर्वदेवाश्च लोकाश्च स्वस्थानं ययुस्तदा ॥ स्वाहास्त्रधा वषट्कारान् यथापूर्वचचक्रे ५६ ॥
ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवंप्रभावो देवो सौ कथितस्ते गजाननः ॥ व्रतप्रभावोऽपि मया यथावत्ते निरूपितः ५७ त्रयस्त्रिंशत्कोटि सुरैश्च यो सौ महासुरः
स्कंदेन निहतः संख्ये देवव्रतप्रभावतः ५८ इंद्रादिदेवता वृंदैः पूजनीयो भवच्च सः ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ अनुष्ठानं कृतं तेन तस्मिन् स्थाने स माधिना ५९ प
रमेण विशाखेन तमेव ह्यिप्रजापते ॥ अनुष्ठानं कृतं तेन यत्रास्तेषु सुगणैः ॥ प्रसिद्धोऽवर्तते नाम्ना आसीत् लक्षविनायकः ॥ एलभूतत्रनगरं पश्चा
द्राजाभिश्चिनुतः ॥ तन्नाम्नानगरं स्यात्तंतस्तदभवन्मुने ६१ इति श्रीगणेशपुराणे उपपासनाखंडे तारकवधो नामाऽध्यायः ८७ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ श्रुतमा
ख्यानं कं ब्रह्मन् गजाननव्रताश्रयं ॥ दग्धश्चेन्मदनस्तेन शंकरेण रूपाग्निना १ दृश्यते सर्वलोकेषु मदनोऽद्यापि तत्कथं ॥ एतत्कथयेम सर्वविस्ताराच्चतुरानन २ ॥

स्तवैः ॥ ॥ देवाञ्जुः ॥ ॥ त्वतोयज्ञक्रियाब्रह्ममंस्काराः सर्वएवहि १५ अपांत्वमसिहेतुश्चदेवानां मुखमेवच ॥ अग्निहोत्रप्रणेतात्वागार्हपत्यादिनाम
 भिः ॥ १६ ॥ त्वमेवपिबसीशाब्धिवारिनित्यमहत्तरम् ॥ त्वमेवपचसेनृणां जठरेषूसानपि १७ त्वमेवसर्वजन्तां संधौ संयौ विवेष्टसे ॥ त्वयात्यक्तं प्रेत
 संज्ञालभतेदद्वतेत्वया १८ हेतुस्त्वमसिदेवेशं जन्तूनां प्राणधारणे ॥ त्वयाद्विश्चविना नान्नपशुक्यं न चक्रचित् ॥ त्वमेवब्रह्मास्मद्विभूयश्चानेनरूपधृक् १९
 त्वमेवजायसेमूलक्रोधस्यजगदीश्वर ॥ यत्रयत्रभवेत्तेजस्तत्तद्रूपं तवैवच ॥ २० ॥ अतस्त्वांप्राथम्यामोद्यात्रिलोक्या उपकारक ॥ त्रैलोक्याक्रमणं
 तेनतारकेणछतविभो २१ जानासितानं भोवार्णिकामस्यापिचतांगतिं ॥ पार्वतीहरयोर्बोधिचिंकीडानिमग्नयोः २२ कुरुगत्वाव्यरूपेणपिक्षायाचस्वतत्रवै
 एवंकृतेजगत्कार्यजस्माकंचअविष्यति ॥ २३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ इतिदेववचः श्रुत्वाकाषायवसनोद्विजः ॥ भूत्वाशुष्माययौतत्रयत्रास्तांपाव
 तीश्वरो २४ क्रीडासकौबहिःस्थित्वापिक्षांदेहीत्युवाचसः ॥ त्रिवारं ह्रुतशब्देनद्वाभ्यामपिश्रुतः स्वनः २५ ऊचतुविस्मितौतौतुपरस्परमुभौवचः ॥ परिध
 तांशुकस्वेस्वेकुतोत्रायसमागतः २६ किमस्मैचप्रदातव्यमितिचिंतांचक्रतुः ॥ उमांजलावधादीर्यमशक्तातस्यधारणे २७ जानतीभाविनं वार्थं ददौसाभि
 शुकायतव ॥ भूमौत्यक्तंदेदेतत्रैलोक्यंसचराचरम् २८ हर्षीर्यमित्यपिबद्धाह्निःशापभयात्तयोः ॥ गर्भवाननलो जातोलज्जानपितापवान् २९ यत्र
 यत्रययौबद्धिशर्मलेभेनतत्रवै ॥ उपस्युत्थायगंगायांतुलासंस्थेदिवाकरे ३० स्नातुंयावत्सशौचादिकुरुतेतवदेवह ॥ आगताः षड्विंशत्यस्तत्रातुमूर्जे
 समाहिताः ३१ अग्निनायत्समुत्पृष्टंगेयंचहरप्रिया ॥ धारयिष्यतिशक्ताचेज्जलरूपाशुशीतला ॥ ३२ ॥ शितवीर्यंचतताभिःप्राशितं षड्विभागतः ॥
 तस्मिन्नेवक्षणेसोमिरंतर्द्धिसमपद्यत ॥ ३३ ॥ अंशुकानिचयातानिदूरदेशंगतेनले ॥ परिधायस्वस्वस्नेतास्ततोयातानिजृहम् ॥ ३४ ॥ दृष्टुः पतयस्ता
 सांमुखान्यत्युज्ज्वलानिच ॥ गर्भिण्यइतितेज्ज्ञात्वाज्ञानदृष्ट्यामुनिश्वराः ३५ बहिश्चकुर्यहात्सर्वानप्रदर्यमुखं त्विदम् ॥ ताः समेत्यपुनर्गंगांतोरिशरसुशोभि
 ते ३६ समुचुः स्वस्वगर्भताः शुद्धाः स्नातागृहान्ययुः ॥ षट्सुतासुप्रयातासुस्वस्वंगंविमुच्यवै ३७ षण्मुखोद्वाद्वाशुजोबालस्तत्रव्यजायत ॥ तस्यहुं
 कारमात्रेणनिपेतुर्भानिस्तावमुवि ३८ चकंपेधरणीसर्वशेषः पातालमेवच ॥ इमाउन्मीलिताः सूर्योर्नीहाराच्छादितोभवत् ३९ एतस्मिन्ब्रतरेतत्रनारदोदिव्य
 दर्शनः ॥ कैलासंगिरिशंश्रुगच्छन्मार्गेदर्शतं ४० अतिदीप्ततरंबालंदुर्दर्शं बलवत्तरं ॥ प्रणिधानेनतंज्ञात्वात्पूर्णकैलासमायौ ४१ उवाचपार्वतीशंभुं
 तांतं सर्वमेवच ॥ जहर्षपृथिवीसर्वाज्ञात्वातंगिरिशात्मजम् ४२ देवदुंदुभयोनेदुर्गं धर्वाजगुरुदुतं ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ आगच्छतामयादृष्टेगौरिमार्गेत
 वात्मजः ४३ षण्मुखोद्वाद्वाशुजोसूर्यकोटिसमप्रभः ॥ गंगांतरेनिपतितस्यरुस्तेषण्मुखोच्चुकिं ४४ कोटिकंदुर्पशोभाढ्योगजितंज्ञोभिताखिलः ॥
 कथंनिष्ठुताकारिगौरिरिमुंदरबालके ४५ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वांतर्हिते तस्मिन्गौरिबालकमभ्यगात् ४६ इति श्रीगणेशपुराणे उपपासनखण्डे स्कंदो

पास्त्याननमयश्चाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ कउवाच ॥ दक्षासातादृशबालं सहस्तुतपयोगधरा ॥ अलिङ्गिगमुद्राबालं तद्वत्तदहदासती १ तामूचेममबालो
यंगंगांगीरनिस्त्वना ॥ ममायमितितां ग्राहवह्निबालो गिरैस्तुतां २ कृत्तिकाद्याश्चनान् ग्राहुरस्यजातोप्रभृक् ॥ अस्माकमेवबालोयामितिकुशुरातुराः ३
एवंविवदमानास्तायातावद्विपुरोगमाः ॥ कैलासेदेवानिलयेगिरिशं वद्रेशस्वरं ४ गौरीवैश्रप्रथमंकटिन्यस्तस्वबालका ॥ शिवोऽगृहीत्वा तस्वांकोशिरस्या
न्नायमंत्रतः ५ रमयामास परयासुदादेवस्त्रिलोचनः ॥ गंगावह्निः पट्टस्त्रियस्तापुहंजमुयथागतम् ६ तन्नामकरणाथार्थव्रह्माणं च ब्रूहस्यतिम् ॥ आहूय शिव
ऊचेतौ नामास्यक्रियतामिति ७ ब्रह्माब्रूहस्पती ऊचतुः ॥ कार्तिकेमासिजातोयं कार्तिकेय इति स्फुटं ॥ नामास्यप्रथमं देवपावर्तानंदनापि च ८ शरद्वापेयमुत्प
न्नश्चरजन्माततोपि च ॥ कृत्तिकाभ्योपि जातत्वाव कार्तिकेय इति स्मृतः ९ यतोऽस्य मातरः पट्टाः सषाण्मातुरा इत्यपि ॥ अयं पुत्रस्तारकाजितारकं च विजेष्यति १०
देवसेनापतिभिर्विसेनानीरिति शब्दितः ॥ ततएव महर्षेण मुखत्वात् पञ्चाननः ११ स्कन्धात्रवाररतोयतेन स्कंदाय मुच्यते ॥ तयोस्तु वदतोरंशं क्राद्या आययुः
सुराः १२ जाननं ह्रुश्चने मुस्तं प्रपूजुस्तु ध्रुवजंगः ॥ व्यानशेरोदसीदिव्यवाद्यशब्दोरसातलं १३ ततस्ते प्रार्थयामासुः सेनान्यं प्राणिपत्य च ॥ त्रैलोक्यकंदं देव
जहित्वं तारकासुरं १४ नानाभिषेकसंभारैः सेनापत्येभिषिच्यत ॥ वैदिकैस्तोत्रिकैर्मंत्रैर्नानाधुनिसमीरितैः १५ ततोऽनुज्ञां गृहीत्वा नेदेवाः स्वस्थानमागमन् ॥
ऋषयोऽपि निरुद्योगास्तपस्तेऽप्युत्थापुरा १६ सेनान्यां विद्यमानेनो नभयं विद्यते क्वचित् ॥ सबालो वदथेत्यंतं शुक्लपक्षे यथाशी १७ एकदा बालभावात्स उड्डीय श
शिनं ययौ ॥ गृहीतुं ब्रह्मणा वारिनेदृशं साहसं कुरु १८ बुद्ध्या ब्रूहस्पतिं शक्त्या जिगायेंद्रचमोभक् ॥ एकदा सुखमासीनं पार्वत्या साहितं शिवं १९ प्रणम्य परिप
मच्छ सर्वकामार्थसिद्धये ॥ स्कंद उवाच ॥ पितर्मया आविमहाकथानानाविधाः शुभाः २० सर्वसिद्धिकरं देवपुत्रसंपत्प्रवर्द्धनं ॥ सर्वपापहरं चैव धर्मार्थकाममोक्षदं
२१ त्रैलोक्यस्य गुरोस्वत्स्वत्सिनां स्तितथापि मे ॥ वदमे सर्वशृङ्खलां जयकारि त्रतं शुभम् २२ ईश्वर उवाच ॥ सम्यक्पुष्टत्वया स्कंद सर्वलोकोपकारकं ॥ व्रतं ते हं प्र
वक्ष्यामि सर्वसिद्धिकरं नृणां २३ सर्वपापक्षयकरं धर्मार्थकाममोक्षदं ॥ सर्वशृङ्खलकरं पुत्रसंपत्प्रवर्द्धनं २४ अलक्ष्मीसंकटहरं गणनाथस्य तोषकृत् ॥
यः करोति नरो भक्त्या स पूज्यस्त्रिदशैरपि २५ इच्छाविहारी भवति सृष्टिस्थित्यंतकृद्भूतः ॥ दर्शनात्पञ्चान्येषां महापापं लप्यं ब्रजेत् २६ नान्येषां स्कंदं
रदचतुर्थी व्रतसाम्यता ॥ एवमाकर्ण्य वचनं सेनानी शंकर इति २७ पुनः प्रपच्छपितं महिमानं व्रतस्य सः ॥ स्कंद उवाच ॥ विस्तरं गममग्रहिहाहात्म्यं व्रतसं
भवम् २८ कस्मिन्मासि दिने चास्य प्रारंभः क्रियते हर ॥ कोविदो विंशति कलचास्य कस्यामृतप्रत्ययोऽस्य च २९ एतन्मेषं कलं ब्रूहि यदितुष्टोऽसि शंकर ॥ सर्वलोको
पकाराय व्रतस्यास्य प्रसिद्धये ३० ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपपासनाखण्डे स्कंदोपाख्याने षडशीति तिमोऽध्यायः ८६ ॥ शंकर उवाच ॥ अहं ते कथं
विध्यामि व्रतस्यास्य विधिपरम् ॥ श्रावणे तु सिते पक्षे चतुर्थ्यां मासि भद्रम् १ तिलापलकं कस्केन प्राप्तं स्नानं विधाय च ॥ नित्यनैमिषं तिस्रं सर्वसमाप्य क्रोधा यजि

॥ ब्रह्मोवाच ॥ दृतीयं तु यदानेनैत्रं रूपोद्घाटितवान्हरः ॥ अपराधं तु विज्ञाय मदनस्य रतिस्तदा ३ आकंती मृतकामं हरति कमुपागमत् ॥ साष्टांगं प्रणिपद्यै
 नंतुष्टावचयथामति ४ रतिरुवाच ॥ नमामि देवांगिरजासहायं दृषध्वं जंभालविलोचनं च ॥ यथा तिलोकात्तरखलु मत्पत्यु को निर्मो तिलोकात्तरजसागुणेन ५
 यस्वच्छया संहरते खिलेशो जगत्तमो विष्टतनुर्महेशः ॥ यो नुः कपालं वहते जनानां भिक्षाशनः पूरयते खिलार्थान् ॥ ६ ॥ दानानुक्रुपी भगवान्महेशो गतप्रि
 यायाः शरणं ममास्तां ॥ कर्तुं तथा कर्तुं मदीनसत्त्वः शक्नो न्यथा कर्तुं मपीह देवः ७ समे विद्यतां शरणं गतायाः सौभाग्यमुच्चैर्मृतजीवनेन ॥ नो चेदहं प्राणविसर्जनेन य
 शः करिष्ये विपरीतमिहा ८ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एवं तथा स्तुतः शंभुः प्रसन्नस्तमां धाम ब्रवीत् ॥ ॥ शंभुरुवाच ॥ ॥ वरं वृणु महाभागे कामपात्रिपु
 भानने ९ ददा मिष्टस्तोत्रेण सर्वा कामान् तद्ददि स्थितान् ॥ इत्थं शिववचः श्रुत्वा रतिर्दृष्ट्वा प्रणम्य तम् १० सौभाग्यकामा तं देवं निजगादष्टशतुरा ॥ ॥ रतिरु
 वाच ॥ ॥ स्वामिन्यदि प्रसन्नश्चेच्छृणु मे परमं वचः ११ रसायां दिवि भूमौ वा कांताः स्युः कामिनीगुणाः ॥ मम लावण्यलेशो नेतेषु कापि त्रिलोचन १२ मां दृष्ट्वा
 मुमुक्षुः शक्रमुख्या वीर्यमपत्रपाः ॥ ततो मे महती लज्जा जाता मे तामपाकुरु १३ लावण्यं बद्धया जातं विना कामेन शंकरः ॥ अयं शोदहते महारतिः सा विधवेति व १४
 अर्जुनं निदेवेशमांजीवयदयानिधे ॥ एवं तथा प्रार्थितो सौशंकरो लोकांशंकरः १५ उवाच श्लक्ष्णया वाचा हर्षयन् कामयोषितम् ॥ शिव उवाच ॥ चिंतां मा कुरु क
 ल्याणि न लज्जां कर्तुं महसि १६ स्मृतमात्रस्त्वया बाले कामः स्याद्दृष्टिगोचरः ॥ मनसा चितो वापि मनोभूरिति संज्ञितः १७ पूरयिष्यति ते कामान् मान्मान्या त्वं च
 भविष्यसि ॥ विष्णोः सकाशादुत्पत्तिरमाया प्राप्स्यते यदा १८ अर्तो तव जने लयातो नाम्ना प्रद्युम्न संज्ञितः ॥ भविष्यति महाभागे गच्छेदानीं निजालयं १९ साग
 ता शिववाक्येन मंदिं भृशसुंदरं ॥ सस्मरतं पतिं सा तु पुरो नंगः समाययौ २० ईश्वरच्छावशात्तस्याः प्रत्यक्षं समजायत ॥ रतिश्चाभ्ययुक्ता सा जट्टपेषति नासह
 २१ ततो नंगो यौ शंभुं प्रणम्या भिदधे वचः ॥ अनंग उवाच ॥ विना पराधं देवेश गमितो नंगतां कथम् २२ इंद्रादि देवता वंदैस्तारकासुरपीडितैः ॥ मुनिभिश्च विना
 खस्यत्तत्तत्पत्तिविदिभिः २३ प्रार्थितस्तन्विन्ध्याभ्यां भगं कर्तुं महं विभो ॥ उपकागय सर्वेषां मार्गं कर्मतादृशम् २४ उपकारं समं पुण्यं न चास्ति युवनत्रये ॥ विपरी
 तं तु ज्ञातं ममैवात्सुरेश्वर २५ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवेष्वहं चारुतरः पुरा ॥ उपमाचारुपुरुषे ममैव दीयते खिलैः २६ कथं तिष्ठामि देवेश स्वांगहीनः परेतवत् ॥ अतो मयि
 महादेव कृपया नृप हं कुरु २७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ तत एकाक्षरं मंत्रं गणेशस्य ददौ शिवः ॥ अनंगाय प्रणमते तुष्ठानं चादि शब्दं तं ८ ततो नंगो ययौ रम्यं जनस्थानं सुसिद्धिदं ॥
 तत्रा तुष्ठानमकरोद नंगः शंकराज्ञया २९ संवत्सरं शतं पूर्णं तता पतत पोमहत् ॥ एकाक्षरं जयमंत्रं गणेशं ध्यानं तत्परः ३० वायुमात्राशो निर्णयं गदां रनिपश्या वाच ॥
 ततः प्रसन्नो भगवान् देवदेवो गजाननः ३१ आविरासीद्विशुभो महा मुकुटशोभितः ॥ ज्वलद्ग्लनममचा रुकुंडलांगदुर्मंडितः ३२ कोटिं सूर्यम तो का रां मुक्ता ना
 ला विभूषितः ॥ दिव्यमाल्यां वरधरो दिव्यगंधानुलेपनः ३३ सिंदूरारुणशुंडास्योदशा युधलसत्करः ॥ शेषालं कृतनाथिश्च नानालंकारराजितः ३४ सिंहस्कंधो

महाश्रीर्माश्रीकारत्रासिताखिलः ॥ इन्द्रादयोपिमुनयजाविर्भूतेगजानने ३६ आययुरप्सरोगेभ्यश्चक्ष्णंघर्वकिन्नरैः ॥ दिव्यवादित्रनिर्वोषैःपुलुस्तगेजानन
म् ३६ उपचारैःषोडशभिर्भक्त्यादेवंपृथक्पृथक् ॥ कामोपिततउत्थायप्रणित्याखिलावसुरान् ६७ वन्देदेवचरणौर्वनत्वामुनीनापि ॥ प्रशस्तसतदादेवांवि
कटैकरुणाकरम् ३८ ॥ कामउवाच ॥ धन्यस्त्वमसिदेवेषुप्रब्रह्मस्वरूपवान् ॥ निराकारोपिमाकरोजतोसिमक्तवत्सल ३९ अद्यधन्यममजनुस्तपोधन्य
तरंचमे ॥ यत्तवाग्निद्युगंधंश्चर्वदुःखविमोचनम् ४० कारणसर्वसिद्धिर्नाथमार्थकाममोक्षदम् ॥ धन्येनेत्रयुगेमेवयाम्याहृष्टःपरःपुमान् ४१ यनजानंतिवे
दातामांस्यापांतजलादयः ॥ नेतिनेत्यभवंस्तूष्णीविदोपियत्रकुंठितः ४२ अन्तकोटिब्रह्मांडोमकूपाखिलेश्वरः ॥ येनमंत्रेणसोर्दार्शिमंत्रधन्यतरोपि सः ४३
गणेशउवाच ॥ सम्यगुत्तरंरतिपतेनमांब्रह्मादयोविदुः ॥ यदासाकारांथाभितोपिजानंतिमांतदा ४४ ममवानुहात्कामदृष्टवानसिमांतदा ॥ यतोहंपरितुष्ट
स्तेतपसामनुनतथा ४५ दृणुमत्तोखिलांक्कामान्कामेकामददामिते ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिदेववचःश्रुत्वापुनरुच्येमनोभवः ४६ जानुपूर्व्येणसकलद्वृत्तांशो
वकारितम् ॥ तस्मैचाकथयक्कामःप्रसन्नार्थप्रदायिने ४७ अनंगतांस्वस्यरतराक्रंदमनुमेवच ॥ अनुष्ठानं चिरकृतांशिवदंतवंतथा ४८ दृणोतिस्मवतस्मान्सु
प्रसन्नाहजननात् ॥ कामउवाच ॥ यदिप्रसन्नोभगवांस्तन्मेदेहिमदेहताम् ४९ मान्यतासर्वदेवप्राग्वह्यावण्यमेवच ॥ भक्तिहृतांस्वरगणैर्त्रैलोक्यविविजयतथा ५०
॥ इतिश्रीग०७०खंडेअष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ गणेशउवाच ॥ यद्यत्तेपार्थितकामतत्तेभविताखिलम् ॥ स्यादराजनिंप्राप्यसांगस्वसर्वसुदुरः १ अ
वितासर्वमान्यश्चत्रैलोक्यविविजयतथा २ पुष्पफलंविमलयंकाभिन्यवयवामरुद् ३ उद्धोदकांनितेसंतुच्योत्तनाचंदननरिजे ॥ मरालांजसहृश्चेजतास्यैतेहरा
दिकात्र ३ दर्शनात्स्मरणादेषांमनस्यपिभविष्यसि ॥ मनोभूःस्मृतिभूरेवंनामापिस्थजनेषुते ४ अविरुद्यतिर्मन्त्रणहृदाभक्तिश्चतेभवेत् ॥ स्मृतोहंपुरतःस्यां
तेमहत्कार्यउपस्थिते ५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ एवंतस्मैवराजन्त्वाकामायाधगजाननः ॥ अतर्देभमहाभागपश्यसुचसुरार्षिषु ६ तत्रकामोमहामूर्तिगणेशस्यतथावि
धाम् ॥ संपाद्यस्थापयामासपूजयामासतांतदा ७ रतिनिमित्तपद्माक्षैर्मदकैर्लुकादिभिः ॥ महोत्केटिनामथतेजोस्विवात्तथाकरोत् ८ प्रासादंनिर्ममेकांतं
रत्नसंभविराजितम् ॥ रुक्मिण्याउदराजातस्यकोटैरेनवारिधौ ९ मत्स्येनगलितस्तत्रसमस्तस्याधिर्वैरस्ततः ॥ शंबरायापितेनापिमायावत्यनेनोदितः १०
विभिन्नोस्मिस्तदुराग्निरतोवाह्निस्तस्या ॥ नारदोकाथयत्तस्यैकामोयवर्द्धितस्त्वया ११ उपदिष्टेनेकमायाःशंभवंसततोवधीत् ॥ गणेशस्यप्रसादेनबुहुनेको
व्याजिग्यत १२ मायावत्याशिक्षिताभिर्मायाभिर्वहुभिश्चसः ॥ प्रद्युम्नइतिविरच्यतःसरस्वत्याःपुराण्यौ १३ सर्वदेवेषुमान्यश्चत्रैलोक्यजयकारकः ॥
गजाननप्रसादेनबभूवानंदनिर्घृतः १४ रुक्मिणीप्रभ्रातिस्त्रीभिर्दृष्टःकृष्णइवापरः ॥ ततउत्थाययाताभिलिजिताभिसमंततः १५ बुद्धापुत्रनारदस्यवा
क्येनमुमुदुश्चताः ॥ आलिङ्ग्युस्तमभ्येत्यप्रणमनमरतिश्चताः १६ सर्वापुरीहंधयुतातस्मिञ्ज्ञातेबभूवसा ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंजनस्थानगतगणेशस्यम

हामुने १७ महिमाकथितोयत्रामेणाच्छेदिनासिका ॥ शूर्पणख्यास्तस्तत्तुनाम्नाख्यातुनासिकम् १८ तत्रावापिहिदृश्यतेउपलामोदकाइव ॥ एव
 माराधितस्तेनकामेनासौगजाननः १९ षडक्षरमंत्रेणशेषेणाराधितोयथा ॥ रतिश्चमदनश्चापिनन्दंदुरुभौयथा २० ॥ व्यासउवाच ॥ कथनाराधितोब्रह्म
 नृशेषेणसौगजाननः ॥ किमर्थकिंचतेनाप्तमुप्रसन्नाद्रजाननाव २१ एतस्विस्तद्ब्रूहिदृच्छतश्चतुरानन ॥ प्रष्टुःश्रोतुश्चकुश्र्यतःपुण्यंविबर्धते २२ ॥ ब्रह्मोवा
 च ॥ ॥ सम्यक्प्रष्टव्याब्रह्मत्रकथयामिकथामृतम् ॥ शृणुष्ववाहितोभूत्वा सर्वस्यवतीसुत २३ कस्मिंश्चित्समयेशंभुःपार्वत्यासहितोमुने ॥ सुखासी
 नोगिरिवरेरम्यसानुशिलोच्चये २४ नानाद्रुमलताकीर्णनिर्झरावशब्दिने ॥ गुंजतिश्चमरायत्ररूपमर्पकजवासिनः २५ चंपकाशोकबकुलमालतीकुसुमा
 निलः ॥ आनंदयतिचित्तानिवसतायस्यशेखरे २६ आयुस्तत्रगंधवज्रपरायक्षिकित्राः ॥ देवाश्चमुनयोनागास्तद्रष्टुंगिरिजापतिम् २७ केचितंप्रणिपा
 तेनसाष्टांगेनाभ्यवादयन् ॥ उच्चैर्जगुश्चगंधर्वाननृत्थाप्सरोगणाः २८ पुपूजुस्तंदशभुजंव्याघ्राजिनधरंहरम् ॥ नंदिंभृंगिगणकर्णिभालचंद्रंत्रिशूलिन
 म् २९ अस्मांगंशेषशिरसंक्षरंरुषभध्वजम् ॥ अपरैरार्षितंदेवमुपचारैर्मनोमयैः ३० निर्माल्यनयनेतस्थुःकेविद्वानपरायणाः ॥ वसिष्ठोवामदेवश्चमद
 मिखितोद्विजः ३१ अत्रिकण्वोभरद्वाजोगौतमाद्यामुनीश्वराः ॥ तुष्टुर्विविधैःस्तोत्रैस्तत्रतर्पावर्तपतिम् ३२ स्तुवस्तुतेषुमुनिषुशेषोर्गवंपरय्यौ ॥ अहमे
 वश्रेष्ठतरोलोकैकेषुत्रिषुनापरः ३३ यतःश्रेष्ठतरःशंभुस्तस्याहंशिरसिस्थितः ॥ धराधरणसामर्थ्यमयिनान्यत्रकुत्रचित्र ३४ वासुकेरज्जुभूतान्मत्कुलीनाद
 मृतंसुरैः ॥ प्राप्ततोमरत्वंचतस्मान्नान्योस्तिमत्परः ३५ तद्बृदिस्थं तदागंज्जात्वांशुसिलोककृत् ॥ विज्ञायाखिलदृक्कृष्णमुत्तस्थौसहसाशिवः ३६
 आस्फालयद्वराप्रष्टेशंपतादशगर्वितम् ॥ एकैकोमस्तकस्तस्यदशधादशधाभवत् ३७ मूर्छितःमहराद्वैसगतप्राणइवाभवत् ॥ ततःप्रहृत्यसौजातःसहस्र
 फाणिमंडितः ३८ जीवशेषःशुशोचाथशेषोशेषाहिभूषणः ॥ अलंकरणभूतोहंनैलोक्येशहरस्यह ३९ इमामवस्थांसंप्राप्तो न जानकेन कर्मणा ॥ चलिंतुनै
 वशकोमिपक्षहीनइवांडजः ४० किं करोमिक्वागच्छामि कोमेत्राताधुना भवेत् ॥ कोमे निजपदप्राप्तादुपायं कथयेच्छुभम् ४१ कोवामेपनयेहःखमितिचिंताप
 रस्तुसः ॥ ददर्शतेनमर्गेणगच्छंतंनारदंमुनिम् ४२ जहर्षकिंचिन्नगैद्रःस्वप्नप्राप्येवमिक्षुकः ॥ अतिकष्टामवस्थांतांनारदोलोक्यतपुरः ४३ निश्चेष्टनिनु
 श्वासंध्याननिष्ठंयथामुनिम् ॥ अशेषविषयज्ञोपिशंपप्रच्छनारदः ४४ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउपासनाखंडेकोनवतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ ४५ ॥
 ॥ नारदउवाच ॥ ॥ किमर्थमेवजातोमिनिस्तेजादुःखितोऽष्टशम् ॥ कथंभग्नशिराःकस्याचरोऽप्रियतरंमुनेः १ किंवाधुब्योगिरीशस्तेकारिगर्वस्त्वयाथ
 किम् ॥ वदयत्कारणंशेषप्रतीकारंपुरावदे २ त्वांविनाधारयेकोनुचराचरयुतांधराम् ॥ अनुकवतितस्मिस्तुस्वयमेवाब्रवीन्मुनिः ३ उपायं नागराजस्यस्व

पूजयामासनानामंगलवस्तुभिः ११ बद्धांजलिखुवाचेदं प्रसन्नो गजाननं ॥ धन्यो मे जनको माता तपो ज्ञानं वपुश्च हृद् १२ धन्येयं रणीता त वीरुदृक्ष फलानि च
 धन्य एकाक्षरं भद्रो येन दृष्टो सिलेश्वरः १३ गजाननः प्रसन्नात्मा परमात्मा परात्परः ॥ यत्र हं दुःखं दूरे देवोदात्ता मुक्तांगताः १४ अगोचरो मनस्तनैः सोऽयं देवो मये
 क्षितः ॥ यस्मादाविर्भवति मे हरेशाग्निमुखा सुराः १५ पातालानि च सैव भुवनानि च तु दश ॥ यत्र तानि लययति सोऽयं देवो मये क्षितः १६ योनिर्गुणो निराधी
 शो गुरुगम्यो निराकृतिः ॥ ब्रह्माति यं विदुः केचित् सोऽयं देवो मये क्षितः १७ ॥ कउवाच ॥ एवं वाक्यामुत्तरैः परितुष्टो गजाननः ॥ उवाच कश्यपं नम्रं ननु तं विवि
 धैः स्तवैः ॥ १८ ॥ गणेश उवाच ॥ भक्तेः तवा दनुषानात् प्रीतिस्तर्हं मुने युना ॥ वरं वरय मत्तत्स्वयं यं समनमेच्छसि १९ ॥ कश्यप उवाच ॥ ह्यष्टिना वि
 धां कर्तुमास्य देहि मे प्रभो ॥ त्वदंघ्रिकमले भक्तिमविस्मरणमेव च २० याया प्रत्यक्षतां तत्र स्मरेत्स्वायं व्रजाप्य हं ॥ तादृशं देहि मे पुत्रनाम्ना कश्यपं नदनम् २१
 गणेश उवाच ॥ सर्वे तवांछितं मतो भविता शुभहा मुने ॥ अकिं भविस्मृतिः स्यात्ते संकटे चाति कंज २२ करिष्यसि विचित्रां स्वं ह्यष्टिममप्रसादतः ॥ कउवाच ॥
 एवमुक्त्वा मुनिं देवस्तत्रैवांतरधीयत ॥ कश्यपोऽपि मुदा युक्तो निजस्थानं तदाययौ २३ कदाचिद्व कश्यपो कस्मादशरीरं प्रपीडितः ॥ नचालभत्कापिशर्म
 गृहमध्यंतो गमत् २४ नियनौ भित्तं काम्यं कर्म ध्यानं च नास्मरत् ॥ तं तथा विहलं दृष्ट्वा योषितोऽयं च तु दश २५ दित्यदिर्दिनुः कहुर्विनतायाः पुरः स्थिताः
 बुभुजे क्रमशस्तारुनानागरेषु कश्यपः २६ काले यथोक्तेषु पुत्रोऽदितिर्दित्या नने कशः ॥ अदितिर्देवगंधर्वा न दनुश्च दानवानथ २७ क्रमेण किन्नरायक्षाः सि
 द्वचारणयुक्ताः ॥ पशवश्च तथारण्याग्राभ्याश्चासन्नने कशः २८ पृथिवी पर्वता वृक्षाः समुद्राः सरितोलताः ॥ धान्यानि धातवो रत्ना मुक्ताः कृमिपिपीलिकाः
 २९ सर्पाः पक्षिगणास्ताभ्यः सर्वमासीद्विराचरम् ॥ एवं दृष्ट्वा स संतानं जातं नाना विधं तदा ३० जहर्ष कश्यपो धीमान्नामं त्रानसमादिशत् ॥ ॥ शोधयि
 त्वा ऋणधनं सिद्धारि च क्रमक्षिप्य ३१ षोडशार्णवकस्मै चित्ताष्टादशवर्णकम् ॥ एकाक्षरं च कस्मै चिदन्यस्मै च षडक्षम् ३२ पंचार्णमष्टाक्षरं च द्वादशाक्षर
 मेव च ॥ कस्मै चिच्च महामंत्रं दौसमुनिपुंगवः ३३ कुर्वस्व नुष्ठितां तवा वदेवो निरक्षिते ॥ गजाननो खिलाधारः सर्वसिद्धिप्रदायकः ३४ एवमाज्ञापयतांश्च
 ते च जग्मुस्तदैव हि ॥ तपसे बहुशो देशा न जेपुः स्वस्वं मनु तदा ३५ आसने भोजने देवि न्द्रायां जागरेष्वपि ॥ अनन्यभक्त्या देवेशं स्मरुते गजाननम् ३६ दिव्यव
 र्षसहस्रं परि तुष्टो गजाननः ॥ आविरासीदनेकात्मा तत्सुरः करुणानिधिः ३७ योगथाभ्यातवा देवं तादृशस्तत्सुरो भवत् ॥ कस्यचित्पुत्रतश्चासि मेव भो
 ह्म महाभुजः ३८ कस्यचित्पुत्रतस्त्वासीच्छशि वर्णश्चतुर्भुजः ॥ अग्रे कस्यचिदारक्तः षड्भुजो सौगणेश्वरः ३९ सहस्रनयनस्तावदुजो सावपिकस्य चित् ॥
 भाति बालस्वरूपोऽपि युवा वृद्धोऽपि भासते ४० दशद्वादशोर्देवेषु भूषणवर्णो महम्महः ॥ अष्टादशभुजोऽप्यासीत्कोटि सुयर्मप्रभः ४१ तेजोरूपी महाकाय आ

खुवाहनपृष्ठगः ॥ सिंहगोबर्हिगोवापिगजास्थोनेकवक्रवान् ४२ दृष्टाद्वैतुतेसर्वेनेकधातुद्वमुदा ॥ बद्धजलिपुटानम्राभक्त्याद्वंगजाननम् ४३ ॥ सर्व
 उद्भुः ॥ यतो नंतशक्तेरनेकाश्चजीवायतोनिगुणदमेयावगुगस्ते ॥ यतोभातिसर्वत्रिधाभेदभिन्नसदातंगणेशंनमामोभजामः ४४ यतआविरासिजगत्सर्व
 वेत्तुस्तथाजानोविश्वगोविश्वगोप्ता ॥ तथेद्रादयदैत्यसंधामनुष्यासदातंगणेशंनमामोभजामः ४५ यतोबद्धिभानूभवभूर्जलंचयतःसागराश्चंद्रमाव्योमवा
 युः ॥ यतःस्थावराजंगमावृक्षसंधाःसदातंगणेशंनमामोभजामः ४६ यतोदानवाःकिन्नरायक्षसंवायतश्चरणावारणाःश्वापदाश्च ॥ यतःपक्षिकीदायतो
 वीरुधश्चसदातंगणेशंनमामोभजामः ४७ यतोबुद्धिरज्ञाननशोमुमुक्षोर्यतःसंपदोभक्तसंतोषकःस्युः ॥ यतोविघ्ननाशोयतःकार्यसिद्धिःसदातंगणेशंनमामो
 भजामः ४८ यतःपुत्रसंपद्यतोवांछितार्थोयतोभक्तिविद्यास्तथनेकरूपाः ॥ यतःशोकमोहौषतःकामएषसदातंगणेशंनमामोभजामः ४९ यतो नंतशक्तिः
 सशेषोभवधराधारणेनेकरूपेचशक्तः ॥ यतोनेकधस्वर्गलोकाहिनानसदातंगणेशंनमामोभजामः ५० यतोवेदद्वयोर्विबुधामनोभिःसदानेतिनेतीतितायंशुण
 ति ॥ परब्रह्मरूपंचिदानंतमृतसदातंगणेशंनमामोभजामः ५१ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोपासनाखण्डेएकनवतितमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥ ५१ ॥
 कजवाच ॥ ॥ एवंनत्वाचस्तुत्वाचसर्वेतेतुगजाननम् ॥ पुनरुचुर्गणाध्यक्षमद्यन्यतमावयम् १ धन्यतपोनोदानंचज्ञानंयज्ञश्चपूर्वजाः ॥ अद्यनो
 दृष्टयोदन्यायाभिर्दृशोगजाननः २ एवंवाक्यामृतैस्तेषांस्तुतिभिःपरितोषितः ॥ उवाचशृण्वतोनेपांगभीयाद्द्विरदाननः ३ नेतादृशंमयादशिब्रह्मावि
 ष्णुशिवादिषु ॥ यत्साक्षाद्दृश्यतेसर्वैरूपमनिर्गुणस्ययत् ४ अतितुष्टेनयास्तुत्यावरादतुनिहागः ॥ यद्यद्वोवांछितंतत्तद्दृणुभ्वमखिलंतुयत् ५ एवमुक्ता
 स्तदातेनविकटेनमुनीश्वर ॥ यस्ययद्वांछितंतत्तद्दृष्टस्तस्माद्रजाननात् ६ असंख्यत्वात्तद्वराणांनस्तिशक्तिश्चतुर्मुखैः ॥ गदितुसर्वथातस्मादुक्तंसंक्षेपतोम
 या ७ तास्तान्ददौवरान्यान्यन्सर्वैर्ववर्गजाननम् ॥ पुनरप्यवदत्सर्वानिर्दस्तोत्रमप्रियम् ॥ त्रिसंध्यःपठेदतवविद्यावानुपुत्रवानभवेव ॥ आयुरारोग्यमै
 श्वर्यंयशोवृद्धिजयोदयम् ॥ प्रामुयाद्वांछितानर्थानन्तेचपरमंपदम् ॥ पुनरुच्येगणाधीशःस्तोत्रमेतज्जपेन्नरः ॥ त्रिसंध्यंजिदितंत्स्यसर्वकार्यंअविष्यति ८ योज
 पेदष्टदिवसंश्लोकाष्टकमिदंशुभम् ॥ अष्टवारंचतुर्थ्यातुसोष्टिसिद्धिरायामुयात् ९ यःपठेन्मासमात्रंतुदशवारंदिनेदिने ॥ समोचयेद्द्वंधनतंगजबद्धनसंशयः १०
 विद्याकामोलभेद्विद्यापुत्रार्थपुत्रमाप्नुयात् ॥ वांछितंलभेतसर्वमेकविंशतिवारतः ११ योजयेत्परयाभक्त्यागजाननपरोन्नरः ॥ एवमुक्त्वाततोदेवःसर्वेषामेव
 पश्यताम् १२ अंतर्दधेऽसिलाधारःमुमुखोसौगजाननः ॥ तेचक्रुस्तदाभूतर्भिर्गणैर्भस्मशुभाननाम् १३ प्रतिष्ठाप्यचतास्थूलेमासादेरत्ननिभिते ॥ सुमुखे
 तिचतस्यास्तेनामचक्रुःसुविश्रुतम् १४ संपूज्यचनमसृत्त्वास्वस्थंस्थानंययुःसुराः ॥ सर्वेतेमुनयोलेकाःसर्वकार्यस्तास्तदा १५ केचितस्यानामचक्रुःकदंत
 इतिस्फुटम् ॥ गंधर्वैःकिन्नैरन्यास्थापितामूर्तिस्तमा १६ प्रासादिकांचनेश्वरेऽनेकधापरिपूज्यच ॥ कपिलेतिचनान्मास्याःस्थापयामासुरुतमम् १७ गुह्यका

आरणाः सिद्धा मूर्तिमन्त्रां प्रचक्रिरे ॥ महालयप्रतिष्ठाप्यनेमुश्चपुजुश्चताम् ॥ गजकेर्णतिनामास्याश्चक्रुस्तेतुस्फुटार्थकम् ॥ तत्प्रभावाद्दिमानस्थाः सर्वतोदिव
 माक्रमन् १९ लंबोदरेतिनाम्ना बस्थापितासर्वमानवैः ॥ श्वापदं गिल्लेन्यास्थापितामूर्तिस्तमा २० विकेटेति च नाम्ना तापुजुस्तेययुर्वनम् ॥ गिरयश्च दुमा
 आन्यामूर्तिस्थाप्य प्रपूज्य च २१ विघ्ननाशन इत्येव नाम्ना मण्डवास्थितास्तुको ॥ तत्प्रसादाच्च ते स्थाताः पर्वताश्च दुमास्तथा २२ सर्वैः गक्षिणैर्मूर्तिः स्थापितारब
 कां च नी ॥ गणाधिपेतिनाम्ना तैः पूजिता च न मरुता २३ सर्वैः विष्णुभैः कास्थापिता गणनायको ॥ यस्याहूतिः कृता तैस्तुद्रूमकेतुगिरिस्तुफुटा २४ सर्वैर्जला
 शयैरेकाप्रतिमास्थापिता शुभा ॥ गणाध्यक्षेति नाम्ना सा पूजिता परमोत्सवैः ॥ ह्रमिकीटादिनिचयैर्वनस्पदयोषधीगणैः ॥ स्थापिता परमा मूर्तिर्भालचंद्रेति विश्व
 ता २६ जन्मैः स तेनैरन्यारब्जप्रासादमध्यगा ॥ वैनयकी महा मूर्तिः पूजिता भक्तिभावतः २७ गजाननास्थया स्थाता सर्वेषां सर्वकामदा ॥ तेतजगन्नयेत्या
 तास्ततज्जात्या बभूविरै २८ सुखिनः स्वस्वकार्येषु दक्षदेवप्रसादतः ॥ प्रत्येकनामकथनेन शक्तिर्भववर्तते २९ सारसारं प्रष्टुं बह्वैकृतं नाम्नां सहस्रकम् ॥ ततो
 पिसारभूतानि प्रोक्तानि द्वादशैव तु ३० समुद्रमथनाद्यद्ब्रह्मानीचतुर्दश ॥ एवं संक्षेपतो ब्रह्मन्माहिमा ते भिवर्णितं ३१ विस्तराद्वादितुशेषेने शोने शोप्यहं हरिः ॥ इन्द्रा
 दिमशकानां च जीवानां यक्षक्षसाम् ३२ तत्र कागणकार्यामया सत्यवती सुत ॥ तस्मात्सर्वेषु कार्येषु पूजनयोगजननः ३३ योनपूजयेत देवदेवं विघ्नविनाश
 नम् ॥ सदुरात्मा पारियाज्यश्चां डालइव दूरतः ३४ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ अनुक्रमेण कथय नामानि द्वादशैव मे ॥ श्रवणात्पठनादेषां सर्वानि विघ्नतामियात्र ३५ ॥ ब्रह्मो
 वाच ॥ सुमुसंश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ॥ लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ३६ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः ॥ द्वादशैतानि नामानियः
 पठेच्छृणुयादपि ३७ विघ्नं भविष्ये च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ३८ शुक्लांबरधरं देवं शशि वर्णं चतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनं ध्याये
 त्सर्वविघ्नोपशान्तये ३९ कोटिकन्याप्रदानानि कोटियज्ञव्रतानि च ॥ तपांसि यानि सर्वाणि तीर्थान्यायतनानि च ४० स्वर्णभारसहस्राणि कोटिदानानि यान्यपि ॥ कृ
 च्छ्राणि तस्रश्चूणि परसंकुद्रव्रतानि च ४१ शतांशेषां पुण्यस्य तानि नामान्याति च ॥ इमानि प्रातरुत्थाय शुचिभूत्वा समहितः ४२ यः पठेत्मानवो भक्त्या
 विघ्नानोयाति तनम् ॥ सिद्धयति सर्वकार्याणि मोक्षं मते ब्रजत्यसौ ४३ तस्य दर्शनं तोलोकादेवाः पूता भवंति च ॥ अतएव मुने सौराः शाक्ताः शैवाश्चैषणवाः ४४
 उक्त्वा द्वादश नामानि सर्वकार्याणि कुर्वते ॥ गाणेशाजिपि कुर्वति किमत्रापि च कौतुकम् ४५ न सिद्ध्यति हिकार्याणि द्वादशान्यतमस्य ह ॥ उच्चारणं विना ब्रह्मस्तस्मा
 देकं समुच्चरेत् ४६ दुष्टानां नास्तिकानां च कार्ययद्यद्दि सिद्ध्यति ॥ तेपि बर्जं समुच्चार्य मज्जानादपि कुर्वते ४७ एवमेव माहिमा सर्वः कथितो लेशतो मुने ॥ उपासनाफ
 लं नाना यथामति निरूपितम् ४८ विष्णुना कथितं यावता वत्तनिरुपितम् ॥ सोपनि तं जगमास्य गणेशोपासनस्य ह ४९ गणेशनाममाहिमा पूर्णो ज्ञातो न ते
 न च ॥ भृगु उवाच ॥ एवं ते कथितो राजन द्रुतो माहिमा मया ५० ब्रह्मणा सुप्रसन्नं न यो व्यासाय निरूपितः ॥ उपासनां स्वं हि मुदं वर्णितं त्वत्पते मया ५१ यदितेश्च

णेऽश्रद्धातदाग्यदपि वर्णये ॥ चरितं गणनायस्य सोमकांतायनाशनम् ५२ मूतउवाच ॥ इति वः कथितं नाना कथां तरसमन्वितम् ॥ उपासनं गणेशस्य ज्ञानैकाद्या
 महर्षयः ५३ वेदव्यासाय मुनेय ब्रह्मणाय त्समीरितम् ॥ ऋगुणसोमकांताय वर्णितं पापनाशनम् ५४ शृणुयाद्योगे शस्य पुराणि मिदमुत्तमम् ॥ सप्तर्षीमापदं
 हित्वा भुक्त्वा भोगाननेकशः ५५ पुत्रपौत्रसमायुक्तो ज्ञानविज्ञानसंयुतः ॥ लभते परमां सुक्तिं गणेशस्य प्रसादतः ५६ न तस्य पुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि ॥
 यः श्रावयेन्महाभक्त्या यथोक्तं फलाभागेनैव ५७ यथा सोमकांतेन शृण्वता परमादरात् ५८ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे ब्रह्मव्यासभृगुसोम
 कांतसंवादे गजानननाम निरूपणं नामाद्विंशतितमोऽध्यायः ॥ ९२ ॥ ॥ धृ ॥ ॥ श्रीमद्भजाननार्पणमस्तु ॥ श्रीशं वंदे ॥

॥ अङ्कितोऽयमुपासनाखंडः पूर्वार्धो गोपालनारायणजनतया स्वमुद्रालये ॥

॥ इति श्रीकृष्णेशपुराणे पूर्वखंडं समाप्तम् ॥

॥ अथ श्रीमद्देशपुराणोत्तरार्ध प्रारंभः ॥

श्रीमहागणाधिपतेयनमः ॥ ॥ अथोत्तरखण्डः ॥ ॥ ॥ मुनयऊचुः ॥ ॥ सन्यगाख्यानमाख्यातत्वासातमहामते ॥ सादरश्रुतमस्माभिर्नचटसिगतावयम् ॥ यथानटप्यतेजंतुरव्रमश्रनदिने ॥ अन्यत्कथांतरब्रूहि नटप्यामहेवयम् २ ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ उक्तंचोपासनाखंडीडाखंडवदामिवः ॥ यथाकृतं गणेशेननानादैत्यविहिंसनम् ३ साधुद्विजगवचैवपालनं परमादरात् ॥ तदहंसंप्रक्षयामिश्रयतां स्थिरचेतसा ४ ॥ मुनयऊचुः ॥ यावद्यावत्कथ्यते तत्पुराणं तावतावद्भते श्रोतुमिच्छा ॥ तस्मात्सम्यक्कथ्यतां सर्वलोकसंसारार्थेयनसदाप्रमुख्येत् ५ ॥ सूतउवाच ॥ यदुक्तं ब्रह्मणा पूर्वं व्यासायां भित्ते जसे ॥ शृगुणा सोमकांताय तदेतद्बोधवीम्यहम् ६ ॥ व्यासउवाच ॥ पद्मयोगेन वद विभोगेण शचरितं शुभम् ॥ यद्यद्रूपसमास्थाय यद्यच्च कृतवान् विभुः ७ कृपावतात्वय ब्रह्मन्मम वाक्यादुदीर्यताम् ॥ उपासनाखंडमिदं श्रुत्वा तस्मिन् यामि च ८ येन येनावरतारेण येन दैत्यं महाबलम् ॥ अहनद्विकटस्तत्तत्कर्मस्य वक्तुमर्हसि ९ तदीयं बालचरितं लीलानां विधाजपि ॥ श्रुत्वा त्वद्दत्तं भोजान्मनोनिर्वृतिमेष्यति १० ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ श्रुत्वानानाविधान्प्रभानुवाचकमलासनः ॥ कथां नानाविधां दिव्यां व्यासाय परिरुच्छते ११ ॥ ब्रह्मावाच ॥ साधुष्टुतव्याख्यासहृदयानंदकारिणा ॥ वक्तुर्विवद्वते प्रीतिः सादरे श्रोतारि प्रभो १२ अवाच्यमपि वक्तुं मे पुण्यश्लोके भवेत्स्वयि ॥ शक्तिर्गरीयसीयद्वद्धक्तुः श्रोतारि कथ्यताम् १३ इदानीं सर्वमाख्यास्ये गणेशचरितं तव ॥ नानावतारान्कृत्वा सभूभारंहृतवानिविभुः १४ हत्वानानाविधान्दत्तान् स्वस्थाने स्थापयस्तु रात्रि ॥ साधूनां पालनरतो दुष्टनिर्मूलनक्षमः १५ इति हासं शृणु मुने गणेशाख्यानसंश्रयम् ॥ विष्टरश्रवसां प्रोक्तं श्रवणात्सर्वकामदम् १६ ॥ विष्णुस्वाच ॥ युगेयुगे भिन्ननामा गणेशो भिन्नवाहनः ॥ भिन्नकर्माभिन्नगुणो भिन्नदेयापहारकः १७ सिंहारूढो दशभुजो कृतेनाम्ना विनायकः ॥ तेजोरूपी महाकायः सर्वेषां वरदेवशी १८ त्रेतायुगे बहिरूढः षड्भुजोऽप्यर्जुनच्छविः ॥ मयूरे श्वरनाम्ना च विख्यातो भुवनत्रये १९ द्वापररक्तवर्णो सावासरूढश्चतुर्भुजः ॥ गजानन इति ख्यातः पूजितः सुरमानवैः २० कलौ तु धूम्रवर्णो सावक्षारूढो द्विहस्तवान् ॥ धूम्रक्रेतुरिति ख्यातो म्लेच्छानां किं विनाशकृत् २१ ययंसदैत्यं हन्ति स्म तां दिदानं विभुमुने ॥ अंगदेशीयनगरैरेकैस्तु भूद्विजः २२ सर्वशस्त्रार्थतत्त्वज्ञो वेदवेदांगपारागः ॥ समोजीविनामिहोत्रिसुरगोद्विजपूजकः २३ ईश्वरोपासको नित्यसर्वांगमविशारदः ॥ यस्य पत्नी शारदा ख्यारूपलवण्यशोभिता २४ ईदृशीनां सरोमधेनाष्टासु नायिकास्त्वपि ॥ यद्वक्त्रनिर्जितं श्रद्धाश्चितया क्षयमीयिवान् २५ अनेक दिव्याभरणैः संयतीधरा तलम् ॥ यथानक्षत्रमालाभिर्भासते व्योममंडलम् २६ कदाचि त्सागर्भवती शारदोत्पललोचना ॥ शारदा शारदे मासि शरद्वद्रजोभिते २७ शरीरे जसाय स्यान् प्राजायत किंचन ॥ दोहदां पूरयत्येष यं सा कामयत्सती २८ एवं सानवमे मासि यमलो सुषुप्ते सुतो १ अतिकांतरोत्वांतं दनावुभयोरुभौ २९ आजानुबाहूदौर्षक्षौ दृष्ट्वा प्रोवाच तत्पिता ॥ अद्याहमनृणे जातोऽधन्यमद्यतपो मम ३० वंशोऽधन्यो जनुर्धन्यं यत्पुत्रौ वीक्षितौ मया ॥ अद्य यद्वैर्द्विजवर्यान्संपूज्य च गणाधिपम् ३१ स्वस्ति वाच्यं च काराशुभात्पूजनपूर्वकम् ॥ अत्त्याभ्युदयि

केशाङ्गजतकर्मकरोद्भिजैः ३२ संपूज्यब्राह्मणानभक्त्याददौदानान्यनेकशः ॥ सहदोमानयामासवासोरत्नधनादिभिः ३३ नानावादित्रनिघोषैः शक्रं
 रञ्चयेद्देहे ॥ दापयामासतांबूलं पुत्रजन्मसुनिवृत्तः ३४ यथाध्यानपरोयोगी प्राप्य सद्गुरुस्त्वनुत्तमम् ॥ ततोद्देशहेतुं तिसावाकायं द्विजपुंगवान् ३५ समर्च्य
 परयाभक्त्या ज्योतिःशस्त्रविशारदान् ॥ प्रपच्छैवैतयोर्नाम किं कार्यं द्विजसत्तमः ३६ अतीतानागतज्ञानाद्विचार्य कथयंतु मे ॥ तेबोद्धुः प्रणिधानेन देवांतकन
 रांतकौ ३७ नामनीजनयोर्ब्रह्मन्त्रन्वर्थे कुरु नो मते ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा द्विजभक्तिरौतौ द्विजः ३८ स्वशास्त्रोक्तेन विधिनानामनीविदधे तथा ॥ ब्राह्मणानभोजया
 माससर्वीश्वनागरांस्तथा ३९ ववृधातेततस्तौ तुरुमंदारसन्निभौ ॥ यथाकच्छाश्रितौ तालैयथावंशं कुरौ बलात् ४० यत्र यत्र पदन्यासं कुर्वते तौ यदृच्छया ॥
 रसतलगतस्यात्र शेषस्य न मे ते शिरः ४१ दृश्यते मंहलं भानो रूतं षष्ठोऽगिरासि स्थितम् ॥ पित्रोः प्रदर्शयंतौ तौ कौतुकानि श्रुतयोः ४२ कदाचिन्नारदो कस्माद्रौ
 ब्रूकेतुं ग्रहयौ ॥ श्रुत्वा कीर्तिबालकयोः कौतुकाद्ग्रहीतुौ ४३ मूर्धन्याघ्रायं कमरोप्य पितराववदत्तयोः ॥ नारद उवाच ॥ ॥ श्रुत्वा कीर्तिसमायातः पु
 त्रयोरहुतांशुभाम् ४४ अग्रेऽहुततराचापि भविष्यत्यनयोर्मुने ॥ महद्भाग्यं तव मुनेयल्लब्धं वा वीदृशौ सुतौ ४५ दृष्ट्वा न्यो हर्षमायति कावात्तास्वजनस्य ह ॥ इत्या
 कर्णशुभं वाक्यं नारदेन समीरितं ४६ तावाह तु मुनिं नत्वा पितरौ नारदं तदा ॥ तव प्रसादाद्ब्रह्मयुः पुत्रयोरस्तु सांप्रतं ४७ अनुग्रहं कुरु तथा यथैतौ विर्यवन्त
 रौ ॥ भवेतां लोकविख्यातौ सर्वज्ञौ रिरिपुंदिनौ ४८ ॥ कउवाच ॥ ॥ रुद्रकेतोः शारदायाः पुत्रयोर्भक्तिर्मह्यसः ॥ पंचाक्षरं महाविद्यामुभयोरुपदिष्टवान् ४९
 उवाच पुत्रौ कामारिनयान् संप्रसादयताम् ॥ मस्ते कथं भयहस्तं च स्थाप्यानुष्ठानमादिशत् ५० एवमुक्त्वा तमांशुगर्गैरेतुं महासुनिः ॥ ततस्त्वं तदधे ब्रह्मन्ना रदो
 दिव्यदर्शनः ५१ अंतर्हिते मुनौ तौ च वदतां पितरौ मुदा ॥ अनुष्ठानाय नानावाज्ञां भवद्भ्यां संप्रदीयतां ५२ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे नारदोपदेशो नाम प्र
 थमोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ६ ॥ व्यास उवाच ॥ अनुष्ठानं कथं ब्रह्मन् कुत्र वा तौ प्रचक्रतुः ॥ तत्सर्वं विस्तराद्ब्रूहि सादरं मम पृच्छतः १ ब्रह्मोवाच ॥ साधुपृष्ट
 त्वया व्यास सर्वं ते कथयेधुना ॥ चक्रतुस्तावदनुष्ठानं देवांतकनरांतकौ २ पित्रोराज्ञां गृहीत्वेव जग्मतुर्गहनं वनं ॥ न संचरोयत्र वायेर्नानादुमलताकुलं ३ वापी
 कासारसाहितं पुष्पपल्लवशोभितम् ॥ विशालगह्वरगिरिनामप्रस्तरशालिच ४ तत्र स्थिता बुभुवेतौ प्राग्भेतां महत्तपः ॥ एकांशुस्थितौ चोभौ तत्र तौ स्थिरचेन
 सा ५ जपंतौ नारदोक्तं विद्यां पंचाक्षरीं शुभां ॥ ध्यायंतौ शंकरं देवं सहस्रपरिवत्सगन् ६ निराहारौ वायुभक्षौ शरदां द्विसहस्रकं ॥ सहस्रवर्षं प्राणिपक्रानि जज्ञ
 तुश्च तौ ७ एवं दशसहस्राणि वर्षाणि जपतोर्ययुः ॥ विष्टे ब्रूमूरितपसिततश्च ते जसातयोः ८ सूर्यो भूयं दक्षिणोऽभस्मोद्भूतितदेहयोः ॥ व्याघ्राजिने च क्षमाले
 विभ्रतो जगच्चर्मणी ९ पुपूजतुरुषः कालेशं मुकुमुमपल्लवैः ॥ तस्मिंस्तपोवने ताततयोरुद्रुते जसा १० जातौ वैराः सुनिर्वरा आसन् सिंहजदयः ॥ एवंचत
 पसादुष्टं पंचवक्त्रास्त्रिलोचनः ११ दशबाहुः पूर्णगोव्याघ्रे प्रचर्मथूलवान् ॥ विभ्रच्छिरसि गंगां च षड्मरुदं क्षिणको १२ फणिहारसमायुक्तो रुंढमालालसद्वलः ॥ दृ

षारुढोर्नलिकंठः प्रभयाप्राप्तितांबरः १३ नानालंकारसंगुक्तः श्वेतांगश्चंद्रशेखरः ॥ दृष्ट्वा तौ तादृशदंष्ट्रहर्षमापतु रुतमम् १४ ननर्ततुरुभौ पश्चात्साष्टांगं प्रणिपेत
 तु ॥ बद्धांजलिपुटौ तौ तैर्देवदंष्ट्रसूचतुः १५ धन्यौ नौ पितरौ देवजनुषीनयनेतपः ॥ धन्यकुलं चेहौ च यतो दृष्टो महेश्वरः १६ वेदांतांगो चरोगम्यो वाचो यस्मादुपाट्ट
 ताः ॥ आगमः कुंठितो यत्र षड्शास्त्राण्यथमानसम् १७ सहस्रवदनः स्तोतुं नक्षमः सनकादयः ॥ नशक्ताः सर्वजगतः कर्तो पातापहारकः १८ रंकरोति राजानं राजानं रं
 मेव च ॥ सर्पं करोति वलयं वलयं सर्पमेव च ॥ मृतं करोति जीवं जीवं मृतमेव च १९ अधनयो धनाढ्यं धनाढ्यमधनं तथा ॥ श्रुत्वेवं सतयो वर्णिप्रो वाच च उमाप
 तिः २० साधुसाधु श्रुतं वाक्यामृतं वांसमुदामया ॥ तपसापरितुष्टो वां वृषारूढः सहोमया २१ आगतो ध्याननिष्ठाभ्यां चोतां वां छित्तां वरात् ॥ कउवाच ॥ अथ कोरे
 रिदं वाक्यं श्रुत्वा तौ प्रोचुस्तदा २२ हर्षगद्गदावाचा देवा तं कनरांतकौ ॥ यदि तुष्टो सिद्धेश सर्वेश जगदीश्वर २३ यदि त्वया वरा देया यद्यनुग्राह्यता च नौ ॥ तदा द
 वमनुज्यैर्द्वयक्षरक्षः पिशाचतः २४ मानवो रगंधर्वाप्सरः किन्नरतोऽपि च ॥ सर्वशस्त्रास्त्रो वन्यग्रास्य पशुश्चादितोऽपि च २५ ग्रहनक्षत्रभूतेभ्यो दानवासुरतोऽपि च
 न दिवानचरात्रौ वाष्पिकीटादितोऽपि वा २६ मृत्युः कदापि नौ स्यात्ते प्रसादाज्जगदीश्वर ॥ त्रैलोक्यराज्यं नौ यच्छ भक्तिचरणेऽपि च २७ ॥ कउवाच ॥ तौ जगा
 दततः शूलप्रसन्नस्तपसा तयोः ॥ समाकर्ण्य वराभ्यं त्रिजभक्तामं तयोः २८ ॥ शिवउवाच ॥ यद्यद्वां वांछितं सर्वं तत्तथा नतदप्यथा ॥ अभयं सर्वतोऽप्युल्ले
 खीकरोत्यन्यमेव च २९ लप्स्यथो लप्स्यते चापि भवद्भयामं तकोमयं ॥ तयोः शीर्ष्णो रधाच्छंभुरभयं करपंकजं ३० एवं प्राप्येप्सितान् कामानं तर्धानं ययौ शिवः ॥
 तावदुल्लांभतोऽद्य तस्मिन् ब्रतं हितं दृष्टुं ३१ इयं तु स्तंपरिक्रम्य प्रणम्य च प्रपूज्य च ॥ हर्षेण पितरौ दृष्ट्वा नेममुभृशहर्षितौ ३२ आलिङ्गय पितरौ तौ निजवृत्तान्तमू
 चतुः ॥ आत्राय मस्तकं प्राह पितरौ तौ तनयौ मुदा ३३ युवयोः सुवरप्राप्त्या दर्शनाच्छंकरस्य च ॥ पावितं जन्म च कुलमर्जितं सुमहदशः ३४ श्रुत्वा दंतं शीतला
 निजा तान्यंगा निभे सुतौ ॥ जाता चा मृतपानस्य पराट्मिर्न संशयः ३५ मात्राम्यक्तौ बुभुजुस्ततो ब्रविंथं शुभम् ॥ पित्रा समं ब्राह्मणैश्च वेदशास्त्रविशारदः ३६
 ततः सा पूजयामास नानालंकारभूषणैः ॥ तौ पुत्रौ ब्राह्मणाश्चैव तेभ्योऽष्टाद्याशिषो बहु ॥ विससर्ज प्रणम्यैतान्यतियतु रभौ निशाम् ३७ ॥ इति श्री गणेश
 पुराणे उत्तरखंडे द्वितीयोऽध्यायः २ ॥ ४४ ॥ कउवाच ॥ ततः प्रातः समुत्थाय गुरुं व्यात्वा त्वासाज्य च ॥ स्मृतवान्त्वाखिलान् देवान् जगम तु नैर्ऋतीं दिशम् १
 कृत्वा मूत्रपुरीषे दुंदुभिर्वा विशोध्य च ॥ स्नात्वा संध्यामुपास्यैतां विद्यान् देवान् पुजुतः २ संपूज्य ब्राह्मणान् भक्त्या ददतु र्भनवाससी ॥ आज्यमालोक्य कस्य
 स्वं ददतु ब्राह्मणाय तत्र ३ सदाक्षिणं समालोक्य दर्पणं निर्मलं तथा ॥ परिधाय च वासां सि विचार्य क्रतुस्तौ ४ ॥ ज्येष्ठउवाच ॥ अहं विजेष्ये स्वर्लोकां नवर
 दानान्महेशितुः ॥ मृत्युलोकां च पातालं जयत्वं तत्प्रसादतः ५ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंप्रतौ निश्चयकृत्वा विलोक्य शुभवासरम् ॥ एको ययौ स्वर्गलोकां वायुवेगस

१ व्यतीथुस्ते निशां सुखमिति पाठः ।

मोजवे ६ यातोमरावतीतत्रभञ्जाराभमंडलम् ॥ बध्वापरिकरंस्तथाशक्रस्यपुरतोबली ७ कोलाहलोमहानासिहवानांघावतांश्रुशम् ॥ कोयंकोयंकथंया
 तोकस्मादिद्रसमीपतः ८ घृतुबध्नंतुदृढदूरीकुर्वन्मुनरम् ॥ इतितावद्वानास्तेमेवतेनगराकृताः ९ उड्डियोड्डियसहसानिपत्यचपुनःपुनः ॥ तदुहानान्निप
 तिताखीगर्भाश्चमहाहुमाः १० कंपितापृथिवीसर्वसर्वतनाकरा ॥ तदंगदीप्ताश्यामास्तेजातिबुधसत्तमाः ११ यथामयजितोमत्यायातिसद्योविवर्णताम् ॥
 तद्वत्तदृशेनास्सर्वविवर्णत्वंगताःसुराः १२ इन्द्रोपिविह्वलेजातोविवर्णश्चतदमुने ॥ केचिदृशदिशोयाताःसन्नद्धाःकेपिचाभवन् १३ केचितंशरणंयाताअज्यो
 राःसुराधमाः ॥ ततइंद्रश्चतुर्दंतवज्रहस्तःसमारुहत् १४ जगज्जसुमहामिमचकेपेयुवनत्रयम् ॥ किंपश्येत्युवाचैनान्सन्नद्धान्सुरसत्तमान् १५ पौरुषंक्रगतंतावधा
 वदन्नागतोसुरः ॥ ततस्तेपुरतोजगमुःसंग्रामायकृतोद्यमाः १६ रणोत्सुकान्सुराप्रक्ष्यप्रोचेदेवांतकोहारिम् ॥ किमर्थंश्रमसेशक्रविदारयवरानम १७ अंतको
 भयसंनस्तःपलायनपरोगतः ॥ तृणप्रायंतुतेवज्रंमन्यहंशंकराज्ञया १८ मच्छ्यासात्सर्वतोयातिदेवास्स्वदृष्टिवर्तिनः ॥ श्रूयतांप्रदहःशक्रसाध्वैवदीयतामम १९
 पदानिस्वानिसर्वाणिस्थीयांत्यत्रकुत्रचिद् ॥ अन्यथासकलंहित्वाद्युधामृत्युप्रयास्यसि २० देवांतकोतिमन्नामनजानासिकथंसुर ॥ कउवाच ॥ ॥ इतितद्व
 चनंश्रुत्वाविभिरेदह्यहरेः २१ शक्रस्यचमुखादिग्निःप्रबलेनिर्गतेबहिः ॥ अतितमेयथैतेलजलपातावधाभवत् २२ ततःऊचेमहेंद्रस्तंकोधावेशशमन्वितः ॥
 त्वाहृशाःकतिकतिनिहतदानवामया २३ त्वमिदानींवरद्वर्षदागतोस्यसुराधम ॥ वज्रपाताद्वतोन्नूनधरण्यानिपतिष्यसि २४ अन्यपदप्रधानोहिसमासो
 नास्मिन्तेबली ॥ ततःशक्रोहनन्तुवज्रेणदृढमुष्टिना २५ वज्रतच्छनयाभिन्नमामभांदच्युतंयथा ॥ देवांतकोच्छिन्नरोमातिष्ठदजौनिराकुलः २६ त
 तोसौमुष्टिनापृष्ठेजघानसुरसत्तमम् ॥ तेनासौपतितोभूमौवाताहतइवदृमः २७ पौरुषंतस्यदुधैवपपालबलसूदनः ॥ अथावेङ्केगतःपृष्ठेसिंहोभृगुगणानिव
 २८ व्यादायभीषणवक्रपलतंतमुवाचसः ॥ पलायसोकिमधुनादृग्गनाक्रगतातव २९ संमुखोभवशक्रसंवसर्वदेवगणैःसह ॥ असंमुखंपलायंतंनहंति
 वरिसत्तमः ३० स्वयंतसुरतोभूत्वामारयामासतानसुरान् ॥ मुखेपेटिकांदवागतासूतानपातयत् ३१ आमयित्वाततश्चैकपथयामासमूतले ॥
 लत्तयामुष्टिनाकांश्चिच्छूर्पगधाततोपान् ३२ कंठेगृहीत्प्राणघातंतचक्रषचापरान्सुरान् ॥ केषांचिज्जानुनीभित्त्वोकेषांचिच्चभुजावपि ॥ ऊरुग्रुम्वकेषांचि
 व्रिक्षेपदूरतोपितान् ३३ उत्तानाःपतिताःकेचिकेचिन्नुज्जालास्तथासुराः ॥ केचिन्मुखप्रहारंचचकुर्तुमनीश्वराः ३४ केचित्तुतर्कयामासुर्मनसादुःखितेनच ॥
 अकस्मात्प्रलयंकिनुपारभज्जगदीश्वरः ३५ सुविशीर्णाःसुराःसर्वेगजाःसिंहादितायथा ॥ ततःस्वयंजगज्जुजयशालीसुरांतकः ३६ यथामेवेषुगर्जत्सुगर्जेतर्बहि
 मंडली ॥ आकरीभास्करस्यक्वायातोदूरतरंतः ३७ सर्वेपिपलुद्वैवास्यक्त्वास्वस्वपदानिच ॥ ततःस्वयंशक्रपदेतस्थानिभियचेतसा ३८ सर्वेसुरागता
 हेमगिरिगह्वरमुत्तमं ॥ कंदमूलफलाद्यादिन्नच्युदुःखेनवासुरान् ३९ ततोभूतत्वादिग्भ्योसंख्येयैदस्यदानवाः ॥ चकुर्नानाविधैर्द्रव्यैर्नानातीर्थाद्वैतेजलेः ४०

नानर्षिर्भन्तं निचैरभिषेकसुरांतके ॥ शंखमेरीमृदंगादिदुर्भानांचानिस्वनेः ४१ ऊक्षुस्तंस्वामिर्नैदृत्यास्वाद्दुर्भानां कुलेनच ॥ जातोवायवितावायिभवानाज्ञा
करोतुनः ४२ ॥ कउवाच ॥ एवमेकाकिनतेनजिताःशक्रपुरोगमाः ॥ राज्यं चकारेदेवानामरक्षन्नामरावर्तो ४३ ततोगात्सत्यलोकं सैतस्यकोटिसमन्वि
तः ॥ ब्रह्मापिप्रययौतत्रयत्रदेवाःपुरागताः ४४ तत्रैकनायकंस्थाप्यवैकुण्ठमगमन्मसः ॥ ब्रह्मणोयानमारुह्यकदाचिच्छाक्रमेवच ४५ लक्ष्यासहततःपूर्वक्षीरा
ब्धिमगमद्दरिः ॥ अत्याप्तं परमैदं तत्रस्थाप्यव्यचारयत् ४६ किमयानजितैतानुबंतुयाभितत्रवै ॥ तेषुवैवशेषोस्तिदेवानांविषयःक्वाचिव ४७ लोकपा
लपदेस्थाप्यनानादृत्याव्रजनस्यच ॥ निरांतकोनिरुद्धोगःसंरक्षस्वामरावर्तो ४८ इत्यमात्यवचःश्रुत्वा मुदा परमयायुतः ॥ देवांतकश्चकारासौतद्वाक्यं सम्यगीरि
तम् ४९ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेद्वितीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ व्यासउवाच ॥ देवांतकस्यचरितंश्रुत्वाततवाननात् ॥ इदानींवदमब्रह्मव्रतं तं क
विचेष्टितम् १ ॥ कउवाच ॥ शृणुष्ववाहितो ब्रह्मन्संन्यक्तसत्यवतीसुत ॥ कथयिष्येधुनातत्तुहृष्टतेपरमादरम् २ नरांतकोमहोगत्वानानादृत्यगणान्वितः ॥
चकारकंदनं राज्ञां भारयामासकांश्चन ३ सर्वतंशरणयातादृष्ट्यराज्ञोहतानुबहून् ॥ यद्यत्सैन्यं पश्यतिस्मिन्तत्तद्यातिदिशोदृश ४ यथाज्ञानेनचाज्ञानंयथासूर्यो
दयेतमः ॥ एवंभूमंडलं सर्वशेचक्रेनरांतकः ५ येतुं तंशरणयातास्तदीयत्वास्पदेस्थिताः ॥ येहतास्तस्तुतास्तेनस्थापिताःकरदाःकृताः ६ येतुयुद्धोद्यताभूपा
स्तेपिपेवाकृतोभवन् ॥ तेषांपदेषुदृत्यान्मोस्थापयस्वस्वसंमतान् ७ पालयामासपृथिवीसुदुर्बलयांकितां ॥ आतंकभारसंतप्तो देवदानवकिन्नराः ८ मुन
योयुर्गिरिगुहांयज्ञस्वाध्यायवर्जिताः ॥ वेदयागस्यदोषेणमनसाचान्यसत्श्रुतीः ९ आतंकाकांतमनसो नतपस्यांचचक्रिरे ॥ ततो नरांतको दृत्यान्नागलोकजि
गीषया १० ग्रास्थायपत्सुबलिनोनानामायाविशारदान् ॥ तेतादृश्यरूपाः संयतावभभुरगोत्तमान् ११ अंस्याताभक्षितास्तैस्ततःशेषेययैपुरः ॥
मुक्ताफला निरल्नानि सहनांगं न आयुतः ॥ १२ ॥ अनेकदिव्यवस्त्राणिप्रपृह्यश्चिचराणिसः ॥ तानिसर्वाणिदत्तवैवसामचक्रैःसह ॥ १३ ॥ शासनं परिज
आहनरांतकमभीरितं ॥ करभारं वार्षिकं सस्वीचक्रेन तं शीर्षकः १४ तथापि दृत्यस्तत्राप्यस्थापयद्द्वैत्यगुवं ॥ अनेकैदृत्यसाहितं सर्वान्यक्षरसातले १५ आज्ञा
पयामासचतंत्रस्थं सनरांतकः ॥ यदैवाविकृतिपश्येरुगणान्तं देवनः १६ दूतमुसात्सूचयस्वहनिष्याभोखिला नहीन् ॥ इत्थं शिक्षाप्यतेतैर्दृत्याः सर्वे
नरांतकं १७ मृत्युलोकेस्थितं यातावृतांतं सर्वमनुब्रुवन् ॥ नरांतकः संदोषैर्षीन्मृत्युपाताललोकं १८ देवांतकायवृतांतं सर्वस्य यममुष्टितम् ॥ उपायानानि सर्वा
णिस्वर्लोकेदुर्लभानिच १९ देवांतकोथाप्रेषितुं दुर्लभं यममुष्टितम् ॥ २० ॥ सोमकांतउवाच ॥ ॥ कथमेतौहता
केनरूपेणतद्ब्रुस्वमे ॥ केनास्त्रेणचशस्त्रेणजवतारेणकेनच २१ ॥ ॥ भृगुरुवाच ॥ ॥ एवमेवकृतप्रश्नोव्यासमुचेचतुर्मुखः ॥ यांकथांपरयाप्रीत्यातामेव
स्वाब्रवीम्यहम् ॥ २२ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ दुर्जयैवशरणावैतौयेनरूपेणघातितौ ॥ येनावतारेणमुनेयेनशस्त्रेणचाक्षतः २३ संप्राप्ताब्रह्मणालोकादेवा

अस्वपदेस्थिताः ॥ तत्सर्वैकथयिष्यामि सारं श्रूयतां मुने २४ ॥ ॥ इति श्री गणेश पुराणे उत्तर ० चतुर्थोऽध्यायः ४ ॥ ॥ ब्रह्मवाच ॥ भवेवमानसः पुत्रः
 कश्यपो बुद्धिमतः ॥ पुण्यवान् यमशीलश्च तपस्वी विजितेन्द्रियः १ अतिकारुणिको लोकेशः स्वशोकावमर्दनः ॥ वर्तमानं भूतभाविजानातिमालितेक्षणः २ मन
 साष्टष्टिं संहारकर्ता वेदांतपारमः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः समलोष्टारमकांचनः ३ अदितिर्यस्य ज्येष्ठस्य सत्पत्नी नाम्नातिवल्लभा ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णतुपमासात्रिवि
 द्यपे ४ त्रिलोकीभस्मसात्कृत्पातिव्रत्येनेतजसा ॥ शेषेयस्य गुणान्वक्तुं न शो वक्तुं सहस्रैः ५ सेवतेयां सदा चाष्टनायिका गुणलब्धये ॥ शक्रादिसुरादृष्टानि जन
 यामासयानवा ६ मूलप्रकृतिरूपा सा तादृक् रूपं समाश्रिता ॥ सा कदाचिस्त्वकं कांतं मुदितं मुदिता ब्रवीत् ७ स्वामिन् विज्ञामिच्छामि कृपां कृत्वा वदस्व तत् ८
 पतिविना न चान्यास्ति गतिः सद्योषितां प्रभो ॥ कश्यप उवाच ॥ सस्यशुक्लं त्वया भद्रे समप्रतीक्रेनेव ९ तव ब्रवीमि समापृच्छ्यते मनसि वर्तते ॥ अदिनि रुद्रा
 इन्द्रादयो देवगणाः स्वस्य पुत्रवमागताः १० परमात्मा चिदानंद ईश्वरोयः परात्परः ॥ यदास्वपुत्रतां मेष्येत्तदा मेभ्यस्तदा मेभ्यस्तथा स्थिरमनः ११ तस्य सेवां कर्तुमीह उपायं
 तत्र मे वद ॥ येन संपुत्रता मेष्येत् तत्तत्कृत्य मनो भवेत् १२ ॥ मुनिरुवाच ॥ साधुप्रोक्तं महाभागे वचनं परितोषकं ॥ यथा जलं तृषार्तस्य क्षुधितस्य च भोजनम् १३
 तथा भवे च न जातं तव देवि सुतोषकम् ॥ विना पुण्यं कथं यात्य परमात्मा स्वपुत्रतां १४ तत्रोपायं वदेत् च तद्दिदुरु स्थिरं प्रिये ॥ योगोचरः श्रुतीनां च ब्रह्मादीनामगोचरः
 १५ निर्युगे निरहंकारो निरीहो निर्विकल्पकः ॥ यो मायाविषयो मायानर्तको भायि मोहनः १६ सायातीतोपि मायाया आधारः कारणातिगः ॥ माया विस्तारकारी च
 कार्यकारणकारणं १७ कथं साकारतां गच्छेदनुष्ठानं विना प्रिये ॥ अदिति रुवाच ॥ कस्य ध्यानं कथं कार्यं अनुष्ठानं मया धुना १८ केन भद्रेण वा कुर्वेत्तद्वदस्व महामुने ॥
 क उवाच ॥ एवं पृष्ठो मुनिस्तस्यैनाममंत्रं समादिशत् १९ पंचाक्षरं चतुर्थ्यंतं मां कारपल्लवांश्वितं ॥ न भोतं ध्यानसहितं न्यासदैवतसंयुतं २० पुरश्चरणमार्गं च सर्वतस्यै
 न्यवेदयत् ॥ ततः सा मुदिता ब्रह्मन् प्राणिपातपुरःसरं २१ कश्यपं निजभक्तारं पूजयामास सादरं ॥ तदनुज्ञां समादाय जगाम तपसेवं २२ स्नाता पावित्र्यवसना ध्यायंती
 स्थिरचेतसा ॥ विनायकं देवं न्यासं कृत्वा यथाविधि २३ स्थाने द्रुमलताकीर्णे निर्वर्तिनिरुपद्रवे ॥ अदिति रुद्रकरणाशुभासनपरिश्रहा २४ जजाप परममंत्रं
 रंती सा विनायकं ॥ अनन्यवृत्तिमनसा सा साक्षात्कारमभीप्सती २५ निराहारा वायुमध्यजपध्यानपरायणा ॥ तस्यास्तपः प्रभावेन निर्वैराः प्राणिनो भवन् २६
 धर्षिता देवताः सर्वाः किमप्यसाधयिष्यति ॥ एवं वर्षशतं तेऽदितिः सा परमतपः २७ ह्रेशां बहुविधांस्तस्या हृष्टदेवो विनायकः ॥ स्त्रीभावे च तथा धैर्यमावि
 रासीद्विनायकः २८ तेजोराशिः पुरस्तस्याः सूर्यकोटिसमप्रभः ॥ गजाननो दशभुजो कुंडलाभ्यां विराजितः २९ कामाति सुदतनुः सिद्धिबुद्धिसमायु
 तः ॥ मुक्तामालां च परशुं बिभ्रद्यो मेघपुष्पजम् ३० कांचनं कटिं सूत्रं च तिलकं मृगनाभिजम् ॥ उरगं नाभिदेशे तु दिव्यांबरविराजितम् ३१ महोराशि पुरोह
 द्वाचकं पेव दितिर्दृष्टम् ॥ निमील्य नयने मूर्छां मियाय न्यपतद्भुवि ३२ जपं ध्यानं विसृज्य स्मरं चित्तं यथा मासचेतसा ॥ किमागतं मम पुरोभाष्यं किमिदं मुदितम् ३३

विस्मृताहं जपं ध्यानं किं वायं परमेश्वरः ॥ वरं दातुं समायातामहं साभासयन् दिशः ३४ एवं सा विह्वला यावता वेदो जगादताम् ॥ ॥ विनायक उवाच ॥ ॥ सो
 हं देवि दिवारात्रौ यथा यासि च चेत्तसा ३५ दृष्ट्वा निष्ठां तपो वारं वरं दातुमुपस्थितः ॥ वरयस्व वरान्मतो यानया कामयसे हृदा ३६ तास्तान् दास्यामि संतु
 छस्तपसा निनसुव्रते ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तदीयं वाक्यमाकर्ण्य स्वस्था जाताऽदितिस्तदा ३७ बद्धांजलिपुटादीनां प्रणनाम विनायकम् ॥ अवदन्न तदा देवम
 तर्क्य मेनसा सदा ३८ ॥ ॥ अदिति रुवाच ॥ ॥ त्वमेव सजसे विश्वं पासिंहं सखिलेश्वरः ॥ नित्यो निरंजनो देवो निर्गुणो निरहंकृतिः ३९ नानारूपधरो
 नित्यो योगगम्यो खिलार्थकृत् ॥ इदानीं सौम्यरूपेण वरं देहि विनायक ४० यदि तुष्टोसि देशयदि द्यो वरो मम ॥ तदा मे पुत्रतायाहितो मे छतकृत्यता ४१ तत
 स्ते सैव नयास्ये साधूनां पालनं भवेत् ॥ दुष्टानां निधनं देवलोका न कृतकृत्यता ४२ ॥ ॥ विनायक उवाच ॥ ॥ अहं ते पुत्रतायास्ये पास्ये साधूश्च कटकात् ॥ हनि
 व्येस कलां वांछां पूरयिष्ये तवापि च ४३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा तं धेसौ देवो विनायकः ॥ सादितिः कश्यपं गत्वा सर्ववृत्तांतं मन्त्रवीत् ४४ ॥ अदि
 तिरुवाच ॥ तवाज्ञाया गतारण्यं तपस्तप्तं महतरम् ॥ वरं दातुं महोरूपं जागतो सौ गजाननः ४५ दृष्ट्वा स्वरूपं भीतास्मि ततो प्रार्थयि विनायकः ॥ तेन नाना विधा
 दत्ता वरो मे मुनि सत्तम ४६ यास्ये पुत्रवमित्युक्त्वा तं धेसौ विनायकः ॥ सिद्धकार्या तव बलादागता स्वाश्रमं मुने ४७ ॥ कउवाच ॥ इति तस्या वचः श्रुत्वा वर
 दानं सुयोपमम् ॥ जहर्ष मुनिमुख्यो सौ तया सह मुनीश्वर ४८ रेमाते परमप्रीत्या जमुता दिवनिर्वृतौ ४९ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
 ऋगुरुवाच ॥ अथ सा मोदिनी दुष्टदृत्य भारप्रपीडिता ॥ वर्षांतरं समास्थाय जगाम कमलासनम् १ दीनाहं तांजलिं बद्धा जगादपदं स भवम् ॥ भूमिरुवाच ॥
 जाताहं मलिनार्दानां हि नायज्ञव्रतादिभिः २ स्थानं अथास्तथा देवाः सैद्वाः सर्षिणा विधे ॥ अतिभाराति संतप्तं कांत्वा हं शरणं गता ३ येनोपायेन दुष्टानां नाशः
 स्यात्तद्विधीयताम् ॥ नो चेद्द्रसा तं लयास्ये स पर्वतजनाकुला ४ ॥ ऋगुरुवाच ॥ इति वाक्यं धरित्र्या स श्रुत्वा कस्तामथा ब्रवीत् ॥ अहं सर्वलोकापाला ब्रह्मादे
 वता गणाः ५ ऋषयोऽपि स्वधास्वाहारहितादुःखिता भूशम् ॥ भूस्थाना भूधर्मन्ना भूशारायथालये ६ सर्वे वयं प्रार्थयामो देवो देव विनायकम् ॥ ब्रह्मरु
 पं निराकारं जगत्करणम् ७ यदा साकारताया लोका न दैवयोगतः ॥ तदा शं सर्वलोकानां स्यात्तवा पापिवसुधरे ८ ॥ ॥ ऋगुरुवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वा तु
 बुद्धं ब्रह्माद्यार्षिणा मुदा ॥ निराकारं च साकारं बद्धांजलिपुटास्तदा ९ नमोनमस्ते खिलो कनाथ नमोनमस्ते खिलो कधामन् ॥ नमोनमस्ते खिलो
 ककारि नमोनमस्ते खिलो कहारिन् १० नमोनमस्ते सुरशत्रुनाशन नमोनमस्ते रत्नभक्तपाश ॥ नमोनमस्ते निजभक्तपोषणमोनमस्ते लघुभक्तितोष ११
 निराकृतो नित्य निरस्तमाय परात्पर ब्रह्ममय स्वरूप ॥ क्षगक्षरातीतगुणैर्विहीन दीनानु कं पि न भगवन्नमस्ते १२ निराभयाया खिलकामपूर निरंजनाया खि
 लोदरयदारिन् ॥ नित्याय सत्याय परोपकारि न्नुसमाय स सर्वत्र नमोनमस्ते १३ एवं स्तुत्वा पुनः भो बुद्धे देवो देव विनायकम् ॥ ते सर्वे मुनयो देवा विह्वला भूशदुःखिताः

१४ हाहामृतं जगत्सर्वस्य धारवाहा विविजितं ॥ वयमस्तु ह्यंता जारण्याः पशवो यथा १५ अतो मुत्सं महादृत्यं जहि विश्वं भारधुना ॥ एवं तु
वत्सु सवेषु ग्राहवाणि भोगता १६ कथयस्म्यगृहे देवो वतारिष्यति सांप्रतं ॥ करिष्यत्यहुतं कर्म पदानि वः प्रदास्यति १७ दुष्टानि निधनं चैव साधूनां पालनं त
था ॥ १८ गुरुवाच ॥ एवमाकर्ण्य तां वाचं ब्रह्मा प्रोवाच मोदिनीम् ॥ स्वस्था भव धरे देवि न भो वाणि विनिश्चयात् ॥ देवाः सर्वे मृत्युलोके वतारि
ष्यन्ति त्वत्ते ॥ हरिष्यति महाभारम वतीर्णी विनायकः १९ ॥ २० गुरुवाच ॥ इत्युक्त्वा सा तदति न ब्रह्मा हुष्टमानसा ॥ स्वस्थानमगमत्साथ स्वस्थचित्ता य
स तदा २१ ततो बहुतिथे काले दितिः सा गर्भमादधे ॥ तेजोतिवद्वधेतस्यादिने दिने यथा शशी २१ संपूर्णे न मे मासे सुषुप्ते पुनमुत्तमम् ॥ ब्रह्मवाक्यादमूल्या
तो नाम्ना कश्चप नंदनः २२ दशभुजो बहुबलः कर्णकुण्डलमंडितः ॥ कस्तूरी विलसद्बालो मुकुटः प्राजिमस्तकः २३ सिद्धिद्विद्रुतः कंठेरत्नमाला विभूषितः ॥ चिं
तामणिलसद्ब्रह्मज्ञापुष्पाक्षराधरः २४ उन्नमोऽभ्युदयः चारुललाटो दंतदीप्तिमान् ॥ देहकांत्वा हततमा दिव्या वरयुतः शुभः २५ एतादृशं निरीक्ष्य न बाल तपित
रैतदा ॥ ते ते जसा हतदृशी किंचिद्भ्रष्टं न शेकतुः २६ बलादुन्मील्य न येन दृष्ट्वा तद्भूमुत्तमम् ॥ न नंदतुरुभौ पश्चाद्बालस्ता विदुमब्रवीत् २७ बाल उवाच ॥ मात
स्त्वया यतः पूर्वमहस्रपरिवत्सरं ॥ येन रूपेण संस्थितस्तनयत्वेन यथा चितः २८ तदानाना वारवद्वा पुत्रत्वे गतो धुना ॥ सोऽहं भूभारहरणं विधास्य मे सर्वे नंदयोः २९
ब्रह्मादीनां पदमाप्तिदुष्टैव विनाशनम् ॥ ३० गुरुवाच ॥ इत्थमाकर्ण्य तद्वाक्यं सानंदं श्रूय भूवतुः ३० चक्रवाकौ यथा वीक्ष्य न भसीव दिवाकरम् ॥ ऊचतुस्तंत
दा पुण्यमद्भुतं नौ समुद्यतम् ३१ येन नौ पुत्रतां यातः परमात्मा विनायकः ॥ धन्यकुलं नोऽपि तरो जनुषी ज्ञानमेव च ३२ यतश्चाचर गुरुः सर्वसाक्षी निराकृतिः ॥ नि
त्यानंदमयः सत्यः पुत्रत्वमगमच्छुभम् ३३ यस्मिंश्चाचरं प्रोतं सूत्रं भगिण्य इव ॥ यः सर्वगः सर्ववेत्ता स एव त्वं न संशयः ३४ इदं रूपं परं दिव्यमुपसंहर सांप्रतम् ॥
प्राकृतं रूपमास्थाय कीदृशस्वकुहका यथा ३५ यदा यद्भूकृत्य ते तदा तत्त्वविधास्यसि ॥ इत्थमाकर्ण्य तद्वाक्यं पिदये रूपमात्मनः ३६ द्विभुजः प्राकृतो
बालो रुरोद्धरणीतले ॥ रसातलं च गगनं न दद्यान् विविदिशो दिशः ३८ तच्छब्दश्च श्रवणं ध्वंश्चाजाता गर्भवति दुमाः ॥ नीरसाः सरसाः शक्रो जहत् षेदे वता गणैः ३८
अयं बभूवुर्देत्यानां वधे धरणीतदा ॥ चकार जातकर्मास्य कश्यपो बाला गैः सह ३९ प्राशयित्वा मधुघृतं पशुमंत्रं ततश्चतम् ॥ अपाययत्स्तनौ बालं
मंत्रपाठपुरःसरं ४० छित्त्वानां तु संक्षाल्य बालं प्रास्वापय ब्रह्मा ॥ ददौ दानान्य नेकानि ब्राह्मणेभ्यो मुनिस्तदा ४१ अदापयत्प्रातिष्ठं हंसमणे दिवसे दितिः ॥
इक्षुसारं पंचमेतु वायानि महामुदा ४२ महोत्कटेति नामास्य चक्रकदशेऽपिता ॥ बालोऽपि वद्वधे शीघ्रं शुष्णपक्षे यथा शशी ४३ सर्वेभ्य उक्तदेय
स्मान् महोत्कट इति स्मृतः ४४ ॥ इति श्री गणेश पुराणे उत्तरखण्डे विनायका विर्भावो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ४५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ वसि
ष्ठवामदेवाद्यामुनयस्तनयं तदा ॥ जातं महोत्कटं श्रुत्वा दर्शनाय प्रतस्थिरे १ याता गृहं कश्यपस्य तेनाथपरिपूजिताः ॥ विष्टरं पाद्यमर्घ्यं च दत्त्वा गां चापि दक्षि

णाम् २ वद्वांजलिपुटोऽवोचइधन्योऽहंपितरौतपः ॥ यद्विद्वहरिपूर्य्यवःषादपद्ममयेक्षितम् ३ कंचिदागमनेहेतुज्ञातुमीहितपोषनाः ॥ तेषामध्येश्रष्टत
 मोवसिष्ठःप्राहतंमुनिम् ४ ॥ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ श्रुतस्तेतनयोब्रह्मन्नारदारस्तुमहोक्तः ॥ तंद्रष्टुवांचसंप्राप्तानान्यत्किंचित्प्रयोजनम् ५ ॥ ॥ क
 उवाच ॥ तत्कालंसादितिर्बालंद्रष्टुतेषामथानयत् ॥ उक्तद्वान्येषकर्माणिकरिष्यतिमहोक्तः ६ द्वात्रिंशलक्षणयुतोवसिष्ठप्राहतंमुनिम् ॥ अवतीर्णोमहा
 तेजाःपरमात्माविनायकः ७ अनेकान्यस्यविघ्नानिभविष्यतिमहामुने ॥ तानिसर्वाणिनश्यंतिरक्षणीयक्षणेक्षणे ८ यतोस्परस्तौचरणौध्वजांकुशविरा
 जितौ ॥ ततःसंपूजयामासमुनिःकश्यपनंदनम् ९ प्रार्थयामाससर्वैस्तंभूमाहरणंकुरु ॥ साधूनांपालनंदेवदुष्टदानवघातनम् १० तेषवैमुनयोजगमुस्तं
 णम्ययथागतम् ॥ ततःसख्यातिमगमन्नाम्नाकश्यनंदनः ११ एकस्मिन्दिवसेप्रातःस्नातुंयावेमुनोर्बहिः ॥ अस्वापयत्स्वतनयमदितिष्ठहमायौ १२ च
 कारयज्ञसंभारांस्तावेदकानिशाचरी ॥ विरजेत्याभिविख्याताविकारालक्षणाना १३ हलदतीदरीनासापादचूर्णितभूयरा ॥ दीर्घस्तनलिलज्जिह्वागोपुर
 स्पर्द्धिसद्गंगा १४ जग्राहबालकंसातुसर्वभक्ष्यानिशाचरी ॥ क्षुधिताभक्षयच्छीर्षंपर्करंभाफलंयथा १५ शनैर्जगामगगनंजंलपांतुंभुवंययौ ॥ पपौजलंबहृतरं
 पपातष्टथुलोदरा १६ मूर्छामवापमहर्तिमर्पदण्डोनरोयथा ॥ लुलोलधरणीष्टेमहाशूलवतीयथा १७ मुंचमुंचेतजिल्पतीपदंगंतुमथाक्षमा ॥ हाहाकारंप्रकु
 र्वतीन्नतीविक्षःशिरोमुखम् १८ तावदेहांतरेतस्यावष्टथमुनिनंदनः ॥ विदार्यजठरंस्यावक्ष्येवस्थितोभवत् १९ ययाजालंविदयैवबहिर्यातिमहाझणः ॥
 सातदैवमारवंकृत्वाप्राणावजहौखला २० चूर्णयामहासदेहनपचयोजनगान्द्रुमान् ॥ विरजाविरजास्तेनप्रापितानिजधामसा २१ हृष्टेस्पृष्टेकृपासिधौजगदी
 नेकथंभवेत् ॥ ज्ञानदेमोक्षदेनृणामावृत्तिर्भवसागरे २२ अदितिष्ठहकार्याणिसंपाद्यबहिरागता ॥ नददृशतदाबालंरुग्दंष्ट्रशदुःखिता २३ गृहेष्टहेनिरिक्ष्ये
 वनालभत्कापिबालकम् ॥ ततोपतद्वरापृष्ठेहाहाकांप्रकुर्वती २४ अन्याश्चरुद्रुस्तस्याःश्रुत्वारोदनमुच्चके ॥ आश्चर्यपरमचक्रुःसर्वलोकाभयातुराः २५
 साशुष्कवदनादीनाविललापमुहुर्मुहुः ॥ मुखंसंजाजेनेनेष्टजंशुजलकुले २६ कल्पद्रुमइवप्राप्तःकेननतीममार्भकः ॥ वरदानंकथंतस्यवृथास्याज्जगदी
 शितुः २७ दंतंनिधानंदेवेनकेननीतंदुरात्मना ॥ कथंमूढतराजातालब्धविज्ञानसागरा २८ कथंहरिद्राजाताहंलब्ध्वाकांचनपर्वतम् ॥ एवंविलपतीवक्षोन्न
 तीसाप्याननंशिरः २९ आश्रमाद्बहिरागच्छक्रोशमात्रंनिशाचरीम् ॥ ददर्शपतितांतस्यावक्षस्येवचतंशिशुम् ३० क्रीडंतंहास्यवदनंप्रबुद्धमिवकाभिनम् ॥
 धावमानतमादायाल्लिंगचचुंब ३१ उवाचानंदपूणंसा महद्भाग्यमाधुना ॥ यद्वाक्षसीशयान्मुक्तोबालकोद्वेगोगतः ३२ ययौसबालास्नात्वासानि
 जमाश्रममंडलम् ॥ वृतांतंसर्वमाचष्टेश्रुत्वासोप्याहकश्यपः ३३ भूतभाविविशेषज्ञैरुक्तंयन्मुनिभिःप्रिये ॥ तदेतत्सत्यमभवत्तदाशीर्विचनदयम् ३४
 जीवितोखिलभक्ष्यायाबालकःपुण्ययोगतः ॥ ततोर्क्षांचकारासौदैदानान्यनेकशः ३५ शांतिकंकारयामासस्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ क्षणमात्रंनहातव्यो

दितिमेवंसमादिशत् ३६ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरस्थण्डेद्विजाराक्षसमोक्षणनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ कउवाच ॥ विरजानिहतांशुत्वाराक्षसौब
लवतराम् ॥ उद्धतोऽंधुराश्चापिराक्षसौबलवतरो १ आगतावाश्रमपदंकरथपथमहात्मनः ॥ शुकूरुपधरोबालोदृष्ट्वाप्रोचेऽदितितदा २ त्यक्त्वास्तनंदिपतां
मेउभोरंतुशुकाविमौ ॥ सोचेतंसमौशक्यैभूगयानखियाक्षाचिव ३ अथापियथुयाताचेडुडुयैतौगमिष्यतः ॥ कटेरुतीर्यजग्राहबालरुतौशेनवतदा ४
पक्षाघातेनचंचुचजघनतुस्तौऋशंचतम् ॥ तावदास्फालयसोपितौबलेनधरातले ५ जहतुस्तौतदाप्राणान्निरूपधरावुभौ ॥ तदेहआग्नीत्याभूत्संविवि
लिताभवत् ६ भ्रमदृक्षौमनिनदौदेहौनिपतितौतयोः ॥ गयूतिमात्रौदृष्ट्वादितस्तुनरग्रहीत् ७ शरीरेदृष्टेनमुनिनाविस्तृतेतयोः ॥ छिद्यददाहतौ
लोकःकाष्ठसंचययोगतः ८ चकाराद्भुतशान्तिस्बालकाम्बुदयेच्छया ॥ आश्चर्यपरमंचक्रोशोर्दृष्ट्वापराक्रमम् ९ उवाचपरमप्रतीतोदितिपुत्रयुतांतदा ॥
यौनेद्वेनशक्रेणनहतौराक्षेस्त्वरो १० शुकूरुपधरवेतौलीलायाशिशुनहतौ ॥ अदितंचक्रुकोपामौकिमर्थमोचितस्त्वया ११ रक्षितोजगदीशेनक्कायु
ष्यनाम्यविविहे ॥ अविस्मरोरक्षणीयोबालेयंयत्नतःसति १२ कथंचनिहतावेतौगिरिसारौनिशाचरौ ॥ निशाचरस्थलमिदंकथंजीवोच्छिथुमप १३ ॥
कउवाच ॥ उक्त्वापरस्परतौतुस्नाप्यबालंतथाविधम् ॥ स्नात्वासुषुपुत्तुस्तत्रंदशतीविस्मयाव्वितौ १४ ततश्चतुर्वेषसस्वाश्रमात्परतौयौ ॥ कासारंजल
जैयुक्तेनक्रमस्यगणैयुतम् १५ तमालदृक्षसरलजंवाग्रपनसान्वितम् ॥ नानादृक्षलताकीर्णफलपुष्पसुशोभितम् १६ नानापक्षिगणकीर्णनानामृग
णान्वितम् ॥ अतिस्वच्छजलंरम्यंमुजनस्येवमानसम् १७ व्यतीपतिसोमवत्यांस्नातुंतत्रागमदितिः ॥ उपवेश्यस्वकंबालमाकंठजलागभवत् १८ बालउ
द्दीयतांगंतुजलमध्येपपातह ॥ चिक्रीदसजलेयावत्तावन्नकोदधारतम् १९ धावयावेतिजननीबुक्रोशजलमभ्यगा ॥ आगत्यजननीबालंयदृहीतुंनैवचाशकत्
२० आकृष्यतेजलेनजनन्याबहिरैवसः ॥ सनकोबालसहितांदूरेचकर्षह २१ बालोवदत्ततांसनमेच्योहंतुतस्त्वया ॥ सहत्वयासैहबाहंभरभ्येनब
लंमम २२ दृष्ट्वासबालामाकंठमग्नतांविहलांश्रुशम् ॥ निष्कासितुंबलाच्छिष्याउद्दीयपतितावने २३ तस्माद्बलवतोनक्तोपिशकानचाभवन् ॥ ततो
त्यंतंबलतस्यदर्शयामासबालकः २४ लीलैयैवतदानकंष्ट्रिथ्यांजलतोलिपत् ॥ वायुयाफलंपक्रावाणंबालकोयथा २५ शरीरंदृश्यतेतस्यविशिणीपति
तंभुवि ॥ गतेचष्टंगतप्राणयोजनायतमद्भुतम् २६ सबालसहशिष्यैःसाहुद्राप्मादितिस्तदा ॥ ततोदिव्यपुष्पिग्रधर्वस्तमुवाचह २७ अहमासपुराजगं
धर्वाणंगजानन ॥ विवाहेसर्वगंधर्वमगंहसुपागताः २८ मूर्जिताःपरयाभक्त्यानमृगुजितोमया ॥ वैवाहिकानिकार्याणिक्वताकुपितोमुनिः २९ शशा
पमानक्रवरोभविष्यसिसरोगतः ॥ समाकर्ण्यमुनेःशापमुपशापंतमर्थयम् ३० ततोऽष्टगुरुबोचेयंयदकःशयपनंदनः ॥ गजाननःस्फुशेत्वांतुतदास्ववपुरास्यसि
३१ इदानीमसि विज्ञातोबालरूपगजाननः ॥ त्वमेवजगतांनाथःकर्तापातापहारकः ३२ निर्गुणोनिरहंकारःसदसत्कारणपरम् ॥ नानावतारैर्भक्तानांपालकोदु

धनाशनः ३३ सर्वव्यापीपूर्णकामोनेकब्रह्माडनायकः ॥ मुनीनामप्यगम्यस्त्वमेनोवागनिरूपितः ३४ इतिस्तुत्वाचनत्वाचसंपूज्यबालरूपिणं ॥ गजाननप्र
 यातोसौकत्वाप्रदक्षिणामुहुः ३५ अदिर्तिबालिकंयुद्धालयित्वास्तनंददौ ॥ आश्चर्यमानसायाताप्रसन्नानिजमंदिरम् ३६ प्रणम्यकथयंपसंवृत्तान्तंसमभाष
 त ॥ सविस्मितोब्रवीच्चैनमयंतुपरमेश्वरः ३७ लीलाविग्रहवान्मयेमानुषेहमाश्रितः ॥ अत्यदुतानिचान्यानिकर्मण्येषकरिष्यति ३८ देवासुरैरशक्या
 निद्रष्टव्यानिप्रसादतः ॥ अस्मिन्भक्तिर्दृढाकायाजिनैरात्महितेषुभिः ३९ इतिश्रीगणेशपु० उत्तर० नक्रमोक्षणनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥
 कउवाच ॥ ॥ अन्यत्तेकथयिष्यामिचरितंबालरूपिणः ॥ गजाननस्यावहरंशृणुष्वेकस्मिन्मयेहाहाहूहूहूतुंबरेवच ॥ वीणागानरतावी
 णाहस्ताहरिपरायणाः २ शंखचक्रगदापद्मचतुलसीदामभूषणाः ॥ गोपीचंदनलिसांभृतांबारथराशुभाः ३ कैलासंगतुकामास्तेकथयस्याश्रम
 ययुः ॥ अतिसमानितास्तेनयूजिताश्चयथाविधि ४ उवाचप्रणतस्तन्मोनायासेनसतांदाशः ॥ केनपुण्येनसंजाताधर्मार्थकाममोक्षदा ५ धन्यतपोज
 निमर्तापितरौज्ञानमाश्रमः ॥ प्रयोजनंजनहंचलनेतद्वदंतुमे ६ इतितद्वचनंश्रुत्वासंष्टास्तेतदब्रुवन् ॥ कैलासंगतुकामानांजातंत्वद्दर्शनं हि नः ७
 दुरितविलयंयांतंजातंचसफलंजनुः ॥ अदूरपरमासिद्धिर्विश्रांतिःपरमाचनः ८ अनुजानीहिगच्छामोगिरिशंद्रमुत्तुकाः ॥ शुक्तावाक्यानितेषांतुपुनरु
 चेत्तपोनिधिः ९ मुक्त्वाब्रजंतुविश्राम्याप्यमुक्त्वेतोनकोगतः ॥ मज्जनयजलंतेभ्योदत्त्वापाकमकारयत् १० देवाचनरताःक्षत्वाबभूवुर्भुनिसतमाः ॥ तेषां
 पूज्यशर्वाणीशर्वविष्णुविनायकं ११ रविंविष्णुमयंभ्याननिष्ठाआसन्मुहूर्ततः ॥ तदविनायकोबालोरितिक्वाबालकैर्बहिः १२ आगतोतर्हतावप्यंचमू
 र्तिददर्शसः ॥ गृहीत्वाबहिरैवाशुविक्षेपाग्निगृहंययौ १३ भस्मांगरांगसर्वत्रहृत्वालीनोभवच्चसः ॥ विस्मयध्याननापश्यन्मूर्तींस्तोपुरतःस्थिताः १४
 ततस्तेविस्मिताःसर्वेपरस्परमथाब्रुवन् ॥ केनदेवेननीतानोन्मूर्तयःकर्महेतवः १५ गंधर्वागक्षसायक्षानेतुंमूर्तीःकिमागताः ॥ किंवासत्वपरीक्षाार्थंअ
 र्थानंगताइमाः १६ ततःक्रोधेनमहताकथयंप्रष्टुमागताः ॥ भवदूहेकंध्याननिष्ठानांमूर्तयोगताः १७ क्रीडतिजातिवैरास्तआश्रमेइतरेतरम् ॥
 देवाविभ्यतितत्क्रमादाश्रमेदस्यवःस्थिताः १८ इतिशुक्तावचस्तेषांकथयपोतिरुषान्वितः ॥ अओजिनोविनिश्चियमूर्तिप्रामिंविनाचतान् १९ ततः
 शिष्यान्समाकार्यकथयपोमुनिसतमः ॥ तानुवाचनमेजन्मावध्यत्रतस्करोभवत् २० देवादिदानींकोजातोदस्युस्तत्रवदंतुमे ॥ क्रोधवाक्यंनिशम्येत्यंजुः
 शिष्यागुरुंयति २१ नवयंतस्कराःस्वामिन्पुत्रस्तेविदितस्तव ॥ दोषानुवर्णनेदोषाअस्माकंतत्त्वक्षमहे २२ तेषांब्राह्मीसमाकर्ण्ययष्टिहस्तोमुनिस्तदा ॥ पुत्र
 मन्वेषयन्यातोवह्मचागारेददर्शतम् २३ तेषांपुरःसमानीतोदृष्टस्तैःशिवसन्निभः ॥ उवाचतत्समक्षंतंकथयःक्रोधसन्निभः २४ मूर्तीरानयशीघ्रित्वंनेचे
 त्युत्रमरिष्यसि ॥ मयाननीतारतास्तातप्रत्युवाचसनिर्भयः २५ ब्रवीद्विज्ञपयंयंतंतेयवकरोम्यहम् ॥ एवंवदन्पितुर्भौत्याशेरोदष्टशमर्भकः २६ प्रसाये

वदनंभूमौपतितोऽष्टशविह्वलः ॥ जननीचतदायातातासुवाचततोभक्तः २७ यद्विभक्तिताद्वान्स्तथास्येदृशतांभम् ॥ प्रसारितेदारस्येसादृशविश्व
मंतरा २८ विस्मितामूर्च्छिताभूमौपतिताभयविह्वला ॥ ततस्तेददृशुस्तन्मृगंयवार्कशयपोपिच २९ कैलासंशंकरसांगैकुंठविष्णुमेवच ॥ ब्रह्माणंसत्यलो
कंशक्रंचैवामरावतीम् ३० सपर्वतवनाकीर्णधरणालोकसंयुताम् ॥ सारितःसागरानयक्षात्रक्षांसिपन्नगानपि ३१ वृक्षानपक्षिगणंश्चैवभुवनानिचतुर्द
श ॥ इंद्रादिसर्वलोकांश्चपातालानिदिशोदश ३२ ततोमाताप्रबुद्धासास्तनपानंदौयुदा ॥ ननामकशयपस्ततुद्वेशंविश्वरूपिणं ३३ तर्कयाभासमनसिसा
क्षादीस्वरएवयः ॥ अवतीर्णोममगृहेतमंहताडितुंगतः ३४ ततःसकशयप्राहमुज्यताभितितान्प्रति ॥ नायंबालस्ताडयितुंमयाशक्योमहाबलः ३५ भी
षयंतृक्षरूपेणसमष्टिबालकपंचयापिते ॥ शिवाशिवेनवशेषमाननरूपंतमेवहि २८ प्रणेमुत्थिरचितास्तेतुपूजुस्तुवज्युः ॥ क्षणंतेददृशुर्बालक्षणंपंचस्व
रूपिणम् ३९ क्षणमहाभीतिकरणंतंविश्वरूपिणम् ॥ ततस्तस्मैनेवेद्यान्मूहसंबुमुजुश्चते ४० ततस्तेतुवुभक्तयंबालंतंविश्वरूपिणम् ४१ ॥ त्रयज्जुः ॥
अज्ञानेनविमोहितंजगदिदंसंसारचक्रेभ्रमन्नानाभेदधियास्वरूपविभुसंनानाविधिभ्रामितम् ॥ नानापाशानियंत्रितानिजकृतैःकर्माकुलैर्भ्रंशितनानारूपमरूपपे
कमगुणंहित्वाभवंतंविभो ४२ अन्येतेचरणारविदनिरताहित्वाफलंयजकाआत्मानंस्वपरेषुवर्षसुसुमदासंचितयंतोभलाः ॥ तेज्ञानेनविभूयसर्वकलुषदग्ध्यां
कुरांक्रमजांस्वामेवाशुविशंतिर्वसंरितोवाह्मिण्यथामेवजाः ४३ यैकोचिह्नजनानुरक्तमनसःसिद्धिगताभूयसीतैत्रैवनिमग्नमानसतथाविस्मृत्यपादांबुजं ॥
तेकृष्णदुपुरुषाचोत्तमपदंस्मात्पतंतोनिजादज्ञानावद्विषंतिपिबतोहित्वामृतहूलंभम् ४४ तस्मान्नोजननंभवेद्यादिशुभयद्वाशुभत्वस्मृतिरास्तांस्तत्रानिरे
तंशुभकरीभक्तिश्चदुःसाशिनी ॥ एवंचेन्नमतांकदापिहिवेत्संसारपाथोनिधेर्निस्तरोभवतःकृपेक्षणवशात्सर्वोत्पन्नेतनमः ॥ ४५ ॥ तवावतारात्राहिकोपि
शक्तोवेतुंकथवाकतिचिकदेति ॥ योगीशमायेशगुणेशभूमन्नमोनमस्तेभगवन्नमस्ते ४६ ॥ कउवाच ॥ एवंस्तुत्वागतास्तेकुलासंगिरिशालयं ॥ पंचाय
तनमर्चतोविस्मिताबालचेष्टितं ४७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तर०बालचरितेहादिस्तुतिर्नामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ४४ ॥ कउवाच ॥ ततस्तुपंचमेवर्षे
सचौलंब्रतबंधनम् ॥ चकारकश्यपोधीमानमूत्रोक्तविधिनाशुभम् १ शुभेयुहंतैलमेचब्राह्मणैर्वेदपारगैः ॥ आकारिताःशिष्यगणैर्देवदानवराक्षसाः २ मुनयो
यक्षनागाश्चताराजर्षयोपिच ॥ वैश्याःशूद्रास्तथायातानोपायनपाणयः ३ ववहुर्बहुवाद्यानिवृद्धैर्वैराहतानिच ॥ गणेशपूजनंचक्रेस्वस्तिवाचनमेवच ४
मंडपस्थापनंचक्रेमाटकापूजनंतथा ॥ चकारागशुदयश्राद्धंब्राह्मणानतथाचनम् ५ सुहृदंवल्लदानंचवकारसमर्थहृतः ॥ अयेषांचतथातेपिवस्त्राणिनिदुहुः

१ शंक्तलोकोभवइति पाठान्तरम् ।

पुरः ६ होमोत्पेनुरानर्चब्राह्मणाकश्यपस्ततः ॥ अंतःपदं वेदिकायां यागयित्वा सत्स्वरम् ७ छत्वाग्निस्थापनपूर्वमुपनिष्पुश्वबालकम् ॥ सुवासिन्धो ब्राह्मणा
 स्तमक्षताभिरवाकिन् ८ तन्मध्यराक्षसाः पंचमुदुष्टा ब्रह्मालिंगिनः ॥ अह्वैस्तमाकिरन् बहुष्टास्तत्प्राणहणेच्छया ९ विघातश्चैव पिगाक्षो विशालः पिंगलस्तथा ॥ च
 पलश्च महापुंड्रा अक्षमाला विमृषिताः १० जलपात्रभृतो नर्घ्यवस्त्रांबरधराः शुभाः ॥ विशीर्णिजायत देहः कुमारस्य तद्दक्षतः ११ ज्ञात्वा कुमारस्तान् दृष्टान्मंत्रयामा
 सतंडुलात् ॥ महोत्कटः प्राचिक्षेपतंडुलान्पंचपंचसु १२ तद्वैवर्गितप्राणानि जरूपं समाश्रिताः ॥ करालाः पतिताभूमौ विशीर्णा दशयोजनम् १३ वज्रावाताद्य
 थापेत्तुर्गिरयस्तु बिडौजसः ॥ कोलाहलो महानासिद्रजसाच्छादितादिशः १४ कथं व्यापादिताः पंचराक्षसाः कूटरूपिणः ॥ क्षणेनानेन बालेन जानिभो खिला
 जम् १५ अवतीर्णो भुवो भारं हनुं किंपरमेश्वरः ॥ एवं तोगरिष्ठे ते ब्रह्माद्या देवतागणाः १६ ववर्षुः पुष्पवर्णाणि विमानवरमाश्रिताः ॥ नीतेषु तेषु प्रेतेषु ब्राह्मणाः
 कश्यपोपि च १७ उपनीतितत्र शौवासश्च मखलामपि ॥ उपवीताजिने दंडदुन्दुस्तस्मै स्मन्त्रतः १८ ततोऽजलिं पूरयित्वा प्रोक्ष्य मंडलं रवेः ॥ होमं सर्वसमा
 द्येनं सावित्रीकश्यपो ब्रवीत् १९ पादमर्धततः सर्वाभिक्षां भातापुरादौ ॥ असंख्यातास्ततो भिक्षादुदुस्ते सर्वजागताः २० उपदिश्यतश्चैनं शौचाचारानने क
 शः ॥ पुनश्च ब्राह्मणान् पूज्य वासां सिकांचनचंगाः २१ महत्यरिष्ठे तोस्मिन् स्तेभ्यो भक्तया ददौ मुनिः ॥ वसिष्ठस्तं सभामध्ये निनाय ब्रह्मणो तिकम् २२ सोपिक
 मंडलुजलैरस्य तीर्थं गृहीतवान् ॥ सर्वदा विकसत्य द्वादशवस्त्रैरुत्थितम् २३ ब्रह्मणस्पतिरित्येवं नाम चक्रत दास्यसः ॥ संपूज्य नाम चक्रे स्य भारभूतिबृहस्पतिः
 २४ रत्नमालां ददौ चास्मै कुबेरोऽपि गलास्थिताम् ॥ सुगन्धं देतिनामस्य संपूज्य च कारह २५ सर्वप्रियेतिनामस्य दत्त्वा पाशमपांपतिः ॥ शृण्वत्सु सुसंवेषु च
 कारशं करोपि च २६ त्रिशूलं दमरुं दत्त्वा विरूपाक्षेति चान्यथा ॥ दत्त्वा चंद्रकालानामभालं बद्धेति च करोत् २७ रामस्य जननी चास्मै सखी बालाय चार्पयत् ॥
 परशुं परशुहस्तेति नाम चक्रं फुटमुदा २८ पुनः संपूज्य सिंहसां ददौ वाहनमुत्तमम् ॥ सिंहवाहनस्यैव चक्रेनामातिमुंदरम् २९ उपादिशद्दुष्टनाशं कुरुशोभिनि
 यक ॥ सागरोद्विज रूपेण मुक्तामालां ददावथ ३० मालाघरेतिनामस्य कृतवान्परिपूज्य च ॥ आसनार्थं ततस्तस्मै शेषः स्वात्मानमर्पयत् ३१ फणिराजासने
 खेवं नाम चक्रं स्वयं मुदा ॥ दाहशक्तिं ददौ वाह्निर्धनं जयेतिनाम च ३२ प्रपञ्जेनेतिनामस्यैवायुश्च लमुच्चैः ॥ एवं सर्वे यथाशक्त्या दत्त्वा नामानि चकिरे ३३ ते
 षां निर्वचनेन शक्तिं कस्यापि भवेन्मुने ॥ अपु पूजन्नचैनं संशकोमदविमोहितः ३४ नवाकिंचिद्दौ वै न उपपायन वंशुभम् ३५ अहं त्रिलोकीनमितिः सुरेशो ब्रह्मो मृता
 शीलघुमर्भकंतम् ॥ गजेन्द्रगामी हरिश्चूलपाणि प्रपूजितः कश्यपजनमस्ये ३६ सिंहो यथानाति तृणं समुद्रः पल्लवो दकम् ॥ नयाच तितथा न्यवाकल्पवृक्षो विलद
 दत् ३७ एवं तस्याशं बुद्ध्या कश्यपः प्रणिधानवान् ॥ उवाच धर्मसंयुतं वचस्तद्धितकान्यथा ३८ यन्नाहुतानि कर्माणि यत्र स्थुश्च गुणाकराः ॥ सनमस्यश्च पूज्यश्च
 ब्राह्मणोपि च निर्गुणः ३९ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडेनानागनिरूपणं नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ कश्यप उवाच ॥ अयं तु महूहकोपि ब्रवतीर्णः परः पुमान् ॥

अनिर्वाच्यगुणोद्दीनगुणैर्लिभिरनादृतः १ एतद्विरोधं कुर्यात्सपदंशतामियात् ॥ एतस्याद्भुतकर्मणि शृणुमेगदतः सुर २ विरजराक्षसीघोराहं तु मेन
 समागता ॥ साहाततेन बालेन पतिता हि द्वियोजना ३ उद्धतश्चैवं धुंश्रुद्धैत्यौपरमदुर्मदौ ॥ शुकरूपधरावेनानिहंतुं समुपागतौ ४ पक्षधृत्वा पोथितौ
 शिलायांगतजीवितौ ॥ निपेततुर्धरापृष्ठे विशालौ सवद्वगतौ ५ तथैव चित्रगंधर्वजलेन क्वचमागतः ॥ एतस्य रस्मर्मात्रेण गतो दिव्यशरीरिताम् ६ हाहा
 हूहूहूवरूपांसस्वसंशोधनायसः ॥ जहार पंचायतनं पंचास्वयमप्यभूत् ७ सर्वेषां च समक्षं वो निहताः पंचराक्षसाः ॥ एवं मुनिवचः श्रुत्वा बभूव लवत्रहा ८ इंद्र उ
 वाच ॥ न हृदये स्य गुणोत्कर्षस्तावन्व्याभवे कथम् ॥ कउवाच ॥ ततो दिशवायुसंनयै न व्योममंडलम् ९ तस्यानुज्ञापदं वायुयुगांतसदृशो ववौ ॥ जा
 दोलयन् सर्वलोकं आमयन् कुयारन् भृशम् १० अकालः प्रलयः किमु भारब्धोलोकनाशनः ॥ इत्येवं भृशं संविभ्राज्जयश्च कर्पिरे ११ बटुने तु समायातो महाश
 त्तया प्रमंजनः ॥ न चासनं वस्य च लोरो मवासमपद्यत १२ भये वायौ तु संप्राह शुष्माणपा कशासनः ॥ दहेन त्वंबुशं प्रदृष्टव्या शक्तिरद्यते १३ तदा ज्ञां शिरसा गृह्य
 जगाम तमुषुधुः ॥ निर्दहन्निव त्रीनलोकान् प्रलयानलसन्निभः १४ अस्मि कर्तुं दुष्मान् सर्वान् शोषयन् स्वसागान् ॥ तं दहतं जनान् सर्वान् दृष्ट्वा कश्यप उदनः १५ तत्क्ष
 णादगिलद्ग्रीभिषजं गुटिका मिव ॥ गिलिते तादृशे वह्नौ क्रोधो संस्फुर्योचनः १६ सहस्रलोचनो लोको ह्येव नैः सवलौ च नैः ॥ तावद्दर्शितं तत्र सहस्राधिकलोचनम्
 १७ असंख्यशीर्षमुकुटमन्तं श्रोत्रसंयुतम् ॥ अनंतहस्तचरणमनंतोदारविक्रमम् १८ शशिसूयाग्निनयनं शिखाव्यासनभस्तलम् ॥ समपातालचरणसमलोकै
 कमस्तकं १९ असंख्यसूर्यसंकाशं संख्येन्द्रसुमेवितम् ॥ असंख्यकेशसंयुक्तं नानाब्रह्मांडरोमकम् २० आपूलयाद्यथा दक्षे भवत्यौ दुर्बराणि वै ॥ औदुंबरो वा
 मशकां संख्यातीता भवति हि २१ तथैवैकरोमां च संख्यातीतां दंतं युतम् ॥ पश्यंस्तत्रैव कतरं भ्रातः शक्रो विवेश ह २२ पश्यति स्म स तन्मध्यै त्रैलोक्यं स वराचर
 म् ॥ अरण्यकदलीकोशपत्रे पत्रेयथाफलम् ३२ असंख्यातं जगत्तत्र पश्यति स्म शचीपतिः ॥ बभ्रां भ्रातृचित्तो सौ नालभन्निर्गमतः २४ ततो नानामधूर्नमावे
 वं भ्रममनोरथः ॥ प्रार्थयामास देवं तदा शक्रो गजाननम् २५ ॥ शक्र उवाच ॥ भूभारहरणार्थं योजतः कश्यप उदनः ॥ अर्चिद्योमहिमायस्य किमु वण्यो भवे
 न्मम २६ निर्गमं देहि देवं शुक्रेभ्यस्तं विस्तरात् ॥ अदृष्टपाराद्वर्षाणि द्वा दश अभ्यतामथा २७ तव कुक्षौ मया दर्शिशुवनानि चतुर्दश ॥ स्थाने स्थाने विभक्तानि प्र
 तिरोमां च मे कराट् २८ समष्टिष्वष्टिरूपाणि महाविस्तारवन्ति च ॥ दृष्टानि तव रूपानि सुसौम्यानि तिराणि च २९ अद्भुतान्यप्यसंख्यानि वक्राणि नयनानि च ॥
 दृष्ट्वा दुर्दृशैरूपाणि जगत्क्षोभकाराणि ते ३० दैत्यदानवपूणानि मुरमानववन्ति च ॥ यक्षराक्षः पिशाचादि चतुराकरवन्ति च ३१ विकारलमहोरूपमुपसंहरा विश्व
 कृत् ॥ गतो मोहं स्मृतिर्लब्धा प्रसादान्निखिलेश्वर ३२ कायेन मनसा बुद्ध्या वाचा स्वांशरंगतः ॥ प्राकृतं दर्शय विभो रूपं ते भक्त्यसल ३३ ॥ कउवाच ॥ ए
 वं यावत्प्रार्थयते स्वात्मानं तावदेव सः ॥ स भामध्यगतं चतुर्दश ब्रह्मचारिणम् ३४ पश्यतां सर्वलोकानां साष्टांगं प्रणमाम तम् ॥ अतिविस्मिता चित्तो सौ लज्जार्ह

समन्वितः ३५ शृण्वत्सु सर्वेषु तु नानाब्रह्मचारिणम् ॥ जातं मुनिगृहं शांतं कीदृशमातुषरूपिणम् ३६ ॥ शक्र उवाच ॥ जनेन त्वानंतं शक्तिं परेशं विश्वात्मानं वि-
श्वबीजं गुणेशम् ॥ विश्वाभासं विश्वबंधं त्रिसंख्यं त्रिभूतं जन्मरक्षां तिहेतुम् ३७ एकान्त्यं सच्चिदानंदरूपं सर्वार्थक्षं कारणं तत्तमीशम् ॥ चेष्टाहेतुं स्थावरे जगमे च वा-
छापूरं सर्वगं त्वाभिषंदे ३८ सर्वेशानं सर्वविद्यानिधानं सर्ववात्मानं सर्वबोधोपासम् ॥ सर्वातिं वाडमनोगोचरं त्वां सर्ववासं सर्वविज्ञानमीडे ३९ ॥ क उवा-
च ॥ एवं तत्त्वाचनत्वाचं संपूज्य स्वाकुशंदौ ॥ कल्पवृक्षं च दत्वा स्योद्धे विनायक इति स्फुटम् ४० चकारानामशक्रो धर्मस्मरणं सर्वसिद्धिदम् ॥ जयशब्देन मः श-
ब्देर्वाद्यशब्देनैकधा ४१ गंधर्वगीतनिनैरप्सरोगृह्यतु नित्यं निस्वनेन ॥ व्यासमासीत्पुष्पवर्षेस्तदाभ्योमधरातलम् ४२ प्रतिकूलवहानद्यजासन्पूर्ववहाः शुभाः ॥ प्र-
सन्नमासीद्विक्चक्रं कंववुर्वाताः सुसावहाः ४३ प्रदक्षिणां विषः शांतां जासन् सर्ववह्नयः ॥ ततः प्रसन्नः शक्राय ददवावभयमेकराष्ट्रं ४४ अतितानभयं कापितवशक्रणाजिरे ॥
पठस्वस्तोत्रमेतत्त्वं त्रिसंख्यं भक्तिस्परः ४५ अन्यापि यः पठेद्भक्त्या श्लोकत्रयमिदं नरः ॥ स सर्वानामुपात्कामान्सर्वत्र विजयी भवेत् ४६ ततः शक्रो नमस्कृत्य वरं
प्राप्य शुभावाहं ॥ ततः सर्वे नमस्कृत्य स्वस्वं स्थानं ययुर्मुदा ॥ ४७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरां बालचरिते एकदशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ४८ ॥ क उवा-
च ॥ ततस्तु सप्तमे वर्षे प्रवृत्ते मौर्विनायकः ॥ स्नात्वा नित्यं विधिं कृत्वा मुकुटं भाजिमस्तकः १ आयुधानि च चत्वारि सिंहारूढो दधारसः ॥ अंकुशं परशुं
पद्मं पाशं सर्वभयापहं २ दंडाजिने दुहले च कांचने रत्नसंयुते ॥ विश्रक्तं मंडलं दुर्भां कौशेयं पीतमुत्तमम् ३ कस्तूरीतिलकं बंदलं लाटे क्षीणतेजसं ॥ मु-
क्ताफलमयीं मालां कंठेनाभोऽङ्गणीश्वरं ४ रोदसीकं पयस्वद्वैजं गजसौस्वलीलया ॥ मेघस्वन इति भ्रात्या चातका व्यादुदुर्मुखम् ५ उच्छलं त्योमहानद्यः
सिषिषु व्योममंडलं ॥ तदाननं दंतुरुभावादितिः कश्यपोपि च ६ धन्यावयं पूर्वजान इत्यात्मानं प्रशंसतुः ॥ एतस्मिन्समये काशीराजोऽप्याश्रममभ्यगात् ७
परस्परालिंगनेन मुमुदुस्तेखिलास्तदा ॥ न्याविशंतां सने सर्वे नमस्कृत्य परस्परम् ८ स्वाद्वन्नं भोजयामास मुनिस्तं पशून् सैतृपम् ॥ विश्रांतं परिप्रेच्छ किमागमन-
कारणं ९ श्रीमतां दर्शनं नोद्यजातं पुण्यवशाद्वृष ॥ पुरोहितस्य मेनत्वं वृत्तांतं किं गृहीतवत् १० ॥ ॥ क उवाच ॥ एवं मुनिवचः श्रुत्वा जगद्गृहपत-
मः ॥ क्षमापारधं मे ब्रह्मनराज्याकुलितचेतसः ११ पुत्रस्य मे विवाहोऽस्ति तत्त्वामाकारयितुं प्रभो ॥ आगतोऽहं मुने जातः कृतार्थस्तव दर्शनात् १२ चलशीघ्रं
विवाहं त्वंसंपाद्य पुनरैवाहं ॥ न क्षाब्धो लोकवर्षेषु विना चैवागमंतव १३ अहमेव समायातो तस्त्वनितुं महासुने ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ नाहमेत्येष्टुपश्रेष्ठचातु-
र्मास्यरतोऽधुना १४ पुत्रं नयसमर्थं मे यदीच्छासि जनाधिप ॥ राजोवाच ॥ ॥ पुत्रमाज्ञापय मुने गमिष्यावो जवान्वितौ १५ एवं दृष्टपवचः श्रुत्वा मुनिः पुत्र-
मथाब्रवीत् ॥ वचो नुरोधाद्राज्ञोऽस्य प्रेषयेत्वां विनायक १६ विद्यमाने तु महति दुःखे विरहजेतव ॥ तामाज्ञां शिरसां वंद्य चरणानुभयोरपि १७ मातापित्रोर्ब-
हिरागाद्राज्ञाचारोपितोऽरथे ॥ सोऽपि न त्वातयोः पादौ स्वयमभारुह्य रथम् १८ आजगामादिति तस्त्वं च भ्रावदन्नृपतप्तमम् ॥ अयं मे बालको राजन रक्षणीयो

निरंतरम् १९ उत्पातो जायते तत्र प्रमेवालको भवेत् ॥ अतो यं यत्नतोरक्ष्यः पक्ष्मणीव कर्नीनिकाम् २० यथानयसि पुत्रमेतथा त्रत्वं समानय ॥ जोमित्युक्ता
 दितिराजाप्रणिपत्य विस्तृतम् २१ सहतेन ययौ शीघ्रं रथेनानिलं रहसा ॥ गच्छतारथमार्गेण राज्ञा प्राप्तमा महादवी २२ नरांतकापि तु व्यस्यस्थानं तच्चाति सु
 दूरम् ॥ रौद्रकेतोर्बलीभ्राता धूम्राक्षो नामनामतः २३ दशवर्षसहस्रं तपस्तेपे सुदारुणम् ॥ सहस्रकिरणानित्यनित्यमाराधयन्मुदा २४ प्रार्थयन् सर्वसंहार
 करमायुधमुत्तमम् ॥ त्रयाणां भुवनानां स इच्छन् स्वशत्वमात्मनः २५ दृक्षस्त्वं धालं विपादोयुसो धूममापि बन् ॥ एवं बहुतेकाले मोघं शस्त्रमुपस्थितम् ॥
 २६ प्रेषितं भानुना तस्मै राक्षसाय तपस्यते ॥ व्योमव्यापियस्य तेजो ददर्श स विनायकः २७ शीघ्रमुद्द्रीय जग्राह गुरुत्मानि वपन्नमम् ॥ तदा विस्मयमापेदेका
 शीराजो महामनाः २८ तर्क्यामास मनसि लाभे हानौ च जीवने ॥ नास्ति देवतिरेकेण निमित्तं भुवनत्रये २९ मम नैवाभवत्यादिः सहसा तस्य तस्य तस्य या
 ज्ञातुं तदस्त्रमासमर्थं तोलयित्वा क्षिपन् ३० ऊर्ध्वगतं तदेवाशुरवक्रत्वाभयानकम् ॥ धूम्राक्षे पतितं तनुस्तदेव द्विधा भवत् ३१ गंडशैलाहुमास्ताभ्यां खंडा
 भ्यां चूर्णितांशम् ॥ धनुः पंचशतं पृथ्वीपतद्व्यापिता तदा ३२ ततस्तस्य सुतोऽप्यतो जघनो मनुरेव च ॥ शुश्रूषायां रतौ तस्य पितरं वीक्ष्य तादृशम् ३३
 क्रोधाविष्टौ ददृशुस्तं विनायकमंतिके ॥ दुहवतुः प्रसार्यैवं कालांतकोपमम् ३४ बहुमानयि पितरं कथं घातितवानसि ॥ इत्युचुतः काशिराजरोषा विष्टौ नि
 शाचरौ ३५ राक्षसोऽसि पुरा पित्रा मम पूर्वैर्नरांतकात् ॥ तमारयित्वा यत्नेन कथं जीवसि रेत्य ॥ ३६ ॥ ऊउवाच ॥ इत्याकर्ण्य दृष्ट्वा वाक्यं च केपेभ्यः शविह्वलः ॥
 तर्क्यामास मनसि कथमानीतवानहम् ३७ नंदनं कश्यपस्यैनमपस्मरामि वस्थितम् ॥ क्रुद्धो नरांतकश्चेन्मे बलाद्राग्यं ग्रहाप्यति ३८ तदामे राक्षसकः स्यात्
 तः शपथमारभत् ॥ ॥ नृप उवाच ॥ ॥ एतदर्थं मयानीतो नैवायमभ्रं क्वचित् ३९ ब्राह्मणेभ्यः शपथो मे निशाचरौ ॥ पुरोहितस्य पुत्रोऽयं विवाहार्थं
 समाहृतः ४० न विघ्नं कुरुंतं त्रयितां बालको ह्ययम् ॥ इत्यस्य वचनं ते मयि निपुत्रे जागदत्तम् ४१ कथं बध्वाऽहं हस्तोऽसि शुभां वं प्रयच्छसि ॥ अदिति
 कश्यपवापि विद्विष्यसि किमु तम् ४२ क्रुद्धश्चेत्कश्यपस्त्वांहि कुर्याद्रस्मन संशयः ॥ एवं वदति तस्मिन् बालके मुनिनंदने ४३ भक्षितुं स माया तौ विवा
 लौ मूषकं यथा ॥ प्रसार्य वदं बालो घोरां शब्दमथाकरोत् ४४ वक्रं पेचं त्रिभुवनं तौ च निश्वासयोगतः ॥ संप्राप्तौ मे षपदं लंवात्यैव यथा तृणम् ४५ मूहूर्तं द्वि
 तये जाते व्यस्तौ द्वौ तौ निपेततुः ॥ नरांतकस्य नगरे जघनो मनुरेव च ४६ गिरिशिर्षे गंडशैले महान् बालो रितो यथा ॥ पतद्वातं च्छरीराभ्यां चूर्णितां निगृहा
 णि च ४७ मुखहस्तरवाजाऽन्हाहाकारो महान् भूत् ॥ किमिदं किमिदं दूता धावमानायुस्तदा ४८ मृतौ धूम्राक्षतनयौ शुल्वासम्यग्यलोकयन् ॥ सचेतनौ
 च तौ दृष्ट्वा सावधाना वक्रुर्वत ४९ दूतां स्तावचतुः सर्ववृत्तांतमनुपूर्वशः ॥ वधं पितुः काश्यपेया तस्य भ्रासां त्रिपातनम् ५० सगच्छति स्म्यदनेन काशीराजेन

१ सद्यस्तस्मै तस्य पादिति पाठान्तरम् ।

संयुतः ॥ एवं दूतानि शम्यै न नरांतकमथाब्रुवन् ५१ पितृव्यं निहतं श्रुत्वा सापराधनं रांतकः ॥ ऋषिपुत्रं तथा यांतं काशीराजेन संयुतम् ५२ क्रोधेनारक्तनय
 नः पुरः पश्यन्निशाचरात् ॥ आज्ञापयत्तमाने तुं सहल प्रमितांस्तदा ५३ धृत्वा नैयो मुनेऽनुश्रुत्युद्धक्केत्सह न्यताम् ॥ काशीराजयेवापि शिप्रिगच्छंतुरा
 क्षसाः ५४ आज्ञामात्रेण ते जगमुस्स्वरयावातरंहसः ॥ काश्यपेयं च दृष्ट्वा तं ददृशुस्ते च तौ च तान् ५५ ततो विनायकश्चेक्रेभीमशब्दं भयावहम् ॥ ततो निशाचराः
 पेतुस्स्यक्त्वा प्राणं स्तुके च ५६ केचित्पलायिताः केचिद्भ्रमपादाः प्रपेदिरे ॥ केषां चिन्मस्तकाभिन्नाः केचिच्छर्णोदराः शरैः ५७ भस्माभ्यामग्ननेत्राश्च
 भ्रमो रुबाहवः परे ॥ प्रपलाय्य गता ये तु आगतास्ते नरांतकम् ५८ उदंतं सर्वमाचर्युर्विनायककृतं तदा ५९ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखण्डे निशाचरव
 धोनाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ इताच्छुः ॥ ॥ विनायकं रथस्थं तं आज्ञां प्राप्य गता वयम् ॥ सर्वैरेव तदा दृष्टः कृतं तं तस्य दशस्तुसः १ सर्वे निशाचराः स्वामि
 न्युतास्तस्मिन्तीति न च ॥ वयं तव प्रसादेन जीवंतस्त्वां समागताः २ ईश्वरीयं कृपायोगात्सिंहं दृद्राज इव ॥ त्रैलोक्ये तु पुमान्नास्तियोग्येऽस्य तेन वै ३ ॥ क
 उवाच ॥ इत्थं निशम्य तद्वाक्यं जगदेतस्मिन् रांतकः ॥ किं वा वदथ बालिश्यात्कृत्वा लः क्लृप्तं रांतकः ४ किं कर्तव्यं तं गेन प्रलयानलसन्निधौ ॥ मेरुगिरिः प
 तोऽस्किवास्वनतामूषकेन च ५ ततश्चाज्ञापयद्देत्यान्काशिराजपुत्रीं प्रति ॥ लुठनंतं त्रकतं व्येन व्यग्रो भवेद्वृषः ६ तस्मिन् व्यग्रे सोऽपि भवेत्कश्यपस्य सु
 तोऽपि च ॥ नो चेदुभौ निहतं व्यसौ सर्वं प्रयत्नतः ७ ततो ददौ महाहर्षं निमित्तं भ्योरान्यनेकशः ॥ वस्त्राणि च विशिष्टानि शस्त्राणि विविधानि च ८ तंतं तदानम्
 स्कृत्य ययुः काशीं शपत्तनम् ॥ परस्परं समुच्चुस्ते दिक्चक्रं व्याप्य सेनया ९ तत्र यो भूम्भहो सेनारिवं सोऽदिशत्तदा ॥ यस्य दृष्टिगतो दैत्याः स तु तेन निहन्यताम्
 १० अन्यथा मम दंढ्यः स तस्याहं प्राणनाशकृत् ॥ एवं तेन समादिष्टा दैत्या जगमुर्दिशोदश ११ विनायकस्तेन राजारथस्थेन गतः पुरीम् ॥ नानाध्वजपताकाभि
 र्भ्रिन्नितारंगमालया १२ वाद्यदुद्धुभिर्निर्घोषैः पूजाद्वयैरेकया ॥ अमात्यानां गराश्चैव प्रतिजगमुर्विनायकम् १३ उपचारैः षोडशभिर्भक्त्या सर्वेऽप्युजयन् ॥
 राजानं च ततो जगमुर्नगरं मंतराखिलाः १४ तस्मिन्मन्त्रविष्टे प्रासादात्तरुह्योर्षितो खिलाः ॥ काश्चिद्विष्टुर्बहिर्याता व्यस्तालं करणांबराः १५ अनादृत्य पितृभ्रातृ
 मातृसुहजनाः ॥ त्यक्त्वा भोजनयात्रं च मुक्तवंतं पतिं च काः १६ एकानिरुद्धा सर्वैः साध्यास्त्वा देवं विनायकम् ॥ अतः यानि मील्य नयने जहौ प्राणांस्तदुदृतं १७ ला
 जवर्षैः पुष्पवर्षैर्वर्षुस्तं कुमारिकाः ॥ विमानस्थं देवगणा ददृशुस्ते महीस्तवम् १८ ब्राह्मणाः परमात्मानं पश्यंति स्म विनायकम् ॥ क्षत्रियास्तं महावीरं पश्यंति
 स्मरणोत्सुकं १९ वैश्यास्तं ददृशुः सर्वैरुद्रं संहारकारकम् ॥ शूद्रास्तं हरिं रूपेण नृप रूपेण चालुकम् २० यस्य यस्य यथाभावस्तादृशं शोभ्य वीक्षत ॥ यथास्ते
 सिंते पीते स्फटिकस्तादृशकृतिः २१ एक एव पुमान्यद्वत्पिताभ्राता च शालुकः ॥ ततो विनायको पश्यत्पुरमध्ये महासुरौ २२ विधं दंतुरं तुं समाह्वयत्तसा
 दरं ॥ तौ दैत्यौ दृष्टमनसौ बालकैः समुपागतौ २३ बालिगिंतुतोद्योगे तेन ज्ञातो दुराशयौ ॥ बालिगच्छूण्यामास पुण्ड्रं हस्तगतं तथा २४ सक्तौ भूमिगतौ

तौतुरजदुर्दशयोजनौ ॥ काशिराजश्वलोकाश्चद्विधश्चैतुमेनिरे २५ मुमुचुःपुष्पवर्षाणिदेवास्तस्मिन्नभोगताः ॥ साधुसाध्विशब्दश्चमशब्दश्चकेचन २६
 मुनयश्चैवदेवाश्चतुष्टुस्तंविनायकम् ॥ मायामानुषरूपेणचरंतंबाललीलया २७ शक्रादीनामज्यैयौतावेननहिवृर्णितौ ॥ ततोवीथिरतिक्रम्यरथोयातोत्र
 तोप्रतः २८ ततोऽन्यावसुरौदृष्टौहंतुमेनंसमीयतुः ॥ पतंगविधुलैर्नाम्नवात्यारूपौमहाबलौ २९ ततोव्याकुलितोलैकोरजसाच्छादितोखिलः ॥ प्रासादा
 दृक्षसंवाश्वपतितावमुधातले ३० प्रावरनिचयाभातिगनेपक्षिसन्निभाः ॥ केषांचिन्मस्तकात्पेरुक्लृष्णषाणिदिशोदश ३१ कोलाहलोमहानासिन्ना
 ज्ञायतीकंचन ॥ रथोपिगगनंगंतुमुद्यतस्तंभितोमुना ३२ निःसारमनुजाःपेतुःसद्योजाताइवावनिम् ॥ ततोतिबलिनैर्ज्ञात्वादधारशिसयरुमौ ३३ एके
 नमुष्टिनंदेवोभ्रामयित्वाबलाच्चिरम् ॥ तत्याजसधराष्ट्रेव्यमतौदृशेजनः ३४ तर्कयामासदेवोयंकथपस्थसुतोबली ॥ यतोनेनहतावेतावसुरैर्योजना
 यतौ ३५ अस्मिन्वयसिकस्यापिनेदृशंविषयतेबलम् ॥ एतावदृष्टसामर्थ्यकाशीराजोप्यनंदत ३६ अवधुरग्रथात्स्मात्तन्ननामविनायकं ॥ उवाचचमहायोगि
 न्बालस्यापिनतेकृतिः ३७ ब्रह्मादिज्ञानविषयाकुतःस्याच्चर्मचक्षुषः ॥ जगदुत्पादकोनेकरूपोस्यवनहेतवे ३८ नसंख्यावर्ततेस्वामिन्नवताराणांचतेविभो ३९
 ततोऽग्रतोरथोयातस्वरयानुपतेर्गृहं ४० ततोदृशंबालैर्सौंदर्यपाषाणरूपिणम् ॥ ततोहनरपरशुनाशतधासोभवत्तदा ४१ तस्माद्विनिःसृतोभीमोदं
 शूदशनभासुरः ॥ भस्त्रुलेदिर्धिकायश्चपुरुषःपिंगलोमहात्र ४२ ततस्तेबालकांसर्वेलोकाश्चान्येपिदुदुहुः ॥ तंबापिन्यहनन्मुष्ट्यासचापिन्यपतद्भुवि ४३
 अमंसतजनाबालंभगवंतधृताकृतिम् ॥ ततोराजदृष्टमनारथादुत्तीर्यबालकम् ४४ अंतःप्रवेशयामासस्वयमादायसत्वरम् ॥ रत्नवर्णमयेस्वीयैर्जासनेचोपवे
 रयतम् ४५ उपचारैःषोडशभिःप्रपूज्यचयथाविधि ॥ महाहर्ववस्त्राभरणैर्दिव्यैश्चैवसुगंधिभिः ४६ परमाह्लादसंयुक्तस्तुष्टवचननामच ॥ अन्नंचषड्रसंनानाप
 क्षात्रंयंजान्वितम् ४७ सुहृद्भिर्भोजयामासपरमान्नमेनकया ॥ ततोनानाफलान्याशुददैतेभ्योनाराधिपः ४८ ततोऽष्टांगचतांबूलरत्नकांचनसंयुतम् ॥
 ततस्त्वयंबुभोजाशुशिशुभिःपरिवारितः ४९ ततःप्रस्वापयामासकृतसंध्याविधिचतम् ॥ पर्येकरुचिरेपिपवितानपरिशोभिते ५० स्वयंतदाज्ञयाराजासु
 प्वापाप्रिययासह ॥ अयामांश्चतुरःस्थाप्यजागरायतदंतिके ५१ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेबालचरितंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ४४ ॥
 कउवाच ॥ ततःप्रभातउत्थायशौचंकृत्वायथाविधि ॥ चकारमज्जनसोऽथसंध्यांचक्रेयथाविधि १ होमंचकारसमिधंस्थाप्यकृष्णाजिनंशुभ्रम् ॥ निधाय
 दंडंचिक्रीडबालकैःसविनायकः २ निशम्यकीर्तितत्रत्योब्राह्मणेविदशान्निवत् ॥ धर्मदत्तइतिख्यातोमुनिपुत्रदिदक्षया ३ आगतोऽनृपवर्यस्यकाशिराजस्यवे
 रमसः ॥ राज्ञांसंमानितःसोऽथपप्रच्छनृपसत्तमम् ४ क्षासौमहाबलःपुत्रकश्यपस्यवदस्वमे ॥ ततोऽलोकाजगुरुर्यक्रीडतेबालकैःसह ५ ततउत्थायविप्रोसौ
 पाणौधृत्वावदञ्चतम् ॥ मममित्रसुतस्त्वंहिश्रुताकीर्तिर्मयातव ६ अतस्त्वांस्वदृष्टेनुमागतोहंनसंशयः ॥ पुनीहिणदरजसासर्वेनःसफलीकुरु ७ परब्रह्म

स्वरूपोसिपरमात्मापरात्परः ॥ भूभारहरणार्थायजातोसिकश्यपालयेऽक्रीडामानुषरूपोसिजानेत्वातत्त्वतोभक्तः ॥ ततोविनायकप्राहकिमर्थस्त्वमिहागतः ९
 आज्ञामत्रिणेततकथंनयायामितैतिकम् ॥ इयुत्तवास्वरयायाद्वर्मदत्तपुरःसरः १० धूलिसुहृलयद्विस्तैर्बालैर्कैरनुगैर्वली ॥ मार्गेतुगच्छतस्तस्यनरांतकसमी
 रितौ ११ कामसंज्ञश्चक्रोधश्चद्वैतौराक्षमाधमौ ॥ परस्परयुध्यमानौहंतुमंतिकमागतौ १२ युध्यमानौनिपतितौबालकेदुष्टमानसौ ॥ स्वरूपैयथावद्वि
 पतंगविवदुर्मदौ १३ ततस्तेबालकाःसर्वेदुष्टुस्तोदशोदश ॥ ततोविनायकोधृत्वातयोःपादैर्बलेनसः १४ आमयामासबहुधापोथयामासभूतले ॥ ततस्तौ
 पतितौभूमौव्यसूलोकाव्यलोकयन् १५ समकंपात्रिभुवनंपतद्देहरवात्तदा ॥ लोकवार्तासुविश्यासंधर्मदोषपद्यत १६ दृष्टातस्यमहत्कर्मप्रत्यक्षेणमहामुनिः ॥
 ततोययौधर्मदत्तस्तेनसाकंपुरःसरः १७ ददर्शकुंजरमंतगूढरूपमहाबलम् ॥ इतस्ततोविद्ववंतंजनहंतुसमुद्यतम् १८ इतस्ततोमहावीराःपलायनपराययुः ॥
 कोलाहलोमहानासीजनानांतत्रधावताम् १९ रजसाव्यापिसकलंनीहारेणैवपर्वताः ॥ गजोयातौराजगजाजामताग्रहंतुमहाबलः २० गजयुद्धमहाघोरप्रासाद
 स्थाव्यलोकयन् ॥ बभञ्जुरश्वशालांतेदृष्ट्वाबद्धान्हयानपि २१ उद्धूयनाहयायातागजाश्चक्रुर्भोदश ॥ धर्मदत्तोगृहीत्वातंगृहातंगीतुमुद्यतः २२ आस्फाल्यतत्क
 रंबालोरुरोहकरिणंबलात् ॥ विमेदगंडंस्तृणिनावारंविनायकः २३ अस्तूप्रवाहःपरितोनिपपातमहीतले ॥ सगजोबृंहितंकृत्वासर्वलोकाभयावहम् २४ पत
 तातेनभ्रान्निविस्तीर्णेनायेनच ॥ संख्यातीतायगाराणिसर्वोपस्करंवातिच २५ बकपेष्टिवीसर्वासपर्वतवनाकरा ॥ ततोऽधकारेविगतेतत्रेयुर्नागराजनाः २६
 भीतभीतामहारौद्रेमुतेतस्मिन्निर्गिह्यतम् ॥ बालंतुबलिनोगत्वातस्मादुत्तारयन्बलात् २७ धर्मदत्तःपुनश्चैनंकटावेवाभ्यचारयत् ॥ गृहमध्येनिनायाशुनरूपा
 तशंकया २८ निवृत्तेस्त्वनिमित्तेसद्भिजातिभ्योददौधनम् ॥ पूजायामासचैवेनमुपचारैःपृथक्पृथक् २९ वस्त्रालंकारकुसुमैर्नानैवेद्यसंचयैः ॥ भोजयामासवि
 धिवस्तिद्धिबुद्धीउभेददौ ३० दक्षिणार्थयर्मदत्तोन्नमदंबवत्क्षितौ ॥ उवाचचप्रसन्नास्माहर्षद्वद्रद्यागिरा ३१ ममभाग्यंतुफलितंयदृष्टंघरणांबुजम् ॥ जगदीशो
 जगकर्ताजगत्साक्षीजगद्गुरुः ३२ ममवाक्यादिहायातउद्धुतुममपूर्वजान् ॥ एवंब्रुवन्नेवमुनिःस्वासेनेसन्निवेशितः ३३ विनायकेनद्वेनपूजितोबहुभक्तितः ॥ ततो
 तिथुशुभेबालःसिद्धिबुद्धियुतोष्टशम् ३४ गंगागौरियुतोयद्वच्छूलपाणिबिलोचनः ॥ एतस्मिन्ब्रतेतत्रर्जुनान्मन्यागताशुभा ३५ पीतांबरवराचारुंकंकणाचा
 रुभूषणा ॥ अतिदुष्टमनाःसातुपत्नीधूम्राक्षरक्षसः ३६ सोवाचमधुरांवांचानिधानिमिदमुत्तमम् ॥ इत्यरिष्टाणिजायंतेतानिनश्यंत्ययत्नतः ३७ कथंचाहभवेद्वो
 गोमातापित्रोरमुष्यवै ॥ एवमुक्त्वास्त्रियःसर्वाउवाचचविनायकम् ३८ महद्भाग्यममविभोयज्जातंतवदर्शनम् ॥ परिश्रान्तोसिदेवेशनानादुष्टविनाशनवत् ३९
 अभ्यंगंकुर्वैतैलेनसुगंधेनमहामते ॥ अंगंतेमर्दयिष्यामितैलमुद्रतंतं तथा ४० ओमित्युक्तेततस्तेनविषहस्तासमादधे ॥ तैलेनचरणौतस्यविषोत्कर्षवि

१ क्रोधविषइत्यपिपाठः । २ नानोपवनवंचितेतिपाठः ।

धायिना ४१ ममर्दंश्रुतीज्जालोकास्तांसाधुमनिरै ॥ सासिर्वेभ्रावदुष्टशुभभावापत्तिरथा ४२ ततस्तस्यशरीरस्यदाहएवाभवन्महात् ॥ ततो
ज्ञानेनबुद्धांतदुष्टभावांनिशाचरीम् ४३ नारिकेलफलेनाशुमस्तकेताजवानसः ॥ ततःसापतितामूर्मानिजरूपसमास्थिता ४४ असृक्प्रवाहमध्येसावि
स्तोर्णयोजनद्वयम् ॥ धर्मदत्तश्वलोकाश्चतदाश्रययुताभः ४५ पूजयामासविधिवद्भोजयामासतपुनः ॥ पक्कात्रिविधस्वादुरसेषैष्टिसमन्वितम् ॥
४६ अस्मिन्नवसरदेवाःपुष्पवर्षप्रचाक्रे ॥ नीराजन्लजवर्षमंगनाःपूजनानिच ४७ ततःसकाशिराजस्तमकारयितुमागमत् ॥ रथोपरिनिवेश्यैर्नवद्वयो
षसमन्वितः ४८ गंधर्वागानसहितानृत्यत्यप्ससःपुरः ॥ निनायस्वयंहंराजाविनायकमनामयम् ४९ गच्छन्मदहशेबालःसिंहाखंडेयुतायुयः ॥ जनेक
वीरसयुक्तोद्वैरिविशतक्रतुः ५० सिद्धिबुद्धियुतोभ्रातिगोमाम्यांयथाशिवः ॥ नानाबंदिस्तूयमानःप्रविशन्नृपालयम् ५१ एवंबालचरित्रयःशृणुयाजग
दीशितुः ॥ सर्वाकामानवाप्नोतिनारीभिर्बाध्यतेकाचिव ५२ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडबालचरित्रेचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ६ ॥ कउवाच ॥
अपरास्मिन्नदिनराजालोकैःसहसभांययौ ॥ विनायकेनसहितोभिन्नामात्यसमन्वितः ३ तानुवाचततःसर्वान्बालकस्यगुणानबहून् ॥ गुणवंतंप्रयानंतंपु
रस्त्वमहाशयम् २ अहंकिंशयंपयातजाकारयितुमंतिकम् ॥ विवाहस्यचसिद्धर्थपुत्रस्तेनेहयोजितः ३ प्रस्थितोनेनयावन्नतावद्वाक्षमदुतम् ॥ ज
रिष्ठानांसमूहंचदणंचवैश्रुतम् ४ आदावनेननिहतोधून्प्राक्षोराक्षसाधिपः ॥ जवनश्चमनुश्यापिसहस्राद्व्युतोहतः ५ योव्योमनीतवानेननगरंदुरोह
तः ॥ विघंटोबालरूपश्चिवधूलश्चमहाबलः ६ पतंगश्चैवमगरेवातरूपधरोहतः ॥ कूटोनामहतोनेनद्वारिपाषाणरूपधृक् ७ कामक्रोधाविपिहतौ
सखेपधरावुभौ ॥ गजरूपधरःकुंडोहतोनेननिशाचरः ८ यानिचान्याय्यारिष्ठानिनाशयिष्यतिबालकः ॥ इदानींनिश्चयःकार्योविवाहस्यद्विजैःसह ९
देवतास्थापनस्यापिहरिद्रामंडपस्यच ॥ विवाहोपस्कारार्थंचकुर्योतिःशाल्मलिशार्दैः १० ॥ ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यममात्यावूचतुष्टपं ॥ अयंबा
लःपुरेयावद्वर्ततेदृपसत्तम ११ ताविद्ववाहोनेभवेदितिनोभ्रातिनिश्चितम् ॥ अस्मिंस्थितेमहात्पाताभिव्यतिदिनेदिने १२ पक्षेमासेगतेराजिविवाहंकरुम
र्हसि ॥ ओमित्युक्तेष्टेपेणाथजग्मुःसर्वेनिजालये १३ राजाविनायकश्चापिमुक्त्वासुषुपदुःसुखम् ॥ ततोनिशीथेसंप्राप्तेसुसेतुसर्वजनेमुने १४ ज्वाला
मुखोव्याघ्रमुखोदारुणोथत्रयोमुगः ॥ इच्छंतोपचिर्चितपूर्ववतानंदैरक्षसां १५ संपूर्णानगरदिग्धुमाद्यैच्छंतदासुः ॥ दारुणोवायुरूपेणतसहाया
र्थमुद्यतः १६ व्याघ्रास्योभक्षितुंत्रपलायनपरानभूत् ॥ एवतेनिश्चयंरुक्ताप्राक्रोशन्नुमहास्वनेः १७ त्रैलोक्यंकापितंसर्वतदासंशयितंभ्रशम् ॥ प्रल
यःपरचक्रंवाकिमागतमितिब्रुवन् १८ व्याघ्रास्यन्नुमहाकायःस्थाप्योष्ठंधरणीतले ॥ पूर्वंपरंचगगेनमध्येजिह्वानदीहव १९ उत्सृजन्मुखतोष्यालाः

१ मोचितइतिपाठान्तरम् ।

सांवरपत्तनंदहन ॥ यथाहनुमतादग्धानगरीपुच्छवह्निः २० तथाददाहनगरीदुष्टोसौमुखवह्निः ॥ दग्धादृक्षालतारामाः प्रासादनिचयास्तदा २१ कोला
 हालोमहानासीन्मुखहरतवस्तथा ॥ हिवासर्वाणिकार्याणि विद्रवतिजनादिशः २२ नगराद्वहिराथांतव्याघ्रास्योग्रसतेनरं ॥ तदेवभोजनंतस्यबालका
 श्वोपदंशकाः २३ केचिद्विद्रस्तवसनाविवक्षाचापेरययुः ॥ क्षियः कूर्पासकाः काश्चिरकाश्चित्पत्यंशुकाययुः २४ व्याघ्रास्यं विवरं मत्वा विविशुर्जीवितेच्छया ॥
 अन्यानाकार्यं त्यस्तानभक्षयतसोसुरः २५ अकाले प्रलयो मत्तैकाशीराजो विनायकं ॥ सर्वविहारज्यं स्वस्त्रीपुत्रादिस्ववस्तुसः २६ स्कंधे गृहीत्वा भ्र
 मतेनानास्थानेन गृहे ॥ अतिदुःखेन संतप्तस्तेजसांचैव शुष्मिणः २७ कथं मया बाल एष सर्वांश्चिदप्रवर्तकः ॥ सर्वस्वहारकोमौढ्याह्निमितास्यकारणम् २८
 विनेन किमहं ब्रूयामदित्यैकशयपायच ॥ निरस्तानि च पूर्वाणि महारिष्टान्यनेन हि २९ आस्तेतूष्णीमिदानीं किं न जनेन त्रापिकारणं ॥ एवमोच न दुर्गमुच्चैरहस
 हतेन सः ३० तत्रापि दहनो वायुसहायः समुपागमत् ॥ कुंभश्चन्द्रमयैः पात्रैः सिषिषुः सेवकास्तदा ३१ तत्पत्न्यो नियुहं त्वा ब्रीडां बालयुता बहिः ॥ अवतीर्य त
 तोराजविह्वलो धर्ममाययौ ३२ अथाश्वतरवीराश्चरथनागपदातयः ॥ नियुनगरात्सर्वे पौराश्च सहगोधनाः ३३ विनायकः काशिराजं काशिराजो विनायकम् ॥
 गवेषयामास तदा बर्तमानेन जनक्षये ३४ सर्वेषु लोकेषु गतेषु मध्ये स व्याघ्रदुहो न मिमीलतुंडं ॥ यावन्न तुंडे विशतिरु मे देवो विनायको नंतगुणे महात्मा ३५ उदये तुरवर्जो
 ते ददर्शार्थं विनायकः ॥ व्याघ्रास्यं दग्धनगरं जनपूर्णं च तन्मुखं ३६ वह्निचनिकटे यिष्य विवेश तन्मुखबलात् ॥ तस्मिन् गते निजस्येतुन्यमीलयतसोसुरः ३७ आ
 स्यं गृहसंकाशं सर्वसंहरणेच्छया ॥ दारितुं बालकस्तत्र वष्टधेती वतक्षणात् ३८ पाटयामास तद्देहं व्याघ्रदेहेन रोदसी ॥ अभूच्चटचटाशब्दो वंशानां पाव्यतामिव ३९
 ततोद्दिधाभ्रवद्वैद्योगतासुरभक्तक्षणात् ॥ तदेकं शकलं तस्य गगने स तु चिक्षिपे ४० वायुना भ्रमतिस्मै तद्दूरे देशे पपात च ॥ अर्धेन पतता तेन चूर्णितं गहनं वनं ४१ अपरं
 चाभवत्कीडा गृहं बालमुदावहम् ॥ उदतिष्ठंस्तोलोका अपरानप्यबोधयन् ४२ ततोऽग्निरभिवर्षत्सर्वपादावातादुच्चूणयत् ॥ विदारणं महाकायं ज्वालासुरयुतं तदा ४३
 एवं निहत्य तान् दुष्टान् योगमाया बलेन सः ॥ अजीवयन् मृतान् सर्वान्नगरं च यथापुरा ४४ अकार्षीच्च जगज्जुक्ते सरविनायकः ॥ सर्वलोकाश्च राजा च तस्तुष्टुनु
 मुदा ४५ नमो नंतशक्रेणानामधीशनमोरिष्टहन्त्रेन मः स्मृष्टिर्केन ॥ नमो विश्वपात्रेन मोविश्वहन्त्रेन मोविश्वहन्त्रेन मोविश्वहन्त्रे ४६ अकालप्रलयो देववीति होत्राज्जगत्प
 ते ॥ लीलावतारैर्देवभ्योरक्षितालीलया त्वया ४७ कस्य सामर्थ्यमेतव दद्वहिषां तु महाबलम् ॥ भूगोलसदृशास्यं कोहं न्याद न्यो महासुरम् ४८ मृतानां जीव
 नं को नु त्वदन्यः कर्तुं सुस्तहेत् ॥ त्वमेव जननी देवत्वमेव जनको वित्ता ४९ महाभाग्यं जनानां मे येन ते सान्निधिः कृतः ॥ एवमुत्तवाहरो हाश्वसि हयानं विनायकः ५०
 स्वं स्वं वाहनमाकृढाः सर्वे वीराः सहस्रशः ॥ सुखेन मंदिरं गत्वा नित्यं कर्म करोन्मुदा ५१ सर्वं च भंदि रंयाताः सर्वे पौरा निरामयाः ॥ वाद्यस्तु सर्ववाद्येषु तुष्टुर्बोदि

नोदृपम् ५२ काशिराजोऽथविप्रभ्योददौदानान्यनकेशः ॥ स्वस्तिवाच्यपुपुजाशुदेवार्तंचविनायकम् ५३ उपायननिर्वायनानालोकादुत्सदा ॥ वि
 नायकोपि विप्रभ्योददौतानियदृच्छया ५४ अमात्यान्चवीराणामंशुकानिर्दौदृषः ॥ विमृष्यसर्वावभुतत्वातौसुखेनस्वापमयतुः ५५ यद्दंशुयाद्भ
 त्त्यानगरीमोक्षणंनरः ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनारिष्वर्ध्वतस्काचित् ॥ ५६ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेबालचरितेनगरीमोक्षणनामपंचदशो
 ध्यायः ॥ १५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ शृणुव्यासप्रवक्ष्यामिक्थामाध्वर्यकारिणिम् ॥ यांश्रुत्वामानवोभक्त्यासुखमत्यंतमश्नुते १ उरथा
 यकल्पेराजसौनिर्यंकृत्वायद्यौबहिः ॥ विनायकालयंगरवान्स्वांतरिपूष्यव २ संप्रार्थयेज्जनार्थततोबालविनायकम् ॥ ततोददौसउद्गारंनानापक्वा
 ब्रह्मजिम् ३ शेषंदशतत्रासौलुङ्गकान्यायसादिकम् ॥ अपूपान्वटकानुण्यभोदनंसूपसंयुतम् ४ दधिदुग्धंमधुतंकार्थिकापात्रसंचयम् ॥ माणिसुकामयी
 मालानालंकरणानिच ५ अपश्यत्तस्यदेहेसावनध्यानिनानिच ॥ पुनर्नवाचपमच्छनृपतिस्तंविनायकम् ६ केनभक्तेनपूजयंकृततेजगदीश्वर ॥ तमहं
 ज्ञादुमिच्छामिद्रष्टुंचत्वप्रसादतः ७ एवमुक्तोदृषेणाथवदतिस्मविनायकः ॥ भक्त्यायकाशिराजायनिजभक्तकृताहंणाम् ८ ॥ देवउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्या
 मियत्पृष्टोहमिहत्वया ॥ तदहंतेप्रवक्ष्यामिसंक्षेपेणदृष्टात्मज ९ दंडकारण्यदेशीयेपुरेनामलसंज्ञके ॥ शृङ्गुडनाम्नाभक्तोमूढतमव्यविष्यवित् १० संधुपातुंचसं
 हर्तुंशक्तस्त्रैलोक्यमाशुयः ॥ ब्रह्माभवश्चविष्णुश्चनित्यंयद्दर्शनार्थिनः ११ सर्वकालंममध्यानध्वस्तपापोजितेन्द्रियः ॥ पुरातपस्यतस्तस्यभूमव्यान्निष्ठतःकरः १२
 भूशुङीतिततःस्थितास्त्रिषुलोकेषुसर्वदा ॥ अतिभक्त्यामृदुलोकेसादृश्यप्रापितोमम १३ बद्धशुक्लचतुर्थीतुपूजयामासंमुदा ॥ दृतदुग्धंदधिमधुपश्यमे
 गात्सवद्वृप १४ शुक्तशेषमिदंचान्नदधेतद्वृपसत्तम ॥ कउवाच ॥ तत ऊचैकाशिराजोदेवेदेवजगत्पते १५ तमंहंशुमिच्छामिक्थंमंत्रागमिष्यति ॥ विना
 यकउवाच ॥ ॥ गच्छराजंस्वमदैवतस्यचाश्रममंडलम् १६ संपूज्यप्राणिपत्यापि विवाहायतमाह्वय ॥ प्रार्थनीयःप्रयत्नेनवाच्यंचमद्वचोपिच १७ विनाय
 कोममग्रहभागतोस्तिथोमुने ॥ सचातिद्वमस्त्वकृतात्पूजनाद्भक्तोमुने ॥ सोपित्वदर्शनाकांक्षीतेनेहप्रेषितावयम् १८ ममापिदर्शनेकांक्षामहतीपूजनेत
 व ॥ शृंहंचसंपदोमेत्वमागत्यसफलिकुरु १९ एवमुक्तेत्वयाराजन्श्रुतेचममनामनि ॥ भूशुङीममभक्तमतस्क्षणादागमिष्यति २० ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥
 एवमुक्तःसतेनाथप्रस्थितःपरिपूज्यतम् ॥ तूणीरकामुक्तधरोहयमारुह्यशीघ्रम् २१ नदीवनानिचिगिरिनितिक्रम्यशनैर्ययौ ॥ प्रापतस्याश्रमंराजवरोहया
 ततः २२ दृष्ट्वामुनिंभूशुङीसंप्राणिपातंचकारह ॥ तेनापिमानितःसोऽथपूजेतद्यपिमुदा २३ पश्यतिस्ममहारण्यमुपविष्टस्तदाज्ञया ॥ सरोदृक्षलतापुष्पैः
 फलैर्मयंतदाश्रमम् २४ कैलासोविष्णुलोकोऽथसत्यलोकोनतादृशः ॥ वेदेषुषैशास्त्रेषुर्षीतृत्यैर्विराजितम् २५ अग्निहोत्रैश्चकासारोगक्षिभिर्जलैरपि ॥ ह

१ आश्रममलजामानि इतिपाठोऽन्यत्र ।

ह्यातमाश्रमं राजा सुदेहृष्टमानसः २६ दंढवप्रणिपत्या सौतं सुनिर्वमब्रवीत् ॥ विवाहकृत्यं तत्पूजामाज्ञां वैनायकीमापि २७ तस्मादेहिममगृहमिति च प्रार्थयन्नृपः ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ कस्ववंदमहाराजकोसौ तेति पि विनायकः २८ ॥ ॥ नृप उवाच ॥ ॥ काशिराज इति ख्यातं मां विद्विरविंशजम् ॥ कश्यपस्य सुतः सोऽपि देवतं विनायकः २९ तं भोक्तुं कामेन मया श्रुता कीर्तिस्तदापि च ॥ चतुर्थी पूजितः सम्यक् नानोपहारसंघैः ३० ते तत्र दर्शितास्ते न तु तेन गरेमम् ॥ तेनोक्तं मनमन्त्रे वायास्य तिसमुनिर्नृप ३१ अतो हेमवसंयातः प्रार्थितुं त्वामहामुने ॥ तवापि दर्शनं त्वादुर्लभं चर्मचक्षुषाम् ३२ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्तो नृपतिना भूशुद्धिर्विस्मयान्वितः ॥ उवाच किमिदं सत्यमुत वा सत्यमेव च ३३ योगो च रोवेदं विदं विदं तां च चेतसः ॥ सकथं त्वद्देहि ति दितिसंदिह्यते मनः ३४ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवा दर्शनार्थं समागताः ॥ सकथं तव वाक्येन यामीत्युक्त्वा स्वभाश्रमम् ३५ यदि तिष्ठति देवो सैतवगेहेन राधिप ॥ स्वरूपं वदतस्याहं ततो यास्यामि ते गृहम् ३६ ॥ नृप उवाच ॥ अनन्तानि स्वरूपाणि गणितुं न क्षमो विधिः ॥ शेषो वा तस्य को न्यो हि वक्तुमीशो भवेद्विज ३७ अवतीर्णः सांप्रतं सकश्यपस्य गृहे मुने ॥ विनायकेति नाम्नापि विख्यातो मुनत्रये ३८ अत्यद्भुतेन रूपेण सप्तवर्षात्मकेन च ॥ अद्भुतानि च कर्माणि महान्ति जगदीश्वरः ३९ अशक्तो यानिकं चैवैतानि तेन कृतानि च ॥ स्वरूपं ते भिवक्ष्यामि येन रूपेण मे गृहे ४० वसते देवो सैव ब्रह्मचारि स्वरूपतः ॥ अवतीर्णो यदा सोऽभूद्व्यकांतिश्चतुर्भुजः ४१ दिव्यमालयांबरधरो दिव्यालंकारसंयुतः ॥ दिव्यायुधधरो धीमान् दिव्यगंधानुलेपनः ४२ प्रार्थितः कश्यपेनासौ प्राकृतो भूतदैवसः ॥ मुनिरुवाच ॥ नागदैवो मम मध्यान् गोचरो राजसत्तम ४३ यस्य प्रभावान्पेशुं डाजाता देवर्षिर्दुर्लभा ॥ यत्र कुत्रापि स्येह स चेदकारिष्यति ४४ ॥ कउवाच ॥ एवं श्रुत्वा मुनिवचश्चित्ताविष्टो ब्रवीन्नृपः ॥ मम माग्यमभ्यर्चयं च महदेतदुपस्थितम् ४५ त्वदाशया महावोरान्यर्वतान् गहनानि च ॥ अतिक्रम्येह संप्राप्तः प्राप्तं वदर्शनं महत् ४६ बलात्कारो नेमे त्रास्ति गंतुं चैवालं यं विभो ॥ ततो मुनिकरुणया नृपमूर्ध्नि करंददौ ४७ निमीलया क्षिणी राजन्नित्युक्तः स तथा करोत् ॥ उन्मील्य नयने परश्चक्षणमात्रादसौ नृपः ४८ गृहांतर्गतमात्मानं पूर्ववत्तदनुग्राह ॥ विनायकाय तं सर्ववृत्तांतं समभाषत ४९ दर्शनाद्वर्षसंपन्नो नागतो दुःखसंयुतः ॥ नागतस्तव वाक्येन मम यत्नान्मुनिस्तुसः ५० ब्राह्मणेषु बलात्कारो भस्मसर्वकारिष्यति ५१ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरितेन पृथगागमो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ ॥ १६ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ आगतं राजशालू पुनः प्रच्छसादम् ॥ मेघगंभीरया वाचा सर्वज्ञोऽपि विनायकः १ त्वया किमु कंतं त्राथेन वा भाषितं तु किम् ॥ वद मे नृप तत्सर्वं श्रुत्वा वक्ष्यामि ते मतिम् २ ॥ ॥ नृप उवाच ॥ ॥ तस्मै ते कथितं वाक्यं मयापि प्रार्थितं बहु ॥ स उवाच मुनिः कस्वको सावपि विनायकः ३ उपास्य रूपं बिभृथ्या तदायास्येत मीक्षितुम् ॥ एवं निराकृतं तेन मार्गं चिंता परसंभाम् ४ प्रेषया मास स्वगृहं दत्त्वा मूर्ध्नि करं मम ॥ नि

१ चतुर्भुजंकोटिसूर्यप्रकाशंद्भिर्भुजंपुनःइत्यर्घपाठः ।

मिच ३६ वांछितं तस्य लोके स्य विश्वासो न भजत्यसौ ॥ दुष्टभाषा अभाषां तां धित्रीं सित्य लोके ग ३७ ब्रह्माणं शरणं यातो तेनाह प्रतिबोधितः ॥ अदिश्याश्चरेणाहं जा-
तः कश्यपनंदनः ३८ भुवो आरंहरिष्यामि शक्रादींश्च निजेषु दे ॥ स्थापयिष्यामि देत्यानां शंकरत्वाप्यनेकधा ३९ तवोक्तं द्रमुणं नंदद्वाराहीदृशो भूम् ॥ देवांत-
कंसह भ्रात्राहत्वायामि निजं पदम् ४० ऋषिरुवाच ॥ दष्टातवां प्रियुगलं सर्वलोक सुखावहं ॥ सर्वलेशहरं देवबंधं कांक्षितं दंप्रभो ४१ उक्तस्यः पवित्रश्च जातो हंतव-
दर्शनात् ॥ वरं मे देहि विविधं त्वं तेन तु भो भवाम्यहं ४२ यदा यदा हं ध्यायामि रूपेणाने विद्वप ॥ तदा तदा मे प्रत्यक्षो भवेथाः करुणानिधे ४३ आशा पूरक इत्येवं नाम ते-
स्याति मे तु च ॥ गजानन उवाच ॥ यदा यदा वांछंसे त्वं तदा स्यास्यामि तैत्तिकं ४४ अकिं आवादिदं न सत्वयोक्तं स्याति मेष्यति ॥ कउवाच ॥ एवं वरैः समाकर्ण्य प्रणम-
मुदासुनिः ४५ प्रणते तु नौ तस्मिन् पुनः प्रोच गजाननः ॥ निधाय मस्तके हस्तं शनैस्तस्य द्विजस्य सः ४६ यद्येते वांछितं ब्रह्मस्तस्मै सर्वसिद्धिर्मेष्यति ॥ अविस्मृतिश्च
अविताममनित्यं मुनेतव ४७ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा बालरूपी श्रीक्रीडस विनायकः ॥ सोऽपि पद्मासनगतो ध्यायामेवान्वपद्यत ४८ आश्चर्यं परमं चक्रुः सर्वलोकास्त-
दाहुतं ॥ निरीक्ष्य बालरूपस्य चरितं परमात्मनः ४९ काशिराजो वदत ब्रध्न्यो हं जगती तले ॥ दर्शनं प्राप्तवानस्य ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम् ५० तं बालं करे धृत्वा निना-
यांतं गृहं मुदा ॥ भोजयामास ब्राह्मणं शायामास पूर्ववत् ॥ आज्ञां गृहत्वा सुष्वाप स्वयं च पूर्ववत् मुने ५१ ॥ इति श्रीगणेशपु ० उत ० बाल ० समुद्रशोऽध्यायः ॥ १७ ॥
॥ व्यास उवाच ॥ अपरे हनि सं प्राप्ते काकथा समपद्यत ॥ तामेकथं यलोके शशृणुष्वं स्तुप्यामि न कश्चित् ३ ॥ कउवाच ॥ शृणुष्व आवहितो ब्रह्मन्कथयामि समास-
तः ॥ विनायक कृतां दिव्यां कथां पापापनोदिनिम् २ उदिते तु दिवानाथे नित्यकर्म समाप्यतौ ॥ क्रीडार्थं मगमद्बालो राजा भद्रासनं तथा ३ दैत्यो यत्राह्म गोभूत्वा
ज्योतिःशास्त्रविशारदः ॥ तालीयं पुस्तकं वा मे मालां दक्षे करे दधत् ४ पाटलं परिधानं च शिरो वस्त्रं महतरम् ॥ गोपीचंदनं संभूतां स्तिलाकान् द्वादशापि च ५ अति-
दीर्घतमश्मश्रु राजगामन्युपांतिकम् ॥ समीपमागतं यावत्तावद्वाजाननाम तं ६ उरथाय तं समीपेऽस्वामेन सन्धेयश्च यत् ॥ प्रपच्छ कुशलं तस्मै कार्यं चागमनं कुतः ७
किंच तेनाम विप्रं द्विर्द्विजानं किंच ते तपः ॥ वदस्यं मुने कृत्वा कृपां मयि कृपा निधे ८ ॥ कउवाच ॥ एवं पृष्टः स तेनाशुदत्वा शीर्वचनं पुरा ॥ अनुक्रमेण सकलं निजगा-
दमहामुने ९ हे मज्ज्योतिर्विदियेवं नाम मे नृप नंदन ॥ गंधर्वलोकादायातो वस्तु तव समाश्रये १० भूतं भवद्भविष्यं च शांतिकानि च वेद्यहम् ॥ प्रश्नांश्च कथयिष्या-
मि यान्यांस्त्वंपृच्छसे नव ११ अरिष्टान्यत्र जातानि ज्ञातानि तानि मे नृप ॥ आविते दुष्टचिह्नं च विज्ञायाहं समागतः १२ तदाश्रयेण वस्तु मे वांछांस्ति नृप स तप ॥
नृप उवाच ॥ किं निमित्तमरिष्टानि जायंते त्रमहामुने १३ अग्रेऽपि कानि भावीनि सित्य मे वदस्व मे ॥ तव प्रतीतो जातायां स्यापिष्ये निजगृहे १४ दृष्टिं व कल्पयि-
ष्यामि योगक्षेम करीतव ॥ गणकउवाच ॥ यावद्दिनायकस्ते स्ति गृहे कश्यप नंदनः १५ तावद्द्विघ्नानि जायंते यतो विघ्नाधिपरस्तुसः ॥ असंवारश्च नैवेनं
त्यक्त्वा याहि नृपात्मज १६ न भविष्यति विघ्नं तेन गराहोपि च ॥ अस्मिन् स्थिते जलं सर्वं नगरं भुवविष्यति १७ तस्मिन्कथं चित्रप्रेतपर्वतावायुनोदिताः ॥ चू-

णियप्यतिनगरं नृपनास्यत्र संशयः १८ एतत्कथं न जानीषि पूर्वनामस्युपद्रवाः ॥ राज्ञा विधितव्यं नो कपटं लुब्धकेशुचौ १९ अतिशूरेऽस्वोक्तं च स्वात्मपातं
 प्रपश्यता ॥ एतेऽतिचरानां राज्यकामा महाशयाः २० एतत्कथं यिदं यतो ज्ञात्वा राष्यं द्युतिं तद ॥ हिताहितमवश्यं हि वक्तव्यं जानातु नृपे २१ विविच्य नृपमे
 वाक्यं यथेच्छं सितथा कुरु ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं राजा ज्ञातपयं भाषत २२ ॥ राजोवाच ॥ अतो तानागतज्ञानादुक्तं सर्वस्वयामुने ॥ मिथ्यैव आसते
 मह्यं त्वज्ज्ञाने प्रपंचवत् २३ त्वदुक्तं प्रत्यये ज्ञाते दास्यामि वित्तं न तव ॥ न ज्ञातो बालकश्चायं स्वयां शरणं कसत्तम २४ ब्रह्माणं कमलाकांतं अपरं शूलिनं हरं ॥ ज
 नयिष्यति वांछां चेद्ब्रह्माङ्गानि बहूनि सः २५ यदि तेति न श्रयो वाक्ये रयको यो ब्राह्मणोत्तम ॥ नयै नंगहं नंदोरस्य कृत्स्नं पुनुरेहि च २६ लोकद्वेषकृतो नेन निहात बल
 वत्तराः ॥ स्वद्वेष्टा रं कथं मयं न जानेरथापयिष्यति २७ अनिष्टमस्य मनसि न वयं चिंति तुं क्षमाः ॥ अनेन नगरं राज्यां नृपतव तो बहु २८ करोति द्रमं निद्रं वा शकं शकं
 लघुगुहं ॥ उच्चं नीचं तथा निचमुच्चं मीशमनीश्वरं २९ संश्रुत्य वाणिद्विपते गणको भूदुषारुणः ॥ राजानु पुनराग्रे भवकुं किंचिदवाङ्मुखः ३० मया तव हितं योक्त
 मनिष्टं तव आसते ॥ न जानातुं लंघयेत्कोऽपि भावि सुष्ठु तथैव ३१ नृपते दर्शयेन मे बालं कलक्षणानि ते ॥ कथयिष्ये ततो बालान् सर्वानां कारयद्वृषः ३२ अग्रे वि
 नाशकं प्राप्नोधा वमानास्ततोऽसिलाः ॥ गणकं स नमस्कृत्य प्रपच्छकुत आगतः ३३ सामुद्रलक्षणज्ञोऽसि ज्योतिःशास्त्रविशारदः ॥ भूतभावि भविष्यज्ञवद
 मेऽगम्य जं फलम् ३४ ॥ कउवाच ॥ सर्वेयं बालवाक्यं तदा कर्णकपटी द्विजः ॥ तर्कयामास मनसि कथं स्वस्ति गति भवत् ३५ अनेन निहात दुष्टा बलिनेनैक
 रूपिणः ॥ शिशोर्हस्ते गृहीत्वा स वदति स्म भूभाशुभम् ३६ षट्सु दिवसेषु त्वं कूपमध्यं पतिष्यसि ॥ चेन्नृगतिः कथं चिच्च सिद्धौ मज्जनमप्यसि ३७ ततोऽपि जी
 वितश्चेत्तु ध्वान्तमग्नौ भविष्यसि ॥ ततोऽपि जीवितेऽलस्य वयि कोऽपि पतिष्यति ३८ महती कालपुरुषैर्जीवंतं भक्षयिष्यतः ॥ एतान्यारिष्टानि तव भविष्यंति
 न संज्ञायः ३९ प्रतीकारं ब्रवीम्यत्र निर्भयार्थं कुरु वतम् ॥ ततोऽन्यत्र मया साद्व्याहिं दिनं च तुष्ट्यम् ४० पुनरत्रानयिष्यामि शरणं मे तवां विजः ॥ निशम्य वाचं
 बालोऽसौ जगामांतं गृहं शनैः ४१ राज्ञो हरतां भृशं शाशुमुद्रिकां रत्ननिर्मिताम् ॥ कृत्वा तां स्वकरे बालो वदति स्म द्विजं प्रति ४२ गणकाशु वदत्स्व नृपतव त्वस्तु मह
 तरम् ॥ केन नीतं कदा प्राप्नोष्यां त्ते प्रत्ययो भवेत् ४३ इत्युक्तः स तु बालेन विचार्य जन संसदि ॥ बभाण हास्य वद नो मुद्रिकायां दिलभ्यते ४४ ममै
 व यद्विद्या सा तदेदानीं ब्रवीम्यहम् ॥ तथेति बालकेनोक्ते तवैव करं गति सा ४५ इत्यमुको जित्स्त्रवेऽप्यारिणां वा डवेन सः ॥ तथामंत्रिता बालोऽन्यवधीतं हृदि क्षणा
 त् ४६ स तया भिन्नद्वयो वजाहृत इवाच लः ॥ निपपात धरा पृष्ठे चालयन्व सुधां भृशं ४७ पतता तस्य देहेन चूर्णितं नगरं कियत् ॥ काशिराजो जनाः सर्वे आश्रयं मे
 निरेत दा ४८ जहर्षु देवताः सर्वाः पुष्पवृक्षं सुचक्रिरे ॥ स्वर्गमूवाद्यवेषैर्धौर्व्यासा भूतलं तदा ४९ ॥ जना ऊचुः ॥ कथं ज्ञातो नेन दुष्टो ब्राह्मणो ब्रह्मवे
 पभृत् ॥ राज्ञाऽपि न कृतं देवाद्वाक्यं तस्य दुरात्मनः ५० अयं बालेन संतव्यो भूभाहरणे मरः ॥ अवतीर्णः कश्यपस्य गृहे सौ कश्चणानिधिः ५१ मुद्रिकाघातमात्रे

णकथंप्राणान्नजहौबली ॥ इत्युक्त्वापुपूजुःसर्वेनेमुस्तंदुष्टवुर्जगुः ५२ ददौदानानिप्रभ्योराजराजीवल्लोचनः ॥ द्विजचारणबंदिभ्योदीनेभ्यश्चाप्यनेकशः
 ५३ नागरान्मानयित्वातान्चिससर्जततःसभाम् ॥ बालोपिबालकैरंतुंयथौपूर्ववद्वज्रवत् ५४ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेबालचरितेकपट्टित्यव
 धोनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ बालकेनहंतंश्रुत्वाब्राह्मणंविषधारिणम् ॥ नरांतकोमहादैत्योकूपकंकदरा
 सुरम् १ प्रेषयामासबलिनंब्रह्मलब्धवरंतदा ॥ दत्त्वाबहूनिवस्त्राणिरत्नानिविविधानिच २ ॥ ॥ दैत्यउवाच ॥ ॥ गच्छतंसुमुहूर्तेनहंतुंबालंतमाशु
 च ॥ नानोपायैर्मारितानांकुहृत्तन्निष्कृतिंबलात् ३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवतेनसमाज्ञासावसुरौकूपकंदरौ ॥ सेनयाचतुरंगिण्यागव्यूतिसंप्रतस्थतुः ४
 निवृत्यसेनांचतर्इयतुर्भृशहर्षितौ ॥ विचारंचक्रतुर्मर्गंकूपहंकूपतामियाम् ५ बालोभवक्रीडमानंमयितंक्षिपयन्नतः ॥ मंडूकरूपःकूपस्थोभक्षयिष्यामि
 तत्क्षणात् ६ अंतर्बानंकरिष्यावःकृत्वाकार्यमहत्तरम् ॥ एवतौनिश्चितमतीकाशीराजपुंगवहत् ७ प्रापतुरभ्रवत्कूपोमहाघ्नपनृपाजिरं ॥ कंदरोबालरूपोभू
 रंतुंतेषुमनोदधे ८ राजाथददृशंकूपंसुजलंतंजहर्षच ॥ यावत्पश्यतिमध्यसौमहूंकंतंददर्शह ९ नदंतंमंजुलांवाणींपितवर्णंभयानकम् ॥ कंदरोबालमभ्य
 स्थोजगादंतंविनायकम् १० बहिर्योहिमहाबाहोपश्यकूपमनोहरम् ॥ ददर्शकूपबालैःसबहिरागत्यतत्क्षणात् ११ अत्यंतंसुदंरंदृष्ट्वातंकूपंबालकैःसह ॥ चि
 क्रीडेविविधैर्भावेर्नानानिलयैर्नरपि १२ मध्याह्नजलमध्यस्थःसिंपिचुस्तेपरस्परम् ॥ मज्जनोन्मज्जनंचक्रुःकारयंतःपरस्परम् १३ उह्वानंजलमभ्येतैदूरादाग
 त्यचक्रिरे ॥ एवमिवातेतत्रगृहान्गंतुंसमुद्यताः १४ तावद्विनायकोपश्यजलमध्येनिजंवपुः ॥ जानंस्तलुंजलेसर्वान्पश्यन्नासीद्वहिःपुरा १५ तावन्नुनो
 दतंदुष्टोजलमध्येसंकंदरः ॥ अगाधंतज्जलंज्ञात्वालोडयामासीलयथा १६ स्वेच्छयारमणेऽलक्ष्म्याक्षिराब्धिभिववाडवः ॥ अधोयातिसुहूर्तेसउपरिष्ठात
 थैवच १७ मायामास्थायसगणेमज्जितुंसमजायत ॥ चरणौहस्तकमलेचिक्षेपबहुधाक्षिशुः १८ लुप्तपुःसर्वशोबालास्तावतेनधृतोबलात् ॥ चरणेकंदरो
 नीतस्तत्कूपतलमादरात् १९ अमज्जयद्वलतंचमुंचमुंचेतिसोब्रवीत् ॥ विनायकोपितंप्रोचमुंचमुंचेतितामपि २० उभौसमबलौतौतुमज्जनोन्मज्जेर
 तौ ॥ हिरण्यकशिपुर्लक्ष्मीर्नृसिंहाविविदुर्धरो २१ अधस्ताद्बहुकालंतौगौज्ञात्वास्विलाभकाः ॥ चक्रुरातस्वरदुष्टमुतोबालइतिस्फुटम् २२ अपशद्वृत
 थाश्रुत्वायगुःखीद्वबालकाः ॥ काशिराजोपिचक्रुःशकिंकार्यमितिचाब्रवीत् २३ अगाधनरिंकूपेस्मिन्कथंजीवेत्सबालकः ॥ कोप्युचेचापरःप्राहशीघ्रंनिः
 सारितोयादि २४ उपायोभविताकश्चिज्जीविनायास्यनिश्चितम् ॥ येनयत्थाथर्थेतदास्येतदस्मैजीवितंस्वकम् २५ निष्काशयतांबहिर्बालोवेगेनचबलेनच ॥
 इतिराजवचःश्रुत्वाकूपमध्येगताख्यः २६ मम्रास्तेदैत्यकृतयामाययानांपरोजनः ॥ अवतंतुंमनश्चक्रेततोराजाशुशोचतम् २७ ॥ राजोवाच ॥ किंमयाकारिदु
 रितंयेनमेडुःसमीदृशम् ॥ कथंबालोमयानीतःसुखार्थदुःखदोभवत् २८ दर्शयिष्येकथंतस्यापितुभ्यामुत्सवेवच ॥ जनायवाकथमिदंकथमस्यमृतिर्भवेत् २९

निरस्तान्यतरिणानिमहांतिबालकेनह ॥ कथमस्यवशयांतोनजानदेवचण्डितम् ३० एवंसर्वेषुशोचस्तुस्त्रीद्वबालकेषुच ॥ मंडूकरूपीकूपस्थाव्यादायमुखमा
स्थितः ३१ तावदेवागतोबालो नोदितः कंदरेणसः ॥ तेनापिनोदितोदित्यौदित्यास्येच्यपतत्सखः ३२ भक्षयामासकूपस्तमस्त्यामत्यमिवाल्लुः ॥ गिलितोबाल
इतिसनिजरूपं समास्थितः ३३ कूपापिगगनस्पद्भिर्वक्रैश्चाध्यायशोजिताम् ॥ सर्वेषामेवैदरयानामानुण्यगतवानहम् ३४ इत्युज्जहर्षमनसाम्वादेवमावक्रमम् ॥
कंदरस्तुरुषविष्टोविदर्यास्यमहोदरम् ३५ निर्गम्यवेगमास्थायसबालोतहितः क्षणात् ॥ विदारितमंजरिमितिकूपोपिकंदरम् ३६ अदशकंठदेशेसजीवग्राहंरुषा
तदाएवंपरस्परवधात्पतितौविह्वलौष्ठशम् ३७ पादहस्तावर्दनचूर्णितंनगरंकिंयत् ॥ यथासुदोपसुदौतुपरस्परवधान्मृतौ ३८ परस्परवधात्तद्वन्मृतौतौकूपकंदरौ
राजभृत्यैरपाकृष्यत्तौतौनगराद्बहिः ३९ तत्क्षणादजिरिकूपोपिदधेसविनायकः ॥ दृष्टेपूर्ववक्रोडसर्वबालयुतोजनैः ४० आश्चर्यमेनितत्रबालाराजाना
अपि ॥ ऊचुः परस्परंकोचिकापटवयेनयुज्यते ४१ आप्लान्नशयत्सोथस्वयमेवनसंशयः ॥ पतंगोदीपनाशाभयायातिनश्यतेयथा ४२ अस्यचालयितुंशक्तो
नस्यात्कालोपिरोमच ॥ दृष्टबहुविधंचास्यसामर्थ्यमवतारिणः ४३ जेतुमीशंगतः कामः स्वयंभस्मत्वमागतः ॥ काशिराजस्तुतदध्रुत्वास्यसत्यमितिदुवन्
४४ ददौदानानिविप्रेभ्योविससर्जप्रपूज्यताम् ॥ विनायकंनमस्कृत्यगतालोका निजात्रयहान् ४५ केचिदालिग्यतंबालंययूराज्ञामपूजितं ॥ देवाश्चपुष्पवर्षाणि
मुमुचुस्तुष्टुवुर्जनाः ४६ ॥ कउवाच ॥ एवंज्ञायतेब्रह्मकार्याकार्यमरुद्धं ॥ मायास्वरूपंभृगुशराक्षसाचरणमुने ४७ अवतारगुणावापिनज्ञेयाः परमात्मनः ४८
॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेकूपकंदरवधोनामएकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ व्यासउवाच ॥ काशिराजयुहब्रह्मन्विवाहः सकदाभवत् ॥ तन्ममाचक्ष्व
भगवान्विस्तराच्चतुरानन १ कउवाच ॥ एकंकनश्यतोरिष्टमपरंरथातिवैपुनः ॥ अस्मिन्नष्टेकारिण्यामित्येवयावद्विचयितेरकूपेचकंदरेनेत्रयोप्यन्येतदिरिताः ॥ अंधको
भासुरस्तुंगोराक्षसाः क्रूरदर्शनाः ३ जिवांसयागताबालंतलयुद्धमकतं ॥ श्रुत्वायेषांतुंग्रांभब्रह्माद्याः प्रापलभयात् ४ दिग्गजामर्दितायैस्तुविबुधानांतुका
कथा ॥ कदायंकश्यपमुतोभवितादृष्टिगोचरः ५ नाशयामोनेकधातमितिव्यवसिताभृशं ॥ यावंतः प्रेषितावीरास्तावोनिधनगताः ६ वयमेनहनिष्यामो
ऽजिन्वायामोनवैग्रहान् ॥ वह्निरूपं समास्थायदाहयामोमुनेः सुतं ७ अंधकस्त्वब्रवीतत्रतमसाव्याप्यस्वंदिशः ॥ अंधकारंकारिण्यामिधरायामथसर्वतः ८ त
तः परस्परमदृशिनस्योत्पेक्षादचन ॥ अंभासुरोब्रवीतत्रमहोसंजलेनह ९ आपुंष्ट्वाविष्यामिसमंतात्त्रगतिर्भवेत् ॥ तुंगोब्रवीदहंतुंगो गिरिभूत्वापुरांतुतां
१० आलोढ्यचूर्णयिष्यामिसपक्षद्वपर्वतः ॥ अंधकोरजलेवह्नौपर्वतसर्वतः स्थिते ११ कोपितुंनशक्तोतिथंबालो गमिष्यति ॥ एवनिश्चितसंकल्पाजगजु
स्तेत्रयोभृशं १२ तेषांगजितशब्देनकंपितंमुवनत्रयं ॥ तस्यजुर्निज्वलंतेसागराः क्षुभितोदकाः १३ ततोर्विसमाच्छाद्यतस्थौतत्रांधकासुरः ॥ अंधकारम
हाधोरेनप्राज्ञायतीकिंचन १४ अक्रस्माद्रजनीप्राप्ताव्यवसायपरैर्जनैः ॥ क्षानसैर्लज्जप्राप्तैर्होभासैर्द्वैभिस्तदा १५ तपःसुवेदेषुषुविवाहोपनयादिषु ॥

कीर्तनेषुपुराणेषुद्विजदेवार्चनादिषु १६ सत्तेनानाविधैर्लोकैर्निशाप्राप्ताव्रतादिषु ॥ जजल्पुःकिमुविध्योयंरुणद्धिसूर्यमंडलम् १७ अथवाप्रलयोभावीवो
 परागःसमागतः ॥ सभायामूचुरासीनंराजानमितिपंडिताः १८ तर्कयंतियावदेवगावोऽगुःस्वगृहांतरं ॥ असंभावितवेलसुचक्रुर्दोषान्प्रहेष्टहे १९
 कथमस्तमितिजातानपाकोनचभोजनम् ॥ व्यस्मयंततदानार्योदुदुहृगश्चक्राश्चन २० दीपिकाभिःकाष्ठदोषैर्व्यवहारंजनस्तदा ॥ चक्रुर्दुःखेनकार्याणिविणि
 जोब्राह्मणादयः २१ सेवकानामहानंदःकामिनांचाभवत्तदा ॥ सालसानांप्रसुप्तानांनिद्रालूनंतथैवच २२ एवंकृतेचांधकेननाम्नाचांभासुरस्तदा ॥ मेवरूपे
 णववेषेधाराहस्तिकरोपमाः २३ शंषाप्रकाशतोलाकाःक्षणमीक्षांप्रचक्रिरे ॥ जलधाराभयात्सर्वगृहमध्येस्थितास्तदा २४ प्रासादान्यपत्तकोचिद्वहणां
 भित्तिकावपि ॥ अंतःकोचिद्वहःकेचिन्मृताजनचयास्तदा २५ झंझावातहतावृक्षाःपतिताधरणीतले ॥ सौदामिनीभिर्निर्दग्धादुमागृहबयाबहु २६ उत्तीरा
 भिर्नदीभिःसासमुद्रैर्विस्पृता ॥ नगरीसर्वलोकाढ्यासर्वस्वसमाकुला २७ ॥ कउवाच ॥ प्रलयदूत्यमायांचज्ञात्वासकरुणाकरः ॥ विनायकोकरोन्मा
 यांवल्लेनवटमुच्चैः २८ निर्भमेतत्क्षणादेकंलतागुल्मैःसुशोभितं ॥ शतयोजनविस्तीर्णजटाशाखासमान्चितं २९ पक्षिरूपेणतत्रासौस्थितोगगनलेहिनी ॥
 पक्षौभूमौप्रातिष्ठाप्यस्पृशंश्चाशिरमानभः ३० प्रकाशयामासपुरीपीत्वाचंच्वाजलंमहत् ॥ करेणाशोषयद्वन्यकरीविपल्वलोदकं ३१ जनाहर्षाद्विजगदुर्गे
 तोविघ्नोगतंजलं ॥ गतंधकारेददृष्टुर्वदंसांद्रतरंबतं ३२ पक्षिणंचाहुताकारंनदृष्टंनचवैश्रुतं ॥ सर्वजनायधुस्तत्रन्यग्रोपेस्थायमुत्सुकाः ३३ अश्वर्गजैरथैरुष्टैः
 शिविकाभिर्निभस्तुतैः ॥ स्त्रीभिर्दामैःकाशिराजोवटस्याधःसमाययौ ३४ पशवःसारमेयाश्चबिडालावनगोचराः ॥ विनायकप्रभावेणनव्वष्टिस्तत्रनोत
 मः ३५ चक्रुस्सर्वेपूर्ववत्तेवर्णाःकर्मयथाविधि ॥ पौराःसद्व्यवसायेषुसमसज्जंतपूर्ववत् ३६ सर्वेषांरक्षणंकर्तुंपाक्षिरूपमधारयत् ॥ जगदीशोगणेशोनुनजा
 नीमोत्रार्किचन ३७ विस्तार्यपक्षान्वष्ट्रियोन्येषोद्वैत्यकारिताम् ॥ दृष्टिसौल्कांसकरांस्वयंसहेसुखेनसः ३८ इतिलोकास्तकीयत्वास्थितानिन्यांकुलास्त
 दा ॥ एकादशगतावस्त्रास्वतत्रास्थितस्यच ३९ नाज्ञासीत्कोपिचरितंविनायककृतंदिज ॥ दृष्ट्वाविनायकंबालकंइतंबालयूथम् ४० ततोदैत्यैःक्षिणशक्तीनि
 श्रेष्ठैःसमपद्यताम् ॥ तुंगोजगजबहुयानादयन्प्रादिशोदिशः ४१ गिरिरूपंसमास्थायहनिष्येपक्षिणक्षणात् ॥ बुबुब्वेवंबूवाशुपर्वतोभूतदैवसः ४२ सरोनदी
 समाशुक्तःपंचयोजनविस्तृतः ॥ दिव्यौषधीभिर्दामाभिर्भासयन्गगनंदिशः ४३ नानापक्षिसमायुक्तोवाडवाश्रममंडितः ॥ सपक्षंपर्वतंदृष्ट्वापतमानंसपक्षिराट्
 ४४ उड्ढियपरिवभ्रामवारयामासतज्जलम् ॥ घूर्णयन्पक्षवातेनजंगमाजंगमजगत् ४५ प्रस्थानिपतिताभूमौपर्वतानामितस्ततः ॥ चंच्वादद्रेश्रस्तुंगाद्रिकारथपिः
 फणिनंयथा ४६ सहेतेनाश्रमनखेसौलक्षयनदानवानुभौ ॥ अंधकंचरणैकेनपरेणांभासुरंचसः ४७ अतिक्रम्यभुवर्लोकमियायसमहाखगः ॥ अतिश्रमण
 खिन्नास्तेतस्माश्चमूर्ध्वगशिभिः ४८ निपेतुर्व्यसवोभूमौत्रयःपर्वतसन्निभाः ॥ पतंतश्चूर्णयामासुर्वनान्युपवनानिच ४९ द्रष्टुदैत्यशरिराणिस्त्रीबालसहिताज

नाः ॥ ययुस्तेनगराभ्याशेषीश्वर्यपंथयुः ५० खड्गानि तच्छरीराणां गडशिला इव बभूवुः ॥ निरस्य मायां दैत्यानां ततो लोका विविस्मिरे ५१ वदंतं देवरूपेण ददृशुर्न च वै पुनः ॥ अंतर्हिते वदे पक्षिरूपं तत्याजसो भ्रंशकः ५२ ततो विनायकं बालं काशिराजो ललितं गह ॥ पृथक्कुशलं भ्रंशनागराभ्यनुपश्रवतम् ५३ पुपूजुः परमप्रीत्या विघ्ननाशं विनायकम् ॥ प्रकाशं मुमुदा देवं कश्यपस्य सुतं जनाः ५४ नजानीं भावयं देवमायं दैत्यकृतां पराम् ॥ सामर्थ्यं ते गुणां आपि यत्र वेदा विकुण्ठिताः ५५ लील्यारक्षिताः सर्वे भोचिता बहु संकटाव ॥ वतागता विनाशं च उपाताश्च वृष्टयः ५६ आति विबर्धेः सम्यगंधकोरोते लयम् ॥ मनांसि सर्वलोकां प्रसन्ना निमुद्रा तदा ५७ नद्यभ्रसन्नसलिलाः सर्वमासीद्यथापुरा ॥ ववर्षुः पुष्पवर्षाणि देवदेव विनायके ५८ नानावाद्यानि न दैस्ते लुण्ठं पुरमा विशन् ॥ ददुर्दाना निविप्रेभ्यो देवान् प्रियतामिति ५९ शांतिहोमं विधाय सौमित्रो दाद्रो धनं बहु ॥ विसृज्य सर्वान् वल्लुजेषु विनायकयुतो ह्यपः ६० ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे बालचरिते दैत्यत्रयवधो नाम विंशतितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ६१ ॥ कउवाच ॥ ॥ शृणु दिजमहाश्वर्यं कथ्यमानं मया तव ॥ विनायकस्य चरितं सर्वपापहरं कृष्णम् १ अभासुरस्य यो मूर्ध्वासंगतो निजमंदिरम् ॥ अमराया निरेक्षिष्टसस्त्रीसातान्यबोधय २ प्रसुप्तां कांचनेतरूपे सोऽप्यायां गणमायौ ॥ पौत्रां शिरो निरिक्ष्यैव मूर्ध्नि तां पतिताभुवि ३ निघ्नती निजवक्षः सा कराभ्यां शोकं निभ्रा ॥ निपतद्दृषणां स्त्रिन्नागां मुष्टेव पद्मिनी ४ विभिन्नबलया छिन्नकूर्पां सातनुमभ्यमा ॥ दृशदृश्यं महद्वात्रा लुठं तीमु विविह्वला ५ निषिध्यमानां सखिभिर्भातुभिः त्रिमुहूर्तैः प्रबुद्धां सा किंचिद्वक्तुं प्रचक्रमे ६ उत्थाय च कराभ्यां तु निजधानपुनः शिरः ॥ अमर्युवाच ॥ ॥ येनेयं पृथिवी सर्वा त्रासिता सामरावती ७ मूर्ध्नां सहस्रं शेषस्य भूकटाक्षेण कपितम् ॥ येन राज्ञ्यभिषिक्तौ तौ देवांतकनरांतकौ ८ यस्य हवे हितमात्रेण रोदसी किंपिताभ्रशम् ॥ सकथं पतितः कुत्र निहतः केन वासुतः ९ यदृष्ट्वां कपितकालः सकथं निधनंगतः ॥ एवमाक्रंदती दीना विवस्ते वपयस्विनी १० एवं विलपती तां तु न्यषेधयत्सस्त्रीजनः ॥ न दृष्ट्वा सखिकेनापि मृतेन सहैव मृतिः ११ अतिशोकेन शोकान्यः प्राप्य ते मूढजंतुभिः ॥ यदि ह्येहेन पुत्रं त्वं शोचसेऽस्य हितं कुरु १२ चारान्प्रेषयत्तां तद्गणायारस्य सर्वतः ॥ दहतां मस्तकोमंत्रैव मरय हितं कुरु १३ सुतदामश्रु पतितं प्रेतस्य तन्मुखे पतेत् ॥ दहत्येनं न तस्याज्यमि त्याहुः परमर्षयः १४ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं सो वाचतां स्वीरुषा ॥ अयं मूर्द्धमहाभोग्स्याप्यतां यन्नतः सासि १५ जानयिष्येऽदितेः पुत्रमस्तंकं सह तेन च ॥ दाहयिष्याम्यमुं तस्मात्स्थाप्यतां तैलमध्यतः १६ साराक्षसी राक्षसवर्गयुक्ता समायौ गजपुरीं निहंतुम् ॥ विनायकं तं निजरूपगोपिनी पतंगपत्नी वधनं जयांतिकम् ॥ जागतां दितिरूपेण भासयंती दिशो दश ॥ अतिलावण्यं निलया सर्वालंकारशोभिनी १८ दाडिभी बीजदशना विबोधीति तु मध्यमा ॥ विलसत्पद्मनयना मुक्तादामल सत्कुचा १९ वीरा मुमुहुरे दृष्ट्वा तद्दृशीं हृत्पसद्गंगां ॥ मनसा कामयंति स्म यदालिंगनं चुंबने २० तर्कयामासुरपरे रंभा किं नु तिलोत्तमा ॥ मेनका वा घृताची वानागीय क्षीं शिवानुकिं २१ उर्वशी वारीती राक्षी कश्यपस्यादिति नु किं ॥ ज्ञात्वा तु राजपत्नी तां प्रणमामादिति मुद्रा २२ पूजयामासौ भाग्यद्वयैर्भूषांश्चुकादिभिः ॥ उवा

चचसुचर्वीग्रीपमगद्रदयागिरा २३ महाभागेनदृष्टासिर्वदेवजननीमया ॥ विनायकप्रासादेनक्वाण्थयादर्शनं तव २४ राज्ञोमेवंबुवंतीतुसाश्रुकंठावददृचः ॥
 अदितिरुवाच ॥ ममबालोबहुदिनस्थापितः कुत्रवर्त्तते २५ अत्युत्कंठतयासुभूदर्शनार्थमिहागता ॥ स्त्रीणांस्वभावंजानासिमायाव्याकुलचेतसाम् २६ शो
 कसंतप्तगात्राहंतमालिगाभिचार्यकम् ॥ तत्संसर्गशोतांगीप्राप्त्येसंतोषमुत्तमम् २७ इतितद्वचनंश्रुत्वासदरासासंसंभ्रमा ॥ गवेषितुंतुंतं बालं राज्ञिदूतान
 चोदयत् २८ अन्येचस्युःकाशिराजं कथपस्त्रियमागताम् ॥ सस्मात्वायुहमागत्य तां दृष्ट्वा हर्षमापह २९ तांप्रणम्यमहाभक्त्या प्रोचोवेद्वज्रजलिहृत्पः ॥ मेरा
 ज्यंजनमपितरौ धेनूदंष्ट्रिः श्रुतंतपः ३० दृष्टाश्चाकिंदेवमाताजगज्जननकारिणी ॥ नशाकिर्वर्ततेसम्यग्बर्णितुंतं गुणान्मम ३१ बालोविनायकस्तेयशकादाधिक्रवि
 क्रमः ॥ अवदानान्येकानिकृतानिबहुधासुरैः ३२ अशक्यानिमयावकुंक्षसांनिधनानिच ॥ तस्यापिबर्णितुंनान्तिगुणानांशक्तिरल्पिका ३३ विश्राम्यता
 क्षणमातर्ममाग्यं महत्तरम् ॥ यदनेनहतामायाबलमाश्रित्यदानवाः ३४ अपरिक्षतेनवपुषाबालस्तेवसतेसुखम् ॥ त्वकिमर्थमिहायातायाताचेत्स्थीयतांक्षणं
 ३५ निवृत्तोस्मिन्विवाहेतुप्रापयिष्येउभावापि ॥ सोवाच ॥ किमिदंभाषसेराजनवियोगादस्यमेभवत् ३६ महानखेदो नवमुखं लेभेकापीहकिंचन ॥ कउवाच ॥ एवं
 वदयांतस्यांसंजागतोसौ विनायकः ३७ प्रेषितो बालकैः सर्वैरागताजननीतव ॥ सालिलंगततो बालमश्रुपूर्णमुदाजगौ ३८ चिरकालंस्थितोस्यत्रमांविहायाति
 निष्ठुर ॥ त्वद्वियोगेनसंतप्तागतासर्वविहायच ३९ जीविताशां परित्यज्यत्वदर्थं तपआचरं ॥ अतिक्लेशेनलब्धोसितान्क्लेशान्वेत्तिचेश्वरः ४० विनात्वयाक्षणोमे
 तोयुगकल्पसमोभवत् ॥ एवंलाघववाक्यासौदुष्टभावेनभामिनी ४१ अतिमेबलत्सातंकदिदेशेदधारह ॥ सोपितचेष्टितंज्ञात्वागस्तस्याःपरिचितयन् ४२
 गूढाभिसंधिस्तांप्रोचोपूर्वकिमेत्वयाहृतम् ॥ एवंतोस्मिन्बुवस्येवलङ्कंसाततोददौ ४३ अतोस्मिन्पुनरन्यंसांमहाविषयुतंददौ ॥ अतोस्मिन्पुनरन्यंसांयचेलङ्कं
 लाव ४४ काशिराजश्चपत्नीचप्रार्थयामासुस्तदा ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठमातस्त्वसंबालाभोजनंकुरु ४५ यावदुत्तिष्ठेत्सातुतावदुद्वाभंकेणसा ॥ गिरिद्रसारवपुषासाततो
 विह्वलाभवत् ४६ मुचमुचंतिंतंप्राहमाताहंतवबालक ॥ बहुकालेनद्रष्टुत्वामागतास्नेहपाशतः ४७ कथंचूर्णयितुंमांत्वमुद्यतोसिगिरिस्था ॥ कराभ्यांनुदुं
 सांतंताविघ्नान्नययौचसः ४८ प्रसार्यचरणौहस्तौश्चासोच्छासपरायणः ॥ इतिराजान्यषेधत्तांविह्वलांभारपीडिताम् ४९ मानिद्रांगमस्याशुक्रुस्त्वजननीस
 ती ॥ उद्धृतुंबालकंकेचिद्वक्रुःकरुणयामनः ५० उत्थापितुंचालितुंवासर्वेनाशुक्रुवंस्तदा ॥ प्रार्थयामासुरपरेबालंराजविलोचनम् ५१ अनुक्रोशंकुरुशिशोजन
 नीतेमरिष्यति ॥ चालयामासचरणौहस्तौसाथशिशोयाम् ५२ किमिदंक्रियेतबालपितरंकिंवदिष्यसि ॥ एवंवदत्सुलोकेषुसामुताथनिशाचरी ५३ दशयो
 जनदेहेनव्यापितंभूतलंतया ॥ पलायनपराःकेचिन्तांदृष्ट्वातिभयानकाम् ५४ ययुःकेचिच्चतांद्रष्टुंविचित्रजनवृत्तयः ॥ राजाचविस्मितस्तत्रजनाःसर्वविलोक्यता
 म् ५५ कथंकपटरूपेयमागताबालघातिनी ॥ ऋषिपत्नीस्वरूपेणज्ञाताराक्षसीतिच ॥ अत्युद्धतंज्ञानमस्यसामर्थ्यंचविलोकितम् ॥ इतिब्रुवाणास्तुनरास्तस्स

मीपमुदाययुः ५७ बालमुत्थाप्यतस्यास्तुपुष्पभारसमंजसुः ॥ अपनेयेतित्यहदुष्टदुष्टस्वरूपिणी ५८ परस्यानिष्टामिच्छेद्यः स एवाविधनं व्रजेत ॥ तुष्टुवृषारि
 पूयैर्नैकाशिराजो जना अपि ५९ ऋषयोलोकपाला अभक्त्या देवा विनायकम् ॥ नाथस्त्वमसि देवानां मनुष्याणां गरक्षसाम् ६० यक्षगंधर्वविप्राणां गजाधरधराक्षि
 णाम् ॥ भूतभव्यभविष्यस्य बुद्धीद्रियगणस्य च ६१ हर्षस्य शोकदुःखस्य सुखस्य ज्ञानमोहयोः ॥ अर्थस्य कार्यजातस्य लभहान्योस्तथैव च ६२ स्वर्गपाता
 ललोकानां प्रविधय जलधरेषु ॥ नक्षत्राणां ग्रहाणां च पिशाचानां च वीरुधाम् ६३ दृक्षाणां सारितां पुंसां स्त्रीणां बालजनस्य च ॥ उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणे तेन
 मोनमः ६४ पशूनां पतयेतुभ्यंतत्त्वज्ञानप्रदायिने ॥ नमो विष्णुस्वरूपाय नमस्ते रूद्ररूपिणे ६५ नमस्ते ब्रह्मरूपाय नमो नंतस्वरूपिणे ॥ मोक्षहेतो नमस्तुभ्यं न
 मो विब्रह्महराय ते ६६ नमोऽभक्तविनाशाय नमो भक्ताप्रियाय च ॥ अधिदैवाधिभूतास्मनतापत्रयहराय ते ६७ सर्वोत्पातविधाताय नमो लीलास्वरूपिणे ॥ सर्वोत्पा
 मिणे तुभ्यं सर्वोध्यक्षाय ते नमः ६८ अदियाजठरोत्पन्नविनायक नमोऽस्तुते ॥ परब्रह्मस्वरूपाय नमः कश्यपसूनेव ६९ अमेयमायाचितविक्रमाय मायाविनेमा
 यिकमोहनाय ॥ अमेयमायाहरणाय माया महाश्रयायास्तु नमो नमस्ते ॥ एवंस्तुत्वा तु ते सर्वे ययुः स्वस्वं यदुहमुदा ॥ त्यक्त्वा तां राक्षसीं छित्त्वा खंडशोदूरतः पुरा
 त ७१ यदुपठते स्तोत्रं त्रिसंख्योत्पातनाशनम् ॥ न भवति मोहोत्पाता विघ्नाभूतभयानि च ७२ त्रिसंख्यः पठेत्स्तोत्रं सर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ विनायकः सदा त
 स्य रक्षणं कुस्तेन च ७३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते राक्षसीवधो नाम एकविंशतितमोऽध्यायः ॥ २१ ॥ कउवाच ॥ अपरास्मिन् दिने राजा प्रातः
 स्नानकृतोद्यमः ॥ यौराः सर्वे विवर्त्येवं नायं देवानामनुषः १ न देवश्चेत्कथं पंचमहांतो दिवदुर्धराः ॥ अजेयाः शक्रहरिभिर्हता दैव्या महाबलाः २ देव एव भवेद्बालमध्ये
 ऽयं क्रीडते लघु ॥ इति तर्क्यतस्तत्तावदागता राजदर्शनम् ३ राजा पिभद्रमगमदुवाच सकलान् प्रति ॥ निरूपयंतु यत्कार्यं तद्वसिद्धिप्रयास्यति ४ किमर्थं प्रातरेव
 पौरायणं समागताः ॥ तच्छुर्न रहरस्य तस्वाभिप्रेतमृतेव च ५ त्वया यं हि समानीतोऽमुनिपुत्रो विनायकः ॥ नास्य दास्यमभून्नो हि किंचित्कापिकदा बन् इव या तु पूजि
 तो नैकवारस्वशरणे स्थितः ॥ यदा तव गृहे याति तत्र प्रेष्यस्य हो ७ अयं तु न कथं राजन् प्रेषितो नु विनायकः ॥ सम्यगुक्तं यत्र जनाविभज्यमुज्यते तु यत्
 ८ असंत्याति च विषममन्यद्भवेत्तु त्व ॥ अस्मिन्यस्य भवेद्भक्तिर्देवैरामानुषेपि वा ९ स एनं स्वगृहे नैत्वा पूजयेद्भोजयेदपि ॥ जनास्तु त्रिविधाः पौराजन्तव
 तमोगुणैः १० परिक्षिते मरादुष्टाः पुण्यवंतो भ्रजं यपि ॥ केचिदेनं विनिंदंति प्रशंसंति च केचन ११ यस्य स्वभावो यादृकस्यास्तत्तथा वर्तते नः ॥ न जहाति घृष्य
 माणश्च दनस्वसुगंधिताम् १२ कस्तुरीकर्मशुतः पलांडुर्वानिजं गुणम् ॥ भवतां यदभिभक्तिश्चेद न्यास्मिन्स्तु ते नुने १३ नीयतां पूजयंत्वा शुभो जनाय प्रियाय
 च ॥ परिक्षार्थेन येन सौजनको जननीमम १४ मया कथं नरावाच्यानीत्वेन पूजयंति ॥ अम्यशक्तिर्दृढा दंष्ट्राममभाक्तिर्विशिष्यते १५ नायं चेन्मम पुरीक्षित्या
 कुतोयं कंचाप्यहम् ॥ इति राजवचः श्रुत्वा पुनरुत्तुश्च नगराः १६ यथावदसि कल्याणतत्तथा न तदन्धथा ॥ अस्माकं कार्यसिद्धिर्यातां कुरुष्व जनार्थिप १७ नी

त्वेभस्वगृहेवालं पूजयामोयथाहृतः ॥ एतस्मिन्नंतरेवालोलवदत्तान्सदसिस्थितान् १८ जानन्नंतर्गतं तेषां सर्वसाक्षीजगद्गुरुः ॥ विनायकउवाच ॥ किमर्थमाप्राप्य
 यंतोभवंतोतिमहतराः १९ अहंवालोलुनिमुतोमत्पूजनफलमुकिम् ॥ अविष्यतिनजानेहभवतां व्ययकारिणाम् २० विवाहोव्रतबंधोवायज्ञोवाच्योमहोत्स
 वः ॥ तदामवद्वृह्यास्येह्यंकव्यंयदाभवेत् २१ असंख्याताभवंतोहिकथमेकोगृहव्रजे ॥ वकोशिर्नाकिमर्थवागांधोह्यथभवद्विधाः २२ वांछितार्थीकथंयचे
 त्यक्त्वाकल्पदुर्मुहंमम ॥ अन्यत्सुद्रंवांछितंवातद्द्वयंसुस्तुकाः २३ कउवाच ॥ विनायकवच श्रुत्वाश्रेणीमुख्याजगुःपुनः ॥ अस्मिन्निवाहेसंपन्नस्थस्यति
 क्षणंभवान् २४ राज्ञःप्रसादाद्दृष्टोसिभक्तिनःसफलीकुरु ॥ अवाप्तकामस्यचतसृष्टिस्थित्यंतकारिणः २५ सर्वांतर्यामिणःसर्वचित्तवृत्तीविजानतः ॥ कर्तुंवाप्य
 न्यथाकर्तुमर्तुंवाक्षमस्यह २६ चिदानंदस्यनैवास्तिपूजाभिर्नःप्रयोजनम् ॥ भक्तिप्रियोदेवइतिनिगमनंनृत्वाकुरु २७ निशम्यतिवचस्तेषांतानूचेथविनाय
 कः ॥ एवंचेद्भवतांभक्तिस्तदायास्येनृपज्ञया २८ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंसर्वेष्विस्वगृहान्नययुः ॥ मंडपान्निविदधुःकोचित्केचिद्वस्त्रगृहाणिच २९ तोरणांविदधुर्भ
 त्तयादर्शशोभाद्भुतानिच ॥ आजनानिमहाहोणिमुगंधचंदनानिच ३० द्रव्याणिचसुगंधीनिमृगनाभिभवानिच ॥ फलानिचविचित्राणिवासांस्यभरणानि
 च ३१ पक्वानानिविचित्राणिपंचामृतयुतानिच ॥ स्थापितामूर्तयोनानामुक्तामालाविभूषिताः ३२ एवंगृहेहसर्वेसामग्र्यांचिकुरुस्तुकाः ॥ एकोभून्नगरप्रतिब्रा
 ह्मणेवेदशास्त्रविद ३३ शुक्लनामाशुक्लवृत्तिःशांतीदांतःक्षमाचितः ॥ श्रौतस्मार्तकर्मनिधिर्ब्रह्मनिष्ठोतिथिप्रियः ३४ यस्यपत्नीमहाभागाविदुमानामनामतः ॥
 निस्पृहाज्ञानसंपन्नासर्वविषयसुंदरा ३५ दरिद्राज्ञाननिष्ठासापतिप्राणापतिव्रता ॥ तस्यागृहगतंदृश्यंनभस्ताशांकिंतस्फुटम् ३६ नस्वर्णशजंतंताम्रंभाजनंरिति
 जंनच ॥ गौरावलकलसंवीतातेजोज्वालासुशोभना ३७ यदंगतेजसाव्याप्तदृश्यमानंनदृश्यते ॥ तेनवृत्तेनतुष्टासागृहशोभाविधायिनी ३८ तस्यास्तोषेणतुष्टो
 मूर्ध्निनेयनचमेवया ॥ स्वस्थःस्थितोज्ञाननिष्ठस्तिष्ठत्यकृतभोजनः ३९ कदाचिद्विद्विस्तिष्ठयातोवारितस्तुहेगृहे ॥ महोत्सवंप्रकुर्वद्विदिनायककृतेजैः ४० य
 छब्धंतेनतुष्टोसौभाग्यमित्याब्रवीदिदं ॥ श्रूयतांपालिनगरेवारितोहंगृहेगृहे ४१ आयास्यतिप्रतिगृहंपूजार्थंविनायकः ॥ योवतीर्णोमुनिगृहंभूआरहरणोद्यतः
 ४२ आयास्यतिगृहंचेतसपूजार्थंयत्नमाचर ॥ साब्रवीन्महर्तपूजांत्यक्त्वाब्रह्मद्वैतकथं ४३ भवतांसौकिंचनानांकथंवागृहमेष्यति ॥ गंधपुष्पपद्मेषुषितपक्कंद
 फलंमुने ४४ अविष्यतिकृतसंम्यगसम्यक्स्वल्पमप्यहो ॥ किंवाप्रयोजनंतस्यगृहेणभवतांप्रभो ४५ इतिप्रियावचःश्रुत्वापुनरुचेसुनिःप्रियां ॥ समांभक्तंवि
 जानातिदीनानाथप्रभुः ४६ भक्तिप्रियोस्तिदेवोयंनलोभवशगोविभुः ॥ अर्णसाचपलशेनपुष्पेणप्रीयोतेहिसः ४७ सुवर्णनिचयैर्वीपनिहिदंभा
 त्समर्पितैः ॥ इत्याकर्ण्येवचस्तस्याविदुमापुनब्रवीत् ४८ एवंचेत्तर्हिह्यत्सिद्धंतदेतस्मैनिवेद्यतां ॥ ततोऽष्टाशयानांछत्वापिष्टंपपाचसा ४९ ओदन
 श्रुकृतोजीर्णंतंदुलानांजलाधिकः ॥ मुष्टिपिष्टंपर्णपुटेपक्त्वाभुंक्तदिनेदिने ५० तत्तेनदीयमानेनद्रव्येणचैलमानयत् ॥ गंधाक्षतंचपुष्पाणिधूपदीपमहातिके

५१ वयं फलं वल्कलं च तथा प्रापामासै चकतः ॥ शुष्कामलकं लडानि मुखवासार्थमेव च ५२ प्रसायदभिनचय सुसिक्तस्वर्गणे ध्वजं ॥ चकार कशिपुना सौम्यं
ननिष्ठो भवमुनिः ५३ नैवेद्यं वैश्वेदं च कृत्वा पूर्वं प्रयत्नतः ५४ ॥ इति श्री गणेशपुण्डरीक उतरखंडे बालचरिते द्वाविंशतितमोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥
कउवाच ॥ ॥ सवालोलालमथे तु चिह्निकौ तु कान्वितः ॥ राजा भद्रासनगतो दृत्य सर्वजनैः सह १ यादपश्यति देशानां तान् वेदवागतवुभौ ॥ देवलोकं
त्सदोरम्यं सनकश्च सनंदनः २ उद्गमि ततो दीप्त्या सूर्याभ्यां रिव तत्सदः ॥ आसनादुदतिष्ठत्सदृपति सहेक्ष्यतौ ३ शिरःस्थाप्य पादपद्मे साष्टांगं प्रणमतौ ॥
बद्धां जलिरुवाचा यजवधन्यं कुलं मम ४ राज्यं ज्ञानं च देहं श्रद्धां पुत्रादिकं च यत् ॥ इत्युक्त्वा पाणिना धृत्वा स्वासनेन बोधयत्तौ ५ उपचारैर्षोडशभिरपूजयत्
भक्तिः ॥ तौ च विश्रामयामास पादसंवाहनादिभिः ६ पुनः पुनः प्रणम्यासौ वलुं स मुपचक्रमे ॥ राजोवाच ॥ ॥ सुनीनान्यस्तदं जानाति स्पृहणं च सर्वदा ७
कार्यं लिप्सा न काचि स्यादाज्ञाभीहे तथाप्यहं ॥ तपोराज्यं कुलं शीलं सार्थकं कर्तुमुद्यतः ८ ॥ ॥ तावूचतुः ॥ ॥ अवाप्त सर्वकामो सौ पराब्रह्मस्वरूपवान् ॥
लीलावतारी भगवान् कश्यपस्य सुतस्तव ९ गृहे नाना कौतुकानि कुरुते हतविक्रमः ॥ श्रुत्वा वदान्तं स्यात्तद्रष्टुमावांसमागतौ १० अन्यथा ज्ञप्तिमवतरया
गे किन्नः प्रयोजनं ॥ गृहे यस्य कल्पतरुः सौम्यं किं याचयिष्यति ११ तस्यां ध्रिक्मलं न त्वागच्छावः स्वस्थं लक्ष्म ॥ एवं तयो रगतयोः श्रुत्वा वाक्यं विनायकः १२
वदतो रगतः क्रीडां त्यक्त्वा मोदकहस्तकः ॥ पंचखाद्यभयं भयं मोदकलीलाय दधत् १३ तयोस्तदं दर्शयामास दृष्टो हास्य परोमृदु ॥ सायं समागतो देवो यद्दर्शनं स
मुत्तुको १४ आगतो यच्च कर्तव्यं कुरुतं वदथेष्टतः ॥ तं निरीक्ष्य मुनी तौ तु परस्परमथोचतुः १५ अनेन दूषितो नूनं कथं पोमुनि सत्तमः ॥ तत्पुत्रतां समासाधस्वाचा
रस्य जताश्रं १६ दृष्ट्वा स्पष्टविचारो यस्य भक्ष्याभक्ष्या विधिनिच ॥ दर्शने स्पर्शने चास्य महानदोषो भवेत्खलु १७ कथं स्वनि यमां स्य कृत्वा स्थितः क्षत्रियवेश्मनि ॥ स्वयं
भैः स्थितानां तु दर्शनेनास्य किं भवेत् १८ शुश्रावतां गिरं देवो दृष्टुं पसन्निहितस्तदा ॥ उवाचा वाक्यं वाक्यं ज्ञो वाचस्पतिरिवापरः १९ कृतं भवतो ज्ञानं दृष्ट्या श्रमवतो
मुनी ॥ स्वर्गं त्यक्त्वा कथं महिं संप्राप्तौ प्राकृता विव २० श्रुत्वेत्यं वचनं तस्य दृष्टितावथोचतुः ॥ माया मयस्य देवस्य मायया मोहितो भ्रष्टश्च २१ देहदुज्ञां गमिष्या
वो निजमाश्रममंडलम् ॥ ततो नृपतिशार्दूलो हृदमां क्तिप्रणोदितः २२ स्थाप्यतां श्रूयतां वाक्यं मदीयमिच्छुवाचतौ ॥ भक्त्या च प्रार्थयामास सात्वा मुक्त्वा तु गम्य
ताम् २३ निशम्य प्रार्थनं तस्य प्रोचतुं मुनिपुंगवौ ॥ नमुष्ये ते राजकीयमन्नं तस्माद्भुजवाहे २४ तदुज्ञां समासाधमणिकर्णं ततो गतौ ॥ विनायकः सर्वबाल
स्तु यतो मुदामन् २५ सात्वागतश्च कृष्टहं ज्ञात्वा तद्भक्तिमाहृतः ॥ यथाधावति गैर्वा स्यं तथा माता हृदिच्छि शुम् २६ यथा कृष्णः सभा नीतौ पद्मो रशरणागता
म् ॥ दृष्ट्वा तौ दंपती दिवं दायोर्विनिपेततुः २७ आनंदाश्रूणि मुञ्चन्तौ वाचा गद्गदया गिरा ॥ लिङ्गितुं मुदं देवं ननु हर्षनिभैर् २८ नर्विदुः भक्तं तं व्यदेहाती
ता विवासतुः ॥ रोमांचां चितगत्रा तौ बाष्पधारां ममुंचताम् २९ मुहूर्तालंभं ज्ञौ तौ निमज्जन्तौ जगद्दीधरम् ॥ तत ऊर्ध्वमुनिर्दूरीतं दीननाथेति यत्तव ३० विस्मयतं

त्रिषु लोकेषु नाम पापहरं शुभम् ॥ सार्थकं कृतमद्यैव जन्मनः पाददर्शनात् ३१ प्रासादनिचयास्य कृत्वागतः पर्णकुटीरमिमाम् ॥ धन्यो वंशो मदीयौ ह जन्मज्ञानं त
 पो वयः ३२ अपूजयतस्तस्तं कुशासनगतं मुनिः ॥ प्रक्षाल्य चरणद्वंद्वं जलं तच्छिरसादधत् ३३ गंधाक्षतं पुष्पमालाधूपं दीपं ददावथ ॥ दूर्वाकुरानशमीपत्रं सुतैले
 तं कं शुभम् ३४ स्वाद्यं स्वरूपं पुरः स्थाप्य फलमारण्यं कं तथा ॥ पुष्पांजलिं भद्रपूतां दत्त्वा नत्वा सलज्जितः ३५ कदंबं कथमस्मै तदेयमित्येव चिंतयन् ॥ अभिप्रायं वि
 दितां तदेवो विनायकः ३६ याचेमातः किमन्नं ते गृहे तद्दीयतां मम ॥ अत्त्यादत्तं कदम्बमेऽधिकं स्यादमृतादपि ३७ विषं भवति यदत्तं भेनाश्रद्वयान्वितम् ॥
 विस्तीर्णमोदनं शुष्कं भास्करं विबुधान्यजाम् ३८ आस्थापयत् पुरस्तस्य मुनिपत्नी न्हिया न्विता ॥ तैलं च सकलं दृष्ट्वा प्राह संस्तं च बालकाः ३९ अक्षय्यसप्त
 क्वान्नसदृशं परमादरात् ॥ प्रतिश्रांसं जलं पीत्वा जघास बलवत्तरम् ४० ततस्तेनौदनः पात्रे निक्षिप्तो मुनिना सिलः ॥ तज्जलं चलितं दिक्षु बालो रोहं न चाशकत् ४१
 ततो भवदशभुजो बुभुजे चौदनं च तैः ॥ आश्चर्यं ददृशुर्लोकं हासं तोहस्ततालतः ४२ अपूर्वः पाचितो यं नुजानुदन्नजलेनयः ॥ इत्थं युतुर्बुजुर्बाला रुच्या पायसक
 लपया ४३ साकं तेन च यैर्मुक्तं गतास्ते देवतुल्यताम् ॥ अशोचन्निरेपश्च द्योहसं चिद्वैतैर्दुः ४४ कोलाहलो महानासिन्नगरे कविनायकः ॥ केचिदूचुः शुक्लगृहे
 भुनक्ति शीर्णमोदनम् ४५ रोहं कृतादशभुजो औदनं च भुनक्ति तैः ॥ भुक्ते तस्मिन् विभुश्चुद्धे स शुष्कमा मलकंददौ ४६ मुखशुद्धिं तेन च केजगदात्मा विनायकः ॥
 प्रसन्नः शुक्लमवदप्रतीतो भवेन तेन च ४७ वरान् वृणु महभागमत्तोयानभिक्षसे ॥ शुक्ल उवाच ॥ सर्वान्नागरिकांस्य कृत्वा भोक्तुं रुक्षान्नमागतः ४८ अयमेव वरो
 महं यज्जातं तव दर्शनम् ॥ प्रभुवाक्यानुरोधेन याचे भक्तिवयि स्थिराम् ४९ अंते मोक्षं च मे देहि येन न वतते पुनः ॥ न संसारसुखे चित्तरं मते मे विनायक ५० ॥ क
 उवाच ॥ एवमस्त्विति तं प्रोच्य पूर्ववद्धिभुजः शिशुः ॥ गृहं तस्मै शक्रगृहाद्वारं संप्रदत्तं च नम् ५१ अत्युत्तमं स्वरूपं च ज्ञानं संपदमप्ययत् ॥ अनुज्ञातो ययौ ताभ्या
 मन्यत्र बालकैर्द्वैतः ५२ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे बालचरिते शुक्लवरप्रदानं नाम त्रयोविंशतितमोऽध्यायः ॥ २३ ॥ कउवाच ॥ व्यलोकयंस्तं न गते स्म
 सर्वे महाजनाः ॥ विधाय पूजासामग्रीं भोजनस्याप्यनेकधा १ गृहे गृहे राजगृहे सर्वमात्यगृहेऽपि च ॥ गवेषयंति स्म जनास्तदाकश्यपनंदनम् २ अपृच्छं तजनाः
 सर्वे क्विद्विष्टो विनायकः ॥ नेति नेति श्रुतिर्वीक्ष्य सस्य आक्षिपे चरः ३ भवेन्नालोकि तोस्माभिरिति तत्रावदन्नजनाः ॥ पुरांते तु ये तत्र ते शृण्वन् जनवाक्यतः ४
 स चागतः शुक्ल गृहं ततस्ते तद्दृश्युः ॥ नापश्यंस्तमथापृच्छंस्तेनोक्तं स इतो गतः ५ स तु मया मयो बालो जनान् वंचितुं सुसुकः ॥ विष्टज्य बालकान् पश्चाद्वारेणाग
 त्यमुसवान् ६ केचित्तं ददुः सुमं हर्यक्षमिव गह्वरे ॥ केचित्क्रोधवशागानि न्दुर्बालकोलधुः ७ पिशाच इव कियानो दग्निस्स गृहं प्रति ॥ ईशश्चेत्सर्वभावज्ञः
 सर्वेषां प्रियमाचरेत् ८ उत्थाप्यं तं करे धृत्वा याहीति शरणं शुभम् ॥ सफलं कुरुनः सर्वं त्वदर्थं सुपकल्पितम् ९ गतः खेदो भ्रमणजो हृत्स्वास्वराणां बुजम् ॥ या
 हिया हि गृहान्नस्वभोक्तुं बालगणैः सह १० स ऊचे सांप्रतं मुक्तं पुनरुज्जनास्तु तम् ॥ दग्निस्स गृहं किं ते मुक्तस्य गृहेऽप्यवतिनः ११ नापोऽपि पिबेत्क्रान्तिं भुंक्तं

त्वयाविभो ॥ ॥ गणेशउवाच ॥ ॥ उदरपरिपूर्णमेयांशुशक्तिश्चान्तिमे १२ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततःसर्वविदिवातंभुक्तंशुक्लहृजनाः ॥ निराशाभ्रमस्कं
 ल्पारुशदीनाविचिंतसः १३ संभाराव्यर्थतांयातानानाक्षिशार्थसंचिताः ॥ बुभुजुस्तान्धयदृष्टादंभिकाभक्तिवजिताः १४ येभक्तास्तेनिराहारास्तस्थुर्ध्या
 नपरायणाः ॥ एवंसेवेषुलोकेषुज्ञात्वाध्यानस्थितेषुसः १५ एकोनानास्वरूपामृदटाकाशइवस्फुटम् ॥ जलपूर्णेषुकुंभेषुरविर्नानायेक्षते १६ क्वचित्पयंक
 शयनःक्वचिज्जपपरायणः ॥ क्वचिदानरतःक्वापिभोजनायसमुत्सुकः १७ क्वचित्पाठयतिशय्यान्सांगेदंसहायकम् ॥ क्वचिव्याकरोतेशास्त्रक्वचिच्चपठतिस्व
 यम् १८ एवंनानास्वरूपैःसनानागृहगतोभौ ॥ अयमस्मद्वृथातःपूर्वमित्याभिमनिर १९ तैलमुद्वर्तनंस्नानंपूजनंभोजनंददुः ॥ एवंसेवैजहृषिकाशिराज
 समन्वितम् २० दृष्ट्वादेवंपरमयासुदासाधुविनायकम् ॥ पुपूजुर्भोजयामासुर्द्विजान्सुहृद्गणानपि २१ पंचासत्तंचपक्वाद्व्यंजनंपायसौदनौ ॥ अन्यद्विचिकरं
 सर्वेषुभुजुस्तेयथालचि २२ एवंद्विजेषुदेवेषुकाशिराजेसुहृत्स्वपि ॥ आशीर्वसुसम्भाविष्टःकाशिराजोव्यपृच्छत २३ माययामुनिपुत्रस्यमोहितोनेकधाकृतः ॥
 राजोवाच ॥ विनायकोगतोभोक्तुंनानागृहइतिस्फुटम् २४ अयंनिकटेप्यास्तिकोनुमुंकेयुहेयुहे ॥ क्वचिच्चशिविकारूढेयातिभोक्तुंविनायकः २५ ग
 जारूढःक्वचिद्यातिहयारूढश्चकुत्रचित् ॥ एवंसेवेषुलोकेषुपूजाव्यग्रेषुबालके २६ तत्तत्तौनगरंरियातौतत्रतत्रविनायकम् ॥ अपश्यतांभुक्तवंपरावृत्यसमी
 यतुः २७ यत्रयत्रगृहेयातौतत्रतत्रविनायकम् ॥ निर्द्वत्यसकलनित्यापिपक्षार्थपर्यगच्छताम् २८ शयानंशयेनदिव्यमक्षयंतंफलानिच ॥ चर्वयंतंचतांबूलक
 चिदंथादिचर्चितम् २९ क्वचिन्नृत्यंपश्यंतंगणिकानागणान्वितम् ॥ क्रीडंतमैक्षैःकुत्रापिकचिद्विद्विबलेनच ३० नानालंकारसंयुक्तंदिव्यवस्त्रान्वितंक्वचित् ॥
 पठंतंचजपंतंचध्याननेतमपश्यताम् ३१ स्तूयमानंक्वचिद्वैक्तेस्तुवंतंजगदीश्वरम् ॥ दर्शयंतंविभूतिंस्वाभक्तयानिकशक्वचित् ३२ युवानंमयंतंस्वाग्नियोत्प
 तमनोरमाः ॥ चिकित्सयंतंवृद्धंचसेवंतरसमुत्तमम् ३३ रिगतंमक्षयंतंचष्टदंशुत्रचिदंगणे ॥ परिश्रांतंपिबंतंक्रीडाभिःकुंदुकादिभिः ३४ एवंतौशु
 धितौश्रांतौपर्यंतौगृहेयुहे ॥ सर्वत्रदृष्ट्वातंदेवंपरस्परमथोचतुः ३५ अत्रास्तिनिर्मलःशुक्लोब्राह्मणोनगरेशुचिः ॥ यावोभोक्तुंतस्यगृहेहस्यकुत्वातत्रजगम
 तुः ३६ तत्रापिसौगणगतोदृष्टस्ताभ्यांविनायकः ॥ नगरेनात्रभोक्तव्यंनतुशेषविनायकः ३७ इत्युक्त्वाबहिरायातौपुरोदृष्ट्वाविनायकम् ॥ तिर्यग्गति
 धरौमूत्स्वततोपिसमपश्यतां ३८ प्राच्यांप्रतीच्यांचदिशितमेवौसमततः ॥ अद्यश्चोर्ध्वसेवंगतंविनायकमपश्यतां ३९ विनायकस्वरूपंचतौपुनर्विश्वरू
 पिणं ॥ सर्वविनायकमयंमस्तुमात्रमपश्यतां ४० अथाभावयतांशंविष्णुतौभ्रशविस्मिन्तौ ॥ अपश्यतांहृदितातंचतंचविनायकम् ४१ निमीलनयने
 चांतस्तमेवमुनिसत्तमौ ॥ उद्भाव्यनयनेचापिस्वांतंनमपश्यतां ४२ किरिदिनंकुडलिनंमुकामालांबरांगदं ॥ कटिसूत्रेणहेमनसुद्रिकाभिश्चभूषितं ४३ सिं
 हारूढंशंभुजंमिद्विबुद्धियुतंशुभं ॥ भालचंद्रमृगमदतिलकंनगभूषणं ४४ मूर्धकोटिप्रभंसंह्रिस्थितिसंहारकारिणं ॥ त्वक्त्वाभेदतत्त्वविदौनेमतुश्चर

णांबुजं ४५ नुतःस्मपरयाभक्त्यादेववेविनायकं ॥ तस्यैवकरुणाप्राप्तप्रबोधैर्वातौतुमुनीश्वरौ ४६ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेविनायकभोजनकथननामच
 तुर्विंशतितमोऽध्यायः ॥ २४ ॥ तावूचतुः ॥ सर्वेषांकारणानांत्वंकारणंकारणातिगः ॥ ब्रह्मस्वरूपोब्रह्मांडकारणव्यापकःपरः १ पासीदंष्ट्रजसेविश्वंमे
 वहर्सेनव ॥ नानारूपैरूपस्त्वनानामायाबलान्वितः २ त्वमेवंपचभूतानियक्षगंधर्वराक्षसाः ॥ कस्त्वांस्तौतुसमर्थःस्याच्चराचरस्वरूपकं ३ नेतिनेति
 ब्रवीतिस्मत्वहूपाज्ञानतःश्रुतिः ॥ आवांविमोहितौज्ञातुंनेशाथेरुपमुत्तमं ४ महिमानंजानीवोनेकरूपस्यतेविभो ॥ कृतकृत्यैभक्त्याददर्शनात्स्वःप्रभो
 धुना ५ नानावतारैर्भूआंरंहरसेनंतशक्तिः ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंतयोःस्तुतिंश्रुत्वाप्रित्याप्रोवाचतावुभौ ६ विनायकोबालरूपीकौतुकीमायिकोपि
 च ॥ तत्त्वज्ञौमत्प्रसादाच्चसर्वज्ञौचभविष्यथः ७ एवंदत्त्वावरंदेवस्तत्रैवांतरधीयत ॥ ततस्तौसूतिमत्तुलंछत्वासम्यग्विनायकौ ८ कृत्वाप्रासादमतुलंछ
 कांचनसंयुतं ॥ स्थापयामासतुरुभौसनकश्चसनंदनः ९ आख्यांचचक्रतुस्तस्यावरदंगंविनायकः ॥ गणेशकुंडमितिचक्रंतंताभ्यांसरोवरं १० अत्राज्ञा
 त्वापूजयेद्योवदंतंविनायकं ॥ सकामानखिलांप्राप्यभुक्त्वाभोगाननेकशः ११ अवाप्यपुत्रानपौत्रांश्चविद्यामायुर्यशोमहत् ॥ धनंधान्यशश्चापितत्त्व
 ज्ञानंचशाश्वतं १२ अंतैविनायकंधामयातिनास्त्यत्रसंशयः ॥ कउवाच ॥ ॥ यत्रदेवाःसगंधर्वयक्षाश्चाप्सरसांगणाः १३ दृष्ट्वासंपूज्यदेवशंतत्रैवांहि
 ताःक्षणात् ॥ संप्राप्तिस्मर्यैतौचजग्मतुर्दिवमुत्तमं १४ काशिराजोपितत्रैत्यसामात्यःसप्रजस्तुतं ॥ नानाद्रव्यैरलंकारैर्वस्त्रैरुचावचैरपि १५ पक्वाहै
 श्वाप्यनैकैश्चफलैर्नानिविधैरपि ॥ रत्नैर्मुक्ताफलैःपुष्पैर्दक्षिणाभिरनेकशः १६ पुपूजपरयाभक्त्याब्राह्मणैःसहमंत्रतः ॥ ब्राह्मणान्पूजयामासवस्त्रालं
 कारकांचनैः १७ आशिषःपरिष्टद्वैवनगरंपुनरागमत् ॥ तथैवताःप्रछतयःपुपूजुस्तंविनायकं १८ तथैवब्राह्मणान्पूज्यजगद्गुराशिषःपराः ॥ ततःप्रजास्तं
 पुपूजुर्थथाशक्तिविनायकं १९ सर्वैतेहृष्टमनसःपुंरप्रविविशुत्ता ॥ इतितेसर्वमाख्यातंविनायकविचिष्टं २० सर्वपापहरंपुण्यकिमन्यच्छेत्तुमिच्छसि ॥
 ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ श्रुतंचरित्रंशुक्लस्यशुक्लभिक्षारतस्यच २१ धातुस्पर्शविहानस्यगृह्यातोविनायकः ॥ भुजैर्दशभिरादायद्योदनंशथिलं
 जलैः २२ जग्ध्वात्यक्त्वाश्रमंतुमोदारिद्र्यंचव्यनाशयत् ॥ दत्तंगृहंतुशुक्लस्यशक्रस्यनगराद्वरं २३ संपदोपितादत्तायाःसंतिह्यलकाधिपे ॥ स्वरूपं
 चतथादत्तंयन्नास्तिमकरध्वजे २४ ज्ञानंतस्मैतथादत्तंयन्नास्तिचतुरानने ॥ अत्रकिंकारणंब्रह्मंस्तन्मेव्याख्यातुमर्हसि २५ ॥ कउवाच ॥ ॥ सम्यक्
 पृष्टत्वाव्यासपरमेशकथायतः ॥ पुनातिप्राश्निकंश्रोतृन्वक्तारंअकितःश्रुता २६ मनोमहिस्थितंवल्लुंतत्पृष्टंहित्वयाविभो ॥ सम्यक्तेहंवदिष्यामिभक्तिग
 म्यस्यचेष्टितम् २७ सर्वज्ञःसर्वदर्शीचिसर्वगःसर्वचिंतविद ॥ भक्त्यैवतुप्यतेद्वोयोवाहितोषकारणम् २८ भक्त्याहृतंपलाशंचजलंपुष्पंमनोहरम् ॥ तेनै
 वपरितुष्टोसात्मानंचप्रपच्छति २९ दूषेनेहलथावापिलज्जयापिपरस्यवा ॥ महाधनंमहावितंरत्नानिबिबिधानिच ३० कांचनंराजतंमुकादत्तंसंवैद्यथाभवे

त ॥ शमीपत्रेण तुष्टोऽसौ व्याधायादासलोक्ताम् ३१ प्रसंगतोऽपि दत्तेन भावकृत्वा दृढं हृदि ॥ अनायासेन लब्धेन तस्माद्वाक्तिरिषीसी ३२ ॥ इति श्री
गणेशपुराणे उत्तरखण्डे बालचरिते भक्तिप्रसाकथनं नाम पंचविंशतितमोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॥ ध्रु ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ किं कर्म कृतवा
न्यायः कथं पत्रं समर्पितम् ॥ किं नामासकथं प्राप्ताः सालोऽयं तद्दृश्यमे ३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ विदुर्मदेशेन गरमदिषाख्यं बभूवह ॥ विख्यातां त्रिषु
लोकेषु कुबेरनगरोपमं २ भीमो नामाभवद्व्याधो नगरे मांसविक्रयी ॥ प्रेषां दोषकथनेन दोषपद्यपि वर्तते ३ प्रश्ने छते तु वक्तव्यो याथाव्याद्वा मत्सरात् ॥ सभी
मो दोषबहुलो बाणकोदंडवाचने ४ शरपूणेऽपि खड्गो चापं विभक्तशस्त्रिकां ॥ अवयवैर्माणि नान्यत्कुटुंबशरणरतः ५ पथिका न ब्राह्मणां श्यापि निंदयानि
र्जनवने ॥ कदाचिन्नगरे तस्मिन्समारब्धो महोत्सवः ६ प्रातरे वनं यातो बहु मांसं निघृक्षया ॥ विक्रयेच्छुद्धं व्यलुब्धोऽकुटुंबस्यापि पोषकः ७ जवानमृगयूथां
स्तान्मांसं भारयतुः पुरं ॥ यावद्व्यविशते तावदागतो राक्षसो महान् ८ मनुष्यगंधदृष्टोऽसौ यैतस्यां तिकंक्षणात् ॥ पिशाक्षो नासतः पिंगनेत्रः सर्वभयंकरः ९
मनुष्यश्चापदाशीसदुष्पूरद्वहव्यभुक् ॥ चक्रे पेस च तद्दृष्ट्वा व्याधो भूमावथापतत् १० पतितानि च शस्त्राणि त्रैत्र्याच्छादिते बलात् ॥ उन्मील्य नयने
पश्यच्छमीदृक्षसमीपतः ११ आरुगेहचभीमस्तं राक्षसोऽपि सभारुह ॥ तावद्विक्षेपशाखांसतस्त्रवायुनेरितम् १२ यथातगणनाथस्य वामनस्थापितस्य ह ॥
मस्तके तेन तुष्टो सावुभ्यां पूजितः स्फुटम् १३ वामनाय वरान्दातुं स्फुटो यो भूद्वज्जननः ॥ बलिं विजेतु कामाय कश्यपस्यात्मजायसः १४ अत्यंतं तु
प्यते देवो दुर्वयाचशमीदले ॥ रत्नां च न संयुक्ता दिव्यवस्त्रसमन्विता १५ दूर्वाकुर्विना पूजानि फलाजायते नृणां ॥ शमीपत्रे गवासास्यात्सफला
नान्यथाक्वाचित् १६ यज्ञदानव्रतैरन्यैस्तपोभिर्नियमैरपि ॥ तथानम्रियते देवकाचैर्न रत्नसंचयैः १७ दूर्वाभिश्च शमीपत्रैर्यथासुप्रियते विभुः ॥ तयो
स्तुष्टो देवदेव प्रेषयानमुत्तमम् १८ स्वरूपधारिभिर्युक्तं किं करैर्निजलेकतः ॥ तेषां निरीक्षणं ब्रह्मापापपर्वतराशयः १९ कृपया च गणेशस्य तयोराक्ष
समीमयोः ॥ यथाशिकणसंपर्कश्च यत्ते दृणपर्वताः २० त्यक्त्वा देहोऽदिव्यदेहौ गृहीत्वा यानमास्थितौ ॥ दूतैः संपूजितौ नाना वस्त्रभूषाविलेपनैः २१ नाना
वादिना निर्वर्षैः स्त्रीगंधध्वजैः सह ॥ नीतौ तौ देवनिजकेने मतस्तौ विनायकम् २२ अशेषपणिनिर्मुक्तौ प्रापतुस्तौ सारूपां ॥ आकल्पं स्यापि तौ तेन गणेन निज
स्थले २३ एवं भावप्रियो देवः प्रीयते भक्तिभावतः ॥ तथैव मुष्टिमात्रात्सं तुष्टो भूद्विजस्यसः ॥ शुक्लस्य प्रदोऽदिव्यमलकासदंशुहम् २४ तस्माद्दूर्वाशमीपत्रे
र्विना पूजादृष्टा भवेत् ॥ नमस्तस्यादां भिकया पूजया प्रीयते तथा २५ यथाभवेन कृतया स्वल्पया सौभजननः २६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे भीमरा
क्षसमोक्षणं नाम षड्विंशतितमोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॥ ध्रु ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ ॥ पूर्वजन्मनि व्याधोऽसौ कज्जालिद्विषसोऽपि सः ॥ किंशीलः किं समाचार

१ मादोशाख्यमिति पाठः । २ चिच्छेदेति पाठः ।

रतन्ममाचक्ष्वनाभिज १ अनुष्ठानं कृतं तेन वामेन कथं प्रभो ॥ कथं तस्मै वरोदत्तो गजाननस्वरूपिणा २ लोकोगणेशस्य कथं पृथगन्यत्र तिष्ठति ॥ कथं शमीप्रि
 या तस्य सर्वमेतद्ब्रूदाशुमे ३ ॥ कउवाच ॥ शृणु वक्ष्यामि ते सर्वं यद्यत्पृष्टं त्वया मुने ॥ राजासीत्पूर्वजनुषिसव्याधो वेदपारगः ४ सर्वशस्त्रप्रवक्ता च सर्वलक्षणल
 क्षितः ॥ यज्वा विनीतोऽहीमांश्च देवतातिथिपूजकः ५ गजाश्चरथपत्नीनां सख्या यस्य न विद्यते ॥ दाता शूरश्च मेधावी समृद्धो मेधवानिव ६ ध्वजश्च शत्रुजिघ्रस्य
 प्रधानौ बुद्धिमत्तरौ ॥ यतो धीरक्रुतः कात्थोगिरापतिरिप्सुटम् ७ यौ तौ क्षितिलेजे तु समर्थौ शस्त्रतेजसा ॥ पत्नी सुलक्षणा स्यासीदनाम्ना च मदनवती ८ प
 ति व्रताथर्मशीलामुसुखी सर्ववेदिनी ॥ न तया सदृशी काचिन्निषुलोकेषु कामिनी ९ दीनानाथ वृद्धजने कृपा लुरतिथिष्वपि ॥ यजतोर्दत्तो रवेरन्तयोः पूजेन सता
 म् १० तयोर्वृत्तेन तु पुष्पैराजानपदाजनाः ॥ अमित्रा अपि पृष्टं हन्ति षड्गुणान्साधुसंमता ११ एवं स पुण्यकीर्तिः स न शशास प्रथिवीमिमाम् ॥ बहु संवत्सरं
 देवावकालार्धममुपेयवान् १२ मरिष्यमाणश्च क्रेसांगो सहस्रं यथा विधि ॥ महादानान्यपि ददौ दशाष्टौ चेतराणि च १३ मृतो स्मिन्नगरं सर्वाशुशोचन्नृपति तदा ॥
 अपुत्रत्वात्सहैवास्य पत्नी सहर्तिययौ १४ मंत्रिणौ सर्वसंस्कारान्कारयामास तु द्विजैः ॥ एकादशहेतुना दानानिभक्तिः १५ गते मासे मन्त्रयतो राज्याहं कुलं
 नरम् ॥ धीमंतं सत्त्वसंपन्नं शूरं सत्यपराक्रमम् १६ दुर्धर्षस्य सुतं स्य दयादस्य महाबलम् ॥ क्षेत्रजं सांबनामानं राज्ञा शिष्टं च तावुभौ १७ अमात्यौ निश्चयं कृत्वा राज्यं
 दातुं तु तस्य ह ॥ पौरजानपदान्सर्वान्ब्राह्मणान्परिपृच्छ च १८ शुभे मुहूर्ते लभे च नानां भारसंचयैः ॥ कारयामास तुरुआविषे कं द्विजैः सह १९ ॥ मुनि
 र्वाच ॥ कथं क्षेत्रात्समुत्पन्नः किजातीयः पितामह ॥ स सांबस्तन्ममाचक्ष्व सर्वज्ञोऽसि कृपानिधे २० ॥ कउवाच ॥ दुर्धर्षेण कृता यत्नाः पुत्रार्थं बहुधा मुने
 ॥ न च जातः सुपुत्रोऽस्य दुष्टद्वयुतस्य ह २१ तस्य पत्न्या प्रमदया कैवर्ता सक्तचित्तया ॥ जनितः सुमुहूर्ते स न ज्ञातो जारजस्त्विति २२ यां वतिराजाचिह्ना निता वति
 ददतु श्रुतौ ॥ निवेद्य कोशसहितं सर्वं राज्यं सराष्ट्रकम् २३ अमात्यपदं निष्ठातौ जाता वास्तां यथापुरा ॥ सराज्यं प्राप्य दुष्टं सुतोमतः श्रियामवत् २४ स्त्रीयां सम
 दिरासको मतोगज इवालयः ॥ दुराचारस्तो नित्यं नयमार्गपरः सुखः २५ आदाय धनिनां सर्वं धनं तान्निवृत्तः ॥ अपमानं च काराशुब्राह्मणानां सतामपि २६
 बहिश्चकार तान्सर्वान् द्यातिमाच्छिद्य सांतिम् ॥ शिष्टः स्मप्रकृती नीतिनतद्वाक्यं समादे २७ वारं वारं यदा तौ तं शिष्टः स्मकरुणा युतौ ॥ अमात्यौ स बंधाशुनिग
 डाभ्यां रूषान्वितः २८ शिक्षापयतौ पितरौ तस्य तं दुष्टं दुस्तम् ॥ यत्पसादात्त्वया प्राप्तं राज्यं निहतकंटकम् २९ विनिग्रहं कथं साधोस्तयोस्त्वं कुरुष्वेखल ॥ अना
 दत्य तु तद्वाक्यं पीयूषमिव पामरः ३० शृंखलाभ्यां निबद्धौ तौ कारागारे ध्येवास्यत् ॥ अतिदुष्टो दुष्टबुद्धिनामा भूतस्त्वानि शम् ३१ तमेव स चिं वंचक्रे दत्वा शंकां
 च नंगजम् ॥ रत्नानि दिग्व्यासां सिरां कवास्तरणानि च ३२ दासीदासानं सत्त्वात्ताम्रपानान्यन्नचनारिकम् ॥ न करोत्यस्य वाक्यं यस्तस्य छेत्स्ये शिरो बलात् ३३
 इत्युक्त्वा सर्वलोकेषु सांबोतः पुरमाययौ ३४ ॥ इति श्रीगो० उ० बालचरिते समाप्तिर्वांशितमोध्यायः ॥ २७ ॥ कउवाच ॥ सराजकार्यं कुरुते स्वयमुक्ते वरस्त्रियः ॥

राष्ट्रेष्टृणोतिरामासोऽपतिवासपतिं तथा १ बलादानयते भोक्तुं हतां हृदा मापि ॥ नवागणयते ज्ञातिभेदं विषयलंपटः २ याचो व्रतकुचानरितस्य दृष्टिपथगता ॥
 तामालिङ्गस्य सौकामिचुंबतीमांयभृत्यपि ३ परद्रव्याणि गृणहातिस्त्रिधापि स बलात्पुनः ॥ सोपिता दृग्गुणो मंत्रिदुष्टबुद्धिपथैरतः ४ एवं दुराचारैरतौ न कन्यां न च मा
 तरं ॥ नवर्जयंतः संभोगे भगिनीमपि निर्दुर्गौ ५ न ब्रह्महत्यां मनुतो न स्त्रीबालवधं तथा ॥ एवंपापसमाचारौ पापस्य पर्यवता विव ६ आस्तामुभौ दुष्टबुद्धिराजामात्यौ
 सुदुःसहौ ॥ न ब्राह्मणो यतिर्वीरपितृद्वेष्टातिभिः क्षितुं ७ न राष्ट्रेनामतस्यापि गृहं हातिप्रकृतेरपि ॥ एकदा मृगयार्थं तौ यातः स्मगहनं नवं ८ व्रततः स्ममृगयार्थानि पक्षि
 यूथान्यनेकशः ॥ तानि प्रापय्य नगरमश्वा रूढौ स्वयंपुनः ९ वैनायकं महार्थानपथितौ परशयतः स्मह ॥ यस्मिन् विराजते मूर्तिर्जौर्णवैनयकश्च शुभा १० स्थापिता
 रामपित्रा सा पुत्रार्थं कुर्वता तपः ११ भक्त्या साक्षात्कृतो यत्र देवो विनायकः १२ दशाक्षरेण मंत्रेण ध्यायता बहुवासरं ॥ दत्त्वा तस्मै वरान् देवो विदधे वा छित्तानपि १२
 ततो वसिष्ठहस्ते न तेनैयं स्थापिता दृढा ॥ वरदेति च नामास्या वसिष्ठेन कृतं ततः ॥ अस्य दर्शनं तोनृणां पुरुषार्थार्थं श्रुतं विधाः ॥ स्मरणात्पूजनाद्वापि सैस्स्य तेनांत्रं शयः
 १३ एवं वसिष्ठवाक्येन स्थानं तद्विपप्रथे ॥ गणेशभजनेनास्य स्मरणेनार्चनेन च १४ रामलक्ष्मणभरताः शत्रुघ्नसाहिताः सुताः ॥ जाता लोकेषु विख्याताः सर्वे
 ज्ञाः शूरसंमताः १५ एवं दृष्ट्वा महारम्यं प्रासादं राजनिर्मितं ॥ उत्तरेतुरचपृष्टाद्वाजामात्यौ पुपूजतुः १६ पत्रैः पुष्पैर्नैव मनुस्तं सर्वपापहरं विमुं ॥ प्रदक्षिणीकृत
 त्यविभ्रुमीयतुः क्षणमात्रतः १७ एतदेव परंपरं यदैवा ज्ञातं तयोस्तदा ॥ एवं पापसमाचारैराप्यं कृत्वा यथमम्रतुः १८ बध्वा पापार्थं मय्यदूतैर्नैतौ तौ शमनांतिकं ॥
 चित्रगुप्तं समाहूय प्रच्छस्य शुभाशुभं १९ तेनोक्तं तयोरास्ति पुण्यलेशो रवेः सुत ॥ पापानां गणनानास्ति दूतं शिवेदमब्रवीत् २० बध्यतां बध्यतामेतौ लोह
 दंढेन पात्यतां ॥ कुंढे वीचिमये पांक्तिः सहस्रपरिवत्सरात् २१ एकैकस्मिन् क्रमेण तौ कुंढेभुक्त्वा वधसंचयात् ॥ क्षिप्यतां मृत्पुलेके च नीचो निगतावुभौ २२ ज
 नयोः पुण्यलेशोऽस्ति दूताः शृणुत तत्कृतिं ॥ प्रसंगादर्थितो दृष्टो देव आभ्यां गजाननः २३ तेन पुण्येन सोप्येता बुद्धिरप्यति तत्र वै ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं दूतैर्बद्धौ
 हतौ दृढं २४ कुंभीपाकेशोऽपि तोदं निरयैरवेपितौ ॥ निक्षिप्तौ कालकूटचक्रमशः शतवत्सरात् २५ तामिस्त्रे च धत्तामि संपूय शोणितकर्म मे ॥ कंटके दुक्षतां
 गौतौ संतप्तौ तत्र वा लुके २६ विक्षतौ कृमिभिस्तत्र शृशं सूचिमुत्सृज्यौ ॥ अपि पत्रधने घोरे तो नितान्तावुभावपि ॥ २७ ॥ यत्र शस्त्राभिघातेन नर्भमिद्यतिता
 पिनां ॥ ततस्तप्तशिलायां तौ निष्पिष्टौ घनघाततः २८ भुंजतौ नरकानेकैर्विशतिर्बहुवासरं ॥ नहुः खंशक्यते वकुंशेषोऽपि तस्योः २९ एवं कति सहस्राणि
 भुक्त्वा भोगाननेकशः ॥ निस्तीर्णो भोगौ पापशेषेण भुवमागतौ ३० एको जातः काकयो नौ कौ शिको भूयसरोरपि च ॥ तत एको दुर्दुरो भूदपरः सरदो भ्र
 वत् ३१ तत एको विषधरो परो भूदृश्चिकोऽपि च ॥ तत्रापि कुर्वतः पापनालौ कान्दिदं शतः ३२ यत्राजरो यो नौ जातौ न कुलसूक्तौ ॥ दृक्कं ब्रूक्यो यो नौ
 जातौ धोदकगर्दभौ ३३ ततश्च गजौ जातौ ततो न क्रममहाद्वयौ ॥ ततो व्याघ्रगौ जातौ ततो ह्यश्वमहाहिषौ ३४ एवं नाना यो निगता जातौ चांडालकीटकौ ॥

राक्षसीभिल्लयोर्नौततश्चातिसमीयतुः ३५ पिंगाक्षोदुर्बुद्धिरितिनाम्नाख्यातौचभूतले ॥ आजन्मकृतपापस्यकथ्यतेबहुदोषता ॥ ३६ ॥ यदाताराजप्रकृ
 षिआ स्तांपापरतौपुरा ॥ एकंपुण्यंतयोरासीन्मृगयायांप्रसर्पतोः ३७ विनायकस्यनमनं दर्शनंचप्रदक्षिणा ॥ अर्चनंफलपुष्पाद्यैस्तुष्टआसीद्भजाननः ३८
 ॥ अगाधंतत्तयोःपुण्यमासीतज्जन्मसंचितम् ॥ यदापुराराक्षसोसौभीमंभक्षितुमागतः ३९ सआरूढःशमीदृक्षंतत्पत्राणिचमस्तके ॥ पतितानिगणेशस्यतु
 ष्ठेभूत्सद्वयोरपि ४० दिव्यदेहतयोर्दत्त्वास्वर्लोकांप्रापयद्दिमुः ॥ एतत्तेकथितंपूर्वजन्मकर्ममयातयोः ४१ ॥ शमीपत्रार्चनोदेवतुष्टेभूत्सगजाननः ॥ यथाय
 र्थापितस्तेनवामेनतदप्यहम् ४२ कथयामिमुनेसर्वतदनुष्ठानमेवच ॥ यथाचगणनाथोस्यप्रसन्नोवरदोभवत् ४३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेबाल
 चरितेभीमराक्षसयोर्जन्मवर्णनंमज्जाविंशतितमोऽध्यायः ॥ २८ ॥ कउवाच ॥ मयाज्ञातःकश्यपोसौमृष्टिनानाविधांकुरु ॥ सविनोतोमहाज्ञानीभूतभव्यभ
 विष्यवित् १ अतिवैश्वानररवितेजाःसुतपसांनिधिः ॥ मृष्टिसामर्थ्यसंप्राप्तौतपासुमहतपः २ षडक्षरेणमंत्रेणध्यात्वादेवंगजाननम् ॥ दिव्यवर्षसहस्रांते
 सदेवोवरदोभवत् ३ ईप्सितानस्यसर्वान्सद्दानानावरान्शुभान् ॥ ततोसौमनसायद्यदकल्पयत्तलाघवात् ४ ततदग्रेपश्यतिस्मिन्वरदानप्रभावतः ॥
 चतुर्दशसुपत्नीषुऋतुदानादनेकथा ५ चकारतेजसासर्वजगत्स्थावरजंगमं ॥ तामुश्रेष्ठेचद्वेपत्न्यौदित्यदितितीनामतः ६ अदित्यापितपस्तमंविष्णुप्री
 णनहेतवे ॥ संवत्सराणामयुतंततस्तुष्टोजनार्दनः ७ जगत्याःपालनायासौधर्मसंस्थापनायच ॥ शक्रादितस्तुतानांचदुष्टानांनिग्रहायच ८ पुत्रतामग
 मत्स्यास्तथापूर्वप्रसादितः ॥ अथसास्वामिनंप्राहदितिहोमायसादरं ९ ऋतुंमेदेहिभगवन्बोधतेमदनानलः ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यामुनिस्तांप्राहसादरं
 १० अयंकालोघोररूपोहोमकालउपस्थितः ॥ क्षणमाचर्यैर्यत्वंपश्चाद्रस्येत्ययासह ११ अस्मिन्कालेभवेदुष्टमपर्यदेवधर्मधुक् ॥ इतिस्वामिवचः
 श्रुत्वाहस्तेधृत्वानानामतं १२ उवाचरक्तनयनादग्धुकामाजगन्नयं ॥ इदानीमेवमेवांछानकृताचेत्तत्त्वयामुने १३ देहत्यागंकरिष्यामिविबलमदनाग्नि
 ना ॥ यथातथास्तदैवान्मेअपत्यंदेवधर्मधुक् १४ इतितद्वचनंश्रुत्वाशराणागतवत्सलः ॥ ददाष्टतुंदातस्यैहोमंस्नात्वाचकारह १५ ततश्चास्याःसु
 तोजज्ञोहिरण्याक्षोमहाबलः ॥ हिरण्यकशिपुश्चोभौचेरुस्तपउत्कटं १६ पंचाक्षरंमहामंत्रंपितुस्तौबहुवत्सरं ॥ एकांगुष्ठस्थितौवायुमात्रभक्षोसव
 लिमकौ १७ अथाययौमहादेवोवरदांतुंरूपानिधिः ॥ तुष्टवतुस्ततस्तौभक्त्यादेवंत्रिलोचनं १८ कृतंजालिपुटौचोभौप्रणिपातपुरांसरं ॥ यथाश
 क्रियथाज्ञानंतददर्शनंस्फुरन्मती १९ योदेवोवृषवाहनोदशभुजश्चंद्राईनागांचितोनाना रूपगणैर्गिरिर्द्रतनयायुक्तोजत्कारणं ॥ योव्याघ्राजिनकृतिमां
 स्त्रिनयनोयःशूलधृक्कामाहोभेकेच्छापरिपूरणैकनिलयोधर्मोभक्षप्रदः २० इतिस्तुत्वामहादेवसर्वव्यापिनमीश्वरं ॥ नमश्चक्रतुर्देवंभक्तवांछामुरह
 मं २१ तावुवाचततस्तुष्टेवृणुतंवरमित्यसौ ॥ वृणुतस्तौवरादेवादृष्टतियक्षरक्षसः २२ किन्नरैर्मनुष्यैःपिशैचैश्चाराणादिभिः ॥ नशस्त्रैर्ना

द्रंशुष्कैश्चजंतुभिर्जलजैरपि २३ स्थावैर्जगमैरन्यैर्नर्दिनानिनाशुच ॥ नष्टधिव्यानचचाकाशेनांतरालेतयोषसि २४ तथेतितावुवाचेशस्तथावांतर्द
 धेहरः ॥ तदैवतावजयतारिदसीचरसातलं २५ देवस्थानानिसर्वाणिबलादाकम्यतौस्थितौ ॥ हिरण्यकशिपोजतिःप्रहोदोनामनमतः २६ त
 नयोविष्णुभक्तैषुगरीयांचंशंकटकः ॥ जपन्नारायणदेवापित्रासंताडितोऽश्वरां २७ अनेकयातनायांसराक्षितोनेकधामुना ॥ जलेस्थलेविषादमेवि
 ण्णुनकरुणावता २८ हिरण्यकशिपुःसायंसर्वलोकभयंकरः ॥ नारसिंहेनवपुषानलैरसविदारितः २९ वारहणेहतःपूर्वादंष्ट्रयावयवधातदा ॥ विरोचनः
 सुतस्तस्यबलिस्तस्याभवत्सुतः ३० विरोचनःसूर्यभक्तोमुकुटप्रासवांस्ततः ॥ ऊचिवास्तंचसमाश्वःपरहस्तोयदास्पृशेत् ३१ मुकुटस्यतदाखंडोसोभिविताना
 त्रसंशयः ॥ ससूर्यवरदानेनचेक्रिभुवनंशे ३२ च्युतस्थानास्ततोदेवाजच्युतंशरणंययुः ॥ सचिंतामहतीकृवाणिश्चयंनार्थाध्यगच्छत ३३ ततस्तेनधृतंरु
 पंसर्वयोषिद्वरंस्त्रियः ॥ तेनंतरमयामासबहुकालंविरोचनम् ३४ ततःसुरतंकटमुद्यतोभूकुबुद्धिमान् ॥ ततस्तंसुदतीप्राहमर्कवासनास्तिभोः ३५ जभ्यंगं
 कुरुपूर्वैवंततोहिरस्यसेमया ॥ इतिश्रुत्वास्तद्वाक्यंकायामासक्तोन्वमोदत ३६ उत्तार्यमुकुटंसाथमूर्ध्नितैलंव्यमर्दयत् ॥ सतदाशतच्छूर्णोभूत्तत्सारूप्यंसजासवान्
 ३७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेबालचरितेविरोचनवधोनामएकोनत्रिंशोऽध्यायः २९ ॥ कउवाच ॥ बलिस्तुहरिभक्तत्वाद्वाक्किंचिदन्वतप्यत ॥ वेदेदंग
 विप्राज्ञाःसर्वशास्त्रविशारदः १ परनिदापरद्रव्यपरद्रोहपराद्रुखः ॥ दातायज्वामानयितामान्यानांपरमादरादंगच्छन्वदम्बपत्रभुंजंतिष्ठन्नपिजपयिबन् ॥
 ध्यायतिस्महरित्यभक्त्यासंस्थिरचेतसा ३ एकदाशुकमादूयपारपूज्ययथाविधि ॥ पप्रच्छतंबलिनीतिशक्रोभुंक्तेमरावती ४ कथंचभागोनास्माकंआ
 त्वेवसततोस्थिते ॥ इतिमेसंशयंप्राज्ञछेत्तुमहस्यशेषतः ५ ॥ शुकउवाच ॥ तवपूर्वैरेतदर्थंछतंवैरंगिनंतरं ॥ सुरैःसाहमहाभागतेसेवेनाशमापिताः ६ देवै
 र्विष्णुसहस्रैस्तुनानामायाबलाश्रयात् ॥ त्यक्त्वावैरंभवान्साधुयजतांशतसंख्यया ७ तत्पुण्यस्यबलदंष्ट्रपदपूर्णमवाप्स्यसि ॥ बलिरुवाच ॥ सम्यगुक्तंव
 याब्रह्मबीतिशास्त्रविशारद ८ साम्रोदानविधेर्भेदाजघन्योनियग्रहोमतः ॥ सोपिपुण्यबलात्सिध्येत्तस्मात्पुण्यदंभतं ९ ॥ कउवाच ॥ एवंसनिश्चयकृत्वाव
 सिष्ठादीन्समाह्वयत् ॥ श्रुत्वादींश्चमुनीन्पूज्यसुमुद्भूतेसमारभत् १० यज्ञमहासमभंमवादनंदकरंपरं ॥ सर्वेतेयज्ञकुंडानिप्राचीसाधनपूर्वकं ११ चक्रुश्चकार
 यामासुर्यज्ञसंभारसंचयान् ॥ वेदिकामण्डपादींश्चभूमिशोधनपूर्वकं १२ कृत्वाभ्युदयिकंश्राद्धंस्वस्तिवाचनपूर्वकं ॥ मातृणांपूजनकृत्वास्थापयामासुरादरात् ॥
 मंत्रैर्नानाविधैर्विप्राःसर्वामण्डपदेवताः १३ रेजातेदंपतीतत्रैतवस्त्रावलंकृतौ ॥ अमात्यराजसुहृदपौराणचगणैतौ ॥ १४ ॥ सम्मानितास्त्रियोपशयनग
 वाक्षस्तंमहोत्सवं ॥ अचारब्धाब्राह्मणास्तेपूर्वांगानिन्यवर्तयन् १५ आलभंतपशुवेदकल्पवाक्यानुसारतः ॥ तत्तेहेवायतनमंत्रैर्जुह्वतिस्मविधानतः १६ यज्ञ
 वादेचतुद्वारैरसर्वेषामनिवारिते ॥ आयांतियातिसर्वेपिपूजितास्त्रिविधाजनाः १७ विवदंतेमहावादेरेकतोविदुषांजनाः ॥ नृत्यस्यप्सरसोन्यत्रपठंतैवेदिकाःकुतः

१८ गायति वृष्णवाः शैवासुदृगतालवादनैः ॥ भुञ्जते ब्राह्मणाः स्वेच्छाभोजनं षड्भूतैश्चाचिव १९ कथयति कथानाना कथाः शृण्वन्ति मोदकाः ॥ एवं सुवितते य
ज्ञेवसिष्ठाद्यामहर्षयः २० वेसोर्धारां सुमहतीं पातयामासुराग्निषु ॥ उत्तरांगानि संपादयथेतौ स्थाप्य दंपती २१ कर्तुं चावृथ सानसर्वलोका विनियुः ॥ नाना
वादित्रानि चोषैर्वर्बददीरवैरपि २२ वेदघोषैर्बहुविधैः सामगानैर्हरिप्रियैः ॥ स्नात्वा गत्य हरि सोऽथ तोषयामास तान् द्विजां २३ अनेकरत्ननिचयैर्धनैर्वस्त्रैर्ने
कशः ॥ गोभिरश्वैर्जैर्गधैरिच्छाविषयपूर्णैः २४ एकोनशतमेव ते तस्य यज्ञानपारयन् ॥ शतयज्ञे समारब्धे शक्रश्चिंतां परां ययौ २५ कनीयांसं शरणं स्व
पदं शंशंकया ॥ क्षीरसागरमध्यस्थं शेषशायिनीं श्वरम् २६ मया संवाहितं पदं सेव्यमानं सुरैरपि ॥ गीयमानं नरे देवजीणा हस्तेन सादरम् २७ तुं
वरुणमुखैरन्यैरप्सरोगणकिन्नरैः ॥ अस्तौ दसौ हरिर्दृष्ट्वा तं हरिं स्वेष्टसिद्धये ॥ प्रणम्य संपुटं कृत्वा पाण्योर्भावेन सादरम् २८ ॥ शक्र उवाच ॥ नमो नंतं शक्तेन मो
विश्वयोनेन मो विश्वभर्त्रे न मो विश्वकर्त्रे ॥ नमो दैत्यहं त्रे नमो नैकरूपनमो सत्कवितार्थदायस्तु नित्यम् २९ ॥ कउवाच ॥ एवं स्तुत्वा ब्रवीदिदं न वासवो बलिबेष्टि
तम् ॥ बलिर्विरोचनसुतो विल्यातो भुवनत्रये ३० ग्रहीष्यति मम पदं मरवाच्छतगुणादयम् ॥ यावत्तस्य भवेद्वाणी सर्वज्ञातं तु विष्णुना ३१ तत ऊच्ये स भगवानि
द्रसंकटचितया ॥ मम भक्तो बलिः शक्रतपस्वी विजितेन्द्रियः ३२ तपसफलमेतेन भोक्तव्यं श्रुतिवाक्यतः ॥ न जायते तृथा कर्मणु भंवाय दिवा शुभम् ३३ साव
यिष्ये भवकायै स्थिरीकुरु मनोहरे ॥ ततः स गर्भतां पदे अदित्याजठरे विभुः ३४ सुषुवेन वमेमासि सादिति स्तनयं शुभम् ॥ प्रभया तस्य ते दीपानि अश्रुम
पागमन् ३५ स्नात्वा शीतजलेनाशुजातकर्म यथा विधि ॥ चकार कश्यपो धीमान् स्वस्ति वाचनपूर्वकम् ३६ कृत्वा पितृमहायज्ञमाट्टपूजनपूर्वकम् ॥ ददर्श बाल
कंपश्चात्प्राशयित्वा घृतं मधु ३७ ह्रस्वं धृगुलमूढानं लघुपादं बृहत्तनुम् ॥ दिव्यज्ञानसमायुक्तं दिव्यदेहं चतुर्भुजम् ३८ नानालंकारसंयुक्तं ज्ञात्वा विष्णुमथा
नमत् ॥ उवाच च प्रसन्नात्मा तपो वंशोद्य च क्षुषी ३९ ज्ञानं तथा श्रमोऽथ न्येधरस्वर्गो रसातलम् ॥ धन्यास्त्वहं शनदे ते सच्चिदानंदरूपिणः ४० ॥ ॥ कउवाच ॥
एवमाकर्ण्य तद्वाक्यमुवाच जगदीश्वरः ॥ अदित्यास्तपसा तुष्टः पुत्रत्वमहमागतः ४१ हर्तुं भूमां मनुजं येष कार्यं च साधितुम् ॥ इत्युक्त्वा प्राकृतो भूत्वारुद
स्तन्यं पापवथ ४२ नाम निष्क्रमणं कर्म च केन प्राशनं मुनिः ॥ दृतीयैर्चौलमब्दे संपंचमेव त्रयं चतुर्धनम् ४३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते वामनावता
तारककथनं नाम त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३० ॥ कउवाच ॥ वेदांश्च चतुरांगानां ध्यापयतं मुनिः ॥ एकास्मिन् दिवसे तां तं वामनः पर्यष्टच्छत ३ केनोपायेन देवानां प
दप्राप्तिं विष्यति ॥ भूभारहरणं तमेयथा वज्रकुर्महोसि २ ॥ ॥ कश्यप उवाच ॥ उपदेशं करिष्ये मिमं त्रस्यसिद्धिदस्य ते ॥ षडक्षस्य विघ्ने शतोषकस्य ममा
त्मज ३ तस्मिन् प्रसन्नो विघ्ने शो जगदस्थित्यंतकारिणि ॥ अनेकब्रह्मांडा विधौ सर्वकारणकारणे ४ सर्वकामाः प्रसिध्यन्ति तदर्थं यत्नमाचर ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥
एवमुक्त्वा ददौ तस्मै सुहूर्तं महामनुम् ५ तदैव चलितस्तस्मादाश्रमाद्वर्षसंयुतः ॥ प्रणम्य तमनुजं ज्ञाप्य जगाम तपसं शिशुः ६ भ्रमता ददृशे तेन विदुर्भस्थान

मुत्तमम् ॥ लताद्वयसमाकीर्णकासारपरिशोभितम् ७ तत्रपद्मासनं कृत्वा जजापतं मधुशुभम् ॥ षडक्षरं वर्षमात्रं निराहारोजितैर्द्रियः ८ निर्वाणतस्ततज्जा
त्वाविरासीस्त्रिबुदियुक् ९ मयूरवाहनो देवः शुंढादंष्ट्रविराजितः ॥ विलसद्दशदंष्ट्रारत्नमालाविभूषितः १० आशीविषलसन्नाभिर्निनालकारशोभि
तः ॥ आगतो दृढगर्भकं तं युर्वत्सापिवा दरात् ११ वामनस्तपोरोद्वह्यसर्वतोभोभिभाविनम् ॥ सर्वसिद्धिकरं देवसर्वविघ्ननिवारणम् १२ नुनवपरयाभतया
देवदेवं गजाननम् १३ ॥ वामनउवाच ॥ अव्यक्तं व्यक्तं हेतुं निगमन्तु तं सर्वदेवाधिदेवब्रह्मांढानामशंजगदुदयकरं सर्वदेवविघ्नम् ॥ मायातीतं स्वदेवं
स्थितिविलयकरं सर्वविद्यानिधानं सर्वशंखं सर्वरूपं सकलभयहरं कामदंकारूपम् १४ तं देविघ्नराजं विधिरसुनिभिः सेव्यमानं सनागैस्तेजोराशि त्रिसंयं त्रि
गुणविरहितं तत्त्वमस्यादिबोधयम् ॥ भक्तेच्छोपाते हं निजजनसुखदंतं तदबुद्धिप्रकाशं सांख्यैः स्तूयमानं सकलतनुगतं मुक्तिमुक्तिप्रदं तम् १५ ॥ कउवाच ॥
॥ इति स्तुतो देवदेवः प्रसन्नः प्राह वामनम् ॥ वरं वरय तुष्टो हं ये ते मनसि वर्तते १६ स्तोत्रेण तपसा चैव परितुष्टो ददां भित्तव ॥ वामनउवाच ॥ न ते स्वरूपं विदु
रज्जाद्या ब्रह्मर्षयो यस्य न कादिकाद्याः ॥ दृष्टोऽसि त्वं जगतामधीश त्वत्तत्त्वकमन्यं वरम ददाय च १७ अथापि ते वाक्यमिदं भयात्त्वा यच्चैव रंतं मननाथे हि ॥ प
राजयो मे न भवेत्कदापि कार्यसिद्धे विघ्नभयं न च स्यात् १८ उद्यतोऽस्ति बलिः शक्रपदमुक्तो बलवत् ॥ सचमांशरणया तस्तस्य सिद्धिर्यथा भवेत् १९ त
थादुरजगत्कर्तव्यं दुष्टोऽसि मे न व ॥ गजाननउवाच ॥ एतत्ते भवितुस्तत् सर्वस्मरणात्मनः सुव्रत २० सेरस्यं तिसर्वकार्याणि महानिचलवृत्तिच ॥ ॥ कउ
वाच ॥ एवमुक्त्वा गते देवे वामनो कारयच्छुभम् ॥ कारमरोपलजां सोऽथ स्थापयन्मूर्तिमुत्तमाम् २१ चतुर्भुजां त्रिनयनां शुंढादंष्ट्रविराजिताम् ॥ प्रसन्नकरिह
स्ताभ्यां भक्तानामभयप्रदाम् २२ स्मरणादर्शनाद्व्यानात्पूजनात्सर्वकामदाम् ॥ प्रासादं कारयामास रत्नकांचननिर्मितम् २३ तत्रैकं ब्राह्मणं स्थाप्य ग्रामं द
त्वाधनानि च ॥ त्रिकालं पूजन्तं स्य कारयामासेत न सः २४ आगतः स्वगृहं न त्वापि तं सर्वमब्रवीत् ॥ तपश्चतुर्फलं चाथ ज्ञं गुप्तमुपृच्छत २५ कश्यपेना
भ्यनुज्ञातो वामनो भद्रं ददधत् ॥ मूत्रकृष्णाजिनधरो मेखलीयज्ञमाययौ २६ हस्वाकृतिमुनिं निदध्नुः समुनयो विस्मितास्तदा ॥ नायं मुनिर्यतस्तेजो हृश्यते
परमाद्भुतम् २७ तं दृष्ट्वा परमायां तं बलिरुत्थाय सत्वरम् ॥ कोऽसि त्वमिति पप्रच्छ न त्वां तं कुत आगतः २८ किं वा छिंसि ददविभोऽपि तामाता च कस्तव
वसतिस्तव कुत्रास्ति तत ऊचे स वामनः २९ न स्मरोपेतं रौगजन्नार्थं विद्मि मां कुरु ॥ त्रैलोक्ये वसतिर्भस्ति याचे भूमिं त्रिभिः पदैः ३० मितं कर्तुं पर्णकु
र्दीशक्तिश्चेदस्ति दीयताम् ॥ ॥ कउवाच ॥ इति वाक्यं मुनेः श्रुत्वा हृदि ज्ञात्वा कृपायुतम् ३१ तं दत्तमुद्यतं भूमिभूचक्राव्यो बलितदा ॥ शुक्रउवाच ॥ न ब्रा
ह्मणो हरिरयं कपटं रूपमांस्थितः ३२ हरिष्यति त्रिभुवनं पद्मत्रयमिषेण तु ॥ मादीयतामस्य किंचिदिति सत्यं ब्रवीमिति ३३ तमुवाच महोदयो मूढकं

वदसेवचः ॥ हरिश्चद्विमुखो गच्छेत्सर्वमसुष्ठु तनयेत् ३४ अस्मात्पात्रिकमन्यत्स्यदस्मै दत्तमनंतकम् ॥ इत्युक्त्वा तं पुनः प्राह वामन नैदं यं पुंगवः ३५ ब्रह्मन्द
 तामयाभूमि संकल्पः क्रियतामिति ॥ वामनः प्राहराजानं संकल्पयितुमुद्यतः ३६ तावद्द्वारानि रुन्ध्वैव स्थितः शक्रान्यदेहतः ॥ ददौ शलाकांतपत्रे
 अग्नेत्रो बहिर्गतः ३७ ततः पाणितले तस्य वामनस्य जलं ददौ ॥ स्मृतवा गणेशं वष्टुधे वामनो हर्षनिर्भरः ३८ मूर्ध्ना क्रम्य स्वर्गलोके मेकमेकपादेन रोदसी ॥ पाताला
 न्यपरेणापि दत्तं तन्मस्तके परम् ३९ तत ऊचै बलिदेवा गच्छ त्वं धर्णीतलम् ॥ त्वां दिनाहं कथं यामीत्येवमाह बलिस्तु तम् ४० इत्याकर्ण्य वचस्तस्य पुनस्तं प्राह
 वामनः ॥ सान्निध्यं मम तत्रापि अविता त्वदनुग्रहात् ४१ इंद्रो मां शरणं यातः प्रियं कार्यं हितस्य मे ॥ तवापि मम भक्तस्य प्रियं पश्चाद्भविष्यति ४२ ऐ
 रपदे निवृत्ते स्य पदं दास्ये तवैव तत् ॥ ततो ब्रह्मा दयो देवास्तुष्टुर्वामनं विभुम् ४३ मुमुक्षुः पुण्यपर्वणि वाद्यानि ववहुः सुराः ॥ पुपूजुस्ते पिसर्वे च गुश्च
 न नृतुः परे ४४ ततश्चा तं दधे देवो वामनो नंत विक्रमः ॥ स्वस्वस्थानं गतं देवा यथा पूर्वमुदा न्विताः ४५ ॥ कउवाच ॥ ॥ एव तेन कृता मूर्तिर्विलया
 ता भूजगत्त्रये ॥ गजाननस्य देवस्य सर्वेषां कामदानुणाम् ४६ इत्येतत्कार्थितं सर्वप्रसंगाद्बलित्चेष्टितम् ॥ लाघवं वामनस्य अपि महिमा सुमुखस्य ह ४७ अदोषा
 स्येपुरे तेन स्थापितस्य महात्मना ॥ दशबाहोः आसिद्धस्य देवदक्षिणभागतः ४८ प्रियत्वं तस्य शम्भ्यास्ते कथयिष्ये धुना स्फुटम् ४९ ॥ इति श्रीगणेशपुरा
 ने उत्तरखण्डे बालचरिते एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ शृणुष्वा बहो ब्रह्मविंतिहासं पुरातनम् ॥ प्रियव्रताया कथय
 त्स्य मे व गजाननः १ ॥ ॥ गजानन उवाच ॥ ॥ शर्मापत्रस्य महिमा शृणुष्वा र्यमहाफलम् ॥ नयज्ञैर्न च दानैश्च ब्रतैः कोटिशतैरपि २ न जपैः पूजैर्न वा
 पि मम तोषस्तथा भवेत् ॥ न पद्मैर्नान्यकुसुमैः शर्मापत्रैर्यथा भवेत् ३ शर्मातिकर्तनो देवपापं नश्यति वाचिकम् ॥ स्मरणाभ्यानं संपादयति तस्मात्कायजंतथा ४
 नित्यं तत्पूजाद्व्यानां द्वंद्वनां चैव भक्तिः ॥ निर्विक्रमसायुष्यं ज्ञानं पापक्षयिपि च ५ वांछासिद्धिश्च पश्यं जायते नात्र संशयः ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ को
 सौ प्रियव्रत राजा किं शीलः कुत्र वा भवत् ६ कथं वै तस्य कथिता गुणाः शम्भ्या महात्मना ॥ एनं मे संशयं ब्रह्मदुरुपयानुदमुव्रत ७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ अ
 त्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनम् ॥ शंकरस्य च संवादं पादवत्या सह पुत्रक ८ ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ कथं शर्मा प्रिया देव सर्वज्ञ जगदीश्वर ॥ गजाननस्य मे
 शं संशयदिते मय्यनुग्रहः ९ ॥ शंकर उवाच ॥ ॥ शृणु प्रिये प्रवक्ष्यामि कथामेकां शुचिस्मृते ॥ यथा प्रिया गणेशस्य शर्मातिज्ञास्येत तथा १० प्रियव्रतो नामरा
 जा पूर्वमासीन्महामतिः ॥ सत्यबान्धर्मसंपन्नो धर्मात्मा शंसितव्रतः ११ तेजस्वी च वदान्यश्च वेदशास्त्रार्थतत्त्ववित् ॥ सर्वलक्षणसंपन्नश्च तुरंगबलाधिकः १२
 पालयामास पृथिवीं प्रजाः पुत्रानि वारसान् ॥ कीर्तिश्च प्रथमा भार्या प्रभातस्यापरा भवत् १३ धूर्तश्च कुशलस्तस्य प्रकृती संवभूवतुः ॥ कुशलैर्नीतिशान्ते
 बुधदाननपराक्रमौ १४ बुध्यापराक्रमेणापिरसासर्वावशीकृता ॥ सतुराजा वंशनीतः प्रभया तस्य भार्यया १५ कीदृते हर्निशं सोऽथ नानालंकारशोभया ॥

यौवनक्रान्तवपुषांरिभ्यातिरम्यया १६ क्षणमात्रंनसहोवयोगंस तयासह ॥ धिक्करोतिसदाज्येषांतद्वचोनशृणोत्यापि १७ रुषानिरोक्षतेतासतन्मृत्तचित्तयय
पि ॥ स्वयंनभाषेतैकिचिन्नगृह्णातितयापितं १८ ततस्तस्याभवत्पुत्रःप्रभार्यापतिसन्निभः ॥ जातकर्मचराजस्यकृत्वाधर्ममेकधा १९ नामचास्याकरोत्पद्मना
भिरस्थद्विजेरितं ॥ शुक्लपक्षेयथाचंद्रावष्टेसोपिबालकः २० बुद्धिमान्कुशलोयुद्धपितृतोप्यधिकोभवत् ॥ पंचमेतद्वधंचकारास्यपृष्टस्तदा २१ प्रियव्रतोम
हाबुद्धिर्द्विगुणमाधिपोबली ॥ पांचालराजकन्यासभार्यातस्याप्यमेलयत् २२ अतिवैभवयुक्तौविवाहंचक्रतुस्तयोः ॥ कदाचिदस्यसापत्न्येष्टादासात्वमापि
तां २३ पादसंवाहनंकर्तुमागताभर्तुसन्निधिं ॥ निपपातमहीपृष्ठेसपत्न्याचरणहता २४ दुःखितारुदतीणाजगामनिजमंदिरं ॥ कमहंशरणयायांकोमेदुस्वयंपा
हयेत् २५ सपत्न्यामानितायामेवत्रातास्याद्विरम्ययः ॥ स्मृतमात्रस्तुयस्नातद्रौपद्याकरुणानिधिः २६ यानैवमनुभतान्कोपमनुतोपतां ॥ अतोनजीवितेना
र्थशोषयिव्येकलेवरं २७ पिबेहालहलंवापिपतेवापींजलां न्वितां ॥ नमनोनिश्चयंयातितस्याविद्वलचेतसा २८ एतस्मिन्नंतरदेवाद्वेलोब्राह्मणोतमः ॥ पुरोहितः
समायातःसजगादगजाननीं २९ उपासनंल्लेशहंतीसर्वकायफलप्रदां ॥ सातदेवप्रपद्याशुमूर्तिमंदारनिर्मितां ३० गजाननस्यसंपूज्यस्नात्वाशुद्धिर्दिनेतुसा ॥ उपविष्टा
पूजयितुंपरमेणसमाधिना ३१ त्यक्त्वाहंहरिचोर्बातिजोयुक्तंपरशर्वि ॥ सर्वैःसंपूज्यतदेवदेवआदौगजाननः ३२ विचार्यमाणेपंचानांभेदौनैवोपलभ्यते ॥
योभेदेनेक्षतेचैतान्मयातिनरकारः ३३ एकएवपरानंदपूर्णोसौपरमेश्वरः ॥ स्वेच्छयापंचधाजातोलाकानुग्रहकारणात् ॥ एकएवपुमानयद्वत्पुत्रमातुलना
मभिः ३४ सासम्यक्षोडशभिस्तमुपचारैःपुपूजह ॥ दूर्वापुष्पैर्दक्षिणाभिर्नभस्कारैरनेकधा ३५ कृत्वाकरपुटंसातुष्टावजगदीश्वरं ॥ कीर्तिरुवाच ॥ त्व
मेवजगदाधारस्त्वमेवमवर्तकारणं ३६ त्वमेवब्रह्माविष्णुश्चबृहद्भानुस्त्वमेवहि ॥ चंद्रायमौवैश्रवणोवहणोवायुरेवच ३७ त्वमेवसागरानघोलोत्कुसुमसंहतिः ॥
सुखदुःखतयोर्हंतुस्त्वंनाशस्त्वैवमोचकः ३८ इष्टविघ्नकरोनित्यंमहाविघ्नकरोविगाद् ॥ त्वमेवपुत्रलक्ष्मीदस्त्वमेवमवर्तकामधुक् ३९ त्वमेवविश्वोनिश्चत्वमे
वविश्वहारकः ॥ त्वमेवप्रकृतिस्त्ववैपुरुषोनिर्गुणोमहान् ४० त्वमेवशशिरूपेणसर्वमाप्यायसेजगत् ॥ त्वमेवभूतअव्यंचभाविभावात्मकःस्वराट् ४१ शरण्यः
सर्वभूतानांशत्रूणांतापनपरः ॥ कर्मकांडपरोयज्वाज्ञानकांडपरःशुचिः ४२ सर्वेत्तासर्वविधिःसर्वसाक्षीचसर्वगः ॥ सर्वव्यापीसर्वविष्णुःसर्वसत्यमयःप्रभुः ४३
सर्वमायामयःसर्वमंत्रत्रविधानविद् ४४ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेबालचरितेद्वित्रिशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ कउवाच ॥
एवंसानुदिनंपूज्यतुष्टावर्तविनायकम् ॥ एकस्मिन्दिवसेतस्याःसख्योदूर्वाधियायुः १ शुक्रमासवशात्तापुःक्रापिदूर्वाकुरानुश्रान् ॥ शमीपत्राणिभूयांसि
गृहीत्वातुदंतिकं २ आययुःपरमश्रान्तादूर्वाभावंन्यवेदयन् ॥ शमीपत्रैःपुपूजैर्नसर्वांपचारपूर्वकं ३ दूर्वाविनानिराहारातिष्ठन्सान्नियमेरता ॥ तस्यतुष्टिःपरा
जाताशमीपत्रैःसमाप्यैतैः ४ अशेतत्स्वपुरःस्वप्रमपश्यत्सामहादुतं ॥ अब्दोतैसैवभूतिस्तामिमांवाचमुवाचह ५ वरंदाभितेसुशुश्रमीपत्रैःसु

तोषितः ॥ सानोवाचयदाकिंचित्कीर्तिः सातांपुनर्जगौ ६ ॥ मूर्तिरुवाच ॥ वशस्तेभविताकांताओगाश्चानेकशः शुभाः ॥ त्वद्भक्तिनिरतपुत्रोभविष्य
तिमहाबलः ७ क्षिप्रसादनेयेवंकुरुनामारुह्यसुंदरम् ॥ तुर्येन्द्रेऽस्यविषान्मृशुभंविष्यतिपुनःक्षणम् ८ शृत्समदोद्विजोभ्येत्यपुनस्तर्जनीवविष्यति ॥ रा
ज्यकर्ताचिरायुश्चधर्मशीलोभविष्यति ९ इदस्तोत्रपठेद्यस्तुममसंतोषकारणम् ॥ तस्यवश्योभवेद्वाजाकिमन्यः प्राकृतोजनः १० पुत्रवान्धनसंपन्नोवेद
वेदांगपारगः ॥ बुद्धिश्चवर्धेततस्यमेधावुद्धिर्भवेद्बुद्ध्या ११ वालितावृलभतेसौख्यंस्त्रिंशंधंयः पठेद्विदुः ॥ ममभक्तिर्दृढातस्यमोक्षश्चांतेभविष्यति १२ एवं
दत्त्वावरान्स्वप्नेद्वोपिपद्येक्षणम् ॥ जायतासाशुनयनाविस्मितामानसवेदम् १३ दीनानाथेनमहतीकृपासायिनियोजिता ॥ अनुग्रहोमहान्महोयदंतद
र्शनस्वयम् १४ विनायकेनदेवेनपावितापरमादरात् ॥ अद्याहंतेनदेवेनसर्वभूतानुंकिंपिना १५ इयमेवपरासिद्धिरिदमेवतपःफलम् ॥ अयमेवपरोलाभोयद
वोचन्मयासह १६ ॥ कउवाच ॥ ततःप्रभ्रातेस्नातासापरमानंदनिर्भरा ॥ पुपूजयथाभक्त्यागणेशंवरदंशुमम् १७ समाप्यनियमंश्रुतिपूर्वस्थानेन्य
वेशयत् १८ पुरोहितंसमार्नीयपूजयामासभक्तिः ॥ गणेशंमनसाध्यात्वावदूतीनाममालिकाम् १९ स्मरंतीतद्वरान्कीर्तिः समयं वप्रतीक्षती ॥ ततःकालेन
महताप्रभासानिष्प्रभाभवत् २० रक्तीप्तवतीजाताप्रारब्धादीश्वरेच्छया ॥ करौपादौचनसाचतस्याः क्षरतिनित्यशः २१ अतिबीभत्सरूपांतत्या
जमनसापतिः ॥ नवकिनेक्षतेज्ञात्वाप्रयत्नान्निष्फलावबूह २२ ततःकीर्तेर्गृह्यातस्तपसासुंदराकृतेः ॥ कृपयागणराजस्यस्वयं वश्योभवत्सः २३ सगृही
त्वाकरेतांतुमंचकंसमुपानयत् ॥ चिक्रीडस्वेच्छयाकीर्त्यातिनिष्ठस्तत्परायणः २४ नवियोगंक्षणतस्याः सहतेनृपसत्तमः ॥ सापिभोगानलंकाराननंतान्बु
भुजेसती २५ सापिगर्भवतीजाताकालेनसुषुप्तेषुतम् ॥ शुभेमुहूर्तेराजासौदौदादानान्यनेकशः २६ पुत्रजन्मप्रहृष्टः सत्सन्नाह्मणेभ्योयथाहर्तः ॥ दिक्षुस्थाप्य
द्विजान्पंचजातकर्मचकारसः २७ क्षिप्रसादनेत्येवनामचक्रेततोस्यह ॥ तुतोषपुत्रद्वैष्ट्वनानालंकारसंयुतम् २८ अतिप्रातिमर्तकीर्तिर्भवत्सुन्दरशेनाव ॥
प्रभाचदुःखितापुत्रसंपत्त्यावीक्ष्यसुंदरम् २९ एषएवभवेद्वाजाप्येषापुत्रोयमित्युत ॥ दध्योदंनंतुसविषंकीर्तिपुत्रायसाददौ ३० सतुविह्वलतांयातोवि
व्रतनयनःक्षणम् ॥ प्रभैवचमहाशब्दं कृत्वोरोगोद्विष्टातुरा ३१ तस्याः शब्दं समाकर्ष्यकीर्तिस्तमगमतदा ॥ तसुदंतंसापतयेत्येवदयतसादरम् ३२ भिष
जोपिदुस्तस्माजौषधानि नृपाज्ञया ॥ परीक्ष्यविषबाधांति तस्मैराज्ञेन्यवेदयन् ३३ नगुणायभवांतिस्मनानामंत्रौषधानिच ॥ प्रभातुयिक्कताभत्रानिर
स्तादूरतोयहाव ३४ कीर्तिस्तेबालकं गृह्णसखीभिः काननंययौ ॥ नगरादोजनंयातितावद्बालोलोममारसः ३५ अंकेकृत्वातुतंबालंरुरोदशोकिविह्वला ॥ मूर्छि
तापतितामूर्मोलेतववायुनेरिता ३६ च्युतालंकरणध्वस्तंकणामस्तकांचला ॥ क्षणेनकिंचिदाश्वस्तासस्मारद्विरदानम् ३७ उरपतेः स्मरतीबालचेष्टितनि
व्रतीस्वहृत् ॥ दैवांतेनैवमर्गेणप्रययौमुनिसत्तमः ३८ नाम्नाष्टसमदः साधुः साक्षात्सर्ग्यइवापरः ॥ गणेशभक्तप्रवस्तपसांपरमोनिधिः ३९ सतस्थौकरुणावि

छः साकीर्तिः प्रणनामन्तं ॥ उवाच श्वसती सा तं गणनाथ प्रसादजः ४० अयं बालो मम मृतो जीवयन्तपो बलात् ॥ क्षिप्र प्रसादनं ह्यतिनाम देवाज्ञाय कृतम् ४१ सप-
 त्यादुष्टभावेन विषमस्मै समर्पितम् ॥ ततो नैनं समप्रापि मुने मरणमीदृशम् ४२ न स तां दर्शनं व्यर्थमिति याचेत पोथनः ॥ शरणागतं स्या गेहे ते साधवो जनाः
 ४३ इति तस्या वचः श्रुत्वा मुहुर्तं ध्यानतत्परः ॥ अभवन्मुनिशार्दूलस्ततोऽष्टसमदो ब्रवीत् ४४ शृणु देवि प्रवक्ष्ये ह्यमुपायं पुत्रजीविने ॥ अज्ञानतः शीघ्रपत्रैस्त्वं
 यापूजिविनायकः ४५ तपुण्यमस्य हस्ते त्वमर्पयस्व ममाज्ञया ॥ तत्प्रसादादाशु सुत उरथास्थति तवाधुना ४६ सा तु तद्वचनस्यार्तिकं तिर्हर्षममन्विता ॥ ददौ
 तस्मै शमीपूजासंभवं पुण्यमुत्कटम् ४७ उत्तरथौ सुकुमारोऽस्या अमृतेनोक्षितो यथा ॥ सा तु हर्षान्मुनेः पादौ वन्दे शिरसा पुनः ४८ उवाच तं मुनिज्ञातं शंभया
 प्रपूजनम् ॥ महिमानं वदमुने शमीपूजनसंभवम् ४९ येन संजीवितो बालो मुक्तश्च यमर्किकरैः ॥ ज्ञात्वा तं च करिष्यामि नित्यं शंभ्याः प्रपूजनम् ५० येन वै बहुधा कू-
 राय मदूतदुरासदाः ॥ निरस्ता गणनाथस्य दूतैर्बहुरणाजिरैः ५१ जीवयित्वा शिशुं मे गताधाम गजाननम् ॥ येन पुण्येन बालो मे विपश्यन्स्वा सुखी पुनः ५२ संजी-
 वञ्चुस्थितः शीघ्रं मुमोत्थित इवापरः ॥ अतो हं परिपृच्छामि महिमानं शमाभवं ५३ ॥ क उवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा प्रोचेष्टुः स मदुवाच ॥ उच्चा-
 रिता म्रियस्या कोटिपातकनाशनं ५४ महिमानं हि कस्तस्याः सा कल्येन वदेद्भुवि ॥ संक्षेपेण तु वक्ष्यामि महिमानं यथा मति ५५ व्रतदानतपो भिक्षुना नार्ति-
 निषेवणैः ॥ पंचाग्नि साधनैरप्सु निवासैर्हम कालिकैः ५६ न तत्फलमवाप्नोति यस्याच्छम्य प्रपूजने ॥ प्रातः काले त्रिसंध्या शमीनित्यं स्मरेत्तु यः ५७ वंदयेद्बर्चये-
 द्वापि भक्तिभाव समन्वितः ॥ ध्यात्वा गजाननं देवं तस्य तु शो विनायकः ५८ ददाति वांछितान् यथानि ते मोक्षं न संशयः ॥ अत्राप्युदाहरंतीमि तिहासं पुरातनम् ५९
 नारदस्य च संवादं शक्रस्य च महात्मनः ६० ॥ इति श्री गणेश पुराणे उत्तरखंडे बालसंजीवन नाम त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ कीर्तिरुवाच ॥ ब्रूहि ब्रह्मज्ञेषु
 संवादं नारदं द्रजम् ॥ श्रुत्वा तं शंभय कृत्वा तृप्ताः स्याम मृता दिव १ ॥ क उवाच ॥ इति तस्या वचः श्रुत्वा वक्तुं समुपक्रमे ॥ समुनिरिति हासं तं संवादनं रदं द्रजम्
 २ ॥ मुनिरुवाच ॥ कदाचित्पथं दत्तुं भुनारदो दिव्यदर्शनः ॥ यदृच्छया गतः शंक्रि लोकी भ्रमण रतः ३ शक्रस्तं परिपूज्य पप्रच्छैरवचेष्टितं ॥ यदाहना-
 रदो धीमांस्तच्छृणुष्व महामुने ४ ॥ नारद उवाच ॥ देशे मालवं ज्ञातौ रवो नाम वैद्विजः ॥ देवदेवांगविस्साक्षाद्रुस्तं विना यथा ५ शक्तो यो मनसा खलुं
 पातुं हतुं चारं ॥ धर्मपत्नी रितो नित्यं समलोकाश्मकांचनः ६ मेधावी तपसा श्रेष्ठो जाते वेदा इवापरः ॥ सुमेधानामतस्यासि त्पत्नी परमार्थिका ७ लावण्यल-
 हरी कान्तानां लंकारशो भना ॥ रूपेण निर्जित रतिर्धिक्ताप्सरसो गणाः ८ पतिशुश्रूषण रता ललिता परमादरात् ॥ तयोः समभवत्कन्या सा पिताभ्यां सु-
 लालिता ९ नामास्याश्च कुरुश्वैः शमी कीर्तिनिजच्छया ॥ यद्यत्पार्थयते सा तद्वदति पिता विभुः १० सा तु कन्यारूपवती संजाता सप्तवर्षिका ॥ तदर्धे चैत-
 यामास वरार्थमौ रवोगतः ११ धौम्यपुत्रं स शुश्राव वेदशास्त्रागपारगम् ॥ शौनकस्य मुनेः शिष्यं तेजो राशिं परं मुनिं १२ गुह्यव्यक्तं दातुं शुरुशूषकं परं ॥ मं

सीन्महतेजादशबाहुर्विनायकः १ किरीटकुंठलेमालामंगदेकाटिमूत्रकम् ॥ बिभ्रत्सर्पौपवीतचर्मिहारुढोमिन्निभः २ पश्यतस्मपराभूर्तिकोटिसूर्यसम
प्रभाम् ॥ तुष्टुवत्सुहृद्देवंत्वाबद्धांजलीउभौ ३ ॥ तावूचतुः ॥ विश्वस्यबीजपरमस्यपातानानविधानंदकरस्वकानाम् ॥ निजार्चनेनादृतचेतसांस्वविग्रहर्ता
गुरुकार्यकर्ता ४ परात्परस्त्वंपरमार्थभूतावेदावेद्योहृदयातिगोपी ॥ सर्वश्रुतीनंचनगोचरोसिन्भावइत्थंनिजदेवंत्वाम् ५ नपद्मयोनिर्नहरोहरिश्चरिःषडा
स्योनसहस्रसूद्धी ॥ मायाविनस्तेनविदुःस्वरूपंकथंशुश्रूष्यपरिनिश्चितं ६ तवानुकंपामहतीयदास्याद्विभुजतःकमशुभाशुभंस्वम् ॥ कायेनवाचाभ्यमनसा
नेमेत्वांजिंश्चमुक्तोर्नउच्यतेसः ७ त्वंभावतुष्टौविदयासिकामात्रानविधाकारतयाखिलानाम् ॥ संसृत्यकूपारविमुक्तिहेतुरतोविभुत्वांशरणंप्रपद्ये ८ ॥ ग
णेशउवाच ॥ तुष्टोहंपरयाभक्त्यातपसापरेमेणच ॥ अनयापरयास्तुराब्राह्मणौष्टुतंवरान् ९ कुंजमनशकिमंदमस्तोत्रंपठेतुयः ॥ त्रिसंध्यचत्रिवारं
चसर्वान्कामानवाप्नुयात् १० षण्मासाज्जायतेविद्यालक्ष्मीर्नित्यजपादपि ॥ पंचवारजपान्मर्त्यआयुरारोग्यमाप्नुयात् ११ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वागणे
शवावयंतवूचतुःपरमादृतौ ॥ औरवस्यसुतदेवशमिकानामतःशुभा १२ मंदारायसुतादत्तावेदशास्त्रार्थदर्शिने ॥ शौनकस्यचशिष्यायधौम्यपुत्रा
यधीमते १३ उभौप्रहसितौमोहादृष्ट्वासागैश्शुशुंदिनम् ॥ सचमत्वानिजावज्ञांशशापपरयारुणा १४ तच्छापादृक्षतांयातोमदारःशमिकापिसा ॥ तयो
श्चमातापितरौशोचंतौऋशदुःखितौ १५ आवांच्छेशितौदेवसर्वेषांनःप्रियंकुरु ॥ एतयोःकुंजतांदूरीकुरुश्रीभ्रंजजनन १६ ॥ गजाननउवाच ॥
असंभाविद्वंदस्येकथंविप्रौकथंयथा ॥ करिष्येभक्तवचनंतस्मात्तुष्टोहृवेवम् १७ अद्यप्रभृतिमंदारमूलेस्थास्यामिनिश्चलः ॥ मृत्युलोकेस्वर्गलोके
मान्यायंचभविष्यति १८ मंदारमूलेभैरवसूक्तवायःपूजयेन्नरः ॥ शमीपत्रैश्चदूर्वाभिक्षितयंदुलभंभुवि १९ यतःशमीमविष्टायसर्वदाहंस्थिरो
मुनी ॥ अयमेववरोदतोवृक्षयोरितदुलभः २० भवद्वाक्यानुगोयेनभ्रशुंढीवचोन्यथा ॥ दूर्वाभावेथंमंदारोद्वयभावेशमीमता २१ उभयोःसाफलंदद्यान्ना
त्रकार्याविचारणा ॥ नानायज्ञैर्नतस्युण्यनानातीर्थव्रतैरपि २२ दानैश्चनियमैश्चैवपुण्यंत्तप्राप्तुयान्नरः ॥ यस्यान्यमशमीपत्रैःपूजनेनद्विजोत्तमौ २३ नाहं
प्रियेधनकनकचयैर्नवदानैर्नवर्त्तनानापुष्पैर्नचमणिगणैर्नैवमुक्ताफलैश्च ॥ यद्वच्छम्यादलनियकृतैःपूजनैर्वाह्मणानांमंदाराणांकुमुमनिचयैःसर्वकालंमुनी
द्वौ २४ यशमीप्रातरुथायपश्येद्ब्रह्मपूजयेत् ॥ समंकष्टचरोगेचनंविघ्ननचबंधनं २५ प्राप्नोतिमधुसादेनदाराण्डपुत्रधनानिच ॥ पशून्यांश्चक्रामांश्चमु
क्तिमंतेमदाश्रयां २६ इदमेवफलंप्रोक्तंमंदारैरपिपूजने ॥ मंदारमूर्तिपूजाभिरहंरुहगतोभवं २७ नालक्ष्मीर्नचविघ्नानिनापमृत्युर्नचज्वरः ॥ नाग्निचोरभयं
तत्रकदाचिदपिजायते २८ वेदवेदांगविद्विप्रःक्षत्रियोविजयाभवेत् ॥ वैश्यस्तुद्विजामाप्नोतिशूद्रःसद्व्रतिमाप्नुयात् २९ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वास्थितोदे
वोमूलेमंदारक्रेतदा ॥ शमीमूलेपितस्थौसेदेवदेवोविनायकः ३० औरवोपिसपत्नीकस्तपस्तप्नूंस्थिराभवत् ॥ तस्यमूलेतपस्तप्त्वात्यक्त्वादेहंदिंवगतः ३१

दारनामकंशान्तं समाहूय शुभे दिने १३ तांददौ गृह्या विधिना पापरिबहदौ बहू ॥ जाते विवाहं मंदारो यो स्वस्याश्रमं प्रति १४ यौवनस्थान्तं ज्ञात्वा शर्मिकां पुन
राययौ ॥ मंदारो मानितः सम्यगगौरवेण सुयूजितः १५ संयोग्यसुमुहूर्तेन दत्त्वा वस्त्रादिकां च नमः ॥ प्रारंथापयदुभौ विप्रो जामातरसथा ब्रवीत् १६ इयं सुताम
मब्रह्मन् दत्ता तुभ्यं विधानतः ॥ पालयस्व बहू ब्रह्मदद्या वन्यया यथा १७ प्रणिपत्याथ श्वशुराभिर्युत्तवा जगाम सः ॥ स्वमाश्रमपदं प्राप्य चिक्रीडनिजमा
र्यया १८ कदाचिदपि मुख्यो सौ भूशुंडी तरयाश्रमम् ॥ मंदारस्य समायातो द्विरदाननभक्तिमात्र १९ रुषो सावनलः साक्षात्पुष्टश्चेदं श्वरोपमः ॥ तपसानिर्ग
ता शुंडाश्च शुंडीति च सो भवत् २० स्थूलोदरा बृहत्कायो नालंकारमांडितः ॥ ददृशुर्दुर्लभो तौ मंदारः शमिकतदा २१ विरूपमिव तं दृष्ट्वा जहस तुमुदतदा ॥
सोपमानभया ब्रह्मस्तुको पारुणलोचनः २२ उवाच तं मंदमेतजानासि मदोद्धतः ॥ अहमीदृष्ट्वैतं तैः पत्न्या सह यतस्तुताम् २३ अतो यातं दृक्ष्यो नै सर्वप्रा
णि विवर्जितौ ॥ कउवाच ॥ शापं श्रुत्वा तिकाठिनं संस्तौतौ बभूवतुः २४ प्रणम्य प्रोचतुर्विप्रमुच्छापं वक्तुमर्हसि ॥ तत ऊचैः भूशुंडी सजानन्करुणया युतः
२५ शुंडां दृष्ट्वा हतं हास्यं युवाभ्यां मूढभावतः ॥ शुंडावात्तदेव दोसौ सुप्रसन्नो भवेद्यदा २६ तदा युवानिं जरूपं प्राप्स्येथेनाम्रं शयः ॥ एवमुक्त्वा गतो यावन्मुनि
राश्रममंडलम् २७ तावत्तौ दृक्षतां यातौ त्यक्त्वा देहौ तु मानुषौ ॥ मंदारतांच मंदारो ब्राह्मणः आपतत्क्षणात् २८ शमिका शमितां प्राप्ता सर्वतः कट्कटवृता ॥
उभौ वृक्षौ प्राणिमात्रैर्वर्जितौ मुनिवाक्यतः २९ अनागतौ तु ज्ञात्वा शौनकाश्चित् यान्वितः ॥ मासमात्रेणैतेनैव यातिक्रममहबलः ३० मंदारो यामितं द्र
ष्टुं शिष्यायां तु मया सह ॥ शीघ्रमैरवमागम्य पप्रच्छ शनकैरिदम् ३१ आनेतुं शमिकां प्राप्तां मंदारः क्वास्ति तद्वद ॥ औख उवाच ॥ मया प्रोषितं देवाशुदत्त्वा
कन्यां तु तत्समम् ३२ नागतं श्वेत्स्वाश्रमं स न जानेत्क्व गतो ह्यसौ ॥ चिंतयामासुरथे औखः शौनकादयः ३३ किमुभौ भिक्षितौ मार्गे वृकव्याघ्रतरशुभिः ॥ अ
थवानिहतौ चौरैर्दृष्ट्वा वाशी विषेणवा ३४ ततस्ते त्वरिता जगमुस्तदुदंतबुभुत्सया ॥ क्वचित्क्वचिज्जना ऊचुर्मासमात्रमिति गतौ ३५ ततोऽप्येपददृष्ट्वै
पुंसोश्चारुरुपिणी ॥ अनूपेतेतयो ज्ञात्वा त्वाध्यात्वा विलोकयन् ३६ ज्ञात्वा भूशुंडिनः शतावुपहासरुषावशात् ॥ वृक्षतांगमिति सर्वपक्षिकीटविवर्जितौ ॥
३७ मंदारतां तु मंदारः शमिका शमितामपि ॥ शोचते तावुभौ विप्रौ औखः शौनकोपि च ३८ धौम्यपुत्रः साधुरयमधेतुं समुपागतः ॥ अधीतविद्यः स कथं गमि
तौ हुमतां बलात् ३९ पिताश्रुत्वा त्यजेत्प्राणान् पृष्टः किं वा वदामि तम् ॥ औखोपि शुशोचैनं शमिकां निजकन्यकाम् ४० ॥ कउवाच ॥ तावुभौ परिचैवैवं
न भेदो भक्तदेवयोः ॥ गणेशं परिराध्यैवं मोचयाम्बवात् ४१ जितेन्द्रिया वृद्धं दृष्टीं निराहारौ दद्वतौ ॥ एकां गुह्यस्थिता वुर्व्यो तोषयामास तुमुदा ४२
ततस्तौ कृपया विष्टौ ते पाते परमंतपः ॥ षडक्षरेण मंत्रेण देवदेवं विनायकम् ४३ एवं द्वादश वर्षाणि चैरुस्तप उतमम् ॥ औखः कन्यकार्थं च शिष्यार्थं शौ
नकोपि च ॥ ४४ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते चतुर्विंशोऽध्यायः ३४ ॥ कउवाच ॥ ततस्तुष्टः पशुपाणिं दृष्ट्वा ह्यंशं तथा तयोः ॥ आ विरा

शमीगर्भगतोदुःखादौखोदयोगतः ॥ शमीगर्भइतिह्यातोजातोसौहव्यमुक्तः ३२ अतएवशमीकाष्ठमध्वनीतीहाग्निहोत्रिणः ॥ शौनकोपिवचःश्रुत्वागजान
 नसमीरितम् ३३ कृत्वामंदारमूलस्यमूर्तिचारुगजाननी ॥ मंदारैश्चशमीपत्रद्वीर्वाभिश्चार्चयन्मुदा ३४ ददौवरानशौनकायपरितुष्टोगजाननः ॥ ततःस्वमा
 श्रमंयातःसर्वदापुणजज्ञतम् ३५ ॥ गृत्समदउवाच ॥ तदारभ्यशमीतस्यगणेशस्यप्रियाभवत् ॥ इतिसर्वमाख्यातंपुनश्चकथयामिते ३६ ॥ इतिश्रीगणे
 शपुराणेउत्तरखंडेबालचरितेशमीमंदारप्रशंसानामपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ गृत्समदउवाच ॥ सत्याद्रिपर्वतेदेवोन्यवसद्विरिजायुतः ॥ स्वगणैर्मुनिभिर्गुरुःपुं
 ण्यक्षेत्रमहाबले १ दिष्टुःप्रययौतत्रब्रह्मालोकपितामहः ॥ पत्नीद्वयसमायुक्तोदेवगंधर्वकिन्नरैः २ दृष्ट्वातुशंकरंपूज्यस्वामिप्रायन्यवेदयत् ॥ आकार
 यामासतदापरमर्षीन्सदाशिवः ३ जमदग्निंविषंभमर्केड्यचनारदं ॥ कपिलंयुलहंकण्वंविश्वामित्रंत्रितं द्वितम् ४ तज्जाययुःशिवाहूताजन्येसर्वेदिदक्षवः ॥
 उपःकालेमुहूर्तेननिष्काशयप्रारभ्यस्वम् ५ त्वरावंतोथविस्मृत्यपूजांवेनायकींशुभां ॥ सावित्रीग्रहकार्येषुसंकांसकवायुनीश्वराः ६ गायत्रीमुपवेश्यै
 वपुण्याहवाचनंचते ॥ कारयित्वाभ्युदायिकंमातृपूजनपूर्वकं ७ अस्थापयन्नमिकुंडेयावद्वैश्वानरंचते ॥ सावित्रीतावदायतारंभृष्टारुषान्विता ८ उवा
 चक्रोधरक्ताक्षीवीक्ष्यसर्वान्सभासदः ॥ सावित्र्युवाच ॥ मामनादृत्ययागोयंसमार्ब्धो नसेत्स्यति ९ ॥ ऋषिरुवाच ॥ मुंचंतीमुखतोज्वालादग्नु
 कामाचराचरं ॥ शशापसादेवमुनीन्जडायूयंभविष्यथ १० नियुक्त्वानधिकारांतांगायत्रींसर्ववयत् ॥ ततोदेवाःप्रणम्योज्ञैःप्रार्थयामासुरुत्तुकाः ११
 सावित्रीसर्वजननींढलयोरैकयतःशुभे ॥ जलरूपाभविष्यामोदीनदस्वरूपिणः १२ तथेर्युक्तेतयादेव्यानदीरूपत्वमागताः ॥ वेण्यान्मान्नामहेशो
 भूत्कृष्णःकृष्णाभवन्नदी १३ तत्तन्नाम्नाबभूवुस्तेसरितःसर्वदेवताः ॥ यत्रपूर्वविघ्नराजोनाच्यतेज्ञानदुर्बलैः १४ तत्रविघ्नाभवयंयेंशंकरस्ययथापुरा ॥
 पुरात्रयवधेजाताविघ्नास्तस्याप्रपूजनात् १५ ब्रह्माचितांपरांप्रपमखविघ्नउपस्थिते ॥ मन्निमित्तंसुराःसर्वेधुनीरूपमुपागताः १६ विमानंसर्वलोकेषु
 गमितःकेनकर्मणा ॥ संकल्पबाधश्चकथमद्यप्राप्तोदुरस्ययः १७ विघ्नहर्ताजगन्नाथोनस्मृतोनचवार्चितः ॥ सर्वेषांचैवदेवानांयतोमोहःसमाविशत् १८ तंप्र
 सन्नंकरिष्यामिततोयज्ञोभविष्यति ॥ एवंयावच्चित्तयतेब्रह्मतावत्सुरांगनाः १९ देवान्वैतादृशान्ज्ञात्वासमीशुर्ब्रह्मणैतिकं ॥ पुलोमजाचगिरिजाञ्जयापि
 कमलापिच २० अन्याजपिसमृद्धस्तंसर्वास्ताःकमलासनं ॥ कथंयज्ञःसमांभिमन्यानोमानिताकथं २१ नापूजिचकथंविघ्नहर्तापूवंगजाननः ॥ त्वयि
 विस्मरणैवचनवास्मारिसुरैःकथं २२ किमस्माभिरनुष्ठेयंदेवैर्वाजलरूपिभिः ॥ कथामशरणंदेवत्वदत्तेकमलोद्भव २३ इतितासांवचःश्रुत्वाभामयंकुरुतेति
 कः ॥ तांउवाचयजिष्येहयथासर्वभवेच्छुभं २४ किमसाध्यंहिभक्तानांसुप्रसन्नोगजानने ॥ सर्वाःकुरुध्वंतद्भक्तिसवःसर्वप्रियंचरेत् २५ प्रसादयिष्येहमपि
 जगदीशंविनायकं ॥ अनादिनिधनंदेवंसर्वकारणकारणं २६ इत्युक्तास्तागतांदूरदेशंकर्णटकंशुभं ॥ मंदारमूलंविघ्नेशंस्थित्वाध्यातुंतीरिताः २७ रामेण

स्थापितपूर्वैवक्रुडोदतिनामतः ॥ यद्वरैर्विजयीरामोहत्वारक्षसंगवान् २८ दशाननचविलयांतयौपत्यनिजंपदं ॥ तेषुस्तत्रतपोधोरं सर्वास्ताः सुरयोषि
तः २९ काचिन्नामजपंचक्रेकाचिमंत्रजपंतथा ॥ काचिरपद्मासेनतस्यैध्यायंतीपरमेश्वरं ३० काजिद्वारिसनगतानि राहारातथापरा ॥ संमार्जयंतीद्वारा
णिचत्वारिण्यहाणिच ३१ प्रदक्षिणानमस्करोः कुर्वतीभक्तिमुत्तमां ॥ काचिदेकागुणगतातस्यैध्यात्वाविनायकं ३२ काचित्रिमील्यनयनेस्तोत्राण्येषापठ
तदा ॥ बहुकालेव्यक्रितेनतुतोषविनायकः ३३ तदार्चितापरंजगमुर्किर्कुर्मइतिविह्वलाः ॥ ततःसुमनसांआराद्रूपांस्तथापराः ३४ सम्पद्ये
पुण्ड्रैर्वधूपदीपान्नकांचनैः ॥ मंदारपुष्पैरन्याश्चामीपत्रैरथापराः ३५ नभोवार्णोततःश्रुत्वाशमीपत्रंविनाविभुः ॥ नमस्तुष्यदितितदासवांश्चक्षमीदृलैः ॥
३६ पुण्ड्रपूरयाभक्त्यादिदेवंगजाननं ॥ ततःपरमकारुण्यात्सुप्रसन्नःशमीदलैः ३७ आविशसीत्पुरस्तात्सालसच्चारुचतुर्भुजः ॥ किरिटकेयूरधरोहारकुंड
लमंडितः ३८ लंबकणोलसद्रंडोविषाणद्वयमंडितः ॥ सिद्धिबुद्धियुतश्चाबुवाहनःपीतवस्त्रवान् ३९ सर्वास्तादृशुंदंकोटिसूर्यसमप्रभं ॥ निर्मील्यनयने
नेमुदंढवत्पृथिवीतले ४० तुष्टुस्ताःकरपुटंछत्वासौम्यमहाव्रतं ॥ अतिप्रसन्नवदनाःपरमानंदनिर्भराः ४१ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरकांडे
बालचरितेषुट्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ ॥ ४२ ॥ कीर्तिरुवाच ॥ ॥ कथंस्तुतिःकृताताभिस्तांमेवदमहामुने ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥
श्रूयतांसास्तुतिर्कीर्तेशृणुष्व्यावहिताचतां १ ॥ ॥ ताऊचुः ॥ ॥ नमस्तेसर्वरूपायसर्वपात्रेखिलादये ॥ ३ ॥ परब्रह्मस्वरूपायनिर्गुणायनमोनमः ॥ चिदानंदस्वरूपायवेदाना
मप्यगोचर ४ मायाश्रयायामेयायगुणततितायतेनमः ॥ सत्यायामेत्यरूपायगुणविक्षोभकारिणे ५ शरणागतपालायैत्यदानवभेदिने ॥ नमोनानाव
तारायविश्वरक्षणतत्पर ६ अनेकायुधहस्तायसर्वशत्रुनिर्बहण ॥ अनेकवरदात्रेतेभक्तानांहितकारक ७ ॥ कउवाच ॥ एवस्तुत्वापुनर्नत्वायाचंतिस्मवरा
नृबहून् ॥ देवानांजलरूपाणांस्वरूपाणिप्रपच्छभोः ८ नस्मृतिःसर्वदातेस्यात्तथाकर्तुमिहार्हसि ॥ गणेशउवाच ॥ ददामिवांछितंवेहमनुष्ठानवशीकृतः ९
स्तुत्यानयाशुसंतुष्टस्तथास्तुवचंनतुवः ॥ सावित्र्यावचनजाताजलभूताःसुराःशुभाः १० तद्वक्ष्यमन्यथाकर्तुंनिहिशक्यपितामहः ॥ निजंस्वरूपंयस्यं
तिस्थित्वांशेनतथाविधान् ११ स्वाधिकारान्प्रत्येत्येनान्यथाभाषितंमम ॥ शमीपत्रैःपूजयंतुयूयंदेवास्तुमामिह १२ येनार्पितंशमीपत्रंभुवनंतेनचापित
म् ॥ सुवर्णशतभाराणांफलंभ्रातंसंशयः १३ ॥ कउवाच ॥ एवंब्रुवतिविघ्नेशस्वरूपधारिणःसुराः ॥ स्थितांशान्नदीरूपादृशुस्तेविनायकम् १४ तेपिप्तं
प्रार्थयामासुर्नत्वास्तुत्वागजाननम् ॥ क्षमापराधंनेदेवबुद्धिमोहंन्यपाश्रयात् १५ त्वक्वाण्येष्टाभक्तंचप्रारामोयजिचताम् ॥ दृष्टंतुतफलंसद्यःप्रसादात्ते

१ ततानान्याभिषेचनं ।

पुनर्नवाः १६ जाताः स्मरमानंदंप्राप्ताः स्मरुपयातव ॥ एवमुक्त्वा पुण्ड्रस्तेश्मीपत्रैर्विनायकम् १७ सोपिताम्रतिनं द्यापिपद्ये विघ्ननाशनः ॥ ततस्तैस्तुदरा
 मूर्तिकृत्वा पाषाणतः शुभाम् १८ चतुर्भुजां करिकराननहंखनामतः ॥ प्रासादं परमं कृत्वा स्थापयामासुरादरात् १९ ऊचुश्च सर्वलोकानां सुपकाराय ते सुराः ॥
 इमे यः पूजयेद्भक्त्या विद्याधीशं सुपत्तने २० तस्य प्रसन्नो भगवान्सर्वान्कामान् प्रदास्यति ॥ वंदनात्स्मरणाद्वापि न मननाद्वा त्रसंशयः २१ यातत्रासीन्महाभूतिर्मे
 दारतरुनिर्मिता ॥ तां ह्यहीत्वा यथाविद्भस्वपुंरपरमर्द्धिमत् २२ सपत्नीकः पूजयते भक्त्येदानीमपि प्रभुः ॥ सर्वदेवाः स्वस्वपदे ततो मंदारवृक्षजाम् २३ कृत्वा मू
 र्तिगणेशस्य श्मीपत्रैरपूजयन् ॥ मुदं प्रापुः स्वयोषिद्विरागुः कामाननुत्तमात् २४ ब्रह्माद्वादशवर्षाणि तपः कृत्वा महत्तरम् ॥ कृत्वा प्रसन्नं विघ्नेशं पुनर्यागमकार
 यत् २५ सोपि मंदारजां मूर्तिपुण्ड्रपुंरमादरात् ॥ विघ्नराजस्य वरदां श्मीपत्रैरेकैकधा २६ स्वर्णपत्रैश्च दूर्वाभिर्मंदारैः केतकैरपि ॥ श्वेतदूर्वाकुरैश्चापि सर्वकाम
 फलप्रदाम् २७ ॥ द्रुतसमदुवाच ॥ एवं ते वर्णितो मातर्महिमालेशतः शुभे ॥ मंदारस्य च शम्भ्याश्च वणात्पापनाशनः २८ ततः प्रभृतिदेवस्य प्रियाय तं शमी
 शुभा ॥ अपूजितस्य ज्ञानातिनासौ पुत्रउत्थितः २९ मंदारस्यापि महिमा मया सम्यङ्द्विरूपितः ॥ इदानीमनुजानीहि गामिभ्ये निजमंदिरम् ३० ॥ कउवाच
 ॥ श्रुत्वा च महिमानं सा शमीमंदारसंभवम् ॥ प्राणिपत्यमुनिपुत्रजीवनं विमसर्जह ३१ श्रुत्वेदमाख्यानं वरं गणेशप्रीतिवर्द्धनम् ॥ नमस्कृष्ट्वा प्रोतिसर्वान्कामौ
 ल्लभेन्नरः ३२ यः स्मरेत्प्रातस्तथा श्मीमंदारमेव च ॥ गणेशं च सदा भक्त्या निष्पापः सुखी भवेत् ३३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे बालचरितेश्मी
 मंदारमाहात्म्यनाम सप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ कीर्तिरुवाच ॥ सम्यगुक्तं त्वया ब्रह्मन् शमीमाहात्म्यमादरात् ॥ मंदारस्यापि कीर्तिते
 न मे तुल्यते मनः १ जीवितश्च कुमारो यमुपदिष्टः षडक्षरम् ॥ न चोच्चारयितुं शक्यं बालभावात् सुनीश्वर २ सुगमं तु प्रसादं च स्वराज्यप्रापकं नुने ॥ जहं शक्यं बाल
 केन मंत्रमस्मै दिशधुना ३ मुनिरुवाच ॥ सम्यगृष्टा तव मतिर्गजाननपदांबुजे ॥ अतो ह मम्यदास्यामि निजमंत्रं सुखप्रदम् ४ सर्वस्य जगतो हेतुर्नाम यच्च तुरक्षरम् ॥
 शुभाशुभस्य च द्रष्टुं दृष्ट्यहरस्य च ५ सर्वधर्मपरित्रातुं दिवोदासो पकारिणः ॥ द्विज रूपधरस्य पि वाराणस्यां स्थितस्य ह ६ विश्वेश्वरस्य विमुक्तप्राप्त्यै ब्रह्मप्रकु
 र्वतः ॥ सर्वतीर्थामिणश्चापि विश्वेश्वरतुतस्य ह ७ जगतः पालनार्थं यजनादननुत्तस्य च ॥ ध्यातस्य पूजितस्यापि ब्रह्मणा स्मृष्टिहेतवे ८ अर्चितस्य शिषेनापि सर्वसं
 हारहेतवे ॥ पुलोमजाधेवनापि पूजितस्य सुभक्तिः ९ दैत्यानां निधनार्थं यदेवराज्यसुखाप्तये ॥ सूर्येण वरुणेनापि शशिना च येन च १० अभिनावायुना स्वस्व
 गुणोत्कर्षाय पूजितः ॥ बृहस्पत्युशानोभ्यां च स्वस्वोत्कर्षाय पूजितः ११ शेषेणाराधितो दुर्द्धरा धरणहेतवे ॥ गंधर्वकिन्नरायक्षाः सिद्धचारणराक्षसाः ॥ ऋषयः
 शवः सर्वे स्थावरा जंगमाः शुभाः १२ आराधयंति विश्वेशं स्वस्वकार्यार्थं सिद्धये ॥ अपारगुणपारो यं दुर्द्धराजोऽखिलेश्वरः १३ गुणांतं ययुर्गन्धर्वब्रह्मविष्णुशिवा
 दयः ॥ तस्मिंस्तु पूजिते भक्त्या श्मीपत्रेण भावतः १४ पुत्रस्ते भविताराज्यभागी शत्रुनिर्बहणः ॥ कीर्तिरुवाच ॥ श्रुतो मे महिमा ब्रह्मवदुर्द्धराजा श्रयोऽखिलः

१५ किं कर्म किं धर्ममुत्तमं कस्यांशः किं पराक्रमः ॥ केनास्य चकृतं नानामेकेनासौ पूजितः पुरा १६ इमं मे संशयं ब्रह्मन् छेत्तुमर्हस्य शेषतः ॥ मुनिरुवाच ॥ सम्प्रकृष्टं वयं अभिज्ञानाधिकृतया शुभे १७ अत्तया निवेदितश्चायं संशयस्तनुदामिते ॥ यथा दुरासदौ दैव्यो हतेन न तुराक्षसः १८ मायावतारो मोहाय यातो दिवोदासं नृपम् ॥ अविमुक्तं समानं तोयथा विश्वेश्वरो हरः १९ दुर्दिशो जेतुना मास्येन जातं नृपांगने ॥ तत्सर्वं कथयिष्यामि यथास्कंदोच्छ्रुतं मया २० अगस्त्याय कथयतां शृणुष्वैकमना शुभे ॥ स्कंद उवाच ॥ शृणुष्व विहितो ब्रह्मन् विमुक्ताश्रयां कथाम् २१ यस्याः श्रवणमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ कथय पापहरिः प्राह सृजनानां विद्याः प्रजाः २२ प्रकृष्टतपसा सोमो धर्मसंज्ञे जारजाः प्रजाः ॥ एकविंशति साहस्रमण्डजास्वेदजास्तदा २३ उद्विजाश्चैव तारवत्या मा नुष्यतां सुदुर्लभं ॥ पुण्ये न लभते तच्च ब्राह्मण्यं बहु पुण्यतः २४ तच्चेत्संरक्षितं सम्यग्धर्मार्धमव्यवस्थाया ॥ ददाति परमं स्थानं यद्ब्रह्म न निवर्तते २५ चतुराशीं तिलक्षेपुनो चेत्पतितजन्तुः ॥ दुराचारानयाम्यथा तनमुपततिवै २६ कर्मक्षये ततो जाते बहु काले न ते पुनः ॥ मृद्युलोकोऽसमायांतिकाणाः कुजादिरिद्रिणः २७ तदेषा मनुकं पाथं ब्रह्मशानदयः सुराः ॥ ऋषयश्च महभागानां तीर्था निचक्रिरे २८ क्षेत्राणि च महाहाणि प्राणिपापहराणि च ॥ विलयंतः स्थितास्तत्र पापं देवर्षयस्तदा २९ यत्र स्थितानां जंतूनां पापस्याविलयो भवेत् ॥ जंतून्पापात्परित्रातुं स्थिता देवर्षयः सदा ३० सर्वश्रेष्ठां सर्वगुणं भुक्तिमुक्तिप्रदं शुभां ॥ विश्वेश्वरो निर्ममं यथा तृज्जातु विमुक्तिदाम् ३१ सर्वतीर्थमर्थारम्यानां मन्मावा राणसौ पुरीम् ॥ यत्र च क्रेमरः ख्यातं विष्णुना प्रभविष्णुना ३२ तपस्यता कृतं चारुन्नानमात्रेण मुक्तिदं ॥ यदृष्ट्वा कंधारा कं पाच्छिवस्य कुंडलां मणिः ३३ पतितस्तत्र संजातानां मन्मासामिणिकर्णिका ॥ ततो भगीरथा हाता जाता आगीरथी नदी ३४ अत्र कीटपतंगानां भुक्तिर्मरणतो भवेत् ॥ त्रिवारनाम स्मरणात् काशीवास फलप्रदा ३५ धन्यास्तावीरुधो वल्यस्तृण दृक्षानचान्यतः ॥ गच्छाति कमठामस्य भूकला संविहाय तत् ३६ नित्यं यत्र स्थितोऽंभुर्नारुणोऽथ रूपवान् ॥ रविः शशी हरिः ब्रह्मास एव गिरिजापतिः ३७ विनायकः शक्तिरूपः कारणजगतोऽपि सः ॥ प्रलयेऽपि त्रिशूलोऽत्रोद्विगते येन कारिका ३८ एकोऽयं पंचधा जातोलोका नुग्रहकाम्यया ॥ अक्तोऽयां यांभ्यां तिमूर्तिसा तेन त्रियते क्षणात् ३९ अत्र यो मनुते अंदो सो वीरर्छि भूतेनरः ॥ स्तुतिमेकत्र निंदं वा परत्रयः समाचरेत् ४० सयाति नरकानेकं विंशतिं बहु वत्सरम् ॥ अतो भस्मासुरसुतः ख्यातो नान्मना दुरासदः ४१ स शुक्रमुपसंगं श्यविद्यां पंचाक्षरं भगात् ॥ दिव्यवर्षसहस्रं स एकां गुष्ठस्थितो भवेत् ४२ निराहारः काष्ठभूतः सबल्मीकोऽस्थि शेषवान् ॥ नेत्रमात्रावशिष्टोऽसौ जापपरमं मनुं ४३ आययौ तं वरं दंतुं तल्लेशपरितोषितः ॥ दशबाहुः पंचवक्त्रोऽरुंडमाला विभूषितः ४४ त्रिशूलं डमरं विभज्य दत्तुं विभूषितः ॥ गंगाधरस्त्रिगुणश्रिता भस्मांगले पतः ४५ दृषध्वजो दृषारूढः शशिरेखा विभूषितः ॥ अपर्णीकः कृपाविष्टो जगादैः स्य पुंगवं ४६ ॥ शिव उवाच ॥ उत्तिष्ठोतिष्ठ भद्रं ते तपसां लोशितोऽश्वरं ॥ इप्सि मंतं तं प्रदास्यामि वरस्य सहृदि

१ मायावतारो मोहाय यातो दिवोदासं नृपं परमिति पाठः । २ पतति जन्मस्विति पाठः ।

स्थितम् ४७ ॥ कउवाच ॥ ततउन्मील्यनयनेबद्धा नल्लिपुःश्रीसुरः ॥ प्रणम्यपारितुष्टावर्द्धमहेश्वरम् ४८ त्वंजगत्कारणैद्वेषपरमानन्दविग्रहः ॥ क्षराक्षरातितनुगुणत्रयविकारकृत् ४९ गुणातीतोज्ञानमयोव्यक्ताव्यक्तीवधानवित् ॥ मुनिध्येयतनुःसर्वभक्तानुग्रहकारकः ५० ब्रह्मांडानामर्तनानाहेतुःश्रेयस्करःसताम् ॥ अखंडानंदपूर्णस्त्वममोघफलदायकः ५१ सर्वाधारःसर्वसहःसर्वशक्त्युपबृंहितः ॥ पृथिवीवायुसलिलवद्वितेजःस्वरूपवान् ५२ अग्रथन्यंतणेनेत्रेपितरौजन्मतेयतः ॥ दृष्टस्वरूपसाक्षान्मेगतपांफलदायकः ५३ योगिहृच्छ्रतिवाचोयोगाचरोनकदाचन ॥ इदानींवरयेद्वैतमेवंदातुमर्हसि ॥ ॥ शिवउवाच ॥ निशंकंवरयाशुत्वंसर्वदास्मेतिदुर्लभम् ५४ स्तोत्रेणतपसच्चैवप्रणयेनसुतोषितः ॥ मुनिरुवाच ॥ ततोवमेवयदेवात्सुप्रसन्नात्मदाशिवात् ५५ चतुराकरभ्योमेमास्त्युःसंभवेदिति ॥ यक्षरक्षपिशाचभ्योदेवदानवकिन्नरात् ५६ मुनिमानवगंधर्वपेषभ्योहिवनेचरात् ॥ दृष्टारूपमदीयंतुत्रसेयुरणमूर्द्धनि ५७ सर्वदेवामहाभागसुरार्यंचयच्छमे ॥ संस्मृतिश्चरणेनित्यभक्तिरुनेव्यभिचारिणी ५८ शिवउवाच ॥ एकांशार्त्तिकविनासर्वदेवभ्योदायितेभयं ॥ शक्तेतेजोद्भवःश्वजित्वासंजीविष्यति ५९ शिरसिस्थाप्यचरणंधिरस्थितिर्नर ॥ निष्काशितोयदातेनचरणस्तेशिरगतः ६० तदापुनत्रिलोकीत्वंबलज्जिष्यसितेजसा ॥ भक्तिश्चमदृढतरास्मृतिरुतेवैवविष्यति ६१ ॥ गृत्समदउवाच ॥ एवंत्वावरांस्तस्मैशिवोतर्द्धानमचवगात् ॥ दुरासदोपिस्वगृहमाययौहर्षनिर्भरः ६२ इदंस्तोत्रंपठेद्यस्तुसर्वानकामानवाप्नुयात् ६३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेबालचरितेअष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ततस्तुवरगवैर्णशिवलब्धेनदैत्यराट् ॥ नममर्षनिजात्मानंमोहितःकेवलंतुसः १ इयेषपृथिवीजेतुंहयारूढोभवत्पुरा ॥ निबद्धकेशाहस्तस्तुविलसत्कर्णकुंडलः २ असिहस्तोऽधनुष्पाणिर्निषंगद्वयशोभितः ॥ रत्नमुक्तामणिमयीबिभ्रन्मालांमहाधनम् ३ कस्तूरीतिलकोदिव्यवत्तच्छत्रःसुकचुकः ॥ तांबूलविलसद्दन्तप्रकृतिद्वयसंयुतः ४ याभ्यांस्वभुजवीर्यैर्णजितावीराजनेकशः ॥ उभयोःपार्श्वयोस्तस्ययोगच्छेतांबलान्वितौ ५ चतुरंगंतुतेभ्यंयपृथिवीविजयोदातम् ॥ रजसाच्छादयन्व्योमविस्तीर्णजलधेरिव ६ योयोवीरोऽभवेत्स्फूर्तिस्तंतमेवाजयच्चसः ॥ ततआदायरत्नानिद्रव्याणिचसहस्रशः ७ आस्थापयत्सतस्थानेस्वीयानाम्नाम्यहाबलान् ॥ नानाधिकारोबलवाक्शश्रुत्वाखिलाद्भुपः ८ येचाशस्त्राःकरान्स्थाप्यतेमवशरणंयुः ॥ अत्यंतभीरवोयेतुत्यक्त्वान्यस्यमपीपलन् ९ दूतैरेवशेचक्रेतानपीत्थंदुरासदः ॥ एवंप्रभूमंडलंजित्वाशक्रंजेतुमियेषसः १० समैन्यःसहसाप्रायान्नगरीशक्रपालिताम् ॥ ज्ञात्वावरस्यसामर्थ्यतस्यदुष्टस्यदेवराट् ११ पलाय्यचगुहांयातःसामरसमुकुटुंबकः ॥ तस्मिन्नेवक्षणेविष्णुःस्थानात्क्षीराब्धिमाययौ १२ अंकलक्ष्म्याशिरःस्थाप्यशेतेस्ममधुसूदनः ॥ यक्त्वैकैलासशिखरंकाशीयातस्तुशूलभृत् १३ तेनैवसाकमगमच्चतुराश्वतुराननः ॥ योयोयातिपदंत्यक्त्वातत्रतप्तसदैत्यराट् १४ स्थाप्यशेतेस्ममधुसूदनः ॥ एवमिजित्यविबुधानंदपणैवमहाबलः १५ कैवर्त्तकानांविषयेन्यवसद्भस्मकेपुरे ॥ मुकुंदपुरमिष्येवरुपांतलो

स्थापयत्येवबलिर्निजंदूतंसुहृतमम् ॥ एवंनिजित्यविबुधान्द्रूपैणवमहाबलः १५ कैवर्तकानांविषेण्यवसद्गस्मकपुरे ॥ मुकुंदपुरमित्येवख्यातलो

वेपुसर्वतः १६ यस्मिन् भस्मासुरो राजा पूर्वमासीद्वलान्वितः ॥ शंकरेण वरस्यैस्मदत्तजाश्रयकारकः १७ समरिष्यति स्मिन् त्वस्य हस्तं प्रारुहति ॥ एवं दत्त
 वरो देयो दुष्टभावप्रचदितः १८ परीक्षार्थं वरस्याथ वरदा तु स्तुमस्तके ॥ कर्णं दातुं यथौ दुष्टपपालगिरिजापतिः १९ सष्टश्वक्रहस्तेन विष्णुना प्रमविष्णुना ॥
 सुंदरमोहिनीरूपं धृत्वा यातस्तदतिकं २० उवाच मम वाक्ये चेत्स्थास्य सितवनरोत्तम ॥ अग्नान्तं दत्तस्य हर्षादिभित्तिसो ब्रवीत् २१ नृत्यति स्म तदा मातु
 तद्वाक्यात्सननर्तह ॥ सा यथा दर्शयद्वावं सोऽपि दर्शयते तथा २२ तया स्थापि स्वशिरसि हस्तेन आपितक्षणात् ॥ भस्मसादभ्रवद्वैत्यो दुष्टचेष्टितमंतकृत् २३
 मुकुंदोऽपि स्थितस्तत्र तन्नाम्ना प्रपथेयुं ॥ अनुशानवतानृणां सद्यः परमसिद्धिदं २४ सामोहिनीसर्वकामान् ददाति भक्तिनृगां ॥ तत्र स्थित्वा त्रिभुवनं शान्तिग
 र्वाङ्गरासदः २५ उवाच मंत्रिणो गार्वाक्ष्यं त्रिभुवनं मया ॥ आक्रान्तं स्वप्रतापेन जयताऽसुरवैरिणः २६ ततो मात्याः समुचुस्ते विमुक्तं जितं स्वया ॥ दशमं खंडमि
 तिततुल्यं नास्ति हि कुत्रचित् २७ यत्रास्ते शंकरः सर्वसुरैरपि च सेव्यते ॥ न जितं यत्पुंरं यावत्तावत्ते पौलुषं दृशा २८ इति तद्वाक्यमप्यमुदले भरणप्रियः ॥
 उवाच तान्सद्य एव यागितां वै ससैनिकः २९ विमानवरमास्थाप्य क्षणाद्यातः सकाशिकाम् ॥ प्रविष्टमानैर्देवैर्ब्रह्माहाकारः पुरे भवत् ३० तत्र ये विबुधा आसन् सर्वे
 चांतर्दधुस्तदा ॥ शिवस्तु निजभक्तत्वाद्बहुकोपाथ किंचन ३१ दत्तं राज्यं कियत्कालमित्युक्त्वा पश्चिवाव्रान् ॥ केदारक्षेत्रमगमन्मुनयोऽपि पलायिताः ३२ जे
 गीषव्यं विना सर्वे क्षेत्रं सन्ध्यासिन्धुमे ॥ ततो बभूवुर्जसूतिं सोऽहो विष्टे दुरासदः ३३ प्रासादान् महतो भक्तत्वा मुमुक्षुः ३४ कोऽपि चेत्स्मरते देवं ताडय कुरु
 ते बहिः ३४ न स्वाहानवषट्कारः स्वधाकारो न च क्वचित् ॥ न वेदाध्ययनं क्वापि न शास्त्राध्ययनं क्वचित् ३५ न पुराणं देवपूजानं त्रनं प्रदक्षिणाः ॥ दुरासदादु
 ष्टमतौ तत्राज्यं प्रशासति ३६ कर्ममार्गे विदुर्मेतु धर्मोऽपिलयमाययौ ॥ नष्टे धर्मे सुराः कीर्ते आसन् सर्वे बुभुक्षिताः ३७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे
 बालचरिते दुरासदोपाख्याने एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ गृहसमदुःखाच्च ॥ ततः केदारमगमन् सर्वे देवर्षय
 स्तदा ॥ व्यजिज्ञपुष्पद्वयं शिवं सर्ववित्तमं १ प्रणम्य शिरसा सर्वे वागीन्द्राग्निपुरःसराः ॥ देवर्षय ऊचुः ॥ पदं भ्रष्टवयं देवाः स्वाचारान्मुनयोऽपि च २ दुरासद
 भियां देवभानं कर्तुं न चक्षमाः ॥ केनास्मै हि वरो दत्तो येनासौ भुवनेश्वरः ३ जातो दुष्टो वधश्चास्य कस्मादेतं द्विचिंतयताम् ॥ येनैव सौख्यं लोकां नानां तत्कर्तव्यं दयालु
 भिः ४ ॥ कउवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा प्रोवाच च तुराननः ॥ उपायं कथयिष्यामि तद्ब्रूयात्सु र्षयः ५ यदा तेन तपस्तपसां दारुणं बहु वासरम् ॥ ददावस्मै वरा
 न्देवो ह्यनंतानं विकापतिः ६ एनं यो वा तये देवः स नास्ति भुवनत्रये ॥ कदाचिद्देवदेवोऽसौ गुणत्रयविभाक्कृत् ७ अहं शिवश्च विष्णुश्च त्रेधा जाता यदा ज्ञया ॥ गु
 णत्रयविभागात्सु गेण इति प्रपथे ८ विध्वं व्यापी च मायावी विध्वं कर्ता पहारकः ॥ गुणातीतो गुणेशश्चापरात्परतः शिवः ९ विष्णुः सोऽवतारं चेत्याव
 त्याज ठरे विभुः ॥ तदैव तस्य नाशः स्यान्ना न्यथा सुस्तमाः ॥ स्तुवंतु सर्वे तस्मात्तं विधिं चित्ताकरं प्रभुम् ॥ आदौ कुरुतां देवीं प्रसन्नां भवच्छभाम् १० ततो जः संभवो

बालोदुरासदवधेभवेत् ॥ एवमेववरस्तेनशंकरेणकृतोऽस्यह ११ ॥ मुनिरुवाच ॥ एवंवाक्यं ब्रह्मसुखच्छ्रुत्वा देवाजहर्षिरे ॥ तुष्टुर्भवकातांतांभवान्भक्तवत्स
 लाम् १२ देवर्षय ऊचुः ॥ नताः स्महेत्वा जगदेकहेतुं परात्परां विश्वविचित्रशक्तिम् ॥ अर्च्यरूपां त्रिदशैश्वर्यशेषवद्यां विगुणगुणेशाम् १३ धराधरां त्वांधराणीस्वरू
 पामाधारभूतां स्थिरजंगमानाम् ॥ त्रैलोक्यसारां त्रिगुणादिभूतां त्रयतनुतां त्रिदशस्वरूपाम् १४ नताः स्महेदेविव प्रदां त्वाविष्णोर्विमोहापददां सुराणाम् ॥ भ
 क्तातिर्हं त्रीं सकलार्थदा त्रैलोक्यकत्रां निखिलार्थगोप्त्रीम् १५ एवंस्तुत्वा तदा देवीं जगदसुरसत्तमान् ॥ वृणुध्वं वां छित्तं देवाः स्तोत्रेण नेन तोषिता १६ द
 दामि सकलानकामान् भवतां येन नोगतान् ॥ तत ऊचुः सुराः सर्वेष्वृतां तं ब्रह्मणे रितम् १७ तत ऊचै च तान् देवीं स्तुवंतु गणनायकम् ॥ शुभाशुभस्य यः कर्ता सर्वसि
 द्धिकरो विभुः १८ अवाप्त सर्वकार्थः सर्वस्य जगतः पिता ॥ ततस्ते तुष्टुर्देवं भक्त्या सर्वविनायकम् १९ ॥ देवर्षय ऊचुः ॥ नताः स्मो विप्रकर्तारं दया
 लुं सर्वपालकम् ॥ सर्वस्य जगतो हेतुं सर्वव्यापिनमीश्वरम् २० अनेकशक्तिं संयुक्तं सर्वकामप्रपूरकम् ॥ दीनानुक्ते पिनं देवं सर्वज्ञं करुणानिधिम् २१ स्वेच्छोपा
 त्ताक्लानानाद्वयतारतंसदा ॥ गुणतीतं गुणक्षोभं च रागद्वेषविभुम् २२ एकदंतं द्विदंतं च त्रिनेत्रं दशहस्तकम् ॥ शृङ्गादं दंष्ट्रसंविघ्ननाशनं पापहारकम् २३
 भक्तानां वरदं नित्यं स्यादस्थित्यंतकारकम् ॥ अनादिमध्यनिधनं भूतादिभूतवर्धनम् २४ त्रिलोकेशं सुरार्थीं शिष्टद्विद्वानवमर्दनम् ॥ लंबकर्णं बृहद्भानुं व्यालभूषाध
 रं शुभम् २५ एवंस्तुत्वा तु देवगणेशं सर्वसिद्धिदम् ॥ शुश्रुवुस्तेन भोवाणीं मा भूदोमानसो ज्वरः २६ दुरासदं महावीर्यं हनिष्यामि भयंकरम् ॥ इति श्रुत्वा न
 भोवाणीं पुनः शंकरमाययुः ॥ ध्याननिष्ठं च ते दृष्ट्वा प्रणम्योचुश्च पावर्तम् २७ ॥ देवा ऊचुः ॥ नजानीमो न भोवाणीं केनेमाभीरितां शुभे ॥ हरस्य ध्यान
 निष्ठत्वात्कथं कुर्मोखिलेश्वरि २८ ॥ देव्युवाच ॥ ततो देवानिदानीं योनिश्च यं समरिष्यति ॥ तस्याः क्रोधेन तत्ताया निश्च संत्याः पुनः पुनः २९ आस्या
 त्रा सा पुनोन्नेत्राग्निः स्रुतं तेज उतमम् ॥ ज्वाला मालाकुलं दग्धं ब्रह्मांडमिव चोद्यतम् ३० प्रत्याहत दशः सर्वे ददृशुर्ज्ञानचक्षुषा ॥ वैनायकीं महामूर्तिं दशहस्तां त
 मोनुदाम् ३१ विभ्रतीं सुकुटारं लकोटिं सूर्यसमप्रभाम् ॥ विद्युत्प्रभामहारं बज्रकुंजलेखं दंशुभम् ३२ दिव्यांबरं च सिंदूरमायुधानि दशैव च ॥ कस्तूरीतिलकं भा
 ले मालां हृदि फलाचिताम् ३३ यत्तेजो व्यानशे विश्वं प्रलयानलमस्त्रिभम् ॥ व्याल्यज्ञोपवीतं च ज्ञात्वाने सुः सुरास्तदा ३४ प्रार्थयामासुरथेजानंदं धनमश्व
 रम् ॥ दृष्टोऽस्योगम्यस्त्वमप्रतर्क्यो व्ययः स्वराट् ३५ निराभयो निराभासो निर्विकल्पो जगो मरः ॥ सर्वस्वरूपः सर्वेशः स्वप्रकाशो जगन्मयः ३६ अव्यक्तो
 जगदाधरो ब्रह्मरूपो खिलार्थहृक् ॥ पुराणपुरुषो ज्ञानमूर्तिर्वाचा मगोचरः ३७ वयं यन्मया वयं द्यादृष्टांतं न द्रुतुः सुराः ॥ मुनिरुवाच ॥ यथा देवैर्वर्णि
 तो सौतेजोरूपी विनायकः ३८ एवमेव जगन्माता प्रशशंस गजाननम् ॥ निर्गुणं यन्निराकारमव्यक्तं सर्वगम् ३९ ध्यानगम्यं चिदाभासं सच्चिदानंदं विग्रहम् ॥
 सर्वव्यापी जगद्देतुरध्यावद्विचिंतितम् ४० विनायकस्वरूपेण साकारं दृष्टमवययत् ॥ अवतीर्णं मम गृहे हंतुं दैत्यानेन कशः ४१ जगतामुपकाराय पातुं विश्वं चराच

रम् ॥ पुपूजपार्वतीभक्त्यादौसिंहस्ववाहनम् ४२ वक्रतुङ्गेतिनामस्यदग्नेमवर्धदृष्टान् ॥ दुरासदस्यचवधप्रार्थयामासततदा ४३ देवानांचनदमाप्ति
निःसपत्नमयाचत ४४ ॥ इतिश्रगिणेशपुराणउत्तरखण्डबालचरितेचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंप्र
शांसितोद्व्यादैश्वश्रमविनायकः ॥ उवाचपार्वतीप्रित्याप्राणिपरममुदायुतः १ ॥ ॥ गणेशउवाच ॥ ॥ देवानांसर्वलोकानांकर्तुपालनमुतमम् ॥ दु
रासदांनिहंतुंचहर्तुभूभारमेवच २ मातस्त्वामेवितुधर्मकृतुर्मकचैवदिकम् ॥ अवतीर्णोस्मिसर्वज्ञेयद्वर्षाभिकरोमितव ३ एवंब्रुवतिविघ्नेशसुराःसर्वतमू
चिरे ॥ पुनःस्तुत्वाचनत्वाचजगत्कारणम् ४ रजांसिविममेहमेहदूनिभिर्हिजापि ॥ जानीयात्समुगंस्तेयोगिविममेस्तागरेजलम् ५ धन्यंवक्षु
हिदेवानांयदृष्टौचरणौविभो ॥ इदानीनोगंतुःखंप्राप्तचस्वस्वकंपदं ६ दुरासदंहर्स्वैनभूआरंचाखिलेश्वर ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इतिदेववचःश्रुत्वा
जहामसविनायकः ७ ऊचैसर्वैकरिष्यामिदशायुधधरःप्रभुः ॥ एवमुक्त्वामुरानदेवोहर्षणद्वयागिरा ८ सिंहारूढेययौशीघ्रिपुरोवाराणसतदा ॥ तमन्वयुर्द
वगणागिरिजगिरिशोपिच ९ ज्ञात्वादुरासदौदेवोविनायकमुपागतं ॥ देवसेनायुतंवीरोनिर्योन्यौनगराद्वहिः १० दृष्ट्वासेनांतुदैत्यस्यसामास्यासायुधांदृढां ॥
नानाविधायुधवर्तगजैर्घोषज्वन्मुहुः ११ गुहाविदारयश्चर्वाःसजगजविनायकः ॥ उवाचतंतमहोदैत्यंआतोस्यद्यापिरिक्थं १२ त्वयाबलाद्देवगणानिर्जिताश्च
महीभुजः ॥ मुनयोधिष्ठिताःसर्वेत्तदाहंनभवंखल १३ निर्भयेनत्वयादोषबहवःसंचिताःपुरा ॥ तेषांफलमिदानींत्वंगणेशात्प्राप्तुमर्हसि १४ उपहृतास्त्वया
लोकैस्त्रिलोक्यवासिनोखिलाः ॥ तदर्थमतवीर्णेहमुद्धर्तुंवांभुवोभारं १५ शरणंयाहिरेत्यक्त्वामानलंजानुदुस्त्वजं ॥ यासिसंग्रामशिरसिचेदिदानींमरिष्यासि
१६ शिवप्राप्तवरात्सर्वत्रैलोक्यपीडितंत्वया ॥ एवमुक्त्वादृष्टबुद्धिगणेशोरणसंभ्रमः १७ परशुतोल्यामासज्वालामालासुशोभितं ॥ जाच्छाद्यभास्करंक्षोभा
त्पलयावलसन्निभः १८ ज्वेनहृदयेतस्यत्यक्त्वाशस्त्रहतांतवत् ॥ परशुनाहतस्तनस्यरोमापिनचचालह १९ क्रोधसंरक्तनयनउदतिष्ठसन्निव ॥ त्रैलोक्यं
तमुवाचाथदेवैर्वंदुरासदः २० नदेवादेवराजोवादिकपालवानमेपुरः ॥ यातास्त्वंतुकर्थयातोबालभावाद्गजाधुना २१ नविभेम्यंतकान्मूढकिमर्थमर्तुमि
च्छसि ॥ एवमुक्त्वाततःकोशान्निष्काश्यासिमहोज्ज्वलं २२ क्षुरधारंयदावातादद्रयश्चूर्णतांययुः ॥ दैत्यस्तेनाहनदेवमंकुशेनयवारयत् २३ सोसिःपरशु
घातेनशतधास्वीडितोपतत् ॥ भर्मासिमंलयुद्धायययौदैत्योमहाबलः २४ त्यक्त्वायुधानिदेवोपिवधयेतादृशोबलात् ॥ ततोयुद्धंतयोरानीतुमुल्लरोमहर्षणं
२५ बाहुभ्यांकूर्पराभ्यांचमुष्मिभ्यांतौप्रजन्नतुः ॥ पादाभ्यांजानुजंवाभ्यांपृष्ठाभ्यांचनिजन्नतुः २६ उड्डीयपेतुर्देहेपर्यायेणमहास्वनौ ॥ पार्ज्जिघातान्पकुर्वतौवा
तांकूर्परायोरपि २७ सकृन्नोश्चजानुघातांस्तौस्कंधाघातान्परस्परं ॥ छुल्लंठुर्धरण्यांतौघूलिधूसरितौभृशं २८ परस्परंजयंतौचलपंतौसाधुसाध्विति ॥ ए
वंबहुदिनमुद्धृष्टद्वन्द्वदिवसिस्मिरे २९ चेतसावबहुलजैतौज्ञात्वासामर्थ्यमस्यह ॥ ततोविनायकोमुष्टिललोटेदृढमाहनत् ३० स्फुटितंमुखमस्याधुरण्यप

तितस्यह ॥ द्विमुहूर्तनिपतितोवज्राहतइवाचलः ३१ सकथांचिप्रबुद्धोभूत्स्यक्त्वामूच्छांचिरागतां ॥ तदात्मानमशक्तं समनुतेस्मभृशतुरः ३२ आययौसै
 न्यमध्येसदिनतिसविनायकः ३३ यइदंशृणुयादुह्युद्धकालेउपस्थिते ॥ सजयंप्राप्तुयान्मत्स्योयथादवोविनायकः ३४ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडेबाल
 चरितेएकचत्वारिंशोध्यायः ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

पर्वतेवमुनिश्चलः २८ द्वारभूतः पुरस्यास्ययतः पूर्वदृशिस्तव ॥ इष्टानां पीडको नित्यानित्यं मे सान्निधिस्तव २९ दैत्योऽपि परया अन्त्यातमेव वरमथयत् ॥ दैत्य उवाच ॥ एवमेव सदा तिष्ठस्थाप्य पादं भायि स्थिरम् ३० ॥ मुनिरुवाच ॥ तथेति सुवाचा स्थितः काश्यां विनायकः ॥ एवं दुरासदं जित्वा चकार प्रथमं शिवाय ॥ ३१ तस्मिन् रुत्वा पुष्पद्विप्रं प्रणम्य संपूजय च ॥ स्वस्वस्थानं गता देवा मुनयः स्वाश्रमानपि ३२ अन्येऽप्येतमं चैति पूर्णकामा अभवन्ति ॥ एवं विनायकस्या वान्कामानवाप्नोति गाणेशं पदमेति च ३५ सर्वजयमाप्नोति पुष्टिमारोग्यमेव च ३६ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते दुरासदं जयनामा द्वाद्विचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४२ ॥

गुप्तमदुवाच ॥ विजिते तु गणेशे न दैत्ये तस्मिन् दुरासदे ॥ दिक्पाला मुनयश्चैव शशीसुर्यो गुरुः कविः १ प्रशंसं मुदेवं दुरासदं रिपुं विभुं ॥ अतिस्मृतिरुतो मार्गः स्थापितो निहितो सुरः २ स्थापना च कृता स्माकमशक्तानां दुरासदे ॥ त्वमेव ह्यजसो विश्वमेव फलदायकः ३ समः सर्वेषु भूतेषु कर्मभिर्न चालिष्यसे ॥ त्वदाश्रया च तुर्वणं जितं त्वं त्वदाश्रयाः ४ गवेषयंश्च नानार्थान् तत्तत्कर्मणि योजयन् ॥ गवेषणे ढुङ्गिरं धातुरुक्तो मनीषिभिः ५ स वास्ते ढुङ्गिरि लये वसं ज्ञा राजोत्तरास्तु च ॥ तव यद्दर्शनं पूजाध्यानं स्मरणमेव च ६ धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं पुत्रपौत्रदम् ॥ इत्युक्त्वा पुपुजुस्ते मुनं दारैश्च शमीदलैः ७ दूर्वाकुरैर्हरिद्रिश्चैतैश्च कुसुमैरपि ॥ नाना प्रकारान्नैवेद्यैः फलैर्बहुविधैरपि ८ रत्नानां निचयैर्विभोजनैस्तमतोषयन् ॥ एवं ते पूजिताः सर्वे सप्तावरणरूपिणः ९ स्थिता वाराणसी त्रितुंषट्पंचाशद्दिनायकाः ॥ एकपंचमुखस्तत्र विश्वेश द्वारि तिष्ठति १० अन्ये च भिन्ननामानोऽप्यवाराणसी स्थिताः ॥ स्थिते विश्वेश्वरे तत्र सर्वे तत्रैव संस्थिताः ११ आचंदं स्वार्थिकोऽपु ब्रह्माद्या मुनयोऽसिंखलाः ॥ अकुर्वन् सर्वकर्मणि सर्वलोकार्थपुरा १२ इति ते सर्वमाख्यातं कीर्तिं पृष्ट्वा हियस्त्वया ॥ ढुङ्गिराजस्य आवतारो यर्मका ममुखप्रदः १३ दिवोदासबहिर्भावकथयिष्ये धुना तव १४ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते ढुङ्गिराजख्यानां नाम त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४३ ॥

कीर्तिरुवाच ॥ ढुङ्गिराजवतारोऽयं ख्यातस्ते शक्तिर्संभवः ॥ दुरासदवधार्थयित्रिलोकीपालनाय च १ एकपादः स्थितस्तु दहनगरैश्चैकपादतः ॥ स्थितो दैत्यं स माक्रांत्य वाराणस्यामि तिष्ठतम् २ उभाभ्यामपि पादभ्यामुभयत्र स्थितः कथम् ॥ एवं मे स शंखब्रह्मब्रह्मदं त्वं सर्वविधतः ३ ॥ मुनिरुवाच ॥ किमसाध्यं विश्वरूपे विश्वकर्तारि विश्वेषे ॥ विश्वव्यापिनि विश्वेशे ढुङ्गिराजे च शासति ४ विवांत्यामि पिरो विश्वसंहारकारिणि ॥ सप्तपातालचरणे स्वर्गव्यापि शिरोरुहे ५ सर्वतः पाणिचरणे सर्वतः श्रोत्रचक्षुषि ॥ मनसश्च श्रुतीनां च ब्रह्मादीनां च योगिनाम् ६ अगम्ये तत्त्वतो वायुपृथिवीजलरूपिणि ॥ यस्य रोमांचं ध्रेषु ब्रह्मांडानां हि कोटयः ७ अमतिपवनो द्यूताः पतंगा इव व्योमनि ॥ संशयो वा वितर्को वा तस्मिन् मत्तर्न विद्यते ८ अनेकरूपिणि विभो प्रभुः कर्तुं चराचरम् ॥ यदिच्छया भवेद्वाग्निमुधा विषस्वरूपिणी ९ अमृतं विषरूपं च तत्र किं किं न संभवेत् ॥ अवतारस्य देवस्य विचित्रा गतिरुच्यते १० कियं तो ह्यवतारो वै कदा कुत्रेति निश्चितम् ॥ न

शक्यतेसुरैः सर्वैः शशैरपि सर्वदा ११ अतस्त्यक्त्वा तु संहं कथां शृणुमयेरिताम् ॥ यां श्रुत्वा सर्वधर्मज्ञमुच्यते पापसंचयात् १२ सूर्यवंशोद्भवो राजा दिवोदासो म
 वत्पुत्रा ॥ वदान्यश्च महामानीमान्धो भूमंडले खिले १३ वक्ता बृहस्पतिमसर्वज्ञसर्वदाशिवः ॥ वेदशास्त्रपुराणां ज्ञानी विज्ञजनप्रियः १४ कामिनीमोह
 नतनुजितेन्द्रियतया स्थितः ॥ उपकारपरो नित्यं परब्रह्मो ह पराङ्मुखः १५ निस्पृहः परवित्तैर्बुद्धस्तूलस्त्यः पराक्रमी ॥ तपसा तस्य तुष्टेन ब्रह्मगाराज्यमुत्तमम् १६
 काश्यां दृष्टिर्विहीना या दंतलोकोपकारिणा ॥ सर्वदेवबहिष्कारात् सोपि जगद्बुद्धिमान् १७ स्वयमेवाभवत्सोऽथ विरिंद्रो दृताशनः ॥ मरुद्वंशश्चर्मणपा
 लयामास तां पुरीम् १८ तपसा तस्य संजाता दृष्टिर्लोकैका इतस्ततः ॥ अविमुक्तं समायाताः प्रशंसं दुष्टपंचतम् १९ तस्य पत्नी सुशीला मानानामप्यतिब्र
 ता ॥ धर्मशीलादानपरापतिवाक्यपरायणा २० आचारं व्यवहरं वा प्रायश्चित्तमसौ नृपः ॥ पंडितैः कारयामास राजदंडं न चाददे २१ शिवेन मरुतः सर्वमं दारगि
 रिमन्वयुः ॥ नापमृत्युन शोको वानैव दुःखं हि कस्यचित् २२ उत्पातास्त्रिविधानां संस्तस्मिन् राव्यं प्रशंसति ॥ हाहाकारः शमं यातो नाष्टिविबिहितो महा
 न् २३ पशुपक्षिमनुष्याणां संस्थानि च बहू न्यपि ॥ यदा यत्तं प्राणिमात्रं जतानि दृष्ट्योगतः २४ स्वाहा स्वधा वषट्काराः सर्वे आस न्यथापुरा ॥ ते
 च देवाः सुखं प्राप्ता ये प्रार्थयन् नृपपुरा २५ यंतु बुधुः सुराः सर्वे ब्रह्मवाक्यप्रणेदिताः ॥ सोपि नानास्तुतिचक्रे देवानां दर्शनाद्वारम् ॥ २६ ॥ इति श्री
 गणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः १४ ॥ कीर्तिरुवाच ॥ कथं मुने सर्वदेवाः प्रयातामं दं गिरिं ॥ शिवेन च कथं त्यक्तारम्या वाराणसीपुरी
 १ एतन्मेशं सर्वदेवैर्षं शयोत्रमहान्मुने ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ द्वादशाब्दमनाष्टौ नेष्टस्थावरजंगमे २ स्वाहा स्वधा वषट्कारविहीने च धरातले ॥ ब्रह्मवा
 क्यप्रणुनैस्तु देवैः संप्रार्थितो हरः ३ महादेव जगन्नाथ करुणालयशंकर ॥ अध्यास्यमंदरगिरिं मरीचिस्तुतपस्यति ४ अब्दानामयुतं देववं दं तु प्रयाहितम् ॥
 ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ एवं संप्रार्थितो देवैर्महेशः करुणालयः ५ सर्वैः सुरगणैः साद्वमग्निचंद्रार्थमादिभिः ॥ वरं दातुं संप्राप मरीचिं तं महामुनिं ६ अ
 स्थिमात्रावशिष्टं च दर्शय मम दाशिवः ॥ तस्मिन् क्षणे नागतं श्रुत्वा तपसा प्रीतो भौगिरिजापतिः ॥ निजं स्वरूपं दत्वा च विमा
 नेन निजं पदं ८ प्राप यामास सहस्रगणैर्विद्वन्नस्वनैः ॥ सर्वदेवगणैः शंसुस्तस्थौ गिरिवेशुभे ९ दिवोदासस्य न पश्यत्किंचिदं द्रं सदाशिवः ॥ देवा
 न्संप्रेषयामास द्रष्टुं दं द्रमादृतः ११ यो यो देवो यातिकाशी तस्य श्रं ध्रं न पश्यति ॥ स्वनाम्ना परिमंस्थाय लिंगं तत्रैव तस्थिवाच् ११ दिवोदासस्य शरभ्येतु सर्व
 वर्णाः स्वधर्मिणः ॥ आश्रमस्था द्विजाः सर्वे यथोक्ता चारसंयुताः १२ गुरुशुश्रूषवः शिष्याः स्त्रिय आसन्पतिव्रताः ॥ धर्मशीलादानपराव्रतोपवासतत्पराः ॥
 १३ यतयश्च त्रिषवणाव्रतिनो होममौनिनः ॥ ज्ञानसंध्यां जपं होमं स्वाध्यायं देवतार्चनम् ॥ १४ ॥ आतिथ्यं वैश्वदेवं च स्वयमेव प्रकुर्वते ॥ गृहस्थाः
 सर्वे एवाष्टौ कर्माणि भ्राज्जितो नवाः १५ अतो विवर्धते धर्मो दृष्टिश्चानुत्तमा भवद् ॥ स्वर्गे दिवा मुमुदिरपि तश्च स्वधाभुजः १६ न वंध्यानं च वा पुष्पाविधवावा

मृतप्रजा ॥ नाष्टिनीतिष्टिश्चस्वचक्रनपरंतथा १७ शुकाश्चलभानासन्मूषकावाकदाचन ॥ एवंचसर्वसस्यानांनिष्पत्तिःसमपद्यत १८ विश्वेश्वरं
 माधवंचदुर्हभैरवमेवच ॥ दंदपाणिगुहंगामदृष्टवानिमल्यवा १९ मणिकर्णीभवानिवायोभुक्तेदंद्यएवमः ॥ इतिदिर्दिवानित्यमकरोद्वृपसत्तमः ॥
 २० नपापलेशस्तत्रासीदेवंदृष्टपवरेस्थिते ॥ विनारंघनतद्राज्यंजिघृक्षतिसदाशिवः २१ वाराणसीवियोगेनपरितप्तस्ततोभवत् ॥ प्रेषयामासविघ्नायततो
 ष्टवपिभैरवान् ॥ २२ ॥ उवाचतान्कारयंतुराज्येस्याणुतुकिबषम् ॥ आदास्येततएतस्मात्काशीराज्यंनसंशयः ॥ २३ ॥ जग्मुस्तेत्वरयाभद्रेआज्ञां
 प्राप्यसदाशिवात् ॥ दृष्टवावाराणसीतेतुविश्रांताःस्नानकर्मणा २४ अदृष्टातस्यदुरितंकाशीवासंप्रचकिरे ॥ शिविश्चतापरश्चासीदनागच्छत्सुतेषुतत् ॥
 ॥ २५ ॥ ततोप्रेषयदादित्यारंघ्रंद्रुष्टुपस्यह ॥ तोपितपुण्यमालोक्यस्थिताःकाश्यामुदात्तान्विताः ॥ २६ ॥ नकार्यंबहुरस्यापिनत्याज्यंपुरीतिच ॥ तत
 श्चतुषष्टिमिताअप्रेषययोगिनीः ॥ २७ ॥ अणुमात्रमद्वैतेनदिवोदासस्यताअपि ॥ स्थितावाराणसीप्राप्ययज्यःशिवमव्ययम् ॥ २८ ॥ ततःसंप्रेषया
 मासदुर्गोदुःखविनाशिनीं ॥ अदृष्टातदधंसापितस्थौग्रामाद्वाहिकिल २९ ध्यानेनातोषयद्देवसर्वकामैश्चमानवान् ॥ दिक्पालानथशंभुश्चप्रेषयामास
 सत्वरम् ॥ ३० ॥ गतावाराणसीतेतुनेक्षरस्तद्वल्लु ॥ स्वस्वनाम्नाप्रतिष्ठाप्यलिंगानिन्यवसन्मुदा ॥ ३१ ॥ ऋषयःप्रेषिताःपश्चादुत्सुकेनशिवेनह ॥
 गतास्तेत्वरयादृष्टाःशिवेनापिप्रणोदिताः ॥ ३२ ॥ गत्वातीर्थविधिंकृत्वास्थित्वावाराणसीमनु ॥ आशीर्वादायगच्छंतःपश्यंतस्तस्यचेष्टितम् ॥
 ३३ अत्तयातान्पूजयामाससर्वान्सधनवस्त्रकैः ॥ नान्वष्टुणंहस्तद्वनंतैर्नोपिदृष्टुर्लु ३४ स्वस्वनाम्नापरिस्थाप्यतेषुस्तेपरमंतपः ॥ ततःसर्वमरास्तेनप्रेषि
 ताःकार्यसिद्धये ३५ तेपिनोदृष्टुस्तस्यदुष्कर्मधर्मचारिणः ॥ नायातिकोपिकाश्यास्तुयोयःसंप्रेष्यतेमया ३६ ततश्चितापरोरुद्वेनिश्चयनाध्यगच्छत ॥ म
 नसांचितयामासकदाद्रस्येचतापुरीम् ३७ दिवोदासस्यराज्येचयदापापंअविष्यति ॥ तदैवप्राप्याकाशीचिनायथाचमयाक्वचित् ३८ विनाहुंदिमाधवंचसर्वे
 देवानिरर्थकाः ॥ नायांचिचस्थितास्तत्रकाश्याध्यानपरायणाः ३९ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेबालचरितेदिवोदासोपास्थानेपंचचत्वारिंशो
 ध्यावः ॥ ४५ ॥ ॥ ४४ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ अविमुक्तवियोगेनपरितप्तःशिवस्तदा ॥ सर्वार्थवशगंहुंदिनत्वाप्रार्थयदातुरः १ ॥ शिवउ
 वाच ॥ ॥ पंचानामपिभूतानांकारणानांचकारणम् ॥ चिदानंदवनोविश्वेभ्योवेदांतगोचरः २ प्रधानंपुरुषश्चासिगुणत्रयविभागकृत् ॥ विश्वव्यापीविश्वनि
 धिर्विश्वरक्षणतरः ३ नानावतारकृच्चसिभूभारहरणेद्यतः ॥ देवानांपालनेशक्तोदैत्यानांनिधनेतथा ४ द्विजानांचैवधर्माणामार्तानांशरणैषिणाम् ॥ स्वे
 च्छयापत्यतांयातेत्वयिब्रह्मस्वरूपिणि ५ कमन्यंशरणयाभिमाशीविरहदुःखितः ॥ ॥ हुंठिरुवाच ॥ ॥ अन्यानेवप्रेषयसि सर्वविद्याविशारदात् ६ सर्वद
 शौकिमर्थत्वमोहमेषिसदाशिव ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ इदानीमेवगच्छस्वमविमुक्तेगजानन ७ दिवोदासस्यविघ्नाथमकार्यार्थसिद्धये ॥ माययामोहय

जनं पुण्यं येनास्यहीयते ८ ॥ ॥ हुंठिरुवाच ॥ ॥ यामिशीघ्रमहादेवन चित्तं कर्तुमर्हसि ॥ साधयिष्ये तवहितं दर्शयिष्ये निजां पुरीं ९ बहिष्कृत्या दिवोदासं
जनपापविभागिनम् ॥ मुनिरुवाच ॥ इत्युक्त्वा शिवमानस्य पार्वती च षडाननम् १० प्रदक्षिणीकृतयतानारदं सुरमेव च ॥ प्रस्थितो खिलविद्यानं कलानां
च निधिविभुः ११ प्राप वाराणसीं पुण्यां पुण्यमेवास्य दृष्टवान् ॥ ज्योतिर्वेदभूतस्य स्वस्त्यस्य पापमलक्ष्यसः १२ रुक्मकांतिं दिव्यदेहो मुक्तामालाविभूषितः ॥
रुक्ममुक्तामये श्रोत्रद्वये विभक्तुं कुण्डले १३ द्वात्रिंशलक्षणयुतो भूतभव्यभविष्यविव ॥ कटिसूत्रं च नाभौ तु महारत्नविभूषितम् १४ पीतवस्त्रपरीधानो दिव्य
गंधानुलेपनः ॥ कामातिमुदरतुः कामिनीजनमोहनः १५ पतिव्रताश्रयानार्थं श्वकुमुस्ता अपि द्विजम् ॥ मनसा चिंतितं प्रश्रवं दत्तिस्मा खिलंतुसः १६ जतः
पतिव्रतानार्थं प्रश्रं प्रष्टुं मन्वयुः ॥ विहाय बालकान् भर्तुं न भ्रातृन् न्यासु हज्जान् ॥ स्वप्नान् वदति लोकानां स्वमायादर्शितानसौ १७ सेवतां सर्वलोकानां
ददाति सुबहून् वरां ॥ तदस्म्यप्रभावेण दुष्टः कुष्ठो विनश्यति १८ पुत्रिण्यः सर्ववंध्याश्च जातारतद्वरदानतः ॥ हस्तद्वयमहाभाग्यं कर्माणि कथयत्यसौ १९
यद्यद्येन च भुक्तं भोक्ष्यमाणं च तत्क्षणत् २० विस्मिंतो न गल्लोकः सर्वआसीन् मुदान्वितः ॥ नेदृशो ब्राह्मणो दर्शितं सर्वेता गुणकारः २१ नमूतो न भविष्यो
वा इति लोकावदं युमुम् ॥ पूजयंति धनैर्बलैर्ज्ञानैश्च तत्क्षणत् २२ हस्ते धृतानि वस्तूनि कथयेत्स्वतत्क्षणत् ॥ दारिद्रस्याप्रयत्नस्य प्रष्टुं यातस्य वेत्यसौ
२३ अभिप्रायं स्वयंतं स्पृष्ट्वेति त्रिदिनं भ्रमरा ॥ भविष्यसि धनाढ्यस्त्वं तथैवासौ भवत्यपि २४ गतं कथयति यथा यातस्तथा भवेत् ॥ एवमाचक्षतस्तस्य कुण्डे
विप्रस्वरूपिणः २५ द्वित्रिमासैर्गतावार्ता राजकर्णेन रिता ॥ जना ऊचुः ॥ राजपत्न्योऽपि पियाश्वान्याः पातिव्रत्यपरायणाः २६ एतावत्कालपर्यंतो भज
न्नये देवताः ॥ विनापतिगतास्तास्तु विनाज्ञातं निराक्षितुं २७ नो भविष्यति पुत्रो वा कन्यावैति विचारितुं ॥ सखीभिस्तु निर्दिष्टास्ता इति श्रुत्वा गमिष्यति २८
आकार्ये तु ततस्तास्तु रहस्ये तमुपा नयन् ॥ उपवेश्यासने रम्ये राजपत्न्यः प्रपूजिरे २९ प्रक्षाल्य चरणद्वंद्वं दर्शनं मुनिविह्वलाः ॥ कस्तूरीचंदनं तस्म्यश
रिरे पर्यमर्दयन् ३० निकटे तस्य कार्चित्तुं भूत्वा दादौ टिकाः स्वयं ॥ पप्रच्छुर्बहुं प्रश्नांस्तं सर्वेषां ब्रवीक्षसः ३१ प्रत्यये तु मस्य वस्त्रे सर्वास्तास्तु विनिस्मिरे ॥
पूर्वताः प्रत्यहंतं स्पृशं दर्शनं पूजनं स्वयम् ३२ त्यक्त्वा तां गृह्ण कर्थाणि च कुरु सर्वान्तु तपराः ॥ नैतादृशो दृष्टपूर्वो भूतभव्यभविष्यविव ३३ इत्यब्रुवन्स्तु
वंत्यस्तं सर्वज्योतिर्विदुः तमम् ॥ उत्थिते रात्रिः शीघ्रं विस्मर्जुः क्षणं दं ३४ पतिर्भावं परित्यज्य तमे चाचिंतयन् सदा ॥ दिवोदासोऽपि तं ज्ञात्वा समाकार्य
नाम च ३५ स्वासनेतं परित्स्थाय पुपूजे विशरादिभिः ॥ गामर्ष्यं च धनं वस्त्रमर्पयामास सादरम् ३६ यद्यंतं परिपप्रच्छ तत्सर्वं मुदा ब्रवीत् ॥ विस्मृत्य
निजदेवं संतमेवावितयन्नृपः ३७ रहस्ये परिपप्रच्छ प्रश्नान्ना विधाब्रूहून् ॥ प्रत्यये तु मस्य वस्त्रे प्रार्थयामास सादरं ३८ ग्रामान् धान्यं धनं दास्येति शत्रुनि
कटमम् ॥ चमत्कारा बह्विधा दृष्टाय स्मान्मया त्वयि ३९ ततो जगाद दुहितं प्रपंचरहितो नृप ॥ स्त्रीपुत्रकन्यागारादित्यक्त्वा वाराणसीं गगा ४० नग्रा

मानधनधान्यराज्योचतेमेष्टहस्यते ॥ एकंवदामितेवाक्यंहृदितकर्तुमर्हसि ४१ इतःसप्तदशराजन्दिनेकोपिपरः पुमान् ॥ आगत्यसवेद्यत्तर्तव्यमविचारतः
 ४२ हितेतेपरमराजन्अविष्यतिनसंशयः ॥ एतावतामयालब्धयात्राभाधान्यधनानिच ॥ ४३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखण्डेबालचरितेष्टचत्वारिंशो
 अध्यायः ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ राजोवाच ॥ अवश्यमुनिशार्दूलकरिरव्येवचनंतु ॥ करवाण्यन्यथाचेन्मपथोस्मिन्तहरस्यह १ गृत्समदउवाच ॥ एवं
 तेनसर्वजनाःकाशिरथाःखवशीकृताः ॥ त्यक्त्वास्वर्वाणिकर्माणिमेवपरिसेविरे २ भूतंअव्यंविप्रकृष्टअविष्यंचविदृष्टवता ॥ ततोविष्णुर्बौद्धरूपीपंचक्रोशा
 द्वहिःस्थितः ३ आगत्यमाययामोहजनयन्सर्वदेहिनां ॥ श्रुतिस्मृतिविरुद्धसोपाठिद्वर्मद्वयद्विषन् ४ सोऽपिस्ववचनान्स्वर्वाणेशेकमहाजनान् ॥ साकारभ
 जनंसर्वदूषयामाससादरं ५ किमर्थंपार्थिवीमूर्तिरच्यतेतेजसीरपि ॥ सर्वोजनेमूढमनाःपरात्मनिहृदस्थिते ६ वृक्षाणांजीवांतच्छेदःपशूनामपिहिमनं ॥ कुरु
 तेस्वस्यवित्तानिपरस्मैयःप्रयच्छति ७ नष्टेदेहेतुभूतानिखीयतेपंचपंचसु ॥ स्वयमेवहिभोभक्तव्यंपक्षान्नसंप्रतमुदा ८ देहात्मापरिपूज्योसौनानाभौर्गयथासु
 खम् ॥ ततःसर्वजनाःस्वस्वमार्गमुक्त्वा तथाभवन् ९ ब्राह्मणानांपिसत्यज्यबुभुजुर्भोगमुत्तमम् ॥ तत्पत्नीकमलानामपूरयतीमनोरथान् १० स्थितावाराण
 सीवासिस्त्रियःसर्वाव्यमोहयत् ॥ बोधयामासयत्नेनदुष्टमार्गंदिनेदिने ११ अर्धंतेबुद्धयस्तेषांपुराणमनिवासिनां ॥ स्वदेहेमर्द्धदेहोन्यस्यदेहेसएवतु १२
 नभियतेपुमानयद्दन्मुखनासाकरादिभिः ॥ तथास्मानैवभवेतदेहेरैतैश्चतुर्विधैः ॥ एवंप्रलोभिताःकांताःपुंसोऽन्यानापिभजिरे १३ ब्राह्मणाजग्निहो
 त्रेषुयज्ञेषुशिथिलादराः ॥ व्रतेदनेचहोमेचदेवब्राह्मणपूजने १४ पशूनांयज्ञियानांचछेदेनसंशयदधुः ॥ परस्परंगृहेचैतेबुभुजुर्भोगमुत्तमम् १५
 स्वयमेवबुभुजिरेश्राद्धानिचब्रतानिच ॥ एवंचधर्मलोपोभूदेनसोष्टिद्विरेवच १६ ततोबौद्धोजगामाशुदिवोदासस्यमंदिरम् ॥ घृजितःपरयाभक्तयास
 तेनस्वानेनशुभे १७ ततःऊचेदिवोदासंवाक्यंवाक्यविशारदः ॥ बौद्धउवाच ॥ शृणुराजचहितंवच्मिश्रुत्वातत्कुरुसादरम् १८ इयंवाराणसीशूलश्रुता
 निर्मायितेजसा ॥ प्रलयेपित्रिशूलश्रोक्षियतेसर्वजंतुभिः १९ पुण्यवद्विरिहस्येयंमृतौमोक्षमभीप्सुभिः ॥ पापात्मानोभैरेनक्रियतेबहिरेवच २०
 रक्षणंपुण्यकर्तृणांक्रियतेनेतेनच ॥ तवपुण्यांस्थितंयावताददन्नास्थितोभवान् २१ काशंराज्यंप्रकुर्वाणइदानींनतथाभवान् ॥ पापंचसंप्रवृत्तंराज्येनक
 कृतूप २२ ॥ ॥ द्रुपउवाच ॥ ॥ सम्यगुक्तंत्वयामर्हकरिष्येवचनंतव ॥ ज्योतिर्विदांढुण्डानाचप्रोक्तंयत्सत्यमेवतव २३ वदमेत्वंचकथासिमद्वितीयमिहा
 गतः ॥ यद्विदुंमयाशक्यंतत्वंतुशुरोत्तम २४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततःसकरुणाविष्टोदेशथामासतंचपम् ॥ निर्जंचतुर्भुजंरुपंशंखचक्रगदाधरम् २५ स
 मष्टिव्यष्टिरूपेणचिद्रूपंचप्रदर्शितम् ॥ ततोदृपोनमस्कृत्यपुण्यपरायामुदा २६ ननर्तपरयाभक्त्यातद्दर्शनमहोत्सवः ॥ धन्योऽहमितिंतापाहपितृभ्यांसहितोन
 व २७ पूर्वाज्यंपरित्यज्यतपस्तप्तंमयाबहु ॥ ब्रह्मेणदंबलान्नह्यंनृतराजमनुत्तमम् २८ त्वदर्शनाजन्ममृतीगतेमेनात्रसंशयः ॥ इदमेवपरयाचेत्त्वामहंशर

णंगतः २९ ॥ मुनिरुवाच ॥ इत्युक्तः परमात्मासौ प्रोक्तवाचस्पतम् ॥ विश्वेश्वरप्रसादाच्च तवापिराजसत्तम ३० भविता परमासुक्तिस्त्यक्त्वा राज्यं
 सुखी भव ॥ भैरवो दंडपाणिश्च बहिः कुर्यादतोन्यथा ३१ एकमाकर्ण्य तद्वाक्यं चित्तां परमिकां ययौ ॥ ध्यात्वा विचार्य तद्दंतुं बुबोध सर्वमेव सः ३२ ज्योति
 विंदं गणेशं च बौद्धमाया विनं हरिम् ॥ प्रणम्य शिरसा भक्त्या कोसिति निजगादतम् ३३ सोऽपि बुध्या महाविष्णुर्निजरूपं समास्थितः ॥ चतुर्भुजं शंखचक्रग
 दापद्मधरं विभुम् ३४ पीतांबरसमायुक्तं सर्वलोकाश्रयं परम् ॥ उवाच तं नृपः पूज्य धन्यो हं मम पूर्वजाः ३५ यन्मोक्षं ददयुं गृहं पुण्यप्रभावतः ॥ देहि
 मे परमासुक्तिमुद्रामेतां गृहाण च ३६ बलादं तं ब्रह्मणामे शास्तुराज्यं शिवो निजम् ॥ ततो जगाद तं विष्णुः शिवो मुक्तिप्रदास्यति ३७ ॥ कडवाच ॥ एवमुक्त्वा
 दिवो दासं महायोगेश्वरो हरिः ॥ अंतर्हितः पुनर्यायादौ दूररूपी निजाश्रमम् ३८ प्रेषयामास दूतं स शिवागमनहेतवे ॥ दिवो दासस्य राजस्य मे धर्मद्विः कृता बहुः ॥
 ३९ ज्योतिर्विदागणेशेन तस्य कंठे निजम् ॥ शीघ्रमाया हि विश्वेश निजां वाराणसीं पुरीम् ४० ततो राजराजचिह्नं त्यक्त्वा ते परंतपः ॥ प्रासादे पर
 मे स्थाप्य शिवलिंगं सुविश्रुतम् ४१ स्वनाम्न मोक्षदं पुंसां सकामानां तु कामदम् ॥ प्रतीक्षन् दर्शनं तस्य शंकरस्यार्थदायिनः ४२ ॥ इति श्री गणेश पुराणे
 उत्तरखंडे सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ मुनिरुवाच ॥ त्यंकराज्यमिति ज्ञात्वा निजरूपं समाश्रितः ॥ अवसत्सर्वलोकानां दुर्हितस्तत्रार्थदायकः ४ दूतं
 च प्रेषयामास शीघ्रमागम्यतामिति ॥ शंकराय महाबुद्धिस्ततः सहर्षी भर्तुः २ आरुह्य षष्ठ्यैर्दुर्हिं प्रणम्य ब्रह्म उवाच तम् ४ ॥ शिव उवाच ॥ त्वमेव विश्वेश्वरविश्वरूपविश्वं
 सृजस्य सिंहासि देव ॥ शुभाशुभं कर्म निरीक्ष्य तस्य ददासि भोगविधिं गणेश ५ ब्रह्मापि सृष्टिं कुरुते गितां तत्तद्द्रक्षणं चैव हरिस्तथाहम् ॥ संहारकारी ह
 चराचरस्य विभागकृत्यं हि गुणत्रयस्य ६ तव प्रसादाद्भरिजजोपिशिवश्च शक्तो निजकर्मसिद्धयै ॥ त्वया विनोदविधिर्विद्वथाभ्यां त्वदीयशक्त्या सुरशत्रुना
 शः ७ अनंतशक्तिः प्रकृतिः पुरात्वांसमर्च्य दुष्टं महिषं जवान् ॥ यच्छृत्वा सिनिधूतं न गमपतभितं जगत्सु मिदं रक्ष ८ त्वमप्येयोऽखिलोक्तसाक्षी त्वम
 व्ययः कारणकारणं च ॥ वेदां किं तु तांस्त्वयि सर्ववशेषो धराभूतवभक्तितां हि ९ त्वामेव न त्वापरिपूजयंतः संतो जज्ञेते मनसा स्मरंतः ॥ त्वयैव भक्तिपरि
 कल्पयंतोऽसुक्तिभजंते परिपूजति हिनाः १० अनेकरूपांश्चि विलोचन त्वमनेकशेषैश्चुतिबाहुजिह्वः ॥ अनंतविज्ञानवने ह्यनेकब्रह्मां देहेतुः परमप्रकाशः ११
 तव प्रसादादिविमुक्तमेतद्दृष्ट्वा चिदाद्यलवताखिलेश ॥ मुनिरुवाच ॥ एवं स्तुत्वा पुनः पूज्य प्रार्थयामास शंकरः १२ गतो विरहदुःखं मे प्राप्य वारा
 णसीं पुरीं ॥ इदानीं सर्वदारक्ष मद्रक्तं श्वपुरीमिमाम् १३ विना प्रसादं तेन स्यात्काशीवासः कदाचन ॥ दंडपाणे भैरवस्यतेऽपि यस्य कृपा भवेत् १४ ता
 रं ब्रह्मतस्योतिदिशामि च न चान्यथा ॥ माघे मासि चतुर्थ्यां यो भौमवोरविधूदये १५ अपूर्वैर्मादैरुत्थैरुपचारैः प्रपूजयेत् ॥ संहृत्य तस्य संकष्टं तत्रापाठेन

योनुयात् १६ तस्यापि कलाकामानयच्छलक्ष्मीमेनेकथा ॥ यद्दंयातरुथायत्रिसंध्यवापि भित्ते १७ पठेस्तोत्रं सकृदपि भुक्तिभुक्तिश्च तस्य च ॥ ज
 न्येषयित्वा सर्वार्थान्विदयासि नृणामिह १८ अतो दुर्द्वारितरुथा तद्विलोक्य त्वं विषयसि ॥ दुर्द्वारितरुथेनाममुक्तिं पापनाशनम् १९ स्मरणात्सर्वकार्याणां
 सिद्धिदं च भविष्यति ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा स्थापयत्सगङ्गकीयशिलारुताम् २० मूर्तिदुर्द्वारं देवप्रासादं चारुनिर्मिते ॥ ततो विवेश भवनं
 सर्वदेवाः स्वमंदिरम् २१ दिवोदासस्य मुक्तिं स ददौ भक्त्यशंकरः ॥ ॥ ग्रहसमदुवाच ॥ ॥ एवं विमोहितस्तनदिबोदासः स्वभायया २२ विष्णुना बौद्धरु
 पेण तस्यास्य च हितं कृतम् ॥ सर्वतैक्यं तं देवसाभ्यर्च्य दुर्दिना कृतम् २३ एवं प्रभावे दिवोसो यद्गराडुत्थितः सुतः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं ग्रहसमदुप्रोक्त्वा
 तस्यै दुर्द्विचिच्छितम् २४ गृहीत्वा ज्ञायौ शीघ्रं निजमाश्रमं गच्छत् ॥ तदा भो विवसा पुत्रमादाय प्रस्थिता ततः २५ दुर्द्वाराय तं यानानागिरैर्युतम् ॥ महो
 त्सवं प्रकुर्वद्द्विदृष्ट्वा कीर्तिर्नमामतम् २६ यथैवावाराणसीं पुण्यां मरणान्मुक्तिदायिनीं ॥ माघमासे च तु रथ्यासां भो मवारमुदाचिन्विता २७ अनेकस्वर्गपात्रस्थैः पक्वान्त्रैः
 पायसादिभिः ॥ पूजितं भक्तिनिवहैर्नृत्यगीताविहारैः २८ नानालंकारसंयुक्तं दिव्यमाल्यांबराद्युतम् ॥ नानाभिगणोपेतं नानासुकाविभूषितम् २९ सुव
 र्णरत्ननिचयैर्दक्षिणार्थं निवेदितैः ॥ नदृश्यते देवमुखमिति चिन्ता परामवत् ३० मया किंच न यास्मै किंच निवेद्या भित्तिसानव ॥ सादूर्वाशमि मंदारकुसुमैर्भार्गवांचितैः
 ३१ पुष्पजपरयाभक्त्या पुत्रोदयमयाचत ॥ शमीमंदारदूर्वाभिर्यथा तुष्टो भवत्तयोः ३२ न तथा द्वयनियचैर्दुर्द्वारा जस्तुतोषह ॥ ततो भक्तागताः सर्वैस्वस्वमदि
 रमाहताः ३३ उभौ तौ जननीपुत्रीसन्निधौ तत्र तस्थतुः ॥ तयोर्निराहारतया भक्तिभावेन तोषितः ३४ अविरासीन्मूर्तिमध्यात् दुर्द्वाराजो महोत्कटः ॥ ऊचतुर्मुनि
 नाप्रोक्तं स्वस्वरूपं महेशितुः ३५ तदेतत्पुण्यनिचयैर्दृष्टं साक्षात्सुभास्वरं ॥ सर्वालंकारसंयुक्तं मुकुटेन विराजितम् ३६ दशबाहुधरं चारुनेत्रं प्रकजशोभितम् ॥ जन
 द्यरत्नमुक्तानां बिभ्रद्भ्राममहत्तरम् ३७ पीतांबरयुतं तं विराजितमनुत्तमम् ॥ दृष्ट्वैव परं रूपं मग्नान् वानं दसागरे ३८ विस्मृतौ पूजनं कर्तुं न मस्कारं च तावुभौ ॥
 उवाच भगवान् देवो वं रयस्य सुव्रते ३९ सुप्रसन्नप्रदास्यामि यत्ते मनसि वर्तते ॥ सुक्ताफलैर्नरैर्नैश्वर्यैर्नानाविधैरहम् ४० प्रतोयथा शमीपत्रैर्मंदारैरपि
 शोभने ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं कीर्तिस्तोषमियात्परम् ४१ देहभावसंसाद्य गदाद्विददानम् ॥ किं स्त्रियावचनं कार्यं सर्वज्ञैस्वरूपिणि
 ४२ आज्ञया तथाप्युचेत्सान्निध्याल्लब्धबोधया ॥ ॥ कीर्तिरुवाच ॥ निष्कलो निरहंकारो निर्गुणो सिजगत्प्रभुः ४३ पूर्णानंदः परानंदः पुराणश्च परात्परः ॥
 दिक्पालरूपी सोमार्कसरितागररूपवान् ४४ त्वमेव पृथिवी वायुराकाशस्तेज एव च ॥ जलं तथांतरिक्षं च गंधर्वो रगाक्षसाः ४५ चराचरस्वरूपस्वदीननाथ कृ
 पानिधिः ॥ विनायकादिरूपेण व्यक्तिमाप्नोसि सांप्रतम् ४६ अद्य मे नयने धन्यं जन्म भर्ता सुतोऽप्ययम् ॥ पितरौ च कुलं शीलं रूपं ज्ञानं तपोऽपि च ४७ जन्मान्त
 रीयपुण्येन दृष्टः क्षिप्रमादानः ॥ तवैव चाज्ञया देवस्थापिता स्यत वा भिया ४८ सपरस्यास्य विषदं तं मृतं उत्थापितः पुनः ॥ ग्रहसमदेन मुनिना तव भवत्तयैव विध

राट् ॥ ४९ ॥ शमीपत्रैश्चपूजातेकिथितातवलब्धये ॥ मुनिप्रभावाहृष्टोसितापत्रयनिवारणः ॥ ५० ॥ प्रसन्नश्चेद्देहिनाथमर्कममसुतस्यते ॥ त्रलो
 क्येपियशश्चायंगज्येनिःसंगवृत्तितां ५१ दीर्वायुःसद्गुणग्रामंबलंकिर्तिसुखंक्षमां ॥ विजयं सर्वसंग्रामोद्धिजेदेवैरतिपरां ५२ ॥ ॥ दुर्दिरुवाच ॥ ॥ ये
 येवरास्वयाप्रोक्ताःस्तेतेदन्तामयानवे ॥ सहस्रयज्ञकर्तासौजीवस्वर्षसहस्रकम् ५३ शांतोदांतोहिमद्रक्तोरज्यं कर्तासुतस्तव ॥ चतुर्भिरप्युपायैःसर्वशेम
 र्वीकरिष्यति ५४ ममध्यानंनमजपसर्वदास्यभविष्यति ॥ जंतेममस्मृतिं कृत्वा मत्स्वरूपं प्रपश्यते ५५ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं तस्यैवरातदत्वापरितुष्टोवि
 नायकः ॥ ददौस्वपरशुंतस्यपशुबाहुरिरिस्फुटम् ५६ चक्रेनामस्वयंदेवस्तत्तथां तर्हि तोभवत् ॥ ५७ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपराणेउत्तरखंडकेतवैप्रदंनंनम
 जष्टचरवारीशोध्यायः ॥ ४८ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंलब्धवराकीर्तिशेषारात्रिनिनायच ॥ उपस्नात्वाप्रपूज्याशुमूर्तिपुत्रयुताययौ १ हर्षितादुःखि
 तादेवविरहाग्रंस्वकम् ॥ नानाध्वजपताकाभिःसैकैर्धूपैरलंकृतम् २ दुर्दिनामजपंतौतौष्टपत्नीसुताकुभौ ॥ ज्ञात्वागतौनृत्यानेनसेनयावाद्यानिस्वैनैः ३
 जानिन्येनगरंकर्णपुरंनान्नासुविश्रुतम् ॥ मूर्ध्याघ्रायाशुतनयंस्वजपमादरात् ४ उवाचपरमप्रीतोहर्षगद्गदयागिरा ॥ क्षिप्रप्रसादनसुतश्रंतांसिबहु
 वासरम् ५ दृष्ट्वात्वांपरमाह्लादंप्रोत्तोलब्ध्वासुधामिव ॥ विससजोस्विलालोकान्दत्वावस्त्राणिदक्षिणाः ६ कीर्तिश्चसद्गुणपञ्चात्परस्परमथोचतुः ॥ सापिस
 र्वदृष्टपायास्मैष्टत्तांतंमयंवेदयत् ७ परस्परालिंगनचुंबनानिहास्यंविनोदंपरिचक्रतुस्तौ ॥ तांदूलविच्छेदमपिप्रहर्षत्कामस्ययुद्धंनिरपत्रपौच ८ ततःकति
 पयाहस्सुज्ञात्वापुत्रंगुणाकरम् ॥ विनीतंसर्वधर्मज्ञंतीतिशाल्मविशारदम् ९ अभिषेचनीयसंभारान्कृत्वाहूयवरान्द्विजान् ॥ सुहृदःसर्वराजन्यानिभिषेकंसु
 तेददौ १० शुभेमुहूर्तेसल्लेभेसमेष्टग्रहसंयुते ॥ कृत्वाभ्युदयिकंश्राद्धंस्वस्तिवाचनपूर्वकम् ११ नानाद्रव्ययुतैस्तोयैरभिषेकमकारयत् ॥ नदस्तुसर्वतुर्गेषु
 ऋग्यजुस्साममंत्रतः १२ संतोष्यब्राह्मणानन्यान्दक्षिणारत्नदानतः ॥ स्वयंचवनवास्यदीक्षांश्राद्धचपृच्छयच १३ विससजोस्विलान्तराजानिजसाध
 नसंस्थितः ॥ ततःपरशुबाहुःसप्रशशासमहीमिमां ॥ १४ ॥ धर्मशालीयनीत्याचत्यगेनयशजार्जयत् ॥ विख्यातस्त्रिषुलोकेषुपराक्रमबलादभूत् ॥ १५ ॥
 मंदारमूर्तिदुर्धःसकृत्वाकंदेदधारह ॥ शर्मादूर्वाविनापूजानंकरोतिकदाचन १६ नानाभोगानेनकाःस्त्रीर्बुभुजेधर्मतस्तुसः ॥ उत्पद्यपुत्रानदानानिद
 त्वावर्षसहस्रकम् १७ चकारराज्यंपश्चात्तत्पुत्रेभ्यस्यदिवययौ ॥ कल्पानेनकास्वर्गसंस्थितोर्दुर्दिस्वरूपवान् १८ ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ एवंशम्भ्याःप्र
 भावस्तेसंक्षेपेणनिरूपितः ॥ तत्पूजनस्यपुण्यंचर्मंदारस्यप्रसंगतः १९ तस्मात्स्वयापिपूज्योहंशमीमंदारतोमुने ॥ भक्त्यासमर्पितंपुष्पंपत्रमिष्टंमुधायते २०
 निषिद्धपत्रपुष्पादिसमर्प्यनरकंजयेत् ॥ यस्ययैहैवतंमुन्यंतदिष्टमिरेषुवा २१ समर्पयन्नभेदेनभक्तोदोषंनचाप्नुयात् ॥ एवंपंचापिंसंपूज्यदेवांस्तत्परतामिया
 व २२ सात्त्विकोलीयतेदेवगजसरत्नरूपताम् ॥ बभाम्यांचैवसान्निध्यंतामस्तुसलोकताम् २३ प्राप्नुयाद्भजमानस्तुत्रेधाभक्तिर्नवैष्ट्या ॥ ॥ व्यासउ

वाच ॥ ॥ विनायकस्यलोकौवैकस्मिन्लोकैचित्थि २४ एतमेतंशयब्रह्मल्लुप्तमुहर्षिसंप्रतम् ॥ कमन्यपरिष्टच्छामिसवज्ञत्वाविहायोः २५ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ मयापिनारदायोक्तोमुद्रलयचतेनच ॥ काशीराजायचाल्यालोकौवैनायकः शुभः २६ सकामदायिनिशक्त्यातेनैवनिर्मितः पुरा ॥ निजलोकैतिनामास्यस्वयंकेविनायकः २७ काशीराजोविमानस्थोदृष्टवांश्चर्मचक्षुषा ॥ यंप्राप्यदुःखंनहंनंप्राप्तेस्त्रीपुमानपि २८ ब्राह्मंकल्पंचवसतिज्योतीरूपसमाप्यच ॥ इक्षुसागंसंभोगलभतेतत्रयः स्थितः २९ महाप्रलयवेलायांतिष्ठत्येवाविनाशियत् ॥ तत्पठंतस्यदेवस्यनिद्रास्थानंसनतनम् ३० सेवेतेसिद्धिबुद्धीतंसामवेदस्तुगायति ॥ कल्पवृक्षोयच्छतितकल्पितंमनुजेनयत् ३१ जकल्पिताःसंपदोव्रजायंतैतत्प्रभावतः ॥ भयैववर्णिताःसर्वदेवलोकजनेकज्ञः ३२ गणेशनिजलोकस्यशक्तिर्नोममवर्णने ॥ संक्षेपतत्तोल्यायिकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ३३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डशर्मामंदारफलवर्णनंनमएकौनपंचाशतमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ कथंचकाशीराजेनप्राप्तंतत्स्थानमुत्तमम् ॥ मुद्रलस्योपदेशेनतन्मेशंसितुमर्हसि ३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनमुद्रलस्तंनृपयौ ॥ सपूजयित्वापप्रच्छसर्वज्ञंतमुनिनृपः २ ॥ नृपउवाच ॥ ॥ विनायकस्यलोकःप्राप्यतेसकथंमया ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ स्वानंदमुवेनेत्येवंनिजलोकैतिचद्वयम् ३ वैनायकस्यलोकस्यविरूपांतनामवर्तते ॥ उत्पत्त्येतयदादौदेवांतकनरांतकौ ४ विनायकोपितौहंतमानुषेवतरिष्यति ॥ सतुवालकरूपेणलीलाजडुतविक्रमाः ५ करिष्यतिनृलोकैस्मिन्स्वेच्छाचारिमहाबलः ॥ शुक्लस्यभक्तियुक्तस्यदरिद्रस्यगृहेयदा६भुक्त्वादत्त्वाभोषलक्ष्मोऽशुक्लोयेंद्रस्यदुर्लभम् ॥ विवाहार्थंसमानितोदर्शयिष्यतिपौरुषम् ७यदातेयुहमागच्छेतदातद्रक्तितोदृप ॥ काशीराजमहाबाहोनिजलोकमवाप्स्यसि ८ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वागतैतस्मिन्काशीराजोमहामतिः ॥ गणेशभक्तिंकुर्वणःकालाकांक्षीबभूवह ९ ततोबहुतिशेकालेऽवतीर्णोसौविनायकः ॥ कश्यपस्यगृहेयौवैलीलाविग्रहवान्विभुः १० हतानानाविधादैत्याःक्रीडानानाविधाःकृताः ॥ दारिद्र्यंहृतवान्मघःशुक्लस्यादृग्गृहेतदा ११ काशीराजस्यभवनंपुनरागान्महाबलः ॥ हतौमहाबलौदैत्यौदेवांतकनरांतकौ १२ स्वानंदभवनंयातःक्षीरसागरमध्यगम् ॥ काशीराजस्तुविहर्षितयत्सर्वदातुतम् १३ आलिङ्गतिनरंकिदयमेवविनायकः ॥ इतिमत्वासाभामध्येसईतादात्मकंजगत् १४ पश्यतिस्मादिवारात्रोपितमयथाभियात् ॥ निराहारःकदाचित्तिष्ठतिस्मनृपस्तदा १५ ग्राममात्रंकदाचित्समुनक्तिचययामति ॥ कदाचिद्धसतेक्वापिनृयातिस्मनृपस्तदा १६ निद्रातिबहुकालं तंपश्यन्स्वप्नेविनायकम् ॥ एवंनृपेस्थितेमात्याश्चित्तामापुःसुदारुणां १७ यदिलोकाविजानीयुःपरचक्रंपतेत्तदा ॥ कदाचिद्धसतेक्वापिनृयातिस्मनृपस्तदा १६ निद्रातिबहुकालं तदैवमुद्रलोध्यानंविस्मृत्यनृपतिर्ययौ ॥ तद्दर्शनप्राप्तबोधःप्रणनामनृपेभ्युनि १९ उपवेशयसनेपश्चात्संपूजयथाविधि ॥ बद्धांजलिस्वाचायन्येवंशोजनुर्मम २० पितरौमंदिरैर्नैवेद्यैस्त्वद्दर्शनान्मूने ॥ यत्प्रसादात्परंस्थानंसंसारतारणंनृणां १ अबभानान्महदुःखंतत्त्वापुण्येनदृष्टवान् ॥ तमुवाचततोविप्रोवाचात्तस्य

सुतोषितः २२ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ त्वादशस्तुविनीतात्मानैवदृष्टोनवश्रुतः ॥ पूजनात्परितुष्टोहंवाञ्छितंतेददाम्यहं २३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तद्वा
 न्यपरितुष्टोसौकाशीराजो जगादतम् ॥ अनेनैवचदेहेनस्नानंदमुवनंमुने २४ इच्छेयंच चिरंतत्रस्थानुनैवचसंपदः ॥ ततऊचेमुद्रलोसौपरितुष्टस्तयागिरा २५
 अनेनजहदेहेनस्नानंदमुवनंनृप ॥ प्राप्स्यसेत्वंगणेशस्यपुनराह्निविर्जितः २६ मुक्त्वात्रसंपदःपंचसहस्रपरिस्तरात्र ॥ ब्रह्मरूपमयंकालंततःस्नानंदमा
 प्स्यसि २७ ॥ ॥ नृपउवाच ॥ ॥ कीदृक्सलोकःकिन्नामावदमयंमुनेमम ॥ केनपुण्येनगम्योसौश्रुतालोकामयाखिलाः २८ ॥ ॥ मुद्रल
 उवाच ॥ ॥ शृणुराजन्मयाश्राविमहिमाकिपाणिमुनेः ॥ सामान्यतःसर्वलोकाःप्रसिद्धायेभुतास्त्वया २९ गहनागतिरत्यंतमम्यलोक्तस्यभूपते ॥ दि
 व्यलोकेतिनामास्यनिजलोकेतिचापरं ३० सकामदायिनिपीठेसंतिष्ठतिविनायकः ॥ विस्तीर्णंपंचसाहस्रयोजनानिमहामते ३१ रत्नकांचनभूमौस
 राजतेभासयन्निदशः ॥ स्नानंदनामादिव्यायमिक्षुसागरमध्यगः ३२ नवेदैर्नचदानैश्चब्रतैर्यज्ञैर्जपैरपि ॥ तपोभिर्विविधैश्चायंप्राप्यतेनैवकहिंचिद ३३
 विनायकस्यकृपयाप्राप्यतेनित्यभक्तिः ॥ समाष्टिव्यष्टिरूपोत्रसदातिष्ठतिविघ्नाद् ३४ पादैःसप्तपतालंव्याप्यशेषशिंशिरांसिच ॥ कूर्मचक्रमठं
 चैवश्रीत्राम्यांचदिशोखिलाः ३५ केशैर्व्यामपिपिंगोध्यस्थितआधारपंकजे ॥ भूमध्येप्यग्निचक्रेतद्विपत्रेध्यातिपुण्यकृत् ३६ खेचरिमुद्रयायुक्तो
 नान्योऽध्यातुंनचक्षुः ॥ सहस्रपत्रब्रह्मांडसरोजं विलसत्प्रभम् ३७ तत्रतेजःस्वरूपोस्तिहृदिद्वादशपत्रकम् ॥ दशपत्रंनाभिचक्रंलिङ्गेषट्पत्रकंशुभम् ३८
 षोडशारंकंठदेशेतत्रसर्वत्रविघ्नाद् ॥ तेजोरूपीर्दीप्यमानःसत्यलोकेयथाविधिः ३९ द्वादशारंतुर्वैकुण्ठतत्रविष्णुःसदास्थितः ॥ कंठाब्जेपंचवक्त्रो
 सौकैलासेसगणोयथा ४० सोमसूर्याग्निनेत्रासौभूमंडलमहोदरः ॥ एकविंशतिस्वर्गान्निगम्याप्यचौषधिरामवान् ४१ सरितःसागरास्यवर्म
 बिंदुर्विभात्यसौ ॥ ब्रह्मांडेभ्रातियस्यैवब्रह्मांडानितरेणुवत् ४२ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवाजीवायेचसहस्रशः ॥ औदुंबरगताभ्रांतिमशकाइवतद्रताः ४३
 रचनांतस्यलोकस्यसंक्षेपेणहुवेनृप ॥ तुंगयन्मेखशिखरंतकैलासशिखरं ४४ सहस्रयोजनंशून्यमगम्यंमुनिपुंगवैः ॥ तत्रएकाशकिरहैर्भ्रा
 मिकानामनामतः ४५ यत्संमताद्गुर्वप्येवभ्रमराःशुभ्राएवच ॥ पद्मासनगताधारशक्तिस्तन्मस्तकेस्थिता ४६ चामीकरनिभायास्तन्मस्तकेका
 मदायिनी ॥ कोटिसूर्यनिभातस्यामूर्ध्विपीठंमहतत्त्वं ४७ विकारालंजटाभारंविभ्रतीवदनं तथा ॥ सहस्रसूर्यसंकाशाआसयंतीदिशोदश ४८
 विस्तीर्णीदशसाहस्रयोजनंतावदायतम् ॥ असंख्यसूर्यसंकाशंतन्मध्येयोजनायतम् ४९ स्नानंदअवनंभातिथत्रकांचनरत्नजाः ॥ असंख्याताष्ट
 हाभांतिभास्वराजमौक्तिकाः ५० तस्यैवकृपयाप्राप्योदुःखमोहविवर्जितः ॥ तदुत्तरेभातिपरइक्षुसागरएवतु ५१ सहस्रपत्रसंयुक्तातन्मध्येपद्मिनी
 शुभा ॥ सहस्रपत्रकमलंतस्यांभातिथाशशी ५२ तत्कर्णिकागतस्तत्तत्पौरलकांचननिर्मितः ॥ दिव्यांबरयुतःशेतेष्टपत्रविनायकः ५३ सिद्धिबुद्धी

सदातस्यपादसंवाहनमुदा ॥ कुर्वतिपरयाभक्त्यासामवेदस्त्रिमूर्तिमान् ५४ गानकरोतिशान्नाणिमूर्तिभित्स्तुवंतितम् ॥ पुराणानिचसर्वाणिवर्णयं
त्यस्यसद्गुणान् ५५ बालरूपधरतरत्रुण्डादंढाविराजितः ॥ कोमलंगोरुणनिर्भोविशालक्षोविषाणवान् ५६ मुकुटकिंङ्करीराजत्कस्तूरीतिलकःस्व
राट् ॥ दिव्यमाल्यांबरधरोदिव्यगंधानुलेपनः ५७ मुक्तामणिगणोपेतं सरत्नं दामसंदधत् ५८ अंतकोटिसूर्यौजाश्चंद्राधकृतशेखरः ॥ स्मरणात्पा
पहासद्यः स्मृतांगायथानृणाम् ५९ तेजोवतीज्वालिनीचक्षुःतीर्थकपाश्र्वयोः ॥ सहस्रादित्यसंकाशेतिष्ठतोद्युपसर्वदा ६० नशीतंनजरातत्रह्रमःस्वेदो
थतंद्यपि ॥ छुधातृषावदुःखवानकदाचनजायते ६१ आनंदहृदमग्रास्तेतत्रासन्नयेसुपुण्यतः ॥ विष्वग्यापीबालरूपयित्रतिष्ठतिविविच ६२ ॥
मुद्रलउवाच ॥ ॥ एवंप्रतिभित्तोलोकोगणेशस्ययथामति ॥ तस्मादनन्यभक्त्यात्वंमेवाराधयप्रभो ६३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा
गतःस्थानंस्वकीयंमुद्रलोमुनिः ॥ काशीराजोगणेशस्यभजनेतत्परोभवत् ६४ सहस्रपंचवर्षाणिहृत्स्वारव्यमनेनह ॥ देहेनयानमारुह्यगतःस्वानंद
धामतत् ६५ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेगणेशलोकवर्णनं नामपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ कथमारोहितस्ते
नकाशीराजेनविघ्नराट् ॥ कथंचचमिदेहेनगतःस्थानमनुत्तमम् १ एतन्मेशंसभगवन्शृण्वंस्तृप्यामिनक्कोचिवत् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ सम्यक्शृणुमहबुद्धेक
थांपापप्रणशिनीम् २ कथयामिमहाबुद्धेइतिहासंपुरातनम् ॥ यथानिर्वसिनोभूपःस्वानंदभवनंगतः ३ महिमानंपरिज्ञायमुद्रलज्जानसागरात् ॥ का
येनमनसावाचागणेशभक्तिमानभूत् ४ गोदानानिमहाभक्त्यागजदानान्यनेकशः ॥ रथाश्चगृहधान्यानिदशदानान्यजानपि ५ विनायकप्रतिपेसद
दारेवदिनेदिने ॥ मिष्टान्नभोजनेर्विप्रास्तोषयित्वाधनादिभिः ६ गणेशहृत्किसयाचतेस्मदिनेदिने ॥ माघशुक्लचतुर्थ्यासंभौमवरोशुभेदिने ॥
७ रनानंचक्रउषःकालेसंध्यानित्यविधितथा ॥ भूषयित्वात्मात्मनानालंकरणांशुकैः ८ आकार्यसकलौलोकान्ब्राह्मणान्सुहृदोपरान् ॥ पूजयामास
विविधैरैशंकुसंचयैः ९ वारंवारंश्रयतिस्मविमानागमनंदूपः ॥ सभातोंगंतुकामांस्तांनिषेधतिमुहुर्मुहुः १० ततोविनायकोज्ञात्वाकालतस्यमहा
त्मनः ॥ प्रेषयामासदूताभ्यांविमानंधुतिमत्तरम् ११ ॥ ॥ गणेशउवाच ॥ ॥ प्रमोदामोदगत्वातुकाशीराजंघरातले ॥ मद्रक्तमत्रानयतंविमान
वरमास्थितम् १२ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तदज्ञांप्राप्यतंनत्वादिवोलोकादुभौतदा ॥ दिव्यंविमानमादायकाशीराजंसमीयतुः १३ ततेजोधिर्षितालो
कामेनिर्गलयानलम् ॥ केचिन्मनेरेव्यभ्रेविद्युत्पातमिवागतम् १४ तर्कयामासुरपरेपतंतरविमंडलम् ॥ घंटानांचैवतूर्याणांघण्टांप्रसंस्वनम् १५
श्रुत्वान्येजज्ञिर्यानंगणेशकृपयागतम् ॥ अंगणेशकाशिराजस्यसमुत्तीर्णिश्रियालसत् १६ जागतौराजनिकटेप्रमोदामोदसंज्ञको ॥ गणौदित्यांबरघ
रोदिव्यभूषाविराजितौ १७ दिव्यमाल्यानुलेपाद्यौदिव्यदीप्यास्मराविव ॥ विनायकस्वरूपौतौतत्त्वाजानिजासने १८ उपवेश्यप्रपूष्याशुयावत्पृच्छति

तौ नृपः ॥ तावत्तावचतुर्दूतौ सर्वलोकेषु शृण्वति १९ शृणुराजनप्रवक्ष्यामि वाक्यं वैनायकं शुभम् ॥ नभस्त्रिषु लोकेषु त्वत्प्रीतिकारो नृपः ॥ त्वाध्यायति दिवा
 रात्रं वहुणा न्वदते निशम् २० धन्योसि जन्मसाफल्यं कृतं पुण्यवता त्वया ॥ त्वदर्शनं रिक्षप्रतरंष्टपापं तमो महत् २१ नजानीवस्तपः किं त्रुतं जन्मांतरेषु च ॥
 परब्रह्मस्वरूपेणैवालरूपी विनायकः २२ भवतां गृहमागत्य नानालीलाज्जदृश्यत् ॥ देवस्य देवभक्तस्य महिमानैव गोचरः २३ यतो विनायको देवस्त्वांचित
 यति सर्वदा ॥ त्वदर्थं प्रेषितं यानं दिव्यं वैभवसंयुतम् २४ नयावो दिव्यलोके कत्वा तदाज्ञावशवर्तिनौ ॥ शीघ्रमानयतां काशीराजमित्याह नौ विभुः २५ शृण्वत्सु
 सर्वलोकेषु शुश्रावसवस्तयोः ॥ अमृताब्धौ निमग्नो भूदानं दाशु स्रजन्मुहुः २६ देहावस्थां पुनर्लब्ध्वा प्रणम्य तौ उवाच सः ॥ धन्यं जन्म च पितरौ निष्ठायां किं
 श्रंसं पदः २७ यद्दुर्लभं मया दृष्टौ चरणौ वां शुभावहौ ॥ विनायकस्वरूपेण प्राप्सौ नेतुं परं स्थलम् २८ इक्षुसागरमध्यस्थं दूर्धर्षं चर्मक्षुषां ॥ यन्निर्गुणं चिदानंदं
 पं ब्रह्मसनातनम् २९ विश्वोत्पत्तिस्थिति लये हेतुभूतमगोचरम् ॥ यदुणभ्यो व्युत्पन्नं स्थूलस्थूलतरंचयत् ३० सर्वत्र गमसक्तं च साकारं गुणभोक्तृव ॥
 नानारूपमरूपं च भूभा रहरणे द्यतम् ३१ तेन मे रंकभूतस्य रूपं यमहतीकृता ॥ इत्युक्त्वा स नमस्कृत्य सर्वानालिङ्ग्य प्रेक्ष्य च ३२ दूतावूचे त्वा रुहंतं प्रणिपातपु
 रःसरम् ॥ पश्चादहं समारोक्ष्य विमानं मर्त्यदुर्लभम् ३३ अमारयाभ्यां नमस्कृत्य पुनर्दत्वा तयोः करे ॥ प्रजानां पालनं कार्यं धर्मं च बलेन च ३४ मुद्रलेन च
 तत्सोक्तमनुभूतमिदं मया ॥ इत्युक्त्वा च मदेन रुराहरयानमुत्तमम् ३५ अधिष्ठितं तु दूताभ्यां पूजिताभ्यामनेकया ॥ आरुढस्य च तत्रास्य देहो भूद्रवि सन्निभः
 ३६ दिव्यैर्गंधै रलंकारै रस्ताभ्यां संपूजितोऽशुकैः ॥ गतौ तौ वायुवेगेन दर्शयंतौ च तौ दृष्टुम् ३७ भूतप्रेता पिशाचानां लोकं दुष्कृतकर्मणां ॥ यत्र ते विकृताकारा ऊर्ध्व
 पादाजयो मुखाः ३८ पृष्ठभागमुखाः केचिन्मस्तकाश्चास्तथापरे ॥ तद्दिनेत्राः पृष्ठनेत्राः सूक्ष्मकंठा महोदराः ३९ यथा रश्मौ जालगते भ्रमंति परमाणवः ॥ तथा
 भ्रमंति गगने नैकरूपाः सुदुःखिनः ४० कोयं लोको दूतवर्गं ब्रूतं मइतिो ब्रवीत् ४१ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे एकपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥
 ॥ दूतावूचतुः ॥ प्रेतभूता पिशाचानां लोकं यं राजसत्तम ॥ निंदापैथून्यतास्ते यदुक्तो यांस्तत्र भूपते १ ततो ग्रेष्यति स्मासौ लोकावसुरक्षसां ॥ यत्र ते
 विविधा कारा ऊर्ध्वकेशाभयानकाः २ घोरास्याश्चलज्जिह्वामेव न दाधरोपमाः ॥ अग्नि कुंडानि भस्मांस्तस्य दृष्ट्वा पप्रच्छ तौ पुनः ॥ ३ ॥ केषां मिदं पुरंदूतौ
 गदते मे नु पृच्छतः ॥ तावुचतु रं लोको दुष्टदानवरक्षसां ४ श्रौतस्मार्तक्रियाहीना अत्र तिष्ठंति पापिनः ॥ तदग्रे स ददर्शा थलोकं गंधर्वमेवितम् ॥ ५ ॥ रौ
 प्यस्वर्णगृहा यत्र लकांचनमूयः ॥ नरनार्यः कामस्यो नृत्यगानविशारदाः ॥ ६ ॥ अतिसौख्यकरं तं सदृष्ट्वा पप्रच्छ तौ पुनः ॥ केषां मिदं पुरंदूतौ गदते
 मे नु पृच्छतः ७ ॥ ॥ तावूचतुः ॥ ॥ गंधर्वनगरं चेदं देवस्थानेषु गायकाः ॥ प्राप्नुवंति महापुण्यादिदं पुरमनुत्तमम् ८ सिद्धचारणयक्षानां गुह्यकानां पुरं
 हव ॥ नानाव्रतैस्तथादानैर्गम्य पुण्यसमुच्चयैः ९ दूतौ च तौ नृपं पश्चादर्शयेतां गरीयसी ॥ इदं स्य नगरं रम्यं अश्वमेधशतार्जितां १० सुवर्णरत्नगोदानरथा

श्वगजदानतः ॥ गम्यातीर्थाभिषेकाद्यैः पुण्यैर्नानि विधैरपि ११ यद्वैभवं नर्म्यं दर्शयेतामुभौ नृपम् ॥ नृपो निरीक्ष्य तौ प्रोच्ये च्छुतं दृष्टमेव तत् १२ अग्नि
लोकं ततो ग्रेतौ दर्शयेतां नृपभूमम् ॥ यत्राग्निहोत्रिणो बह्वितेजसो आत्यनेकशः १३ ततो ग्रेदर्शयेतां तौ यमलोः कंशुभाशुभम् ॥ यत्र पुण्यकृतो यांति तथा
पृकृतोऽपि च १४ सधर्मैः सुकृतां आति क्रूरो दुष्कृतकर्मणाम् ॥ सुकृतैः सर्वभोगांस्तु दुष्कृतो नरकानपि १५ भुंजते प्राणिनः स्वस्वकर्मभोगाननेकशः ॥ कुं
भीपके च पच्यंते छिद्यंते चासिपत्रकैः १६ अयोधनेन ताड्यंते कृत्यंते कंटकैरपि ॥ तामिसेवां धत्तामिसेषामि कुं डे सपूयके १७ पात्यंते नरके चोरे दुष्कृतः
प्राणिनः सताम् ॥ निरीक्ष्यामीत्यत्रेव ग्रेयां तयति भिदुवम् १८ ततो ग्रेदर्शयेतां तौ कौबेरलोकमुत्तमम् ॥ अत्याश्चर्यं कंशकृलोकादतिवर्षम् १९
रत्नाकांचनयुक्ता निगृह्याणि दीप्तिमंति च ॥ रत्नाकांचनदानेन तु लादानैश्च कोटिशः २० प्राप्नुवंति महाभागाः कौबेरलोकमुत्तमम् ॥ ततो ग्रेदर्शयेतां
तौ वारुणलोकमुत्तमम् २१ तथैव ब्रह्मदानं तोलभ्यं कुबेरभवनं प्रतिगम् ॥ अप्सु सर्वेशु कुं देहावसंति सुखभोगिनः २२ वापीकूपतडागानां दृश्यंते जलदायि
नः ॥ ततो ग्रेदर्शयेतां तौ वायुलोकं सुखावहम् २३ ददते व्यजनं शिरोमंसे शिरं कं पुरं जलम् ॥ वसंति वायुलोके ते स्वेच्छागतिविहारिणः २४ ततो ग्रेदर्शयेतां
तौ सूर्यलोकं कंदुरासदम् ॥ पंचाग्निमाधनरताः सूर्यभक्तिपरायणाः २५ अवाप्तकामा मुनयः संवृते सूर्यवर्चसः ॥ निवसंति निराबाधा ब्रह्मकल्पशतं नराः २६
नाक्षत्रचंद्रलोकं च दर्शयेतां दृष्टतः ॥ मुक्ताफलसुवर्णानां दानेन सोमयागतः २७ प्राप्नुवंति महात्मानो लोकभेन सुपुण्यतः ॥ गोलोकं च ततो ग्रेतौ दर्श
येतां दृष्टतदा २८ गोसहस्राणि यदुद्ब्रूवां ह्येभ्यो यथाविधि ॥ रोमसंस्थैस्तु कल्पैस्ते गोलोके निवसंति हि २९ सयलोकं ततो ग्रेतौ दर्शयेतां चिंतनम् ॥ स
त्यव्रतावेदविदो वेदाध्ययनतत्पराः ३० सदाचाराः शास्त्रविदः पुराणपाठकाश्च ॥ अन्नदानरता यज्ञकर्तारस्तौ धर्मसंविनः ३१ अप्रतिग्राहका विप्राः परा
पृच्छतिकारिणः ॥ तपस्विनो दानपराः सत्यलोकां ब्रजंति ते ३२ गन्धूत्यष्टसहस्रेण विस्तीर्णं तावदायतम् ॥ यत्र ब्रह्मासुनिर्गणैर्गणैराजिषिणां परैः ३३ देवर्षिणां
दानवानां गंधर्वाप्सरसां तथा ॥ स्तूयमानो दिवारात्रं संव्यते भक्तिरपरैः ३४ यद्वैभवं नर्म्यं दर्शयेतां तौ गोलोकं विस्मितः प्राह तौ त
दा ३५ ॥ ॥ नृप उवाच ॥ ॥ धर्मोऽस्म्यनुगृह्यतां स्मिन्मार्गे शनैरुपावता ॥ भवद्भ्यां विद्यतो दृष्टाः स्वर्गलोकाः सुदुर्लभाः ३६ कउवाच ॥ तं पुनर्दर्शयेतां तौ
वैकुण्ठं विश्रुतां त्रिषु ॥ लोकेषु तत्र गच्छंति वैष्णवा भक्तिरपराः ३७ सर्वलोकेषु श्रेष्ठं नोपमायस्य विद्यते ॥ शेषेण वर्णने शक्तौ नैकक्रान् चारतममूः ३८
उज्जैस्त्रायैश्च सार्याभिषेका यतिरा ब्रह्मदः ॥ गोदोगीताध्ययनवाग्प्राणिनां चोपकृच्चयः ३९ विष्णुलोकं ब्रजयाशुसहस्रं च योजनम् ॥ सूर्यचंद्रप्रकाशानि विध
कर्मकृतानि च ४० मंदिराणि प्रभासंति रत्नाकांचनराजतैः ॥ येषु न प्रविश्यते यवतमो रत्नमरिचिभिः ४१ परिवारयुतोलक्ष्म्या यत्र तिष्ठति दैवहा ॥ ज
हर्षेन पवयसौ दृष्ट्वा तत्पुण्यं संक्षयात् ४२ ततो ग्रेदर्शयेतां तौ कैलासं गिरिशालयम् ॥ मेरोस्तु शिखरैस्मरेऽयुत योजनविस्तृते ४३ रविचंद्रप्रकाशानि हर्म्या

णियन्नभांति च ॥ यत्रपंचाक्षरजपासुद्धाध्यायजपाश्रये ४४ अनेकसाधनरताः पुण्यवंतो ब्रजंति ह ॥ तं दृष्ट्वा प्राह नृपतिर्विनायकप्रसादतः ४५
दृष्ट्वा सर्वदेवलोकाः पुण्यदादर्शनादृणाम् ॥ ततोऽग्रेनरविश्वं द्रः सहस्रयोजनावधि ४६ विमानप्रभयायातिनचपश्यंति किंचन ॥ मेघनादिनिमंशब्दशुश्रावदुः
सहं नृपः ४७ गिरिविप्रकाशानां भ्रमराणां समततः ॥ कस्य शब्दः श्रूयते यमिति प्रच्छतौ नृपः ४८ कदा द्रक्ष्यामि देवस्य पादपद्ममिति स्फुटं ॥ ददर्श पुरतो
राजा शक्तिभ्रामीरंकाहं दाम् ४९ अनेकादित्यंकाशां ब्रह्मांडां ग्रासमाहसाम् ॥ प्रसारितमुखं भीमां दृष्ट्वा मुच्छं गिरिमां नृपः ५० आश्वासयन्निन्यतुस्तंतु दूतावग्रेन
पंतदा ॥ तत आधारा शक्तिं सततोऽप्यतिभयं कराम् ५१ दृष्ट्वा च कं पंच नृपति श्रमरीमस्तं के स्थिताम् ॥ करालकेशं लंबोर्ध्वं दीर्घं जिह्वां प्रभायुताम् ५२ आधासि
तो ब्रजन्न शोपश्यत्कामदायिनीम् ॥ आधारशक्तिसंविशं यो जनायुता विस्तृताम् ५३ भ्रमंति पर्वतायस्याः श्वासवायुविवर्तनात् ॥ वज्रातिनिर्हरैर्देहैर्यस्या
स्तिष्ठति सा पुरी ५४ वदतः स्मदृपदूतौ पश्य स्वानंदपत्तनम् ॥ यद्व्यानपरिवृत्तासि कोटि सूर्यानि भूयः ५५ रत्नां च न संभिन्ना भातियत्र गृहाः परे ॥ मुक्ता
रजतसूर्याश्मनिर्मिताश्च सहस्रशः ५६ नीलाश्मकुट्टिमायन्नप्रमुमांसो यत्र वाह्निभ्यः ॥ यत्र वापी कूपतडागाभांति च सरांसि च ५७ स्वच्छशीतांबुनीलानि पतिरत्न
तदानि च ॥ यदंबुपानां ब्रजराजं भुङ्क्ष्वेदं विप्राजिताः ५८ आक्रांटा विमलानानां वृक्षवल्लीविराजिताः ॥ दिव्यौषधो दिवामूर्यकोटिभाभांति यत्र च ५९ चंद्रप्रदं
प्रपश्यंति कलंकरहितं सुखम् ॥ विलासिनी जनायत्र सर्वदा भोगे निशि ६० यत्र पुष्पवनमोदः श्रमं हंति विहारिणाम् ॥ इक्षुसागरतीरं तत्प्राप्योत्तरुं रुदुदायुताः
६१ ॥ इति श्रीरागेण शपुराणे उत्तरखंडे द्विपंचाशत्तमोऽध्यायः ५२ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ पुरिश्चरसं पुण्यनिचयैर्लभ्यमंजसा ॥ तन्मध्ये पाद्विनीशे तासहस्रदल
पद्मयुक् १ सहस्रकिरणप्रसृतस्यां यत्पद्ममुत्तमम् ॥ तन्मध्ये तस्य देवस्य पयं कोटिमनोहरः २ दिव्यास्तरणसंपन्नो दिव्यधूपैः सुधूपितः ॥ दिव्यनानाकुसुमवाग्ध्रुव
भैरत्नसंचयैः ३ भासयन् प्रभयासर्वो दिशो विदिश एव च ॥ व्यजैर्वाज्यमानं सतत्र शो विनायकः ४ कोटिचंद्रनिभेनानालंकारो नागभूषणः ॥ रंभास्तंभानि भृंगुडा
दंडरदनसुंदरम् ५ दधद्विव्यांबरच्छन्नो भालेन त्रिकीटवान् ॥ कुंडले च गंदे मुद्रा कटिभूषणं महायनम् ६ सिद्धिबुद्धीसिद्धिहेतूपादो संवहतोऽस्य ह ॥ अ
णिमाग रिमांश्चेत चाभैर्वीजितः स्मह ७ ज्वालिनी तेजो दीप्यमाने चोभयतः स्थिते ॥ दिव्यगंधेन लिप्तांगो दिव्यमालाविभूषितः ८ महिमाप्रथिमादायस्थिते
दृष्टिसमीपतः ॥ जलंगं दूषपात्रं च छत्रं कांचनरत्नयुक् ९ ततो दूतौ करे धृतत्वा तं नृपं पुरतोऽस्य तु ॥ ईक्षेत् वागवसरंतो देवो नृबुधुयत १० तौ दूतावूच
तुर्देवमानीतो यंत वाज्जया ॥ प्रणम्य च स्थितौ दूरं तं दज्ञापेक्षकावुभौ ११ तस्मिन् प्रचुद्धे राजा सप्रणनामकृतांजलिः ॥ उवाच परमप्रतिपत्त्या यन्वांशो ममाद्यह
१२ पितरौ जन्मविद्याचतपो दृष्टिस्तदायः ॥ येन मे दर्शितं ब्रह्म ध्येयं पदयुगंतव १३ न ब्रह्मलोकैकलेशे शक्य लोकोपि वैभवः ॥ एतादृशो दर्श
मयानां ग्लोकोपि कश्चन १४ दूतावूच आस्यतां सतस्तौ च निषेदुः ॥ ततोऽपश्यद्बालरूपं हि भुजं सविनायकम् १५ येन तौ निहतौ देवौ देवांतकन

रांतकौ ॥ अतिगौरिकोमलांगहिमकपूरसन्निभम् १६ नशशक्ततदवकुंवाष्परुद्धमहागलः ॥ जानंदाश्रुनदीपूरैरगसिचंस्तस्पदद्वयम् १७ विज्ञायतमहाभ
 क्तिमुत्थाप्यालिङ्ग्यविभ्राट् ॥ मूढ्याघ्रातश्चपितृवद्वहुकालगतःसुतः १८ देवोपिबाष्पकंठोमुदगौरोमांचसंयुतौ ॥ उभौसुखाब्धिसममौदेहातीतौयथामु
 नी १९ उवाचवचनंपश्चाद्बालरूपीविनायकः ॥ त्वद्वृहेनेकघातातक्रीडतायत्कृतंमया २० तत्क्षान्तिहित्वयासकंशुभावायदिवाशुभम् ॥ निहतावहवदैसाध
 राभारश्चसंहतः २१ पालिताःसाधुलोकाश्चस्थापिताधर्मस्तवः ॥ तदाज्ञयापुनर्यातःकथयंस्तुष्टिकारकम् २२ प्रणम्यतानिजलोकंप्राप्तोसुखैर्बभूवम् ॥ त्वामे
 वपरिधित्याहंविश्रान्तिलभेक्षचिव २३ तवादिभावंजात्वाहमुद्गलमुनिपुंगवम् ॥ अप्रेषयंतवग्रहंतदुग्रहतस्त्वया २४ प्राप्तंस्थानमुद्गलेनभक्तैर्नंदं
 यापिच ॥ यदगम्यंसददैवब्रह्माद्यैर्मुनिपुंगवैः २५ ॥ कउवाच ॥ पीत्वावागमुत्तम्यद्वृपोनत्वापुनःपुनः ॥ उवाचयैर्मालंब्यदुष्टवचयथामति २६
 ॥ दृपउवाच ॥ नमामितेनाथपदार्विंदं ब्रह्मादिभिर्भययतमंशेवाय ॥ यत्पद्मपाशासिपरश्वधादिमुचिह्निंविघ्नहरंनजानाम् २७ यदच्यतेविष्णुशिवादि
 भिःसुरैरेककार्यार्थकैरनैश्च ॥ अनेकशोविघ्नविनाशदंक्षंसंसारतस्मादुत्तवृष्टिकारि २८ नमामितेनाथमुखारविंदत्रिलोचनंवद्विखंडितारम् ॥ कृपाकटाक्षा
 मृतसेचनेनतापत्रयोन्मूलनदृष्टशक्ति २९ नमामितेनाथकरारविंदमनेकेहेतिक्षतदैत्यसंघम् ॥ अनेकभक्तभयंदुःशसंसारकूपोत्तरणावलंबम् ३० त्व
 मेवसत्त्वामतयाभिर्षिसृजस्यजोराजसतामवाप्य ॥ तमोगुणाधारतयाचंहसिचराचरंतेवशंगणेश ३१ यःशुद्धचेताभजेतनिश्चत्वाभक्तम्यविवानपरि
 धावसित्वम् ॥ सत्वावेशेष्टस्यसुखहिशेतेवत्संयथागौरिविधावासित्वम् ३२ येन्येभजंतःसमवाप्यतापांसंसारचक्रेबहुधाभ्रमंतः ॥ कदापितेतुग्रहमा
 प्यतेपिभजंतिमानुष्यमवाप्यतेपि ३३ धराज्योपिमिमीतनाकेतारागणवारिसुचांचधाराः ॥ नालंगुणानांणनांहिकर्तुंशेषोविधातातववर्षपूगैः ३४
 निराकृतेरतेयदिनाकृतिःस्यादुपासनाकर्मविधिर्विधास्यात् ॥ गुणप्रपंचःप्रकृतेर्विलासोजनस्यभोगश्चतथाकथंस्यात् ३५ सत्यगतिश्चेत्सदुग्रहःस्या
 त्सत्कर्मनिष्ठासदुन्मुद्यतिश्च ॥ चित्तस्यशुद्धिर्महतीकृपातेजानंविमुक्तिश्चनदुर्लभास्यात् ३६ ॥ कउवाच ॥ इतिस्तोत्रं समाकर्ण्यपरितुष्टोविनायकः ॥ उ
 वाचकाशिराजंसंवर्णद्विस्मितम् ३७ ॥ दृपउवाच ॥ जातंवरस्यकृत्यमेयत्राहंसिमागतः ॥ इतःपुनर्जन्ममृतीनस्यातांद्विधीयताम् ३८ ॥ कउवाच ॥
 स्तोत्रेणप्रीतरतंप्राहतेतिदिव्यदेहिनम् ॥ स्थापयामासनिक्टेकल्पकोटियुगावधि ३९ मुनेस्तोत्रमप्यतस्मात्प्राप्तंस्त्यप्रसादतः ॥ नारदायमयाप्रोक्तेना
 रदोगैतमायच ४० प्राहसोपिमुनीन्सर्वान्सर्वकामफलप्रदम् ॥ ज्ञानंदमैक्षंदंविघ्ननाशनंपावनंपरम् ४१ यःपठेत्सलभेभक्तिर्गणेशसन्निधौनरः ॥ विद्या
 कामोलेभेद्विद्यांत्रिसंध्यःपठेन्नरः ४२ पुत्रकामोलेभेत्पुत्रान्नयकामोलेभजयम् ॥ एवमेवैसमास्यांतयद्यष्टृत्वयामुने ४३ आख्यानंकाशिराजस्यकि
 मन्यच्छ्रेतुमिच्छसि ॥ भृगुस्वाच ॥ इतिश्रुत्वाब्रह्मवाक्यं व्यासोऽनिःसंशयोऽगिरः ४४ पुनःप्रच्छसुमतिर्विस्तरेणकथंतरम् ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ शु

कुर्यादिरिद्रस्य हृतं दारिद्र्यमादरात् ४५ सुवत्वाकदन्तं द्रेहकाशिराजं समेत्य च ॥ किंचकारसदेवोपिकाशिराजश्चतद्वद् ४६ कथं तौ नितो दैत्यभूभाश्च
 कथं हतः ॥ स्थापितश्च कथं धर्मस्तन्मेशं स यथा विधिः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ कथयामि समासेन चरितं बालरूपिणः ॥ हृत्वा शुक्लस्य दारिद्र्यं यद्य
 तेन कृतं मुने ४८ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे राजस्वानंदं प्रामिषं नानात्रिपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ सुक्त्वा शुक्लपृष्ठहृदेवो
 यावत्क्रीडति च त्वरे ॥ क्षणं सुष्वापमध्यं स ततो नागरिकाजनाः १ भोजनाय समारंभं कृत्वा मुनिस्तस्य ह ॥ काशिराजगृहं तावदाकारयितुमागताः २ तानू
 चेकाशिराजस्तु क्रीडन् क्रीडन्निर्तो गतः ॥ पश्यति स्म ततो लोका गृहे गृहे विनायकम् ३ शुक्लस्य गृहं यात इति केचित्समुच्चिरे ॥ ततो जनानि निन्दुस्तदेवं शुक्लमार्क
 चनम् ४ ॥ जनाञ्जुः ॥ उह्रस्तुकं दकान् मुंके हित्वा कोमलपल्लवात् ॥ अस्मानाढवा निहाया सौदारिद्र्यगृहगतः ५ दृष्ट्वैश्वर्यान्तीराज्ञाबालो यदीश्व
 रः ॥ स्यादयं चेत्तदा कुर्यात्संलुष्टिं सर्वे वेत्तसाम् ६ कदन्तं दपि स्वल्पं कथं श्रूयति बालकः ॥ केचित्सत्पुरुषास्तेषु तमानयितुमुत्तुकाः ७ इतस्तत्प्रधावति वि
 ज्ञातुं विनायकम् ॥ पप्रच्छुर्मार्गं गन्तुं लोका न्क्वचिद्दृष्टुं विनायकः ८ पृष्ट्वा पृष्ट्वा ब्रजंति स्म जनानस्तद्भक्तिस्पर्गाः ॥ केचिद्दूधुः शुक्लगृहगतः स्यादिति तान्प्र
 ति ९ तेशीघ्रं तद्गृहं याता ज्ञात्वा मुंसं विनायकम् ॥ अतिष्ठन् स त्विकास्तूष्णीं प्रबुद्धः स्याद्यदा विभुः १० तदैनं प्रार्थयामेति राजास्तु तमब्रुवन् ॥ उत्तिष्ठ याहि रे
 भो कुमंत्रं पर्णुपितं भवेत् ११ त्वदर्शनं गेलेकाः कोलाहलं प्रकुर्वते ॥ दारिद्र्यस्यास्य शुक्लस्य शुक्लभिक्षास्तस्य ह १२ पर्यामि श्वास्य भिक्षाया जायते न कदाच
 न ॥ न जलं कोपि पिबति तस्य गेहे कथं भवान् ॥ भुक्त्वा न कुस्ति तं चाक्वं कश्यपस्यात्मजोपि सन् १३ केचित्तं विविधैर्वैक्यैर्निन्दुस्तुष्टुः परे ॥ सुनिरुवाच ॥
 एवं श्रुत्वा सर्ववाक्यमुवाच कश्यपात्मजः १४ ॥ ॥ देव उवाच ॥ ॥ यत्तयोपपादितं चांनं भुक्त्वा मद्ययेच्छतः ॥ पदमात्रं हि गंतुं भिक्षां किंस्तु सस्यनास्ति च १५
 ग्रासमात्रं हि भोक्तुं मेवांछानास्य धुनजनाः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं निष्ठुरतां ज्ञात्वा जनास्ते विरसास्तदा १६ ऊचुः परस्परं केचित्कर्तव्यं किं हि बालके ॥ सो
 पि विह्वलतां ज्ञात्वा पुरवासिजनस्य ह १७ एको न तत्त्वमापेदे घटाकाश इव क्षणात् ॥ जलकुं गतो यद्भस्म विना तेन करूपवान् १८ प्रतिगृहं गतो नानाक्रोडास
 को भवद्भिः ॥ केचित्सोपानमार्गेषु क्वाचिद्वोलागतोपि च १९ क्वाचिच्च पर्यंकगतः क्वाचिच्च सौधगतोपि च ॥ क्रीडते हस्तैः क्वापि गृहबालैर्भुनक्ति च २० अध्ये
 तिकापि शिक्षाणि पाठयत्यपि कुत्रचिद् ॥ तद्वद्वास्वगृहं यातं काशिराजेन संयुतम् २१ जहृषे स गृहस्वामी धन्यो ह भितिचाब्रवीत् ॥ एवं सर्वगृहे राजसहितो
 सौ विनायकः २२ केचिदभ्यज्यते तैलैः स्नातिकापि शुभैर्जलैः ॥ पादप्रक्षालनं क्वापि क्रियते परमादरात् २३ उपचारैः पोडशाभिः पूज्यते क्वापि भक्तिः ॥ भु
 ज्यते परमोन्नतबालभावाद्या तथा २४ क्वाचिन्नानापरिमलैः कस्तूरचिंदनादिभिः ॥ अर्च्यते सुमनोभिश्च नैवेद्यं विधैरपि ॥ संप्रयेत गृहपत्नीभिः शिशु
 भिः सेवकैरपि २५ भुक्त्वा यथेष्टं सुष्वाप पादसंवाहनादिभिः ॥ वेदपारायणरतः क्वापि गानरतस्तु सः २६ शृणोति सत्कथां क्वापि हरेरपि कथां क्वाचिद् ॥ क

विचित्रप्रमदादृत्यपश्यतिस्मरुपेणसः २७ आरतिवैश्वविधैः क्वापिनाराण्यतेविभुः ॥ क्वाचिद्वयाशहस्तोसौक्रीडतेभुद्रबालकैः २८ पुराणवाच्यते
 क्वापिधर्मशास्त्रस्मृतिस्तथा ॥ एवंसर्वगृहेभुक्त्वासर्वपाकामपूरकः २९ यस्ययस्यथावांछातथाताव्यदयाद्विभुः ॥ सुप्रसन्नोमहोदोवोयाकल्पदुर्मो
 पिच ३० यथाचिंतामणिकामधेनुर्वाखिलकामदा ॥ दीननाथेतियन्नामकृतं तत्सार्थकतदा ३१ देवदुन्दुभ्योनेदुःपुष्पवृष्टिर्गृहे ॥ दृष्ट्वयंकाशि
 राजासौभ्रातृचेनिजान्यति ३२ अयंविनायकोबालः सन्निधौमयतिष्ठति ॥ सकथं सर्वगृहगः पूज्यतेसर्वमानवैः ३३ गृहेगृहेतुसकथंतिष्ठत्यत्रापिसां
 प्रतम् ॥ योमामाकारयतिवन्दामिचपुनः पुनः ३४ विनाविनायकंयामिकथंभोक्तुंभवद्गृहे ॥ गृहमध्यास्थितं चान्नभुजेशयपसंयुतः ३५ तंभुक्तवन्तरयकत्वैव
 बहिरस्थमथदृष्टवान् ॥ इतस्ततोद्ववल्काकादढविस्मितमानसाः ३६ नानागृहगतोभुंक्तेशिराजयुतोविभुः ॥ आकर्ण्यवचनंतेषांहसन्नेचेष्टपः सतान् ३७
 विनामांसकथंयतोभोक्तुंनानागृहानिति ॥ ततोगृहाणिद्वित्रिणिगन्तवाराजाहिदृष्टवान् ३८ स्वंचकश्यपपुत्रंचभुक्तवन्तंगृहे ॥ एतस्मिन्नन्तरप्राप्तौस्वात्वातौ
 मुनिसत्तमौ ३९ भुक्त्यर्थंभ्रममाणौतौसनकश्चसनन्दनः ॥ पुरीमहोत्सवयुतांविनायकमयशुभाम् ४० यद्यद्वृहंप्रविशतस्तत्रतत्रविनायकम् ॥ प
 श्यतःस्मरतस्तौतुयातःस्मबहिरिवच ४१ भुक्तंचभुक्तवन्तंचसुसंकीर्णतमेवच ॥ जपंतंचपठंतंचपाठयंतंचपरशतः ४२ एवंसर्वत्रतंदृष्ट्वापरस्परसमथोचतुः
 ॥ नस्यलेभोजनार्थपश्यतेथात्रानिमलम् ४३ यावःशुक्लंरुहंक्तोसनावातिथ्यमादरात् ॥ इत्युक्त्वातद्वृहंयतोदृष्टस्तत्रापिकारथपः ४४ अथोसु
 सौख्ययातौतौयातःस्मनगराद्वहिः ॥ पश्यतःस्मपरांमूर्तिस्फुटवैनायकींशुभाम् ४५ अंतर्हृदिचेनेत्रेवेनिमील्योन्मील्यवापुनः ॥ अथश्चाध्वंचांतराले
 दिक्षुचैवविदिक्षुच ४६ तस्थतुस्तौततःपश्चाध्यानस्तिमितवीक्षणौ ॥ क्षणमुद्बटचनयेनेविनायकरुद्ररूपिणम् ४७ परस्परंपश्यतिस्मसनकस्तंपरोपि
 तम् ॥ यंदेवंतौध्यायतःस्मपश्यतस्तौविनायकम् ४८ सर्वव्यापिसर्वरूपजाविरासीत्तयोःपुरः ॥ दशबाहुःसिंहगतःसिद्धिद्विविराजितः ४९ सुप्र
 काशकिरिटिचंकुण्डलेचांगदेदधत् ॥ दिव्यगंधंचमाल्यंचबनगंबद्वंद्वमेवच ५० कस्तूरीतिलंकंदिव्यवसनैश्चनप्रभे ॥ सौम्यतेजाःसुमनसांदुष्टानां
 निरीक्षणः ५१ सक्त्वाभ्रमंतुतत्त्वज्ञौप्रणमेतांविनायकम् ॥ बध्वाकस्पुटतौतंतुष्टुवातेमहामती ५२ ॥ तौऊचतुः ॥ ॥ नित्यमद्वैतमपरंपरं
 ह्यसनतनम् ॥ तमेवपरयाभक्त्यापंचभृतात्मकंविभुम् ५३ चराचरगतंसर्वरूपिणंपरमेश्वरम् ॥ भ्रमंतियस्यरोमांचगताब्रह्मांडकोदयः ५४ सकथं
 स्तवनीयोसौवेदांतानामगोचरः ॥ आवयोर्वाञ्छितंदेवत्याज्ञात्वाप्रपूरितम् ५५ नविद्वोमहिमानंतंबालरूपधरस्यह ॥ भूभारहरणार्थायकारथंपरुपमुत
 मम् ५६ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ अंतर्देधेतुवहूपमुभयोःस्तुवतोःपुरः ॥ नपश्यतोयदारूपतदातौभ्रमवर्जितौ ५७ प्रासादंपरमकृत्वाभूतिंविनायकींशुभा
 म् ॥ ब्रह्मादित्रयोपैश्वर्यादृष्टशुभेदिने ५८ स्थापयामासतुर्नामवरदोयंविनायकः ॥ गणेशतीर्थमितिचतत्रयत्सरज्जतमम् ५९ स्थापितंनमतस्या

पितत्रतत्ख्यातिमागमत् ॥ अत्रक्षानेनदानेनगणेशपूजननच ६० सर्वान्कामानवाप्नोतिहिवापापं पुरातनम् ॥ तत्रेशुमुनयसर्वदेवाश्चसद्दिगीश्वराः ६१ ह
 श्वासंपूजितेदेवंस्तुत्वानत्वाययुःपुनः ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ एवतौबालरूपस्यप्रभावंद्रष्टुमागतौ ६२ दृष्टप्रभावोसंदृष्टोस्वस्थानमापतुःपरम् ॥ यइदंशु
 णुयाद्भक्त्याबालस्यचरितंशुभम् ६३ सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रत्यब्रह्ममयोपवेत् ॥ नबालग्रहपाडास्यात्सर्वत्रविजयमवेत् ६४ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखं
 डबालचरितेचतुःपंचाशत्तमाध्यायः ॥ ५४ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ तयोस्तुगतयोःपश्चान्मोहापन्नोमहानृपः ॥ काशिराजोहयारूढोभ्रमतिस्मदृष्टहे १ वि
 नायकमचक्ष्णःक्लगतोभोक्तुमिर्युत ॥ विहायमांकथंयतोमिष्टान्नोभोक्तुमेकशः २ गृहेगृहेपर्यपृच्छक्कगतोसौविनायकः ॥ इदानींबिहारायातोमुक्त्वाकी
 डितुमुत्सुकः ३ काशिराजेनसहितोवृथात्वंपृच्छसेकथम् ॥ एवमिनाकृतःसर्वैःपुरवासिजनैरसौ ४ परमंश्रममापन्नोकुटुंब्यकिंचनोयथा ॥ केचिदूचुःशु
 क्तगृहेकीडतेसौविनायकः ५ ततोहर्षयुतःशुक्लगृहंयातोनुपस्तदा ॥ ददर्शचांगणेतस्यबालंनृपगतंविभुम् ६ दृष्टतद्वृषभारूढंनेत्रेन्निमिवचापरम् ॥ प्रणम्य
 परयाभक्त्याबद्धांजलिपुटोब्रवीत् ७ ॥ ॥ नृपउवाच ॥ ॥ नबालेसाधुचरितंनज्ञानंसेहएवच ॥ विहायमांकथंभोक्तुमिष्टान्नंविधिंत्वया ८ ॥ कउवाच ॥
 एवमाकर्ण्यतद्वाक्यमुवाचसविनायकः ॥ यत्रयत्रमयाभुक्तंतत्रभुक्तंत्वयापिच ९ मिथ्यात्वंभाषेसंमदबालस्त्वमसिबुद्धितः ॥ वदिष्यंतिजनाःसर्वेपृच्छेति
 चससाक्षिकम् १० श्रुत्वावैनायकंवाक्यंजनारुन्धुनृपंतदा ॥ इदानींहित्वाशुंकांविनायकममीपतः ११ कथंमिथ्याभाषेस्त्वद्वद्वत्सद्वृषसत्तम ॥ ततःप्रकृ
 तिमापन्नोज्ञानवान्सनृपब्रवीत् १२ अज्ञेयतेपरामायायोगिनामपिमोहिनी ॥ धन्योसिस्वरूपेणसर्वत्रमनितोयतः १३ ॥ कउवाच ॥ रोमांचांचितगात्रः
 सध्यानमेवान्वपद्यत ॥ ततोवैनायकंरूपंस्वयमेवान्वपद्यत १४ यथाजलेजलंक्षिप्तंजलत्वंप्रातिपद्यते ॥ पुनर्मायाबलेनासौभिन्नमूर्तिर्नृपेत्तमः १५
 सतुतंशिविकारूढंनिनायनिजमंदिर्म् ॥ नानावादित्रनिर्वापैर्दृष्ट्यैर्गतिरनेकशः १६ शुशुभेबालकोतीवदेवेषुमदनोयथा ॥ अनुयातिसपत्नीकोभक्त्याशु
 क्तशनैःशनैः १७ परावर्त्यमुखंदृष्टोबालेनब्रीडताम्रशम् ॥ कथंप्रयातोदत्त्वास्मैवरंकंचनतोषकम् १८ इत्येवंमनसातस्मैदसौसपत्तिमुत्तमाम् ॥ कुबेरसंपदः
 श्रेष्ठांसर्वाश्चर्यकरीविभुः १९ शुक्लपरावृतोदीनःसपत्नीकोमहामनाः ॥ कदन्नभक्षणोद्विरोष्टःकिंत्वितिचिंतयन् २० नापश्यतांपणकुटींचितांपरमिकांय
 यौ ॥ ततस्तुसेवकाःशुक्लमुंगंधैर्लभदैनैः २१ स्नापयित्वाप्यलंचक्रुर्मूषणैःकांचनांशुकैः ॥ तथैवतस्यपत्नीचबलादिविनायोजिताः २२ अत्याश्चर्ययुतौचो
 भौपश्यतःसर्वसंपदः ॥ रत्नकांचनभित्तीश्रमंचान्नानासनानिच २३ मुकामणिगणैश्चित्राण्यनेकानिस्थलेस्थले ॥ कांचनानिचभांडानिवस्त्राण्याच्छादना
 निच २४ अद्याण्यनेकरूपाणिखाद्यानिविधानिच ॥ दृष्टुंथंसकलंचोभौपरस्परमभाषताम् २५ किमिदंभवनंक्षुद्रंजातमिदृशहोपमम् ॥ ततःशुक्लोब्रवी
 त्पत्नीविनायकप्रसादतः २६ सर्वजानीहिमुभगेनसमंक्षमहाविभुः ॥ इदानीत्तुपरोक्षसौअल्पमात्रेणतोषयन् २७ स्वयंदंतबहुतरमल्पमेवहिमन्य

ते ॥ भक्त्योपपादितं स्वल्पमन्यते बहुलं विभुः २८ तस्माद्भयेन कामेन स्नेहेन रिपुभावतः ॥ स्मर्तव्येन मनीषाश्च स्तव्यः पूज्यो हिताय च २९ मुनिरुवाच ॥ ततस्तु न गेः सौ नरान्तकसमीरितौ ॥ आस्तादूतौ चिरं कालं शूरश्च पलस्तथा ३० यद्दंशब्दत्रैलोक्यं कपते भूस्थपत्रवत् ॥ यच्छिरः कपतः कपयति देवाः सवासवाः ३१ पराक्रमे बलेशब्दे त्रैलोक्येन समस्तयोः ॥ अयं तु शिबिकाभये हंतव्यो मुनिर्देहजः ३२ यतो नैनहता दैत्या बलिनः पूर्वमागताः ॥ तेषां प्रतिकृतिः कार्यैरेव मूचुः परस्परम् ३३ विदुर्दूपं समास्थाय गर्जतः स्तम्भहारवौ ॥ तत्तेजसा प्रतिहतं क्षुण्णविरसं च यथाः ॥ किमिदं किमिदमिति चुक्रुशुर्हं शिविबलाः ॥ ३४ एतस्मिन् वृत्ते प्राप्ता शिबिकानि कटंतुतौ ॥ वाहाः पलायिताः स वैत्यत्वात्तं च विनायकम् ३५ धृतौ विनायकेनौ आहस्ताभ्यां बलिनौ बलात् ॥ उत्पाटितुं धरण्यां श्रमायामासतावुभौ ३६ करुणाद्रिमनाः पश्चात्स्थापयामासमसूतले ॥ हंतव्यः पुरुषेणासौ यः पराक्रमतोधिकः ३७ मशके निहते कः स्यात्पुमर्थः पुरुषस्य ह ॥ ततः प्रपच्छतौ कस्मदूतावाक्यं यतामिति ३८ स्वशक्त्या तु छते यत्नेन दोषः पुरुषस्य ह ॥ एवं तद्वचनं श्रुत्वा प्रोचतुः पुरतः स्थितौ ३९ करुणाब्धिर्भवान्ख्यातो दीननाथः पितृसिनः ॥ सेकच्छोपनेता च विद्यादोभयदोपरः ४० अन्नदः पचयितरो विख्याता भुवनत्रये ॥ आवां हूतौ युगस्वरूपेन रान्तकसमपरितौ ४१ तव विघ्नक्रोदे वरक्षितौ कृपया त्वया ॥ भूतं भव्यं भवच्चैव सर्वजानां सिसर्गं विव ४२ ये यैरेण त्वां याता हाता स्ते क्षणमात्रतः ॥ एतस्मिन् वृत्ते परौ विनायकमथाद्भुवन ४३ किमेतौ रक्षितौ देवदुष्टौ लोकभयं करौ ॥ अनयोरुपकारस्तु कृतोपकृतये भवेत् ४४ पन्नगाययणोदंतं विषमेव हि जायते ॥ ॥ तानुवाच ततो देवः पूर्वमेवानयोर्मया ४५ अयं दत्तमधुना विपरितिक्रमं भवेत् ॥ इत्युक्त्वा भो च यतोऽसितो राजा ब्रवीत्युनः ४६ अपराधान संख्याता तक्षां वा तौ मोचितौ रिपू ॥ मरणे जीवने जंतोरिच्छते कारणं मता ४७ इत्युक्त्वा मंदिं प्राप्ता काशिराज विनायकौ ॥ नत्वा तौ सर्वलोकाश्च स्वस्वं भवनमागमन् ४८ प्रशंसतो द्रुप नाना रूपिणं च विनायकं ४९ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे दूतमोचनं नाम पंचपाशतमोऽध्यायः ५५ ॥ मुनिरुवाच ॥ तौ तुरैद्रपुरे म्यां रान्तकसभांगतौ ॥ सहस्रस्तंभं रुचिरां मणिमुक्ताविभूषितां १ अनेकवीरसंघाधानां अश्वैर्वर्तेशुभाम् ॥ शतयोजनविस्तीर्णतां वदायामसंयुतां २ नानामणिमये रम्ये वासेन रान्तकः ॥ उपविष्टस्तस्मयेतस्यामात्यैव वारसने ॥ ३ ॥ उभौ गगनसंलेहि मूर्द्धनौ बलिनां वरौ ॥ नत्वा तौ वदतः शूरश्च पलश्च गुणान्वहू ४ वक्तव्यं दूतवर्णेन यस्यात्साध्वितरच्च यत् ॥ अन्यथा दूतदोषः स्यात्स्वामिकोपश्लक्षणः ५ श्रुत्वा तत्स्वामिना कार्यं विचार्य भवहितं शुभम् ॥ आवां विनायके विघ्नान्कटुयातः पुरीतुतां ६ अति युमत रौ तत्र स्थितौ बालप्रतीक्षकौ ॥ विघटो दंतुरश्चाथ प्रथमं बालरूपिणौ ७ ताभ्यामालिङ्गितस्तौ सभ्रमनायके विघ्नान्कटुयातः पुरीतुतां ८ यातौ बालकमुत्क्षिप्तं शिराज्जाम्यन शितौ ॥ पाषाणरूपी प्रबलः शतधा खड्गितो मुरः ९ कामकोधौ च क्रेविनायकः ॥ पतंगश्च विधूलश्च वारुपधरौ ततः ८ यातौ बालकमुत्क्षिप्तं शिराज्जाम्यन शितौ ॥ पाषाणरूपी प्रबलः शतधा खड्गितो मुरः ९ कामकोधौ द्वावसुरौ रासभं रूपमास्थितौ ॥ हंतुं बालं तु मार्गौ तौ चूर्णितौ धरणीतले १० ततः कुण्डिन्यास्तु वः कौजं रूपमास्थितः ॥ मार्गमावृत्य संतस्थौ तं कुंभस्य वि

दारणात् ११ निहतः क्षणमात्रेण कुमारेण बलेन सः ॥ धर्मदत्तग्रहं पञ्चभृङ्गं हनुमागता १२ नारिकेलं शिरसि हतामृतमुपवापता ॥ ज्वालासुरो व्या-
 प्रतुं ढरत्तीयस्तु विदारणः १३ आगतानां शिंतुं बालमाद्योजन्वालां तं पुरीम् ॥ अंशुः साहाय्यमकरोद्वायुरूपतया स्यह १४ विदार्थास्यं व्याप्रतुं डोम-
 क्षयश्चाखिलावृजनात् ॥ त्रयोपि निहतास्तेन बलेनानंतमायया १५ मेघनामामहादैत्यो गणकरूपमास्थितः ॥ निहतो मुद्रिकाघातात्तद्भुतमिवाभवत् ॥
 १६ कूपश्च कंदश्च भौनिहतौ मायिनौ बलात् ॥ अंभासुरेण कस्तुंगोनां शिंतुं बालमागताः १७ एकेन कारितुं मोधाराम्भिर्वधेषपरः ॥ अपरस्तुंगो-
 शस्योन्यपतद्बालकोपरि ॥ १८ ॥ महाविहंगरूपेण दूरं क्षिप्तस्त्रयोपि च ॥ तेषां प्रतिकृतं कुतुम्भरानामराक्षसी ॥ १९ ॥ आगताभस्मिंतुं बालं दुष्टशयव-
 तीशुभा ॥ तदुरःस्थलमाक्रम्य प्राणान्जग्राह विघ्नराट् ॥ २० ॥ तत आवां तडिद्रूपमास्थाय बालकगतौ ॥ विहंतुं तेन विधृतौ करयोर्बलशालिना ॥ २१ ॥ क-
 पावता विमुक्तौ च पृष्ठसर्वचिकीर्षितम् ॥ कथयित्वा दंतमखिलमागतौ स्वाभिर्न प्रति २२ एकदानगरे तत्र सैरैकः समाहृतः ॥ भोजनाय च शुक्लेन दरीद्रेण
 विनायकः २३ विशीर्णमोदनं मुक्त्वा सह तैलेन प्राग्भिः ॥ पश्चाद्गतो नंतकायो भोक्तुं सर्वगृहेषु सः २४ सर्वत्र काशिराजेन सहितो बुभुजे हि सः ॥ काशि-
 राजेन मूढेन न ज्ञातं तद्विचेष्टितम् २५ स्वामिन्नेतादृशी शक्तिः कापि दृष्टान्न च श्रुता ॥ इदानीं यद्वितते स्यात्तद्विस्मयग्विधीयताम् २६ जानीवहेन जेता स्यैत्रलो-
 क्ये विद्यते पुमान् ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ इत्थं श्रुत्वा तयोर्विषयं प्रजन्वा लसुरांतकः ॥ वमति स्म मुखं दग्निं विषमं तुं प्रसारितात् २७ कपिरुद्धानशंखि-
 पिनसिंहं बाधते क्वचिद् ॥ बध्वा तु भुङ्कुर्दुःशुभ्रा मुवाच स नरांतकः २८ शसशीलश्चाजगरो नमर्हति ग्रसते क्वचिद् ॥ आश्चर्यमपि चित्तं भवद्वाक्यादुपागतम्
 २९ खद्योतोरजते तावद्यावच्छंद्रो न दृश्यते ॥ चंद्रोऽपि राजते तावद्यावत्सूर्यो न दृश्यते ३० न दृश्यते यदा राहुस्तावत्सूर्योऽपि राजते ॥ न दृष्टः कालरूपो हं तावद्वा-
 लो महानयम् ३१ सकाशिराजं तं बालं जानीयातां दिवं गतम् ॥ यत्र ते निहता दैत्या गतास्तत्र गमिष्यति ३२ ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा स-
 मुत्तस्थौ जगज्जयन् दिशः ॥ चक्रे पृथिवीं सर्वातर्जनं स्वाकुला ३३ तत आज्ञापयत्सर्वान् विरान्सजीभवंति ॥ काशिराजस्य नगरं गीयामि युद्धाय द-
 शितः ३४ तस्मिन्वदति स तेनैतं सन्नद्धासमुपागता ॥ सर्वशान्तिकरा घोरा च तुरंगमञ्चिता ३५ सैन्येन राजसर्वव्यापमासीद्दिगंतरम् ॥ आच्छादितो दि-
 नक्रेन प्राज्ञायती किंचन ३६ पदातयोप्यसंख्येयाः सिंदूरारुणमस्तकाः ॥ उड्डियोऽपि धावंतो मिथ्या युद्धं प्रचक्रिरे ३७ मुक्तकेशाः खड्गहस्ताभ्युक्षी चर्मपाणयः
 ॥ पाषाणद्रुमखट्वांशकिपाशकराः परे ३८ ततो यैर्गजानीकं धनानां दिवि भूषितम् ॥ सिंदूरारुणसंद्रं दंतावरणराजितम् ३९ नानाधातुविचित्रो नुपर्वता-
 नां व्रजो ब्रजम् ॥ चीत्कारेण न दद्वतौर्भेदं विविगिश्चिजम् ४० आघोरणाय दानस्युस्तदा सर्वहंत भवेत् ॥ दानो देकेन तुरजः प्रशांतमभवत्तदा ४१ अश्वारोहास्त-
 ये जिग्मुर्मुकुटोऽप्यमस्तकाः ॥ शस्त्रिकाचर्मनिस्त्रिशधनुर्बाणविभूषिताः ४२ बृंहितैर्होषितैर्व्यामकुर्वतः सगुणभृशम् ॥ कंकालैश्च तनुत्राणैः शूलैश्च विराजि-

ताः ४३ गदामुद्रपट्टीशमहापरशुपाणयः ॥ चक्रतोमरभट्टासिपाशद्विजकराः परे ४४ अञ्जलं कृतानानालंकारैश्चामैरपि ॥ मनोजवावायुगव्यायोमै
वाक्रांतिमच्छवः ४५ ततः सुवर्णरजतमुकामणिविभूषितम् ॥ सुवर्णक्षेध्वजैर्युक्तं नानालं कृतवाजिभिः ४६ नाना युद्धसमूहैश्च धनुर्बाणशतैर्युतम् ॥ कार्ते
स्वरमहाचक्रकिंकिणिजालमंडितम् ४७ महारथीमहामात्योरथमास्थाय निर्ययौ ॥ कृष्णदेहो महाकायो वीरकंकणशोभितः ४८ लसत्कुण्डलुश्रोत्रोमहा
मुकुटमंडितः ॥ मुक्तासुवर्णमालाढ्यो मुद्रिकाखड्गमंडितः ४९ केशरागरुक् स्तूरीकर्पूरगंगविलेपनः ॥ शुचिरस्त्राणि स्मस्मानप्रयुक्तानि कुत्राचिद् ५० वो
रवेशेन स बभूरो गीशोऽग्रागतो यथा ॥ नानावादित्रनिर्घोषेनादयन्विदशोदिशः ५१ वीराविनायकं जेतुं दृष्ट्वा गजैर्युक्तैः ॥ बृंहितैर्होषितैश्च वैरैर्युक्तैर्मिस्व
नैरपि ॥ निनादंतं समाकर्ण्य त्रस्ता देवादृगैर्ययुः ॥ एवं रंतं कः काशीराजस्य नगरि रयौ ५३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे नरं तं कानिर्गमनं नाम ष
ट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

ददर्शकां शिराजः स्वंगरं भद्रमेव च ॥ कथपस्यात्मजबालं कीदृतं विनायकम् ३६ तत्प्रसादात्सबुद्धिर्नानावपरयामुदा ॥ ज्ञाताते परमायामया कु
क्षिगतेन च ३७ त्वमेव कर्तृदिवानां मनुष्याणां दिशामपि ॥ सर्गाणां सागराणां च सरितां बालिसद्गनाम् ३८ यतस्तेरोमकूपेषु ब्रह्मांडानां हि कोटयः ॥ दृष्ट्वा भ्रां
तेन च मया प्रसादात्तवनाथभो ३९ आश्चर्यं बहुधा दृष्टं मया तव च विश्वविद ॥ अहं बुद्ध्याय संप्राप्तामधिजनि पुनरागता २० नरांतकस्य सैन्येन साजिता त
त्क्षणादनु ॥ अमात्यपुत्रसहितो नरांतकमुपाद्रव च २१ विधृतस्तेन सह सैन्यं जित्वा मम क्षणात् ॥ दग्धा च नगरिसर्वादृष्टकालपुरुषः २२ तेनापि भिक्षि
ता तस्य सेनानां विधाक्षणात् ॥ धृत्वानरांतकं यातः पुरुषः सतर्वातिकम् २३ सर्वेष्वदुरंयातास्तत्र दृष्टो सिमप्रभो ॥ सर्वदृष्टं च तत्रापि जंबूद्वीपं स विस्तरम् ॥
२४ एवं कोष्ठांतरं दृष्टं भूतलं च स विस्तरम् ॥ ततो हि सिन्धुस्त्रास्वांयाताः शरणं जगदीश्वर २५ त्वदाज्ञया तुरां च द्वारेण निर्गता बहिः ॥ पुनर्दृष्टो सिबालस्वर्गनिजं
च भवनं महद्व २६ किमिदं कौतुकं देवमायाजालमिदं विभो ॥ कश्चासौ पुरुषो देवेयनाभक्षिमहाबभूव २७ केनासौ विधृतो दैत्यैरक्षितश्चापिकेन च ॥
केनादर्शितं च रोमांचद्वारं निर्गमनाय च २८ इति मे संशयं देवदुदभक्तस्य यत्नतः ॥ ॥ कउवाच ॥ एवं तेन कृतः प्रश्नो मस्तकेतस्य धीमतः २९ विना
यकः कर्तलं कथयानि दधारह ॥ दिव्यज्ञानो भवद्वाजा शीराजस्तु तत्क्षणात् ३० तुष्टावपरया भक्त्या देवदेवं विनायकम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ त्वमेव ब्रह्मा
विष्णुश्च महेशो भानुर्वच ३१ त्वमेव श्रुतिवीवायुरंतरिक्षं दिशोऽहमाः ॥ पर्वतैः सहिताः सिद्धा गंधर्वा यक्षराक्षसाः ३२ मुनयो मानवा अपि स्थावरं
गमंजगत् ॥ त्वमेव सर्वदेवेश सचेतनमचेतनम् ३३ जन्मान्तराय पुण्येन दृष्टो सि कश्यपात्मज ॥ ॥ कउवाच ॥ एवं बुधतिराजेंद्र मोहया मास तत्क्षणात् ॥
३४ ततो राजापुत्रैर्न विनायकमनामयं ॥ ततः पौराहर्षपुताराजानं द्रष्टुमाययुः ३५ न त्वानत्वादहस्तस्मै वस्त्राण्याभरणानि च ॥ राजापि दापयामास ते भ्यो
वस्त्राण्यनेकशः ३६ विसृज्य लोकांस्तान् सर्वान् जननीमभ्यगात्ततः ॥ तव प्रसादान्मातस्ते दृष्टं पादुगं मया ३७ गृहीतो दैत्यराजेन देवदेवेन रक्षितः ॥ ततो
हर्षयुता मातलिङ्गितं चिरातं ३८ अमात्यैराजपत्नीं तान्त्वा हरुर्भूतदा ॥ तव पुण्यप्रभावेन दृष्टं चरणबुजं ३९ विनायकस्य मायाभिर्मोहिता
मोचिताश्चह ॥ ततस्त्रययौ राजाभार्याभिर्बाजगाद च ४० निवृत्तेषु च लोकेषु हर्षगद्गदया गिरा ॥ ॥ राजोवाच ॥ परमं कष्टमापन्नो धृतो दैत्येन तत्क्षणात्
४१ मोचितो मायायनेन प्रापितो नगरं निजं ॥ ॥ कउवाच ॥ शुश्रूभे नगरं तच्च नानावादित्रानि स्वनैः ४२ पताकाभिरनेकाभिर्विवैधैश्च महोत्सवैः ॥ प्रत्या
नीतैः सर्वलोके विनायकबलेन च ४३ कुमारः कन्यकाश्चापि योषितः पतयोपि च ॥ जनकाश्च जनन्यश्च पुत्राश्चाभ्रातरस्तथा ४४ लिङ्गिगुश्च जहर्षुश्च दूदा
नान्यनेकशः ॥ बुभुक्षुर्भोजयामासु लोके कुशपुत्रजुः ४५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे राजमोक्षणं नाम षष्ठोऽध्यायः ५९ ॥ कउवाच ॥
ततो नरांतको दृष्ट्वा विनायकविचेष्टितम् ॥ मेधया तर्कयामास दृष्टमस्याद्भुतं महत् १ काशीराजधृतेने निर्मितः कालपुरुषः ॥ अखिलावाहिनितिनभक्षितामम

ताः ४३ गदामुद्रपट्टीशमहापरशुपाणयः ॥ चक्रतौमरभल्लासिपाशशष्पिकराः परे ४४ अञ्जलं कृतानालं करैश्चामैरपि ॥ मनोजवावायुगव्यामै
वाक्रां तुमिच्छवः ४५ ततः सुवर्णरजतमुक्तामणिविभूषितम् ॥ सुवर्णक्षैर्ध्वज्युक्तनानालं कृतवाजिभिः ४६ नाना युद्धसमूहैश्च युवार्णशतैर्युतम् ॥ कार्ते
स्वरमहाचक्रं किंकिणिजालमंडितम् ४७ महारथीमहामात्योरथमास्थाय निर्ययौ ॥ कृष्णदेहो महाकायो वीरकण्ठशोभितः ४८ लसत्कुंडलसुश्रोत्रो महा
सुकुटमंडितः ॥ मुक्तासुवर्णमालढाढ्यो मुद्रिकाखड्गमंडितः ४९ केशरगरुडस्तूरीकपूर्वांगविलेपनः ॥ शुचिरस्त्राणि स्मरनप्रयुक्तानि कुत्रचित् ५० वी
रवेशेन स बभौ रोगीशो भागतो यथा ॥ नानावादित्रिनिर्घोषैर्न दयन्विदिशादिशः ५१ वीराविनायकजेतुहृष्टागर्जनेन केशः ॥ बृंहितैर्होषितैश्च देहैश्च नोमिस्व
नैरपि ॥ निनादंतं समाकर्ण्य त्रस्ता देवा दरीययुः ॥ एवं रंतं काशीराजस्य न रीर्ययौ ५३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे नरान्तकनिर्गमननाम ष
ट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ ४४ ॥ कउवाच ॥ ॥ तस्मिन्प्रयाते दैत्येन्द्राग्रगुल्मे षु गतानराः ॥ धावमानान् प्रोचुर्मुक्तवंतं रंतकः १ आग
तौ दैत्यराजौ च तुरंगबलाश्रितः ॥ पौरावादित्रिनिर्घोषान् श्रुत्वा च कुर्महास्वनान् २ कोलाहलो महानासील्लोकानां न गच्छेत्तम् ॥ पलायिता दशदिशो लोकाः
प्राणपरीप्सया ३ राजाथ भोजनं त्यक्त्वा प्रोत्तस्थौ स्पर्शवानिव ॥ कृत्वा युद्धक्षमं वैषल्लोकानां ज्ञापयत्पुरा ४ सर्ज्जिभवंतु द्वाय भरीशब्दमकारयत् ॥ खड्गचर्म
धरो राजानि षण्णो चापवान्बली ५ तनुत्राणी च कंकाली पुजंतं विनायकम् ॥ जयपूर्ववत् संतुल्यान्वाचा शंसमाहवत् ६ तृतीयमानकारा वंशुत्वा सेना बराययुः ॥
सन्नद्धास्स्वरमाणाश्चपस्यश्चर्यं दनैर्गजैः ७ अतिप्रहृष्टस्ते यो धाक्षैलोक्यन्नासमाहसाः ॥ नगर्याः पूर्वभागे स वेदिकायां स्थिता दृष्टः ८ अमात्यवत्सर्ववी
रं श्वदौ वस्त्रधनानि सः ॥ उवाच समयोयं वो दर्शयंतु पराक्रमम् ९ विनायका तु ग्रहाव्रोजनभयं विद्यते काचित् ॥ तथापि बलवान् दैत्यो बलाजिगेयवसुं य
रां १० जयस्य नियमो नास्ति देवाधीना अपूरुषाः ॥ न सेनालक्षभागेन विद्यते तोष्रवीम्यहम् ११ कृसागरः क्रुद्धो भद्रं दक्षवदोत् क्षवारविः ॥ तेनैव रक्षिताः साम्रा
स्थिताराण्याश्चियावयम् १२ अपराधाः सुबहवो जातानो भस्ते कृततः ॥ कियंतो निहता दैत्या विनायकबलेन च १३ त्यक्त्वा समाप्रयातो सौ विचारः क्रियतां हि
तः ॥ मुनिरुवाच ॥ तत्राब्रवीन्महामात्यो राजानं भयविह्वलम् १४ चतुर्भिर्द्विमाद्विस्वया हि दैत्यं रंतं कम् ॥ शरणं स्वस्वकार्यार्थे नीचानुशरणं शुभं १५
बृहस्पतिमंतं राजन् ब्रवीमि तेषु प्वतत् ॥ श्रुत्वा तच्छ्रुत्वा जेद्वततः क्षेमं भविष्यति १६ ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ कन्याप्रदानसहभोजनवस्त्रदानसामाभिधान
नमनप्रणयप्रमोहैः ॥ तत्कीर्तकीर्तनतदा प्रजानामुवादमुल्लेखरुपायनिचयैरहितान् विहंस्यात् १७ ॥ मुनिरुवाच ॥ स चेद्विनायकं याचेद्दत्त्वा राज्यस्य रक्षणं ॥
कर्तव्यमिति मे भाति स्विहंतं तद्विचिन्तयाम् १८ ततः सर्वजनाः साधुसाध्विति प्राब्रुवन्मृपं ॥ स मृगुत्तममात्येनैवैरच्छेदाय भद्रम् १९ विचारयत्सु ते ष्वेव दैत्या
स्ते बलवत्तराः ॥ रुद्रयुस्तां पुरीसैः सर्वैश्च तैश्च लभाइव २० मध्ये गता ब्रान्ददद्दुस्तां पुरीसलाः ॥ प्रज्ज्वालमहानग्निं श्रुत्वा दिक्षु विदिक्षु च २१ धूमनाच्छा

दितपनो न प्राज्ञायत किंचन ॥ कल्यांत इव तत्रासि लोकानामतिदारुणः २२ धीयंते ते परैर्यैभिः भयाद्यातिबहिरंगः ॥ सबाला योषितश्चापिलिङ्गिगुश्चुचु-
विरे २३ पतिव्रतास्त्यजुः प्राणा न लज्जयाति परिहृताः ॥ आरुह्य गोपुरं काश्चिद्देहयागं प्रचक्रिरे २४ अपरास्तस्य जुः प्राणा न शस्त्रैः पार्श्वैर्विषैरपि ॥ अति-
रथाधृता हूतेर्न तास्तास्वामिनं प्रति २५ नरांतकेन मुकुत्वा ताभ्योषितानगंस्वयम् ॥ एवं प्रलयं दृष्ट्वा मात्या नूचे नृपः पुनः २६ अस्मत्समक्षयोपश्वे-
नीता दुष्टैर्गत्सुभिः ॥ तदाऽयं शोमहन्त्रः स्यात्समाधुभ्यामहेऽसुरैः २७ एवमुक्त्वा स्वमश्वं प्रेरयन् नृपद्वन्द्वमुदमदः ॥ सजं कृत्वा धनुः सद्यो बाणवृष्टिं यथा-
करोष २८ आच्छादितो रश्मि मालादित्यामोहमुपागमन् ॥ धाराधरा यथा धारा विमुञ्चंति तथा धनुः २९ मुञ्चंति स्म शरैस्ते ते निहता दैत्यसंघाः ॥ कोचि-
न्युताश्च मग्नश्च केचिन्निश्चरणाः कृताः ३० केषां चिदुदरं भ्रंशं परेषां बाहो हताः ॥ केषां चित्स्फोटिताने त्रैकांशेषां चिदुरवोपि च ३१ अमात्याः सेनयासा-
दृकाशीराजं समन्वयुः ॥ सङ्घैः परश्वधैस्ते तान्परवीरान्निजिह्विरे ३२ तदा घातैर्हताः केचिन्पतिता भूतले परे ॥ तोषैर्दयामहाशस्त्रैर्निजमुस्तान् रणाजिरे-
३३ अंधकारे महारौद्रेसेनाघ्नालिङ्गते परे ॥ निजगुरोदशस्त्रैस्ते वीरान्मवांश्च परानपि ३४ मल्लयुद्धं च कुस्ते परस्परजिगीषया ॥ अश्वारूढैर्गजारूढै-
रश्वारूढैः पदातिभिः ३५ पदाताश्च रथारूढैर्युधुःशस्त्रसायकैः ॥ एवं भ्रान्तमभवत्तद्युद्धं तुमुलं परैः ३६ प्रभग्नौ दैत्यसेना सा तदा यातापराङ्मुखी ॥
सिंहनादं च कारोच्चैः काशिराजो जयान्वितः ३७ हर्षसेनांतरं यातो निमग्न नृपद्वे वरान्वरान् ॥ भिदन्सेनां महाघोरानुद्धावैर्शगजो यथा ३८ शतं स हर्षं वी-
रगणं सेनामध्ये जघानसः ॥ निघ्नं तंतं तथा दृष्ट्वा रुरुधुः परसैनिकाः ३९ राजायामिति बुध्वा ते सर्व एव समाययुः ॥ तच्छराणां महादृष्टिं सोद्वा दधुर्बलादमु-
म् ४० अमात्ययोस्तु पुत्रान्नाभ्यां सह तैर्दत्यपुंगवाः ॥ सेनाचरामहाशब्दं धृतो राजेति चक्रिरे ४१ ततः सेनाचरा ज्ञाधृताः केचिन्पलायिताः ॥ मृताः
केचिन्क्षताः केचिच्छरणं कोपितान्ययुः ४२ महावेगेन महोक्षे बलवद्विह्वैरिव ॥ अमात्यपुत्रसहितं निन्युद्धं तानरांतकम् ४३ दग्धाचनगरीसर्वानि वार्यैः
सेनिकैस्ते सुता ॥ ततो नरांतकः स्वीयान्जगाद्वीरसत्तमान् ४४ यदर्थमागता वीरास्तत्कार्यं सिद्धमेव नः ॥ न मेस्ति गगनतस्तस्य मुनिपुत्रस्य सांप्रतम् ४५
जिते प्रभौ जितसेना जिते दुर्गे जिते पुरम् ॥ काशिराजे जिते बालो जित एव न संशयः ४६ अथानेष्यति राजायं बालं निग्रहतो ध्रुना ॥ एवमुक्त्वा यथौवाच नि-
वर्षैः स तथा पुरीं ४७ काशिराजं पुरं स्फुरत्यस्तूयमानो यथं विदिभिः ॥ यच्छन्वस्तूनि बंदिभ्यो ददौ विभ्य एव च ४८ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे रा-
जनिग्रहोत्सर्पचाशतमोऽध्यायः ॥ ५७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ अर्थमार्गगतो यावद्वर्षेण सौ नरांतकः ॥ तावदेव श्रुतं काशीराजपत्न्या धृतो नृपः १ अ-
यं तं सा शुशोचाथ पौरायेचावशेषिताः ॥ आक्रंदन्तु महानासीन्मत्स्यानां निजलेशया २ अंबा सा पतिता भूमौ धृतं भर्तृवैरिभिः ॥ मूर्छिता च विवर्णा भृद्रभावात्
हता यथा ३ सखीभिः सहितारो दीदृद्वती प्राब्रवीत्तदा ॥ ४ ॥ सिंहसेलोगजानि कंहंता योरिपुमुद नः ४ ॥ सुगल तुल्य दैत्येन स कथं विधु-

तोबलात् ॥ कगतंमत्मातंगसहसंबलाशालिनः ५ बलंभर्तुमीयस्यद्वैत्यकोटिहरस्यह ॥ कथंरुष्टमहेशोभेमकदाद्रक्ष्येनिजयतिम् ६ केद्वंशरणं
 यामिथस्तंशीघ्रिविमाचयेत् ॥ कश्यपस्यास्यबालस्यवराधुद्वक्तवम् ७ तद्विसर्ववृथाजातराजिमूढत्वमागतम् ॥ योबालवचनाच्छ्रौर्विरोधंकृतवान्मृथा ८
 कोजयेतमहादैत्यमर्तुशार्हंनरंतकम् ॥ विनासैर्विकथंकल्पकालः प्राप्तोहाताशया ९ अहंघरणीचापिकथंयैवध्वमागता ॥ नतादृशःकापिजातोरुणाब्धिः
 शरण्यदः १० ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ एवंतच्छोकमाकर्ण्यकथयस्यात्मजोबली ॥ शब्देनमहागार्जन्नह्माडकोटकारिणा ११ प्रतिशब्देन
 गगनजगर्जचक्षोपिच ॥ चक्रेपथरणीसर्वासर्वतवनकरा १२ पक्षिणःपतितास्तेनमृताभ्रांताजनास्तदा ॥ ततःसिद्धिसमालोक्यक्रोधव्याकुल
 लोचनः १३ कगतासिमहायुद्धप्रसंगेग्राहतामिति ॥ सातदाशयमालक्ष्यचक्रेनानाविधाचमूम् १४ विकरालमुखावीराःप्रादुरासन्सहस्रशः ॥
 हूलदंताःसर्पजिह्वानराःपर्वतमस्तकाः १५ दारितास्यास्तुभूगोलमकल्मस्सहस्रयिष्णवः ॥ आस्यानलंविमुचंतशतनेत्रामहाबलाः १६ येषानंसारं
 भ्रगतानदृश्यतेमहागजाः ॥ सूर्याचंद्रमसौयेषांश्चासन्निपतितौभुवि १७ जटाभिःशुथिवीयेषांसर्वासंभ्राज्यतेभृशम् ॥ सहस्रयोजनहस्ताद्विगुणाश्च
 तदंघ्रयः १८ तेषांतुनायकःक्रूरोविनायकसमीपतः ॥ आगतःपरिपृच्छार्किकंयैवदुर्मप्रभो १९ देहिमेक्षुधितस्यादौभक्ष्यंदुस्तिकरप्रभो ॥ इत्यु
 क्तंवंतंपुरुषमुवाचसविनायकः २० भक्षयस्वमहासेनानरंतकमुपालिताम् ॥ हत्वातुतच्छिरोमह्यमानयस्यस्वराग्नितः २१ तत्सैन्येननद्विश्वेदास्येभ
 क्ष्यातंतव ॥ एवमाज्ञामनुप्राप्यनत्वातंकथपात्सजम् २२ महाक्षेवद्वितशब्दंतुक्त्वायातो नरंतकम् ॥ तस्यक्षेवद्वितशब्दस्यतादृशपूणैर्निकाः २३ नरा
 त्कोपिभीतास्तेदुदुस्तुदिशोदश ॥ हस्तेधृत्वातुतांसर्वांस्सुखमध्यसमाक्षिपत् २४ उहुधूलरजोभौमंनप्राज्ञायतकिंचन ॥ अंधकारेमहावेरैर्दिपिकाभिर्व्य
 लोकायन् २५ तंद्वापुरुषंवेगेकिंचित्प्राणान्प्रजहिरे ॥ तांश्चापिजीवतःसर्वोस्वरयाभक्षयत्यसौ २६ नरंतकस्तुदुधैर्वसवैस्व्यविनाशनम् ॥ अतर्क
 यस्त्वमनसाकृतांतस्यांतकोपरः २७ आगतःकिंमयाकार्येदृश्यतेबलवानयम् ॥ एवंवदन्तदृशार्थसेनामद्वौतुभक्षिताम् २८ प्रलयानलवद्वायंपृतनां
 हरतेबलात् ॥ निशेषामेवकर्तुमुमगस्त्यइववारिधिम् २९ दैत्यसेनाचराःसर्वमहाशब्दान्प्रचक्रिरे ॥ केचिच्चभक्षितास्तेनचूर्णिताःप्रदवाततः ३०
 श्वासानिलाहताःकेचिकेचिद्वीचैवमग्निरे ॥ परस्परोपरितदावीरानिपतिताःपरे ३१ याहियाहीतिवल्गातुंदुक्कुशुस्तनरातकम् ॥ करावातेननिहतान्
 भक्षयत्येषतक्षणत् ३२ असंख्यभक्षणादुस्यनशांतोजठरानलः ॥ अधारोहागजारोहाःप्रदातारथमादिनः ३३ भक्षितानिहतावाहागजाश्चानेक
 शोमुने ॥ एवंकोलाहलंश्रुत्वासज्जलत्वाधनुर्बेलात् ३४ धरण्यांजुनीस्याप्यशराभुभयतस्तथा ॥ आदायधनुराकृष्यशरद्वष्टितदाकरोत् ॥
 ३५ ततोऽधकारमभवच्छरद्वष्टितंपुनः ॥ पक्षिणःपतितासूमौराज्ञोभ्रम्याजनेकशः ३६ सगीलयतिपुरुषोबाणांनदैत्यसमीरितान् ॥ असंख्या

ताशरास्तस्यरोमकूपेषु निर्गताः ३७ स्वतोरुधिरं सर्वेन जानात्यणुवेदनाम् ॥ प्रादुश्चक्रेततोस्त्राणि पौरुषेण नरांतकः ३८ तान्यस्त्राण्यगिलत्सर्वार्ण्यं
न्याजगरीया ॥ कुंठितान्क्षीणशस्त्रो नष्टसायकसंचयः ३९ क्षीणशक्तिः पपालासौदैत्यराजो नरांतकः ॥ सकालपुरुषस्तस्य पृष्ठे एवालगत
दा ४० बभ्रामभूतदैत्योपशयः पृष्ठे तुतयदा ॥ तदा स्वर्गजगामाशुभयात्तस्य नरांतकः ४१ पुनः पृष्ठे चतद्व्यापपातधरणीतले ॥ तत्रापितंदर्शा
थमाविशद्वरणीतलम् ४२ सकालपुरुषः केशेततोदधेन नरांतकम् ॥ विलंबिशंतमुरंगरुडोति वलयथा ४३ ततो नरांतकः प्राह पुरुषः सबलाञ्चितः ॥
क्वगमिष्यासि दृष्टः सन्ममाग्रे त्वं नरांतक ४४ इश्वरस्य वरान्मत्तो वृथा देवार्पिपीडनम् ॥ मनुष्याणां च संहारमनन्तानां महाखल ४५ तव सहरणदुष्टावतीर्णो
स्ति विनायकः ॥ अहंकारं चमकलं त्यक्त्वा तं शरणं ब्रज ४६ अघानिते विनश्यति दृष्ट्वा तत्पादपंकजम् ॥ इत्युक्त्वा तं बलौहं त्सामिनाय नरांतकम् ४७
विनायकस्य निकटे दैत्यराजं परंततः ॥ उवाचाथ प्रणम्यासौ स्वामिनां विनायकम् ४८ अक्षितं सर्वसैन्यैत आज्ञा प्राप्य महतरम् ॥ अत्यंतं क्लेशतो नैव
त्वेन त्वां समानयम् ४९ मम निद्रास्थलं यच्छश्रमापनुत्तये विभो ॥ सर्वेषां च सुखायास्यमुक्तियच्छ विनायक ५० एवं तद्वाक्यमाकर्ण्य तं विमुग्ध्यभा
षत ॥ मम वक्त्रांतर्गतं तत्स्वं निद्रां प्राप्नुहि स्वेच्छया ५१ इत्याकर्ण्य महावाक्यं विनायकमुखोद्गतम् ॥ तन्मुखं प्रविवेशाथ तहूपं समपद्यत ५२ यथागंधोय
राजा तस्त्रैव परिलीयते ॥ तथा विनायकाज्जातस्तत्रैव लयमाप्तवान् ५३ यद्दंशृणुयाद्भक्त्या महदाख्यानमुत्तमम् ॥ सर्वोक्तमपानवाप्याथ मुक्तिं च लभ
ते ध्रुवं ५४ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे नरांतकनिग्रहो नाम अष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ विनायकेन बलेन कुतः सपुरुषकृतः ॥ ये
न तद्वक्षितं सैन्यमानीतः स नरांतकः १ एतन्मे प्रकटं ब्रूहि संशयोऽत्र महान्मम ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ यन्निगुणं परं ब्रह्मतदेतस्स गुणं बभौ २ विनायकस्वरूपेण ब्र
ह्मविष्णुशिवात्मकम् ॥ भूभाहरणार्थाद्यदृष्टानां निधनाय च ३ पालनाय स्वधर्मस्य विभ्रतेन तं रूपनाम् ॥ स एव सृजते विश्वं पातिंति तस्मिन्नेजसा ४ अपे
क्षते सलोकानां निमित्तं नियतिं पराम् ॥ नचात्र संशयः कार्यैर्निकमायासंयविभौ ५ तदिच्छया सर्वमिदं जगद्विपरिवर्तते ॥ इदानीं तस्य मायां ते कथयिष्यामि वि
स्तारत् ६ अमात्यपुत्रसहितो नरांतकः धृतो नृपः ॥ यावन्न प्रपन्नं प्रापतां वत्सलं पुमानसौ ७ भक्षयायासतो नैर्दयेन परिपालिताम् ॥ विनायकेन पुरुषोऽसु
खसौ निहितस्तदा ८ राजामात्यकुमारौ च सोऽपि ते सर्व एव तु ॥ जठरे तस्य देवस्य ददृशुः सकलं जगत् ९ सप्तद्वीपवतीं पृथ्वीं पर्वतद्रुमसंयुताम् ॥ सरित्सागरावपी
भिस्तडागैर्मानवैः श्रिताम् १० देवगंधर्वमुनिभिः सिद्धयक्षनिशाचरैः ॥ पन्नगैरप्सरोग्भिश्च शोभितं स्वर्गमंडलम् ११ पातालानि च समाभिभ्रमंतो ददृशुस्तदा ॥
एवं ते जठरे तस्य कोष्ठे कोष्ठे पृथक् पृथक् १२ ददृशुर्भ्रातमनसो ब्रह्मांडानि च याज्वहून् ॥ खिन्नास्ते शरणं जग्मुर्देवदेवं विनायकम् १३ मनसा प्रार्थयामासुस्तदा
देवं विनायकम् ॥ भ्रातानां खिन्नचित्तानां कृपां कुरु कृपा निधे १४ तत्तस्मान्बालरूपेण मार्गमादर्शयद्भिः ॥ ततो रोचंचमार्गेण बह्निं याता यथापुरा १५

ददर्शकाशिराजस्वनंगरंभद्रमेवच ॥ कश्यपस्यात्मजबालक्रीडतंविनायकम् ३६ तत्प्रसादादासबुद्धिनुनावपरयामुदा ॥ ज्ञातातेपरमामायामयाकु
क्षितेनच ३७ त्वमेवकर्तादेवानामनुष्यगणांदिशमपि ॥ सर्गाणांसागराणांचसरितांबलिसद्वनानम् ३८ यतस्तेरोमरूपेषुब्रह्मांडानिहिकोटयः ॥ दृष्ट्वाभ्रा
तेनचमयाप्रसादात्तवनाथो ३९ आश्चर्यबहुयादृष्टमयातवचविश्वविद ॥ अहंयुद्धायंप्राप्तोऽध्वजिनीपुनरागता २० नरांतकस्यसैन्येनसाजितात
त्क्षणादनु ॥ अमात्यपुत्रसहितोनरांतकमुपाद्रवन् २१ विधृतस्तेनसहस्रासैन्यजिरायाममक्षणात् ॥ दग्धाचनगरीसर्वादृष्टःसकालपूरुषः २२ तेनापिभिक्षि
तातस्यसेनानाविद्याक्षणात् ॥ धृत्वानरांतकंयातपूरुषःसतर्वांतिकम् २३ सर्वेष्वदुरंयातास्तत्रदृष्टोसिमप्रभो ॥ सर्वदृष्टचतत्रापिजंबूद्वीपंसाविस्तरम् ॥
२४ एवंप्रकांशतरेदृष्टमूलचंसविस्तरम् ॥ ततोहिस्त्रिन्नास्त्वांयाताःशरणंजगदीश्वर २५ त्वदाज्ञयातुरोमंचद्वारेणनिगतावहिः ॥ पुनर्दृष्टासिबालस्वनिजं
चअवनमहत् २६ किमिदंकोतुकंदेवमायाजालमिदविभो ॥ कथासौपूरुषोदेवेयनाभक्षिमहाचमूः २७ केनासौविधृतोदैत्योराक्षितश्चापिकेनच ॥
केनादर्शितरोमांचद्वारंनिर्गमनायच २८ इतिमंसंशयंदेवतुदभक्तस्ययत्नतः ॥ ॥ कउवाच ॥ एवतेनकृतःप्रश्नोमस्तकेतस्यधीमतः २९ विना
यकःकरतलंकुपयानिदधारह ॥ दिव्यज्ञानोभवद्राजाकाशीराजस्तुतक्षणात् ३० तुष्टावपरगभक्त्यादेवदेवंविनायकम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ त्वमेवब्रह्मा
विष्णुश्चमहेशोभानुरेवच ३१ त्वमेवप्रथिवीवायुरंतरिक्षदिशोदुमाः ॥ पर्वतैःसंहिताःसिद्धान्गंधर्वायक्षराक्षसाः ३२ मुनयोमानवाश्चापिस्त्वारंजं
गमंजगत् ॥ त्वमेवसर्वदेशसचेतनमचेतनम् ३३ जन्मांतरायपुण्येनदृष्टेसिक्श्यपात्मज ॥ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वितिरजैर्देमोहयामासतत्क्षणात् ॥
३४ ततोराजापुन्रैर्विनायकमनामयं ॥ ततःपौराहर्षयुताराजानंद्रष्टुमाययुः ३५ नत्वनत्वादुदुस्तस्मैवस्थाण्याभरणानिच ॥ राजापिदापयामासतेभ्यो
वस्त्राण्यनेकशः ३६ विष्टज्यलोकांस्तान्सर्वान्जननीमभ्यगात्ततः ॥ तवप्रसादान्मातरेदृष्टपादुगमया ३७ गृहीतोदैत्यराजेनदेवदेवेनराक्षितः ॥ ततो
हर्षयुतामातालिलिंगंतचिरागतं ३८ अमात्यैराजपर्वीतानंत्वाहत्तुभूतदा ॥ तवपुण्यप्रभावेनदृष्टेचरणंबुजं ३९ विनायकस्यमयाभिर्भोहिता
मोचिताश्चह ॥ ततस्तत्रययौराजाभार्याभंजागादृच ४० निदृष्टेषुचलोकेषुहर्षगद्रदयागिरा ॥ ॥ राजोवाच ॥ परमंकष्टमापन्नोद्धृतोदैत्येनतत्क्षणात्
४१ मोचितोमाययनेनप्रापितोनगरंनिजं ॥ ॥ कउवाच ॥ शुशुभेनगरंतत्वनानावादित्रिन्सैन्यैः ४२ पताकाभिरनेकाभिर्विविधैश्चमहोत्सवैः ॥ प्रत्या
नौतैःसर्वलोकैर्विनायकबलेनच ४३ कुमारैःकन्यकाश्चापियोषितःपतयोपिच ॥ जनकाश्चजनन्यश्चपुत्राश्चाभ्रातरस्तथा ४४ लिङ्गिगुश्चजहृष्वदृदुर्दा
नान्यनेकशः ॥ बुभुजुर्भोजयामासुल्लोकोक्षपुर्जगुः ४५ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेराजमोक्षणनामएकोनषष्टितमोऽध्यायः ५९ ॥ कउवाच ॥
ततो नरांतकोदृष्ट्वाविनायकविचेष्टितम् ॥ मेधयातर्कयामासदृष्टमस्याडुतमहत् १ काशीराजेधृतेननिर्मितकालपूरुषः ॥ असिखावाहिनीतिनभक्षितामम

/ वंशः २ अमात्यपुत्रसहितो राजासावुरंगतः ॥ अयंगो बाहिरानी तो दिसि विश्वं नृपस्य ह ३ अस्मात् भुक्तिश्च मुक्तिश्च भविता मे न संशयः ॥ तस्मादं न ह नि
 ध्यामि मायं वाह निष्यति ४ इत्येवं निश्चयं कृत्वा प्रोवाच स विनायकम् ॥ दैत्य उवाच ॥ ऐंद्रजालिकविधेयं दर्शिता बहुधा त्वया ५ नाहं विभेमि तस्या
 स्तुमाया वीचिनरंतकः ॥ यस्य निश्चितेनापि निपतंति महाद्रयः ६ भूक्षेपमत्रिणचमे ब्रह्मांडं कं पते भृशम् ॥ यस्य हस्ततलाघाताद्भूगोलोऽपि द्विधा भवेत् ७
 तेन त्वंबालरूपः स नृकं थुं द्रक् करिष्यसि ॥ यो व्याघ्रं सुखं गच्छेत्सुखं सुखं मे ष्यति ८ ॥ कउवाच ॥ इति ब्राह्मीं समाकर्ण्य नरंतकसमीरितां ॥ अत्र वार्ष
 रमात्मा सौबालरूपी विनायकः ९ ॥ विनायक उवाच ॥ किमर्थं वल्गुं से मूढयदुतेष्टतनाखिला ॥ भक्षिता कृगता शक्तिर्यदर्थं कथ्यते मुहुः १० शूराः शौर्यं द
 शयंति नगं परबलारुजां ॥ दृक्किं नाल्पकायेन मृगैर्द्रोहं न्यते क्षणात् ११ अल्पेन हि प्रदीपेन नश्यते प्रबलंतमः ॥ यस्य संनिहितो मृत्युः सन्निपातात्सलीय
 ते १२ अल्पेन सृणिनामत्तमं गोहिनि यम्यते ॥ कउवाच ॥ इति श्रुत्वा तु वाक्यानि देवप्रोक्तानि नैदराद् १३ चक्रे परयाभीत्या जगर्जघनवदृढम् १४ भीष
 यमरोदयनरावैः कं पय न भूमि मंडलं ॥ अघावत्परमावेशो हुं टकामो विनायकम् १५ यथापतंगो दीपादि हंतुं याति त्वरान्वितः ॥ त्रिवक्रां भुक्तुं विध्वावम
 न्नास्येन पावकम् १६ तंतथायांतमालोक्य काशिराजो निजं धनुः ॥ सजीचकार स ह साकर्णमाकृष्य सायकम् १७ उवाच सा प्रादैत्यं तं निजं बद्धमो वितम् ॥
 मार्जविं त्यजै त्वेन्द्रजै व न भद्राणि पश्यसि १८ परावृत्य प्रयाहि त्वं नो चेन्मृत्युं प्रयास्यसि ॥ कउवाच ॥ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य प्राह दैत्यो रुषाञ्चलम् ॥ १९ ॥
 नरंतके त्तिमेनामत्वा दृशानां हि भक्षणात् ॥ इदानीं शरणं याहि यादि जीवितुमिच्छसि २० पुनर्दृष्ट्वा ब्रवीद्वाक्यं मुमुर्षु तं नरंतकम् ॥ विनाशसमये मूढविपरीता
 मतिर्भवेत् २१ मित्राणि शत्रुतां याति विपरितेप्यनेहसि ॥ त्वयाप्याचरितं पापं वरगर्वादेनेकशः २२ वरस्यैव प्रभावेण न वज्रं गणितं त्वया ॥ इदानीं मवतीर्णं य
 त्वा दृशानां वधाय च ॥ कश्यपस्यात्मजो भारंहर्ष भूमिगतं दृढम् ॥ वरः पुण्यं च शिथिलं जातं तेषां संचयात् २४ भारती मेव माभुत्स्य चक्रे हृदि दैत्यराट् ॥ धावायि
 त्वा नृपकराजगृहे स शरं धनुः २५ बलाद्विक्षेप भूभोतच्छतधा च व्यशर्यित ॥ अहनं सुष्ठिवातेन तं नृपं स नरंतकः २६ पतितः स धरागृहे वज्राहत इवाचलः ॥
 दृष्ट्वा विनायको धावत्स्थितिं हस्तो महाबलः २७ गर्जयन् गर्जनं सर्वं दिशश्च विदिशः स्वैनः ॥ चक्रे पृथिवी सर्वदिशः प्रचलित इव २८ तेजसा परशोस्तस्य
 सर्वदृष्टिरेण च ॥ तेनाहनेह त्याशिरथेन्द्रो गिरिमुक्कटम् २९ तथाह तो दैत्यराजो निपयातमहीतले ॥ मूर्छनां महतो प्राप्ता मर्मभिन्नो यथाशमना ३० उद्
 तिष्ठ त्क्षणाद्वैत्यो हस्ताभ्यां पर्वतावुभौ ॥ प्रगृह्य च प्रचिक्षेप विनायकजिवांसया ३१ शतधा चूर्णितौ तेन मुदा परशुधातिना ॥ मायया दैत्यराजो धनारूपय
 मे भवत् ३२ यद्यद्वृण्वं च काराशु तत्तद्वृण्वं विनायकः ॥ भद्रदं पंच काराशु तेन तेन महासुरम् ३३ शस्त्रैः शस्त्राणि संवर्धयत्तथास्त्रैः शस्त्रं संवर्धयम् ॥ ततस्तु मल्लयुद्धे
 न युगधा ते परस्परम् ३४ चरणं च रेणैव हस्तं हस्तेन जघ्रतुः ॥ जानुभ्यां जानुनीचौ भौ पुष्पिता विवर्किं शुक्रौ ३५ वक्षसां चैव वक्षश्च पेतु र्धरणीतले ॥ पुनर

स्थापयबलिर्नौर्कुराभ्यानिजघ्नतुः ३६ पुनर्द्वैत्यमहादेवंस्त्वावृक्षानवास्तेजत ॥ एष्टेनपुष्ट्यावतोललाटेनललाटकम् ३७ संवतौक्षिप्रं चोभौगुल्फाभ्यांगुल्फमेवच ३८ पर्वताश्रमवृक्षाश्रविनायकजिवांसया ॥ अप्राप्तानेवतान्स्वाश्रिच्छेदसविनायकः ३९ पद्मपाशाकुशाघातैः परशोद्विडकर्मणा ॥ तस्यानिवारितायां त्वैत्योमुच्यतथापराम् ४० वृष्टिमन्यातथाचान्यानिरस्तावीक्ष्यचापराम् ॥ काशिराजोययौदूरंस्तज्ञात्वाविनायकम् ४० विनायकोपिमंक्लेशाद्भुविचिंतामथाकरोत् ॥ असंस्यातबलैर्द्वैत्यो जयोपायो न दृश्यते ४२ कदादेवास्वनिलयं प्राप्स्यति निहरारयः ॥ नरांतकोपसंजातो देवानामप्यथांतकः ४३ एवं चित्ते चितयति वारं वारं विनायके ॥ तूणेष्टुपतिता बाणाः कालं दंडोपमा दृढाः ४४ पिनाकोष्ठापदमयः पुरस्तस्य पपातह ॥ शोभयंस्तेजसां स्वेन दिशश्च विदिशोपिच ४५ कार्मुकं तुरस्फुरत्कांतिद्वद्वासर्वजहर्षसः ॥ मेनेजितं च दैत्यसिद्धं च देवकांक्षितं ४६ जग्राह बाणां कोदं दं कृत्वा क्षेपेडितमुच्चैः ॥ पिनाकं तोलयामास सजं च क्रेधुस्तदा ४७ पृथिव्यां जानुनीस्थाप्य तूणौ चोभयतस्तथा ॥ तदनुःशब्दमाकर्ण्य च कपेः सुवनत्रयम् ४८ सव्यदक्षिणहस्ताभ्यामाकुप्य सायकद्वयम् ॥ मुमोच दैत्यमालक्ष्य मुंचन्नम्रिकणान्मुहुः ४९ पपात दैत्यमुजयोरकरस्मात्सायकद्वयं ॥ गजप्रकाशपद्मो मंसंहरज्जीवसंचयान् ५० उल्लैकं वपातयामास मुजौ वृक्षाविवारयत् ॥ यथेन्द्रो वज्रघातेन पर्वतस्येव सादुनी ५१ नरांतकद्वारदेशे महानेकोपतत्करः ॥ अपरस्तात्पितुर्द्वारि रिवृणयन्प्राणिं संचयान् ५२ अन्यावास्तां करैस्तस्य दर्शय च विनायकः ॥ अभ्यधावत्पुनर्दैत्यो व्यादितास्य इवांतकः ५३ हस्ताभ्यां तत्र पाद्भ्यां चिक्षिप पादपान्बहून् ॥ इमाणां च महावृष्टिप्राक्षिपत्स विनायके ५४ अंधकारं महच्चासीन्नाम्राज्ञायत किंचन ॥ ततो ब्रवीद्दैत्यराजं दृष्ट्वा वीर्यं विनायकः ५५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे षष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥ विनायक उवाच ॥ ॥ नेह शोदष्टपूवो मे बलीच वीर्यवन्तरः ॥ इदानीं पौरुषं पश्य मम बालस्य चेष्टितम् १ इत्युक्त्वा पुनरेवासां वीराणां तूणादकर्षयत् ॥ आकर्ण्य धनुराकृष्य प्राक्षिपत्तं नरांतकम् २ प्रकाशयन्व्योमतले पातयन् वृक्षसंचयम् ॥ आदिलयन्निवययौ पुष्पवतं नरांतकं ३ नरेवासौ बाणं तूणादकर्षयत् ॥ अर्धकाये निपतिते दैत्ये गजद्विनायकः ४ चरणौ व्योममार्गेण भ्रमतौ पतितौ गृहे ॥ देवांतकस्य महति चूर्णयंतौ बहू सबाणो छेदयत्तस्य चरणौ सपपातह ॥ अर्धकाये सदैत्येन्द्रो मुखं कृत्वा भयानकं ५ अर्द्धकायसदैत्येन्द्रो मुखं कृत्वा भयानकं ॥ अभ्यधावद्वलेन सौमित्रसन्निवजगत्रयम् ६ तथैव चरणावस्य मायया संबभूवतुः ॥ विनायकस्य निकटे बभौषेभ्यस्तदैत्यराट् ७ त्वया यद्वर्जितं महत्पौरुषं कायभेदनात् ॥ छेत्स्येतवापि चांगानि पश्य मे पौरुषं तथा ८ श्रुत्वा वाक्यं पुनस्तस्य गजसौ विनायकः ९ शरद्विष्टिपुनरिन्द्रां जघ्नत दैत्यपुंगवे ९ सोपितां भक्षयामास संह्यातीतां महाबलः ॥ तत एकं महाबाणं जमिंभ्य विनायकः १० अग्निं दुर्लभं पुंसं गजे मानं भयानकम् ॥ आकर्ण्य जयामाकृष्य तया जदैत्यमस्तके ११ सययौ वायुवेगेन दारयन्निवर्षतान् ॥ संहरन्पक्षिंसं वतान् पातयन् वृक्षसंचयान् १२ श्रुत्वा तदीयनिर्दययुः सेनादिशो दश ॥ पपात दैत्यकंठे स गिरिसानी यथापिबिः १३ तदा घाताच्छिरोप्यस्य पक्षीवगगनं ययौ ॥ न्यपतत्पारिक्लृजतत्पितुर्गे

हेभयानकम् १४ पुनरन्यच्छिरोस्यामृदोच्छिन्नमिवपूर्ववत् ॥ ततःकोपेनैत्योपिचक्षेवेडितमुच्चकैः १५ विन्मुभुराःपक्षिंघाःसर्वेचजनसंचयाः ॥
 धरद्वष्टिपुनरौद्रांचक्रेतस्मिन्विनायके १६ सप्तर्षीबाणदृष्ट्वैवमध्येचिच्छेदलाघवात् ॥ अहोरात्रममृदुद्विगिरिबाणमयंनवम् १७ परिशश्रामदेवो
 पिसोपिदैयोमहाबलः ॥ चितामवापमहतींप्रज्ज्वालचेतेजसा १८ ततोजग्राहपरशुज्वालाभालासमाकुलम् ॥ तोलयामासबलवांश्चकंपेयरीतदा १९
 विमानगाःसुराःसर्वेयुद्धंद्रुमुपागताः ॥ चकंपिरितदशेषोविभायचरसातले २० अवाप्तुजैत्यपतौसतस्याशुशिरोहत् ॥ पुनरन्यदमृच्चारुशिरोमुकुट
 कुंडलम् २१ पुनस्तत्पातयामासशिरःक्रुद्धोविनायकः ॥ पुनरन्यदमृत्स्थछिन्नेतस्मिन्पुनः २२ एवंशतसहस्राणिशिरांसिसोच्छिनद्विभुः ॥ पु
 नश्चितयामासमृतौदैत्यस्यकारणम् २३ मोहयामाससहसामाययानंनरांतकम् ॥ शिवस्यवरदानेनगर्वितंबलवत्तरम् २४ नज्ञासीच्चतदादृत्योपरंचा
 त्मानमेवच ॥ क्षणाच्चभासतेरात्रिःक्षणाच्चदिनेमेवच २५ क्षणाच्चभासतेस्वर्गःपृथ्वीपातालमेवच ॥ जागरश्चसुषुप्तिश्चतुरीयास्वप्नएवच २६ विनायको
 पिदेवोवाग्रीवापुरुषोपिवा ॥ गुह्यकोवास्थसिद्धोवायक्षोरक्षसएवच २७ स्वकीयोवापरोवापिपितावाजननीतुवा ॥ निर्जीवोवासजीवोवाभ्रमादेवम
 मय्यत २८ चितांचपरमामापतर्कयामासचेतसि ॥ एवमेतुवरादत्ताःशिवेनशूलधारिणा २९ अयंचसमयःप्राप्तःप्रायोमृत्युर्भविष्यति ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥
 एवंयावच्चितयतेपुरस्तावद्दर्शसः ३० विनायकंविराड्द्रुपंगनोर्ध्वगमस्तकम् ॥ पातालव्याप्तचरणंदिकुश्रोत्रंक्षुरेभकम् ३१ भ्रमब्रह्मांडरोमांचंपयो
 धिश्चमर्बिदुकम् ॥ नखाग्रियस्यदेवानांभ्रांतित्रिशान्त्रिकोटयः ३२ उदरेभ्रांत्येकदेशेभुवनानिचतुर्दश ॥ ततोविनायकोदैत्यंमर्दयामासतत्क्षणात् ३३ पा
 दांगुष्ठनखाग्रेणमत्कुण्ठबालकोयथा ॥ ततोदेवाश्चमुनयोजयशब्दैर्मुहुर्मुहुः ३४ तुष्टुर्मुमुचुःपुष्पवृष्टिभक्त्याप्रहर्षिताः ॥ अंतर्हितेतुवैरादेरूपगाद्धरणीविभु
 म् ३५ नत्वाप्रोवाचदेवेशजर्घभारोत्तमम् ॥ पूर्णोत्तेपराप्रीतिमस्यात्तस्मात्सदाकुरु ३६ तस्यामंताहतायांतुकाशीराजमुजतम् ॥ उवाचचप्रसन्नात्मा
 विनयावनतोत्तुपः ३७अत्याश्चर्यंविभोदृष्टमनोवाण्योरगोचरम् ॥ अवतीर्णोसिभूभारंहृतैश्चकृतंतथा ३८अप्यसिंहात्कोदैवैरवध्योयंहतोयतः ॥ अतिपुण्येनह
 र्धंतेविराड्द्रुपंशुरेश्वर ३९ ॥ कउवाच ॥ एवंब्रुवतिराजैरेपैराःसर्वेब्रुवंस्तदा ॥ धन्योसिबालाभवेनसर्वाज्ञोभ्रामयस्यहो ४० यशःप्रथयितुंसर्वकृतेमेतद्विभो
 त्वथा ॥ पुपूजुश्चमहाभक्त्याप्रार्थयन्नितितंविभुम् ४१ भक्तितेदेहिनोदेवस्ववियोगंचमाकुरु ॥ ततोराजाचेतलोकादुदुर्दानान्यनेकशः ४२ ब्राह्मणाभ्या
 र्थयामासुरेवमेवजयास्तुनः ॥ उपायनानिचतदाददूरज्ज्ञेपरस्परम् ४३ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेइत्यदमनविराड्दर्शनंनमस्कृष्टमोध्या
 यः ॥ ६१ ॥ ॥ ध ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ रौद्रकेतोस्तुयाभार्याशारदास्याद्विजस्यसा ॥ विदम्य्यामुपविष्टासासखीभिःकौतुकान्विता १ नरा
 तकस्यचशिरोकस्मात्ताभिर्दृशह ॥ पतितंप्रांगणेकर्णकुंडलाभ्यांविराजितम् २ नादयत्पत्तनंसर्वेशिस्वरंपावंतयथा ॥ श्यामलंहिमसंस्पृशंविशोभंकमलंय

5
—*—
hc

था ३ बिम्बयतोरैद्रकेतुश्चशरदाघातविह्वला ॥ सावधानौददशतूरुतःस्मभ्रशंतदा ४ लुठतःस्मधरण्यताताडयतीचवक्षसि ॥ मूच्छामवापतुरुभौमुह
तोदिवचेतनाम् ५ माताशुशोचच्चतदाह्रिस्थाप्यचतच्छिरः ॥ चक्रंदेविह्वलासागौभृतवत्सायथाभ्रशम् ६ ॥ शादोवाच ॥ वीराश्रियाव्याप्तनूराण्यैवस
मुत्सुकः ७ प्रोक्तवान्नाहिकिचिन्नामिदानींगिरमाहर ८ क्वगतःपूर्वकाथस्तेशिरसैवसमागतः ॥ एकाकीकथमायातःक्लेशैर्मन्यमहत्तरं ९ क्लेशजलधरायाताभ्रत्रचा
मरधारिणः ॥ यंदृष्ट्वावरकामिन्योम्लान्यंतोविरहाग्निना १० सकथंम्लानतांयातोरविरस्तानुगोयथा ॥ किमयाह्यपराद्धतोपिनावावत्सलेनच ११ किमर्थवदसे
नैवरुददशुप्रमार्ज्यनः ॥ परार्ध्यास्तरणोपेतंमंचकेखापतपरः १२ क्लेदानर्पिरसुप्तोसिखितेमेनोभ्रशम् ॥ विनाभूतोवयानेशवाभ्यसंदर्शितुत ॥
१३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ शरदायाःशुचंश्रुत्वारैद्रकेतुःशुशोचह ॥ विनादृत्तंतिकथनात्कगतोसिप्रियात्मज १४ प्रत्यहंसर्वज्ञांतजातंभाविनमेवच ॥ सं
श्रावयसिस्वस्थानमिदानींकिन्नभाषसे १५ यदित्वंसंमुखेयुध्यन्धरापूतोदिवंगतः ॥ मामष्टच्छयचमात्यकत्वाकथंत्वंपरिजग्मिवात्र १६ कथंत्वया
कृतापित्रोःपुत्रताशत्रुतापिच ॥ यदात्वंसेवककरात्सङ्गुणहसिस्वकरे १७ तदासपर्वतवनासखर्गकंपतेचभूः ॥ सकेनपातितोमहानजानेकालपर्ययम्
१८ दैवंहिबलवलोकेपौरुषंशुनिरर्थकम् ॥ भूषणंममवंशस्यलोकस्यचगतंक्लृप्तु १९ लोकस्यापिचयःकालःपंचास्यारिगजस्ययः ॥ सकथंत्वंद्विधाभूतो
वाताहतइष्टदुमः २० प्रतापमविताराजत्तूलदाहहुताशनः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंनानाविधंशोकरौद्रकेतुश्चशरदा २१ कृत्वाभूयानमादायेदेवांत
कमगच्छताम् ॥ अद्रासनात्सुल्हायत्वरयातैतथाविधौ २२ दृष्ट्वाकंठंमालिङ्ग्यरुरादराजंतदा ॥ तत्परिवारभूतायेदयाःकालयमोपमाः २३ रुरुदुः
सुस्वरंतद्रदृष्टानारांतंशिरः ॥ मातुर्हस्ताच्छिरोऽगृह्यतस्त्वेह्रिदिनायच २४ चक्रंदुर्कुरीवासौभ्रातृभेहेनदुःखितः ॥ ॥ देवांतकउवाच ॥ ॥ समभ्र
कंसंमंपींतीक्रीडितंमुसमुत्थितम् २५ समंतत्समंजसंक्वगतोसिविहायमाम् ॥ यस्यतेदर्शनान्मत्स्याःसुरायतिदिशोदश २६ सकथंनिहतःकेनदुष्टेनच
बलीयसा ॥ रसासातलंघैवतवैवचनिवेदितम् २७ विहायमांकंथंस्वर्गगतोसिभ्रातृवत्सल ॥ यस्यज्यघोषमाकर्ण्यकंपतेस्मचराचरम् २८ असंख्या
तानृपायस्यसान्नेद्वारगताबभुः ॥ सकथंपितरौहित्वागतश्चसुदुर्गाल्क्षियम् २९ एवंतंक्रंदन्श्रुत्वावीरलोकःसमाययुः ॥ हेतुभिर्वायामासुर्बलावधृत्वा
तुतकैः ३० ॥ ॥ जनाऽबुः ॥ ॥ नवीरापरिशोचंतिवीर्युद्धेहेतुप ॥ विघ्नतितंबलाद्रत्वायेनासौनिहतोभवेत् ३१ मृत्युस्तुसर्वजंतूनांसहदेहेनजाय
ते ॥ सोद्यवर्षशेतेनापिभ्रविष्यतिनसंशयः ३२ स्वस्यवान्यस्यवाराजंस्तत्रकापरिदेवना ॥ श्रुत्वावाक्यंतुलोकानांतदादेवांतकोऽमुरः ३३ सावधानमना
मूत्वापितरौप्राहधर्मविव ॥ माशोचतमहंयामिश्रामिसितुंतिनजिपुम् ३४ वदंतंक्वनिवासोस्ययेनबंधुर्हतेमम ॥ तंहत्वासुखमेष्ट्यामिबंधुयास्यामिवाप्तुतः ॥ शो
३५ ममभ्रभंगमत्रिणकंपतेमुवनत्रयम् ॥ मयिभ्रुब्धेतुकस्त्रातालोकानांपितरौयतः ३६ ॥ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वादेवांतकवचकाश्वस्तौताबुभौतदा ॥ शो

कसागरमौतुद्धृतौतेनवाक्यतः ३७ ऊचतुःपरमंवाक्यंयष्टृष्टौसविस्तरम् ॥ काशिराजेतिविख्यातोराजापरमधार्मिकः ३८ वैवाहिकोमहोत्साहस्त
 द्वेहसमपद्यत ॥ आकारिताःसर्वजनाःकश्यपस्यात्मजोपिच ३९ सबालएवबलवान्विनायकइतिस्मृतः ॥ तेनमार्गेहतोआताघृष्ट्राक्षोममपुत्रक ४०
 तस्यप्रत्याग्रायकृतेप्रेषितावीरसंमताः ॥ धावमानाययुस्तेचमहर्षाद्दिनशाचराः ४१ सप्तवर्षेणतेसर्वेनाशितासुनिमुनुना ॥ तेषांप्रत्याम्नयकृतेस्वयं
 यातोन्नरंतकः ४२ अनेकशस्त्रसंपन्नश्चतुरंगबलान्वितः ॥ एकोपिनागतस्तस्मादकस्माद्वद्वेशिरः ४३ शोकं कृत्वा तवपुरआनीतंतच्छिरोधुना ॥ ॥ कउ
 वाच ॥ ॥ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य च कपेरुक्लेशः ४४ देवांतकश्चेदतिष्ठद्भस्त्रिवज्रग्रयम् ॥ उवाच गर्वमोहेनपितरंवगवत्तरम् ४५ कालंहनिष्येखिल
 व्रंन्युब्जां पृथ्वीं विधाय च ॥ करिष्ये क्रोधदृष्ट्यैव ब्रह्मांडं भस्मसात्क्षणात् ४६ इत्युक्त्वा क्षेपिणोऽपि देवांस्तान् सर्वान् ॥ देवाधिकारैर्यद्व्यास्तान्सर्वान्
 जुहाव च ४७ नत्वा तौ पितरौ वाक्यं प्रोचे देवांतकस्तदा ॥ इदानीं मुनिपुत्रतमानयिष्यामि सत्वरम् ४८ सैव तेन दास्यामि भूयस्य च धनं जयम् ॥ एवमुक्त्वा
 बलात्सर्वे उड्डीय सहसा चते ४९ देवांतकोप्यसंख्याता विहंगा इव शिब्रिगाः ॥ काशिराजपुरीं प्राप्य वेष्टेयुः समंततः ५० कोलाहलो महानासीद्रजसाच्छादि
 तादिशः ॥ न प्रकाशो रवेरासीत् पौराश्च बभूवुः शुभं ५१ नरांतके हते द्वित्रिदिवसानेव यद्गताः ॥ तत्कथं पुनरायातः प्रलयोत्रजनापहः ५२ कोयं प्रचंडहेनदु
 ष्येक्ष्ये वै समागतः ॥ क्षमः कालं कलयितुं भाक्षितुं वाजगत्रयम् ५३ दैत्यानां परिखाजाताः प्रेषिता दैव्यं पुंगवाः ॥ हतास्तेनाथ ते सर्वे गंतुं मार्गान् विद्यते ५४ एव
 वदसुगौणेषु तावद्भूताः समागताः ॥ काशिराजं कथयितुं देवांतकसमागमम् ५५ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे नगरिनिरोधो नाम द्विषष्टितमोऽध्यायः ॥
 ६२ ॥ द्रुता ऊचुः ॥ ॥ देवांतको महारौद्रैरैर्द्रव्यैः समावृतः ॥ असंख्यैर्विविधैः कालभित्तिर्द्रव्यैर्ममस्तकैः १ वयंतद्दर्शनं श्रान्ताः पलाय्यत्वा मुपागताः ॥ न
 गरीविष्ठिताराज्यत्करिष्यसितकुरु २ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ श्रुत्वा दूतमुखाद्वा जावृतांतं समकंपत ॥ अतिम्लानतया तां बालकं स विनायकम् ३ क्रोडंतं
 शिशुमध्ये तं वृतांतं सर्वमब्रवीत् ॥ राजोवाच ॥ परब्रह्म त्रयं स्तेऽस्तु लीला मातुः पवित्रह ४ चराचरगुरोनालीला करनमोस्तुते ॥ अनेकशो वयं यत्रात्स्वयाबा
 लस्वरूपिणा ५ इदानीमपि रक्षास्मान्स्माद्वैवातकात् प्रभो ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं संप्राप्य तं तेन काशिराजेन बालकः ६ देहं कृत्वा विशालं संहारो धनु
 ष्करः ॥ सिद्धिबुद्धियुतो गर्जनादयनगिरिकंदराः ७ तेजसालोपयन्मूर्ध्नि वमन्नप्रकिण्ठमुखात् ॥ बाणं खड्गं च परशुं धनुर्हस्ते विधारयत् ८ नभोमार्गेण नगराद्
 हिर्यातो विनायकः ९ क्षेपितेन स दैत्यानां मनांसि परिक्रमयत् १० ददर्श दुष्टसैन्यं तं देवांतकममर्षणं ॥ असंख्यातास्तदा दैत्या बभूवुः शलभा इव १० दृष्ट्वानानाविधं
 सैन्यं सिद्धिप्रोवाच विब्रह्म ॥ एकाकिनानसाभ्यं येनानानाविधीयतां ११ स्वकीयासाधितुं दैत्यं कुरु शीघ्रं मिदं वचः ॥ कउवाच ॥ ततः सिद्धिर्नमस्कृत्वा परमात्मां
 व्रिपं कर्जं १२ देवांतकं यो धयिष्यति ययौ चाथजगज्जच ॥ निनादैः सर्वजंतूनां दैत्यानां भयदायिनी १३ च चालेशो धौ आपि पर्वतादृक्ष संशयः ॥ तद्रजितमहारावैः ॥

प्रतिशब्देनेकशः १४ सम्भारचाष्टसिद्धीः साताश्रयातामुदाचिताः ॥ अणिमाप्रथमंप्रासागरिमातदनंतरं १५ महिमालविभाचापिसंप्राप्तदन्तरं ॥
 प्राप्तिश्चेत्तुप्राकाम्यवशित्वंचसमाययौ १६ ईशित्वंतदनुप्राप्तांसांसैम्यमभूदनु ॥ गजाश्वरपादांतंनानाधुधविगजितं १७ वर्षाकालेयथानधः
 सागरंयातिसर्वतः ॥ तथसैन्यंदशदिशोयातिस्मयुद्धालसं १८ असंख्यवाद्यनिर्घोषविशब्देनंदृशं ॥ कृतांतसदृशान्वागिरानभूगोलप्राज्ञानोत्सुकान्
 १९ दृष्टादेवांतकः स्वांतर्चितयामासचेतसि ॥ बालंक्षणेनजेष्यामीदंयुद्धायाचागतः २० अकस्मादीदृशसैन्यंकुतएतद्विनिर्गतम् ॥ दृष्टंविचित्रसामर्थ्यं
 बालस्यमाययाकृतम् २१ मरिष्येमारीष्येवाजीवस्याज्योयशोनाहि ॥ एवंवदतिदैत्येद्रेसेनान्यः प्राब्रुवन्वचः २२ वयंयोस्यामहेसैन्यैरक्षुष्टंयोजोभवेत् ॥
 पीत्वावाक्यामृतंतेषांदृष्टोदेवांतकोब्रवीत् २३ सम्यगुत्तमहवीरायांतुद्धायायामिच ॥ जयोस्तुममवाक्येनभवतांपुण्यकर्मणां २४ आशिषंपरिगृह्य
 वनमस्त्वामुरांतकम् ॥ कर्दमोनागदौलथयौव्यूहंरथाकृतिं २५ दीर्घदंतोयौचक्रव्यूहंपरमदुर्जयम् ॥ गरिम्णावीरमुख्यैस्तुरचितवीरमोहनम् २६ प्र
 धिम्णापालितंव्यूहंतालजंघोययौमुदा ॥ महिम्नारचितंव्यूहंयक्ष्मनामासमाययौ २७ प्राप्स्याविरचितंव्यूहंयौघंटासुरोमहान् ॥ प्राकाम्यरचितंव्यूहं
 रत्नेकशोबलान्वितम् २८ कालांतकोययौव्यूहंवाक्षितारिचितंपरम् ॥ ईक्षितारिचितंव्यूहंदुर्जयोऽभिययौबली २९ एतेपावचसाऽशक्यवंकुसामर्थ्यमंजसा ॥
 अष्टौव्यूहानयुध्यंतैरद्याजष्टौमहाबलाः ३० परस्परंविनिघ्नतः परान्परमदुर्जयान् ॥ शरधाराविमुंचंतोजलधारायथाघनाः ३१ चिच्छिदुरुक्षतमागानिशले
 र्नानाविधैर्भटाः ॥ निहतैश्चतदावीरैर्गैरश्वैर्वसुंधरा ३२ ऊरुभिर्जानुभिर्हस्तैश्छिन्नैरासिस्तुदुर्गमा ॥ खेटानिपुतः कृत्वाजघ्नः पादांश्चेकचन ३३
 उड्डीयगिरिक्लेचिस्तेतुर्वीरुषुचूर्णितुम् ॥ रजोधकारेनाज्ञासिस्त्रीयः स्वीयंपरस्परम् ३४ ततोनिपेतुः सहसादैत्यदेवहताभुवि ॥ देवाहताश्चदैत्याश्चकुर्व
 तैर्भैरवान्रवात् ॥ ३५ ॥ कबंधायुधुस्तत्रमुद्रुश्चाप्सरोगणाः ॥ शुशुभ्रुःशस्त्रसंघातैः पुष्पिताः किंशुकायथा ॥ ३६ ॥ शुक्रस्तत्रमृतान्दैत्यानुजीवय
 तिविधया ॥ अष्टौव्यूहायुश्चित्तामृतशेषाबलान्विताः २७ ईशितयैततः प्रोदुःसर्वतैश्चक्रेक्षितम् ॥ तस्याः क्रोधवशादेकाकृत्यास्यानिर्गतापुरः ३८
 कटाक्षेणतयाज्ञाभ्रागेवतुनिजेभगे ॥ कृत्वातदांतदंघेसापश्चात्तस्याजबर्बर ३९ तेनबर्बरदेशीयंतवंदंतिमनीषिणः ॥ ततोमुमुदिरैवायुधुश्रुबला
 न्विताः ४० निहन्यमानांदेत्याः पलायनपराययुः ॥ केचिच्चरणंप्रासारक्षरक्षेतिचापरे ४१ प्रयूचुर्देवगधवनणिमदिकृतांस्तदा ॥ कदाविजयिनोदै
 त्याः कदाचिद्देवतागणाः ४२ अभवनयुद्धानिरताः परस्परजयैषिणः ॥ दंष्ट्रयुद्धमभूद्वारंतस्मिन्नपरायुधि ४३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडेबालचरितेशुक
 त्यागोनामत्रिषष्ठितमोध्यायः ॥ ६३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ कालांतकेनदैत्येनप्राकाम्येनपरस्परम् ॥ कालांतकोविजयतेप्राकाम्ययंवेदवाहि १ ताव
 त्सहाय्यमकरोद्विशित्वेवगवत्तरम् ॥ तयाजगीरिशृंगंतमस्तकेहस्तलघवात् २ तेनकालांतकोमौसहसानिपपातह ॥ रुधिरांकंदिधामूतं दृष्ट्वाकालांतकंत

दा ३ हाहाकारो महानासिदैत्यसेनाचरं पृथ ॥ मुसलो नामैत्ये शोयल्लश्वे वापरोसुरः ४ महिमा चैव वत्सरोययुद्धाय सादराः ॥ प्राकाम्येन युयुधिरेनेकश
 खप्रहारिणः ५ असंख्याता हता देवाः पतिता भग्नवृक्षवत् ॥ असृजलप्रवाहिन्य आसन्नद्यः सहस्रशः ६ ईशिता च वाशिरं च विभूतिश्च युस्ततः ॥ साहाय्यं
 चाक्रिरेतस्य प्राकाम्यस्य तदा युधि ७ चत्वारः पर्वतारस्ताभिश्चतुर्थीपि निपातिताः ॥ तैश्च ते नृर्णिताः सर्वगताः स्वर्गमुदुलभम् ८ अणिमा तु शिखां धृत्वा कर्मस्य
 रणे बलात् ॥ अपाटिमहसामूर्मौ शतधा सव्यशीर्यत ९ अस्रवद्भुधिरवक्राळुः स्रग्नाणान् जहौ तदा ॥ महिमा लघिमा चैव गरिमा वृक्षसंचयान् १० यश्मासु
 रेतो लज्जे दीर्घदैत्ये पातयन् ॥ ततो धंदासुरारक्तकेशो दैत्योऽथ दुर्जयः ११ आययुः सर्वसैन्यानि निश्चसंतो महाबलाः ॥ तैराहतं बलं दृष्ट्वा वशितासिद्धिबुद्धयः ॥
 १२ मुष्टिवातैर्निजमुस्ताभालदेशे दृढतदा ॥ तेपि भूमौ निपतिताः शतधा नृर्णितास्तदा १३ ततो जग्मुः सर्वास्ता जयलब्ध्या स्वशक्तिः ॥ विनायको विज
 यते सर्वास्ता एव मूर्ध्निरे १४ अन्येऽक्षुद्रतरौ दैत्यास्तेपिताभिर्विनाशिताः ॥ पुनः सर्वदैत्यसिंहासिद्धिसेनान्यनाशयन् १५ कोलाहले महानासिसेनयो
 रुभयोरपि ॥ हंतुं निम्नतु बभ्रुं तु सावधाना भवन्ति १६ प्रादुरासीत्ततश्चाग्निः शल्लसंधट्टसंभवः ॥ अग्ने शस्त्रे महद्युद्धं च कुर्वीरारुषां भिताः १७ पुन
 आनि यतं युद्धं परस्परविनाशनं ॥ अभवत्सुमुलं सूर्यस्ततश्चास्तमयंगतः १८ अंधकारेण महता दिशो व्याप्ताः समंततः ॥ ततो दिव्यौषधार्थं दिव्यनिजहस्ते परस्परम्
 १९ अहोरात्रत्रयं धोरं युद्धमासीन्निर्गतरम् ॥ असृङ्गन दोदशदिशो याता विवहास्तदा २० खेटकूर्माः खड्गघ्नाः शिरः क्रमलशोभिताः ॥ गजग्राहाः प्रेतकाष्ठाः
 केशशैवल्लराजिताः २१ भीरुभीति करावीरमहाहर्षविवर्द्धनाः ॥ ततो जयसुदेवेषु सर्वदा बलशालिषु २२ देवांतो कायौचितान्तं कथामासचेतसि ॥
 येन सर्वदेवगणजितास्ते स्वप्रभावतः २३ केयंतत्र बालमाया सामान्या जनमोहिनी ॥ अष्टसिद्धीः सर्वसैन्यामिदानीं नाशयाम्यहम् २४ धृत्वा विनायकं
 बालं गमिष्यामि स्वमालयम् ॥ एवमुक्त्वा खड्गपाणिः स्वनेनापूरयन्नदिशः २५ आययौ परसैन्यानि निम्नदस्त्रे न सर्वशः ॥ भयेन मूर्छिता देवानि पेतु
 र्धरणीतले २६ स्मृत्वा विनायकं देवं जहुः प्राणान्स्तुके च न ॥ अमृङ्गन दीवहाः केचित्केचित्स्वर्गगताः सुराः २७ केचिदैत्यं विलोक्यैव जहुर्जीवितमात्मनः ॥
 ततो भग्नदेवसेनापपालचदिशो दश २८ सोऽपि दैत्यः खड्गपाणिर्निम्नदृष्टेजवानताम् ॥ गरिमा तन्निरीक्ष्यार्थपर्वतं दृक्षसंकुलम् २९ तस्याजदैत्यदेहेस
 खेङ्गुन शतधा च्छिन्नवत् ॥ ततोऽष्टसिद्धयः क्षुब्धास्तस्य जुः पर्वतान्बहून् ३० विच्छेदत्वरयातान् सखाधातेन लाघवात् ॥ उड्डीयमहिमा तस्य स्कंधैरस्थ
 त्वात्तमाददे ३१ खड्गदैत्यकराच्छीघ्रमंतर्द्धनं यौतदा ॥ बलाच्चिक्षेपत्संभ्रुतस्य दैत्यस्य मस्तके ३२ सप्तशतधा जातो नमुद्धतदुद्धतम् ॥ शरवृष्टितदा
 दैत्यो भग्नदृष्टश्चकार ह ३३ एकैकस्यां दशदशपंचमशरानसौ ॥ क्षिप्त्वा व्याकुल्यां चक्रे ततस्ताभुविपेतिरे ३४ ततो देवा युयुधिरेपतितास्वष्टसिद्धिषु ॥ मु
 हूर्ता सावधानां स्तायुर्देवं विनायकम् ३५ तमुदंतपरिज्ञाय बुद्धिभो चैविनायकम् ॥ कथं विचारस्तस्य स्याद्यत्र बुद्धिर्न दृश्यते ३६ पराजिताः सिद्धयस्ते

देहातुजाव्रजाम्यहम् ॥ योद्धुर्देवेन तेनाथपौरुषं चारम्यलक्षये ३७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते चतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ ॥ ४४ ॥
 कउवाच ॥ ॥ श्रुत्वा बुद्धिबचो देवो हर्षं प्राप्य जगदात्मा ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ गच्छ युध्यस्व देत्येन जहितं यशः प्राप्नुहि १ एवमुक्त्वा सुवासांसि ददौ त
 स्मै विनायकः ॥ सा च न त्वा तदव्ययं दैव्यं यौ दैर्यं गमति २ तस्याः श्वेदितशब्देन कपितं भुवनत्रयम् ॥ वदना त्रिर्ययौ तस्या एका शक्तिर्ययसी ३ जटिला विकृता
 स्या च जगद्रक्षणलालसा ॥ विशालाभ्यां तु नेत्राभ्यां त्यजंती ज्वालं सं चयान् ४ दहंती दैत्यसेनां सा ययौ सा च पपालह ॥ दर्शने पाति तौ दैत्यास्तस्याः कीचिद्र
 तासवः ५ अन्यत्वं कर्तव्यं क्वादा गंतव्यं क्लृप्तं संभवेत् ॥ केचिददुर्धा वधा वेदांतं कमुता वयम् ६ एवं कोलाहलं श्रुत्वा ययौ दिवांतकः पुरः ॥ सज्जं कृत्वा धनुः शीघ्रं
 शरानाशी विषोपमान् ७ समजतस्या गात्रे पुंशः पणिलाघवम् ॥ आच्छाद्य भानुं तन्मूर्ध्ना बाणजालैः स्तथा विधैः ८ सा प्रसायमहद्वक्रं बिसवद्रिलतेजरा
 न् ॥ तूणीरास्तस्य दैत्यस्य सर्वैरिक्तास्तदा भवन् ९ न तस्यास्त्वस्ति भवद्रक्षसस्येव मानुषैः ॥ देवांतं कक्षिणशक्तेरदृष्ट्वा सा संनयमाययौ १० भक्षयामास ता
 न् दैत्यान् काश्चिद्वृत्ता दपातयत् ॥ काश्चिद्वले विनिक्षिप्य चूर्णयामास चापरात् ११ असंख्यकोटी दैत्यानां भक्षिताश्चूर्णिता हताः ॥ चूर्णयंती पदाघातैः काश्चिद्वे
 वांतं कंययौ १२ तमुवाच तदा सा तु विशमभगह्वरम् ॥ यत्र तेशे रते दैत्या मातुर्गता इव १३ ये भक्षिता मृतास्ते मे जठरे जीर्णतांताः ॥ तद्वीक्ष्य सा पया
 लाशुमुत्र विंड्य विह्वलः १४ यत्र यत्र प्रलनी नो मृतं तत्र तत्रापि साययौ ॥ बभामस्वर्गलोकान् स पातालानि दिशो दश १५ ततः शिलां साम्रम्य मृदुवांतं प्राक्षि
 पद्गणे ॥ तया सह ततो बुद्धिर्विनायकमुपाययौ १६ ननाम तां पुरस्सुखमददूणि तलोचनाम् ॥ पातयंती मुभयतस्तनावाता ह्ननस्पतीन् १७ शरधाराश्च वन
 वत्सवंती मंदगामिनी ॥ निराकरोत् खरालां तां दृष्ट्वा देवो विनायकः १८ निराकृतायां तस्या तद्गगद्द्वयोपतद्भुवि ॥ सोऽपि दुर्गधिरित्येव दूतैः सत्याजितो बहिः
 १९ स तु संज्ञां समाधत्वा चातूर्णीं गृहययौ ॥ व्रीडितो यो मुखं श्रितां यातो म्लानो तिदुःखितः २० बुध्यानि वेदिता सा तु ननाम तां विनायकम् ॥ तां दृष्ट्वा जहसु
 बिभ्युर्मम्लुः पेतुश्चेकचन २१ ततः सैनं जगदाशुभक्षिता दैत्यवाहिनी ॥ सोऽपि देवांतकः पायौ निक्षिप्य स्थापितो मया २२ इदानीं वसति स्थानं देहि देव
 दयानिधे ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ वंचयिष्यामि तां दैत्यगृहं स्वदैत्यनाशिनि २३ तवापि पौरुषं ज्ञातं शक्रादिभ्यो धिक् मया ॥ विशक्नोमैवैव विश्रांति तत्र
 गच्छ च २४ अहं तं साधयिष्यामि मां चित्तं कर्तुमर्हसि ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं दृष्ट्वा वक्रो विवेश सा २५ सुखापपरमप्रीता मातुर्लोक्यथा भ
 कः ॥ उदरे देवदेवस्य सर्बलोकनिवासिनि २६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बुद्धि विजयो नाम पंचषष्टितमोऽध्यायः ६५ ॥ कउवाच ॥ ॥ शार
 दारैरेके तु श्वरात्रौ देवांतं कुतम् ॥ एकाकिनं निरीक्ष्य नमालिं गच्छ समुच्चतुः १ आच्छादयंतं वदनं व्रीडितं शंखं विह्वलम् ॥ अभाषमाणं कपंतं वातयुक्तमिव द
 मम् २ पितो वाच ॥ किमर्थं वदेसे नैव स्वामवस्था तु मूकवत् ॥ इप्सि तं साधयिष्यामि यत्त्रैलोक्यं दुर्लभम् ३ कउवाच ॥ पीत्वा वागमृतं तस्य सावाधानमनाः

सुतः ॥ उवाचपितरंमातुर्निकेटेनिर्विशंक्या ४ ॥ पुत्रउवाच ॥ भवदाज्ञागृहैवैवयोड्युयातोविनायकम् ॥ शैराशीविषाकारैरसंख्यैर्नाशिताःसुराः ५
 प्रवर्तिताजसृङ्गनद्योभ्रमासेनातुकाश्रयी ॥ ततएकामहाकृत्यादरीवक्कानभःस्पृशी ६ कालकेशीपातालचपापर्वस्तना ॥ आगतादेवसेनायारक्ष
 णार्थममांतिकम् ७ सङ्गेननिहतासातुविव्यथैनेवकिंचन ॥ निक्षिमासर्वसेनामेतयातातदरीयगे ८ भक्षयत्येवसर्वाणिशस्त्राणिशरसंबयात् ॥ सामांज
 गेविनिक्षिप्ययातादेवविनायकम् ९ सिग्धत्वातद्रगस्याहंचालितःपतितोभुवि ॥ महार्धकारेनज्ञातःपलाय्यगृहमागतः १० स्नात्वानदिजलेन, तत्रां
 तोधोमुखस्ततः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंपुत्रवचःश्रुत्वारौद्रककुर्जगादतम् ११ उपायंतेवदाम्येकंनर्चितंकरुमर्हसि ॥ ततोमुहूर्तमालोक्यददौतस्मै
 महामनुं १२ अधोरस्यसबीजंतमुवाचजनकःपुनः ॥ शिवंध्यात्वाचंसंपूज्यकुर्वनुष्ठानमुत्तमम् १३ होमंचतर्पणंविप्रभोजनंचदशांशतः ॥ शिवेप्रसवेकुंडाद्वि
 तुरंगोनिःसरिष्यति १४ तमारुह्यव्रजणंजयंप्राप्स्यसिनिश्चितम् ॥ कउवाच ॥ एवंपितुर्वचःश्रुत्वाप्राहपुत्रोमुदाचतम् १५ उपदेशःकृतःसम्यगगि
 धिमस्यब्रवीतुमे ॥ ततो लोकानिवायैवजग्मतुर्गृहमध्यतः १६ उभावारक्तवसनैरक्तचंदनचर्चितौ ॥ रक्तपुष्पाणिसन्नीयशिवंपुजतुस्तदा १७ अनुष्ठानंबहु
 दिनंचकतुःपरमादरात् ॥ अनुष्ठानेसमाप्तकुंडंचकतुरादरात् १८ षट्कोणंलक्षणैर्युक्तंमेखलायोनिसंयुतम् ॥ तत्राम्निविविधिवत्स्थाप्यपात्राणिचयथाविधि
 १९ पंचप्रेतासनगतौजुहुवुस्तौहविस्तदा ॥ सजानुभागमांसांनिछित्त्वाछित्त्वाचभक्तिः २० अमृष्टेनमंसेनदत्तोभूत्पावकस्तदा ॥ दशांशहोमेजातेतु
 पुपूजेवह्निदेवताम् २१ बलिदानंचकाराशुछित्त्वापुत्रशिरस्तदा ॥ तेनपूर्णहुतिंचक्रेविससर्जथपावकम् २२ ईश्वरस्यप्रसादेनपुत्रोस्यपूववद्भौ ॥ ब्राह्म
 णाभोजयामासतर्पणंतेयथाविधि २३ ततोरात्र्याव्यतीतायांउदितेचादिवाकरे ॥ ददर्शतुरंगंकृष्णंस्निग्धगंगंबलवत्तरम् २४ मनोजवंहोषितेनकंपयंतंजग
 त्रयम् ॥ पुपूजपरयाभक्त्यानिराज्यैन्यथाविधि २५ अलंकर्यालंकरणैर्मणिमुक्तामयैःशुभैः ॥ नमस्कृत्यद्विजान्मम्यकिपतरंपरिगृह्यच २६ आशिषोथ
 समास्तुतमश्वंसुरांतकः ॥ शेषसेनांसमादायययौशेषंप्रकंपयन् २७ शस्त्रास्त्रैःकवचैःशूलैर्भातिसेनायुःशरैः ॥ आससादरणस्तंभंतयासहसुरांत
 कः २८ क्रंदःसुसर्वसैन्येषुसंत्रस्तादेवबाहिनी ॥ व्याप्तेरजसाव्योम्निनामज्ञायतिकंचन २९ पुनरप्यागतौदैत्यःसद्यःसेनाविवातकः ॥ सिद्धिसेनाबरा
 श्वेवप्राद्वनदुःखिताश्रुशम् ३० दृष्टारणागतंतुसिद्धिसेनासमुत्थिता ॥ हेषाभिःसिंहनादैश्चनादयंतीदिगंतरम् ३१ ततःशस्त्रप्रहारैश्चविजघ्नुरितरेत
 रम् ॥ सहस्वप्रहरामीतिप्रबोध्यजघ्नुरोजसा ३२ भुविजानुविनिक्षिप्यशरानाशीविषोपमान् ॥ आकर्णधनुराकृष्ययुधुस्तोपरस्परम् ३३ खेटानिचां
 तरेकृत्वायुयुधुश्चापरेतदा ॥ स्मृत्वापूर्वप्रहारंचपरिजघ्नश्चकेचन ३४ पूर्ववैरमनुस्मृत्यरिपूश्चक्रेविरूपिणः ॥ कोपिवीराश्रियायुक्तोरिपुर्केशेषुचाग्रहीत्
 ३५ पाणिंवातैर्मुष्टिघातैःपातयामासमूतले ॥ कौचिन्मतौशिराघातंजघ्नतुरितरेतरम् ३६ ततोभ्रमांदैत्यसेनाद्व्यासतुसुरांतकः ॥ अवशंप्रेष्यश्र्वा

ससेनासिद्धिविनिर्मिताम् ३७ अथहेषांसमाकर्ण्यकेचिन्मूर्छागताभुवि ॥ पतिताअथचरणै श्रृणित्ताश्चापेरसुराः ३८ त्रिशूलेनहताश्चान्येसङ्गेनचतथापर ॥ श
णजौलेनैकैश्चपातयामासवैसुरान् ३९ सर्वस्मिन्हन्पमानेत्सुसैन्ये सिद्धयस्तदा ॥ पलायनंसमालङ्घययुःसर्वाविनायकम् ४० इतिश्रीगोउ०सिद्धिपराजयो
नामषष्ठोऽध्यायः ६६ ॥ कउवाच ॥ सतञ्जात्वामहाअर्थ्यकारनिजचेतसि ॥ ततोविनायकःक्रोधासिंहाखुरेणोत्सुकः १ स्वर्गजितेनचतदागजयन्ग
नंदिशः ॥ कंपयन्सर्वलोकानामनासिपर्वतानपि २ ययौवेगेनमहादेवान्कसमीपतः ॥ प्रहरयत्सुवाचाथैदृत्योदेवान्तकस्तदा ॥ दैत्यउवाच ॥ कथयातःशु
ष्कतालुनैवनीतानक्षमः ॥ युद्धायबालनस्यैयंगच्छमातुःस्तनं पिब ३ अदित्यांश्रुपाजातःकथंमूढत्वमागतः ॥ यतोदेवांतेनाद्ययाद्भुमिच्छसिबालक ४ का
लोभिभेतिमाहृष्टावृथात्वमनुमिच्छसि ॥ अतिकोमलगान्त्रत्वाद्वाशसमात्रंविष्यसि ५ ॥ कउवाच ॥ इतिदैत्यवचःश्रुत्वाक्रोधसंरक्तलोचनः ॥ विनायकः
प्रहरस्याहवमन्वक्राडुताशनम् ६ ॥ देवउवाच ॥ क्षीबोसिमद्यपानेनप्रायोवासन्निपातवान् ॥ असंबद्धयुक्किर्नवल्लग्नसमूढभावतः ७ बह्निर्दहतिसर्वीह
लघुवीर्युसमीरितः ॥ त्वद्वाक्यनुब्रुवस्वाहंन्यादैत्याधमनबुध्येसे ८ इदानीत्यजबुद्धिद्वानांतेकोविद्योतेमम ॥ त्वदर्थमवतीर्णोहं ब्रह्मभूतःसनातनः ९ स्थणो
वीरस्यगर्वेणकृतंतेसर्वपीडनम् ॥ अवर्धितस्यसंप्राप्तबुद्धिहीननबुध्येसे १० त्रैलोक्यपीडयापापयजाततवदुर्मते ॥ अलंतेकरथनेनाद्यदर्शयस्व
स्वपौरुषं ११ शक्तिपायोर्विनिर्गत्यकोवावक्रंप्रदर्शयेत् ॥ सहस्वप्रहरस्वद्यद्यदियुद्धंत्वमिच्छसि १२ श्वोभाविनंसृत्युमद्यमूढभावात्त्वमिच्छसि ॥ कउवा
च ॥ ॥ एवमाभाष्यतंदैत्यंसज्जं चक्रधनुःप्रभुः १३ नरांतकगतितस्यदातुमिच्छन्विनायकः ॥ टणत्कारेणधनुषश्चकंपेभुवनत्रयम् १४ आकर्णज्या
मथाकृष्यबाणंदैत्येससर्जह ॥ दैत्येनशतधाभिन्नःसबाणःपतितोभुवि ॥ १५ ॥ ततोदैत्येधनुःसंयुद्धत्वाचिक्षेपसायकान् ॥ धनुषस्तस्यशब्देनविन्दुःपर्व
तादिशः १६ हुंकारेणचतान्बाणान्पातयामासविघ्राह ॥ पुनर्विनायकोबाणान्बहूश्चिक्षेपदैत्ये १७ एकेनमुकुटंतस्यशरेणकर्णकुंहेले ॥ भूमौन्य
पातयेद्देवोबाहूद्वान्याविभेदच १८ ललाटंसायकैर्नवततौदैत्योरुषान्वितः ॥ चक्रवर्तंतामेत्रेचविरुपार्यान्याशरात्बहून् ॥ १९ ॥ छादयन्गगनकाष्ठा
विससर्जविनायकम् ॥ निरास्यैकेनबाणेनखमभ्येताविनायकः २० स्वयं चक्रंमहं पंक्षणाद्वाणमयंविभुः ॥ अधकारोरोरतरेयुधुधातेपरस्परम् ॥ २१ ॥
शरवृष्ट्याबाणघट्टिनिज्जनतूरुषान्वितौ ॥ शतशस्तौनिराकृत्यबाणघृष्टौभाविपि २२ ॥ ततोदैत्योमहामंत्रंजप्त्वाष्टशतंसंख्यया ॥ मंत्रयामासतेनाशुवारणा
स्त्रेणसायकम् २३ तस्याजायथादुरासन्वारणाःकोटिशस्ततः ॥ चतुर्दतागिरिनिभामेरुमंदरद्वर्णिनः २४ येषामद्वहानद्यःप्रादुरासन्समततः ॥ येषां
बुहितमात्रेणनादितंभुवनत्रयम् ॥ २५ ॥ यथावनानांवर्षसुगजितेनमहामुने ॥ नाशयामासुरनिशं देवसैन्यानिगजाः २६ धावतांष्टलमास्तेगजायां
तिदिशोदश ॥ पादाघातैश्चस्त्वैश्वदंताग्रैर्वीरघातिनः ॥ २७ ॥ सेनायाःकदुनंदश्चासिंहाक्षप्राक्षिपदिभुः ॥ ततःसिंहाःप्रादुरासन्शतशोथसहस्रशः ॥

२८ तेषां जितशब्देन गजानि पतिता भुवि ॥ सिंहादिदारयामासुर्गङ्गस्थलानिते २९ सिंहनादैर्बृंहितैश्च दैत्यशब्देनैकशः ॥ त्रैलोक्यं कपितमभूद्देवाः सर्वे विस्मिरे ॥ ३० ॥ उड्डीयोड्डीयसिंहास्ते गजकुम्भेषु पतिरे ॥ एतैर्निहतास्त्वैकरिणः सिंहासं चयैः ॥ ३१ ॥ विरेजुर्दिग्निहता वज्रेण वमहीयराः ॥ ततः सिंहायुर्दैत्यान् अक्षयं तोदिशोदश ३२ निहते सधैः न्येतुर्दितामापसुरांतकः ॥ अयं बालोऽपि बलवान् दृश्यते कश्यपात्मजः ३३ इदानीं दर्शयिष्ये स्यमस्य सदनं भुवम् ॥ एवमुक्त्वा पुनर्बान् मन्त्रायामास दैत्यराट् ३४ योजयामास धनुषि शार्दूलप्रसवतदा ॥ आकर्णधनुरा कृष्यमुमोच देववाहिनीं ३५ बाणः सच यथौशीघ्रं नादयन् गगनं दिशः ॥ यत्पुंस्ववायुना अग्नानि पेतुर्दक्षसंचयाः ३६ प्रादुरासन्ननेकाश्चतः शार्दूलसंचयाः ॥ सिंहास्ते अक्षयामासुः सिंहास्ते तहितास्ततः ३७ ॥ इति श्रीगणेशपुराण उत्तरखंडे अक्षयुद्धं नाम सप्तषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततो दैत्यो बालण्युगं मन्त्रायामास सादरम् ॥ निद्रां स्नेहणतद्दैकं गंधर्वोऽस्त्रेण चापरम् ३ वामजानुपुरःस्थाप्य ज्यामाकृष्य ससर्जतौ ॥ तयोः शब्देन सहसा चक्रे भुवनत्रयम् ॥ २ एकः सैः न्ये निपतितो परो देवसमीपतः ॥ ततस्ताला मृदंगाश्च गंधर्वाः पसरस्तथा ३ गाननृत्यानि चित्राणि पुरो पश्यद्विनायकः ॥ पतितानि च शस्त्राणि न बुबोध कस्तदा ४ मोहितो मंजुलखैः कर्तव्यं नाभ्यपद्यत ॥ सैनिकाः सुषुप्तवैर्निद्रां स्नेहण विमोहिताः ५ निशामुखे यथा बाला अव्यवस्थं हिशरेते ॥ स्त्रियोऽपि चाथताः सर्वाः सुषुप्तुर्विगतत्रयाः ६ देवांतकोपश्य देवं जहर्ष च जगर्ज च ॥ ततः संस्थापयामास गुल्मानि परितो बहु ७ देवसैन्यस्य महतो बलीवीर्युतानि च ॥ चक्रे कुंडां त्रिकोणं च भूमिमाधनपूर्वकम् ८ अष्टकुंडान् समानीय शतं संस्थाप्य बलतः ॥ स्नात्वा पद्मासनं च केनानां प्रतेषु सादरम् ९ दैत्यान्निहत्य शतो मांसराशिं महत्तरम् ॥ चकाराभिचरं दैत्यो वह्निं स्थाप्य यथा विधि १० दिग्बरो जुहावाथ मांसांसां निमज्जपूर्वकम् ॥ सहस्रे तु हंतुं तेषां शूलिपूर्णं हृतिचयः ११ चकार कुंडमध्ये सोपश्यच्छक्षिं क्षुधातुराम् ॥ नरमांसां नितस्यै स दौपातुं च तान् वधन् १२ अदृष्टां तां परिज्ञाय प्रेतानन्या न था र्पयत् ॥ ततः सा बहिरायाता व्योमकेशी भयंकरा १३ विशालगर्ते त्रिाति करालवदनारुणा ॥ उवाच परम प्रीतानादयं तीक्ष्णोदश १४ दृष्ट्वा स्मिन्मरुत्तमां सैस्तेन भयं विद्यते कचित् ॥ तामुवाचाथ दैत्योऽपि पुपूजे भक्तिभावतः १५ उपचारैः षोडशभिः प्राणिपातपुरःसरम् ॥ ततो दिव्यां बरधरो नानालंकारभूषितः १६ देव्या अंकं समासाद्य जगर्ज बलवत्तरं ॥ सोड्डीयतेन संहितानभस्येव स्थिता भवत् १७ नानाशस्त्रधरा सोऽपि धनुर्बाणधरो बभौ ॥ तामुवाच रौद्रेके तु पुत्रः परम हर्षितः १८ कश्यपस्यात्मजो बालश्च चलो बहुलपुरा ॥ इदानीमत्र किं तेन कर्तव्यं कुचरेण मे १९ इदानीं सर्वे सैन्यानि नाशयिष्ये तवाग्रतः ॥ एवं ह्रुवति दैत्ये द्रेकाशिराजो शृणोद्बुधः २० ततो विनायकं राजा बोधयामास सादरम् ॥ ॥ काशिराजो वाच ॥ ॥ भूतभगव्यं भविष्य ज्ञकथं मायां न बुध्यसे २१ गान्धर्वो दैत्यरचितं कथं संकोसितं त्रै ॥ देवांतकेनाभिचराद्भिर्मिताराक्षसीभिः २२ ससैन्यनाशयिष्यति तं सावधानमना भव ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं नृपवचः श्रुत्वा

सावधानमनाविभुः २३ बुध्वात्तज्ज्ञानदृष्टवैवर्षमायामयंतदा ॥ शरद्वयंविनिष्कृष्यमंत्राभ्यांपरिमंथ्यच २४ घंटास्त्रेणखगस्त्रेणश्रोत्राकर्षणसंभ्रमाव
विनायकोमुमोचाथतौबाणौवेगवत्तरौ २५ गंतौघनवद्दुकमपुंसौमास्तवेगिनौ ॥ सहसाच्छादयंतौचसहस्रकरमंडलम् २६ घंटानादःसमभवनम्
हान्सर्वविमोहनः ॥ ततोघंटास्वनान्रश्रुत्वाप्रोत्तस्थुःसर्वसैनिकाः २७ सिद्धयःसर्ववीराश्रययुधुःशस्त्रपायः ॥ अपरस्तस्यसैन्येषुमुक्तोबाणःखगान्न
तः २८ ततःखगाःप्रादुरासन्नानरूपामहौजसः ॥ पक्षवातेनतेषांतद्गांधर्वलयमागतम् २९ अंधकारंथथासूर्यसारथेरुदयान्मुने ॥ ततस्तेपक्षिणः
सर्वेबभूवुर्दृत्यसैनिकान् ३० पक्षाघातहताःकेचित्केचिंश्चैवग्रविक्षताः ॥ केचिद्भ्रात्र्यैवपातितौदैत्याःप्राणांविहायच ३१ हाहाकारोमहानासिदित्यसौ
न्येषुसर्वशः ॥ ततोदेवांतकोरोषात्सङ्गास्त्रिप्राहिणोत्तदा ३२ तस्यव्यनिसमाकर्ण्यचक्षुर्भूतैन्यसागरः ॥ दिग्गजाश्चतःखड्गसंख्याताविनिःश्रुताः ३३
वह्निमंतश्चसंधात्सेनयोरुभयोरपि ॥ अग्निदग्धास्तदैर्यानिपतुर्धर्णीतले ३४ खगाश्चनिहताःकेचित्कोचिद्दग्धास्तथाग्निना ॥ अपरययुताःद्विदश
श्वाथचकाशिरे ३५ असंख्यखड्गप्रभयासेनाचक्षुर्महोमुषा ॥ खड्गवृष्ट्याविनिहतादेवाःपेतुर्धरातले ३६ केषांचिद्बाहवश्चिन्नाःकेषांचिन्मस्तकाःक
राः ॥ जठरेजानुभोगेचपृष्ठभागेपराहताः ३७ निपेतुर्दंष्ट्रपुंजेषुसुतेषुचगतासवः ॥ अष्टसिद्धिहताःसर्वाःसेनाएवंविनाशिताः ३८ असृङ्गनद्योदशदि
शोयाताःप्रेतवहास्तदा ॥ विनायकस्ततोद्धर्षदैर्यस्याहुताविक्रमम् ३९ बाणनिष्काशयमुद्वंज्रास्त्रेणाभिमंथ्यच ॥ आक्रंदनेनमहतादैर्यसैन्येमुमो
चतम् ४० पर्वताश्चुमास्तस्यशब्देनपतितामुवि ॥ तदस्त्रानलसंयोगाद्दिग्दहःसमजायत ४१ देदीप्यमानंसहसाच्छादयन्निर्मंडलम् ॥ पक्षि
णोनिहतादग्धास्तेजसातस्यकेचन ४२ संदितंतेनसहसाखड्गास्त्रितसहस्रशः ॥ निर्दग्धाहतदैर्यसेनांवज्रैरनेकशः ४३ सहस्रशोनिहन्यंतैकया
वज्रधारया ॥ यतोयतोगमदैर्यस्तत्रतत्रापतच्चतत् ४४ चुवूर्णमस्तकान्पादानहस्तान्स्कंधानुरुनपि ॥ धरांभित्त्वागतादैर्यास्तानप्यथजघानतत् ४५ एवं
सर्वेहतादैर्यावज्रैस्तीक्ष्णैःसहस्रशः ॥ ततोदेवांतकंजमुस्तांनिवज्राणिमर्वशः ४६ सोपिबाणंसमादायमंत्रायामासयत्ततः ॥ रौद्रास्त्रेणाथसंयोज्यधनुषःकर्षणे
नतम् ४७ ससर्जपरसैन्येषुशिवनानांकिंशुभम् ॥ नादयन्गगनंसोथदिशश्चाविदिशोपिच ४८ वमन्नभिकणान्दिक्षुप्रलयानलसन्निभः ॥ मूलोकादेवलौ
काश्चभयाघातादिशोदश ४९ विनायकस्यसैन्येषुमहाकोलाहलाभूत् ॥ तस्मिन्निपतितेबाणेपुरुषोवोरदर्शनः ५० निःश्रुतोभीषणमुखलैलोक्यग्रासय
न्निव ॥ जटिलोदीर्घहस्तश्चदीर्घपादोमहोदरः ५१ धराधरोव्योमगोष्ठागिरिजिह्वेभयानकः ॥ वज्रास्त्रंक्षयामासक्षणत्सपुरुषोमहान् ५२ विनायक
हंतुकामोयैतस्यांतिकंक्षणान् ॥ ततोविनायकःशीघ्रिब्रह्मास्त्रिमयोजयत् ५३ मंत्रेणशतसंख्येनसाधकेवेगवत्तरे ॥ आकर्ण्यकर्षणोद्भवोमुमोचसहसाचतम्
५४ चकंपेतस्यशब्देनतारणभुवनत्रयम् ॥ विस्फुल्लिगैर्दिशोदग्धानप्राज्ञाथतीर्कित्वन ५५ ततोपिपुरुषोज्ञेतादृशोतिभयानकः ॥ तावुमौयुध्यतोव्योमि

परस्परजयैषिणौ ५६ नानाविधं मल्लयुद्धं चक्रतुस्तौ महाबलौ ॥ क्षणेनातर्हि तौ चोभौ न दृश्येते थकुत्राचिद ५७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे अस्त्रयुद्धनाम
 अष्टषष्ठितमोऽध्यायः ॥ ६८ ॥ कउवाच ॥ ततो देवांतकोतीव विस्मितो तं कयत्तदा ॥ यथा यथा मया मायाक्रियते स्य निवृत्तये १ तथा तथाप्यंबालादेशं य
 त्येव पौरुषम् ॥ कदायं निधनं यात्कदा स्वप्न्ये गतश्रमः २ इत्येवं चिंतयति विशेषतः ३ सज्यमथाकरोत् ॥ अभिमंड्य शंखं धरो विरसजं विनायकं ३ ससायको
 बाणवर्षमनंतं कृतवान्विभौ ॥ शक्तिं च निर्ममो गंगत्रैलोक्यग्राससाहसाम् ४ ददर्श विघ्नराजस्तातं दं कैटयपुंगवम् ॥ वर्षतं शरज्जालानि तीक्ष्णानि सुबहून् यपि
 ५ ततोऽष्टसिद्धयशीघ्रं उड्डीय बलवत्तरम् ॥ दधुस्तांसहस्रांशकानि न्युस्ता विनायकम् ६ आनीयमानाहस्ताग्निः स्रुत्याथ पलायिता ॥ रोषात्तामिदं त्यप
 तिरानायिसकचग्रहात् ७ अणिमानंतं तौ दैत्यो जघान मुष्टिना दृढम् ॥ मुष्टिवातं समासाद्य मूर्च्छिता निपपातह ८ लघिमागरिमाचाथ वशिमातं महासुरम् ॥
 यावत्ताप्रहारैस्तु निजमुस्तावदेवाहि ९ दैत्येन विधुता वेगाच्चरणेषु पृथक् पृथक् ॥ यावदास्फालयेत्पृष्ठ्यानिः स्रुतास्तावदेवताः १० प्राकाम्यं चैव मृतं तिश्नन्
 तुस्तंतो बलात् ॥ पपात मूर्तलैर्दैत्यो वमन्नग्निं मुखान्ततः ११ क्षणालभ्यततः संज्ञामाकरोत् हयं दृढम् ॥ शस्त्रपाणिर्वायुवेगो निजघान विनायकम् १२ दृ
 ढासिधाता देवो किंचिन्नमूर्च्छामवाप्तवान् ॥ निमेषात्सावधानो भूदधावैहैत्यनायकं १३ हिरण्यकशिपुं विष्णुर्यथा वृत्रशचीपतिः ॥ शरं च कमलं पाशं कुशं
 च चतुःकरैः १४ विभ्राणः शुभ्रभिवीरिभिरायपरमयाज्वलन् ॥ गर्जित्वा वनवदेवो जघान दैत्यपुंगवम् १५ चतुर्भिराशुधैवे गान्धर्वचालतथापि सः ॥ आश्र
 यं परमं प्राप दृष्ट्वा शस्त्रं वृथार्थताम् १६ वज्रात्सारतरेन दैत्यदेहं विनायकः ॥ ततो देवाराक्षसस्य धूम्राक्षस्य महायुधम् १७ वज्रं संदूर्णयन्सूयं मंडलादागतं तु यत् ॥
 तदादायाहनेन दैत्यं तच्छतधा भवत् १८ नरो मापि च चालास्य तदप्याश्रयं मुत्तमम् ॥ ततो नानाशस्त्रवातैर्जघ्नतुस्तौ परस्परम् १९ मस्तके पृष्ठभागे च दृ
 दये बाहुमंडले ॥ तयोः शस्त्रविधातेन जातो वह्निर्वसुधरा २० ददाह न च तौ भीतौ युद्धमेवावपद्यतम् ॥ निशीथेत मसाव्याप्तो विरामं न समीयतुः २१ त
 तः कृत्रिमदीप्त्या तौ परस्परमयुध्यताम् ॥ ततो मायारौद्रके तु श्चेक्रे सुरविमोहिनीम् २२ अदितिं सुदंष्ट्रां कृत्वा दैत्यहस्तेन ये शयत् ॥ पद्मनेत्रापीनकुचांकुमारक
 भालिकाम् २३ मुक्ताहारं सुवलयं दिव्यां शुक्रं विराजिताम् ॥ लावण्यलहरीं रुक्मविलसहिं व्यंकुचुकाम् २४ विनायकं निरीक्ष्यैयरो ददैत्यहस्तगा ॥ धावधौवे
 तितं प्राह त्रासिताहं किमिदं २५ एवं ब्रुवत्यादौ स्यात् शिच्छेदं कुंभी बलात् ॥ अंशुकं च चक्रं स्याम देना विष्टचेतसा २६ उच्चैरुवाच देवसाकगतापुरु
 षार्थता ॥ लोकलज्जाभयान्मां त्वं निस्नेहाशुविमोचय २७ विनायको निरीक्ष्यैतां बाष्पकंठोरुषां चितः ॥ न सस्मरि विचारं शस्त्राणि जगत्सुकरात् २८
 शुशोच ममातेयं कथमस्य करे गता ॥ धिगजन्मस्य जननी गता वस्था दुर्त्यया २९ देवानां जननी चैव संप्राप्ता दुष्टसंगति ॥ काशिराजोऽपि तं दृष्ट्वा शोचंतं
 गणनायकम् ३० स्वयं शुशोच बहुधा लोकोऽपि नगरे स्थितः ॥ ततो देवांतको देवजगहैव बहुधा तदा ३१ धिगजन्मपौरुषं ते दानप्राणं त्यजसे कथम् ॥ निर्लज्जो

सिमुखलोकेदर्शयस्येवोयुना ३२ त्वत्समीपं हनिष्येऽस्याः शिरःकायात्खलधुना ॥ इति तं निष्ठुरावक्यश्रुत्वा देवो विनायकः ३३ त
केयामास मनसि सत्यमेव दत्तयम् ॥ प्राणत्यागार्थं किं विषं वा पारं धनम् ३४ उदरं शस्त्रं संघातः कार्यो वा सृज्यते हेतुः स्वशोक
समन्वितः ३५ तावदाकाशवार्णिसंशुश्रावच विनायकः ॥ सोवाच ॥ मायेयं रजितो देव देव्येन दुष्टबुद्धिना ३६ अवधे हिरण्यं तोभूत्वा जहि निजं रिपुम् ॥
ततः स सावधाने भूज्ज्ञात्वा मायार्थं तु ताम् ३७ जहर्ष च महाबुद्धिर्देव्यं हंतुं प्रचक्रमे ॥ स्मत्वा च तद्वरं शं मुदतं तस्मै दुर्गामने ३८ उषः कालं विना स
र्वशस्त्रान्नाणि वृथा वयि ॥ एव तस्य वरं ज्ञात्वा प्रातर्बुद्ध्या निययौ ३९ दैत्योऽपि पुरतो पश्यद्बुद्धा तं तं विनायकम् ॥ आरक्तनयनं भ्राजन्मुकुटं कुण्डलं ज्वल
४० दंतं प्रकाशरुचिं मुक्तादामा विभूषितम् ॥ दिव्यांबरमुद्रामानव्यो मस्तृक्पुष्करं विमुम् ४१ दृष्ट्वा देवांतं को रूपं विभाय च विसस्मरे ॥ अर्द्धनरशरीरं किं अर्द्ध
गजसमं परम् ४२ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे एकोनसप्ततितमोऽध्यायः ६९ ॥ ॥ कउवाच ॥ एवं दत्तिया वत्स भयभ्रांतं सुरांतकः ॥ ताव
देवो दधारैर्न उत्संगे लघुबालवत् १ कृत्वा पद्मासनं चारु गणेशः स्वप्रभावतः ॥ उवाच चैतं दैत्यं द्रवरं स्मर निजं शुभम् २ सदैव यो रदनं चाभ्यधृत्वा हस्तद्वयेन ह ॥
दोलायामासेदं हं स्वयं तं रिक्षे मुहुर्मुहुः ३ यावत्स पपात भृष्टे भक्तत्वादंतं सुरांतकः ॥ तावद्दधार तं देवः स्वदंतं लघवाद्भिमुः ४ अहनन्ते न दंतं न मस्तके तं सुरांतकम् ॥
जगज्जच महारवैर्गर्जयन् विदिशो दिशः ५ चालयन् दृष्टिर्वीसर्पा पातालान्यखिला निच ॥ द्विजाघातेन शतधा कारिहेहोऽस्य तत्क्षणात् ६ असृष्टश्चिप
पाताशुगमनाभ्ये घट्टिवत् ॥ उत्पातं मे निरिलोका सर्वभूतलवासिनः ७ दैत्यदेह गंतव्यो तिस्तं विवेश विनायकम् ॥ पश्यतां सर्वदेवानां प्रधानलोकि तं पु
नः ८ देहं स्तु निपपाता स्य धरा प्रष्टे त्रियोजनम् ॥ जृण्वन् नृक्षसंघातं पर्वतान्पादेषु तान् ९ एवं दृष्ट्वा गतं तस्य भैरवो निकाशं दिशो दश ॥ यताश्च कतिचि
न्नाशं प्राप्तास्तद्देहपाततः १० सुमुचुः पुष्पवर्षे देवाः स्वस्थानमागताः ॥ देवदुर्भयो नैर्दुष्टं पटुं भिनिस्वैनैः ११ दिशश्च विमला आसन् यवुर्वा
ताः सुखावहाः ॥ ते जांसि वहेल्लोकानां प्रसन्ना निता भवन् १२ प्रतिकूलवहानघ आसन्स मार्गमागता ॥ ततः शक्रादयो देवानुययन्तं पुं पूजरे १३
तुष्टुः परयाभ्रस्त्या देवं देवं विनायकम् ॥ विमोचिता वयं बंधा देवांतं कच्छतां द्विभो १४ उपैद्भु देवो देवकार्यं स्माच्छतं त्वया ॥ उपैद्भु तं निम्ना त्वं त्वया ति
लोकं गमिष्यसि १५ वयं स्वस्वाधिकारेषु निगतं कावसा महे ॥ स्वाहा स्वधा वषट्कारा विष्यंति हेतुहे १६ एवमुक्त्वा न मनश्छत्य देवं ते च प्रदक्षिणम् ॥ अनु
ज्ञाता ययुः सर्वे स्वस्वस्थानं मुदा चिताः १७ मुनयश्च तदा देवैर्हृषीकेशोऽतिनाम च ॥ कृत्वा न त्वा ययुः स्वस्वमाश्रमं हर्ष निभराः १८ ततः सर्वे धराधीशाः संपूज्य च प्रण
म्य च ॥ ऊचुर्विनायकं देवमुद्धृता धरणी त्वया १९ दैत्यभारं भ्रंशं क्रांता तस्मात्स्वधरणी धरः ॥ इत्युक्त्वा तैर्गताः स्वस्वपत्तानि नितदा ज्ञाया २० ततः पश्चात्पश्य
तिस्मकाशि राजो विनायकम् ॥ सिंहारुढं बालरूपं कीढंतं बालकैः सह २१ बालोऽपि तं दृष्ट्वा ललितं गिरा परमादरात् ॥ उभावानंदभरितौ भुवंतोऽश्रुणिनेत्रतः २२

तत ऊचैवृषो देवं महद्भाग्यं यमोदितम् ॥ ब्रह्मादीनामगम्यं यत्परं ब्रह्म सनातनम् २३ तन्मे ह गोचरं नित्यं पूर्वापुण्यफलोदयात् ॥ विश्वस्य कारणानां च कारणं त
द्विर्वाजितम् २४ वेदांते वेदां सद्व्यातिज्यातिषामपि भास्वरम् ॥ नानारूपमरूपं यद्बालरूपमेतद्देहं २५ क्रीडते स्वेच्छया पृथ्वीभारहारिमनोहरं ॥ कउवाच ॥
एवं श्रुत्वा स्तुतितस्य प्रसूत्या शृणु विवराद् २६ उवाच नक्षत्रं त्वत्तोया मिदूरं कदाचन ॥ ततो राजा पुजैनमुपचारैरनेकशः २७ ततो वादित्रनिघौर्षैर्बोदिशब्दैर्वि
मिश्रितैः ॥ सुरांतकवधाद्वर्षयुक्तैः सेनाचरैः सह २८ विनायकं बालरूपं स्तुवाद्भिः स्वरुण्यौ ॥ विस्मय्य सर्वलोकां श्रद्धावासांसि चैकशः २९ तांबूलानि च
केषां चिदपुरस्कृत्य विनायकम् ॥ विवेश स्वयुहं रम्यं हर्षनिर्भरमानसः ३० इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालचरिते पुरप्रवेशो नाम सप्ततितमोऽध्यायः ७० ॥
कउवाच ॥ अपरस्मिन्दिने ब्रह्मन् राजा भद्रासनं गतः ॥ अमात्याचार्यमुख्यांश्च वृद्धांश्च सुहृदो द्विजा १ आचार्यचमनस्कृत्य जगाद हृदिसंस्थितम् ॥ राजो
वाच ॥ विवाहाय तु पुत्रस्य समाहूतो विनायकः २ उरुता बहवो जातास्ते च तेन निराकृताः ॥ आदित्यचमया प्रोक्तं शीघ्रं तेन यं शुभम् ३ आनयिष्ये तत्र बहु दिव
साजगमुं जसा ॥ स्वस्थेषु त्रिषु लोकेषु विवाहास्य विचर्यताम् ४ ॥ अमात्या ऊचुः ॥ सम्यगुक्तं महाराज विबो विघ्नकारितः ॥ जातो विवाहकार्ये स्मिन् रा
ते स्मिन्साविधीयताम् ५ विनायकप्रसादेन सर्वमव्याकुलं जगत् ॥ दूरस्थानां च सुहृदं प्रेष्यं तालप्रपात्रिकाः ६ दूतांश्च मर्वसंभारान्कुतुग्मेषु युज्यताम् ॥ कउ
वाच ॥ इति प्रकृतिवाक्यानि श्रुत्वा लोकाः समासदः ७ साधूक्ता मिति तत्रोचुस्ततो राजा जहर्ष च ॥ ज्योतिर्विद्विर्लयादिनिश्चिकायतदैवसः ८ प्रेषयामास सु
हृदो दूतानां कारितुं शुभान् ॥ सामग्रीं कारयामास दूतैराग्रेयथाविधि ९ ततो मगधराजोऽपि सुतामादाय तां पुरीं ॥ आययुः सर्वसुहृदो नानादिग्भ्यः समागताः १०
उपायनानि भूरीणि दुदुस्तेन्योन्यमादरात् ॥ देवतास्थापनं तौ च चक्रतुः सुमहोत्सवात् ११ सांगोपांगं विवाहं तौ सम्यक् संपादयन्तः ॥ तोषयामास तु वि
प्रान्सर्वलोकां न्यादिभिः १२ विस्मय्य सुहृदः सर्वास्ततो राजा विनायकम् ॥ भूषयामास विविधैर्भूषणैश्च शुकैर्वैः १३ अभ्यज्य भोजयामास स्वाद्वन्नसह ब
धुभिः ॥ ततो रथं समाख्य सहेतनं नृसत्तमः १४ ययौ वादित्रनिघौर्षैः कश्यपाश्रममुत्तमम् ॥ ततो नागरिकाः सर्वे हित्वा कृत्यानि निर्ययुः १५ भोजनं पठनं
निद्राव्यासंगतस्य जुस्तदा ॥ अकुरुवा स्वस्वेष्वेते त्वरयानिर्ययुः पुरात् १६ ततो बालसहस्राणि रुरुधुस्तं विनायकम् ॥ अस्मांस्त्यक्त्वा कथं यासि कथं निष्ठुर
तांगतः १७ गमिष्य इति पूर्वैः कथं नोक्तं प्रसंगतः ॥ अभुक्त्वा स्मद्देहासि कथं तं निजमाश्रमम् १८ कश्चिद्बालो दधारास्य पादपद्मं रुदन्मुहुः ॥ कश्चि रनेहा
त्समालिङ्ग्य दधारकरपंकजम् १९ पौरांगनास्तथैवं बालाः सुग्धाः सयौवनाः ॥ विपर्यस्य निजाभूषा आयुस्तं विलोकितुम् २० यथापाथो निधिं सर्ववर्षका
ले स मुद्रगाः ॥ याति हंसा यथा मुका स मूहं मरुतो हारं २१ अतिप्रीतिपुताः प्रोचुः कथं यासि विनायक ॥ अकस्मात्स्नेहमुत्सृज्य कथं निष्ठुरतांगतः २२ ॥ कउ
वाच ॥ रथादवतारासौ दृष्ट्वा तादृशं सयुतः ॥ परिश्रान्तान्धावमानान्स्वलतः पततोऽपि च २३ तानुवाच ततः सर्वान्मुहूर्तं त्वरयाजनाः ॥ दृष्ट्वा पसहितः

शीघ्रमागतो नगराद्वहिः २४ इदानीं प्रार्थयेत् सर्वान्त्रयार्थाकरुणामयि ॥ अपराधास्तु क्षतव्यामयावत्सदनेकृताः २५ नक्त्याज्यः पारिचययादिवोद-
र्शनं भवेत् ॥ एतद्वाक्यमाकर्ण्य पौराः सर्वे शुचान्विताः २६ रोमांचाश्चित्तगन्तास्ते प्रोचुर्गद्गदागिरा ॥ जनाज्जुः ॥ नमायामाचिनस्तस्मिन् सर्वस्य जगतः पि-
तुः २७ नपितात्यजते बालान्सापराधानपि ध्रुवं ॥ न चंद्रउज्जतां याति सुवर्णलतामपि २८ कथं निष्ठुरतां यातः कथं तु संस्तुतः ॥ पूर्वमेव न चागाश्चेत्
दशको न संभवेत् २९ चोरयित्वा कथं यासि स सर्वेषां नेमनां सिधुं ॥ कथं कार्यं कर्ष्यामो नीतेषु नेमनस्सु च ३० जले नष्टे जलचराः कथं जीवन्ति तद्दृढं ॥ प्राणे
गते शरीरे किं प्रयोजनमस्ति नः ३१ कस्तत्र प्रतिकारः स्यादिक्षुश्चेत्स्रवतो विषं ॥ तस्माद्बोनययत्र त्वं यासि तत्र स्वर्गिके कराव ३२ तद्वचः परिकल्प्यासौ भो चोद्गद-
यागिरा ॥ मुंचेन्नाशु बहुलं सर्वं स्त्रीषु द्विद्वालकाव ३३ ॥ देव उवाच ॥ न खेदः सर्वदा कार्यो न विद्योगो मम क्वचित् ॥ सर्वां तर्थाभिणोपायं हानस्यानं दूरुपिणः
३४ न चित्तरथसमाधानं भवेद्वाचिंते न मे ॥ मम मूर्तिमुद्रा कृत्वा पूजयेत्तु गृहे गृहे ३५ संकटो यद्दुस्तस्या रस्मयं त्यो हंत दानजाः ॥ साक्षात्कारं प्रदास्यामि नाश-
यिष्यामि संकटं ३६ क उवाच ॥ वचनं तत्समाकर्ण्य नन्दुः सर्वनागराः ॥ नेमुः प्रदक्षिणीं हित्य जयशङ्खैः प्रतुष्टुः ३७ गृहीत्वा ज्ञायुः सर्वपैराः स्वस्वं निवेशनं ॥ वि-
नायकोपि शीघ्रं सरथारूढो ययौ पुरः ३८ काशिराजेन सहितो मातृदर्शनलालसः ॥ सददर्शपरावृत्य सुखं पौरकुमारकाव ३९ आक्रंदतस्तानुवाच पुनर्यस्यै-
व्रजं तु हि ॥ चिंतानकार्यास्यैवो ब्रवीमि नादृतकांचित् ४० एवमांस् परावृत्य क्षणास्स्वाश्रममाप्तवाव ४१ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे विनायकाश्च-
मं प्रति गमनं नमैकसप्ततितमोऽध्यायः ७१ ॥ क उवाच ॥ पूर्वमेव च दूतेन कथितो सौ विनायकः ॥ अदित्यै काशिराजेन रथस्थेन सहागतः १ ततः सातद्वियोगेन
धावमानाययौ पुरः ॥ औत्सुक्यत्वरितवेदनां च लंपतितं स्वकम् २ दृष्ट्वा तां मुनिपुत्रां पिरथात्प्रस्कंदवत्स्वरः ॥ आययौ मातुरभ्याशमाखिलि गच्छतां मुदा ३
आनंदं श्रुत्वा मुच्यमानौ चासौ पिबाष्पचिरागतः ॥ मुहूर्तमेकभावं तौ गच्छतां पयसी इव ४ दौ श्लेहात्स्वस्थचित्तास्तनपानं मुदादितिः ॥ प्रमृज्य नेत्रौ प्राच आतां
सि बह्नुवासरं ५ ततो नानामताराजगैर्गद्गदभाषया ॥ राजोवाच ॥ नीत्वा विनायकं देवतां स्तुतु बह्नुवासराः ६ अतो न मातः कोपं त्वं यत्किं तु मिहाहं सि ॥
वियोगं नास्य सोऽदुश्चन शक्नोहं मुनिप्रिये ७ नटमिति स्ति पीयूषेनैदासि न्यनिधावपि ॥ दिने दिने न मे प्रमथयत्येष नो गृहे ८ उत्थाता बहवो नेने पुरे नो विनिवारि-
ताः ॥ असंख्याता हतैर्यादेयाश्च मुदमापिताः ९ बहुला च कृता कीर्तिः स्थापिता यममेतवः ॥ पौरुषं च तथा नेन कृतं नैद्वादिभिरुक्तम् १० क उवाच ॥ एवं स-
र्ववृत्तांतं कथयामास सादरं ॥ ततो दिदिस्तु दध्यब्जं आभयित्वा त्यज्जहः ११ दुष्टदृष्टिनिपातस्य शांतये बालकोपरि ॥ ततो बालं स मृष्टपतिं निनाया अममं डलम्
१२ कथय पौहिबहिर्यातो दृष्ट्वा पुत्रं सभूयति ॥ तौ तच्च नेन मुर्भक्षया बह्नुजलिपुटादुभौ १३ अखिलि गुणैः स्तौ च मूर्ख्यं प्राप्य मुदा तदा ॥ उवाच रुद्रकंठो सावंके-
कृत्वा विनायकम् १४ काशिराज नोचितं ते बालं न त्वाविलंबनम् ॥ शीघ्रमेव नयिष्ये हामि नु कृत्वा न तदा त्यक्तम् १५ वियोगेन स्य तप्तानां भगानां पथुना नृप ॥

जाताशीतलतापुण्याद्दर्शनादस्यसांप्रतम् १६ ॥ कउवाच ॥ तत ऊच्येकाशिराजो निपीयमुनिभाषितम् ॥ उपविश्यासे नरस्ये प्राप्यानुज्ञां मुनेर्दृष्टम् १७ ॥ नृप उ-
 वाच ॥ अस्यैव मायया जाता सत्यता मे मुनीश्वर ॥ महद्देवदेवेन स्वकीयमिति निश्चितम् १८ अवाप्तकामो देवो यस्य स्वकामवशा गोमुने ॥ संपाद्य मम पुत्रस्य विवा-
 हं समुप्रागतः १९ ॥ कउवाच ॥ तस्य दैत्यवधादीनिकर्मण्यस्मै न्यदेदयत् ॥ ततो जहर्षतु भौमुनिपत्नी मुनिश्चसः ॥ ज्ञात्वा पराक्रमं तस्य स्वपुत्रस्य गुणान्वहू-
 र २० ततस्ते भोजनं च कुशहूसांनेन सादरम् ॥ दत्त्वा शीर्विचनं तस्मै विसर्ज्य पशुनिः २१ सोऽपि तान् प्रणामाथ प्रादक्षिण्येन निर्ययौ ॥ प्राप्यानुज्ञानि त्रयुग्मानं मु-
 चन्नश्नुमुहुः खितः २२ स्मरन् गुणगणं तस्य स्नेहनिर्भरमानसः ॥ शब्धिं प्रयातो नगरं वाघोषमभ्यवितः २३ सर्वे नगरिका बाला विनायकादिदक्षया ॥ आग-
 ता ददृशुस्तत्र ततोऽखितमानसाः २४ निरीक्ष्य तं काशिराजं युगलं स्वस्वं निजकेतनम् ॥ अपरं युगलं सर्वपौराण्यप्रच्छस्तं दृष्टुमुदा २५ यास्य इत्युक्तवान् देवो नागतः
 सकथं दृष्टुम् ॥ त्वं तु निशुभ्रावेन त्वत्कथमागतः २६ ॥ राजावाच ॥ अर्यं तं प्राथितो देव उक्तवान्मां मुनिप्रियः ॥ मन्मूर्तिस्थापनं कृत्वासेव ध्वंसवर्षवमां २७
 वियोगो न च सर्वतीर्यामिणावः कथंचन ॥ ततस्ते कारया मासुर्मतिघातुमर्याशुभां २८ दत्तुं ज्ञां त्रिनयनां सर्वभूषणभूषितां ॥ शूर्पकर्णी गजमुखीं सर्वाव-
 यवसुंदरां २९ हुंदिराजेति नाम्नां स्थापयामासुरादरात् ॥ ऋत्विग्भिर्ब्राह्मणैरन्यैर्देवदशास्त्रविशारदैः ३० प्रासादं परमं कृत्वा पुपूजुस्तदिने दिने ॥ येन
 येनैव कामेन पूजयेद्यो विनायकम् ३१ तं तं ददाति तस्मै स अत्तया स पूजितो विभुः ॥ एवं नाना मूर्तिधरा भ्राजते स्म विनायकः ३२ विश्वेश्वरं स्वनगरं याते सर्वसुरैः
 सह ॥ दिवा दासेचा विमुक्तेकाशिराजे सुखं स्थिते ३३ विनायकं मुनिप्राह कश्यपं मातरं च ताम् ॥ अहं ते पुत्रं तां यातस्तपसाराधितः पुरा ३४ भूआश्व
 हतः सम्यक्कृतौ दैत्यौ महाबलौ ॥ त्रैलोक्यपीडकौ दुष्टौ देवां तं कनरांतकौ ३५ देवाश्च साधवश्चैव राक्षसाः स्थापिताः परे ॥ इदानीं तु गमिष्यामि निजलोकं च
 रंतं नम् ३६ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वा वाक्यमुभौ सिन्नौ बाष्पशंठौ तमूचतुः ॥ वदते दर्शनं देवपुनरावां अभिष्यति ३७ ततः समांतरं प्राह दर्शनं मे भविष्य-
 ति ॥ भवान्यामंदिरे मातः सत्यं मे प्रियभाषितम् ३८ एवं श्रुत्वा देववाक्यं पुनर्यावद्दत्त्यसौ ॥ तावदंतर्हितो देवस्ततस्तौ खिन्नमानसौ ३९ कारया मासतुर्मूर्तिं
 प्रासादं चातिशोभनम् ॥ विनायकेति नामास्य चक्रतुर्भक्तिरपरौ ४० तस्यां मूर्तीं ध्याता मात्रो नित्यं दर्शयेतो विभुः ॥ स्वात्मानं सर्वगं नानारूपिणं सविनायकः
 ४१ ॥ गृहसमदुवाच ॥ एवंकौ तौ समाख्यातं चरितं ते मया शुभम् ॥ विनायकस्य देवस्य श्रवणात्सर्वसिद्धिदम् ४२ धन्यं यज्ञस्य मायुष्यं सर्वोपद्रवनाशनम्
 ॥ सर्वकामप्रदं सर्वपापसंचयनाशनम् ४३ पुनस्तं कथयिष्यामि सिद्धिदं यवधायसः ॥ अवतीर्णः शिवगृहे मयूरेश्वरसंज्ञितः ४४ बाल्यात्प्रभृज्जुहोतानि नानाक-
 र्माणि यो करोत् ४५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे विनायकचरित्रकथनं नाम द्विसप्ततितमोऽध्यायः ७२ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ कथं ब्रह्मन् शिवगृहे मयू-
 रेश्वरसंज्ञितः ॥ अवतीर्णः किमर्थं वाकिं च तच्चरितं पितः १ मयूरेश्वरसंज्ञा च कथं ज्ञाता विनायके ॥ एतन्मे सर्वमाचक्ष्व शृण्वंस्तु प्यामि न क्वचिद् २ ॥ कउवाच

त्रेतायुगे महदैत्यैः संधुनामाऽभवत्पुरा ॥ सहस्तेन बलिनाऽवतीर्णं नाशित्वा लये ३ अत्राप्युदाहरंतीमिति हासं पुरातनम् ॥ शौनकस्य च संवत्सरां ज्ञाचक्र
पाणिना ४ मैथिले विषये राजगंडकीनगरे शुभे ॥ चक्रपाणि रिति ख्यातः साक्षाद्विष्णुरिवापरः ५ न गुणावर्णि तुं शक्याः शेषेणास्य कदाचन ६ तेजसालोप
यन् भ्रातुं लवण्येन च मनमयं ॥ मत्याबुहस्पतिं स्कंदं विक्रमेण बलेन च ७ येन यंसकलापृथ्वीक्षणेन वशवर्तिनी ॥ कृतासर्वे च राजानः सेवायां विनियोजिताः ८
तुरंगाणां गजानां च पदातीनां जयैषिणाम् ॥ रथानां च नयस्यास्ति संख्या न जगती तले ९ साक्षादहम्भी स्थिरास्य गृहे दर्शन गोचरा ॥ रत्नकांचनमुक्ताभिराग्नि
शंभ्रास्य हि ज्ञाः १० भद्रं भद्रकरं यस्य लोका नाना मलकोपमम् ॥ यस्यामात्यो महद्बुद्धीसां बन्धैव मुबोधनः ११ सेवंतौ स्वामिकार्यार्थं दृणीकृत्य स्वर्जितवितम् ॥
यस्यासीत् समदारम्यानाम्नो ग्राचरुहासिनी १२ कुमुदानि विक्रासंतो दिवायन्मुखं चंद्रतः ॥ अनेकभूषादीभ्यः शयानशयिवाखिलंतमः १३ पातिव्रत्यगुणा
न्द्रध्रुयांति सर्वाः पतिव्रताः ॥ एवंगजाबुधोमान्यः स दाविष्णुपरायणः १४ पुराणश्रवणे सक्तो धर्मशास्त्रपरायणः ॥ संतत्यारहितः सोऽथ दुःखमापि दवानि शम् ॥
१५ अपत्यं जायते यद्यत्तत्तत्र शयति तत्क्षणात् ॥ अनेकव्रतदानानि यज्ञाश्च कृतवान् बहून् १६ ततः सराजाकार्मिभ्यस्तस्मै ये निजभार्यया ॥ आकार्यप्रकृती पौरा
न विरक्तो राज्ञ्यसंपदि १७ उवाच सर्वान्दं च कोशराज्यं त्यजेधुना ॥ किमपुत्रस्य राज्येन स्वर्गहीनस्य मेधुना १८ यानि कर्माणि च मया पुत्रार्थं चरितानि च ॥
ईश्वरापि ण बुध्या चेत्कृतानि स्युर्गदातदा १९ मुक्तिः स्याद्बुभयोः पूर्वजन्मकर्मक्षयोपि च ॥ गतमायुर्वृथालोका वनं यास्ये मुदाधुना २० सर्वप्रकृति सात्त्विकायू
यंतद्वाक्यकारिणः ॥ गमिष्ये ह्वं न लोकास्तपस्तप्तुं हिताय वै २१ कदाचिदिष्टसिद्धिश्च पुनर्यास्ये निजापुरीम् ॥ ध्रुवमाज्ञां मम पुनः प्रयच्छतां बुनाजनाः ॥ ए
वं श्रुत्वा नृपवचः सर्वे हः खितमानसाः २२ अशुधाराः प्रमुचंतः प्रोचुस्तं नृपसत्तमम् ॥ पौराज्युः ॥ जननी जनकस्त्वं नः कथं निश्चुरतांगतः ॥ किमर्थं यजसे
नस्त्वमपराधं विना प्रभो २३ विना भवंतं नो जन्मवैधवमांतरं शिशोः ॥ वयमप्यनुयास्यामो यत्र याति भवान् प्रभो २४ कउवाच ॥ एवं वदस्व लोकेषु द्रुपे
णाथागतो मुनिः ॥ शौनको मुनिशादूली जातवेदा इवापरः २५ वेदवेदांगशास्त्राणां वक्तृत्रैलोक्यविश्रुतः ॥ शक्रादिसुखंदोयो भूतभव्यभिव्यवि २६
तं दृष्ट्वा पुरतो राजानानामोत्थाय चानरात् ॥ स्वासेनेतमुपवेश्य पुण्यपरया मुदा २७ मुक्तवंतं च विश्रातपादं संवाहनादिभिः ॥ चक्रपाणि रथोवाच पुण्यां केंद्र
लितं मम २८ यज्जातं देशं तेनैव सर्वापहं शुभम् ॥ सर्वकामप्रदं दृणां दुर्लभं पापकर्मणाम् २९ ततः प्रोचे मुनिश्चक्रपाणिं दृष्ट्वा तिसत्तमम् ॥ संतुष्टः परया भ
क्त्या प्रश्रयेण दमेन च ३० ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ मार्चितां कुराजं द्रमाचराज्यं परित्यज ॥ पुत्रस्ते भविताः सम्यक्महाक्यान्नात्र संशयः ३१ मया वाणीनो
क्तपूर्वा नृताहासोपि कीर्तितः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं जहरे राजसत्तमः ३२ अलंकारः ददौ तस्मै रत्नकांचनं निर्मितान् ॥ वस्त्राणि च महार्हा

णिनचजग्राहवैमुनिः ३३ पुनःप्रोवाचदृपतिवयंवल्कलधारिणः ॥ निःस्पृहाःसर्वभोगेषुसर्वभूताहितेरताः ३४ स्तुष्टिसंहारकरणेसमर्थाःकरुणाब्जयः ॥ सा
 धूनांदर्शनरताःसमलोष्टाश्मक्रांचनाः ३५ विद्वत्सुनैवकमलास्थानंधत्तेकदाचन ॥ तस्माद्वेदग्रहीष्यामिक्वांचनंवनंशुभम् ३६ इतीर्थयात्राप्रसंगेनत्वामहंसमुपाग
 तः ॥ दिनानिचव्यतीतानिबहूनिनितवदर्शने ३७ कउवाच ॥ पुनस्तौनेमनुसम्यग्दंपतीशौनकंमुनिम् ॥ पप्रच्छतुरुपायंतंतानोत्पादनेक्षमम् ३८ सर्वत्र
 ततपोयज्ञान्भवादानानिवैवृथा ॥ ततोब्रवीन्मुनिःसौश्रवंतंसर्वार्थदंनृणाम् ३९ अनेकजन्मपापानांशमनंपुत्रपौत्रदम् ॥ मुनिरुवाच ॥ मासमात्रंत्रतंकार्यमार
 भ्यभातुसप्तमी ४० कृत्वाभ्युदयिकंश्राद्धमातृपूजनपूर्वकम् ॥ अभ्यर्च्यगणनाथंस्वस्तिवाच्यद्विजर्षभान् ४१ सुवर्गकलशेस्याप्यसौवर्गरविमंडलं ॥
 उपचारैःषोडशभिभिक्किमावसमन्वितः ४२ रक्तचंदनमिश्रैश्चतुर्दुलैःकुसुमैरपि ॥ रत्नैर्नानाविधैरलैःफलेश्चिविधैरपि ४३ अर्घ्यैर्द्वादशसंख्यैश्चनमस्कारैःप
 रिक्रमैः ॥ स्तुतिभिर्गार्थनाभिश्चार्थयेत्परमेश्वरम् ४४ ततोऽक्षनमस्कारान्कुर्वीतकारयितवा ॥ प्रत्यहंक्षविप्रास्तुभोजयेत्परयागुदा ४५ गामेकांप्रय
 हंद्वाद्देदज्ञायकुटुंबिने ॥ ब्रह्मचर्यणतिष्ठेत्सपत्नीकोनृपोत्तम ४६ दीनांधरूपेभ्यश्चदद्यादन्नंदयान्वितः ॥ मासतिसर्वसंभारान्ब्राह्मणायसमर्पयेत् ४७
 एवंव्रतंकृतेराजन्पुत्रस्तेमत्प्रसादतः ॥ यविष्यतिमहाख्यातःसूर्यभक्तिश्रुतःशुचिः ४८ कउवाच ॥ ॥ एवंव्रतंसमादिश्यशौनकोतोर्हितस्तदा ॥ ततश्चक्रा
 रनृपतिर्यथादिष्टव्रतंतुतत् ४९ पत्न्यासहविनीतात्सामूर्यभक्तिपरायणः ॥ ब्राह्मणान्भोजयामासयथेच्छलक्षसंख्यया ५० उपवासशुतःपत्न्यामासमा
 त्रंबसूवसः ॥ गोदानंचनमस्कारांश्चक्रेचाकारयिद्विजैः ५१ सूर्यमंत्रंजपन्नित्रयंतन्नामस्मरणसंदा ॥ ततःकदाचित्तत्पत्नीरात्रौस्वप्नेदर्शतम् ५२ निजभर्तु
 द्विजरूपंसेवितारंमनोरमम् ॥ चक्रमेकामरूपंतंमदनाग्निप्रणीहिता ५३ उवाचपरितप्तांगीकामोमेवाधत्तेष्टशम् ॥ ऋतुमेदेहिभर्तस्त्वंनोचेन्मृदुभवेन्मम ॥
 ५४ सोषिवंध्वंविनिश्चित्यतत्पत्तिकामुकांचताम् ॥ स्वप्नश्चभर्तृरूपीसवितातामृतदुदौ ५५ साप्रबुद्धाततःप्राहसमुत्थाप्यनिजंपतिम् ॥ नियमस्थेनकिं
 ब्रह्मंस्त्वयामेऋतुरर्पितः ५६ सउवाचततःस्तांतुनाहंव्रतमनाःशुभे ॥ उपवासरतःक्षीणोरागरभरविभक्तिमान् ५७ ततःपुनःप्राहसतीनान्यजानेकथंचन ॥
 त्वहूपैवव्यायामिसवितां व्रतंस्थिता ५८ ऋतुजेनचदग्धाहंवह्निनांतर्गतनह ॥ ततःपुनश्चक्रपाणिरुचेतांप्रियभाषिणीम् ५९ ॥ नृपउवाच ॥ ॥ दि
 तुष्टेसौसविताकतेनमस्कारैश्चभोजनैः ॥ ब्राह्मणानांगवादानैरुपवासैर्जपैरपि ६० आवासिद्विदंस्त्वयैवम्यकुपुत्रस्तवभविष्यति ॥ कउवाच ॥ ॥ दि
 नंदिनेगर्भवृद्धौतस्यास्तापोमिवद्वते ६१ सामुमुषुश्चंदनानिसोशीराणिनिषेवते ॥ लिलेपांगेचक्रपूरंतापोनास्याशामच ६२ नचाद्रवक्ष्यपवनैस्ततःसास
 सिभिःसह ॥ तत्प्राजसिंधुतरंगेर्गर्भगत्वामहत्तरम् ६३ आययौसाथाविश्रांतासखिभिर्निजमंदिरम् ॥ निवेद्यभोज्यंयत्कतंशुहकार्यरताभवत् ६४ ॥ इति
 श्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेसिंधुत्पत्तिवर्णनेनामित्रसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७३ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ त्यक्तेगर्भेयार्थासिंधौबालेजनिमहाबलः ॥ तेजस्वीवि

कपालस्योर्ध्वमालखिलोचनः १ रक्तकेशजटाभारश्चक्रपाणिस्त्रिशूलभृद् ॥ बालशब्देन तस्याथर्चकपुत्रवन्नयम् २ आजानुबाहुराक्रान्तिमयेषविष्टप्रयम् ॥
 चुक्षुभेसागरस्तेनयादोमिर्मुनिसत्तम ३ तत्रस्थितस्तुबालोसौसमुद्रमुपशोषयत् ॥ तत्रस्थितस्तुबालोसौसमुद्रमुपशोषयत् ॥ ४ इत्यानि
 नायतंबालंसमुद्रोन्मृपमंदिरम् ॥ तवपत्न्यात्याजिगर्भोदुःसहस्यभयोदरे ५ ॥ कउवाच ॥ दंपत्योः पुरतःस्थाप्यप्रोक्ष्यैवद्विजस्तदा ॥ उग्रोबालस्ततोजा
 तोखिललोकभयंकरः ६ इत्ययमथशब्देन कं पितृभुवनन्नयम् ॥ नेत्राभ्यानेक्षितुशक्त्योतरेनमुपानयम् ७ इत्युक्त्वा बालं अनुक्त्वाऽतर्दधेसागरस्तदा ॥ तत
 एनंकरभ्यांसांकटौदध्रेष्टपांगना ८ स्थापयित्वा दूदोन्मृणास्तनयानंमुदाग्विता ॥ उभादानंदयुक्तौतौर्दधेपुत्रदर्शनात् ९ यथाक्षिरागेनिष्ठोऽव्यब्रह्मा
 मृतं परम् ॥ तत आकारयामास ब्राह्मणान्सुहृदपि च १० ज्योतिर्विद्विषयस्यमिथुरित्यभिधाशुभम् ॥ राज्ञोचक्रेष्टपश्चात्स्यजातकर्मयथाविधि ११ कृत्वा
 ददौततोदानमनेकहर्षनिर्भरः ॥ अनेकेभ्यां द्विजातिभ्योवस्त्राणि विधानि च १२ दापयामासनगरेपताकाभिरलंकृतं ॥ वाचस्तु सर्ववाचेषु शरं च गृहेष्टहे
 १३ गतेषु सर्वलोकेषु रत्नाङ्ग इति नाम च ॥ चक्रतुर्दधेपतिं सिंहादधामात्यौसमूचतुः १४ उग्राशस्तनयश्चायमुग्रमुद्राधरोपि च ॥ अयमुग्रेक्षण इति नाम्नाख्या
 तोभविष्यति १५ विप्रप्रसाद इति पौराणामप्रचक्रिरे ॥ ततः सर्वैर्यौ राजनारुपदाविधायस्तदा १६ ददुर्दुपायसोऽप्येताददापयामास तत्क्षणम् ॥ व
 दधे बालकः सोऽथ शुक्लपक्षेयाशशी १७ यथाभिर्वायुवेगेन वधेति क्षणमात्रतः ॥ तथारुतेजसा बालः प्रवृद्धो गगनं स्पृशत् १८ क्रीडन्नेव सदा बा
 लोऽवृक्षान् गृहगतान् बहून् ॥ उत्पाद्य पतयामास मासहस्ततलेन ह १९ अरण्येऽक्रीडतातेन पर्वतास्थिर्नितादुमाः ॥ उह्रियं चंद्रहरिणं क्षणं जग्राह काहविद् ॥
 २० जलावतारमार्गे तु रूढेकापिकरेणुना ॥ मुष्टिघातेन बिभ्रिर्दिग्दमस्याऽप्यातसः २१ एवं तस्याद्भुतकर्मदृष्टया लोकाविति निर्भरे ॥ जहर्ष जननी चास्य
 पिता ज्ञात्वा तिमानीषम् २२ एवं प्रवृद्धो बालो सौत्तिष्ठुना नाम महाबलः ॥ उवाच पितरं यास्येत पस्तममहं हृत् २३ अनुष्ठित्या स्वर्गलोकं मूलोके च रसातरुम् ॥
 आक्रमिष्ये वृथा युर्भगच्छतीति मतिर्मम २४ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं दूतुः पितरैश्चितम् ॥ उत्कर्षे स्वस्य पुत्रस्य नित्यं प्रार्थयते पिता २५ जननी सर्वदेवभ्यो
 व्रतदानादिनापि च ॥ एवमाज्ञामवाप्येव नत्वा तौ सययौ वनम् २६ तत्र भ्रमद्दर्शयत्कासारं जलजैर्जुतं ॥ तत्र स्थातुं मनश्चो विविकतिं भतिहर्षितः २७ एकां
 गुष्ठेन मूभिष्ठ ऊर्ध्वं बाहू रविस्मरन् ॥ शुक्रोपदिष्टं भंजयन् नर्वत निश्चलः २८ दक्षिणं जानुनिसदा वामपादं निधाय च ॥ अंजलिं हृदि विन्यस्य ध्यायन् दिनमर्णितं
 दा २९ शीतवातातपजलवृष्टिनां सहनोदृढः ॥ वायुमात्राशनस्तथैव ल्भीकाक्रान्तिं विग्रहः ३० दक्षिणमात्रावशिष्टोऽपि जपत्येव महामनुम् ॥ एवं तस्य व्यती
 याय शरदाद्विसहस्रकम् ३१ तस्याभिधोऽज्ञरीगोस्थास्तेषु अभिसिरे वितदा ॥ एवमुग्रं ततो दृष्ट्वा प्रत्यक्षो मूढिवाकरः ३२ उवाच परमप्रतीतिं तु शानेन तवाधुना ॥ वरं व
 रयचित्तस्य दास्यामि जीवितावधि ३३ सिधुरतदा कर्ण्येव चोभयपि नानुनास्वयम् ॥ देहभावं तोपश्यस्युतोऽभास्करं प्रभुम् ३४ नत्वा तत्पादकमलंबं दद्या

तयमधिकारानिहिनोददौ १५ तथायच्छाधिकाराभोजित्वत्रिलोक्यमोजसा ॥ तेस्मिन्हतोशिवेनाद्यष्टोसिप्रबलोसुरः १६ नेतेपराक्रमतुलंकृतान्तोपिलभे
त्काचिव ॥ तवाज्ञां कर्तुमिच्छामस्तस्वमेवामहाबल १७ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंसंतुष्टः सिंधुदैत्यराट् ॥ ददावश्वाङ्गजस्तिभ्योवस्त्राणिमूषणानिच ॥ १८ ॥
॥ ॥ सिंधुरुवाच ॥ ॥ प्रबलस्तुतदाहंस्यायं दाने जेयेमरावती ॥ हरविष्णुसत्यलोकात्पताला निचसप्तच ॥ १९ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ साधु
साध्वितिसर्वेषुबुवस्तुसर्वदैत्याः ॥ जगजुश्चजहर्षुश्चब्रह्माण्डपर्यंकपयन् २० नभूपयुद्धाकंदूनेह्यशमेवयुद्धतः ॥ शमयास्पत्यतो जगमुः शीघ्रमेवात्र
जन्दिबम् २१ ह्रुस्तुस्तेशक्रपुरीब्राह्मणा इववित्तदम् ॥ मध्यं विविशुरपरेखंडंतोरत्नसंचयन् २२ कोलाहलोमहानासिदिवानांतत्रगर्जतां ॥ ततःसभामध्य
गतोहरिद्रुतमुखात्ततः २३ शुश्रावदैत्याभिगमंवेष्टितांचिनिजापुरी ॥ शीघ्रमेवावतारुढोवज्रहस्तोभिरान्वितः २४ आययौ तेनदैत्येनयोद्धुकासःसुराधि
पः ॥ केचिद्रूचुःसुरास्तत्रनायंयुद्धक्षमोहरे २५ विनारमापतिचास्यनसमोदृश्यतेक्काचिव ॥ यावद्धर्तुसेष्वेवंतावद्वैत्योमहाबलः २६ शक्रसुराणैर्युक्त
मविध्यच्छरवृष्टिभिः ॥ तावदेवगणाःकोचिदपलायनपरायण्युः ॥ २७ ॥ ततोधावन्महद्वहसौगर्जमानोरुषान्वितः ॥ शसनदैत्यगणान्स्वान्वज्राद्यतक्रोऽ
रिहा २८ अहनदैत्यराजंतंमस्तकेवज्रतोदृढम् ॥ समूर्छामहतांप्रापान्मुहूर्तात्पुनरुत्थितः २९ उवाचचहरिर्गच्छस्वक्षयंनक्षयंव्रज ॥ मममुष्टिप्रहारेणकालो
मृत्युं गमिष्यति ३० तत्रकागणनतोस्तिनाशृणोतद्वरिचः ॥ रोषाविष्टोमहदैत्यस्ततोमुष्टिप्रहारतः ३१ बिभेदरावतकटंरुधिरौवप्रवर्षितम् ॥ ततउड्डी
यदैत्यस्तच्चतुर्दतानधारयत् ३२ अपातयद्गजपतिमाश्रयैहरिराययौ ॥ दधारचहरिर्पदिपोथयद्यावदेवतम् ३३ तावत्सूक्ष्मेणवपुषाणिर्गतोहस्तमध्यतः ॥
जगामदूरेदंशंसमनसाप्रशंसतम् ३४ नैतादृशंबलं दृष्टमतिष्ठेन्मृतोभवं ॥ ततोमरुणैःसार्द्धंशरणंतंहरिहरिः ३५ जगामवपुषान्येनविस्मयैरावतं गजं ॥
सिंधुदैत्यस्तुसेष्वेवेषुविहृतेषुच ३६ इंद्रासनसमारुढोदैत्यद्वेदेनवेष्टितः ॥ ददौपदानिदेवानादैत्येभ्यःसकलानिसः ३७ ततःशुभादयौदैत्याःस्थितास्तेषुनिरा
कुलाः ॥ नमस्यतोसुरपतिप्रशंसंतोबलाधिकं ३८ नानावादित्रिनिर्घोषेनादयंतंस्त्रिविष्टपं ३९ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेसुरपराजयोनामपंचसप्ततितमोऽध्यायः
७५ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ वैकुण्ठेसुखमासीनमगतोमरुसंयुतः ॥ हरिर्हरिनमस्कृत्यनिजगादप्रयोजनम् १ ॥ इंद्रउवाच ॥ किंनजानासिगोविंदसिंधुदैत्यकृ
तामिमाम् ॥ आपदंनोमरावत्यांदुष्टैराक्रमणंकृतम् २ तेनसाङ्कृतंयुद्धंयथाशक्तिस्मैसह ॥ नसजेतुंक्षमोदैत्योतस्त्वांशरणमन्वियाम् ३ नत्वांविनागतिर्नो
स्तिस्त्वदात्मगतिर्हि नः ॥ निर्दालयैनंनोदेहिस्थानानिजगदीश्वर ४ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वाहरिवचोविष्णुश्चित्ताश्रयसमन्वितः ॥ उवाचतंनमीःकार्याप्रविजे
ष्येऽसुरंक्षणात् ५ एवमुक्त्वा हृषीकेशोऽरोहनिजवाहनम् ॥ तदुद्धृतिनचतदाकंपेभुवनत्रयम् ६ पतिताजवनौदृक्षाःपक्षिद्वंदसमन्विताः ॥ किरिटकुंडलधरो
वनमालाविभूषितः ७ कौस्तुभाचर्चिलसदृक्षाःकस्तूरीतिलकोज्ज्वलः ८ शंखचक्रगदापद्महस्तोयातोमरावतीं ९ ज्ञात्वादेवगणान्प्राप्ताङ्गरुढासनसंयुतात् ॥ युवा

याजमुसुरानानाशस्त्रधरास्तदा ९ धनुश्चक्रधरोदैर्यस्तूणोहयसंगतः ॥ सिंधुरग्यागतोरोषाद्यौहुकामोमहाबलः १० ततःकुबेरोवरुणोवायुरग्निःपुरंदरः ॥ सो
 मोमित्रश्चभौमश्चानासत्यौमदनोपिच ११ ततोभवद्वद्वुद्धंसिंधुदैत्येपुरःस्थिते ॥ प्रचंडोवरुणेनाजौकमलेनचयक्षराट् १२ वृत्रेणशतयज्वाचनिशुभ्रःपवनेनच ॥ शुं
 भोपियुधेतत्रविष्णुनाप्रभविष्णुना १३ वह्निश्चंद्रेनसुंदेनसोमश्चयुयुधेऋशं ॥ कर्दबेनचभौमश्चमदनेनचशंबरः १४ नासत्यौकालदैत्येनसर्वएवचसैनिकाः ॥ श
 खैरस्त्रैःप्रजघ्नुस्तेमर्मस्थानानिचांसकट् १५ केचिद्युधिरेमहलीलयायुद्धदुर्मदाः ॥ परस्परंशस्त्रघातैःकेचित्तत्रप्रपदिरे १६ मृतामुसुर्षवःकेचिद्व्यागश्चैववलिगरे ॥
 जयंपराजयेतेनप्रापुःक्वाचित्कमेवच १७ ततोवृत्रासुरःशक्रमहनन्मुष्टिघाततः ॥ मस्तकंमस्तकेनैवनिजघ्नतुरथौजसा १८ एवंहस्तेनहस्तंचपादंपादेनजघ्नतुः ॥ व
 क्षस्थलेनवक्षश्चततोवज्रेणसोहनत् १९ जघानवृत्रःशक्रंतंसोपतन्मूर्च्छितोभुवि ॥ यावत्पलायतिपुरोवमन्रंकेमुखाद्वह २० ततःपातभूष्टेहतोमूर्छांगतोऽष्टशम्
 पुनःसंज्ञामवाप्यैववज्रकलेपेनमुष्टिना २१ जघानवृत्रःशक्रंतंसोपतन्मूर्च्छितोभुवि ॥ यावत्पलायतिपुरोवमन्रंकेमुखाद्वह २० ततःपातभूष्टेहतोमूर्छांगतोऽष्टशम्
 शं ॥ दृष्ट्वापराक्रमंतेषामधवांतदधेतदा २२ एवंयेयेद्वद्वुद्धंकुर्वतोदेवतागणाः ॥ तैस्सर्वेभ्यदपस्तुपलायनमकुर्वत २३ एवंदेवेषुभग्रेषुगरुडंप्राहिणोद्वारिः ॥ चक्रदीप्त्या
 स्वदीप्त्याचआसयन्विदशोदिशः २४ अहनच्चक्रधाराभिर्दैत्यश्रेणीरनेकशः ॥ केचिद्वृत्राननदित्याःकेचिद्वृत्राशिरोधराः २५ केचिच्चशतधाजाताःश्रीणिजानूरुबा
 हवः ॥ केचिच्चशरणंयातानममारजनार्दनः २६ सर्वमहाबलदैत्यामुक्तिहरिहतागताः ॥ मेदोमांसवहानद्यःसद्यस्तत्रप्रवर्त्तिताः २७ ततःशंखनिनादेनहरिःसर्वं
 व्यनादयत् ॥ एवंजयतिगोविंदेसर्वेशुभादयोसुराः २८ तमेवयोदुमायाताद्वंद्युद्धंविहायतव ॥ विराड्कृपेणभगवान्धृत्वातांश्चतुर्गसुरान् २९ भिडिपालेनपाषाणं
 यथाक्षिपतिमानवः ॥ तथाचंदंचमुदंचनिशुभंशुभमेवच ३० आभयित्वाक्षिपद्भूम्येकृत्वासरिद्वरान् ॥ तेषूच्छीपरिभूयैवपुनश्चर्वाहिर्नीगताः ३१ हृदिप्रचंडंष्टु
 प्तेतुवृत्रंमुष्टिप्रहारतः ॥ जघानहरिरव्यग्रःकालंकमलमेवच ३२ भौमासुरंचशिरसिकदंबंक्रवाततः ॥ कोलासुरंचगदयाविन्याधहृदिमाधवः ३३ ततःसिंधुर
 गात्तूर्णकृतकोलाहलारवः ॥ दिग्गतान्नादयन्प्रोचैबलंतेदर्शितहरे ३४ ममापिपौरुषंपरशयनचतुर्वमर्हसि ॥ नमेदृष्टिगतोजिवनरिपुर्यातिकदाचन ३५ भू
 तभग्न्यभविष्यज्ञकिंपूर्वेनविचारितम् ॥ यस्यशब्देनचष्टशंकपेतेभुवनत्रयम् ३६ तत्पुरःकथमायातःखद्योतइवपूषणम् ॥ ततोभरगणाःप्रोद्धुर्वलंगतांसिंधुदैत्यपं ॥
 ३७ शूरानहिप्रजल्पतिदर्शयत्येवपौरुषम् ॥ अस्माकंनहोराज्ञानोचैवज्ञतधाभवेः ३८ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेषट्सप्तातितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥
 कजवाच ॥ ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाक्रोधाद्वह्निकणांचमन् ॥ यथासिंहोगजानिकंयातितद्वद्यैसुरान् १ सिंधुमुष्टिप्रहारेणजघानबलसूदनम् ॥ पपातसधरा
 पृष्ठेवाताहतइवदुमः २ आलदेशेकुबेरंचनौचवरुणंगमं ॥ पृष्ठदेशेजघानासौचक्रावातेनदैराट् ३ तालुदेशेपाकंचमन्मथंलतथाहनत् ॥ अनिलपादघाते
 नशनैश्चरमपोथयत् ४ सोमंभौमंआभयित्वातत्याजभूतलेबलात् ॥ पृष्ठभागंहनञ्चैवसनकंचसनंदनम् ५ नासत्यौनारदश्चापिकुत्रापिचपलायिताः ॥

ततः पलायिताः सर्वे दृष्ट्वा वीर्यसुरास्तदा ६ पतितामूर्छिताः केचिदैतच्छ्रेणमाधवम् ॥ सुष्टिदेशे जघानासौ चक्रतस्यापतद्भुवि ७ माधवो गदया मूर्ध्नि दैवे
 शंतमताडयत् ॥ वंघयित्वा च शतधा गदांस्वां वंग्यचिक्षिपत् ८ ज्ञात्वा पराक्रमं तस्य प्रोचेत्तं मधुमुदनः ॥ वरयस्व वरं देययत्ते मनसि वर्तते ९ नैतादृ
 शो मया दाशि पुरुषार्थो सुरेक्षिचिद ॥ ततो ब्रवीद्वैत्यपतिः परमाह्लादं संयुतः १० यदि तु यो सिद्धे देशयदि देशो वरामम ॥ गडकीनगरे मेत्वं परिवारयुतो हरे ११
 सर्वकालं वसविभो नान्यथा चेव परम् ॥ तत ऊच्ये महाविष्णुस्थस्यामिनगरे तव १२ दत्तो वरो यतो नूनं ततोस्मि वरः शस्तव ॥ ततः सप्तत्यलोकैकैकलासि
 वैष्णवे पदे १३ आस्थापद्वैत्यपतीन् स्वयं शक्रे पदे वसत् ॥ तन्नाम्यं रंथापयित्वा रसापति युतः स्वयं १४ वाद्यदुंदुभिनिर्घोषैः स्वपुरीं गडकीययौ ॥ जुवंति
 बंदिनस्तंतुने दृशो भूयुः १५ येन विष्णुर्ग्रहं स्वीयांजिज्जानायि सुरावदहूत् ॥ ददृशुर्नगरास्तस्य समीपे वरुणहरिम् १६ कुबेरं देवमुख्यां श्रततः स्वभ
 वं नययुः ॥ ततः प्रोचे हरिर्देवयोगडकीनगरे सुखम् १७ विहरस्व भौः सार्द्धं ततः सापि तथा करोत् ॥ परितो दूरतो दैत्यो दैत्या न चान्यथा वेशयत् १८ ततो देवा हरिं
 प्रोबुः किं कृतं गरुडध्वज ॥ त्यक्त्वा स्वविक्रमं किं वस्थितो त्यानं दर्निभरः १९ कथं काराग्रहे प्रामास्युलोकं गताः कथम् ॥ कथं ततो भवेदस्य भोगस्य जगदीश्व
 र २० तत ऊच्ये हरिः सर्वाङ्कालो हि दुरतिक्रमः ॥ कालेन जायेत सर्वहंसे तव धर्मे पिवा २१ तस्मात्कालं प्रतीक्षध्वं काल एव ग्रासिष्यति ॥ एवांजित्वा त्रिलोकीं स
 महाबलपराक्रमः २२ ततो दैत्योजगौ सर्वदृतांतं पितरौ मुदा ॥ आशिषं ददुस्तौ च ज्ञात्वा पारुषमस्य ह २३ ततो दैत्यो दुष्टमतिभूतले सभाषयत् ॥ देवहि
 जगवामर्चा क्रियते येन केनचित् २४ संहतं यो यथासाधुरा नेयं समसन्निधौ ॥ प्रतिमायन्नयन्नस्यात्ता अंक्वानि क्षिपेज्जले २५ सयैव प्रतिमां कृत्वा पूजयंतु य
 हेष्टहे ॥ प्राबोधयन्सिंघुवचो दूता एव स्थले स्थले २६ अंक्त्वा प्रासादं दूतैः श्वतो योगाधेयैश्च चिक्षिपुः ॥ सिंघो अग्रतिसिंघुत्वा स्थापयन् परमादरात् २७ पूजार्थं
 राक्षसाश्चापितो यातानि जंपतिम् ॥ ऊचुर्बैनायक हरिः हरिभानुरसादिकाः २८ प्रतिमाः प्रविभज्या शुक्षिमाः सर्वा महाजले ॥ तवैव प्रतिमास्तत्रस्थापिताराक्ष
 सा अपि २९ पूजार्थं स्थापिताः स्वाभिन्ना गताश्च तत्रातिक्रम ॥ एवं धर्मस्य सर्वस्य विच्छिन्तिः समजायत ३० यज्ञदानस्वधा स्वाहा वषट्कारा न्न च करोत् ॥
 देवद्विजगुरुणां च पूजनं कचन भवत् ३१ मेरुयाताः ऋषिगणाः केचित् भंशमुपागताः ॥ एवं त्रैलोक्यं प्रबलद्वैया जाताश्च राक्षसाः ३२ विलिननिधनं प्राप्ताः
 साधवो दवतागणाः ॥ यथा देवगणामोक्षं सिंघो प्राप्ताः शृणुष्व तव ३३ ॥ इति श्री गणेशपुर्णगे उत्तरखंडे सप्तमस्तोत्रे मोऽध्यायः ॥ ७७ ॥ ॥ कउ
 वाच ॥ सर्वे निगृहिता देवाः सिंधुना प्रविष्णुना ॥ तस्यैव च बोधो पार्थयं चितया साधुरसुखाः १ हरिस्त्वाच ॥ सर्वेषां संयंतज्ञाप्रकर्तव्यः कार्यनिश्चयः ॥
 तस्मात्सर्वेषु बंधमंत्यस्य यथा भवेत् २ ॥ ॥ कउवाच ॥ इति शक्रवचः श्रुत्वा शुब्रद्वन्द्वहादुपःसुराः ॥ ईश्वरः सर्वकर्ता स्तिसकलपाणः करिष्यति ३
 स येन तुष्यते देवः स उपायो विधीयताम् ॥ स एनं परिभूस्त्वेव नः यदानीं प्रदास्यति ४ ततो ददृक्प्रधानो नैतौ बृहस्पतिरमापत् ॥ स्वल्पया पूजया सद्यः प्रसन्नो जातये

विभुः ५ चराचरगुरुः सद्यः सर्वैः प्रार्थ्योऽसुरांतकः ॥ ॥ देवाऊचुः ॥ ॥ को देवः प्रार्थनीयस्ते सतो वाचस्पतेर्वद ६ तस्य तुष्टिकरिष्यामः स्वपदप्राप्तये सि
 लाः ॥ ॥ गुरुत्वाच्च ॥ ॥ सृजते पातियो विबुधं हतिरूपत्रयात्मकः ७ अजीवो जीवभूतश्च शेषवाचा मगोचरः ॥ नियो ब्रह्ममयो व्यतिः स्वरूपः शास्त्रगोच
 रः ८ अनादिमध्यनिधनो निगुणो यो निरामयः ॥ बहुरूपैक रूपश्च अस्य नामाखिला जनाः ९ गृहीत्वा सर्वकर्मपुंसिद्धिं द्याति निजेप्सताम् ॥ संकष्टं हरेते भ
 क्त्या पूजितः स विनायकः १० आराधयंतु सर्वे तं सबः सिद्धिं विधास्यति ॥ माघस्य कृष्णपक्षोत्तमं पट्टोऽनुसुराः ११ चतुर्थी भौमयुक्तस्य प्रिया विघ्नहरस्य ह
 ॥ स एव प्रकटो भूयदास्यते स्वपदानिवः १२ सिंधुमंसं निहत्यैव नानाकार्या विचारणा ॥ यथा कामयेतो यस्यस्तत्सर्वं प्रदास्यति १३ ॥ देवाऊचुः ॥ सम्यगुक्तं
 गुरो वाक्यं येन तृप्ता वयं मुने ॥ महास्रोतो वहा ब्रह्मस्वकर्णधारोऽसिं प्राप्तां तम् १४ ॥ कउवाच ॥ ततस्ते शक्रवरकुरुवर्ममधूदनाः ॥ गुरुभौमशशिना अयमाश्रयनि
 लकादयः १५ पंचामृतं गंधमाल्यं शर्मदूर्वाश्च पल्लवान् ॥ फलान्यरण्यजातानि विविधानि च युक्तिकाः १६ अशर्कराः समदाय गंडकीं तां दीपयुः ॥ मंडपं विपु
 लं कृत्वा भंक्त्वा दृक्षानेन केशः १७ लताभिः कदलीं स्तम्भैः सुच्छायं च सुशीतलम् ॥ साधनानि यक्रियाः कृत्वा मूर्तींश्च कुटुशोभनाः १८ सिंहाख्या दशभुजा दशा
 युधविराजिताः ॥ वैन्यावर्गैः करिगरानाभूषा विराजिताः १९ सिद्धिबुद्धिपुताः पार्थैः किरीटं कुण्डलं च्युताः ॥ पीतवस्त्रपरीयानाः सर्पभूषा विराजिताः ॥ तस्मिन्
 न्महं पमध्येताः स्थापयित्वा यथाविधि ॥ प्रपूजुः परयाभक्त्या षोडशैरुपचारकैः २० पंचाहृतैः शुद्धजलैर्देवैश्च धादिदापकैः ॥ नेत्र्योर्विधैश्चैव पैलरातकैः शु
 भैः २१ एवं संपूज्यते मंत्रं जेपुः स विदुष्टये ॥ अस्तं याते सवितरि संस्थां कृत्वा स्तुवन्विभुम् २२ ॥ सर्वे ऊचुः ॥ दीननायदयार्थिभ्यो गिहस्पदं स्थित ॥ अनादि
 मध्यपरहितस्वरूपाय नमो नमः २३ जगन्ना सचिदभासज्ज्ञानगम्य नमो नमः ॥ धुनिमानसविष्टाय नमो देव्यविधातिने २४ त्रिलोकेशगुणतीति गुणक्षोभनमो नमः
 त्रैलोक्यपालनविभो विभ्वव्यापिन्नमो नमः २५ सुनिमानसनिष्ठाय नमो दैव्यविधातिने ॥ मायातीता यमकानां कामपूराय नमः ॥ सोमसूयाभिनेत्राय नमो वि
 श्वंभारायते २६ अमेयशक्त्येतुभ्यं नमस्ते चंद्रमौलये ॥ चंद्रगौराय शुद्धाय शुद्धज्ञानरुने नमः २७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं स्तुवतु देवेषु तेजो
 राशिरभूतसुरः ॥ सर्वे हतदृशो देवा विस्मिताश्च भवंस्तदा २८ ततस्तत्पदाय देवः सौम्यतेजा अजायत ॥ ततस्ते ददुर्देवं सिंहाख्यं विनायकम् २९ दशायु
 धधरं तावद्वज्रदिव्यकिरीटिनम् ॥ नानाभूषाभिराभं च मुक्तादामविभूषितम् ३० दिव्यगंधानुलेपाढ्यं व्यालबद्धो दशविभुम् ॥ क्षुद्रघंटाक्षणत्पादं कस्तु
 रीतिलकोज्ज्वलम् ३१ एवं दृष्ट्वा सुरादेवं नमस्कृत्योचिरेतदा ॥ यश्चित्तो गुरोर्विक्रयात्स एवायं विनायकः ३२ स एव दृष्टः साक्षात्तुवाह्मनगोचरो विभुः ॥ ज
 न्मधन्यं दर्शयिष्यातपोदानं च नः सुराः ३३ तत ऊच्ये सुरान्देवस्तु भवंतां तदैव ॥ पूजया चैव भक्त्या च संकष्टं प्रीतिं तोषिच ३४ संकष्टहरमेतत्त्वस्तोत्रं त्रय्यातं भवि
 व्यति ॥ यः पठेत्प्रयतो नित्यं स भूमाभ्यो भवेत्सुराः ३५ तस्स दूशनतः सर्वं नश्येयुर्धक्षराक्षसाः ॥ भोगान् भुनक्ति विविधान् ते मोक्षपल्लवे ३६ शृण्वंतु मे पु

नर्वक्यसिद्धयेनपीडिताः ॥ शरणमेप्रपन्नाश्च ज्ञेयदेविवर्जिताः ३७ निरुद्धांगदृष्टीशेषस्वधास्वाहाविवर्जिताः ॥ ततो ह्यस्य वधं कर्तुमवतारं तं मम ३८
गिरिजायापृष्ठे देवाभिव्यमिचसांप्रतम् ॥ मयूरेश्वरनाम्नाहं ह्यतिथ्यास्येतदाच वः ३९ पदानामाश्रमाणांचमाप्तिः सिद्धो ह ते मया ॥ भविष्यति न संदोष
तः कृतयुगे सुराः ४० सिंहाखण्डोदशभुजस्तैजोरूपी विनायकः ॥ षड्भुजः शशिवर्णश्च त्रायां बहिर्वाहनः ४१ मयूरेश्वरनामा च द्वापरेऽक्तवर्णवान् ॥ चतुर्बा
हुराखुवाहो भूत्वा च हं गजाननः ४२ ततः कलियुगे मां श्यामवर्णं दृष्य मयः ॥ धूमकेतुरिति ख्यातो भविष्यामि सुराजहम् ४३ शीघ्रमेव करिष्यामि भवतां वा
छितं सुराः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं निवेद्य तान् देवस्तैत्रैवांतर्दधे विभुः ४४ आनंदचसुराः प्राप्नुवन् कार्पकृत निश्चयाः ॥ यद्दं परमाख्यानं शृणुयाच्छास्त्रे च
यः ४५ पठेच्च परयाभक्त्या ध्यात्वा देवं विनायकम् ॥ सर्वान् कामानवाप्नोति प्रत्यक्षमयमा भवेत् ४६ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखण्डे सुराधिपप्रदाननाम अ
ष्टमस्तोत्रमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥ कउवाच ॥ निर्जितास्मिन्धुनो देवा तज्ज्ञात्वा शंभुनिजस्थलात् ॥ सप्तकोटिगणकीर्णस्त्रिंशध्याक्षेत्रमभ्यगात् १ स्वाहा स्वधा
वषट्कारे वेदाध्ययनवर्जिताः ॥ निवसंति भयास्तिथौ गौतमाद्या महर्षयः २ दृष्ट्वा तत्र्यंबकं देवं परिवृद्धुः समंततः ॥ यथातीर्थं विप्रवरा बालका जननी य
था ३ प्रणम्य तं प्रपूज्यैव प्रोचुर्धन्यतमा वयम् ॥ अनुष्ठानं दर्शितं मधुन्यज्ञानं यतो हरः ४ अगोचरो दृष्टिगतो दंढकारण्यमागतः ॥ दुरितं विलययत्तं पुण्यं च फ
लितं महत् ५ इदानीं न च दुःखं नो दृष्टे देवं भविष्यति ॥ यथादितो दिवानाथेन ध्वातं दृश्यते क्वचित् ६ ततो ब्रवीन् महादेवः सर्वास्तां मुनिपुंगवान् ॥ शिव उवा
च ॥ सिन्धुनाक्रामि त्रैलोक्यं कृतो देवा विनिग्रहः ७ मुनीनामपि केषांचितेन सिद्धं मनो मम ॥ विश्रांतिं न लभे स्थाने ततो हि महिचागतः ८ भवतां दर्शनेनाहं प
रिदुष्टो मुदा न्वितः ॥ इदानीमवकाशं सपरिवारस्य दीयताम् ९ अतिपुण्येन वः प्राप्तं दर्शनं पापनाशनम् ॥ यत्र स्थित्वा परं ध्यानं करिष्ये जगदिशितुः १० ॥ क
उवाच ॥ इति शूलिवचः श्रुत्वा प्रोचुः सर्वे महर्षयः ॥ सर्वेश्वरस्य ते देवदाता स्थानमस्य को भवेत् ११ कल्पद्रुमस्य कः कामकेनासौ परिपूर्यते ॥ क्षीराणवटुषां क
वापल्लवेन गमिष्यति १२ तैवैव रूपं पृथिवी तव कथा त्रसर्वदा ॥ त्वमीशाः सर्वलोकस्य येच्छसि तथा कुह १३ दर्शयामः सुरपते सुदंत वचाश्रमम् ॥ नाना
वृक्षलताकीर्णं रम्यवापीसरोजलम् १४ यादोभिः पक्षिभिर्युक्तं घनच्छायं सुविस्तृतम् ॥ स्वादुं कदं फलोपेतं मृदुवापसमन्वितम् १५ यदीच्छा त्रवस्य क्षपरिपा
लयनोऽसिलान् ॥ कउवाच ॥ तत्रावसन् महादेवो गंगारौगिणीयुतः १६ कैलासादधिकमेने मुनेराश्रममंडलम् ॥ तदा श्रेयते सर्वे गौतमाद्या महर्षयः १७
चरुस्तपांसि विविधान्यासंस्ते विगतज्वराः ॥ शिवोऽपि तपज्जारे भगगौरितहायवान् १८ ततो गणाश्चासमग्रां तस्य चक्रमहात्मनः ॥ कस्मिंश्चित्समये गौरी पृ
च्छति स्म सदा शिवम् १९ त्वमेव कर्ता हतो त्वं पाता विश्वस्य शंकर ॥ अष्टभूर्तिरमूर्तिस्त्वं सर्वेशः सर्वभावनः २० सर्वश्रेष्ठतमस्त्वचमेव सांसेव कामदः ॥ अ
ष्टानां कर्मणो देव फलदा तसि लार्थवित् २१ त्वत्तः श्रेष्ठतमः कोऽस्ति यत्वं ध्यायसि तं वद ॥ देवाश्च मुनयो नागा यक्षमानुषा रक्षसाः २२ यस्तत्तया सिलं विश्वं

स्वत्तःश्रेष्ठमस्तुकः ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवैःपूज्यसेसिद्धसाधकैः २३ ॥ कउवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाशिवोवचनमब्रवीत् ॥ शिवउवाच ॥ सम्यक्पृष्ट्वत्ययादे
 विदुष्टोवाक्येनेनवे २४ शृणुष्ववावहितादेविविस्तरेणब्रवीमि ते ॥ अद्यापिनकथंज्ञातोयंध्यायाभिमुखेभरि २५ तत्स्वरूपनिरूपिष्येतवप्रीतिचिकीर्षया ॥
 लोकानामुपकारयसंसारोत्ताराण्यच २६ योदेवःसर्वभूतेषुगूढश्चरतिविश्वेष्टव ॥ योनंतशीर्षोनंतश्रीरनंतचरणःस्वराट् २७ अनंतश्रुतिनेत्रश्चानंत
 नामागुणातिगः ॥ अनंतरूपीयोदेवोदेवदक्ताखिलार्थदः २८ योनंतशक्तिर्विश्वात्मानुपमेयपुशतन ॥ नोपमाशेषचंद्राब्धिव्योम्रानारायणस्यच २९
 भारतस्यचेदस्यव्यासम्यचमुनेरपि ॥ यतोजीवाजनंताश्चजायंतेबुभुक्षोयथा ३० जलधारायथाग्नेर्वाविस्फुल्लिगमवंतिहि ॥ ब्रह्मविष्णुशिवादीनांशु
 णत्रयप्रदःप्रभुः ३१ सृष्टिपालनसंहारानाज्ञापयतैरिह ॥ ततोऽगुणविभागेनगुणेशइतिप्रथे ३२ तमिमंपरमात्मानंपरात्परतरंविभुं ॥ गुणेशम
 निशंध्यथेपरब्रह्मस्वरूपिणम् ३३ ॥ गौर्युवाच ॥ तुष्टाहंतववाक्येनप्रत्ययोमेकथंभवेत् ॥ तंगुणेशंकथंसाक्षात्करोमिचभजामिच ३४ तमुपायंवद
 विभोयदिदुष्टोसिंशंकर ॥ कउवाच ॥ इतितस्यावचःश्रुत्वापुनरुचेमहेश्वरः ३५ शिवउवाच ॥ ॥ एकनिष्ठतयायावत्तपसाराधितोनेते ॥ तावत्प्रत्यक्ष
 तादेविकथयाम्यतिसप्रभुः ३६ ॥ देव्युवाच ॥ कथंमयातपःकार्येकेनोपायेनवाविभो ॥ यदिदुष्टोसिदेवेशवदसत्यंममानव ६७ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं
 तदादंबुध्वाप्रोवाचागिरिजांहरः ॥ येनतस्याभवेत्प्रतीतोगुणेशगुणवह्मभः ३८ एकाक्षरमनुत्तमैददौसम्यग्घरस्तदा ॥ द्वादशाब्दंकुरुतपस्तत्तदुष्टोभवे
 द्विभुः ३९ साक्षात्कारगुणेशस्तेप्रदास्यतिनसंशयः ॥ तदैवसानमस्कृत्यगिरिशंरदृष्टमानसा ४० जगामतपसेगौरीमंत्रभ्यानपरायणा ॥ जीर्णापुरादुत्त
 रेतुलेखनाद्रिमनोहरं ४१ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेगौरीमंत्रप्रदानंनानामनवसमितमोध्यायः ७९ ॥ कउवाच ॥ तत्रसाकाननंदहृत्कारम्यपुष्पजलान्वि
 तम् ॥ तस्यौपद्वासनगतानासाग्रन्यस्तलोचना १ गणेशध्याननिरताप्राङ्मुखीजपतत्परा ॥ एकाक्षरम्यमंत्रस्यशुष्कदुग्धवस्थिता २ नफलंनजलंमू
 लंपणैकंदंनमारुतं ॥ अतिसानिश्चलातत्रनिर्वाणपरमंश्विता ३ एवंसाद्वादशाब्दानिव्यतीतानिततोविभुः ॥ कपयाविरभूत्प्रीतोगुणेशगुणवह्मभः ४
 किरीटकुंडलधरोदशबाहुस्त्रिशूलश्रुत् ॥ भालचंद्रशंखचक्रमुक्तामालाविभूषितः ५ अक्षमालांचकमलंकस्तूरीतिलकंदधव ॥ मध्येनारायणमुखोद
 क्षिणेचशिवादनः ६ वामेब्रह्ममुखःशेषेपद्मासनगतोविभुः ॥ तत्फणामंडलच्छायःकुंदकूर्पूरमन्त्रिमः ७ उवाचजगदंबांतंयंध्यायसिदिवानिशं ॥ गुणे
 शोगुणेशइतिसोहंतदर्शनगतः ८ तवनिष्ठाचभक्तिचतपउग्रमेवेश्वर ॥ ममस्वरूपंवक्ष्यामिप्रीतस्तवगणने ९ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवेष्वधिकोनयमस्य
 रः ॥ गुणत्रयविभागाच्चगुणेशइतिमांविदुः १० त्रिदेहोगुणतव्याहंसंतुष्टस्तपसाचते ॥ वरंवरयमत्तस्त्वंयत्तेमनसिर्वर्तते ११ असाध्यमपिदास्यामित्रैलो
 क्येस्मिन्महेश्वरि ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाहर्षगद्गदनिःस्वना १२ ॥ उन्मील्यनयनेगौरिपश्यतिस्मपुरोविभुं ॥ गुणेशंत्रिगुणेशंचित्रितुंप्रणनामसा ॥ १३ ॥

उवाच जन्मनिष्ठा च तपोमन्त्रो हरोपि च ॥ अद्य धन्यतमो जातो हृच्छाते पदपंकजम् १४ अवासिद्धिः पराप्राप्ता साक्षाद्दृश्येतो भवाम् ॥ न कांक्षेऽप्यवरं किंचित्स्वद्वा
 क्यं न च लब्धये १५ अतस्त्वं पुत्रतां याहि मम प्रीतिकरो भव ॥ निरंतरं दर्शनं ते सैव न पूजनं भवेत् १६ इति तस्या वचः श्रुत्वा गुणेशो हर्षानिभरः ॥ उवाच गिरिजा
 तां स भविष्यामि सुतस्तव १७ वांछितं पूरयिष्यामि लोकानां च तवापि च ॥ एवमुक्त्वा गुणेशस्तामं तर्धानमगच्छणात् १८ न दर्शयद्देवी गुणेशं तं क्षणा
 तदा ॥ अमन्यतमया हृष्टस्वप्नः किमु खदः क्षणम् १९ ईश्वरस्योपदेशेन दृष्टो देवो विलीयते ॥ न सोढुं विरहं तस्य शक्तास्मीति वयधाच्छिवा २० गुणेशप्रति
 मां कृत्वा स्थापयामास सादरम् ॥ प्रासादं कारयामास चतुर्द्वारं सुशोभनम् २१ गिरिजाम् जेतितन्नामस्थापयामास सुंदरम् ॥ सिद्धिक्षेत्रमिति रथां तं भविष्यति
 नृणां मिह २२ अनुष्ठानवतां सिद्धिर्भविष्यति न संशयः ॥ इति दत्त्वा वरं तत्र संपूज्य च यथाविधि २३ प्रदक्षिणानमस्काराभ्युक्त्वा च द्विजपूजनम् ॥ दत्त्वा दानानि
 तेभ्यश्च गृहीत्वा शर्वविचोद्विजम् ॥ त्रिसंध्याक्षेत्रमगमधोगस्थं दृष्टे हरम् २४ तस्यादपंकजेस्वीयं शिरः पद्मं यथाच्छिवा ॥ उवाच निजहृत्तमाज्ञां प्राप्य वि
 भोतव २५ उपदेशं मनोश्चापि द्वादशाब्दं कृतं तपः ॥ अवाशुभं क्षयास्वास्मिंस्तत्तदुपदेशे गुणेश्वरः २६ उवाच परमप्रीतो भावं ज्ञात्वा परमम् ॥ तवोदरे वतारं तु
 करिष्याम्यचलात्मजे २७ वांछितं च करिष्यामि देवानां च तवापि च ॥ एवमुक्त्वा क्षणेनासौ तत्रैवा तदधि विभुः २८ ततो हं परमप्रीतामूर्तिं प्राप्तादमेव च ॥ वि
 धाय स्थापयित्वा तां वातिकमुपागता २९ ॥ कउवाच ॥ एवं श्रुत्वा प्रिया वाक्यं प्रहृष्टमानसो हरः ॥ प्रोत्फुल्लनयनः प्राह धन्यासि गिरिजाम् जे ३०
 साक्षद्दृष्टे गुणेशे तं गृहे सो वतरिष्यति ३१ हनिष्यति महादंष्ट्रं भूभारं च हरिष्यति ॥ इन्द्रादिलोकपालानां स्वपदानि प्रदास्यति ३२ एतन्मम वचो देवि न च वि
 स्मर्तुमर्हसि ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा शिवो देव आलिलिङ्गं शिवं तदा ३३ आनंदाश्रुणि मुंचंतौ रोगां चितत नृभौ ॥ तिष्ठतौ परमाह्लादयुता वं वा महेश्वरौ
 ३४ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे अशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ कउवाच ॥ ततः सा पावती हृष्टा सखी जनमगान्निजम् ॥ वृत्तांतं सर्वमाचरन् गौहृष्टरूपोपमां
 भवत् १ ततः प्रष्टुं तिसा देवी गुणेशमानसा भवत् ॥ पश्यति स्मान् यवालं सगुणेशो यं भवेति २ गृहीतुं धावति तदा तन्मात्रासा निषिध्यते ॥ नक्वापि विश्रमयति
 गुणेशं ध्यानतत्परा ३ तन्नाम जपते नित्यं तन्मयलोके तेन गत् ॥ पप्रच्छ च सखीः सर्वा गुणेशो यास्यते कदा ४ पित्रा मे कथितं पूर्वव्रतमीशा मे येशु भम् ॥ पार्थिवस्य ग
 णेशस्य पूजनं च यथाविधि ५ तेन व्रतप्रभावेन प्राप्तास्मिंशं करं प्रियम् ॥ पुनस्तदा च रिष्यामि गुणेशं प्रापयेधुना ३ ततो भाद्रचतुर्थ्या सा कृत्वा भूर्तिमुदाच्यता ॥
 उपचारैः षोडशभिः पुपूज च गजाननीम् ७ षड्विध्यानां दैकं यंचामु तैर्वैरनेकशः ॥ यज्ञोपवीतं धैश्च धूपदीपैर्यथाविधि ८ नाना पुष्पैश्च नैवैर्नाना विधफले
 रपि ॥ तांबूलैर्गन्धैश्च लवंगं दिसमन्वितैः ९ दूर्वाभिश्च शर्मापत्रैर्दक्षिणाभिरनेकशः ॥ आरातिं कथैर्विचित्रैश्च मंत्रपुष्पैः स्तवैरपि १० प्रदक्षिणाप्रार्थनाभि
 र्ब्राह्मणानां च पूजनैः ॥ परिशुभमूर्तिरसौ पार्थिवी चेतनामगात् ११ तदैव प्रभयतस्याः कोटिं समूय प्रभाजिता ॥ कल्पानलाच्च विजितानं तं चंद्रप्रभाहृता १२

हतनेत्रप्रभगौरिमुच्छितापतितासुनि ॥ मुहूर्तोत्सावधानासामोवाचजगदीश्वरम् १३ किमयाविकृतं देवपूजेन न च तर्कये ॥ अभिचारोऽथ वा केन प्रयुक्तोऽयं नवे
 द्रितं १४ कथं मे विफलोऽयं तो जातो देवकृपा निधे ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वेऽयं वचनं तस्याः सौम्यते जाअभूत्प्रभुः १५ सातदैवाभवदृष्टा बालं वंदिष्य पुरोगतम् ॥
 असंख्यवक्त्रनयनं असंख्यां प्रिशिरोधरम् १६ असंख्यमुकुटं मूर्ध्नि चंद्रांशलोचनं विभुम् ॥ मुक्तामणिमयीं मालां बिभ्रन्तं दीप्तिमत्परम् १७ अनेकायुधहस्तं च
 सर्वावयवसुंदरम् ॥ दृष्ट्वा तु पार्वतीरूपं पवित्रं परमाद्भुतम् १८ अतर्क्य चेतसा सा निभील्य नयने शुभे ॥ कं पमानां गयष्टिः सा कर्तव्यं न अभ्यपद्यत १९ ॥ पार्व
 त्युवाच ॥ चित्तिं किं मया दृष्टमरिष्टमद्भुतं तु किम् ॥ उन्मील्य नयने पश्यद्दिव्यदृष्टिर्गतात्मजा २० तावच्छिवो पादं दृष्टं देवदीप्तिजगाद च ॥ अस्मै वै वमायया आं
 तानजानामि विभुं प्रभुम् २१ पप्रच्छ तं ततः कस्त्वं कुत आगमनं तव ॥ किमर्थं वगुणेशश्च द्भवितासि वदस्व माम् २२ ॥ कउवाच ॥ इति तद्ब्रुचनं श्रुत्वा वदस्व पुरु
 षो महां ॥ स्वेनेन नादयन्सर्वीदृशो विदिश एव च २३ ॥ देवउवाच ॥ यंध्यायसि दिवा रात्रावनुष्ठानवती शुभे ॥ सोऽहं गुणेशस्ते हेऽवर्तर्णिः परमः पुमान् ॥
 २४ परात्परतरोऽयस्मादवदंत्वा वसार्थिनीम् ॥ यास्येते पुत्रतां दिव्यं क्लृप्तं मे शृणुष्व तत् २५ उभयोः संवनं कार्यं सिद्धुं देव्यविनाशनम् ॥ अमराणां पदप्राप्तिकृत्वा या
 स्ये निजं पदम् २६ ॥ कउवाच ॥ पीत्वा वाक्यामृतं तस्य प्रीता सा गिरिजात्मजा ॥ उवाचे ह परं भाग्यं परमं मे तपःफलम् २७ नायकेन तं कोटीनां ब्रह्मांडानां वि
 भुर्मया ॥ दृष्टश्चिदानंदधनोऽयस्मात्सृष्टमनेकशः २८ पंचभूतानि ब्रह्मेश हरिश्चंद्रं आस्कराः ॥ नक्षत्राणि च गंधर्वा यक्षासु निगणादुमाः २९ शैलाः पक्षिगणाः
 सर्वे भुवनानि चतुर्दश ॥ स्थावरं जंगमं यस्मात्सचेतनमचेतनम् ३० सत्त्वं मयं कुमारस्त्वंप्राप्तासीति विवर्बनम् ॥ अथ त्वंप्राप्य देवप्राकृतो भवसांप्रतम् ३१
 येन ते लालनं कुर्यांसे वनं परमादरात् ॥ कउवाच ॥ यावद्ब्रूदसि सैवं तु दर्शयितुं तत् ३२ षड्भुजं चंद्रसुभंगलोचनं त्रयभूषितम् ॥ सुनासं सुभुवदं न स्थू
 लवक्षसमीश्वरम् ३३ ध्वजां कुशोर्ध्वै रेखाज्जिह्वितं पादपंकजम् ॥ कोटिस्फटिकं कांशं कोटिचंद्रं भविभुम् ३४ हेमतारा निभान् के शान्दधंतं बालरूपिणम् ॥
 कुर्वेत्प्रथमं शब्दं कं पयंतं वंधुगाम् ३५ जनास्थानानि मर्यादांतं यजुस्तस्य शब्दतः ॥ नारसादृक्ष निचयाः सप्लवचयास्तदा ३६ जाता गावो बहुक्षीराश्ले
 क्यं जहृषे पुनः ॥ देवदुर्भयो नेदुःपुष्पदृष्टि रथापतत् ३७ दृष्ट्वा बालं तु गिरिजाहस्ताभ्यां जगृहे मुदा ॥ सापयामास पयसा तेन स्नेह आवतः ३८ प्रस्तु
 तौ पाययामास तनौ परमहर्षिता ॥ शिवोऽपि जहृषे तेन शिशुना परमं ह ॥ ३९ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे गणेशाविर्भावो नामैकाशीतितमो
 ध्यायः ॥ ८१ ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ कउवाच ॥ ततः शिवगणाः शंभुवृत्तांतं तं न्यवेदयन् ॥ आश्चर्यं परमं देवं शिवायुत्रसमन्विता १ जाता पुत्रावलोक
 र्थं ततो याहि निजं स्थलम् ॥ एवं गणवचः श्रुत्वा तु तोष गिरिजापतिः २ आगत्य वीक्ष्य तं बालमद्भुतं शशिभिमम् ॥ स्फटिकाद्रिनिभं कुंदधवलं कंजलोचनम् ॥
 ३ आश्चर्यं परमं लेभो मोवाच च वचस्तदा ॥ शिवउवाच ॥ नायं बालो नादिसिद्धो जराजन्म विवर्जितः ४ लीलाविग्रहवानेष स्वप्रकाशो गुणातिगः ॥

शुद्धसत्वमयः सर्वजोक्वोभुवनेश्वरः ५ मुनिभ्योयसिखलाधरोब्रह्मभूतोऽसिहप्रदः ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वाकारान्ध्यासबालमादत्तशंकरः ६ लालयित्वाहृदिस्थाय्यसर्वहृत्स्थोपियः सदा ॥ पुनरुच्येचगिरिजांशिवोऽशिवहरोविभुः ७ परयात्मायुणातीतः पुन्रतनतेसमागतः ॥ परानुष्ठानतोदेविमाझादृष्टोविभुस्त्वया ८ ॥ कउवाच ॥ ततोविप्रान्समाहूयपूजयित्वागणायधिपम् ॥ वृण्याहंवाचयित्वाचमातृपूजनपूर्वकम् ९ कृत्वाभ्युदयिकं श्राद्धं प्राशयित्वाघृतं मधुम् ॥ अभिमन्थयिशिशुं मृमिगिरिजातंस्तनंदौ १० गौतमादीन्पूजयित्वादौदानान्यनेकशः ॥ ततस्तेतदनुज्ञातानामप्रोचुर्महर्षयः ११ अयंतेबालतांयातोनादिसिद्धोऽसिखेश्वरः ॥ निर्मातासर्वलोकानां बाराचगुरोर्गुरुः १२ मायवीदेवदेवांतांगोचरोमध्यगैरवौ ॥ अवतीर्णः सुसुहूर्तेकोर्तिमाक्वकिरिष्यति १३ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां तु शशिवारेचवायुभे ॥ सिंहलेम्पंचशुभप्रहृत्युक्तंभवत्सुतः १४ श्रीमान्पराक्रमयुतोऽद्वुतकर्ममहाबलः ॥ भविष्यतिचलोकानांभक्तानामति सौख्यदः १५ एकादशदिनेशंभोकुरुनामास्यसुंदरम् ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वागताः सर्वैः सुनयानिजिमांदिरम् १६ हरोबालं विनिक्षिप्य गिरिजाशयने शुभे ॥ विमृज्यलोकानसिखलंबहिरायान्मुदाम्बितः १७ ततः शेषेययौतत्रफणच्छायासथाकरोत् ॥ नीरजस्कां वरांचकुर्मेधास्तत्रसुखोववौ १८ मारुतोमालतीगंधोनवदुःश्राप्सरोगणाः ॥ जगुर्गंधर्वसंघाश्चतुष्टुधुश्चाराणाविभुम् १९ ततोऽमुनिगणाः सर्वैः मृत्पूतिं चकुरुत्तमाम् ॥ मंडपं शोभनं कृत्वा कदलपुष्पमंडितम् २० पुपुजुः परयामत्तयापद्मासनगतामुदा ॥ गुणेशेतिगुणेशेतिगुः सर्वैर्निरंतरम् २१ अहोरात्रोपिताः सर्वे रात्रौ च जागरान्विताः ॥ यथाशक्तिद्विजान्भोजयचक्रुस्तेपारणं द्विजाः २२ एवं दशदिने विप्रान्भोजयामासुरादरात् ॥ ग्रहेग्रहेमहोत्साहाश्चकुर्वन्त्यनुग्रहे २३ एकादशतुदिवसे सर्वैः मुनिगणाः शिवम् ॥ जाहूताचार्ययुनीमकर्तुं शिवसुतस्य ह २४ मानितास्तेन ते सम्यक्कारयामासुरुत्तमम् ॥ सर्वैश्चत्वादुर्गेशेति सर्वैर्विघ्नहंशुभम् २५ शिवोपितान्मुनीन्प्राहसम्यङ्नामसमीरितम् ॥ सर्वोभेषुपूज्योयामिततस्मै वरंददौ २६ पूजितामुनयः सर्वे दत्त्वादानानि सर्वशः ॥ आज्ञां गृहीत्वा शंभोस्तेस्वस्वाश्रमपदं ययुः २७ अंतर्ग्रहतादेवीपुण्ड्रे देवताः स्वयम् ॥ तदादिप्सातिथिः ख्यातागुणेशस्य वरप्रदा २८ तस्यायमहोत्सवः कार्यश्चतुर्थ्यां स्वशुभासये ॥ मुम्योर्प्रातिमां कृत्वा पूजयेच्च यथाविधि २९ कृत्वा मंडपिकां चारुमुपोष्य जाग्रयान्निशि ॥ मोदकापूपलडूकैः पायसैः पूजयेद्भिषुम् ३० अपरस्मिन्दिने विप्रान्भोजयेच्च यथाविधि ॥ एकविंशतिसंख्याकान् यथाशक्ति चक्षिणाम् ३१ दत्त्वातिभ्योनमस्कृत्य पञ्चाङ्गो जनेन भाचरेत् ॥ योनपूजयेत्ते चारुयांगणेशं मुम्यं नरः ३२ सर्वैर्घ्नैरभिमृतः सन्नामरोमैः प्रपीडयेत् ॥ नतस्य दर्शनं कुर्यात्पतितस्यैव कर्हिचित् ३३ जाते तु दर्शने तस्य गणेशं नाम संस्मरेत् ॥ चतुर्थ्यामाहिमानं नो नशक्यमुनिरुपितुं ३४ कर्माणि तु गुणेशस्य यथामातिनिरूपये ॥ गुप्तरूपाः सिंधुदूताः शंकरालयसंस्थिताः ३५ तनुदंतुते गत्वा प्रावदग्निं सधेवतदा ॥ समासीना ययोधेऽश्वहोर्भवेष्टिता यच ३६ स्थापयित्वाप्सरोऽनृत्यगानंगंधर्वसंभवम् ॥ दूताऽऽबुः ॥ दक्षिणे दंडकारण्ये त्रिसंध्यां क्षेत्रं सज्जिते ३७ गत्वा तत्र दृष्टवन्तो भगवन्तं शिवाभिधं ॥ अष्टाशीतिसहस्रा

णांमुनिनामाश्रमान्वहून् ३८ एकस्मिन्निदिवसेवांशिवाप्राप्तुमपहुजम् ॥ लावण्यकोशंत्रैलोक्येषुपुमंमहनोज्ज्वलं ३९ दशाहस्सुमहोत्साहेगतेषुमुनिपुंग
 वाः ॥ चकुर्नामगुणेशितस्यबालस्यशंकरः ४० वयंवादिन्ननिर्वैर्बधिग्राहवतस्थिम ॥ यद्विहंतुर्गन्निषयामःसप्तकोटिगणस्तदा ४१ एकैकस्यबलंवरंपर्वतो
 न्मूलनक्षमम् ॥ निहन्तुःसहस्राभ्येयद्वृत्तांतकोनिवेदयेत् ४२ कउवाच ॥ एवंवदत्सुदूतेषुशुशुवेव्यामवाकृतदा ॥ उत्पन्नःक्वापितेहतासिंधोसावधतांज ४३
 सिंधुरुवाच ॥ वध्यतांवध्यतांकोयन्नूतेदुष्टवचोत्रह ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ कोचिदुद्दिष्टयपतितधावयित्वापरेययुः ४४ तावद्वैर्योमहामूर्छासंप्राप्तःपतितो
 मुवि ॥ चितामग्नोम्लानमुखोनिरुत्साहोहतप्रभः ॥ ४५ उवाचविस्मलद्वयोदुहृतांप्राप्यचेतनाम् ॥ त्रैलोक्यकंटस्यपिकंटकउपस्थितः ४६ क
 थंहन्याद्रजःसिंहमशकोवाथवारणम् ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवानिर्जिताक्षणमात्रतः ४७ तस्यमेमरणंरुमाज्जायेतव्योमवाद्दृष्ट्वा ॥ ऋतास्तुवागमिष्यामिभिक्षि
 तुंतमहंरिपुम् ४८ एवमुक्त्वाक्षणाद्वात्सभ्रासनगतोभवत् ॥ सर्वैरारस्ततायाताःश्रुत्वावार्तांतधाविधाम् ४९ त्वमेवभृद्योर्ध्व्युश्चतवमृत्युकथमवेव ॥
 इत्थून्नुस्तेभवेद्वापितंवयंघातयामहे ५० स्वर्गेभूमौतलेवापिगगनेवावसेद्यदि ॥ देव्याज्ञानोगमिष्यामैदस्यस्तानब्रवीदथ ५१ सखीनांसिवकानांचित्वावा
 क्यामृतंपरम् ॥ प्रीतोहंयातुशीघ्रतुयन्नमेसरिपुर्भवेत् ५२ अनेकमाययाहत्वारिपुमयानदेवताम् ॥ कउवाच ॥ एवमाज्ञांशुहीत्वातेसंख्यतीताययुस्ततः
 ५३ त्रिसंध्यक्षेत्रमासाद्यगुरुपेणचावसन् ॥ गौरिसुतंत्रकुत्रमाययाहनमइत्युत ५४ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणउत्तरखंडेद्व्यंशतितमोऽध्यायः ८२ ॥ ॥
 कउवाच ॥ शुक्लचंद्रइवब्रह्मन्वष्टधेसदिनेदिने ॥ ततोहिमालयःप्रायाज्जुत्वागौरिसुतंशुभम् १ अलंकाशंममादाथानूल्यरत्नमन्वितान् ॥ अजिरेतंनिरीक्ष्यै
 वघावयित्वाययौसुता २ आलिङ्गिगमुदागौरिबहुकालागतंचतम् ॥ आनंदश्रृणिमामुंचसोपिसातंतोददत् ३ गौर्युवाच ॥ कथंनिष्ठुस्तांयातोदृतांतंम
 मकीर्त्तित्वम् ॥ नगृण्हासिनवास्वीयंप्रेषयस्यपिनिंदय ४ हिमवानुवाच ॥ सस्यवदसिगौरिर्विकंठेप्राणाममस्थिताः ॥ अतस्त्वदर्शनंकांक्षीप्राप्तोहंहरवल
 भे ५ वत्सेधेनुमनोयद्वत्तद्वत्त्वयिमनोमम ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतद्वादयंसाददावांसंशुभम् ६ उपविष्टोब्रवीद्वाक्यंपुनर्गिरिवरसुताम् ॥ श्रुतोनारदवा
 क्येनपुत्रस्तेपरमाद्भुतः ७ ततस्तंद्रष्टुमायातःसर्वविघ्नहरंशुभम् ॥ कउवाच ॥ पार्वतीबालमादायपितुरेकमेवदेशयत् ८ सोलंकारैरलंकृत्यमहिमानंतोब्र
 वीत् ॥ सउवाच ॥ अयंबालोमहामायकारिष्यतिसहीमिमाम् ९ निष्कंटकांयथाचंद्रःशीतलंस्वकर्तुरिभाम् ॥ अयंदेवगणान्मन्वान्स्वस्थानेस्थापयिष्यति
 १० करिष्यत्यंत्रिसेवांतेशिरोरस्यमुनीश्वराः ॥ एतस्यसर्वरूपाणिस्थावराणिचराणिच ११ अष्टमेवसदाधेयोब्रह्मादीनांसहस्रद्व ॥ सहस्रांत्रिसर्वजगत्कार
 णानांचकारणम् १२ सहस्रास्योनंतमूर्तिःसमष्टिव्यष्टिरूपवान् ॥ त्रैलोक्येनेदृशोबालोदृष्टःक्वापिशुभायवान् १३ अहंतमयतांयातोदृष्टातत्पादंपंकजम् ॥
 यथांभसिपयःक्षिप्तंयातितमयतांक्षणात् १४ अस्ययत्नंकुरुशुभेनिधिरेषपुरातनः ॥ कउवाच ॥ भस्तेकेमुकुटंचास्यस्वांगेदुर्भुजयोरपि १५ पंकजहृदिशु

स्योऽश्वकुल्लेखनमूषिते ॥ कटिसूत्रकटौचांश्चोर्महर्हः शुद्धघटिकाः १६ एवंदत्त्वाभूषणानिनामचक्रे शुभंगिरिः ॥ हेरवेतिमहाविघ्नहरभक्ताभयप्रदम् १७ त
तोमुक्त्वागृहीत्वाज्ञायौस्वस्थानमद्रिगृह् ॥ एकस्मिन्निदिवसेबालाश्चक्राडनिजमंदिरे १८ गृध्रासुरगृध्ररूपमहाबलपराक्रमः ॥ पक्षवतेनयस्याद्विचयश्रूण
त्वमीयिवान् १९ गंडशैलाश्ववृक्षाः अपादाघातेनतस्यच ॥ सपक्षच्छायायाबालमाच्छाद्येऽभ्रमतदा २० नयनानिचर्मेषांपक्षाघातरजःकणैः ॥ आच्छादय
न्महाशब्दैः श्रेत्रेऽविधिरतामितेव २१ ततश्चंचातुतंबालंगृहीत्वा गृध्रपुंगवः ॥ व्योममार्गगतोदूरं गृह्णोभुजंगं यथा २२ बभ्राभगगेनदुष्टोजानबालपराक्रमम् ॥
ततोपश्यद्विरिसुताबालः कुत्रकुतोगतः २३ नापश्यन्नृपैरंतततः शोकाकुलाभवत् ॥ केननीताममसुतोदुष्टेनचदुरात्मना २४ उपविष्टाततोपश्यद्व्योम्निगृध्रमु
खेसुतम् ॥ मूर्छितापितामौघावधेतिचाब्रवीत् २५ ममप्राणगमिष्यंतिविनापुत्रं सुरेश्वर ॥ कथंममोपरिव्यापयतिशंकरः कथम् २६ नैतुयंपरमं
प्राप्तोमय्येवजगदीश्वरः ॥ द्वादशशब्दंतपस्तप्तं निराहारतयामया २७ करुणाब्धिः स्वप्रकाशोवतीर्णोभूममालयम् ॥ सगतोनिधिरूपोभभाग्यायाः पापसंच
यात् २८ गतेबालेगतंसर्वमुखमात्यंतिकंमम ॥ कउवाच ॥ एवंतस्यादुशोचंयथाशुशुचुस्तत्सखीजनाः २९ ततस्तेतत्समाधानंचकुञ्जनिनयुक्तिभिः ॥ अना
दिनिधेनेबालेनशोकं कर्तुमर्हसि ३० स्वप्रकाशेवतीर्णैतेबह्वदुष्टानयोगतः ॥ कुत्रवामृन्मयीमूर्तिश्चेतनामगमद्वद् ३१ स्थिराभवक्षणेनत्वद्गदस्यसेस्वसुतंशुभे ॥
अंतकस्यांतकोबालः पुनरेष्यतिनिष्ठया ३२ सखीजनेवदलेवंतावद्वालः स्वमुष्टिना ॥ दधारंचंबुबलवानयथाश्वासोनिनयौ ३३ श्वासरोधाहताऽसुः
सगृध्रस्तेनसमन्वितः ॥ निपपातमहीपृष्ठेवज्राहतइवाचलः ३४ पतमानोगृध्रद्रोहोदशयोजनविस्तृतः ॥ दूर्णयामासगेहानितच्चित्रमभवद्दृशम् ३५ चैय
द्वेक्षेपुभेऽपुष्ययुः पक्षिगणादिशः ॥ ततोदृष्ट्वातुतंबालमवदत्ससखीगणः ३६ अयमक्षतदेहस्तुपतितो गिरिजासुतः ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वेत्थंचनंतस्य
त्वरिताबालमाददे ३७ गौरीनिधायत्स्वदयेपरमानंदमापच ॥ आश्चर्यं परमंप्राप्यददौदानान्यनेकशः ३८ गतमस्यमहारिष्टमग्नेनस्यादितिद्विजाः ॥ नमस्कृ
त्यद्विजान्प्रायान्मंदिराभ्यंतरं शिवा ३९ दशयोजनविस्तारः कासुरोबलवत्तरः ॥ कबालः कोमलतनुर्लघुरूपोजघानतम् ४० एतावतोबलमिदमश्रिकवाकरि
ष्यति ॥ इत्युवाचसखीगौरीस्तनपानंददौमुदा ४१ अयंलघुर्नंतव्यायथावल्लिकोदेहेव ॥ महान्तंकाष्ठनिचयंतथानेनहतोसुरः ४२ ततस्तदेहसंडानिग
णादूरेनिचिक्षिपुः ॥ शृणुयादिदमाख्यानं सोऽसुरैर्नाभिपूयते ४३ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेश्वरखंडेऽष्टाशतितमोऽध्यायः ८३ ॥ कउवाच ॥ मासेद्वितीयेगौरी
तंसायमभ्यग्यबालकम् ॥ स्थापयामासदोलायांगायायितस्ममुदाबहु १ तावदाखूंसमायातौमायारूपधरोसुतम् ॥ तौक्षेमकुशलैर्द्वैत्यैतद्वधाकांक्षिणावुभौ
२ नखदंशयुधौवोरैर्मदिराभ्यंतरंगतौ ॥ युध्यंतौपालनाभ्याशेस्फुरदंगरुहौखलौ ३ ययोश्चीत्कारशब्देनश्रुतयोर्विधिरिक्ताः ॥ पादाघातेनभूः सर्वकृष्टक्षे
त्रसमाकृता ४ ततोऽपिगृहीत्वासाभीषयामासतावुभौ ॥ पलायनपराचोभावुपरिष्टाद्रतौतदा ५ युध्यंतौपतितौवोरौबालकौपरितावुभौ ॥ उरस्यला

भिधातास्वबुधेबालकोत्तमः ६ कृत्वाकर्मशशब्दं तु साविभायतदाशिवा ॥ बालभावेनहस्तौसंचालयामासभीतितः ७ तदाघाताधुनैषजीवितौपतिता
 वधः ॥ वप्तौरुधिरंवकादृष्ट्वाभांताशिवाभवत् ८ किंचिज्जीवितशेषौतौबहिर्नैर्गणैस्तदा ॥ मोक्षजगमदुराघाताद्रणेशकरसंभवात् ९ तदेहौपति
 तौघोरौदशयोजनविरुतौ ॥ कोलाहलोमहानासीदृष्ट्वादेहौतथागतौ १० गणानांचसखीनांचपावत्यामुमहांस्तदा ॥ विध्वस्ताआश्रमादृक्षाःपर्वताभुव
 नानिच ११ पतद्वांतच्छरीराभ्यानिर्जीवाभ्यामहांत्पि ॥ छिच्छालिस्त्वतुतद्देहौगणानिच्युर्बहिस्तदा १२ पार्वतीभयवित्रस्ताबालमादायसत्वरम् ॥ पाय
 यामासमेहेनस्तन्यंबालकवत्सला १३ ऋषिपत्न्यःसमायातापार्वतीसूचिरेनघाः ॥ पुण्यमहमुत्तेगौरियेनविघ्नविनश्यति १४ द्विमासिकेनबालेनहतौदुष्टौ
 महसुरौ ॥ अग्रेत्रिभुवनेनसदृशोभविष्यति १५ माताराक्षसभूत्रयलःकार्यःशिशाविह ॥ नेष्यतिराक्षसागुप्ताजसुरामागिनपरे ॥ १६ ॥ कउवाच ॥
 एवमुक्त्वागतोद्व्योगणास्तांतुसमूचिरे ॥ अयंतुतेशिवेबालोहनिप्यतिदिने १७ अस्माभिस्तुकिंयत्कालंबहिःकार्याहतासुराः ॥ ततस्तुमुनयोजगमू
 रक्षांचक्रुथाअंके १८ ददौदानानितेभ्यःसाविससर्जणम्यतान् ॥ ततस्त्वतीयेमासेतुस्वस्वकार्यरतेजने ॥ मध्याह्नेपार्वतीबालंशृहात्वामंचकेस्वपत् ॥
 १९ तत्परीचारिकाःसुमाःकाश्चिस्कार्यतिरेस्थिताः ॥ चक्रुःकाश्चिह्वारिवातीमेतस्मिन्व्रतरेसुरः २० क्रूराख्यश्चोतुवेषेणविवेशगिरिजालयम् ॥ वंचयित्वालोके
 दृष्टिंश्वेवदुष्टोमहाबलः २१ सनिरीक्ष्यशिवांमुमांजहृषेमनसातदा ॥ यावन्निद्रातिगिरिजातावन्नेष्यिशुत्वहम् २२ लाववाभ्यं चकालोबालमादाय
 मस्तके ॥ मंचकाधःपपाताथुक्रोशबालकस्तदा २३ ततःप्रबुद्धागिरिजाबिडालास्यगंतंशिशुम् ॥ निरीक्ष्यधावधवेतिप्राक्रोशद्वयविह्वला २४ निमील्यन
 येनमूर्च्छामगादुःखेनभीतितः ॥ कंठेदशतिथावस्ततावदूलोदधारतम् २५ कर्णयोरुभयोर्दीर्घ्यास्वभावात्पादादनात् ॥ न्यपातयच्छिरदेशेमंचकाधोम
 हासुरम् २६ सभिन्नहृदयोधावदूहिर्गत्वापपातह ॥ महावातेनदृष्टासुपक्कांकिचिरकलयथा २७ दुर्गंधंरुधिरस्तस्यपातितंधरणीतले ॥ आच्छादयन्नासिकांसा
 गिरिजाशोकविह्वला २८ आदायतस्मैप्रादात्सास्तनपार्श्वशिरोस्तदा ॥ आगताबालशब्देनसर्वस्ताःपरिचारिकाः २९ स्पृशंतिस्मृतदंगानिप्रत्येकंकौतुकानि
 ताः ॥ अजरामरतामस्यनिश्चित्यमनसातुताः ३० सतुर्दीर्घोविडालोभूतदाद्वारदशयोजनम् ॥ कियत्पशूणिताःसस्यःकियत्पशूणिताःपरिचारिकाः ३१ गणाश्चैवसमा
 याताओतुंदृष्टतथाविधम् ॥ आश्चर्यपरमंचक्रुर्बालकस्यपराक्रमे ३२ क्वदैत्योमाचिकोदुष्टःक्वबालचरणहतिः ॥ इंद्रादीनामवध्यायेह्यंतेनेनलीलया ३३
 इत्युक्त्वाज्ञांशृहात्वातेगणायातानिजंपदम् ॥ केचिच्चबलिनौदैत्यनाकृत्यतत्पुर्बहिः ३४ कटिदेशेगृहीत्वेनैसाविशन्निजमदिरम् ॥ ततश्चतुर्थमामेतुमु
 निपत्न्यःसमागताः ३५ नानासौभाग्यद्रव्याणिगृहीत्वोत्तरगेरवौ ॥ अबालाश्चसबालाश्चपार्वत्यामंदिरंभुं ३६ तासामासनसत्कारान्ददौदाक्षायणी
 तदा ॥ नमस्करोतितानारीःकटौबालंप्रगृह्यच ३७ परस्परंसमर्च्यत्योहारिद्रुक्कुमादिभिः ॥ भूमौसंस्थाप्यबालानिगतिमंत्यगतीनिच ३८ पार्वतीयस्त

तस्तेषु क्रीडतेस्मापि बालकः ॥ तेन सर्वशुश्रुभिरेशरिशनोदुगणो यथा ३९ दृष्टतामुनिपत्न्यस्तमूचुर्गिरिसुतामिति ॥ धन्यासिगौरिपुत्रेण शिवदत्तेन भा
 स्वता ४० तव बालस्य सा त्रिध्याद्वा संतेनोपि बालकाः ॥ निधिसंगेन हे भवत्पुत्रे हि नापि समाप्यते ४१ एवं कौतुक्युक्तास्ताधानुं च श्वपरस्परं ॥ हरिद्राभिः
 कुकुमेक्षुखंडं च नृगं कैः ४२ तिलैर्गुहैस्तालपत्रैर्नानापरिमलैरपि ॥ काश्चिद्देगे हरिद्रां च मुखेषु चालिलिपिरे ४३ एतस्मिन्नंतरैर्दयोनान्मना बालासुरो
 महान् ॥ बालरूपी समवयास्तन्मध्ये क्रीडितुं यौ ४४ चिक्रीड पावर्तयेन युध्यन्निवा विनोदतः ॥ यथा सिंहं क्रोष्टा तु माहिषो वा गजेन च ४५ कंठेन कंठं संघृ
 ष्य पेत्तुं मुविदारुणौ ॥ मस्तके च रणाभ्यां सोह न ह्युद्वेगजननं ४६ कचानादाय हस्ताभ्यां विचक्रर्ष बलादमुं ॥ स्वयंच गजेतुदुष्टो वृद्धः क्रोष्टा यथानि शि
 ४७ दृष्ट्वा तथा विधौ तौ सागिरिजा प्राह तस्त्रियः ॥ कस्यर्षेष्ट बालोऽयं ताडयित्वा शिशुं मम ४८ क्रंदते सौख्यं इव प्रहरे प्रहरे खलः ॥ अर्भकाणां स्वभा
 वो यमिष्युपेक्षितवत्समौ ४९ तौ तु भूमिगतौ बालौ तु उतः स्मात्तु वत्सलौ ॥ धृत्वा परस्परं केशानां कर्षतौ च सर्वशः ५० हंसतौ हासयंतौ च बालकांश्च मुनिश्चि
 यः ॥ जानन्नपि महदैत्यं खलति स्म विनायकः ५१ ततो बालासुरो दुष्टो हस्ताभ्यां बलवत्तरन् ॥ जीवन्नाहं कंठदेशे दधारणनायकम् ५२ तथा तं सोपि जग्रा
 हरुद्ध आसोसुरो भवत् ॥ विवर्तयैत्युत्तं दृष्ट्वा दुःश्चित्ततां त्रियः ५३ ययुश्च कुशुर्बालो निहतो नेन निश्चितम् ॥ धावमानाय युः काश्चिन्नाशकमोचि तु हितौ ५४
 स्त्रियश्च पुरुषाः सर्वे ततस्तं भविकांशुभाम् ॥ ऊर्ध्वमोचयै नंदं मुनिपुत्रो मरिष्यति ५५ ततः सा पार्वती बालं मुचमुचं तिसा ब्रवीत् ॥ अस्मिन्मृते शपिष्यंति
 मुनयो नस्तपोन्विताः ५६ जीवदानात्परं पुण्यं नास्ति ब्रह्मांडगोले ॥ गमिष्यति महाशक्तिस्तव तेषां तु शापतः ५७ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं वाव व्याथयते गि
 रिजा तावदेवाहि ॥ नेत्रद्वारेण तन्प्राणागता बुद्धुदवत्क्षणात् ५८ दृष्टुस्तंतं सर्वदशयोजनमायतम् ॥ करालवक्त्रं पतितं चूर्णयित्वा महादुमान् ५९ ततश्चि
 यो ययुर्भीता बालमादाय सत्तराः ॥ दृक् दृष्टं हि दृष्ट्वैव धेनवो जायथा भयात् ६० गिरिजापि स्वकं गृह्य भामयित्वा सुतं मुदम् ॥ दत्वा स्तनं कारयित्वा शांतिकां द्विज
 पुंगवैः ६१ ददौ दानानि तेभ्यः सा जगृहे आशिषो बहु ॥ न जनेन आसुरमाया किं तथा तिना शितम् ६२ ततस्तो विलयं याति मम बालान्महाखलाः ॥ ईश्व
 रमातुकूले कः पीडितं क्षमते जनम् ६३ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकृण्य तद्वाक्यं मुनिपत्न्यो ययुश्चते ॥ गणास्तं दूरतः क्षिप्त्वा स्नात्वा स्वधामलेभिरे ६४ ॥ इ
 ति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे बालासुरवधो नाम चतुर्शतितमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वा मुनिमुखात् पुत्रं गिरिजायामहाबलम् ॥ पंचमेमांसि संप्रा
 प्तं मे गीर्वाक्षि तु यौ १ मृतमव्यभविष्यन्नः समलोष्टाश्मकांचनः ॥ वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञान्यस्तस्वपरविभ्रमः २ संहारे रक्षणे मृष्टौ मनसा जगतः क्षमः ॥ तं दृष्ट्वा
 पादयोस्तस्य पतितासंखिभिः सह ३ उपवेश्या सने पादौ क्षालयत्मा सपत्नितः ॥ तज्जले पावनं पीत्वा सिषेचांतं मुदम् ४ उपचारैः षोडशभिः पुण्यैश्च श्रभावना ॥
 उवाच पार्वती तु शास्त्रं धृष्टं पदं हिते ५ ॥ मुनिरुवाच ॥ अहमात्समनंदे विनम्रजामिहि कुत्रचिद् ॥ अकस्मात्पदान् विषयस्तव पुत्रो बभूव मे ६ तस्य ते दर्शना

कांक्षीशिवस्याप्यहमागतः ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यमावाक्यं तस्यैवं स्तनयं स्वकन् ७ अतिप्रीतिमना गौरितस्याकैसन्यवेशयत् ॥ ऊचे सांतमहाभाग्यफालि
 तं दर्शनात्तव ८ पुण्यं च परमं प्राप्सु भग्नं विष्यति ॥ मुनिरुवाच ॥ गौरितं युतो ब्रह्मस्वरूपो भासते मम ९ षट्चक्रभेदं न रता योगनिष्ठामहर्षयः ॥ वायुभक्ष्या उ
 पासंते यं ते सोयं तवात्मजः १० गुणत्रयविभेदेन त्रितुल्लिखितक्रियाकरः ॥ यस्तत्तयाशेषोऽपि वहते मस्तके भुवम् ११ अणुरूपः स्थूलरूपः सप्तविंशतितत्त्वकः ॥ चे
 तनाचेतनं विश्वं यद्रूपं सर्वकर्मकृत् १२ युगेदशभुजः पूर्वसिंहाखण्डो विनायकः ॥ द्वितीयेषु भुजोर्बहिर्वाहनः शशिसन्निभः १३ मयूरशङ्ख इति ख्यातो नानादैत्य
 निबर्हणः ॥ तृतीयेतु युगेदेवो रक्तवर्णश्चतुर्भुजः १४ गजानन इति ख्यातो घृन्नवर्णः कलौ युगे ॥ धूमकेतुरिति ख्यातो द्विजः सर्वदैत्यहा १५ एतस्य रक्षणं गौरि
 दैत्येभ्यः कुरु सर्वदा ॥ गौर्युवाच ॥ एषोतिचपलो बालो दैत्याहंति बहूनापि १६ अग्रे किंकर्मकतैर्तिनजने मुनि सत्तम ॥ दैत्या नानाविधा दुष्टाः साधुदेवदुहख
 लाः ॥ अतोऽस्य कंठे किंचित् चरन्नाथं बहुमहर्षि १७ ॥ मुनिरुवाच ॥ ध्यायेत्सिंहगन्तं विनायकममुं दिग्बाहुमाद्ये युगे त्रेतायामयूरवाहनममुं षड्बाहुकंसिद्धिदं ॥
 द्वापारे तु गजाननं युगं गुणैर्कांगरंगं विभुं तिष्येत्तु द्विभुजं सितगच्छिरं सर्वार्थदं सर्वदा १८ विनायकः शिखापातु परमात्मा परात्परः ॥ अति सुंदरकायस्तु मस्तकं तु
 महोत्कटः १९ ललाटे काशयपः पातु भूयुगंतु महोदरः ॥ नयने भालं चंद्रस्तु गजास्य श्रोष्ठपल्लवौ २० जिह्वां पातु गणक्रीडश्चुबुकं गिरिजासुतः ॥ वाचं विनाय
 कः पातु दंतान् रक्षतु दुमुखः २१ श्रवणौ पाशपाणिस्तु नासिकां चितितार्थदः ॥ गणेशस्तु मुखं कंठं पातु देवगणं जयः २२ स्कंधौ पातु गजस्कंधः स्तनौ विघ्नविना
 शनः ॥ हृदयं गणनाथस्तु हेरं वोजठं महान् २३ धराधरः पातु पार्श्वं पृष्ठं विघ्नहरः शुभः ॥ लिंगं गुह्यं सदा व्याचुबुकं तुडोमहाबलः २४ गणक्रीडो जानुजं वाङ्मूढल
 मूर्तिमान् ॥ एकदंतो महाबुद्धिः पादौ गुल्फौ सदावतु २५ क्षिप्रप्रसादनो बाहू पाणी ज्ञानाप्रपूरकः ॥ वंगुलीश्च नखान् पातु पद्महस्तो रिनशनः २६ सर्वांगानि
 मयूरेशो विश्वव्यापी सदावतु ॥ अनुक्तमपि यस्य स्थानधूमकेतुः सदावतु २७ आसोदस्वग्रतः पातु प्रभोदः पृष्ठतो वतु ॥ प्राच्यां रक्षतु बुद्धीश आग्नेय्यां सिद्धिदाय
 कः २८ दक्षिणस्यामुमात्रो नैर्ऋत्यां तु गणेश्वरः ॥ प्रतीच्यां विघ्नहर्ता व्याघ्राव्यां गजकर्णिकः २९ कौबेर्यां निधिपः पायादीशान्यामी शनंदनः ॥ दिवाव्या
 देकदंतस्तु रात्रौ संध्यासु विघ्नहृत् ३० राक्षसासुरदेवतालग्रहभूतपिशाचतः ॥ पार्श्वकुशधरः पातु रजःसत्वं तमः स्मृतिं ३१ ज्ञानं धर्मं च लक्ष्मीं च लज्जां कीर्तिदयां
 कुलं ॥ वपुर्धनं च धान्यं च ग्रहदारां सुतान् सखीन् ३२ सर्वयुधधरः पात्रान् मयूरेशो दत्तास्तदा ॥ कपिलोजाविकं पातु गवाश्वं विकटो वतु ३३ भूर्जपत्रे लिखिते
 दंयः कंठे धारयेत्सुधीः ॥ नभयं जायते तस्य यक्षरक्षः पिशाचतः ३४ त्रिसंध्यं जयते तस्य वज्रसारतु भवेत् ॥ यात्राकाले पठेद्यस्तु निविघ्नं फलं भवेत् ३५ युद्धका
 ले पठेद्यस्तु विजयं प्राप्नुयाद्भुवम् ॥ मारणोच्चाटना कर्षस्तं भवेत् हननं कर्मणि ३६ सप्तवारं पठेद्यस्तु दिनानामेकं विशतिन् ॥ तत्तत्फलमवाप्नोति साधको नात्र मंशयः ३७
 एकविंशतिवारं च पठेत्तावाहिनानियः ॥ काराग्रहं गंतं चोराणां बध्धं च भोजयेत् ३८ राजदुर्जनं वेल्यां पठेद्यस्तु निवारतः ॥ सराजानं वंशं नित्वा प्रकृतिच सभांज

येत् ३९ इदं गणेशकवचं कथयेन्मम सीरितं ॥ सर्वरक्षाकरं सर्वकारमपूरकं ॥ मुद्रलाययेत नार्थमाढव्याय महर्षये ४० मण्डपमाह कृपया कवचं सर्वसिद्धिदं ॥ न देयं
भक्तिहीनाय देयं श्रद्धावतेशुभे ४१ अनेनास्य कृतारक्षानबाधस्य भवेत्क्षयः ॥ राक्षसासुरैस्तालदैवदानं वसंभवा ४२ ॥ इति श्रीगणे ० उत्त० गणेशकवचं
मपंचाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ कउवाच ॥ ततोऽस्यां कात्सुतंगौरी नमस्कृत्य समाददे ॥ आज्ञां गृहीत्वा प्रायारत्वं मंदिरं श्रद्धां प्रति १ सोऽप्यनुज्ञाततो
गृह्यशिवं नत्वा श्रमययौ ॥ ततो गौरी च कारास्य मुहूर्तेशुभदिने २ गौतमादीन् समाहूय ब्राह्मणानुपवेशय ॥ द्विजेभ्यो नमयां चक्रसाप्रणम्य स्य च तान् ३ सर्वे
देवगणास्तत्र नानोपायनपाणयः ॥ आयुस्तं गणाश्चापि मंग्यं वाप्सरस्तथा ४ उवाच गौरी तां च्चिप्रातः पवेशनमस्य ह ॥ विचार्य सर्वमुनिभिः कुर्वतु द्वि
जपुंगवाः ५ तज्जुर्मुनयः सर्वेशुरवारस्त्रयोदशी ॥ पौर्णमसं नमस्कार्यो महोत्सवः ६ ततोऽयत्समदः शीघ्रं नानारत्नद्वयं भुवि ॥ निधाय च च
काराशुचतुष्करं त्वनिर्मितम् ७ गणेशपूजनं कृत्वा पुण्याहवाचनं तथा ॥ दिव्ययस्त्राहते तस्मिन्नुपवेशय शिवा सुतम् ८ नीराजयामास च तं पतिवस्त्राभिरा
दरात् ॥ रत्नप्रभाजालगतं नालं कारदीपितम् ९ उपायनानि तेषां शिवाभ्यां तं सुताय च ॥ वाद्यस्तु दिव्यवाद्येषु प्रददुर्भक्तिस्पर्शः १० सापूजयन्ततो वि
मानरत्नवस्त्रादिकांचनैः ॥ आशीर्वादाक्षतांस्तस्मिंश्चिक्षेप सकलापितान् ११ भवानीपूजयामास मुनिपत्नीः सकन्यकाः ॥ ताज्जुर्गिरिजेधन्यात्वदयाना
स्तिकुत्रचिद १२ एतादृशः सुतो वापि सत्त्वलक्षणमंडितः ॥ एवं वदत्सु सर्वेषु स्त्रीजनैः पुमहास्रलः १३ व्योमासुरो व्योमकर्णो नानामायावि
शारदः ॥ नबले स दशस्तस्य कोपि त्रिभुवने भवत् १४ स तु ह्यारिस्थितं चूतं नानाशाखासमन्वितम् ॥ अभद्रं वारणशतैः कल्पान्तमास्तरेऽपि १५ प्रविवेश तदा
व्योमोपाययासतदंतरम् ॥ यथा दृष्ट्वि वशाद्धूतं विशते दुष्टचेष्टिते १६ देलयामास तं वृक्षं कल्पान्तं भारुतो यथा ॥ ह्रस्वपातभयात्सर्वेषु नयश्च समागताः १७
भिताः प्रोचुर्विनावायुं कपते किं महाद्रुमः ॥ तावत्कटकटाशब्दं श्रुत्वा वृक्षसंभवम् १८ स्त्रियोगणाश्च सत्त्वचेष्टितेऽपुलायनम् ॥ विस्मृत्य बालकं भ्रातागिरिजा
पिपलायिता १९ एतस्मिन् व्रतं दृक्षो निपपाता भक्तिददा ॥ हस्ताभ्यां निहतस्तेन शतचूर्णोऽपतद्भुवि २० यथा वननिपातेन क्रमुकं दृष्टादिस्थितम् ॥ भ्रमंतस्मत्
दाव्यो म्रितच्छाखाः पल्लवाचिताः २१ ऋषीणामाश्रमाः केचिद्ब्रह्माः शाखानि पाततः ॥ पलायिते जनेनेपेतुः काश्चिच्छाखाः सपल्लावाः २२ ततो व्योमासुरो दु
ष्टो गतासुर्निपपातह ॥ व्यादायास्यं वमनं रं शतधा तेन सोऽभवत् २३ आययुस्ते ततः सर्वे स्त्रियश्च बालकं तदा ॥ दृष्टुं तेन यथा पूर्वमुपविष्टं निराकुलम् २४ सु
मेरुनिश्चलं स्वस्थं ततः सर्वे विस्मिरे ॥ पंचमासेन बालेन महाबलपराक्रमः २५ लीलायाहस्ततोऽद्वयः स दृष्टः शतधा कृतः ॥ हाहाकारवागौरीयावतिस्मानिजसु
तम् २६ मुनयस्तामथोचुस्ते हतद्वयः सुतस्तव ॥ सादृशं ततो बालं हिमवत्सर्वतोपमम् २७ उत्थाय कदिदेशं तं धृत्वा स्तन्यं ददौ मुदा ॥ मरीचिवाक्यं सस्मा
रप्रशंसं समहे श्वरम् २८ यमीश्वरो वातिसदा तं हंतुं यः समीहते ॥ स एव बिलं यथातिपतंग्रहवदीपगः २९ मुनयो योषितस्तस्य वायुस्त्वं निवेशनम् ॥ ततो गणाय

युकोचिदक्षतवीक्ष्यतस्तुतम् ३० ऊर्ध्वन्यतरामातारक्षितस्तेसुतोऽसुराव ॥ दुष्टाएवलयंयातिसाधुनक्कापिसीदति ३१ ततःसाशर्कगतेभ्योदस्वान्नाप्रदोशि
वा ॥ सर्वभ्यश्चततोयातादृशतेननिजंगृहम् ३२ यद्दृशंणुयात्पुण्यमाख्यानंभक्तिमान्नरः ॥ नसबाधांलभेत्कापिसर्वत्रनिर्भयोभवेत् ३३ इतिथीगणेश
पुराणेउत्तरखंडेभूम्युपवेशवर्णननामषडशीतितमोऽध्यायः ॥८६॥ कउवाच ॥ व्योमासुरस्यभगिनितस्यदुःखेनदुःखिता ॥ निशामुखेदशदिनेसमुपत्रा
क्षुधातुरा १ भक्षयामासमहिषान्नशतसंख्यान्महाबलान् ॥ करालकेशीलंबेष्टीतालनसादरीमुखा २ हलदंताकूपेनत्राश्रोत्रावरणसंयुता ॥ दीर्घस्तनमहा
घोराभूमिस्पृक्कचाखला ३ दीर्घबाहुर्निम्ननाभिर्गोघेवकर्कशात्वाचि ॥ नामचकुस्तदालोकाशतमाहिषभक्षणात् ४ अन्वयभाबदुष्टयाःस्फुटंतुशत
माहिषा ॥ साययौर्वधुंहतारंहंतुंबधुप्रियंकरी ५ कमनीयतराभूत्वासर्वविषयसुंदरा ॥ नानालंकारसंयुक्तागौरीषोडशवार्षिकी ६ कृत्वाषोडशशृंगारान्मो
हयंतोकटाक्षतः ॥ साययौदुष्टभवेनगिरिजालयमुत्तमम् ७ प्रणनामशिवांचादौप्रोवाचपरमादरात् ॥ धन्याहंकृतक्याहंमाहमीप्सितंफलम् ८ यतस्त्वसर्व
जननीसर्वदेवमयीशुभा ॥ सर्वध्येयासर्वसिद्धिःसर्वकारणकारणम् ९ जगन्मोहनदक्षात्वंपुण्येनदृष्टिमागता ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ भुत्वावाचंतदीयासाप्रो
वाचगिरिजातुताम् १० उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रतंसंतुष्टाहंतवैक्षणात् ॥ कस्यासिकुतजायासिकिमर्थचवगंगने ११ कामतेपूरयिष्यामिवदसत्यममाग्रतः ॥ सो
वाच ॥ ॥ अहंचिरंविद्योगार्ताशरणंत्वामुपागता १२ श्रुतस्यादमरावरयानायकोसुरनिर्जितः ॥ सलीनकापिगिरिजेसर्वदेवगणापि १३ त्वंभुम्भुव
तीदेविनवियोगोहरस्यते ॥ सत्वंभवेत्सर्वदुःखमसत्वंदुर्वियोगजं १४ पार्वत्युवाच ॥ ॥ बालोयंममसुभगेहनिष्यतिखलान्वलात् ॥ मोचयिष्यतिदेवान्स
कालःकाश्चित्प्रतीक्ष्यतां १५ एतदर्थंगुणेशेनधृतोदेहोममालये ॥ भूभारोत्तारणार्थमुनीनांपालनायच १६ कउवाच ॥ ॥ इत्युक्त्वापूजयामासपादक्षालन
पूर्वकं ॥ सखीभिक्षुंकुमाद्यैश्चयोजयामाससादरं १७ सापिभुक्त्वाशिवातल्पेसुष्वापोवाचतत्सखीः ॥ गिरिजाबालकंसख्यजानयंदुममांतिकं १८ विश्व
स्तासर्वसख्यस्तादुर्बलंतुतकरे ॥ लालयामाससास्नेहान्मुखचुंबनवल्गनैः १९ तज्जिवांसासविज्ञायसर्वज्ञःसशिवात्मजः ॥ राक्षसीमितिनिश्चित्यहस्ता
भ्यांश्रोत्रयोरधात् २० नासिकांचततोभारमहापर्वतसन्निभं ॥ तदंगेपातयामासचाश्वासनिरोधतः २१ विह्वलापरिचिक्षेपपादावातान्निशोभ्यशंम् ॥
मुचमुंचेतिभाषंतकौतुकंद्रष्टृमागतां २२ कथंहंसिस्त्रियंदुष्टस्वनागस्कांशिवासमाम् ॥ ॥ कउवाच ॥ तदाक्रेंदनमाकर्ण्यसखीभिःसहपार्वती २३ आगतामो
चितुपुत्रनाशकतमुवाचसा ॥ नमरायाशुमुंचैनांशक्रस्यमहिर्षीप्रियां २४ श्रुत्वामादुर्वचोबालेदूरेचिक्षेपतांददा ॥ एपातोपरिच्यजेनक्षणात्तोभ्युदति
ष्ठत २५ तत्कर्णनासिकाहस्तोदृष्टसासृक्स्ववोपिच ॥ तदेद्विधातात्साम्राणरंतत्याजक्षमन्नतः २६ गतासुतांशुशोचयथापर्वतीस्नेहनिर्भरा ॥ उवाचवप
लोबालोदुयशोजितवानहं २७ श्रुत्वाशर्चोहतामिद्राकिंवागव्यकरिष्यति ॥ इदंशुतोगतदशक्षसंतीशिवाशिवां २८ दमयोजनविस्तीर्णीक्षितमू

मूरहातदा ॥ तत्याजशोकंजद्वेषशंसासनिजंस्तुतं २९ आदायसुतमव्यंगपावर्तमादिंरंग्यौ ॥ विस्मापयत्यसौबालाशकिताबालपौरुषं ३० विस्मयं
पौरुषेतस्यसमपद्यतपावर्ती ॥ तत्सख्यश्छिन्नकर्णीताच्छिन्ननासांव्यलोकयन् ३१ कथमस्यालालवचकथमस्यबलशिरोः ॥ अहसन्प्रावदन्नित्यदवातालं
रस्परं ३२ ततस्तांराक्षसीदूराच्चिक्षिपुःप्रमथास्तदा ॥ अरिष्टिचिह्नैर्गौरिदौदासानभिक्तः ३३ ततस्तुसमेमसप्रवृत्तोनिद्रितेजने ॥ तमसासर्वतोव्यापदेश
दिङ्मण्डलेखिले ३४ निशीथिरण्यपशुशुरुचसुदुर्दुषुच ॥ पर्यकेपरिसुसायापार्वस्यादिव्यसंस्तरे ३५ सखीजनेनिद्रितेचमेकानंगणेतथा ॥ एतस्मिन्नतरेदुष्टोना
म्नायःकमठासुरः ३६ आच्छादयस्वदेहेनशिवप्रांगणमहुतं ॥ यस्यस्यर्शेनसहसशरीर्येतवज्रमंहतिः ३७ अतिशीतलगान्नःसपार्वणश्चंद्रमाइव ॥ उदिते
तुर्दिवानथेतदुष्टेविवरनृजनाः ३८ केचित्स्नात्वारिथताजमुंकेचिन्निद्राप्रचक्रिरे ॥ स्वलिस्वापतिताःकेचिदतिकोमलदेहतः ३९ मिषिचुर्बालिकावारिगो
मयैरंगमालिकाः ॥ चकुस्तोबहिर्यातासवालामिरिजातदा ४० आस्वापयत्सुतंगौरिमहाहास्तरणेत्रसा ॥ सखीस्तत्रवसंस्थाप्यययौसासेविदुशिवं ४१ एवं
ज्ञात्वासौकमठःस्वस्यगृष्ठमचालयत् ॥ भूमिकंपःकथमिहकिंवारिष्टमविष्यति ४२ इत्यब्रुवंस्थितास्तत्रगणाश्चकितमानसाः ॥ निद्रिताःप्रतिबुद्धास्तेकिंजातमि
तिचाब्रुवन् ४३ तदैवतेनबालेनसर्वज्ञेनविवर्तिता ॥ उदंतस्यगृष्ठेतुन्यथायिधर्षिताष्टशं ४४ चतुर्दशसुदनजंभारंनिदधतात्रच ॥ निरुद्धश्वासवायुःसौगानिस्वा
नियचालयत् ४५ अस्रवद्रक्तमतुलमस्यदेहात्तथाविधात् ॥ उद्भानंकर्तुमभेनाशक्तकमठस्ततः ४६ ततो गणाययुःसवेयैतत्रासन्सुखोषिताः ॥ किमरिष्टमसुत्य
नंसुहृर्भूथलतेनुर्किं ४७ सख्यश्चबालिकाःसर्वाःपार्वतीसैविदुंययुः ॥ उत्तिष्ठमातर्बालस्तेनतिःस्याद्वाभृतोपिवा ४८ त्वयापार्वतीयाताधावमानाबहिस्तुतम् ॥
ददर्शनिश्चलंगौरीसोत्थापयितुमुद्यता ४९ भृगोलभारसदृशमत्वातस्थैविमानसा ॥ ततोमर्दमहसाबालस्तंसममारच ५० ततःसादृशैर्दयंशयोजनमायत
म् ॥ प्रसारितमुखंमूर्ध्वमंतरुधिर्बहु ५१ दूर्णयामाससहसाश्रमात्रानविधानुमान् ॥ ततःसाबालमादायस्तनपानंदौमुदा ५२ नज्ञायतेसुराणांहिना
नामायांप्रकुर्वताम् ॥ त्रिलोचनप्रसादेनपुनर्लब्धःसुतोमया ५३ यतःकृतांतदूल्बान्निहतःकमठासुरः ॥ सख्यश्चतद्रणाःप्रापुःप्रच्छुःक्षेममर्थके ५४ क्षेम
मित्येवतानगौरीनिजगदमुदात्तविता ॥ ततो गणाःखंडशस्तंरुत्वाहूरंतरंजहुः ५५ ववर्षुःपुष्पवर्षाणितस्मिन्देवगणास्तदा ॥ यइदंपरमाख्यानंशृणुयाच्छ्रव
येत्तथा ५६ सर्वारिष्टविनिर्मुक्तःसर्वोक्तानामनयापुयात् ५७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडकमठासुरवोधोनामसप्ताशीतमोऽध्यायः ८७ ॥ व्यासउवाच ॥
अद्भुतानिचित्राणिश्रुतानिस्वमुखांबुजात् ॥ ब्रह्मन्नघौघहरीणिगुणेशेनकृतानिवै १ तथापिश्रोतुमिच्छानोनपैतिसर्ववित्तम् ॥ अतोबालस्यचरितं पुनर्मेव
हिसादरम् २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुष्ववावहितोब्रह्मवृणुणेशस्यकथां पुनः ॥ श्रुतिरग्राचपापानांसंहर्त्रीधर्ममोक्षदाभू ३ अष्टमेमासिमध्याह्नेशेषमौगिरिजाकि
ल ॥ ऊष्मणापीडितागेहसाययपुष्पवटिकाम् ४ अशोकाश्चंदनयज्ञपनसाम्निर्वर्तिकाः ॥ मालतीचंपकाजातीचिचिणीपिचुमंदकाः ५ पारिजातकद्वक्षाश्च

धनच्छायासमन्विताः ॥ रम्यशीतजलंचाहसरः कमलमंडितम् ६ तत्रमंचकवयैसासख्यानितिशुभास्तर ॥ सुष्वापगिरिजाबालयुक्तानिःशंकचेतसा ७ सखी
 भ्यांवीजितावालव्यजनेनाश्रममुष्टिना ॥ सुषुप्तिमगमद्यावत्तावदैत्योमहाबलः ८ तल्पसुरइतिख्यातोवायुरूपविशततः ॥ मचकांतर्गतः मोथनेनसाकंय
 यौदिवम् ९ तस्यशब्देनसंत्रस्तेतसख्यौपतितिमुवि ॥ आक्रंदंपरमंचक्रेपर्यंकस्थातदाशिवा १० व्योमस्थापर्यदेवत्साधाधवाधवतिशंकर ॥ किमयाविकृतदे
 वकिमर्थमासुपेक्षसे ११ अयदैत्योतिबलवान्वयोमक्राम्यप्रधावाति ॥ परहस्तगतां कांतां शक्तः कथमुपेक्षसे १२ अस्यपुत्रस्ययोगेननानादुःखमभून्मम ॥ अ
 स्माह्वेत्यामृतमिक्किसपुत्रायाविनिर्मिता १३ अयमेवजतश्चेत्कथंबंधनमाप्नुयात् ॥ कउवाच ॥ एवमाक्रंदनंश्रुत्वाउमाबालोमहामनाः १४ तदासुहृजर्जा
 सौधनवद्वर्जयन्दिशः ॥ चक्रेपधरणीतेनससुद्वनाकरा १५ तामदृष्टुशोचत्सुगुणेषुप्रमथादिषु ॥ पादाघातेनबालोथमंबकंसमताडयत् १६ बिभ्युभूतानि
 सहसाशतधेवाभवन्ममः ॥ मंचकः खंडशस्तेनभूत्वा निपतितोमुवि १७ ततस्तल्यासुरादृश्योजातिबालोदधारतं ॥ हस्तेनैकनजननोदधारामौस्वलीलया १८
 घनमुक्तोयविंदुंचेवैवचातकः क्षणात् ॥ स्कंधाखंडांतुतां कृत्वा शिखांवागेनतस्यच १९ ततरतत्याजभूदेशंतबालः सहसाबलात् ॥ पद्मासनंदैत्यदेहकृत्वायो
 गवितस्थिवात् २० समूमौपतितोदूरान्मर्दितोबलवत्तरं ॥ प्राणांस्तत्याजैर्यथवमन्नास्यादसृक्मुहुः २१ सतुदृष्टोजनैर्दैनैत्यएकविंशतियोजनः ॥ चूर्णयन्
 दृक्षपाषाणानाश्रमानशरणान्यपि २२ ततोदृष्टोबालकोसौगणैः सखिजनैरपि ॥ ऊब्रुस्तेगौरिबालोयंरमेतकुशलीबली २३ सातुआंत्यैवनाजानातृगनंधरणीं
 शिशुम् ॥ मुनयस्तामथोब्रुस्तेसावधानमनासति २४ भवदैत्योहस्तैनधृत्वा रूपमहत्तरं ॥ उन्मीलयनयनेपश्यपुनर्बालंशिवंशुभम् २५ ॥ कउवाच ॥ तद्वा
 क्यप्रातिबुद्धासापश्यदैत्यंचबालकम् ॥ गौरुवाच ॥ विपरीतंमयादृष्टूढोबालेनवाकथम् २६ हतोनेनमहौदयएकविंशतियोजनः ॥ मातृगामृणमुतीर्णोबा
 लेमेजीवितप्रदः २७ इत्युक्त्वाबालमादायकारयामासशान्तिकम् ॥ दत्त्वादानानिबुद्धौस्तनपानंशिशोरपि २८ दृष्ट्वातेकौतुकंतस्यप्रशंसंमुदान्विताः ॥ एतस्मि
 न्नरेधोरंचकेशब्दंमहासुरः २९ दुंदुभेः सहशंसोपिरुयातोदुंदुभिनामतः ॥ यस्यपाणितलाघाताद्वारूतत्वमागता ३० आच्छादितोदिनमणिर्देहेनगगनस्पृशा ॥
 गणबालस्वरूपेणगौरिबालंजुहावसः ३१ इतएहिरमावोद्यसोपियातस्तदैवतं ॥ स्वोकेकृत्वातुतंबालंहालाहलफलंददौ ३२ अभ्यर्द्धतिफलंबालंशीघ्रमि
 त्यब्रवीन्विसः ॥ दूरदेशात्समानितंजन्ममृजुरापहम् ३३ सतुजानन्मुदुभौवैफलंजगृहेततः ॥ अभक्षयद्याचत्सफलंतरमभीः पुनः ३४ ॥ कउवाच ॥ अ
 मृतंविषतांयातिविषंतांशिवेच्छया ॥ धृत्वावक्षस्थलंतस्यतत्क्षणाहुदातिष्ठत ३५ तज्जानुनोर्न्यस्यपादौकराभ्यांजगृहेशिखात् ॥ पराभ्याश्रमभृणी
 गृह्यदौलयामासलीलया ३६ ननर्तजानुभागोस्यभूमंडलभरांन्वितः ॥ सपीडितउवाचाथजानुभागद्वार ३७ तवभारेणदृष्टेनममेदेहोतिपीडितः ॥ मुं
 चमुंचगमिष्यामिस्वालयंगिरिजासुत ३८ कउवाच ॥ एवंसंप्राथितस्तेननमोचयतिबालकः ॥ उदतिष्ठद्वलद्वैत्योभमदेहरस्तुपूर्वतः ३९ बलाच्चकर्षबालो

पिमूढानमस्यतत्क्षणत् ॥ कंठनालात्तच्छिरापिबालहस्तगतंबभौ ४० रुधिराकामही सर्वातक्षणसमपद्यत ॥ शिरःकमलहस्तोसौख्येतेगिरिजासुतः ४१
 शोणितेनविलिप्तगोगणामात्रन्यवेदयन् ॥ सागत्वापश्यतिस्माथुद्रदृष्टतथाविधम् ४२ तच्छिरादूरतः क्षिप्त्वावस्त्रेणचममाजतम् ॥ स्नापयित्वास्वयंस्नात्वा
 दौस्तधंतदामुदा ४३ ततःसख्योगेणाप्युपप्रच्छुःक्षेममभ्रकम् ॥ सोवाचपरमंक्षेमबालकोशिवभक्तिः ४४ मरीचिरक्षणञ्चापिकुशलंममबालके ॥ ततस्ते
 तनिरासुर्वदूतोदुष्टदानवम् ४५ ततोहर्षयुताजगमुर्गणाःसख्योनिजगृहम् ॥ पार्वतीहर्षंयुक्तासबालाप्रविशद्गृहम् ४६ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडमच
 कासुरवधोनामअष्टाशीतितमोऽध्यायः ८८ ॥ कउवाच ॥ ततस्तुदशमेमसेत्रिमुहूर्तगतेरवौ ॥ किञ्चिच्चरिगमाणोसौरसेतचशिवसुतः १ पादाम्बांचालय
 न्क्वापिशूढंछेदयामते ॥ लुठेतनतेचापिरोदंनुरुतेचताम् २ दृष्ट्वाशिवांचसहसाष्टलभ्रोव्रजस्यपि ॥ दृष्ट्वातथाविधबालजह्वेषावर्ततदा ३ एतस्मिन्नंत
 रेदृष्टेदौत्यजगराभिधः ॥ वमदक्षिणान्दृष्ट्यावज्रसारतनुदंढः ४ ललज्जिह्वोर्दिपिंदोग्रसत्रिविमहागिरिम् ॥ उपविष्टोदुमतलेद्वेजिह्वेलालयमुहुः ५ तंबालो
 बालभावेनरिंगित्वाविदधारह ॥ सनिनायचतंशीघ्रमास्यातःसहतेनच ६ अंतःप्राविष्टेओष्ठौसैन्यमीलयतवायुमुक् ॥ नापश्यदगुणबालगौरौविह्वलयमानसा ७
 अत्रक्रीडन्स्थितोबालःकेननीतोहतोनुवा ॥ शुशोचपरमतासैतताडमस्तकंनिजम् ८ तावद्रणैर्निषिद्धासामामातविमनाभव ॥ बालप्रभावोविज्ञातःशतशो
 बलवत्तरः ९ बालस्तदुदरगतोवद्वेचनिरुध्यच ॥ श्वासंतस्यतुदस्यपुच्छांतंसाप्यचालयत् १० प्राणवायुस्तुनेत्राभ्यांरुधिराणिविनियौ ॥ विदप्येदहमस्या
 सौबहिर्यातौविकासुतः ११ चिक्रीडरुधिराद्रीं गः किंनु पुष्पितकिंशुकः ॥ ततो गणास्तं निरीक्ष्य लहंतं स्वांगुलिं शिशुम् १२ उच्चैरुचुर्गिरिमुतामयबालो विनिर्गतः ॥
 अस्यस्यान्मारीयत्वातैस्त्यमाजगरंखलम् १३ ॥ कउवाच ॥ तद्वधानंतरंबालमादायसत्वरंशिवा ॥ स्नापयामाससहसालालयत्वास्तनदौ १४ क्रागोत्सिक्श
 णोबालत्वाविनाब्दत्वमागतः ॥ ततोददर्शजगरंविस्तीर्णितयोजनम् १५ अयानकमुखंदुष्टं वमंतरुधिरं बहु ॥ पतितंवृक्षजालानिपातयित्वागृहाणिच १६
 गौर्युवाच ॥ अस्मिन्स्थलेकियंतोनुभवेयुदैत्यराक्षसाः ॥ कियंतोनिधनंप्राप्ताअस्यबालस्यविक्रमात् १७ ततस्तीचक्षिपुःसंवैगणादूरमहासुरम् ॥ ततस्स्वेकादशे
 मासेद्वारेदोशिवायौ १८ ससीभिःप्रशयतीबालकौतुकानिबहून्त्यपि ॥ कस्यचिद्धदनबालंशुंबतेचुंबयत्यपि १९ आच्छादेतचक्षुषीचकस्यचित्पृष्ठगःस्वयम् ॥
 पिबतेमातुरन्यस्याःस्तन्यंगत्वाबलदसौ २० मुखमाच्छाद्यवस्त्रेणबिभीषयतिचापरान् ॥ मुखेकेशान्नासिकांचकर्षतेभूषणान्यपि २१ वदतेस्खलितौ
 वाणींपरं दृष्ट्वास्वकान्यपि ॥ एतस्मिन्नंतरेदुष्टोदानवःशलभासुरः २२ ब्रह्मादीनामगम्योसौपर्वतस्कंधमंडलः ॥ व्योमस्फोटिमहामूर्धनिलवर्णोयथावनः
 २३ जपाकुमुमनयनोमेघस्पृक्षृंगमंडलः ॥ बालांतिकमुपायातोप्रासन्नव्रजगन्नयम् २४ तंयदुबालकोयातियत्रयत्रसगच्छति ॥ एवंतौसुचिरंकालंभ्रमतः
 स्ममहाजवौ २५ ततःश्रुतोऽभवद्बालोस्त्रिषाधावत्तदंतिकम् ॥ दधारसहस्रैर्दंशलभ्रंवलवत्तरम् २६ सपक्षौस्फालयामासश्येनोहस्तगतोयथा ॥ बाधने

चरणाघातेस्तंबालंशलभासुरः २७ प्रसार्यनयेनक्रेपश्यातिस्मतदांशिशुम् ॥ मुमुचेतंतदाबालोदधारचपुनःपुनः २८ दर्शयामासजननीधराष्ट्रव्यपोथ
 त् ॥ शिवोवाचदयाविष्टातंबालंक्रूरमानसम् २९ जीववातो न कर्तव्यो मुंचेन प्राणिनां शिशो ॥ बलात्पुनः शिलाप्रष्टेहठाक्षिप बालकः ३० सतदाशतधाजा
 तो निपपातचभूतले ॥ गर्जनगगनं वृक्षान्पातयन् गृहतोरणान् ३१ वमन् रक्तं बहुमुखादशयोजनविस्तृतः ॥ चूर्णयन्नाश्रमान् वृक्षांस्ततो मातानि नायतम् ॥
 ३२ बालं संस्थापयामास प्रादुरस्तन्यंच भोजनम् ॥ सख्यो निरीक्ष्य तंबालं मृतं दैत्यं तथा विधुम् ३३ साधुसाध्विनिताः प्रोचुस्तांच पर्यंत कन्यकां ॥ गृहं विवेश
 गिरिजाताश्च सख्यो मुदाम्बिताः ३४ चिक्षिपूद्रूतौ दैत्यं तदा ज्ञावशागगणाः ॥ मुमुचुः पुष्पवर्षाणि बालं देवगणास्तदा ३५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे
 लभासुरवधो नैमिकेन नवतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ कउवाच ॥ ततो द्वादशमासे तु गिरिजासुतमद्वुतम् ॥ उपविष्टालिभिः सार्धं मंकेऽस्वास्वलंकृतम् १ को
 दिस्सूर्यनिभं कोटिभूषणैश्च विराजितम् ॥ ततस्तस्या महानासीदुत्सवो नृत्यदर्शने २ बालकानां हरस्याथ ज्ञात्वा वांछां शिशुस्तदा ॥ धेयिथीति शब्देन नतं
 गिरिजासुतः ३ श्रुत्वा तदीयं तं शब्दं हरो न तितुमागतः ॥ शिवं नृत्यं तमालोक्षय न तं श्रीवरोपि च ४ तत इन्द्रादयो देवास्तत्र न तितुमागताः ॥ सयथान तं ते बाल
 स्तेऽपि नृत्यं तितादृशम् ५ दर्शयति तथा भावं सयथा दर्शयत्यपि ॥ मनुष्याः पशवो वृक्षा यक्षराक्षसपन्नगाः ६ मुनयो मनवो भूपा भुवनानि च तुर्दश ॥ एकविंशतिस्व
 र्गस्थाः सचेतनमचेतनम् ७ बालप्रभावाद्ब्रूते बालच्छंदेन भूतलम् ॥ मुनिपत्न्यो देवपत्न्यो न नृद्वीरगिरिकन्यया ८ नूराणां सिजितेन क्षुद्रघंटारवेण च ॥ पादाघात
 स्य शब्देन दिशो विदिश एव च ९ गगनं पर्वताज्जासन्नादयुक्ता रतदा मुने ॥ चक्रे पथरणिशेषो रविश्चंद्रश्च तारकाः १० ततो नृत्यस्यातिशयं ज्ञात्वा गौरान्यषेधयत् ॥
 न च के बालको वाक्यं यदा गौरिसमीरितं ११ नूराख्यो महदैर्यो महाकृष्णतनुर्दृढः ॥ पातालचरणो व्योमसंस्पृशेद्वदमस्तकः १२ नूरांतर्गतो दुष्टः सूक्ष्मरूपः
 शिशोरसौ ॥ स बालस्तंबंधाशुभायया बलवत्तरं १३ शृंखलाभिश्चतुर्दंतं तथा मदच्युतगजं ॥ अंके जग्राह तंबालं पुनो वादिकन्यका १४ तद्गारेण पिपीडाथ भूभारे
 ण समेन सा ॥ उवाच वचसा गौरी कथं गुरुतरो भवान् १५ इदानीं मे वजातोऽसितस्मादुत्तरमेऽकतः ॥ मम प्राणागमिष्यंति तव आरेण बालक १६ ॥ कउवाच ॥
 श्रुत्वा मातुर्बालः पीडितासाश्रुशंतदा ॥ उत्तार बलं दंकादुधावांघ्रियुगं शिशुः १७ ततो निस्तृत्य दैत्यो सौ व्योम्नि ब्रह्ममपक्षिवत् ॥ तमसा व्यापि भूः स
 र्वं तेन संछादिते रवौ १८ सोऽक्रमन्निपपातोऽर्थी शतधा चाभवत्स्वखः ॥ ततस्ते मुनयो देवाः परमानंदनिर्घृताः १९ तुष्टुर्बालरूपं तं परमात्मानमव्ययम् ॥
 ॥ ॥ देवर्षय ऊचुः ॥ ॥ नजानीमो वयं देवरूपाणि तव गन्महः २० लीलामायाश्च विविधैर्दित्यदानवनाशिकाः ॥ चरणाभ्यां जितौ दैत्यो रविमंडललोपकः
 २१ भ्रष्टित्वा व्योमनिभं शृंगं पतितः शतधा भवत् ॥ संहृत्य जीवं संधातान् वृक्षानाश्रमपर्वतान् २२ तव नृत्यं ततो वीक्ष्य सर्वे नृस्यं प्रचक्रिरे ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥
 ततस्ते पुण्ड्रः सर्वे तंबालं विश्वरूपिणम् ॥ नृत्योत्सवे निवृत्ते तु गौतमादीन् विस्तृत्य सा २३ पर्वती बालमादाय लालयित्वा स्तनं ददौ ॥ स्त्रियः सर्वा विस्तृत्यार्थ

विवेशनिजमंदिरम् २४ ततः पुनः कदाचित्समुनिबालैः समन्वितः ॥ गृहाद्वहिः क्रीडनार्थं ययौ चिक्रीडलीलया २५ मलयुद्धं च ते च कुद्वंद्वं शोनेन कथाबहु ॥ पा
 तयामासुराशुद्धाशिवाय ते परस्परम् २६ जह्नुः शिरः शिरोभिश्च जह्नुभिर्जानुनीतथा ॥ कूर्पणं कूर्पणैरेव चरणं चरणेन च २७ रुरुहुः पृष्ठभागं ते स्कंधभागं परस्परम्
 रम् २८ लतामहारात्रिजह्नुदरे मस्तकेऽपि च २८ केचिन्नपुपुजुर्बालंगंधपुष्पाक्षतादिभिः ॥ केचिन्नीत्वाश्रमपदं भोजयामासु रंधसा २९ नमश्चक्रुः पदयुगं केचि
 म्बालां ददुःशुभाम् ॥ अविपुत्रस्वरूपेणैतस्य सिंधुप्रणोदितः ३० यंदृष्ट्वाभयमभयेति दंष्ट्राणि भयानकः ॥ स्वबलेन जवानरीं स्तीक्ष्णधारनखो बली ३१
 बिरुदं बाहुदेशे सज्जित्वा सर्वास्त्रबन्धह ॥ विशालाक्षो बृहच्छृंगो महागोत्रविदारणः ३२ पुच्छाघातेन जीवानां यश्च क्रेनाशनं सलः ॥ उन्मूलयामास ह्रस्वान् शृंगाघातेन
 पर्वतान् ३३ पृष्ठलग्नेन मुष्ण्याणां बलान् मारयते बली ॥ समयौ पावती बालं हंतुं कामो महासुरः ३४ पृष्ठतो वायित्वा स्यावन्मारयते तु तम् ॥ दधारशृंगयो
 र्बलीहस्ताभ्यां तावदेव हि ३५ रुरोह च स तत्पृष्ठे ह्यपृष्ठे यथाभिकः ॥ ततो मुनिमुताः केचिन्पुच्छं धृत्वा व्यर्क्षयन् ३६ केचिद्वैद्विद्वद्भिर्युगवम् ॥ सोव
 मयतु तान् वज्रेण पुच्छं तेन ससत्वरम् ३७ निपेतु स्त तदा भूमौ पुच्छाघातेन पीडिताः ॥ दृष्ट्वा तस्य बलं बालो वतरच्च दधारतम् ३८ आस्फालयत्तदा पृष्ठे आभयित्वा
 चिरंतु तम् ॥ सहस्रधा विशीर्णं गोममारसहस्रासुरः ३९ अत्यशब्देन तस्याथ विभ्राय मुद न त्रयम् ॥ वमरं तं बहुमुखात्प्रसायं विष्कृतं मुखम् ४० ततो बाला
 मुनीनां ते कथयन्न च लोद्ववाम् ॥ अनेन निधनं न तिविजये योगो महासुरः ४१ निहंतुं न संभायातः क्रीडता बलशालिना ॥ कउवाच ॥ अबानि रीक्ष्य निहतमहा
 दैत्यमुतंचतम् ४२ आश्चर्यं परमं कृत्वा निनाय निजमंदिरम् ॥ दध्यादं न आभयित्वा बालो परिजलेन ह ४३ तस्याजदूरतो गेहाद्वस्तनपातं ततो ददौ ॥ तानि सं
 हानिदैत्यस्य तस्य जुदूरतो गणाः ४४ मुनयोऽमुनिपत्न्यश्च मुनिबालाः स्त्रियोऽपि च ॥ प्रशशंसुः सुतंगौ र्देवाः पुण्याणि तस्य जुः ४५ आशिषोऽपि ददुर्विप्रादृत्य
 तेस्मात्पस्रो गणाः ४६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे अविजयवधो नाम नवतितमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ ॥ कउवाच ॥ ततो द्वितीये वर्षे स बालो
 बालैः संस्थैः ॥ चिक्रीडवाटिका मध्ये नानाद्रुमलताकुले १ फलानि भक्षयामास सर्जरीपनसानि च ॥ ददौ तेभ्यो तिव बलत्सपातयित्वा बहून्पि २
 कूटोनाम महादैत्यः कूटमायाकरः खलः ॥ तत्तृषाकालमाज्ञायवापिकायां विषाणि सः ३ लोढयामास दुर्बुद्धिः सर्वेषां हि जिवांसया ॥ येषां तु स्पर्शमात्रेण म्रियं
 ते प्राणिनः क्षणात् ४ यदुत्थवायुना रपृष्ठानि पतंति खगामुवि ॥ ततः कूटो गतस्तत्र तथौ नाशदिदृक्ष्य ५ ततस्ते बालकाः पातुमज्ञानास्तु जलं ययुः ॥ पपुः सर्वे
 स्वचुलकैर्बलीभिश्च केचन ६ मृतान् मत्स्यान् समादाय बहिर्यता मृतास्तदा ॥ रक्षकोऽग्रा मध्ये दुर्धोषयामास तन्मृतिम् ७ ततो महारवं कृत्वा तत्राशुः सर्वना
 मराः ॥ घ्नंतं प्राणि तलैर्वक्षःपाषाणैरपरे शिरः ८ हाहाकारो महानासीत् पुंवधूयाषितामपि ॥ तेषामाक्रंदनं श्रुत्वा शिवाया अपि बालकः ९ अजीवियद्बृहस्पतिः
 सर्वांस्तान् सुरबालकान् ॥ क्रूरदृष्ट्या कूटदैत्यं मृतं भूमौ न्यपतयत् १० पंचयोजनविस्तीर्णं चूर्णितं तेन वाटिकाम् ॥ दृष्टुं शिरः सर्वैकं तिविचित्रपलायिताः ११

सोजीवयज्जलचरात्रिविषावापिकाव्यधात् ॥ स्वंस्वंबालंसमादायसर्वैस्त्वेत्यलयेययुः १२ प्रशशंसुःशिवाबालनिर्निदुर्नास्तिकाःखलाः ॥ अस्यसंगादरि
 शानिनश्यतीतिपेक्षुबन् १३ ततस्तृतीयवर्षेनुप्रातःकालेद्विजामुतः ॥ वंचयित्वाबहियतोमुनिबालास्तमन्वयुः १४ अहोरात्रविद्योगेनपरस्परमथाश्लिषन् ॥
 तच्छुर्निशेद्वत्वास्वप्नेप्रथमसर्वदा १५ रात्रियुगसमादेवजायतेत्वामपश्यताम् ॥ इदानींत्वांनिरीक्ष्यवप्रसन्नास्मोखिलावयम् १६ कीडामोद्यमहामसत्वंद्वदो
 मय्यथासुखम् ॥ ततोर्ध्वएकतोभूत्वापर्येपरतोपिच १७ अभ्यघ्नन्पङ्कगोलेननादयतोऽधरोदसी ॥ आह्लादेनाथयुध्यतोविकर्षतःपरस्परं १८ रमतस्तेययु
 दूस्माश्रमंकस्यचिन्मुनेः ॥ सरोवरेतत्रेसुर्योजनायतविस्तरे १९ सिंचंतोजलिभिर्विरिहंद्वाभूतायथापुरा ॥ निमज्ज्यस्कंधमारुह्यमजयंतोबलात्परम् २०
 ततोदैस्योमत्स्यरूपीतेषुकीडागतोभवत् ॥ आस्फालयत्कराघातैस्तज्जलंतेषुपुच्छतः २१ कण्ठपातजलाद्रंगज्जग्मुस्तीरमुद्गमुहुः ॥ तोरेद्वद्विजापुत्रमत्स्य
 स्तन्निकटंयौ २२ व्यादायवदनंघ्रेतदंघ्रीविचकर्षच ॥ निनायधावधावेतिकाशयंतमहाजले २३ निमज्ज्यसजलेतेनचिरकालंमहासुरः ॥ अरोदिषुमुनिमुता
 ममनवीक्ष्याद्विजामुतं २४ हाहाकारंप्रकुर्वतःकरपृष्ठोष्ठसंयुतम् ॥ केचिद्वत्वासरोरम्यंपश्यंतोददृशुर्नतम् २५ भवानीताडनाद्रीताःकेचिद्बालाःपलायिताः ॥
 केचित्तेबालकागत्वाशंसन्मग्रांशिशुंभवत् २६ सर्वान्नःक्रीडतोहित्वानीतोमत्स्येनबालकः ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वातद्वचनंगौरीमूर्छितापतिताभुवि २७ मुहूर्तञ्चेत
 नालंभ्वारोदमानाययोबहिः ॥ मुंचंतीनेत्रजंवारिमस्तकापतितांचला २८ स्खलंतीनिश्चसंतचिपततीधरणीतले ॥ सख्यस्तामन्वयुःकाश्चिद्विस्वकार्याणि
 सत्वराः २९ सरस्तीरंशीघ्रतरमागतासखिभिःसह ॥ मुनयस्तमुदंतंचश्रुत्वायाताःसरःप्रति ३० अगाधेभ्यमितेकेचिन्मग्नानांपुरुमासुतम् ॥ तामूचुर्जननीके
 चिन्मग्नानोबालकाजले ३१ तैःपुनर्नचदृष्टश्चमत्स्योदरगतःसुतः ॥ रोदनंपुनररोभेगौरिश्रुत्वातुतद्वचः ३२ उमोवाच ॥ ममप्राणागमिष्यतिविनातसर्वसुंदर
 म् ॥ अतिक्लेशेनसंलब्धमतपौरुषमीश्वरं ३३ चराचरगुरुमायातीतंमायाविनं परम् ॥ अनंतकोटिब्रह्मांडनायकंविश्वसंभवम् ३४ ललाटंनिजवानरोवारंवा
 रंकरेणमा ॥ रुद्रमुनयोवीक्ष्यरुदतीतंथाविधाम् ३५ ततःकारुणिकोदेवोनिशम्यकरुणं वचः ॥ स्वधमंडजरूपेभूद्युधतिपरस्परम् ३६ तदावतेनजल
 जामृतास्तीरिनेपितरे ॥ दंष्ट्राभ्यांदंशतःस्मोभौघ्नतःस्मपुच्छघाततः ३७ उदरस्वोदरेणैवपृष्ठपृष्ठेनजघ्नतुः ॥ एवंचिरतंशुद्धंरुक्तादारुणमोजसा ३८ मत्स्य
 रूपंगुणेशोथबलाज्जघ्नेसुखेसुखं ॥ मन्नास्योभग्नद्रोषोभग्ननेत्रोभवन्नतः ३९ पपालजलमध्यसपृष्ठगात्सउमासुतः ॥ यत्रयत्रययौसोयतत्रतत्राप्यसौययौ
 ४० कीचिलीनंतुतंदृष्ट्वापुच्छाघातैरताडयत् ॥ तत्पुच्छंतुमुखेयत्वागुणेशोबहिरानयत् ४१ चुचूर्णनिजभरिणगतामुं विससर्जसः ॥ त्यजंतंरुधिरंरुधिरंरुधिरंरुधिरं
 लवतरं ४२ तेनशङ्केनमहाताचकंपेभुवनत्रयं ॥ निर्ययौजलमध्यात्सलिलिगपर्वतीतदा ४३ आनंदमग्नगौरीशंस्तनपानंमुदाददौ ॥ मामपृष्ट्वाथकुत्रत्वंगतो
 सिबालकैःसह ४४ यद्यदायातिविघ्नतेतत्तद्वाह्निनश्यति ॥ मरीचैरक्षणच्छंभोःकृपयाजगदीशितुः ४५ कुरुष्वेकिंचपलतरांरक्षितव्यकथंभया ॥ त्वद्विद्यो

गान्ममप्राणागमिष्यतिप्रियाभक्तं ४६ ॥ कउवाच ॥ ततोमुनिगणः प्रोचुस्त्वाविनाहुः खितावयं ॥ इदानीं पुनरानन्दं प्राप्तास्त्वहर्शनाद्विभो
 ४७ पुण्ड्रमुनयो नानाद्रव्यैः सख्यः स्त्रियोपि च ॥ नमस्कृत्य गुणेशं तं प्रार्थयन् सर्व एव तं ४८ वयं वदीया देवेश ननस्यं कुलं महसि ॥ ततो माबालमादाय ययौ
 स्वस्थानमुत्तमं ४९ अनन्तरं गणाः सख्यो मुनयो हर्षनिभराः ॥ मार्गमध्ये परः शैलनामौ दैत्यो महाबलः ५० सर्वशत्रुरेन कद्वदगोऽशनिनाशनः ॥ गिरी
 णां यस्य शब्देन दारणं जायते क्षणात् ५१ मार्गनिरुध्य सहसा संस्थितो रीदृसी स्पृशत् ॥ द्वियोजनमस्तको सा वयोद्वा दशयोजनः ५२ सरस्तङ्गा गृह्णाश्चला यत्र
 विभाति च ॥ क्रीडति सिंह शर्दुला वारणाय क्षराक्षसाः ५३ सर्वे ते विह्वलाः प्रोचुः किमिदं विघ्नमुत्थतं ॥ तदतिकेस्रिता गैरिति पिसर्वा स्थितास्तदा ५४ तत
 स्ते मुनयः प्रोचुः कदाद्रक्ष्यामयोषितः ॥ अपत्यानि गुणेशस्य कदास्यादन्नविक्रमः ५५ गमिष्यति वृथा होमकालोऽयं नः स्वधा क्रियाः ॥ गैरीजगाद तान् सर्वान्माखेदं
 कर्तुमर्हथ ५६ ममापि चितां संप्राप्तां शंकरस्य हि जायते ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वा वाक्यानि तान्याशु गुणेशो बुद्धिमत्तरः ५८ प्रष्टुं त्वद्विराड्पूज्या समा
 त्त्रा निराकरोत् ॥ ददृशुर्न च तद्रूपं मोहिता मुनयोपिते ५८ तद्व्यासयोगात्स गिरिवेश्मभ्रमगनेतदा ॥ आश्चर्यं परमं प्राप्ताः सर्वे ते तं प्रशंसिरे ५९ वात्याग्रतं यथा
 पन्नं ततो सौपतितो भुवि ॥ सहस्रधा भवच्छैलः पुनर्दृक्षान चूर्णयत् ६० ततस्ते मुनयः प्रोचुः साधुसाधु गुणेश्वर ॥ दूरिष्ठतमं गिष्टं नः स्वाश्रमस्था वयं सुखं ६१ व
 सामस्तवत्प्रसादेन स्वस्वकर्मरताभृशं ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा च न त्वाचष्ट द्वांसं पूज्यतं ययुः ६२ पार्वती च तमादाय विवेश निजमंदिरं ॥ सख्य
 श्रमुनिपत्यश्चष्ट द्वां तां खट्वहं ययुः ६३ इदं यः शृणुयात्प्रत्यः सर्वत्र सुखमाप्नुयात् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यं सर्वत्र विजयं तथा ॥ ६४ ॥ इति श्रीगणेशपुरा
 णे उत्तरखंडे वत्सशैलसुरवधो नाम एकनवतितमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ कउवाच ॥ ततः कदाचिद्गिरिजाप्रातः स्नात्वा त्वरां चिता ॥ सुमेबाले चतुर्वर्षे लि
 ग्गूजांचकार सा १ वामहस्तो निधायैव पार्थिवीं भूतं सुतमां ॥ स उत्थाय रुद्रस्तन्यं ययाचे हठतत्परः २ क्षणं तिष्ठ क्षणं तिष्ठेवं मातान्यपेधत ॥ सरुषा पातयन् मूर्त्तं तैत
 द्वस्ता हस्तवततः ३ तंच साहस्तघातेन जवानद्वरोषतः ॥ सरुषा पुनरागत्य दंशां गुलिमुल्बणं ४ मुचमुचममप्राणागमिष्यतीति सा ब्रवीत् ॥ दृष्टा मंगुलिमृत्सृ
 ष्यपापलूदूतो भक्तः ५ अलवद्दुधिरं तस्याजंगुले बहलं भुवि ॥ यथाक्षीरमर्कद्वक्षाद्दुधाघातेन पीडितात् ६ ततो याष्टं समादाय ताडितुं सा सुतं ययौ ॥ धावापित्वा
 दधारं नंदं शिशिररूपिणं ७ पंचकक्रंदं शुभुजं त्रिनेत्रं शेषशोभितम् ॥ त्रिशूलं धर्मं भस्मरुं दमालां च विभ्रतं ८ वसानं चर्भणीं हस्तिव्याघ्रयोः शशिसेखरं ॥
 दृष्टेत्थं लज्जितायां जाधोमुखी शिवा ९ पुरोवा मंदिरं वापि गंतुं सानाशकत्तदा ॥ तच्चितां स परिज्ञाय बभूवार्भकरूपवान् १० क्रीडते मुनिपुत्रेषु मुनिबालः
 स्वरूपावान् ॥ अन्ययाद्गिरिजाबालं नापश्यत्तेषु तं सुतम् ११ पप्रच्छ तान् मुनिमुतां मम बालः कुतो गतः ॥ दृष्ट्वा गुलीं मदीयां तु पपालचपलो भक्तः १२ तज्जुमु
 निपुत्रस्तामि तोयातो भक्तस्तव ॥ ततो जगाम गिरिजापुरतः पुरतोपि च १३ विशिर्णिक बरीभाराश्रमधर्मसमन्विता ॥ इतस्ततो धावमाना स्रस्तवक्ष्वांचला शिवा ॥

तस्याः श्रमे स विज्ञाय ययौ पूर्वस्वरूपवान् १४ तदंति कंद्यारैर्न हस्तान्यांगिरिजादृढम् ॥ स्वर्पांचले न तं बध्वाय यौ हृष्टा स्वमंदिरम् १५ उवाच रोषात्सम्यक्त्वं
मम हस्ते समागतः ॥ अपस्माराति च पलमारियेष्ये धुनाभ्रशम् १६ शंभवेवानि विदेष्ये सत्वांवाताहयिष्यति ॥ श्रुत्वेथं वचनं मातुलं छुंठ धरणीतले १७ निः
सृतं बंधं न ज्ञात्वा पपा ल्वरया पुनः ॥ पुनर्धावति सा पृष्ठदुःखिताभ्रशविह्वला १८ एतस्मिन् व्रतरे दुष्टोदानवः कर्दमासुरः ॥ द्विज रूपधरो मालां दधानो दक्षिणे करे १९
कमंडलुं वारिपूर्णं भस्मोद्धूलितविग्रहः ॥ अरुणा किं निभवे ख्वे वसानो मायिकोभ्रशम् २० स ऊचैव च न बालं किमर्थं त्वं पलायसे ॥ त्वद्वीति वारिणं सद्यः करिष्ये हं न स
शयः २१ नेष्ये त्वां यत्र ते मातानजानीयात्कथंचन ॥ न च कालभयं तं त्रन चान्यद्भयमप्यपि २२ ॥ कउवाच ॥ ॥ तमुवाचा भो कीर्तिस्तथा कुलुयथा मम ॥
न पश्ये ज्ञाननीता तत्शरणं त्वामुपागतः २३ एवं वदति यावत्तु ययौ बालस्वभावतः ॥ गिगीलिता वेदवासौ तं दुष्ट कर्दमासुरः २४ रं आफलस्य पक्कस्य खंडं कोमल
मर्भकम् ॥ तत्पादपद्मचिह्नानि भूमौ दृष्ट्वा ययौ शिवा २५ द्विजं दर्शयितुं पुरतो पृच्छतं च ततो भर्भकम् ॥ स्वामिन् त्वया मम सुत इतो गच्छा त्रिशक्तिः २६ इमानि प
दपद्मानि चिह्नानि पश्य भोः ॥ इदानीं धावमानः सकुत्र गतो भवद्विज २७ ततस्ताम ब्रवीद्विप्रो दुःखितां तद्वियोगतः ॥ ॥ द्विज उवाच ॥ ॥ किं न प्रयोजनं
मातस्तनयेन तवानवे २८ उदासीनतया माति स्तुष्टतामी शचेतसाम् ॥ तथापि नैव दृष्टस्ते तनयः क्वापि शैलजे २९ तनयः किं त्वया देवि मदधीनः कृतो भवद्व ॥
॥ कउवाच ॥ ॥ एवं वदति स्मिन्स्तु दुःखितां वीक्ष्य शैलजाम् ३० आविरासीत् त्रिविक्रारस्तन्मुखः स्वामिन् गुणेश्वरः ॥ सा प्राह तनयं दृष्ट्वा कथं मिया ब्रवीषिरे ३१
तवैव निन केतु त्रोदृष्टो यगो पितरुं स्वा ॥ संतः प्राणालये प्रोसेन भाषते दृष्टं क्वचिद्व ३२ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इति तस्यावचः श्रुत्वा स दैत्यो दीर्घदेहवान् ॥
व्योमस्पृष्टमस्तको बालमादय निर्ययौ ततः ३३ ततः सा पृष्ठतो लम्बा कंदनी तनयं शिवा ॥ गुणेशोऽपि ततो दध्रे तस्माद्दीर्घतरं वपुः ३४ दृष्ट्वा दुःखं जनन्यास्तु प्रशो
चं व्यासुहुर्मुहुः ॥ तदेहं शतधा कृत्वा चुचूणीं विविधाततः ३५ पतमानोऽपि तदेहं श्रूयामास शास्त्रिनः ॥ जनन्या जगत्तस्तस्योसं हृत्यैवं वंदानवम् ३६ गुणे
शो मुनयो दिवास्तत्पत्न्येथ समागताः ॥ ऊचुस्तां पार्वती विभ्रागः किं ततोऽस्य भवति हि ३७ तएव नाशमायां तितव पुण्यासुरेश्वरि ॥ सर्वैस्तैः पूजितं बालं गृही
त्वा स्वकटौ शिवा ३८ गृहं जगामैस्ताभिर्हर्षनिर्भरमानमा ॥ पुरा मरणा न्न जित्वा हरत्मानं मृतं यथा ३९ उत तारा शिवा बालं स्वांगे कण्ठे दिदेशतः ॥
स तु मूछां गतो छुंठ न धरण्यांच पुनः पुनः ४० वारं वारं दौर्जं आप्रसाय मुखं पंकजम् ॥ किं जातमधुनैवा स्य धावयिष्याय यौ शिवा ४१ मुखमभ्येद दशास्य विश्वे
विश्वरूपिणः ॥ समद्वीपां वसुमतीं पुरा मवननाकगन् ४२ ब्रह्माणं यास्करं शेषं विष्णुं पर्वतसागरान् ॥ गंधर्वानय क्षरक्षांसि मुनिपक्षिगणानपि ॥ नदीवापी
तडागानि मनूनष्टौ वसूनिपि ४३ शशिसूर्या नलोद्दूनि सचेतनमचेतनम् ॥ पातालान्यपि सप्तानि स्वर्गानप्येकैर्विशतीन् ४४ एवं त्रिभुवं दृष्ट्वा मुमुक्षुं गिरिजात
दा ॥ निमील्य नयने भ्रांता मुहूर्तं द्वयमास्थिता ४५ शिवं सस्मरन् ससाधनानां ततो भवद्व ॥ यथा पूर्वस्थितं बालं पश्यति स्म पुरास्थितम् ४६ ततस्तं परिदु

छावतप्रसादप्रसन्नीः ॥ पार्वत्युवाच ॥ परमात्मात्ममेवासिचराचरगुरुर्भवात् ७७ चिदानंदवनो नित्यो नित्यो नित्यस्वरूपवान् ॥ त्वत्कुक्षौ परिदृष्टानि मुव
 नानि चतुर्दश ७८ देवायक्षाश्चक्षांसि सरितो वृक्षसंचयाः ॥ सर्वेश्वराचरं दृष्टं मया वक्तुं न शक्यते ७९ आतां हंपतिता भूमौ सावधानि शिवस्मृतेः ॥ जातां हं बाल
 रूपेणापश्यं प्राकृतां शिशुं ५० ॥ कउवाच ॥ एवं स्तुवत्यांतस्यांतु माया माया विश्वकारसः ॥ लालयित्वा कटौ गृह्णास्तनपानंदं दौ शिवा ५१ गृहं प्रविष्टा गिरिजा
 गृहकार्यं रता भवत् ॥ मुनयो मुनिपत्न्यश्च ययुः स्वस्वं विवेश नम् ५२ इदमाख्यानं कंश्रुत्वा सर्वपैः प्रमुच्यते ५३ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे विश्वरूपदर्श
 नं नाम द्विंशतितमोऽध्यायः ५२ ॥ कउवाच ॥ ततस्तु पंचमेव वर्षे प्रवृत्ते मुनिबालकाः ॥ उषःकाले गणेशस्य समागम्य गृहं प्रति १ प्रातःकाले कथं शेषोत्तिष्ठोत्तिष्ठ
 हे सखे ॥ उत्थापय निजबालमित्युच्यते शिवाय २ तातु वाच शिवा वाक्यं निद्वानो न समागता ॥ क्रीडायामिव स कानां च पलानां दिवानि शं दे कथं याहीत्यनुदि
 ते निर्लज्जा मूढावतः ॥ तक्रुधुः ॥ मातर्न तव वाक्येन कोपो न जायते क्वचित् ४ वयं ते बालकाः किं न त्वं वा नो जननी न किं ॥ अस्मिंस्तवा शिशौ स कंसं देवपामनसं स
 दा ५ एवं पश्याम पुरतो दिवानं कं निरंतरम् ॥ विनैनं च समाधानं न नश्चेत्सि जायते ६ श्रुत्वा वाक्यानि ते पां तु मोदं छित्तदा शिशुः ॥ ललितगबहिरागार्यगुणेशस्तैः
 परस्परं ७ ययुर्बहिर्मुदायुक्ता धृत्वा हस्ताम्परस्परं ॥ द्विभागाभूय चिक्रीडुर्नानं पुद्गलविचित्रैः ८ मस्तकं मस्तकेनैव वक्षसा वक्ष एव च ॥ बाहुभ्यां चैव बाहू च निज
 श्रुते परस्परं ९ जले न जसा चैव कंदुकैर्मुष्टिभिस्तथा ॥ कर्दमैर्गोमयैः केचिदां लनविकर्षणैः १० कोलाहलं प्रकुर्वतः शृंगवंशवानपि ॥ दैत्यभूता जयं प्रापुर्देवभूताः
 पराजयं ११ एवं पुद्गलसुतेष्वेव सङ्गनामा महासुरः ॥ जायया वृष्टूरूपेण विशालेन न भस्मृता १२ पुच्छवातेन महता पातिता वृक्षसंचयाः ॥ शूलदंतोलखजिह्वापा
 देनामर्दयन् दिशः १३ समहांतं वं कृत्वा तमधा वद्वर्णेश्वरं ॥ प्रतिशब्देन सहसानादयन् चिदिशो दिशः १४ तं दृष्ट्वा विदुताः सर्वे मुनिपुत्राभयातुराः ॥ धावथा
 वेति तंबालं कुशुः केचिदर्पकाः १५ तेषामाक्रांतं श्रुत्वा सह सासगुणेश्वरः ॥ कृत्वा मोहं तरं रूपं उड्डीय तं जवानह १६ मुष्टिवातेन शिरसि वज्रेणैव महाचलं ॥
 स भिन्नहृदयो दुष्टो वमनरक्तमुखा दूढ १७ कृत्वा मोहं महाशब्दं पतितो धरणीतले ॥ विचाल्य चरणान् शीवा माक्रं धच पुनः पुनः १८ स्वीयं देहं समास्थाय
 तया जजीवितं क्षणात् ॥ दशाष्टयोजनायामपातयन् वृक्षसंचयान् १९ उदुदूलजो भौमगंगं प्रावृत्तं क्षणात् ॥ तद्देहपातात्पतितान् जंतवो यपतत्रिणः २० तं
 तथा पतितं दृष्ट्वा सर्वे वक्रुमारकाः ॥ साधुसाधु शिवा पुत्रमहादैर्यो निपातितः २१ दृष्ट्वा महान्तं दैत्यं यं भूत्या पलायिताः ॥ कथं त्वया महदैत्यः पौरुषेण
 कनीयसा २२ हतो यं विस्मितः सर्वे पुनस्तं समुपगताः ॥ इत्युक्त्वा ते पुनः क्रीडां चक्रुः सर्वे यथापुरा २३ कर्षयंतो ब्रिक्रमले धृत्वा केचि परस्परं ॥ ततस्तस्य स
 स्वाप्रायान्मृतपति कृतीच्छया २४ छाया रूपं समास्थाय महाबल पराक्रमः ॥ पादाघातेन तस्या शुचकं पेशे विग्रहः २५ व्योमस्पृष्टमस्तकोदुष्टगुणेश
 प्रुष्टो ययौ ॥ छायांतं दयिमा विश्वपातयामास तंतदा २६ इतरेषाम दृश्यसौ माया बीजलवतरः ॥ यथा यथा दृश्यते स तथा दैत्योऽपि दृश्यति २७ तं पतंतं गुणे

शंतेनिरिश्यमुनिबालकाः ॥ ऊचुस्तंथाविताः केचिक्वच्चिदुःखिताष्टशं ८ कथंवायतसेनाथक्कसामध्यगतं तव ॥ वारंवारस्खलसिर्किप्रियेषुचसिष्वपि २९
ततोबालोददशशुद्धशक्षिसमंततः ॥ सामर्थ्यादग्रतोयातुमियेषनाशकश्चसः ३० पुनश्चाप्रणिधानेनसमंतादवलोकयन् ॥ छायाप्रविष्टतंत्यंज्ञातवान्मगु
णेश्वरः ३१ गंडशैलं समादाय प्राक्षिप चोदरेस्यह ॥ उपरिष्ठात्नतसौममृतश्चूर्णतांगतः ३२ अंतकालेमहदृषं समास्थाय निजं खलः ॥ चूर्णयामास दृक्षा
न्सर्पवृत्तान्प्राणिं संचयात् ३३ तन्मेदसाचरक्तेन धरणीचगुणेश्वरः ॥ रक्ततांसमनुप्राप्तौ वसंतं किं शुका विव ३४ एवं तं विनिहत्या शुणु शोला लयारमम् ॥ त
तएकदृषस्कंधः सूकरास्योगजोदरः ३५ गंडशैलारजहवश्चासाद्यस्य चलति च ॥ चंचलास्यामहादेस्यो बालरूपधरो विशव ३६ तेषु नानाविधाः क्रीडादर्श
यामासलाघवात् ॥ महाबलो महामायः पोथयामास कांश्चन ३७ चरणं कस्यचिद्भृत्वा च कर्षमुनिबालकम् ॥ उभौ कैरैविधृतैव कस्यचिन्मस्तकेहनत् ३८
यस्य नृत्ये धरासर्वा कंपते स्म सपर्वता ॥ तेषामेष्टान्ति कां सर्वे चर्चयंति रसविग्रहे ३९ सोपि चर्चयेत्स्वांगं चंदनेनैव भाग्यवान् ॥ ततस्ते कंदुकं कृत्यातेन क्रीडा
मथारभन् ४० कंदुको व्योम मार्गस्थो बालत्यक्तो स्पृशत्करम् ॥ कृत्वा श्वक्ते बालमारेहत्सप्तकंदुकः ४१ आरोहो बलाद्भूमौ निक्षिपेत्तंच कंदुकम् ॥ अप
रोधारयेदूर्ध्वमागतं सोपि वापुनः ४२ यद्वस्ते कंदुकः सोथ बालमारुह्य तं त्यजेत् ॥ भूमौ निपतितं बालमादाय तेन ताडयेत् ४३ तेषु मध्ये पलायस्य लग्रः स
कंदुकः ॥ तेनापि व्योम मार्गस्थः कार्यो यस्य करं स्पृशेत् ४४ हस्ते नायाति च तसोपि व्योम गंतं तु कारयेत् ॥ येन हस्ते धृतः सो मुमा रुढा पूर्ववत्क्षिपेत् ४५ क
दाचि कंदुकाक्षिमागुणेशेन च व्योमनि ॥ चंचलेन धृतो हस्ते तमारुहस्तदासुरः ४६ आरोणाक्रम्य तंदेवमुवाच दुष्टदानवः ॥ सहस्वभारं मे दुष्टवल्गुसेर्भक संचये
४७ त्यक्तं त्यक्तं कंदुकं सगृह्णाति स्वकरे पुनः ॥ मुहूर्तद्वयमेवं हि चिक्रीड दुष्टदानवः ४८ प्राह सन्मुनिबालास्ते गुणेशं तं तथागतम् ॥ ततो गुणेशो दैत्यं तमा
रुढो दृढविक्रमः ४९ चंचलश्च लोजातो नैतु दूरमुदान्वितः ॥ व्योममार्गेण सहसा बालाभूमिगता ययुः ५० विमानवदपक्षिवच्च जगमात्स्वरां न्वितः ॥ ततो नि
वृत्तास्ते बालाः शोचमाना ययुर्गृहान् ५१ स्थितास्तत्रैव केचिच्च प्रतीक्षन्ता गुणेश्वरम् ॥ ततो गुणेशं स्तं ज्ञात्वा मनसा दुष्टदानवम् ५२ हिमवत्सदृशं भारं च का
रसहस्राविभुः ॥ भारेण पतितो दैत्यः प्रावदत्तं गुणेश्वरम् ५३ उत्तरस्वमहामारं गमिष्यंति ममास्वः ॥ दयां कुरुष्व दीने त्वं प्रपन्नैः शरणं तव ५४ एवं वदन्मुच्छ्रां
सौ ततो बालो दधारतम् ॥ आभयामास बहुशो रुढो भुजगं यथा ५५ तस्याजदूरदेशं तंच च लं दुष्टदानवम् ॥ ५६ ॥ ॥ इति श्रीगुणेशपुराणे उत्तरखंडे
चंचलवधो नाम त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ५७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततो मुनिमुतायाताः प्रतीक्षतः स्थिताश्च ये ॥ तेषां जयवैभवं गमिष्यंति च दिगंतर
म् १ चिक्रीडुस्ते पुनस्तत्र नाना दृष्टैश्च गायनैः ॥ एवं रमन्सु बालेषु सादृश्याभिरुचिः २ पितरौ तान दृष्ट्वैव ग्राहमभ्येक्ष्य चिद्वृहे ॥ प्रत्येकं यष्टिमादाय ययुः
सर्वे शिशून् प्रति ३ रमंतो विविधाः क्रीडामध्ये कृत्वा गुणेश्वरम् ॥ दृत्यं तं नयंतं यंतं च तंच ते निरमर्त्य यन् ४ ॥ पितर ऊचुः ॥ त्वया विना नो बालाश्च नाचरन्मानभोजने ॥

आचाराध्ययेनचापिब्राह्मण्यंविनयंतथा ५ ततःपरस्पराहृगर्तक्रोधादिनिरीक्ष्यतम् ॥ एतस्यतानेबुद्धिर्गौतनवीक्ष्यनःकुतः ६ कथामोयादिशिवौतावस्यकिं
 करिष्यतः ॥ अनेकेनिहतौदल्याबालेनैवमहाबलाः ७ वधदेशांतरंयामोभिर्यातवगुणेश्वरः ॥ कउवाच ॥ एवंवदसुलोकेषुपिद्वेषेसगुणेश्वरः ॥ आविरासीहूरदे
 शेतेतोबालाव्यलोक्यत् ८ द्वावयित्वापितूरस्यस्वगुणेशेतिययुःपुनः ॥ क्रीडंतस्तेययुःशीघ्रं गौतमाश्रममुत्तमम् ९ ध्यानस्थं तं मुनिं वीक्ष्य पचंतौ तस्त्रियंचते ॥
 गुणेशोगान्मध्यदेशं जग्राहौ ददनपात्रकम् १० ददौ तेभ्यो विभज्यान्नां प्रार्थयामास सादरम् ११ मत्संगेन चिं कालं यूयं सर्वे बुभुक्षिताः ॥ सावकाशं भुज्यन्तः
 क्रीडामहे पुनः १२ अहल्या तं वुकोपाशुममांस्त्रं स्पृश्यान्कथम् ॥ नक्तौ वै श्वदेवो नैवेद्यश्च प्लभकाः १३ विस्तृत्य ध्यानं किंकुयाद्रात्रौ तं मोमुनिस्तमः ॥ उ
 त्थापयामास तदा ध्यानस्थं मुनिस्तमम् १४ स उत्थाय दर्शयौ गौतमः सकलाभकाच्च ॥ जक्षतोन्नंशुधाशुक्तान्वभषिचगुणेश्वरम् १५ ॥ गौतम उवाच ॥ म
 हतोः पुत्रतां प्राप्य कथमन्याय कृद्वान् ॥ अलङ्कृतानि कर्माणि श्रुत्वा त्वेवावंगुणेश्वर १६ परात्परतरे देव परब्रह्मस्वरूपिणम् ॥ मन्यामेह बाला भवंकुरुष्वैवंगुणेश्व
 र १७ ॥ कउवाच ॥ धृत्वा क्रमं च मुनिः पार्वत्या गृहमागमत् ॥ करं धृत्वा ब्रह्मसहितं तत्पात्रं निजमंदिरात् १८ उवाच मातस्ते बालो नित्यमन्याय कृन्मम ॥
 अद्यत्वां कथं युयातः किं कार्यं गौतमः १९ इतो वागमनं दूरं मन्यसे यादितद्वद् ॥ कउवाच ॥ ततो रूपासमायुक्ता श्रुत्वा वाक्यं मुनीरितम् २० ताडयामास य
 श्चातं वर्मं ते नित्रतो नलम् ॥ उवाच च मुनिर्गौरी प्रणताक्रोभसयुता २१ ममापि च मुनेनासौ जायते जन्मतोस्यह ॥ द्रष्टव्याराक्षसकृताः किं यतो विघ्नसंबधाः २२
 स्त्रियः प्रवक्तुं त्रापि नायाति मुनिपुंगवाः ॥ अयं तु सर्वतो दृष्टो मुनिपुत्रविभेदकः २३ ममात्मज इति जनैर्न शापं प्रपच्छति ॥ बध्नैर्न हस्तपादेषु तत्समक्षांश
 वासुतम् २४ गृहमध्ये तु संस्थाप्य तद्गृहं पिदधे दृढम् ॥ मैवं मैवं वदन् यातौ गौतमः स्वाश्रमं प्रति २५ ततस्ते बालाः सर्वशोचंतस्तगुणेश्वरम् ॥ कथं नो दर्शनं
 चास्य भविष्यति कदा नुवा २६ द्वारं द्वाढं मध्ये स्थापितो गिरिकन्यया ॥ एवं ते षु वदस्वैव तन्मध्ये स ययौ क्षणात् २७ जनन्याः कटिदेशे पिदधत दृहोपि च ॥
 कनुस्तां गौरिपुत्रस्तो निःसृतो गृहमध्यतः २८ पश्यति स्म गेहमध्ये बद्धमेव गुणेश्वरम् ॥ बहिरस्तां मुनिपुत्रान्सा तत्स्वरूपान पश्यत २९ यं कथं तन्पानय जु
 हाव विह्वला शिवा ॥ निषिद्धा सा सुतैस्तैरुग्रहमध्ये स्थितिः ३० उद्वाच द्वारं सा बालमुक्त्वा स्तन्यं ददौ मुदा ॥ गौतमः स्वाश्रमं यातो देवता च नमा
 रभत् ३१ गुणेशरूपान् सोपश्यन् नृमान् देवांस्तथासिलाच्च ॥ पुरः प्रकीर्णमन्नं च ततो विस्मितमानसः ३२ चित्तयामास मनसि बुद्धिस्तु कृतमया ॥
 उमायै कथितं सर्वमन्नपात्रं दर्शितम् ३३ तया सताडितो बद्धोऽयं क्तो व्यक्त्यकारणम् ॥ परात्परतरो देवायै स्मिन् स्वेभ्यः महाफलम् ३४ आगत्य बुभुजे
 बालैः सा द्दुत्तु निःसंभैः ॥ मोहितो मायायाः स्यऽपूर्वमज्ञासि पंतम् ३५ ॥ कउवाच ॥ अहल्यापि पुनः पाकं च कारादुत्तमानसा ॥ सोऽपि ध्यानस्थिता मू
 र्त्वानित्यकर्म समापयत् ३६ ॥ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे चतुर्नवतितमोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ षष्ठेऽध्याये प्रवृत्ते तु काचिधातो

बर्हिःशिशुः ॥ उमायाबालकैःसाङ्घिक्रीडानेकधापुनः १ तदिदृक्षुर्विश्वकर्मयोग्यावतर्हप्रति ॥ पार्वतीबहिरागत्यमानयामासतंबहु २ चित्रासेनेसमावेश्यपूज
 यामाससादरं ॥ प्रक्षाल्यचरणौप्रादाङ्गधतांबूलमेवच ३ ततस्तदादंष्ट्रदृष्ट्वाविश्वकर्ममुतोषह ॥ तुष्टावपरयाभक्त्याप्रणिपत्यशिवांमुदा ४ विश्वकर्मोवाच ॥
 नमामिबिभेक्षुर्विश्वरूपेन्नहोद्वार्यमविष्णुरूपे ॥ त्वयातर्तविश्वमनंतशोतेब्रह्मादिदेवैरभिनंद्यरूपे ५ त्वमेवविश्वंजसाविधस्तेसत्वेनमातपरिपासितच ॥
 त्वमेवसर्वतमसाथहंसिगुण्यमेतत्तवनिर्यरूपं ६ त्वयाहतादस्यगणाविमुक्तिब्रह्मर्षयाज्ञानबलात्प्रपन्नाः ॥ त्वमेवविष्णोरतुलासिशक्तिःसर्वस्यहेतुःपरमासि
 माया ७ सतोसतोयापिपरासिशक्तिश्चराचरंत्वंविदधासिविश्वं ॥ संमोदद्येलोकान्सकलानुरेशाकाष्ठाकलापिश्चददासिभोगं ७ येत्वांप्रपन्नानभयंतुतेषामृष्यो
 स्तथादैत्यकुतंकदाचिव ८ त्वमेवलक्ष्मीःसुकृतामलक्ष्मीर्दुष्टात्मनात्वंप्रमदास्वरूपा ॥ विद्यास्वरूपासिजगन्नेत्येत्प्रभास्वरूपाशशिसूर्ययोस्त्वं १० यजा
 श्रितास्तेजगदाश्रयास्तेविपत्तिलेशोनचतेषुमातः ॥ त्वमेवविश्वेश्वरिगिर्विश्वमेतद्वरस्यथाप्यायसिवारिरूपा ११ अनादिमध्यानिधनाप्यगम्याहरीशलोके
 शसुरेश्वराणां ॥ तेनुग्रहात्त्वप्रभजंतिभक्ताजानंदरूपा निवसंतिनोके १२ अभक्तिदामागिनिहंसिरुष्टत्वामेवमातःशरणप्रपन्नः ॥ धन्यमेतैनयनेथाविद्या
 जनुश्वमातापितृवंशएव १३ कुलं च धन्यं चरणौत्वदीयौदृष्टोयतस्तेजगदंबिकेमया ॥ एवंस्तुताजगन्मातावरमस्मैन्यवेदयद् १४
 सर्वेपरमांभक्तिमातथेतितमब्रवीत् ॥ इदंस्तोत्रंपेटेवस्तुसर्वोन्कामौल्लेभेभसः १५ सर्वत्रविजयंयुद्धिविद्यामायुःसुखंशिवं ॥ शिवोवाच ॥ ॥ विश्व
 कर्मन्महाबुद्धेज्ज्ञानवानसि सर्वतः १६ यच्छ्रुतंशिववाक्येनदृष्टतत्सकलंत्वयि ॥ सिधुनापीडितादेवाःसर्वेकारागृहेस्थिताः १७ शिवश्चात्रसमायातःकैला
 सेतुहतेसति ॥ दंडकारण्यदेशेत्रकोप्यासोनहिदृश्यते १८ त्वंतुसम्यक्समायातोबहुकालेनदर्शनम् ॥ ॥ विश्वकर्मोवाच ॥ ॥ किमाश्चर्यंजगन्मातर्बालो
 मातरमाब्रजेत् १९ द्रष्टुं देवं महाभक्तो विद्याकामो गुरुं शिवे ॥ पुत्रस्य ते श्रुतो मातर्महिमा परमाद्भुतः २० तमहं द्रष्टुमायातो युवयोर्दर्शनोत्सुकः ॥ ॥ क
 उवाच ॥ ॥ एवं योऽस्तु वदतारागतोऽसौ विनायकः २१ असंख्यशशिसंकाशोरजसारुणविग्रहः ॥ प्रसन्नवदनो बालसमूहपरिवारितः २२ तमभ्ये
 शोभतेऽस्मासौ मरुन्मध्यथाहरिः ॥ तं दृष्ट्वा प्राणिपत्यासौ कृतजालिपुटः स्थितः २३ तुष्टाव परमात्मानं ज्ञात्वा तां गिरिजासुतम् ॥ ॥ विश्वकर्मोवाच ॥ ॥ न
 मामिपरमात्मानं सच्चिदानंदविग्रहम् २४ चराचरगुरुं सर्वकारणानां च कारणम् ॥ गुणेशं च गुणातीतं दृष्टिस्थित्यंतकारिणम् २५ सर्वव्यापिनमीशानं व्यक्ता
 व्यक्तस्वरूपिणम् ॥ अगम्यं सर्वदेवानां मुनिह्रपदवाचिसिन् २६ सिद्धिबुद्धिपतितानां भक्तिसिद्धिप्रदं विमुमु ॥ अभक्तकामदहनं सहस्ररविसन्निभम्
 २७ अनेकशक्तिसंयुक्तं दैत्यदानवमर्दनम् ॥ अनादिमव्ययं शांतं जगमरणवर्जितम् २८ त्रितुल्यं त्रयीमूलं ब्रह्मा विष्णु शिवात्मकम् ॥ ॥ कउवाच ॥
 एवंस्तु तिसमाकर्ण्य मंतुष्टः सगुणेश्वरः २९ स्वासेनेतमुपाविश्य पूजयामाससादरम् ॥ प्रक्षाल्य चरणौ गंधमक्षतान्पुष्पमेवच ३० धूपदीपंचनैवेद्यं नि

वेद्यतमथाब्रवीत् ॥ ॥ गुणेश्वाच ॥ ॥ विश्वकर्मन्नागतोऽसिमदर्शनकाक्षया ३१ किमनीतंमममुद्बुधुपायनमुत्तमम् ॥ ॥ विश्वकर्मोवाच ॥
 निजस्वानन्दपूर्णानांपरवांछाविधायिनाम् ३२ निस्पृहाणांसर्वकृतांसर्वशक्तिप्रतामपि ॥ समलोष्टाश्महेम्नांचकल्पवृक्षाधरीकृताम् ॥ कर्तुमर्हते
 शक्तानामन्यथाकर्तुमेव ३३ स्वाधीनानांचतुष्टानांस्वसत्तावर्तिनामपि ॥ पराधीनैरशक्तैश्चाकिंचनैर्मन्यधर्माभिः ३४ किंदेयपरितोषायस्वशक्त्याकिंचि
 दाहृतम् ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वाविश्वकर्मस्थापयत्पुनरुत्तरं ३५ पद्मचपरशुपाशं सहस्रादित्यसन्निभम् ॥ सर्वशत्रुहरंतीक्ष्णंदधारमगुणेश्वरः ३६ उ
 वाचविश्वकर्मणंकुतस्तानि विवृणुत् ॥ जानीतानिममप्रसूतद्वदस्वाधुनाऽनघ ३७ ॥ विश्वकर्मोवाच ॥ संज्ञानामेतिनाम्नामेकन्याचाक्षररूपिणी ३८
 लज्जितोयन्युसंबीक्ष्यसहसाशलांछनः ॥ रमाशचीचसावित्रीशारदारुंधरीरतिः ३९ त्रिलोक्यांसमाकापिपरायस्यगुणेश्वर ॥ सामथारवयेदतात्रिवे
 दायत्रिरूपिणे ४० आगतेषुत्रिलोकेषुसांगोपांगेषुसर्वशः ॥ महोत्सवोमहानासीद्दिनाष्टकमहर्निशम् ४१ यादृश्वरस्वलितदेवाज्जयाधोमुखागताः ॥ सवि
 तातामथादाययौस्वस्थानमुत्तमम् ४२ तेजसातस्यतस्मामेकन्यकाकृशतामगात् ॥ साततोनिर्ममेच्छायांसंज्ञातुस्वप्रभावतः ४३ सर्वतस्यैनिवेद्यैवसद्यो
 ममगृहंगता ॥ गतेकियतिकालेसांछायाज्ञातातुभानुना ४४ नयंसंज्ञितसप्रायद्युहंसद्योममार्यमा ॥ ततोभ्रीतापुनःसंज्ञामामुवाचनमपितः ४५ नि
 वेद्यैरवेहस्तेजोहंनक्षेमस्यच ॥ ततःपित्राधिकृतासाबाहिरवयौकिल ४६ अश्विनिरूपमास्थायुग्युरूपवनेवसत् ॥ ततस्तुविश्वकर्मातमानवेक्ष्यकाचि
 द्बृह ४७ प्रोवाचार्यमणसोथतेजस्तेसोढुमक्षमा ॥ क्वगतानचजनेतामुपायंतेब्रवीमिच ४८ यदितेतेजसोभ्रागोन्यूनःकिंचिद्विष्यति ॥ तदासाप्रकटीभू
 याद्विहरस्वतस्तया ४९ ॥ रविरुवाच ॥ यथातवभवेत्तस्तथाकर्तुंत्वमर्हसि ॥ कउवाच ॥ विश्वकर्माततश्चैन्यंत्रस्थाप्सोल्लेखह ५० तेजोन्हा
 संचकाराशुकिंचित्सौम्योभवद्वसः ॥ यत्रगुणाभवंसंज्ञातत्रयातोयमाविमुः ५१ अश्वोभूवातयारेमेमानासत्यावमूतच ॥ तामादायार्थमालोकंनिजहर्षयुतो
 मत् ५२ ॥ विश्वकर्मोवाच ॥ ॥ तेजःशेषेणतस्याथबलेनगुणेश्वर ॥ निर्मितान्यायुधान्याशुत्वदर्धेजगदीश्वर ५३ अतितीक्ष्णानिकालस्यसदाजयकरा
 ण्यपि ॥ चत्वारिंशत्प्रदानिदंतेचक्रगदेहरेः ५४ त्रिशूलश्चभवेदत्तमवशञ्जनबर्हणः ॥ ॥ गुणेश्वाच ॥ ॥ सम्यक्कृतंविश्वकर्मन्नायुधानिशुभ्रानिमे ५५
 दत्तानिदैत्यनाशायपरोपकृतयेसताम् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वायुधाभ्याशुदधारचदुधावच ५६ तदाचक्रेपृथिवीपर्वताश्वनानिच ॥ शुशुभ्रसोपि
 तैःशस्त्रैःकोटिमूर्धनिर्भौर्विमुः ५७ विश्वकर्मानमस्कृत्ययौस्वस्थानमाज्ञया ॥ उमासजोपिचिक्रीदमुनिबालैर्वृतःपुनः ५८ तत्रायौवृकोनाममहान्द्रुष्ट
 मोसुरः ॥ अयंकरानेनोमत्तोशसन्निवमहाबली ५९ पुच्छाघातेनचभुवंकंपयन्नहलदंतवान् ॥ दृष्ट्वाभयंकंदैत्यंमुनिपुत्राःपलायिताः६० सजायुधानिशुद्धाशुतं
 वृकंसमताडयत् ॥ अंकुशाघातमत्रिणपतितोमुविमोसुरः ६१ वमन्नकंनिजंरूपमास्थितश्चूर्णयन्दुमान् ॥ संहरन्जीवसंघाताद्दशयोजनविस्तृतः ६२ सततो

स्तमितेसूर्येयौबालयुतोरुहम् ॥ बालाःप्राहुरुमापैतेनानाथनिहतोसुरः ६३ वृकोनामाकुशपातादशयोजनमायतः ॥ तानुवाचाद्रिजरोषाङ्गजंतुनिजमंदिर
 म् ६४ ततस्तद्वाक्यमाकर्ण्यैतेबालाःस्वालयाभ्युयुः ६५ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडेकामुखधोनामपंचनवतितमोऽध्यायः ॥ ९५ ॥ कउवाच ॥ ततः
 कदाचिद्भिरिजाप्रसन्नप्राहशंकरम् ॥ शिवोवाच ॥ देवज्ञसप्तमवर्षप्रवृत्तं संप्रतिशिशोः १ क्रियतां द्रवधोस्यमुहूर्तमहोत्सवात् ॥ सम्यग्यु
 क्तैस्त्वयाभेद्रज्ञात्वाचेतोगतंसम २ संपादयिष्येसाध्वस्यव्रतबंधयथाविधि ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वगिरिजदिवःसमाकार्यचगौतमम् ३ विचार्यमुदिनेलंग्रं सामग्री
 समपादयत् ॥ मंडपंचमुविस्तीर्णसर्वांश्चक्रुषिगणान्मुनीन् ४ आकार्यपरिपूज्यैतान्स्तदाज्ञावशांगोहरः ॥ यथाविधिचकारास्यव्रतबंधमुदात्तदा ५ उपायनानिसेव
 ते शिवयोर्बालकस्यच ॥ अष्टाशीतिसहस्रेभ्योनमस्कृत्यहरोपिच ६ संयूज्यदिवत्प्रादानानापायनं चयान् ॥ त्रिंशत्रिकोटिदेवभ्योयज्ञेभ्योपितथैवच ॥ कि
 न्रेभ्यश्चरणेभ्योवाद्यधोपेनदत्यपि ७ गायस्तुकिन्नेरेष्वामुनर्तकीनांगणेषुच ॥ दृत्यस्तुसर्वलोकेषुपश्यस्तुमहोत्सवम् ८ उपायनानिदानानिददौहैषात्सदाशि
 वः ॥ देवतास्थापनं कृत्वाभोजयामासचाखिलात् ९ प्रातःकाले बहून्साप्यचौलकर्मसमाप्यच ॥ चतुर्भिर्ब्राह्मणैः सार्धतमोज्यसन्नाप्यवैपुनः १० वेदिकायामंतरा
 तु घृत्वापटमनुत्तमम् ॥ मुहूर्तसाधयामासमुनिभिर्मन्त्रवादिभिः ११ एतस्मिन्नेतरेत्यौकृतांतकालसंज्ञकौ ॥ गजरूपधरौमत्तौमदोदत्ताविणोदौ १२ तीक्ष्णदंतौ
 दीर्घशुङ्गीगगनस्पर्धिपुष्करौ ॥ चीत्कारभीषितजनौसिंदूरारुणमस्तकौ १३ कपतेपादघातेनदयोरशुबमुं धरा ॥ दंताघातेनयुध्यतौरजसाछाद्यरोदसी १४ सभाद्वार
 गंतशक्रापरिणंसमुपागतौ ॥ दंतप्रहरस्तद्वदंभिर्दंतौबलवत्तरम् १५ स्रवद्रक्तःपपातोव्यामूर्छितोगजराट्क्षणात् ॥ एरावतःपपालथुमुहूर्तत्प्राप्यचेतनाम् १६
 करिणौपृष्ठलमौतौदंताघातौनिजव्रतः ॥ ततस्तौमत्तमतौगौसभाभ्यंसमीपतुः १७ शृङ्गाभ्यामंडपंतौतुताडयामासतुस्तदा ॥ उत्तस्थुःसर्वलोकारंते
 श्रुत्वाकोलाहलंतयोः १८ यतोपतोगच्छतःस्मृततोदेवाःपलायिताः ॥ मुनयश्चतयोर्भित्प्रादशदिक्षुपलायिताः १९ ॥ गणाऊचुः ॥ शिवंतत्रसमाचख्यु
 र्विघ्नमेतदुपस्थितम् ॥ सेद्वासभामुनियुताविध्वरतागजभीतितः २० ततःपलायितागैरिसखीभिर्युहमागता ॥ बालस्ततोनिगिह्येतौदंतिनौबलवत्तरौ २१ ज
 गर्जधनवच्छीघ्रंतयोःशुंढेदधारह ॥ उभाभ्यामपिहस्ताभ्यांचीत्कांशौप्रचक्रतुः २२ आमारयित्वास्फालयत्सएकस्मिन्नपरंगमम् ॥ उभौतौशतधाजातौपतितौध
 रणीतले २३ धराचक्रपेष्टक्षाश्रयिपेतुश्चूर्णितानुवि ॥ ततःखंडानितान्याशुदूतश्चिक्षिपुर्गणाः २४ बहूंजग्राहजननीशीघ्रमागत्यस्वेकदौ ॥ सर्वपलायिता
 देवामुनयोनेनदानवौ २५ बालेननिहतौशीघ्रमियुवादाशिवांसखी ॥ ततस्तेमीलितदेवांद्राव्यामुनयोपिच २६ ऊर्ध्वगुणेशेतेसर्वस्वाभिसर्वगुणाकर ॥
 सर्वप्राणहरौदैत्योकापव्याज्ररूपिणौ २७ निहतौलीलयदेवमायिनौबलवत्तरौ ॥ इत्युक्त्वाशक्रमुनयोदेवाश्चविविशुःसभाम् २८ उपविष्टेषुसर्वेषुननुत्तथा
 प्मरोगणाः ॥ ततोवाचांन्यवाचं ब्रह्मारुहसमीपगः २९ दत्त्वापरस्परप्रेषं बंधमेखलांशिलाः ॥ यज्ञोपवीतमजिनहोमंचसमिधमपि ३० कारयामास

विधिवत्सावित्राचनंततः ॥ ततोमाताददौ भिक्षामंशुकमूषणानि च ३१ उत्तरीयं चरन्वानि मुक्ताफलयुतानि च ॥ लङ्कान्मन्थयसाद्यानि त्रिशूलं शस्त्रिंशिवः
 ३२ ददौ नमचकारास्यभालचंद्रातिरफुटम् ॥ शूलपाणि रिति परंततश्च कंहरिदौ ३३ शोचिष्केशेति नामास्यचक्रमम्यडमहात्मनः ॥ ततः पुरंदरपूज्यकठोचि
 तामणिं ददौ ३४ नमश्चितामणि रिति चक्रसर्वार्थदंशुपम् ॥ ददौ तदैव क्रममभ्यर्च्य कमलासनः ३५ विधातोति च नामास्यस्थापयामास संसदि ॥ ततः सर्वसुरगणाः
 समभ्यर्च्य गुणेश्वरम् ३६ नानाविधानि नामानि च कुःस्वस्वेच्छया सुराः ॥ अदितिः कश्यपश्चाथ तं पूजतुरादत् ३७ दर्शयामासे देवा पि पूर्व रूपं तयोः शुभम् ॥
 भालचंद्रं दशभुजं मुकुटनविराजितं ३८ दिव्यांबरदिव्यगंधांश्च अभरणभूषितम् ॥ सिंहाकण्ठं विराजंतं मुगोदरबंधनं ३९ दृष्ट्वेयमादिति हृष्टा ललितं निभं
 रा ॥ रोमांचितशरीरासु प्रेममग्नदनिःस्वना ४० विस्मयं परमं प्राप्तास वदभ्रजलाविला ॥ परमानंदमभ्रमूत्रे ह्नुत पयोधरा ४१ तथैव कश्यपो देहभावं
 तस्याजतत्क्षणात् ॥ ऊचतुस्तौ सुतस्नेहाह्लासावाते वियोगतः ४२ कृशतांगमितौ ते द्यदर्शनात्पुटतांगतौ ॥ नावांत्यजमुते दानीं दीनैस्त्वन्नरेण तौ ४३ ॥ गजा
 नन उवाच ॥ प्रतिश्रुतं मया मातर्दास्ये दर्शनमेकदा ॥ तदिदानीं मया दत्तं न शोकं कर्तुमर्हसि ४४ सर्वांतर्यामिणो मे वै वियोगेन कदाचन ॥ कउवाच ॥ एवं तु वदतोर
 वपावर्तिसमुपागता ४५ उवाच परमप्रतादृष्टा स्नेहं तयोः शिशौ ॥ अदिते देहि मे पुत्रं गृहं तां चिरकालतः ४६ नायंत वसुतः सुभ्रुसम्यक् पश्य शुचिस्मिते ॥ साऽपश्य
 त्पुनरैवं स्वस्यैव तनयं विभुम् ४७ ॥ अदिति र्वाच ॥ त्वमेव गौरि पश्य श्रुतनयं मे पुरःस्थितम् ॥ सा पश्यत्पुनरैवं नृगुणेशं तनयं स्वकम् ४८ अदिति
 स्तां मे मया हायावर्तितानि ममोत्ति च ॥ एवं विवदमाने तु प्रादुर्देवाः सुविस्मिताः ४९ अनादिनिधने देवः सृष्टिस्थित्यंतकारकः ॥ अनंतरूपो न तं श्रीरनेकशक्तिं यु
 तः ५० कस्याज्यं भवेत्पुत्र उभे भ्रातेभ्यमायया ॥ तेषु चतुः ॥ यस्याज्यं भवेत्पुत्रस्तस्याहस्ते प्रदीयताम् ५१ ॥ कउवाच ॥ ततो देवानि
 रीक्ष्यैर्नानारूपिणामेश्वरम् ॥ काश्चिदाहविधातायं काश्चिद्विष्णुं चतुर्भुजम् ५२ काश्चिन्निचोचनं प्राह वरुणं विस्मिताः सुराः ॥ उचुस्ते निश्चयोऽस्माभिर्विधातु
 नैव शक्यते ५३ भवतीभ्यां विवेकेन ग्राह्याय परमं गुमान् ॥ ततो गौरि गृहाणाशु तं विभुं तनयं स्वकम् ५४ स्तनपानं ददौ स्नेहादिति नैराभाभवत् ॥ मम चेद्वा
 लकोयं स्यात्कथं यायात्स प्रति ५५ अहं भ्रात्याऽभवं संक्ता परस्य तनये वृथा ॥ मुनयः कश्यपश्चैनं पुत्रुस्ते गुणेश्वरम् ५६ नमस्कृत्याभ्यनुज्ञाप्य ययुः स्वस्वनि
 वेशनम् ॥ भवानी च गृहं याता पुत्रमादाय हर्षिता ५७ ततः प्रभाताः सर्वे प्राग्गमन्नि लयाः स्वकान् ५८ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे गौर्यदिति विवादानामष्ट
 णवतितमोऽध्यायः ॥ ९६ ॥ ॥ मुनिस्त्वाच ॥ ॥ त्वया विनायको देवो मयूरेश्वर संज्ञितः ॥ ततो गुणेशनाम्ना मे महिमायं निरूपितः १ सकथं प्रापत
 न्नाम किंच तेन कृतं महत् ॥ कर्म तन्मे समाचक्ष्व संप्रतां विश्वस्तृग्भिर्भा २ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ यथा तेन कृतं कर्म मयूरेश्वरनाम च ॥ प्रापद्विनायको देवो
 निरूपिष्ये सखिलं तव ३ पातालभवने शेषः स भामध्यगतो भवत् ॥ वासुकिप्रमुखैः सर्वैः समन्तात् परिवारितः ४ ततः कद्रुः समायातो तैजोरूपासुररूपिणी ॥ मुक्ता

मणियुतं चारुविभ्रतीकंचुकं शुभ्रम् ५ विबोष्ठीचंद्रवदनादिव्यभूषां वराहता ॥ तां दृष्ट्वा जननी शेषो वासुकिप्रमुखाश्रये ६ नेमुर्मतर्बहुदिनैरभवद्दर्शनं तव ॥
 कांक्षते दर्शनं सर्वं तु निष्ठुरतागता ७ इत्युचुस्तां करे धृत्वा रथापयनैः त्रयजासने ॥ पुपूजुः परयाभक्त्या ततः शेषो ब्रवीतुताम् ८ ॥ शेष उवाच ॥ त्वं
 मातः कश्यपस्यापि पत्नी चारुतासती ॥ सर्वविद्यानिधानस्य हृष्टिस्थितं तकारिणः ९ ब्रह्मादयो देवगणास्तत्स्वयं स्य न वै विदुः ॥ त्वं चापि सहसा शापापनुग्रहे
 च क्षमाह्वसि १० तव पुत्रावयं मातस्त्रैलोक्यग्राससाहसाः ॥ साकं त्वं विहाय तां किमुद्दिश्य प्रयोजनम् ११ ॥ कदूरुवाच ॥ विना प्रयोजनं पुत्रको
 पि नायाति किंचन ॥ तच्च ते कथयिष्ये हं शृणु सादरमात्मज १२ विनता मे स पत्नी या जननी पुत्रपक्षिणाम् ॥ तस्यादर्शनं कांक्षामे कदाचित्संबभूव ह १३ अना
 दृता तया हंतुं तद्गृहं सहसा गता ॥ नासन्नं च सत्कारं स्वागतं न च साऽकरोत् १४ पूर्वैरस्मरंती सा जटापुत्रमादिशत् ॥ तेन चाकर्षितो वेणीविवस्त्राहंकृता
 क्षणात् ॥ मासुवाच महदुष्टेनावलोक्यं सुखं तव १५ मम मातुस्तदासीत् पूर्वभासीः कृतं त्वया ॥ तदानकरुणालेशो धृतो मनसि कर्हि चिव १६ इ
 तो गच्छन् चेत्प्राणान् गृहीष्यामि महाखले ॥ श्रुत्वा तदीयवाक्यं निदुःखिता हं कृष्णीश्वर १७ आकंदं परमं प्राप्ता प्राणत्यागो तु निश्चिता ॥ आगताऽहंत
 तो गुरमद्दर्शनार्थं सुदुःखिता १८ यदि वो मयि भक्तिः स्यात्साहाय्यां क्रियतां मम ॥ सत्पुत्रायादिमान्या हंतदा तस्या विनाशनम् १९ कर्तव्यं च सपत्न्यो मे त
 तो हृदि सुखं भवेत् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं शेषो रोषमन्वितः २० ज्ज्वालसहसा वह्निर्दृष्टेनेव प्रदीपितः ॥ मम मातुः कृतापीडा
 विनता तनयैर्वादि २१ तदा हंतव प्रतीकारं करिष्यामि न संशयः ॥ एवमुक्त्वा स शेषो धवासुकिप्रमुखैर्गुतः २२ तत्र गंतुं मनश्च क्रेयत्रसा विनता भवत् ॥
 वासुकिरुवाच ॥ अहमेव गमिष्यामि को दिनैर्गुतो न व २३ विनता मानयिष्यामि तिष्ठत्वं मुजगाधिप ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा ययौ शिघ्रं वासुकिर्विनेता
 श्रमं २४ असंख्या नुरगान् दृष्ट्वा विभाय विनता तदा ॥ तदैव वेष्टिता सैर्धैः क्रूरैर्दुष्टस्वभावैकैः २५ निन्युस्तेशेष नि कटं सा च तान ब्रवीत्तदा ॥ ॥ विनतो वाच ॥ ॥
 किमर्थं बंधनं कृत्वा मम नेतुं समुद्यताः २६ अपराधविहीनायाः पापिष्ठा गदताशु मे ॥ मम पुत्रस्यानुभवो ज्ञातोऽस्ति सर्वपन्नगैः २७ अतो मुंचंतु मानो चेत्संसारं क
 रिष्यति ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ धाष्ट्वैतेषां समीक्ष्य वस्मरगरुहं तु सा २८ सोऽपि ज्ञात्वा स्मृतं तितस्या आगतः पक्षिभिः सह ॥ श्येनः संपातिरथ च जटायुः पक्षिपु
 गवः २९ येषां पक्षसमीरिण चक्रेषु भुवनत्रयं ॥ भुजगास्ते तु सर्वेऽपि वमद्विपकणा अभवन् ३० युद्धमासीन् महाधोरं भुजगैर्द्वपतत्रिणां ॥ ततो जटायुं संपातिरथेनैव
 ध्यानं रतुते ३१ मातुः स्मृतं तु संप्राप्तो गरुहं पक्षवाततः ॥ कंपयन् जगत्सर्वीपातयन् द्रुमुपर्वतान् ३२ तद्रंधं भुजगास्त्रात्वा पलायन पराययुः ॥ पक्षवातेन
 गगने बभ्रुभुजगाः परे ३३ मुकानुविनता बंधास्त्वस्थानं गंतुमुद्यता ॥ तां दृष्ट्वा वासुकिः कुद्धो दोहन्व्यो मम न्विष ३४ पक्षाघातेन गरुहोपातयद्भूतले च तं ॥
 विनता तु गता विगास्त्वस्थानं स्वस्थानं मुत्तमं ३५ प्रतापं वासुकेर्दृष्ट्वा गरुहः सूक्ष्मरूपयुक् ॥ विनतां शिखितुं यातो याते तस्मिंश्चुकोप ह ३६ वासुकिर्विषमत्यंतमसु

जज्जगतीदहन् ॥ नागलोकं निनायाः शुभधातान्विवेश्वरः ३७ पिषाचद्वारं शिलयात्ततो मातरं स्मरन् गतः ॥ उदंतं सर्वमाचरुयौ मात्रेणैषा चारुयौः ३८
 शुशोचि विनताश्रुत्वा बवनितां नृतांस्तुताम् ॥ प्रययौ कश्यपं शीघ्रं नमस्कृत्यात्र गीदिदं ३९ विपरीतो मंदजातं प्रत्यक्षमूयं देया यथा ॥ गृहे स्थितां मानय
 त्सहसा वासुकीरिपुः ४० पृष्ठतोऽनुययौ श्वेनो जटाधुमोचितुं यमां ॥ संपातिः सर्वसंधांस्ते मारया मासुरो जसा ४१ पराजितेषु तेष्व्याशुशुजगैर्बहुभिर्मुने ॥ ग
 रुदं चास्मरंते न जित्वा संपर्गणांस्तुताम् ४२ भोजिता चाणुरूपेण तेनाप्यागमनं कृतं ॥ जटाश्रुस्तेन संपातिः श्वेनो वासुकिना बलात् ४३ नीताः पातालविवर
 पिषाचस्थापिता दृढं ॥ गमिष्यंति मम प्राणस्तान् विना निश्चिंत्युने ४४ एतावददुःखमासाहं स्वयिना धेसति प्रभो ॥ कजवाच ॥ इति
 भुस्वाप्रियावाक्यं प्राह तां कश्यपो मुनिः ४५ ॥ मुनिरुवाच ॥ मां चिंतां कुलभ्रं द्रेख्यं ये तु ते मानसो ज्वरः ॥ ऋतुं ते हं प्रदास्यामि पुनस्तन्यो भवि
 स्यति ४६ अमेघमंडवज्जणपार्वत्याय दिबालकः ॥ क्रीडन्नभेः स्यति पादाभ्यां ततां पुत्रो भवेत्तव ४७ सनिकंठो बलवान्नीलकंठ इवापरः ॥ अरुणा
 तस्य शस्त्रस्य भुजगास्ते परामवं ४८ यास्यंति च गुणेशोऽपि तमारुह्य भुवोभरं ॥ हरिष्यति तदा पुत्रा माक्षयं तेनागबंधनात् ४९ एवमुक्त्वा मुनिस्तस्यैरहो नी
 त्वा ऋतुं ददौ ॥ विनताथ ययौ हर्षात्काननं जंतुवर्जितं ५० कालेन सुषुप्ते बंधमेषं दंबजपथैतैः ॥ मुद्रां देवकल्लैर्वैष्ट्या निक्षिप्यांश्च स्थिरा भवत् ५१ यथा
 भूमिगतं द्रव्यं भुजगो बलवत्तरः ५२ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे सप्तमवतित मोध्यायः ९७ ॥ ६४ ॥ कजवाच ॥ एवं गते सप्तमे देवदृष्टे मत्सु
 णेश्वरः ॥ उषः स्नात्वा स्थितो ब्रह्मजपन् वेदचतुष्टयं १ कस्तूरी तिलको नानासूषणैः सुविराजितः ॥ दिव्यांबरधरो दिव्यगंधमालाविभूषितः २ ततस्तेतापमसु
 ताजागतास्तं गुणेश्वरं ॥ तदीम्या आसिताः सर्वैरुणदीप्त्या यथावनाः ३ तान् दृष्ट्वा ध्यायेन्बुद्धिजातं तस्यार्भकैः सह ॥ सर्वेषां मस्तके हस्ते न्यधात् सप्तमये विभुः
 ४ त्रिचतुःपंचवर्षाणां विदुस्फूर्तिः स्ततो भवत् ॥ विना तु चेत्तनां शब्दानां भो वाण्या हि श्रूयते ५ चतुर्णामपि वेदानां सर्वे पारायणं व्यधुः ॥ नाम अक्षयं पशु
 गणाश्रांसुखगतं तदा ६ श्रवणे तत्पराजाताः शब्दानां वेदचारिणा च ॥ समाप्ते वेदहिते ये सा प्रगमनमथारभन् ७ हरिणाः सिंहशार्दूलभुजगाः पक्षिजातयः ॥
 गानस्य श्रवणे सक्ता जश्रुपातां प्रसुखुः ८ अष्टाशीति सहस्राणि नुनदः श्रवणे रताः ॥ ज्वानंदं हृदयं मन्त्राः शेरते स्म यथानि शि ९ प्रमथाद्या गणाः सर्वे शिवाद्या
 हर्षनिर्भराः ॥ अस्रवचा मृतचंद्रः शिवभालस्थितस्तदा १० तत्संस्मर्य ईदं मालां हंडानि पुरुषावधुः ॥ लज्जिताः किन्नराः भवगंधर्वा आस्यगानतः ११ स्मरत
 माः स्त्रियं शांता आरातिर्कथं व्यधुस्तदा ॥ तत्राजगाम सहसा दैत्यव्याभिर्नवाकृतिः १२ यस्य शब्देन दीर्घांस्तामं दराद्रिगुहास्तदा ॥ हलदंतो वापि नासस्तदा
 गनयनो रिरा १३ स तु शपदरूपेण बभ्रा म तन्न तत्र ह ॥ पंचनेत्रश्चतुःशृंगो बभूव पादश्चतुःश्रुतिः १४ त्रिमुखश्च द्विपुच्छोऽसौ जहा सोऽचैर्निरीक्ष्य तत्र ॥ पश्यंतु कौतुं कं बा
 लाभो वाचेति शिशून् विभुः १५ अत्यहं तं दृष्ट्वा भिद्युः सुस्तेयुः श्वरच ॥ ततो दैत्यो न नतौ चैर्दुर्दृष्ट्यन्यपतत्तमुनि १६ क्षणं लीनः क्षणं तिष्ठन् दृश्यादृशस्वरूपधृक्

धीयताधीयतामेषद्वयवाचाशिशून्विशुः १७ इत्युक्त्वादित्यमगमद्वेगेनचगुणेश्वरः ॥ पलायतिमहौदयोयातिष्ठेभवालैकैः १८ महारण्यंगताःसर्वेयत्रयायु
नर्सर्पति ॥ गर्जितिसिंहशार्दूलागजसूकरवानराः १९ तंधर्तुतत्रयातोसाबुद्धिचैत्यपुंगवः ॥ क्षापयतादूरदेशंततःखिन्नो गजाननः २० कोधसंरक्तमयनो
मुमोचपाशमुल्बणम् ॥ चक्रेपथरणीभ्योमभ्रमभ्रमेधमभूतदा २१ न्यपतन्नभानिखारुध्यकिं कुभोव्यनदन्नस्वनात् ॥ सपाशौदयमाक्रम्यक्षणेनायाहुनेश्वर
म् २२ आसरोधात्पपातोव्यालुंठन्यादौभूजौमुखम् ॥ नेत्रद्वारागताःप्राणाःपथस्तुबालकेष्वपि २३ पतितोरूपमास्थायचतुर्विंशतियोजनम् ॥ सपाश
कंठंतकेचिद्विचक्षुर्धुरितस्ततः २४ गुदेकाष्टमुखेधूलिप्राक्षिपन्नपरिभक्ताः ॥ केचिन्मूत्रपुरीषचक्षुस्तन्मस्तकेभिक्ताः २५ गुणेशनिकटयाताःसर्वेबालाःक्षुधातु
राः ॥ रसालानिबभ्रुस्तेकेचित्तन्मस्तकेगताः २६ आजहःफलघातेनमृभिरथाउपरिस्थितान् ॥ पतितान्यपरेखादन्नदृष्टुर्विनतंततः २७ अंडमाच्छाद्यतिष्ठं
तीसाधावद्बालकान्प्रति ॥ पलायमानंरतान्दृष्ट्वाविनतापृष्ठतोययौ २८ निप्रतीपक्षवातेनथापदानिदृष्टानपि ॥ गुणेशस्तस्मालोक्यलीनोवृक्षस्यकोटरे
२९ ददर्शोद्वेगं तंरमंडलंशशिनोयथा ॥ दधारहस्तेसहसागुणेशोबलवत्तरम् ३० अरफुटतन्नदृष्टपतत्रीनीलकंठवान् ॥ दीर्घपक्षेविशालाक्षोवमन्ज्वालाक
णान्मुखात् ३१ व्याघ्रनयदुभौपक्षौकंपयन्नजगतीतलम् ॥ चेलेर्वलामतिक्रम्यसमुद्रास्तस्यशब्दतः ३२ चचालमंडलंभानेरभिकास्तेपलायिताः ॥ पृष्ठतोनु
ययौसोपपक्षघातेनताडयन् ३३ तदृष्ट्वाकदन्तेषांयोद्धामोगुणेश्वरः ॥ जग्राहपक्षंतदूततोयुद्धमवर्तत ३४ पक्षयातैश्चतुष्टैर्जवानपक्षिपुंगवः ॥ आरक्तनय
नसोपितंजनेमुष्टिघाततः ३५ अतिदाढ्यैस्तस्यदृष्ट्वाचतुभिरप्यथायुधैः ॥ गुणेशस्तंजवानाशुतानिपेतुर्धरातले ३६ उद्ध्विसपपालाशुबालानादायसत्वरः ॥
गुणेशस्तान्समुन्मुच्यसमारूढोदंजततः ३७ वशेतमंडजंक्त्वाचारोहगुणेश्वरः ॥ ततस्तमाययुर्बालाविनतापिसमाययौ ३८ तुष्टावपरमात्मानंशुणेशं
तंधियास्वया ॥ त्वंछष्टिकर्तारजसाब्रह्मास्त्वेनपालकः ३९ विष्णुस्त्वमसितमसामंहरन्शंकरोपिच ॥ नदेवानर्पयस्तत्त्वंविदुस्तेसगुणस्यह ४० निगुणस्य
तुकोविदचरांचगुरोरपि ॥ एवंस्तुत्वादीत्सार्तंप्रणताभक्तिस्तरा ४१ कश्यपस्यनुभेर्भयिंविनताविद्धिमाभिह ॥ तस्यपुत्रःशिशुंखीचसेवकस्तेअविष्यति ४२
मुनिनापूर्वमुक्तेमयोदमेतद्भिनत्तिच ॥ सोऽस्यस्वामीनसंदेहोभोचयिष्यतितेसुतान् ४३ प्रतीक्ष्यामयादृष्टपादपद्मचिरंतव ॥ जटाश्वेनसंपातीनिताकद्व
सुतैस्त्रयः ४४ तान्मोचयजगन्नाथशोर्विदंशयमेसुतान् ॥ ॥ नार्चितांलुरुमातस्त्वंदर्शयिष्येसुतांस्तव ४५ ॥ कउवाच ॥ ॥ ए
वमुक्त्वातुविनतांबुहृषसाम्भितः ॥ शिखिनंचततःप्राहवरंमत्तोदृष्णीष्वह ४६ ॥ मयूरउवाच ॥ ॥ यदिमेत्वंप्रसन्नोसियदिदेयवरोमम ॥ तदाम
न्नामपूर्वतेनामाख्यातंभवेदुवि ४७ एतन्भेदेहिसर्वेशतवभक्तिहृढातथा ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ साधुमाधुत्वयाप्रोक्तंनिलिभिर्नंतरात्मना ४८ त्वन्नामपूर्व
मन्नाममयूरेश्वरद्वयथ ॥ विख्यातंत्रिषुलोकेषुभक्तिर्भयिद्वजंभवेत् ४९ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाकर्ण्यसामर्षीविनतास्वाश्रमंययौ ॥ शिखिंदिनंसमारूढोभयूरेशो

निजगृहम् ५० मयूरेशमयूरेशेति वासकृत् ॥ गृणद्भिर्मुनिबालैस्तरैरुन्वितः शोभयन्दिशः ५१ मातरं प्रणिपत्या हवृत्ता तं सर्वमंजसा ॥ वर्णयंतो मयूरेशं मुनिपुत्रा गृहादययुः ५२ इत्थं मयूरेशनाम प्राप चासौ गुणेश्वरः ५३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे शिखंडिवक्त्रप्रदानं नाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ९८ ॥ कउवाच ॥ अद्भुतं कृतवान् वर्षेन मे सौ गुणेश्वरः ॥ शिखंडिनं सारुह्य च तुरायुधभूषितः ३ नानालंकारसंयुक्तो मृगनाभिजशोभितः ॥ दिव्यांबरयो बालः क्रीडितुं सुपायौ २ पूर्णचंद्रनिभः श्रीमान् जयशब्दैरभिष्टुतः ॥ केचिन्नमतित बालाः केचिच्छत्रध्वजपरे ३ दधुः केचिद्वीजयंतस्तद्दर्शनमहोत्सवाः ॥ क्रीडं तः सरसीयातां च योजनविस्तृताम् ४ अगाधोदानं क्रद्मश्च कूर्ममंडूकं संयुताम् ॥ लतातरु परीवारानां पक्षिणैर्युताम् ५ उड्डीय पतिताः केचित्तस्याः केचिच्छने रययुः ॥ ब्रूतं तत्तिगंधश्चाविशालफलसंयुतम् ६ आरुरोहमयूरेशा बालाः फलजिघत्सया ॥ रसालैस्ते निजवृस्तान् मित्राणां न्यलायिताः ७ बालाः स्कंधान् दारयंतो निपेतुः केचित्तज्जले ॥ एवं क्रीडत्सु बालेषु देवयोगादध्वरूपवान् ८ यस्य पादमहारेण चूर्णतां यांति पर्वताः ॥ यस्य हेषितशब्देन कंपते भुवनत्रयम् ९ पुच्छचांचल्यतो जीवानां हितस्कंधं जघर्षह ॥ यस्मिंश्च ते स्य शब्देन कंपिते पतिता भूके १० केचित्पलायिता बालाः केचिद्ब्रह्माश्वमस्तके ॥ केचिन्निपतिता आशुगुणेशपतिते जले ११ निमग्नो हि मुहूर्ते स्म न्यारुदन् मुनिबालकाः ॥ किं कृतव्यमुमायै च दर्शनीयं सुखं कथम् १२ शंकरोऽपि रुषां विष्टो भस्मसात्रः करिष्यति ॥ अगाधे स्मिन् जले मग्नं प्रवेष्टुं च न शक्नुमः १३ मातापिता पालयिता भ्राता भ्राता साखा च नः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं शोचत्सु बालेषु मयूरेशो दधारत् १४ कर्णयोर्जलमध्ये तु च कर्षयत् बलवान्विभुः ॥ आरुरोह बलद्वैत्यभारेणामजयन्मुहुः १५ सदैवो निर्वमन्नेत्रान्मुखाद्बहुजलं मुहुः ॥ जलपूर्णं श्रुतिश्वासोऽस्य जन्प्राणान्महारवः १६ एकहस्तेन धृत्वा तंदोलयित्वा जलाद्वहिः ॥ मयूरेशस्तो बालाजहर्षुर्न दृष्टुं शक्नुम् १७ भुवितेशतथा जातं ददृशुर्देव्यं पुंगवम् ॥ प्रशं सुर्मयूरेशं महाबलपराक्रमम् १८ तद्भुस्तदा देवं धृतं मत्स्वारुढमहे ॥ तावेदं विदृष्टो मिहतदैव्यो बहिर्गतः १९ पुनस्ते जलमाविश्य प्राप्तिं च त्रजलीन्मियः ॥ एकमस्याचसर्वे प्राप्तिं च नृगणानां यकम् २० वर्षाकाले यथा मे धारणीं पर्वतानपि ॥ षड्भुजैः परिषिचन्मत्प्रअपयसिो भवद्यदा २१ तदा संख्यभुजैर्वारिचिक्षेप बालकेषु मः ॥ तदा श्वर्थं तु ते दृष्ट्वा परस्परमथाब्रुवन् २२ षड्भुजोऽयं कथमभूदंतं भुजमंडितः ॥ मंदो भूता मुनि सुताः क्विद्ब्रह्मस्तावयं विभो २३ असंख्यभुजवीर्यौ जाक्ने च त्वं भुवनेश्वर ॥ पुनः सर्वे सिषिचुस्ते मयूरेशं रुषां न्विताः २४ सोऽंतं रूपं स्तान् सर्वांस्तिषे चे गणनायकः ॥ ऐकस्याग्रतो भूत्वा षट्भुजो निजतेजसा २५ तां विच्छिन्ने दिनिष्ठो सौ च तुरायुधभूषितः ॥ प्रणेमुस्ते जलिपुटं बन्धादेव गुणेश्वरम् २६ पश्यंतं स्तन्मुखे विधं सर्वस्वर्गान्वितं तुते ॥ गंधर्वयक्षरक्षांसि सरिदुब्धिदुमानपि २७ सर्वैश्चारां विधं सर्वे देवा सुरमानुषम् ॥ प्रार्थयामासु रधते दृष्टेयं ते अयातुराः २८ ॥ बाला ऊचुः ॥ ॥ न विदामस्व मात्मानं परं वानां पिकिंच न ॥ एकरूपो भव विभो कृपां कृत्वा खिलेश्वर २९ ॥ कउवाच ॥ ॥ इति तत्रार्थनां श्रुत्वा जातो सौ पूर्ववद्बिभुः ॥ एतस्मिन्नेतरे तत्राचि क्रीडुनां गकन्यकाः ॥

३० यानिरीक्ष्याभवाष्टनायिकानां त्रयाष्टशम् ॥ नेत्रनिरीक्ष्यहोमृत्यः प्रापलन्हरिणस्त्रियः ३१ अतिसुदृगात्रास्ताः सर्वालंकारभूषिताः ॥ तानिरीक्ष्यम
 युरेशविह्वलामदनाग्निना ३२ ताऊजुश्चमिथः सर्वाजयभर्ताभवेद्यादि ॥ सफलं नस्तदजन्मजीवितंचवयोपिच ३३ धैर्यतिसूनुस्ताः सर्वाः कुतआगमनंतव ॥
 दृष्टतेवदनंचेतोविह्वलं नोभिजायते ३४ विश्रांतं कुरुचेतोनः स्वांगसंगमभूतम् ॥ देवउवाच ॥ अहांशिवसुतोनाम्नामयूरेशइतिस्फुटम् ३५
 विख्यातोमुनिपुत्रस्तुमज्जितोबलवन्तैः ॥ दृष्टवान्पादकमलंभवतीनामसंगतः ३६ ॥ ताऊजुः ॥ अस्मद्वृक्षेणस्थित्वाविश्रामं क
 र्नुमर्हसि ॥ देवउवाच ॥ पार्वतीमाद्वियोगेनपरितप्येदृशंयतः ३७ अतोनायामिवः स्थानं गच्छंतुनागकन्यकाः ॥ कउवाच ॥
 एवंवदतिस्मिस्तुधृत्वानिन्धुर्गुहंताः ३८ तमदृष्ट्वापुनः शोकं व्यधुमुनिसुतास्तदा ॥ बालाऊजुः ॥ कथंकठिनतायातोदयालुः सगुणेश्वरः ॥
 ३९ अमृतसाविकिरणो न चंद्रउष्णतां व्रजेत् ॥ नपितात्यजते बाला न पराधायुते सति ४० कगतोसि विनात्वा हि गमिष्यति हि नोऽसवः ॥ कउवाच ॥ केचिन्नि
 पतिताभूमौ केचिद्बालं निजव्रिरे ४१ केचिद्ययुः स्वाश्रमं ते पथितस्य पदांबुजे ॥ दृष्ट्वा नेमूस्दंतस्ते ददृशुस्ते भगसुरम् ४२ मूर्धजाघातयस्य मानिभूमौ निपतिरे ॥
 शतयोगेन पादाब्जोभूमावाभ्यप्रसार्यसः ४३ तेषां मार्गैः प्रसुप्त्वा पततस्ते शिशवो ययुः ॥ ध्यायंतस्तं मयूरेशं शोचंतः पथिविह्वलाः ४४ उदरे तस्य ते याता अप
 गजलधीनिव ॥ आंताः परस्परंचक्रुर्वर्तानानाविधास्ततः ४५ मयूरेशो गतः क्वापि वर्यकुव्रजमहे ॥ नजानीमो दिशं सर्वे नोदृश्यं ते गृहाणि च ४६ इन्द्रिया
 णामधिपतिर्मनीनोतंतुते ननः ॥ विनानो मनसा ज्ञानं कथमुत्पस्यते भकाः ४७ कमातरोऽभ्रातरोवापितरः कृगुणेश्वरः ॥ एवं वदत्सु बालेषु मयूरेशो खिलार्थक
 त् ४८ ॥ आविरासीत्तत्पुनरतश्चतुरागुधभूषितः ॥ माशोचंतु भवदुःखं ज्ञात्वा हंशीप्रमागतः ४९ भगसुरोदरगताना
 त्मानं विदुरभकाः ॥ कउवाच ॥ निद्रया मोहयामास मुनिपुत्रान्गुणेश्वरः ५० दैत्यदेहांतरगतो बध्वधं वामनो यथा ॥ विपादचदेहतस्याशुशक
 लेद्वेव्यधा द्विभुः ५१ ततोऽस्तमित आदित्येना गतेष्वभकेषु च ॥ मातरः पितरश्चैव चिंतामापुः शुचान्विताः ५२ ऊजुः परस्परं तदुशिवापुत्रो महाबलः ॥ बाला
 नीत्वागतः कुत्रमृतोवाशिभुभिः सह ५३ जीवैश्चदागतः स त्यात्सायं कालेषु भुक्षितः ॥ केचिप्राणान्विनतैस्तु तत्पुत्रजुर्मार्तरोपिच ५४ केचिदूरुमायैतद्वृत्तं सर्वे नि
 वेद्यताम् ॥ केचितेषु वनयातवश्चरुर्वनपर्वतान् ५५ नापुस्तंच स्वकां बालां च खिन्नाः प्रापुर्गृहान्पुनः ॥ नानाकोलाहलंच कुरुजनन्यः पितृसोदराः ५६ तेषामाक्र
 दितं श्रुत्वा कृणालः समयूराह ॥ ततद्वपंस्वमात्मानं तत्तद्रूपसमन्वितम् ५७ तत्तद्वासः परिधानं तत्तच्छीलगुणान्वितम् ॥ तत्तदंगंच काराशुर्विवेशासौ गृहेततः ५८
 कृत्वा तत्तद्भयोवेषं तन्मानयुतं शुभम् ॥ जनन्यस्ताः समुत्थाय बालानादाय सत्वरः ५९ स्तनपानं ददुःप्रिया परमानंदनिर्भराः ॥ ततो ददृशे बालाः पिष्टभिर्मा
 तृभिस्तदा ६० ताऊजुः कस्थितारोषादुषः काले गताः कुतः ॥ नस्मान्ननचमुक्त्वा न चान्यद्वापि भक्षितम् ६१ मयूरेश्वरसंगे न नेदानां गंतुमर्हय ॥ कउवाच ॥ एवं शिक्षा

प्यतान्वालानालियवुमुजुःसुखम् ६२ शिवापिपुरतोपश्रमयूरेशंसमागतम् ॥ आलिङ्गयपरिप्रच्छाकिमुक्तवनगोचरे ६३ त्वद्वियोगजदुःखेनमयाकिंचि
न्नशिक्षितम् ॥ स्तनौपिवपयद्यद्वाभोजनचसमाचर ६४ ततःसर्वचकारासौमादवयवगुणेश्वरः ६५ ॥ इतिश्रीगणेशपुणेउत्तरखण्डेनवनवतितमोऽध्यायः
९९ ॥ कउवाच ॥ अनेकरूपवानदेवोमयूरेशोखिलेश्वरः ॥ अतिसुन्दरदेहःसन्नागकन्याभिगृहतः १ गृहंस्वकीयकीर्णार्थपूजितोबहुविस्तरात् ॥ सुगन्धैल्लो
द्धतैःस्नाप्योष्णैरपितजलैः २ दिव्यवस्त्रैरलंकारैश्चन्दनैरपिपूज्यच ॥ धूपदीपैश्चनैर्वैद्यैःफलतंबूलकाञ्चनैः ३ ऊचुःकरपुटं बध्वावयंयन्मतमाविभो ॥ यदृष्टंते
पदंद्दवब्रह्माद्यैरपिर्काशितं ४ नागलोकीधन्यतमोजीवितंनःसुजीवितं ॥ आनन्दहृदमग्नोमानसतापमत्यजत् ५ यद्यत्तैर्हस्मिन्देवततत्रापिगृह्यतां ॥ अत्र
स्थित्वाकतिदिनंश्वास्वंगलुमहसि ६ मयूरेशउवाच ॥ वाञ्छितंवोविधास्येहगिरिजामप्रतिक्षते ॥ मद्वियोगेनतप्तमानभक्षयतिर्किञ्चन ७ यूयंकस्यात्मजा
स्तस्यदर्शनंचेद्भवेन्मम ॥ कउवाच ॥ तत ऊचुर्नगकन्यावासुकेःपुत्रिकावयम् ८ ब्रह्मासुनयोदेवायतियस्यगृहंसदा ॥ यस्यविषभवाब्वालादेहोऽभिभुव
नंविभो ९ ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वातंपुरस्कृत्यपितंम्रापुरंगनाः ॥ रत्नसिंहासनेदिसितिष्ठतंपन्नैर्गुह्यं १० सूर्यकोटिनिभंरत्नमालयाशोभितंतदा ॥ मूर्धस्थ
रत्नकिरणैर्भोमयंतंदिशोखिलाः ॥ तं ब्रह्मावास्तुकिंदेवोगर्वितंबलवत्तरम् ११ उड्डीयतःक्षणसंस्थमणिजग्राहसत्वरम् ॥ येनपातालविवरेनांधकारोऽभवत्किल
१२ आदौलयामासशिरःकंपयन्सप्तपर्वतान् ॥ उड्डीयतःस्वर्गांश्चपातालानिरसातलं १३ हस्तैर्नैकेनतंष्ट्यहमयूरेशःस्खलितया ॥ वास्तुकिनिजकंठतंबंधं
सर्पभूषणः १४ विख्यातःस्वर्गलोकेभूज्जगजानंदतोविभुः ॥ तद्वाजितंसमाकर्ण्यचुक्षुभेभुवनत्रयम् १५ ततःसर्पगणाःशेषेनीतंवास्तुकिमब्रुवन् ॥ सचक्रोद्य
समाविष्टोविस्तार्यनिखिलान्फणान् १६ विषाग्निमुत्तजन्दग्धुत्रैलोक्यमुपचक्रमे ॥ उवाचकक्ष्मोजेतुंममबंधंतुवास्तुकि १७ आवेशेनययौरोषादावानल
इवज्वलन् ॥ शीघ्रिण्यातोमयूरेशंतिष्ठतिष्ठतिचाब्रवीत् ॥ १८ ॥ ततोनागकुलान्याशुतंशेषमन्ययुस्तदा ॥ ततःपन्नगद्वंदंतदृष्ट्वादेवोव्यतिष्ठत १९ शिखंडि
मस्तकेहस्तन्यथाधुद्यायपन्नगैः ॥ सययौतंनमस्त्यग्रसन्निवमहाद्रुतः २० द्रुथावपक्षौतद्रातादाभामयन्भुजगोत्तमान् ॥ काश्चित्सभक्षयामासचूर्णवाप
रानपि २१ मारयामासकांश्चित्सभुजगान्बलवत्तरान् ॥ निरीक्ष्यतंमृताःकेचित्पन्नगाभयविह्वलाः २२ दृष्ट्वापराक्रमंतस्यशेषःश्वासमपास्तजत् ॥ शिखंडी
पतितस्तेनमूर्छितोथरणीतले २३ मयूरेशततःक्षीणयौकोधाहहन्निव ॥ त्रैलोक्याविषवह्निस्थंसमालोक्यगुणेश्वरः २४ विराट्पुंसमास्थायरुरोहतस्फुरो
परि ॥ उड्डीयबालभावेनगजजम्बेवइवापरः २५ ननर्तकरतलेनपादावातेनमर्दयन् ॥ अनंतकोटिब्रह्मांडभारेणपरिपीडितः २६ एकब्रह्मांडवाहीसकथं
तद्भारमावहेत् ॥ बबंधशेषंहिकटोरज्जुबालोयथारनन् २७ ततस्तेभुजगाःसर्वेयोद्धुकामास्तमन्वयुः ॥ हुंकारैर्णैवताःसर्वान्यातयामासविघ्नाद् २८ अब
ध्रान्मस्तकेकांश्चित्कर्णयोर्विभुः ॥ परिश्रांतस्तदशेषस्तनुनावगुणेश्वरम् २९ नमस्वरूपंविदुर्देवाब्रह्माद्यामुनयोपिच ॥ त्वमेवसृजसेविश्वंआसिंहसि

त्वमेवहि ३० नानावतारकृतोत्पन्नान्द्वयविमर्दनः ॥ त्वमेवसाक्षीसर्वस्वसर्वातीर्थाभितांदधत् ३१ सर्वत्रकारणं वंहिकारणानांचकारणम् ॥ अज्ञानादभिमनेनयोद्धुकामानक्षमस्वनः ३२ ॥ कउवाच ॥ संपातिच्चजटायुचश्येनमाननीयमरपाद् ॥ निवेद्यचनमस्कृत्यशेषस्तूर्ष्णीबभूवह ३३ तेपितंप्रणिपत्यार्हुनिनाथप्रसादतः ॥ वंध्यामुक्तासर्पकृताव्रमस्तेपरमेश्वर ३४ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वामयूरेशंबंधुंतीशिखिनंत्रयः ॥ आलिङ्गिगुमुदायुक्तस्तदाग्रद्रुमाषिणः ३५ पप्फच्छुःकुशलंभात्रेतैश्चेक्षेममथाब्रुवन् ॥ ततःशिखिडिनंसोधुरोहगणनायकः ३६ पातालालाट्टराणीप्रायात्तस्त्रीभिः संयुतोवशी ॥ भगासुरदर्शद्विभोगैशिशुहरंचत्त ३७ उद्यम्यपरशुदीप्तशिशिसूर्यनिर्भविमुः ॥ तस्याजकंठंतैस्तस्यशुमारममारयत् ३८ तच्छिरःपरिवभ्रामशृंगवज्राहतंतथा ॥ ततस्तउत्थिताबालायोगमयाविमोहिताः ३९ मयूरेशःक्वचास्तीतिप्राक्रोशांसर्वएवते ॥ आसनेक्रीडनेस्वापेजाग्रतौभोजनेपिच ४० तमेवध्यायमानास्तेतनुखाद्बाहिराययुः ॥ गर्भावासादिबोचीर्णादिदृश्युस्तं गुणेश्वरम् ४१ दृष्टतेरुरुदुःस्नेहादालिङ्गिगुमुदासिलाः ॥ ॥ तेऊजुः ॥ ॥ त्यक्त्वास्मान्दैत्यजठरेमृतास्कास्तिगतोभवान् ४२ त्वस्मृतेस्तस्यजठरेजीविता निर्गतास्ततः ॥ सर्वव्यापीसर्वगतःसर्ववेत्तासिलेश्वरः ४३ नयत्कवान्कदाचिद्भोमाचिंतांकुर्महत्थ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततायगौमयूरेशोबालकैःपरिवेष्टितः ४४ केचिद्वावांतिपुरतोनानाशब्दकराभृशम् ॥ केचिच्छत्रधराःकेचिंहडवा मरधारिणः ४५ धूलिध्वजंसमालोकययुर्मुनिगणाबहिः ॥ शिख्यारुढमयूरेशंबालकैःपरिवेष्टितम् ४६ उजुःपरस्परं सर्वेमुनयोविस्मयान्विताः ॥ गृहेस्मिन् नशिशवश्चामीकुतोन्येस्यसमीपतः ४७ तांश्चतान्मीलिताःसर्वेपरस्पंस्तेदेवरूपिणः ॥ विचारेणचतान्सर्वेपरब्रह्मस्वरूपिणः ४८ आनंदहृदमास्तेनविदुःस्वं परंपुनः ॥ नापश्यंतेपुनस्तांस्तान्भ्राताइवव्यलोकयन् ४९ माययाभोहिताःसर्वेस्वास्वान्बालान्यलोकयन् ॥ काश्चित्पितरमासाद्यपठतिस्मयथापुरा ५० काश्चिन्मातरमासाद्यपिबतिस्मस्तनुमुदा ॥ अलिङ्गितागशजननीपितरवापिकश्चन ५१ भ्रातंताडयित्वान्योरुदताडनादिव ॥ उभापितनयंदृष्ट्वाल्लिग्यप्रादास्तनंमुदा ५२ कथंचितरंतरयातइतिक्रोधादभाषत ॥ आदायहस्तेगिरिजामयूरेशं गृहयौ ५३ सर्वेतेमुनयोजग्मुःशिशुभिःस्वंस्वमाश्रमम् ५४ इति श्रीगण्डोपमगामुखधोनामशततमोऽध्यायः ॥ १०० ॥ कउवाच ॥ ततस्त्वदशमेवर्षेमुखसीनं महेश्वरम् ॥ गिरिजासहितं वामे समकोटिगणां चित्रम् १ नृत्यंतं मयूरेशं पश्यंतं स्वांगणे शिशुम् ॥ आयुर्मुनयः सर्वे गौतमाद्याः प्रणम्य तम् २ ऊजुः प्रबुद्धमतये मह देवं महौजसम् ॥ यावत्कालं शिवा त्रत्वं मयूरेशसमन्वितः ३ स्थितो सिता वैदेत्या नाम नंतानां समागमः ॥ वयं तेन प्रपीड्या मोऽन्यत्रया हि शिवा धुना ४ वयं वा अन्यत्र गच्छामो यद्या ज्ञाते अभेद्वर ॥ शिव उवाच ॥ ॥ भवत्संगेन च मयानववर्षाणि सौख्यतः ५ अतिक्रान्तानि विघ्नानि मयूरेशेन तानि च ॥ भवतां गमने स्माकं स्थित्वा किन्नु भोजनम् ६ अहमेव मया स्यामि स्थल मन्य निराकुलम् ॥ कउवाच ॥ इति शुभुवचः श्रुत्वा मुनयस्तं प्रणम्यते ७ जय देव मयूरेशे युक्त्वा स्वस्थानमाययुः ॥ शिवोपि गण

अहमेवप्रयास्यामिस्थलमन्यनिराकुलम् ॥ कउवाच ॥ इतिशुभ्रवचःश्रुत्वाभुनयस्तंप्रणम्यते ७ जयदेवमयूरेशयुक्त्वास्वस्थानमायुः ॥ शिवोपिगण

संयुक्तोष्णरूढोविकायुतः ८ बर्ह्यारूढं मयूरे शं पुरस्कृत्वा सुदान्वितः ॥ नानावादित्रनिर्घोषैर्नादयश्चिष्टपततः ९ अन्वयुर्मुनयः सर्वे मयूरे शं शिवा न्वितम् ॥ प
 त्योपि बालकैः साङ्गैश्चैव गद्गद्भाषिभिः १० रजसाव्योमनितेन प्राज्ञायत किञ्चन ॥ परा इत्यशिवः सर्वान दक्षिणाभिमुखो ययौ ११ ददृशुर्मार्गमभ्येतद्वा दशाक्षौ
 हिणीयुतं ॥ कमलासुरमार्थातं धूलिधूमरितांबरं १२ गजाश्च पुरतोयांति रथाश्च पादचारिणः ॥ नञ्जायेतरेव स्तेजः शस्त्रदीप्त्यर्थं किञ्चन १३ कोलाहलो महाना
 सीन्द्रजाश्वरथपत्तिजः ॥ नानाविधानां शस्त्राणां संधट्टस्वनमिश्रितः १४ ददृशुस्तं महादैत्यं शिवचाराः पुरोगताः ॥ शंखासुरस्य तंबधुनानामूषाविराजित
 १५ नानायुधधरं प्रोचुरागस्तु शिवंगणाः ॥ यादाघातेन तस्याशुकं पंतिकमठादयः १६ मुनयोऽग्रे चराः पेतुर्भयभीतास्तममुवन् ॥ मयूरे शमहाभागकथं रक्ष
 सिनोखिलान् १७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इतितद्वचनं श्रुत्वा प्राददत्सगुणैश्चरः ॥ विद्यामाने शिवे चित्तानकार्यामुनिपुंगवाः १८ मयूरे शोहरं प्राहनमस्तु
 त्यततः पुनः ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ महासेनायुगे दैत्योन्मात्मानसौ कमलासुरः १९ यदितेनुग्रहो मे स्याद्व्याधयाशुव्रजाम्यहं ॥ शिवउवाच ॥ ॥ सम्यगुक्ते
 त्वया पुत्रददयानंदं न वचः २० द्वादशाक्षौ हिणीसेनायुगे सौ दैत्यपुंगवः ॥ एकाकिंथमायासिसप्तकोटिगणैर्युतः २१ ब्रजानुहिजयशं प्रिञ्जहि शत्रुमहाबलं ॥
 ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ तव प्रसादाद्ब्रूलोक्यं देहयमिति मे मतिः २२ कियं तोन हता दैत्या न ज्ञातास्ते त्वया तु किं ॥ अस्य कारणा न स्वाभिन्नाया रयेजयवानहं २३
 कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं शंशुरालिङ्ग्य तंददौ ॥ त्रिशूलं पुत्रहस्ते तं मूर्ध्नि व्यस्य कंशुभ्रं २४ आज्ञां ददौ स्वपुत्राय गणगुक्ताय शंकरः ॥ क्ष्वेदितैजयशब्दैश्चना
 दयनसदिशो दश २५ प्रययौ प्रमथैर्युक्तो विघ्नहयुद्धलालसः ॥ वृषारूढः शिवायुक्तो हरोऽपि दृष्टुमन्वगात् २६ दृष्ट्वा पारदैत्यसेनां मयूरे शः शरितः ॥ निर्ममेबहुलां
 सेनां ततो युद्धमवर्तत २७ कालानुरूपास्ते वीरा ब्रह्मांडाशनतस्तराः ॥ मेरोरधिकमानास्ते शब्दतः शृंगपातिनः २८ परस्परं निजघ्नुस्ते तु मुखे संयुगेततः ॥ अंधका
 रो महानासीन्द्रजसाच्छादितादिशः २९ विस्मयं च क्रिरैर्दस्या इदानीमयमेकलः ॥ अनेकतां कथयातस्तस्माद्देषपरः पुमान् ३० भूभारं हतुं कामोयमवर्तिर्णः शि
 वालये ॥ सोऽपि दीर्घतरं रूपं धारसहसाविभुः ३१ दृष्ट्वा दीर्घदैत्यरूपं योगमाया समावृतः ॥ दशायुधधरो देवो दशहस्ता मोहाबलः ३२ मयूरे शश्च दैत्यश्च यु
 मानौ विरेजतुः ॥ नानाशस्त्रप्रहरणैर्नानायुद्धविशारदैः ३३ व्यस्ताव्यस्तमयुध्यंतगणसेना चरश्चेत् ॥ मुष्टिप्रहारैर्दैत्यैश्च शस्त्रैश्चिरितरेतरं ३४ केषांचिन्मस्त
 काभ्रमाजपरेषां मुखानि च ॥ जातु जंघाविरहितानि पितुरपरेरणे ३५ गर्जयंतो दशदिशः शस्त्रास्त्राघातानि स्रवन्तः ॥ स्वामिस्वनामतोजहन् दुरंधको रजस्कृते ३६
 कंबधामारयं रतत्रपान्खानि पिसंमुखं ॥ दैत्यसेना चराभ्रमा दैत्यमेवान्वयुस्तदा ३७ अंसं स्याताम्युता प्राहुर्न धस्तुरक्तसंभवाः ॥ ॥ दैत्यउवाच ॥ इन्द्रादयो लो
 कपालब्रह्माद्या देवता गणाः ३८ निर्जिता येनेते न ह को युद्धं कर्तुं मुत्सहेत् ॥ भूगोलं न्युबज्जतानि तुं को न्यः शक्तोऽभविष्यति ३९ ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वां दोलया
 मास शस्त्रां दोलनतो जगत् ॥ क्रोधसंरक्तनयनो मारया मास दैत्यराट् ४० मयूरे श गणान् सर्वान्ना न वाहनहेतिकात् ॥ शिरःपादान् कृतीह स्तानि भिरवा पातयद्वा हवे

४१ उक्थैतस्यतदंष्ट्रमयूरेशो यथौपुः ॥ रवर्गचगजपन्नव्योमदशश्लैद्विषोहनत् ४२ असंख्याताहतादयामुक्तिप्रापुःसुदुर्लभां ४३ इतिश्रीगणेशपुराणे
 उत्तरखंडेदत्यसेनावधोनामएकशततमोऽध्यायः ॥ १०१ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ विनष्टेबहुवासैन्धुरो
 हाश्वसैदत्यराट् ॥ सङ्गपाणिर्यथौयोडुंमयूरेशंरुषान्वितः ॥ १ ॥ तदंष्ट्रातुमयूरेशोहृहस्वशिवं ॥ तदंष्ट्राशीघ्रमायांतपन्नगालं सैदत्यराट् ॥ २ ॥
 जन्वामंत्रचशतधाभार्गवादिष्टमादरात् ॥ समर्जपन्नगालं तत्तज्जाज्ज्वलुर्दिशः ॥ ३ ॥ सपसैन्धुरैवेष्यंतदेवसेनाचरानराः ॥ मृताः केचिद्रताः
 केचित्पतिश्चापरेऽवनौ ४ ननंदेवस्तदैत्यमतिवीर्यपराक्रमम् ॥ साद्युध्यसिदैत्यैर्नेदृशः कोपिविक्षितः ५ एवमुक्त्वारिपुंद्रवो गारुडा लम्बवाहजत् ॥ ततः
 पलायिताः सर्पाः प्रोत्तिष्ठंश्चमूचराः ६ चक्राल्ममसृज्जेवौदैत्यसेनानिबर्हणम् ॥ तेन केचिन्मृतादित्याः केचिच्छिन्ना विमस्तकाः ७ विभिन्नजानुंवाश्चछिन्न
 गुल्फाः परेपतन् ॥ गंजतिधावयावतिपितमतिः मुनेति च ८ मुक्तिपातामयूरेशं दृष्ट्वा प्राणान्जहृष्ये ॥ एवंसेनानिरस्तास्यततौदैत्योरुषाद्रवत् ९ सङ्गपाणी
 रुषागर्जन्वेगेनायाद्रजाननम् ॥ तथाविधरिपुंदृष्ट्वा परं शुंजगृहेविभुः १० ययौदैत्यं महावेगमसृजत्परशुचतम् ॥ सदहंस्तेजसां व्योमदिशः पक्षिगणानपि ११
 अच्छिन्नैदृत्यहस्तं च खड्गं च शतधाजवात् ॥ सचापं सहसा गृह्य सज्जं कृत्वा शरान्बहून् १२ असंख्यातान्बलाद्विध्यन्छादयामास सैनिकान् ॥ गगनं च दिशः
 सर्वाजगर्जन्धननिस्वन १३ शराघातेन बलवान्निवार्य शरपंजरम् ॥ अंधकारे बाणमयेनाज्ञासीत्कोपिकचन १४ मयूरेशो यशशं त्रतदं ध्वंभूमावपातयत् ॥ ततो
 तरिक्षेतिष्ठन्सम्रोचे च गणनायकम् १५ अश्वो निपातितस्तस्य पश्य मे कौतुकं महत् ॥ शिखंडिनं हनिष्यामि पश्य तस्ते गुणेश्वर १६ उभयत्र निपंगं स्थानं श
 रान्भूमौ व्यचिक्षिपत् ॥ चापमाकृष्य कर्णं तिचिक्षेप शरसंचयान् १७ मयूरेशस्य सेनायां मारयन्सर्वसैनिकान् ॥ ववर्ष शरजालानि वर्षाकाले वनयथा १८
 कियंतो भिन्नसर्वगाः केचित्प्राणान्जहृषुराः ॥ एवं नश्यत्सुवीरेषु मयूरेशोरुषान्वितः १९ कमलासुरबाणैस्तु विद्धंयत्स्वाशिखंडिनम् ॥ पाशं करेण जग्राहतो
 लयित्वा ससादरम् २० जगर्जनादयन् व्योमतत्याजमहसायुतम् ॥ सपातयन् दैत्यगणान् ददृह रिपुसैनिकान् २१ कंठे च न्यपततस्य दैत्ये सेनाधिपस्य ह ॥ रुरो
 धत्वा स मस्यासौ दैत्योरुपांतरं श्रितः २२ मूर्ध्ना सिंहादयामास तत्क्षणाद्भविमंडलं ॥ अंधकारे शोरेतमेन प्राज्ञायत किंचन २३ उवाच संमुखो भूत्वा मयूरेशं रूपा
 न्वितः ॥ मया किं युध्यसे बालगच्छमातुः स्तनं पिब २४ रमस्व बालकैर्नो चिन्मरिष्यसि ममाग्रतः ॥ मम चाक्रंदेनैकं पते मुबनत्रयम् २५ पादे भूमौ स्थाप्य मा
 ने जेषोपि चलते ह्यधः ॥ मम मुष्टिप्रहारेण चूर्णं भूतामहाचलाः २६ नखात्रेण शिरस्तेहं मयि ष्ये रसातलं ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य दुर्बुद्धेर्वैक्यं प्रोचे गजाननः ॥
 पिशाचवन्मद्यपवत्किं वलासि ममाग्रतः २७ न जयं प्राप्नुते कापि देवद्विजविनिन्दकः ॥ मम चेद्भविता क्रोधाच्चालयेद्बुधनत्रयम् २८ यशस्तेत्यपि तुले केयुद्धामिह
 र्षनिर्भरः ॥ नेचेदुंकारमात्रेण नीतः स्याद्यमसादनम् २९ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं दैत्यः क्रोधानलकुलः ॥ क्ष्वेदितं प्रतिशब्देन नादयन् विदिशो दिशः ३०

तदागाभीनपितास्तस्म्यशब्देनतत्क्षणात् ॥ प्रमथाद्यागणाःकोचिन्मूर्छिताघरणीगताः ३१ आकर्णधनुराकृष्यमुमोचकमलासुरः ॥ शरदृष्टिपुनरौद्रामयूरेशो
बलेपिच ३२ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेकमलासुरसंग्रामोनामद्व्युत्तरशततमोऽध्यायः १०२ कउवाच ॥ उत्कर्षतस्म्यदैत्यस्यदृष्ट्वादेवस्वराग्नितः ॥ आय
यौपुरतोदैत्यजवानशरदृष्टिभिः १ न्यवारयतदैत्योपिस्वशरैरतिवेगितैः ॥ ततस्तुतोषभगवान्मयूरेशोगुणश्रीः २ दर्शयामासतस्मैसविश्वरूपमनंतकम् ॥
दशदिक्षुमयूरेशदर्शकमलासुरः ३ विस्मितश्छादनयनेहृदितं परिदृष्टवान् ॥ ततःपलायनपरोयावद्रच्छातैर्दयराट् ४ शिक्षामाक्रम्यदेवोपिधृत्वाप्रोवाचतपु
नः ॥ तिष्ठधृष्यस्वदैत्येन्द्रस्मरवाक्यानितानिच ५ पुनर्दर्शदैत्यस्तमेकमेवपुरःस्थितम् ॥ अथावत्सहसायोद्धुजजचमहाबलदिदशायुधरोदेवोयथायामास
तंतदा ॥ बिभेदास्यशरीरंविघ्नराट्शस्त्रघाततः ७ यत्रास्यन्यपतद्रक्तविदूस्तत्रासुरोभवत् ॥ तद्रूपस्तद्रूलश्चैवमंख्यातास्तदासुराः ८ नानाशस्त्रैश्चैस्तेजघ्नः
शरदृष्टिभिः ॥ ततःपरावृतोदेवोमयूरेशोरुषाञ्चलम् ९ सार्द्धकोटित्रयमितैःसिद्धिबुद्धातदाबलैः ॥ इत्यतःपरमक्रुद्धेतोयुद्धमवर्तत १० ऊचतुर्गणराजतेहिभस्महं
क्षुधापहम् ॥ तऊचैवअक्षतदेवोद्विद्यासृजनिताम्बहून् ११ इत्युक्तेतदातेनमयूरेशेनसत्वरम् ॥ बभक्षुर्भूतगणैस्तानैर्दत्यानखिलानपि १२ देवोजवानसङ्गेनंतं
दैत्यं कमलासुरम् ॥ पुनश्चतशोजातादैत्यास्तद्रक्तसंभवाः १३ बभक्षुस्तानपितोपिबनर्क्तसंमंततः ॥ ततःखिन्नोमयूरेशःशूलमुध्म्यवेगवान् १४ तस्या
जसहस्रादैत्येयस्यप्रदहन्दिशः ॥ चूर्णयन्पर्वतान्व्योमनादन्यभानिपातयन् १५ वेगेनपतितोदैत्यदेहंभिच्चादिधाकरोत् ॥ मस्तकस्तस्यपतितोभीमायादृक्षि
णेतते १६ कृष्णयाउत्तरेतिरेतस्थौतत्रगुणेश्वरः ॥ सर्वेसंतुष्टमनसोजयशब्दैस्तमबुवन् १७ जयदेवमयूरेशकुरुदुर्विनाशनम् ॥ ततस्तत्राययौगौरीपतिर्गणपरो
दुतः १८ गौतमाद्यैश्चमुनिभिःपार्वत्याचसमायुतः ॥ वाद्यसुसर्ववाद्येषुपुष्पवृष्टिःपपातस्वात् १९ आलिङ्ग्यपार्वतीप्रादास्तनपानमुदातदा ॥ मुनयस्तुष्टुवृश्चैनं
मयूरेशसुरेश्वरम् २० कमलाकांतहृदयहृदयानंदवर्धन ॥ कमलाकांतनिमितकमलासुरनाशन २१ कमलासेवितपदजयवंकमलाप्रद ॥ कमलासनवंधेशकम
लाकरशीतल २२ कमलांकुमुपादाजकमलांकितसत्कर ॥ कमलांबधुतिलकभक्तानांकमलाप्रद २३ कमलासूनुरिपुजकमलासूनुंदर ॥ कमलापितृरत्ना
नांमालयाजयशोभित २४ कमलासुरबाणानांकमलेननिवारक ॥ कमलाकांतकमलकोशजित्करपंकज २५ कमलापतिहस्तस्थपद्मकोशनिभेक्षण ॥ सर्वह
क्तमलानंदजयसर्वविनाशन २६ कमलांकुशहस्ताजयविघ्नहराव्यय ॥ स्वयंविनिहतःपापःशक्रादिभयदोरिपुः २७ वज्रक्राद्यभेद्योयमुनीनामपिभीति
दः ॥ एवंस्तुत्वाणुजुस्तेगौतमाधामहर्षयः २८ दशभिर्दोभिरालिङ्ग्यपुणजिगिरिशोपितम् ॥ ततस्तेमुनयःप्रोचुर्मयूरेशं चशंकरम् २९ अत्रत्वंसर्वदातिष्ठसर्वदेव
गणैर्युतः ॥ पूरयन्भक्तकार्याणिवारयन्विघ्नसंचयान् ३० कउवाच ॥ एवैतैःप्राथितौदेवौसर्वदेवगणैर्युतौ ॥ पूरयंतौभक्तमात्रहरंतौविघ्नसंचयान् ३१ स्थितौ
तत्रमयूरेशंशंकरौलोकशंकरौ ॥ विश्वकर्माण्यधातत्रमंदिरंमुंदरततः ३२ असंख्यशिखरद्वारमसंख्याश्वर्यसंयुतम् ॥ तत्राभून्नगरंचारुसर्वलोकसमन्वितम् ३३ म

युरेशपुरंतस्यनामचक्रमर्हषयः ॥ तपस्तेपुर्मुनिगणानाभरणसंश्रिताः ३४ हरोपिचतपस्तेपैगिरिजागणसंयुतः ॥ तस्यध्यानपूजनंचस्मरणतैव्यधुर्दिजाः ३५
 मयूरेशः पुनर्बलैः क्रीडातिस्मयथापुरा ३६ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेकमलामुखधोनामऽयुत्तरशततमोऽध्यायः १० ३ कउवाच ॥ अहंप्रयातस्तद्वंशुत्तरोपदि
 जोत्तम ॥ अदर्शतत्रतदेवमुमयासहितंप्रभुम् १ स्नात्वासीनं जपंतंचपरंब्रह्मसनातनम् ॥ अहंतमस्तुवदेवमयूरेश्वरमज्ञकम् २ पुराणपुरुषदेवंनाक्रिडाकरंसुदा
 ॥ मायाविन्दुर्भावंयमयूरेशंनमाम्यहम् ३ परात्परं चिदानंदं निर्विकारं हृदिस्थितम् ॥ गुणतीतं गुणमयं मयूरेशं ४ सृजंतं पालयंतंच संहर्तं तं निजिच्छया ॥
 सर्वविघ्नहरदेवं मयूरं ५ इंद्रादिदेवताद्वंद्वमिष्टुतमहर्निशम् ॥ सदसद्यत्कमव्यक्तं ६ नानादैत्यनिहंतारं नानारूपाणि विभ्रतम् ॥ नानाधुधरं अत्तयाम ७
 सर्वशक्तिमयं देवं सर्वरूपधरं विभुम् ॥ सर्वविद्याप्रवक्तारं मयूरं ८ पार्वतीनंदनं शंभोरानंदं पारिवर्धनं ॥ भक्तानंदकरं नित्यं ९ मुनिध्येयं मुनिदुतं मुनिकामप्रपूरकं
 समष्टिव्यष्टिरूपं त्वाम् १० सर्वाज्ञाननिहंतारं सर्वज्ञानकरं शुचिं ॥ सत्यज्ञानमयं सत्यं ११ अनेककोटिब्रह्माडनायं कजगदीश्वरम् ॥ अनंतविभवं विष्णुम् ०
 १२ त्वददर्शनेन पूतोहंपरमानंदनिर्भरः ॥ आश्चर्यं परमाप्तस्तस्य दैत्यस्य मारणात् १३ येन शक्रो तको देवा लोका पालाजिता बलात् ॥ सहस्रशतयोधीयो संख्यदे
 होरणे हतः १४ त्रिधामूतस्त्रिस्थलेषु पतितः कमलामुरः ॥ तं समापूजयमहं सर्वतीर्थजलैः शुभैः १५ कमंडलुगैरेनो नाशकैरभिषेचयं ॥ दिव्यवस्त्रे दिव्यगंधं दिव्य
 पुष्पमयीं शुभां १६ वनमालामस्य कंठे दत्त्वानामव्यधामहं ॥ वनमालीतिलोकेषु विरव्यातं सर्वमंगलं १७ पूजाविधिं समाप्यैनं प्रदक्षिणामथोव्यधां ॥ पादा
 धातेन मे तत्र न्यजुज्जातांगमितः क्षणात् १८ नानातीर्थजलैर्युक्तः स्थापितो मे कमंडलुः ॥ यतेहंतज्जलं भर्तुं तोमामब्रवीद्विभुः १९ ॥ मयूरेश उवाच ॥ इदं ब्रह्मकृतं
 स्तोत्रं सर्वपापप्रणाशनं ॥ सर्वकामप्रदं नृणां सर्वोपद्वयनाशनं २० कारागृहगतानां च मोचनं दिनसप्तकात् ॥ आधिव्याधिहरं चैव मुक्तिमुक्तिप्रदं विधे २१ स्थि
 रो भव विरंचित्वं दीयं सर्वपावनी ॥ कमंडलुभवान्मनारव्यातालोके भविष्यति २२ दर्शनं द्वाचिकं पापं स्पर्शनाच्च मनोभयं ॥ स्नानाच्च कार्यायिकं सर्वनाशायिष्य
 ति निमग्नः २३ निरंतरं सेवनाच्च मोक्षमेषा प्रदास्यति ॥ कउवाच ॥ एवं तत्तेव तेन सन्नुस्तत्र मुनीश्वराः २४ सदाराः सपरीवाराः सप्तकोटिगणाजहं ॥ तपस्तेपुस्त
 दातत्र मुनयस्ते मया सह २५ ततोहं मायया तस्य मोहितः प्रातुवं बहून् ॥ जगत्कर्ता जगद्वधः शक्रादिसुरपूजितः २६ बालमेकादशाब्दं तत्कथं प्रणतवानहं ॥ अर्भ
 कैः क्रीडमानं तमाचारिहितं शिशुं २८ धिक्कमेज्जनं महत्त्वं च पैतामहपदं च धिक् ॥ इमां सृष्टिं विधायाहं स्थास्यामि गुप्त रूपधृक् २९ अयं चेत्परमात्मा स्यादपरां नि
 र्मेतृ पुनः ॥ एवं निश्चित्य मनसा सृष्टिमात्मानमेव च ॥ अंतर्धायि स्थितो यावत्तावेवो गजाननः २९ न ददर्श सस्वीन्वालांस्ततस्तेषां गृहानगात् ॥ शून्यान् दृष्ट्वा गृ
 हान् स वां निखिन्नो वृक्षानलोकयत् ३० न ददर्श हुमानं जंतुं न्युपश्लिगान्यदा ॥ तदा स्वर्गगतो देवो नापश्यत्तत्र तान् सुरान् ३१ गंधर्वांश्चित्रानयक्षान् पितृन् शशिर
 वीनच ॥ अंधकारे गाढतमेन प्राज्ञायतां किंचन ३२ ततोसौ प्रणिधानेन ज्ञात्वा ब्रह्मकृतं च यत् ॥ सामर्थ्यं निजमायां च जाविश्चक्रे सिलात्मकः ३३ ब्रह्मांडं नि

ममेद्वोमयूरेशःखलीलया ॥ विश्वं चराचरं तत्र मयूरेशपुगमपि ३४ यथापूर्वपथातिस्मसर्वत्रिभुवनविभुः ॥ संबबालैः परिप्लवं ब्रह्माणं च तथा विभं ३५ शंकरं च भवार्नीतामनुष्ठानगताननुनीत ॥ तपनशशिनभानिस्वगान्देवगणानपि ३६ दृष्टव्यं सर्वदृष्टाश्च सुद्वान्सरितोपि च ॥ पातालानि मयूरेशोददशपूर्वत्रिभुः ३७ ॥ कउवाच ॥ ततोहं स्मृतिमापन्नोपश्यन् देवं चिदात्मकं ॥ कलकाष्ठासुहृतीदिनपक्षस्वरूपिणं ३८ दृष्ट्वेत्थं तमहं न त्वाक्षमापयमुदारधीः ॥ मासतु वर्षकल्पादिचराचरस्वरूपिणं ३९ अस्त्वनब्रह्मादयुरोमैरुचरोभितं ॥ देवाप्यस्य धर्मस्यारत्नागरूपिणं ४० मनुष्यकिन्नरलतावृक्षपद्मगरूपिणं ॥ इद्वेत्थं तमहं न त्वाक्षमापयमुदारधीः ४१ पुनः पुनरपश्यन् तं मयूरेशं कीर्त्तितं ॥ कुण्डलाभ्यान्तुष्टाभ्यामंगदार्भ्यां विराजितं ४२ क्षेपनाभिर्सर्पकण्ठं दिव्यमालां बभूवतं ॥ दिव्यसिंहासनगतं सर्वेशमिभुतं ४३ सिद्धिबुद्धिसमायुक्तं विभूतिभिरुपासितं ॥ चराचरमयं सर्वेन मस्य तत्स्वरूपिणं ४४ प्रयेकं तत्र चात्मानं तदूर्ध्वं व्यलोक्तं ॥ ततस्तं स्तुतवाब्रवीत्प्रार्थयंच पुनः ४५ क्षमापराधेन देवत्वमायागर्वितस्य मे ॥ प्रभादं द्रुक् कामस्य दीनस्य शरणार्थिनः ४६ क्षणेनानंतं ब्रह्मांडकारिणे तेन मोनमः ॥ एवं दंतं मानसापवनात्स्वेदरेनयत् ४७ तत्रापश्यत्सर्वलोकं तथा बहिः प्रदृष्टवान् ॥ देवं तथा विंधं चापिकोटिब्रह्मांडरोमकम् ४८ सर्वचराचरविश्वं यथाभूमौ यथादिवि ॥ एकस्मादंडतश्चाग्न्यब्रह्मांडांतरमाविशम् ४९ तत्रापश्यत्सर्वलोकं यथा बहिः प्रदृष्टवान् ॥ अपश्यं विश्वमखिलं स्वात्मानं देवमेव च ५० ततः खिन्नोऽदुर्वदेवं तं पश्यामि ते क्वचित् ॥ कृपां कुरु ममैव भो मायायनेता निवारय ५१ ततः सकरुणा विष्टः सर्वमंतं दये क्षणात् ॥ पुनरेव मयूरेशमपश्यं बालैर्कथितम् ५२ क्रीडंतं पूर्ववन्न स्वाहुवं मायायनेते विदम् ॥ अपराधसहस्रं मेमादुर्वत्वं क्षमस्व च ५३ मयूरेशोऽब्रवीन्माहिं मुग्धैर्हस्तं निवेश्य ह ॥ देव उवाच न मे क्रोधो न भिन्नाधीः स्वीयः पर इति भ्रमः ५४ कस्मादपि भयं मे न मत्तो भयमण्वपि ॥ श्रुत्वेत्थं वचनं तस्य मयूरेशपुगं शिवम् ५५ भवानीमापितस्मदुमद्राक्ष मुनिबालकैः ॥ गृहीत्वा ज्ञांस्वकं स्थानमगमं हर्षनिर्भरः ५६ भवानीबालकेनायान्मंदिरं स्वं बालकाः ५७ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे विश्वरूपदर्शनं नाम चतुरधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०४ ॥ कउवाच ॥ ततोऽब्राह्मचर्यं तदुत्तरे सैव मुनिबालकाः ॥ मृदमाहर्तुमायाता विमलां तामथानयन् १ स्वस्वबुद्ध्या विधाया शुभूर्तीनाना विधाशुभाः ॥ सिंहाखण्डामयूरस्थाः काश्चिन्मूषकं संस्थिताः २ नानायुधधरानानादिव्यालंकरसंयुताः ॥ चतुर्भुजागणेशस्य दिव्यगंधांबराः शुभाः ३ अक्त्या परमया पूजन्नुपचारैः पूयच्छुभकं ॥ मंडपेताः प्रतिष्ठाप्य पुष्पादर्शप्रभायुजि ४ पद्मपुष्पयुतामालादुदस्ताः सुमनोहराः ॥ वाद्यस्तुतयुधोपेषु नगरिहर्षमापसा ५ गौरितस्मां जन्मातिथौ द्वादशाब्दिकमभकम् ॥ क्षापयामास च दौवायनानि सुवासिनीः ६ संपूज्य विधिवत् अक्त्या हरिद्राकुं कुमादिभिः ॥ एतस्मिन् नंतरं दस्यो विश्वदेव इति श्रुतः ७ भगवत्पूजामास्थाप्य श्रीमुद्रां कितमायौ ॥ शंखचक्रगदापद्मवनमालालसतनुः ८ तुलसीदामशचिरो दिव्यवस्त्रानुलेपनः ॥ कमण्डलुवारिपूणं विष्णुदंडं दधत्करे ९ गौरितमतिथिं द्वा रिति धृतं प्राह भक्तिः ॥ कुत जागम्य

ते ब्रह्मस्तुष्टाहंतवेजसा १० इत्युक्तः प्राहतां विप्रः श्रुतवानस्मि यत्पुरा ॥ तद्दृष्ट्वा नयनाभ्याते परितुष्टमनो मम ११ क्षुधया पीडित आहं भवतीत्यहमागतः ॥
 पार्वत्युवाच ॥ आस्यतां भुज्यतां स्वस्थं सच तन्नासने स्थितः १२ आसीनस्य मयूरो शो विष्टरे क्षालयत्तदा ॥ चरणौ ततो र्थजलैः सिषेच सर्वतोऽमलैः १३
 संपूज्य भोजयामास पक्वान्नैः पायैरपि ॥ अपोशानकरत्नपूणिमासीच्चिंतातुरो द्विजः १४ उमो वाच द्विजं पश्चाद्भुज्यतां भुज्यतामिति ॥ यदिनां व्रमनो
 योग्यं तदादास्येति वाहितम् ॥ वदतच्छीघ्रमानेन व्यशं करस्य प्रभातः १५ ॥ ॥ द्विज उवाच ॥ ॥ क्षीराण्यवस्थितं देवं दृष्ट्वा निरयं भुज्यहम् ॥ जलं पिबा
 मितच्चाद्या विस्मृतं मोहतो मया १६ ॥ ॥ उमो वाच ॥ ॥ पूर्वमेव कथं नो को नियमस्तो द्विजोत्तम ॥ पात्रादुत्थाय गतासि कथं सत्त्वविलुपक १७ शंकरः क्षोभमा
 पन्नो नजो न किं करिष्यति १८ मयूरो शो ब्रवीत्तत्र यद्विभावो दृढो हृदि ॥ तदत्रैव भवेत्पद्मनाभे दर्शनमाशुते १९ प्रायोभाग्यं महदृष्टं यत्पक्वान्नं च पायसम् ॥ त्व
 क्त्वा तत्र जसि कुत्र त्वमूढभावेन वा द्विज २० बहुजन्मतपो भिर्यत्कटाक्षो भुविलभ्यते ॥ तयातेषां विष्टां कथं स्य जसि सुव्रत २१ ब्रह्मादीनां गम्याद्या दृष्टासा
 क्षात्स्वयाशिवा ॥ सर्वलोकस्य जननी सर्वयोषिद्वरा हि सा २२ सर्वेषां मेव देवानां शक्तिः सा परमाद्भुता ॥ तद्दर्शनेन देवस्य विष्णोर्जातिर्हि दर्शनम् २३
 च कोरस्येवाग्निभुजो मिष्टान्नं नैव रोचते ॥ तथार्कितेन रोचेत देवान्नममृतोपमम् ॥ मम वा सर्वरूपस्य दर्शनस्य दर्शने भवेत् २४ ॥ ॥ द्विज उवाच ॥ ॥ रमा
 पतेरहं दासो नममस्यामि किंचन ॥ यदि त्वं सर्वरूपोऽसि यदि सा मध्यमं स्तिते २५ तदा दर्शय विश्वेश नारायण मनामयम् ॥ एवं बुद्ध्वा दृढं तस्य निश्चयं समयूर
 राट् २६ अंतर्धाया प्रादुरासीन् नारायणस्वरूपवान् ॥ पीतांबरः शंस चक्रगदा पद्मधरो विभुः २७ नाना लंकाररुचिरः सर्वालंकारसुंदरः ॥ कौस्तुभेन लस
 द्ब्रक्ष्य नमाला विभूषितः २८ शेषशायी महालक्ष्म्या संवाहितः पदांबुजः ॥ विश्वेदेव श्वतं दृष्ट्वा नाना मणिपूज्य च २९ यातस्तच्च यतां भक्त्या विस्मृत्य
 च शरीरताम् ॥ उवाच च चिदानंदं परिपूजो द्विजोत्तमः ३० अद्य धन्यं जनु मेघं जीवितं च सुजीवितम् ॥ अद्य यं नगरि धन्या धन्यो तौ पितरौ मम ३१ मयूरोऽप
 देशेन भवान्या दर्शनेन च ॥ परात्परस्य विष्णोस्ते चराचरस्वरूपिणः ३२ लब्ध दर्शनं नमैव सर्वतया मि गोविभोः ॥ नारायणोऽपि तं भक्तं बाहुभिर्परिष्वजे
 ३३ उवाच च प्रसन्नात्मा बाष्पगद्गदया गिरा ॥ मदस्य कवाचमुक्तिं क्षीराब्धेरहमागतः ३४ दृष्ट्वा ते निश्चयं भक्तिदृढामव्यभिचारिणीम् ॥ भक्त्या प्रसि
 चा मिसुतो द्रुतकंदकम् ३५ भक्तदृष्ट्वा निवृत्त्यर्थं जातो हं जलरूपधृक् ॥ नानारूपधरो जातो भक्तानामार्तिनाशनः ३६ यथा मक्तः प्रियो नित्यमिति ते
 दर्शयाम्यहम् ॥ अभूद्भाद्रचतुर्थ्या हि मयूरोऽहमहोत्सवः ३७ मूर्तिमहीनयोऽहं तत्राबालोऽसि हं गणपथक् ॥ नाना लंकारशोभा दृष्ट्वा नाना रंगैः सुशोभिता
 म् ३८ अनेकैः पूज्यतां सम्यग्बालैर्कैर्मुनि संचरैः ॥ केचिदश्रेष्ठप्रगायंतिके चिन्तयन्ति भक्तिः ३९ वाचयंति पुराणां निप्रदक्षिणपराः परे ॥ एतस्मिन्
 तरेऽपौत्रो विसिष्ठस्य महात्मनः ४० पराशर इति स्मृतं आपययौ स्वेच्छया मुनिः ॥ सचतुर्वर्षिकोऽसूतिविदेभ्यो भक्तिः ४१ शुष्कपर्णकृतां मालां कृ

त्वात्समैव वेदयत् ॥ गंधबुद्ध्या कर्दमेन तां व्यलेपयद्दारात् ४२ मिष्टान्ना निचलूकान् दक्षिणां च फलानि च ॥ न्यवेदयत्तदा पत्रैर्नैकैर्कर्मै
रपि ४३ संकल्पलीलायां केजं वा वाद्यं शनैः ॥ मुहूर्तेन तं नंकरं द्वास्त्रां देवमक्षयति च ४४ संप्राप्य मूर्तिं बहुधा ततः सा चेत्तां ययौ ॥ यद्य
तेन यदुद्देशात्स्थापितं पुरतो भवत् ४५ तत्तथैव च संजातं ततः सा भक्षयत्तदा ॥ लङ्कान्मोदकान्नानापकान्नेपायसां चितम् ४६ विश्वे देवश्च तं दृष्ट्वा
मिथ्याभूतं यथार्थवत् ॥ मृत्तिकान्ना नि सत्या नि सर्वेषु फलादिकम् ४७ सचेत्तां च तां मूर्तिं षड्भुजां च पुनः पुनः ॥ व्यलेपयद्द्विषण्ण रूपां च तुर्बुविराजि
ताम् ४८ उवाच स तदेवं किमिदं मृत्तिकाशनम् ॥ ॥ मृत्तिरुवाच ॥ ॥ यत्तथा यदपि तं मह्यं सुधारसमभवेत् ४९ अभाकर्पितममृतं विषमभवे
न्मम ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवं तद्वचनं श्रुत्वा विश्वे देवोऽब्रवीत् पुनः ५० कस्तेभ्यो मम च तं दर्शयस्व सुश्वर ॥ ततस्तस्य करं धृत्वा बहिरायान्मयूराद
५१ गृहे गृहे पूज्यमानं देवं तस्मै न्यदर्शयत् ॥ शिखिनं सुसमारुढं मयूरे शमलोकयत् ५२ तत्रापि पर्यपश्यत्स विश्वे देव युतं च तम् ॥ नायं मम भवेत्स्वामी
त्येवं बुद्धिं विस्मृत्य ताम् ५३ गृहे गृहो विश्वे देवो नारायणमलोकयत् ॥ सर्वत्र सददर्शाथ पूज्यमानं गुणेश्वरम् ५४ कापि क्वापि मयूरे शं दर्शयिष्यन् रूपा
णम् ॥ पुनरालोकयंस्तत्तन्मयूरे शमलोकयत् ५५ भुजं स्वंपरिगृह्यैव बहिर्यातं स्वलीलाया ॥ आक्षिप्य हस्तं स माया न्नायं स्वामी ममेति च ५६
अतः गृहे गृहे सोऽथ पूज्यमानं दर्शयत् ॥ मयूरे शं वाद्यवोर्षैर्दृत्य गैर्नेकधा ५७ कापि दृष्ट्वा विष्णुरूपं नमस्कृत्य यावथ ॥ पुनर्मयूरे शं रूपं दर्शय शिखिस्थितं
५८ गरुडारुढमन्यत्र शोषारुढं तथा क्वचित् ॥ नमस्कृत्य यदायाति विश्वे देवो मुदा युतः ५९ तावद्बहिर्मा रूढं पश्यति स्म पुनः पुनः ॥ भुजं च रमतं च स्वपतं च
ददर्शयः ६० ततः शिखो विश्वे देवो वसिष्ठद्वारमागमत् ॥ ततो ब्रवीन्मयूरे शः पश्य मे भक्तमुत्तमं ६१ ततः पराशरं सोऽथ दर्शयत्तः स्थितं ॥ मृन्मथैरुपचारैस्तं पू
जयं गुणेश्वरं ६२ भक्षयं तं च लङ्कान्मम मुन्यान्देव मेव च ॥ पश्यति स्म पुनर्व्याम्नि जले भूमीतमेव सः ६३ क्षणं नारायणं देवमयूरे शं क्षणादपि ॥ ततः स्वमे
दबुद्धिं स्नात्वा जगन्नामपंचाधिकशततमोऽध्यायः ॥ अनुज्ञातो मुदा प्रायाद्विश्वे देवः स्वमाश्रमं ६५ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे विश्वदे
वमेदबुद्धिनिरासो नाम पंचाधिकशततमोऽध्यायः ३०५ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततस्त्रयोदशे वर्षे नमस्कृत्य महेश्वरं ॥ अस्मां गरागरुचिं पंचास्यं दिग्भुजं शुभं ३
रुढमालाधरं सुप्तं चंद्रशेखरमच्युतं ॥ मयूरे शोऽथ जगन्नाहं शिखिनं तच्छिरो गतं २ क्रीडन्बहिः समायातो बालकैः परिवारितः ॥ सुदृढिः परिभृत्य द्विदं द्विदं द्विदं द्विदं
३ एतस्मिन् व्रतं ते तत्रैत्यो मंगलं संज्ञकः ॥ करालवदनं कोटि विजेता परमाद्भुतः ४ वराह रूपी बलवान् दंतच्छिन्नमहीरुहः ॥ वज्रसारसदाभिः सोऽभिदं व्योम
पदैर्धरां ५ अंजनाद्विरविश्यामो वह्नि कुडनिभक्षणः ॥ दृष्ट्वाति विदुता बाला वर्षा विन निभस्वनः ६ नदष्टः सुकरः कापी दश इत्यद्भुतं श्वते ॥ यावन्मारायते बा
लांस्तावदेवो मयूराद ७ दधारं दंतयोर्दुष्टं ददा सुकरदानवं ॥ अथापरेण हस्तेन दधाराधरो यत्र कं ८ पाटया माससहसा वंशखंडमिवाभ्रकः ॥ पूर्वदेहं स

मास्थायदशयोजनविस्तृतं ९ पतितश्रूणयन्वृक्षान्दरायन्धरणीतलं ॥ ततस्तमबुवनबालाधन्योयंपार्वतीसुतः १० क्षणेननाशितोदयोलिलयासौम
 हाबलः ॥ अस्यदर्शनतस्त्रस्तावयंयातादिशोदश ११ पतमानेनयेनेहचूर्णितानिगृहाणिच ॥ कउवाच ॥ ततःशिवोललाटेस्वेनापश्यच्छाशिनंय
 दा १२ क्रोधसंरक्तनयनोविष्टपद्महन्निव ॥ गगानूचेषुषाविष्टारक्षणंक्रियतेकथं १३ केनैतेननीतोमेललाटस्योऽमलःशशी ॥ कउवाच ॥ ततोली
 नागणाःसर्वैकंपमानाभयातुराः १४ अपरेधैर्यमाल्यंबवदतिस्मशिवंप्रति ॥ उमाकांतभवत्पुत्रोमयूरेश्वरसंज्ञकः १५ क्रिडितुंबहिरायातस्तस्यहस्तेविलो
 कितः ॥ चंद्रस्तेनकदानीतोतनजानीमोवयंविभो १६ इतितद्वचनंभुत्वाप्रोचेरुष्टेमहेश्वरः ॥ कथंक्रियतेरक्षाभवाद्भिर्भक्ष्यतत्परैः १७ चंद्रोवाचंद्रहतांबा
 यद्यानीतस्तदाशुभं ॥ नोचेद्रस्मीकिरिष्यामिसर्वेषांनान्रसंशयः १८ ततस्तेक्षुब्धमनसोधाबमानास्स्वरान्विताः ॥ मयूरशंसमभ्येत्यप्राभणनरुष्टचे
 तसः १९ याहिदुष्टशिवेद्वंचंद्रवायच्छतस्कर ॥ गणवाक्यंपरिश्रुत्यचुकोपगणनायकः २० नमेस्तिगणनाकापिभवतांतस्यवागणाः ॥ जगत्रयजनन्यामे
 तनयस्यप्रभाविनः २१ ॥ कउवाच ॥ तस्यश्वसेनसर्वेतेवात्स्यापत्रमिवोद्भूताः ॥ पेतुःशिवस्यपुरतोगणादीनास्तदाखिलाः २२ अतिरोषान्महादेवःप्र
 मथादीनथाब्रवीत् ॥ आनीयतांसदुष्टात्माबध्वोमातनयोलुधुः २३ तेलुशीघ्रतरंयातायत्रकीडारतःशिशुः ॥ ददृशुस्तंशिशुगंतंकीडंतमकुतोभयं २४ वेष्टितुंता
 न्समायातान्मोहयित्वाविनायकः ॥ अंतर्हितश्चतुर्दिक्षुगणास्तेतव्यलोकयन् २५ गृहेयहेकाननेषुनापश्यंस्तेविनायकं ॥ क्वचिदृच्छातुंतप्राहुस्मदग्रेकथं
 भवान् २६ गंतुंशक्नोब्रूहलेकिंस्थितंनेप्यामंतंशिवम् ॥ एवमंतर्हितोदश्योवारंवारंबभूवसः २७ ततःखिन्नगणान्दृष्ट्वापरमात्माकृपान्वितः ॥ तस्मै
 तत्पुनतःसम्यग्दृष्ट्वातंहर्षनिर्भराः २८ बवंधुर्गीरिजामृदुनिन्युस्तेशंकरंप्रति ॥ अज्ञापयामासशिवोर्नदिनंपुरतःस्थितम् ३१ अटित्यानगच्छत्वंम
 साः ॥ हतोद्यमागणाःसर्वेशिवमेत्यसमूचिरे ३० सर्वदयंसमानेतुमेकंशक्तानशंकर ॥ अज्ञापयामासशिवोर्नदिनंपुरतःस्थितम् ३१ अटित्यानगच्छत्वंम
 यूरेशंतुतस्करम् ॥ नद्युवाच ॥ शेषसूर्यशार्ङ्गकंचहनिष्येहंतवाज्ञया ३२ कनीयसोनमेकाचिद्व्रणनास्तिमहेश्वर ॥ कउवाच ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥
 इत्युक्त्वागाढाद्युवेगोभंजनवृक्षांश्चपर्वतान् ३३ क्रोधसंरक्तनयनस्तीक्ष्णशृंगोग्रसन्नदिवम् ॥ उवाचतंमयूरेशंयाहिरंश्वंशिवंप्रति ३४ नोचेदधनयिष्यामिन
 समोहिगणैरहम् ॥ एवंवदतस्मिंस्तुमयूरेशोरुषान्वितः ३५ श्वासचक्रोक्षिपंतुंगमनागमसंकुले ॥ तस्याजतंदंढश्वासादतिखिन्नांशिवांतिके ३६ वमंतंरुधि
 रंक्वात्पृथिव्यापतितंतुम् ॥ द्रुवंतंपौरुषनानामूर्छितदिमुहूर्ततः ३७ अपश्यन्मयूरेशंजानुभागेस्थितंशिवः ॥ देदीप्यमानंनवपुषादिव्यभूषासमन्वितं ३८
 गणाऋतुःशिवंदृष्ट्वाभालचंद्रंयथापुरा ॥ ललाटेतेशशीदेववृथाज्ञासावयंशिव ॥ ३९ ॥ शिवउवाच ॥ मयूरेशंगणांआहशशिनंवीक्ष्यमस्तके ॥
 श्रान्तास्तेचगणास्वंचनंदीचापिममाज्ञया ४० चंद्रेस्थितेललाटेमेववृथागुद्धममूढ्विवः ॥ प्रमथाऋतुः ॥ अद्यप्रभृतिदेवेशस्वामीनोस्तुमयूरगट् ॥

॥ ४१ ॥ ॥ कउवाच ॥ तथेति शिव ऊचे तत्रागणराजो भवतु सः ॥ नत्वा शिवं गणेशं च गणेशजननीमपि ४२ प्रशंसयित्वा देवेशं मयूरशंतथा विधं ॥
 गजैतोथ गणाजग्मुः सुदृशं स्वर्गं निवेशनम् ॥ ४३ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखंडे षडधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०६ ॥ ॥ कउवाच ॥
 ततश्च तद्देशे वर्षेणोत्तमाद्याः सुरपयः ॥ आयुर्गिरिजागेहं नानागणयुतां शिवम् १ नमस्कृत्य च तानं बानानासनगतान्पुरः ॥ पूजयित्वा विधानेन प्रोवाच तद्दत्तं वचः
 २ विघ्नभीत्या परित्यक्तं त्रिसंध्याक्षेत्रमुत्तमं ॥ अस्य बालस्य मे विघ्ना अत्रापि बहवो भवन् ३ दिशं तु विघ्नरहितं कर्म वास्थानमुत्तमं ॥ सुनय ऊचुः ॥ इन्द्रयागे कृते
 देवि सर्वविघ्नं हरिष्यति ४ ॥ कउवाच ॥ तदेव कारया मासमंडपं बहू विस्तरम् ॥ संभारान् कारया मासशक्रं संतोष कारकान् ५ आज्ञां गृहीत्वा शंभोः सापार्वती हरिं
 निर्भरा ॥ कारया मासविधिवं द्विद्रयागं महर्षिभिः ६ ध्यानमावाहनं च कुरिद्रस्यैतमहर्षयः ॥ पुपुजुर्गिरिजादेशात्सागमिंद्रगणानपि ७ कुण्डे वह्निं प्रतिष्ठाप्य मंत्रैर्व
 द्विजर्षभाः ॥ जपानां तद्दशांशेन जुहुवुस्तिलपायसं ८ प्रणवाद्यैर्नमोति श्वस्वाहा तैर्मंत्रसंचयैः ॥ शांतिपाठान्पठंति स्म च तु वेदं भवाद्यद्विजाः ९ एतस्मिन्नेतरे बालाः
 क्रोडित्वा बालकैः सह ॥ यज्ञवाटमुखोयाति दैत्यैः तु कलर्विकलौ १० तावत्संमुखतायां तौ माहिषरूपमास्थितौ ॥ महारवौ महाभृगौ भीषयतौ जगन्नयं ११ सदा
 भिन्नधनौ पुच्छाद्धारयतौ गिरिनथ ॥ नासानि रोधय वनाच्छूनयंतौ हुमानपि १२ उमासु तं हुंकारमौ यातौ शीघ्रं तदंतिकं ॥ प्राप्य ये तं तदा द्वौ तौ मत्ता विघ्नमहागजौ
 १३ तयोः शब्देन गंगं जति स्म यथावनेन ॥ जयभंगं क्रमेणौ प्रापतू हृदि शिखितौ १४ विहृता मुनिबालास्ते ताभ्यां भाता वृकादिव ॥ दूराद्ददर्श गिरिजासुतस्तैर्दे
 सपुंगवौ १५ कथमेतौ महादुष्टौ हनिष्यामीति चिंतयन् ॥ पर्यस्तुते पुबालेषु चिक्षेप गगने चतौ १६ पुच्छे गृहीत्वा तिवलौ भ्रामयित्वा पुनः पुनः ॥ मुहुर्तं स्पतितौ
 पृथ्व्यां तां निवृदाय द्रुमानपि १७ शतधा देहं खंडानितयोराददृक्कादयः ॥ ततस्ते मुनिबालास्तं ययुर्भक्त्या प्रतुष्टुः १८ यस्य तत्त्वं न जानंति ब्रह्माद्या मुनयोऽपि च ॥
 सर्वातिर्यामिणस्ते तु कथं विधामहे वयम् १९ बाल्यात्मभृतिं दैत्यास्तेनाशिताः कोटिशस्त्रया ॥ एतौ माहिषरूपेण हुंतुं त्वांसु पागतौ २० मूषका विभंस्यतौ
 पुच्छे धृत्वा स्वलीलया ॥ ययोः श्वासेन चलिताः पर्वताश्च द्रुमाधराः २१ ॥ कउवाच ॥ मयूरेशस्ततः प्रायाद्यज्ञवाटं मरमन् ॥ ददर्श द्रमखं रुष्टोऽंशं यमास
 तक्षणात् २२ दूरे क्षित्वा शक्रमूर्तिं प्रोच स र्वांश्च मुनीश्वरात् ॥ वृते मुनि सुतैः सर्वैः किं कर्म क्रियते मलाः २३ किंतुष्टेन प्रदातव्यं वा रेनाखिलायैना ॥ अजप्रा
 र्थनया किं नु कामधेनुफलं भवेत् २२ स आदच्छेषमाभ्रीं कृत्वा शांतं हुताशनम् ॥ सुनयो विस्मितहृदे वीक्ष्य चापल्यमस्य तत् २५ उमानि विष्ट हृदया
 नाशकं तु गेष्मरम् ॥ उपालब्धुं शिखितुं वा वक्तुं को धेन किंचन २६ उमायै सर्वमाख्याय जग्मुः स्वस्वनिवेशनम् ॥ शुर्वेन्द्रश्च बृहदेयस्या तच्च भवसि तिति ॥
 २७ स्वापमनेन परिज्ञाते शक्रश्चक्रो धैवैष्टशम् ॥ क्रोधं संस्तनयनो दहन्निव जगन्नयम् २८ आकार्ये देवानि च या नुवाच वाक्यमुत्तमम् ॥ इन्द्र उवाच ॥
 मम यागो मुनिगणैरारब्धः परमादरात् २९ स विध्वस्तो गुणेशेन तस्य द्रष्टव्यं यथैषैरुपैरुप ॥ रष्टमयि भवेन्नष्टं त्रैलोक्यं स चराचरम् ३० ॥ देवा ऊचुः ॥

तवाज्ञाचेन्मयूरेशंबध्वानीमःक्षणनह ॥ ॥ शक्रउवाच ॥ ॥ मयूरेशपुरेवह्नेःस्थानंमास्तुक्काचित्तव ३१ सर्वेषांजाठरोपित्वंलीनोअवममाज्ञया ॥ ॥ कउवा
 च ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्यशक्रस्यरुषितात्मनः ३२ वह्निरंतर्हितस्तत्रपुरेपिजठरेपिच ॥ नापश्यन्मुनयोवह्निमंथुर्होमहेतवे ३३ नायातीतिपरिज्ञायतेऽप
 कंजक्षुरादरात् ॥ नचतत्पच्यतेतेनव्यथाभवतिदुर्धरा ३४ ततस्तेमुनयोजमुर्मयूरेशंरूपाकरम् ॥ नमस्कृत्याद्रुक्सर्वेशक्राहूतोगतोनलः ३५ जाठरोपि
 गतोवह्निरिंद्रयागोहेतव्या ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तेषांप्रत्येकंजठरेनलः ३६ सोभवधुधयाविष्टाःसर्वेजातास्तुतत्क्षणात् ॥ महानसेषुकुण्डेषुतथैवव्वालितोअ
 वत् ३७ ततोवायुंनिनायाशुशक्रःकुदोमहाबलः ॥ प्रेतभूतापुरीसवर्षपंचप्राणेगतेअवत् ३८ पंचप्राणमयोदेवस्ततस्तान्समजीवयत् ॥ ततद्दोब्रवत्सूर्य
 तापैर्योनोपुर्गिबहु ३९ ततःसूर्योतपत्सर्वद्वदशादित्यरूपवान् ॥ वापीकूपतडागेषुनद्यांजलमशोषयत् ४० जव्वालप्रथिवीसर्वपुग्ग्रामवनाकरा ॥ ततः
 शीघ्रंमयूरेशोभामूत्वाववर्षह ४१ शमयामासतंवह्निमृतांश्रसमजीवयत् ॥ ततोहर्षयुतालेकाःसाधुसाध्वित्यपूजयन् ४२ ॥ कउवाच ॥ प्रतिकूलंकृतं
 यद्यत्तत्तत्सर्वीनिरादृतम् ॥ ज्ञात्वाशक्रोययौदेवंमयूरेशंननामच ४३ बद्धांजलिपुटोभूत्वास्तोतुंसर्वेश्वरंविमुम् ॥ शक्रउवाच ॥ नवेदानर्षयोजमुर्ब्रह्माद्यास्ते
 गतिंविभो ४४ सर्वोतयामिणःसर्वरूपस्यब्रह्मरूपिणः ॥ ब्रह्मादीनांविश्वसृजंकारणानांचकारणम् ४५ अपरधानक्षमस्वाद्वत्त्वामहंशरणगतः ॥ मस्तकंपा
 दयोन्यस्यप्राथम्यामाससादरम् ४६ ॥ कउवाच ॥ निर्विकल्पमनस्तस्यज्ञात्वाग्राहगुणेश्वरः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठअद्वंतेपदोतिष्ठसुखंस्वके ४७ ततःसंपूज्यतंदेवंनमस्कृ
 त्यशचीयतिः ॥ प्रदक्षिणीकृत्यययौहृष्टःसन्नमरावतीम् ४८ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखण्डेसप्तमोऽध्यायः ॥ १०७ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ कउवा
 च ॥ ॥ ततःपंचदशेवर्षेमयूरेशोअकैःसह ॥ गतःस्नातुंनदीपुण्यांनाम्राब्रह्मकमंडलुम् १ स्नात्वानित्यंसमाप्याशुमानसैःषोडशैःपृथक् ॥ उपचारैःशुपूजुस्ते
 हृदिस्थंगणनायकम् २ केचित्पद्मासनगतंकेचिद्ब्रह्मिणं तचतम् ॥ दिव्यगर्धोर्दिव्यवल्बैर्दिव्यैःपुष्पैरपूजयन् ३ गार्ग्योमुनिर्मैदिरेतंध्यात्वारत्नान्वितैर्चयत् ॥
 एतस्मिन्नंतरेऽकस्मात्पिपदेद्वारमस्यतत् ४ यावदुद्वायदस्येवतावत्तद्वृतामगात् ॥ तत्राक्रंदनंचक्रेसचतेबालकाजपि ५ ॥ बालकाऊचुः ॥ ॥ त्वमेवज
 ननीतातःकथमभ्यंतरेस्थितः ॥ दत्वाकपादंदेवेशनोपराधावक्षमस्वच ६ ॥ कउवाच ॥ एतस्मिन्नंतरेदेत्योमहाबलपराक्रमः ॥ यस्यशब्देनमहतांकपतेभु
 वनत्रयम् ७ सटाभिन्नवनोदुष्टोव्याघ्ररूपीसमभ्यगात् ॥ व्यादायवदनंघोरंश्रसन्निवजगन्नयम् ८ दृष्ट्वातंदुदुर्बालाक्रंदंतस्तेदिशोदश ॥ सतुङ्गारंविनिभिद्य
 मयूरेशंतमाययौ ९ शार्दूलसदृशंरूपंकृत्वायात्सोपितंक्षणात् ॥ पपालसहसाव्याघ्रःपृष्ठेल्गोययौचसः १० अमन्सतुवनंयातोनिंकुंजेलीयतस्थिवात् ॥
 देवोवृक्षंसमारुह्यकुंजमध्येपपातह ११ उभाभ्यांवदनंतस्यकराभ्यांजगृहेदृढम् ॥ अन्याभ्यांबहिरानीयतःपरशुनाःच्छिनत् १२ नासिकांश्रवणेपा
 दोपुच्छमश्रवणावुभौ ॥ नमुखंदशैर्येत्युक्त्वाविससर्जगुणेश्वरः १३ निजरूपंसमास्थायतथैवविकृतोअवत् ॥ एवमेवकरिष्यामित्वेदेहमित्युवाचतम् १४ य

यैनिजालयैदैत्येदेवस्वंधामचययौ ॥ ततोमुनिमुताश्रेमुःक्रंदंतःकमयूरराट् १५ अतिश्रान्ताहुमतले मुच्छयेप्रास्वंपस्तदा ॥ अनेनयास्यतिपथाद्रश्या
मस्तरदांबुजम् १६ पादौदक्षिणतस्तेषां दृष्ट्वाचुक्रोधभानुजः ॥ अथारक्तदशीराषाह्लाद्व्याससाहसः १७ बध्वतास्वस्थलंयातोमयूरेशस्तोगमत् ॥
नापश्यत्तटेबालां चिस्मर्यपरमंययौ १८ चिंतंपरमिकांप्राप्तोविनतैतैसमयूरार्द्र ॥ नमुखंकापिसंप्रायात्ततोमुनिगणाययुः १९ ॥ मुनयऊचुः ॥ का
स्माकंबालकादेवप्रातर्नातास्त्वयाखिलाः ॥ विनतैर्नोगमिष्यतिप्राणास्त्वय्यागतेधुना २० ॥ कउवाच ॥ नकिंचिद्वृचेतातदेवोमुब्रश्रमुहुहुः ॥ विचा
र्यभास्करीयातःपुरीदूतैर्निवेदितः २१ ॥ दूताऊचुः ॥ कोपियातोयुद्धकामोलोकत्रयविनाशकृत् ॥ उग्रावोमहाबाहुर्बायमाणोबलाघामः २२ यमउवाच ॥
ब्रह्मांडं चूर्णतांयातिदंढाघातेनयस्यमे ॥ तस्यमुरतोयुद्धकथंबालोविधास्यासि २३ ॥ देवउवाच ॥ त्वमात्मानंवर्णयसेरंकवद्भासिमयम् ॥ ममवक्त्रमु
वासर्वब्रह्मांडंचविनश्यति २४ एवमुक्त्वामयूरेशयमस्कंधंरुराहसः ॥ पातयामासमहिषात्पपातोपरितक्षणात् २५ पराक्रमंतस्यबुध्वाबद्धांजलिपुटो
यमः ॥ तुष्टावपरयाभक्त्यामयूरेशंसुरेश्वरम् २६ ॥ यमउवाच ॥ नतरूपंविदुर्देवाब्रह्माद्याःभनकादयः ॥ नेतिनेतिचेदस्त्वावदतिपरमेश्वरम् २७ स
ष्टारंपालकंसृष्टेःसंहतारिनिजच्छया ॥ दैत्यानांसर्वदृष्टानानाशकंसर्वरूपिणम् २८ अकस्मादपराधनःकृतसंतुल्वमहोसि ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वापुन
जासौवस्त्रैरक्षैःफलैरमुम् २९ बालानानीयतद्वस्तेनिवेद्यपुरतःस्थितः ॥ आलिङ्गिमुदासर्वेपरस्परमथाब्रुवन् ३० ॥ बालाऊचुः ॥ श्रान्तास्त्वदर्शनार्थायव
ध्वानितायमेनह ॥ त्वदर्शनाद्वधुमुकायास्यामोनिजमांदिरम् ३१ ॥ कउवाच ॥ ततस्तेस्वाश्रमंप्राप्तामयूरेशपुरस्कृताः ॥ मयूरेशपुरंयाताननवादि
त्रसंकुलम् ३२ नानाध्वजपताकाढ्यंपुष्पमालाविभूषितम् ॥ यमोपिपृष्ठतोयातिद्रष्टुतकौतुकमहत् ३३ संमुखंतस्यतेसर्वेमुनयोपिययुस्तदा ॥ पुपूजु
स्तुष्टुर्वैवल्लिङ्गुर्बालकानपि ३४ उवाचेदेवस्तान्सर्वान्मुनीन्पूर्वप्रकुप्यतः ॥ आनीताबालकालोकाद्यामस्यक्षणमात्रतः ३५ ॥ मुनयऊचुः ॥ सर्वत्रक्ष
सेत्वंहिसर्वशक्तिःसदाचनः ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वातमनुज्ञाप्यस्वाश्रमान्मुनयोययुः ३६ यमोपितनमस्कृत्यस्वालंयमुदितोगमत् ॥ देवोपिस्वालंयप्राप्य
हर्षयामासमातरम् ३७ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेरेविजयवर्षारिहारोनामअष्टाधिकशततमोऽध्यायः १०८ ॥ कदाचिस्पावर्तिप्राहमुखसासीनंमहेश्वरम् ॥
यतानितुमहादेववर्षाणिदशपंचच १ विवाहश्चित्यतामस्यमयूरेशस्यसंप्राप्तम् ॥ सुशीलासुमुखीबालासगक्षीहंसगामिनी २ पिकवाक्सुनसतन्वीव
धूःकापिविचार्यताम् ॥ मन्मथातुलदेहस्यसर्वांगसुंदरस्यह ३ कउवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वासाधुसाध्विस्यभाषत ॥ सोचितयच्छुभंआरुण्यांमनसानापकुत्र
चिद ४ ततोश्चिंतांपरांप्रापतावन्नारदआगतः ॥ संपूज्यचोपवेश्यैनमासेनंशंभुब्रवीत् ५ शंभुरुवाच ॥ आह्लादं परमंप्राप्तस्तवागमनतोमुने ॥ चिराग
तोसिचमुनेदिनंस्थातुत्वमहोसि ६ अतिसुंदरकायस्यतनयस्यममानव ॥ गवेषयवधूंविप्रयतल्लोकैक्यगोभवात् ७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तथैवपार्वतीप्राह

वधूशीघ्रविचारय ॥ ॥ नारदउवाच ॥ नस्थातुंशक्यतेस्वामिर्कर्मणाद्विमुहूर्तकम् ८ एतदर्थमहंप्राप्तोब्रह्मण्यप्रोषितःशिव ॥ तवपुत्रप्रभावश्चलवण्यं
 यएवच ९ ज्ञातंथात्रासिद्धिबुद्धीतस्मैदातुमभीप्सता ॥ अनसूयाशचीचापितयोरूपेणलजिते १० संज्ञामूढंकारण्येशिलहल्यापिसाह्यभूत् ॥ जालंधर
 स्यापलीढंदामाधवमोहिनी ११ सापिब्रह्मत्वमापन्नपददूषणदृशनाद्वर ॥ अन्येनानावरागैरिनागताब्रह्मणोद्विदि १२ नैतादृशंक्वापिदेविसौंदर्यैशौभ्यमेवच ॥
 तथेयैगेनचतवसुतःशोभामवाप्नुयात् १३ रत्नकांचनयोर्यद्वद्यथामुक्ताप्रवालयोः ॥ कउवाच ॥ एवंनारदवाक्येनसतुतोषहरःशिवा १४ शिवउवाच ॥
 सम्यगुक्तंनेवाक्यंवांछितार्थकरंशुभम् ॥ कउवाच ॥ शिवोपितरक्षणदेवदृष्टारूढःसमाह्वयत् १५ इन्द्रादीन्देवानिचयान्गौतमादीन्मुनीनपि ॥ अधोगेपा
 व्रतीष्टह्ययौहर्षसमन्वितः १६ शिखंडिनंसमारुह्यमयूरेशःपुरोययौ ॥ नारदस्तुतपोयोगादंतरिक्षचरोययौ १७ सप्तकोटिगणाःक्रीडांकुर्वतोभिययुस्तदा ॥
 नानायुधराहर्षाद्रजयंतोदिशोदश १८ वाद्यस्तुसर्ववाद्येषुरजसाच्छादितैरवौ ॥ अष्टाशीतिसहस्राणिमुनयोपिययुर्मुदा १९ गंडकीनगरंसेवंगुत्कामाव्य
 लोकेयन् ॥ गुल्ममार्गेरक्षसतिसप्तकोटिगणान्वितम् २० नभस्पर्शिशुखानांचसर्वदाकालधिकृताम् ॥ निशाचराःशुश्रुवुस्तेसेनायास्तुर्वदृढम् २१
 सुप्तोत्थिताश्चसन्नद्धाययूरणविधिरसया ॥ राक्षसांऊचुः ॥ कस्ययूयंकुतोयाथकुतजागमनंचवः २२ विनाज्ञानंपुरंगंतुंदास्यामःस्वामिनश्चनः ॥ मयूरेशउवाच ॥
 स्वतंत्रांजंतकादित्यराक्षसासाधुपालकाः २३ अतोयच्छंतुनोमार्गेनोचेन्नाशंव्रजिष्यथ ॥ कउवाच ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्तोविकृतोहेमनामकः २४ असुरोथाब्रवी
 द्वेवमेकाकीप्रहितःपुरा ॥ इदानींराक्षसैःसार्द्धमादास्येजीवितंतव २५ उवाचराक्षसाःसोथनानादैर्याहताबलात् ॥ अहंचविकृतोनेनयतोहंहन्यतेजवात् २६
 कउवाच ॥ इतितद्वचनंभृत्वाचुक्रोधसमयूरगद् ॥ मुनिपुत्रान्समाज्ञाप्ययुध्यध्वमेह्यनुग्रहात् २७ कुशानुद्यम्यतेहर्षवयुद्धंकर्तुंसमुद्यताः ॥ उवाचपृष्ठतोदेवोन्न
 तुबालाकुशोरिमान् २८ मंत्रितास्तेकुशास्तेषामस्तकानच्छिनन्बहून् ॥ तेषांशस्त्राणिकुंठानिजातानितदनुग्रहात् २९ जायंतेतावदेतान्कुशैर्जघ्नुस्तुराक्षसान् ॥
 खंडशस्तेनिपेतुर्वैछिन्नबाहूरुजानवः ३० व्यस्मयंतचरक्षांसितृणैर्मृग्युं व्रजंति किं ॥ एवंसर्वेहताबालैरसिलाराक्षसास्तदा ३१ जगर्जस्तेमयूरेशंप्रापुर्नवाप्यजयन्
 बालाऊचुः ॥ आज्ञयानिहताःसर्वेराक्षसास्स्वप्नसादतः ॥ पुनराज्ञानःप्रयच्छकरिष्यामोगुणेधर ३२ आश्चर्यपरमंजगमुर्मुनयोयेसमागताः ॥ दृष्ट्वाबालैर्हतामस
 र्वांनराक्षसांकुशसंचयैः ३३ पावतीवृषभात्तस्मादवस्त्रह्यालिलिगतम् ॥ शिवोपिप्राब्रवीद्वेददृष्टस्तेद्यपराक्रमः ३४ तवशस्त्रहताःपूर्वनिहताबालकैःकुशैः ॥ ब्रह्मा
 दीनामगम्यस्तेप्रमावोगिरिजासुत ३५ नज्ञायतेमयावापिकिमिमेकरिष्यसि ३६ इतिश्रीगणेशपुराणउत्तरखंडेराक्षसवधोनामनवाचिकशततमोऽध्यायः ३७
 कउवाच ॥ जयशालीमयूरेशोयात्यग्रेहर्षनिर्भरः ॥ पृष्ठतोयांतिबालास्तेतद्वृषगतःशिवः ३ गौतमाद्यामुनिगणालम्रसिद्धेययुस्ततः ॥ गर्जंतोगर्जयंतश्चदि
 शश्चविदिशोपिच २ योजनावधिगंडक्याजवस्त्रह्यशिशुंभिनः ॥ अतिष्ठत्समयूरेशोमहावर्षासनमुत्तमं ३ ततःसर्वानुपावेश्यशिवंगणमुनींश्चरात् ॥ वाद्यस्तुसर्ववा

धेषुतानाहसमयूराट् ४ सिंधुनानिहिताकाराष्टहशक्रादिदेवताः ॥ विनातमोचनंलज्जासिद्धिर्नवअविष्यति ५ अतस्तमोचनार्थायेष्यतांसिंधवेमहात् ॥ बु
द्धिमान्सृहीत्वाचेदागच्छेत्तानुरानथ ६ तदासाम्नैवसर्वेषांकुशलं हिअविष्यति ॥ नोचेद्युद्धेनजेष्यामोरणेसिंधुमहाबलम् ७ मोचयिष्यामतान्दवांस्तनोल
मंअविष्यति ॥ कउवाच ॥ एवंतद्वचनंश्रुत्वाप्राहुःसर्वेगुणेश्वरम् ८ सम्यगुक्तंमयूरेशसुधयासदृशंवचः ॥ बालभविपितेबुद्धिबृहस्पतिसमाशुभा ९ पुष्पदंतमहा
बुद्धिनीतिशान्निविशारदम् ॥ प्रेष्यतांसिंधुनिकटेदेवमोचनंहतवे १० वक्तांबलिनंश्रेष्ठस्तोत्रसंतोषितेश्वरम् ॥ कउवाच ॥ तत ऊचेषुष्पदंतोमयूरेशशश्वरम्
११ महिमातेमयूरेशमनोवाचाभगोचरः ॥ जानंतिनजनामायामोहितास्तयानित्यदृक् १२ भूआरहरणार्थत्वमवतारिणः शिवालये ॥ नमोपेयतत्रत्वमन्यप्रेष
यसंप्रतम् १३ अपारसेनयायुक्तंसिंधुदूतंमहाबलम् ॥ उद्धतंबलिन्द्रष्टुमहंशक्यामिनक्काचिन् १४ युद्धमेवकरिष्यामिमतोदोर्दंडतेजसा ॥ यदिसाम्नाभवेत्का
प्युद्धतत्रव्रथामतम् १५ दानंभेदोद्वथादोनीतिरेषासनातनी ॥ एवमाकर्ण्यतद्वक्तृक्यमुवाचपार्वतीपतिः १६ सम्यगुक्तः पुष्पदंतनीतिमार्गः पुरातनः ॥ कोधवा
नक्षमः साम्नामिकिवलंबलवान्परः १७ धारिष्यतिमहादुष्टंप्रपितश्चेत्पदाननः ॥ प्रेषितोवीरभद्रश्चक्रोद्धमेवकरिष्यति १८ शृंगीचेत्येषितस्तत्रसंहारंसविधास्यति ॥
प्रमथः प्रेषितोमत्तोजानेकिंकरिष्यति १९ प्रेषितश्चेद्धूराजोभेषयिष्यतितासमा ॥ क्षींसंभोगरतः स्यान्नुप्रेषितोरकलोचनः २० ततोब्रवीन्मयूरेशोनिरस्तेषु
चतेषुच ॥ नंदिसमुद्रगंभीरेयैषपर्वतसन्निभः २१ बुध्याबुहस्पतिरसमोजंभारिसदृशोबले ॥ धूर्तः पराशयज्ञाताप्रेष्यतांसामहेतवे २२ ॥ शिवउवाच ॥ सम्यगुक्तं
मयूरेशज्ञातासिगुणदोषयोः ॥ नंदिनेदीयतांवस्त्ररत्नानिविधानिच २३ ततोददौमयूरेशस्तानितस्यशिशवाज्ञया ॥ आज्ञापयामासचतंगच्छासिंधुमहाबलम्
२४ यथादेवाविमुच्यंतेतथानीतिर्विधीयताम् ॥ सतुनत्वामयूरेशसंशिरांशिवमेवच २५ गणात्मवाम्महावाक्यैः स्तुत्वातंचशिवंशिवाम् ॥ उवाचबुद्धिसंपन्नो
दिष्ट्योचितमिदंवचः २६ ॥ नंदुवाच ॥ समहानजयातेलोकैक्यस्यवस्यादनुग्रहः ॥ अतोहंश्रेष्ठतानितः साधयिष्येप्रयोजनम् २७ वः प्रसादेनमूलंगोलांविधास्ये
न्युजामंजसा ॥ शेषसूर्यवोनिकटेजानयिष्येनसंशयः २८ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वामयूरेशसिंधुसंगबलान्वितः ॥ गतः सनगरद्वारंमनेवगेनैयवान् ॥ ध्या
यनगणेशंमुचिशिरांसर्वार्थसाधिकाम् २९ ऋतांकरुं प्रतिज्ञांतांप्रार्थयामासचेतसि ३० ॥ इति श्रीगणेशपुत्रोत्त० दशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११० ॥
कउवाच ॥ प्रायात्सभामहारस्यांद्वापालनिवेदितः ॥ नंदीननंदंतदृष्ट्वादौसिंधुसंभ्रागतम् ३ महाकायमहावीरवीक्ष्यकेचिच्चकपिरे ॥ जगज्जुगपरेतत्रभी
मानंभूमिमुदा २ वाद्यसुसर्ववाद्येषुनादनादितदिषुच ॥ दृष्ट्वातनंदिनंकेचिन्मोनिरेवमागतम् ३ महाकायमहावीरवीक्ष्यकेचिच्चकपिरे ॥ जगज्जुगपरेतत्रभी
ष्यंतोबलादमुम् ४ नविभोतिमहावीर्यवान्दीस्वबलगर्वितः ॥ करसंज्ञापितंनंदीभेजआसनमुत्तमम् ५ सर्वैतदस्थतांयाताश्चित्रगाहवपुत्तलाः ॥ बुध्वातदिगे
तंप्राहंनंदीवाचस्पतिः परः ६ नानासमादृष्टपूर्वनिदृशास्तासुहृकाः ॥ यूयंसर्वैतिबलिनः श्रियापरमशोभिताः ७ मुंदराः कामसदृशाबुध्याहीनाहकाइव ॥

सभायामागतसाधुरसाधुर्बलोबली ८ प्रष्टव्योमाननीयश्चनीतिरेषासनातनी ॥ नसादृष्टासभामध्येजतोमेविस्मितमनः ९ वृथासभासदःसर्वेवृथामात्याश्च
 नागराः ॥ नायं धर्मो राज्ञ एव सभ्यानां कृत्यमेव तत् १० ॥ कउवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा सिंधुः प्रोवाच नं दिनम् ॥ पद्मयोनेरिव तव मतिर्दृष्टा गुणकर ११ कस्य
 त्वं कुत आयातः किमर्थं वा वृषेश्वर ॥ तेजसा वह्नि सदृशः पंचास्य इव विक्रमे १२ ॥ नंदुवाच ॥ सुरभेः कामरूपा जपत्यनंदिनामकम् ॥ विद्धि मां गिरिजाना
 थवाहं ब्रह्माहं भेदिनम् १३ मयूरेशो धराभारहरोदुष्टनिर्बहणः ॥ अवतीर्णः शिवदृष्टे बाल्यात्प्रपृच्छति दैत्यहा १४ शेषो मूको भवत्तस्य प्रतापवर्णने न्नजः ॥ समु
 द्रमथनाद्यद्ब्रह्मजातं बहिर्ययौ १५ तद्वन्नोति विमथ्याद्यकार्यं सिद्धि विचारय ॥ आज्ञां शृणु मयूरेश प्रेषितां बलवत्तराम् १६ आज्ञाभंगे तस्य भवेद्विनाशो यस्य क
 स्यचित् ॥ यतः समुज्जते विध्वं पाति हंति चारम १७ त्वया विनिहिताः कारुण्ये देव गणा बलात् ॥ पदानि तेषां लब्धानि भाग्यस्यात्किमतः परम् १८ इदानीं वैरिनि
 र्मेकं विचार्य कर्तुं महसि ॥ मोचयथाशुसुरान्नसर्वांनाज्ञया स्वाभिनेमम १९ त्रिपुरेण कृतं वैरं शिवेन सह तत्क्षणम् ॥ हिरण्यकाशिपुं स्तं भवतीत्यहं तव नहरिः २०
 तारकेण जिता देवाः ज्ञातिस्तत्पदं स्वयम् ॥ स्कंदेन निहतो युद्धे क्षणेन तारको बलात् २१ अतो दत्त्वा सुराग्नं ह्यतिष्ठ स्थानं सुखं चिरम् ॥ कउवाच ॥ एवं नंदिवचः
 श्रुत्वा बुक्रोधं सिंधुर्दयराट् २२ उवाच कनयनो वमन्निबहुताशनम् ॥ सिंधुर्बलात् ॥ चातुर्यं बहुधा दृष्टं त्वदीयं वृषणं नंदन २३ प्रसंगं नैव जानासि यतो वाचस्पतेरपि ॥
 अज्ञानात्प्रकृतार्थस्य वचोयाति ह्यर्थताम् २४ बालस्य तव वाक्येन स्वाभिनेन स्तोपि वाक्यतः ॥ मोचयेयं कथं देवान् यावत्सोपि निजितः २५ प्रमाणं किंतु ते वा
 क्यं तृणादवनचारिणः ॥ कृते गिरिशस्तत्पुत्रो वृथाभीतिः प्रदर्शयते २६ लांगले योजयाम्यद्यदौत्येन नागतो यदि ॥ यदि मे वक्रतां यायाद्भुक्कुटीको धतो वृष २७
 तदानीं भुवनं नश्येत्कातत्राणनातयोः ॥ रुष्टः शृगालः किंकुर्वादिप्रियं सिंहनागयोः २८ ॥ कउवाच ॥ एवं शब्दं शरीरे विद्वानं दीक्रोधादथा ब्रवीत् ॥ नंदुवाच ॥ विप
 रीतां भतिं द्यलक्ष्याभ्यसुराधम २९ सन्निपातो वा विकलं बल्गमेरणं मुखः ॥ पूर्वसामप्रयोक्तव्यमिति तेनाहमरितः ३० त्वयि नीतिर्वृथा जाता उपदेशो यथा
 सखे ॥ यदि निर्दिष्टा प्रकृता ते मयूरेश शिवेपि च ३१ क्षीणमायुस्तय ते धनयुद्धे जयमेष्यसि ॥ इदानीं हनिस्वां मूढनाज्ञां स्तिस्वामिनेमम ३२ नायकेन नहंत
 व्योहूतस्तेनापि नायकः ॥ इत्युक्त्वा पातय नंदैद्याहं दीनिश्वासवायुना ३३ क्रोधेन तमपृष्ट्व प्रतस्थे हर्षनिर्भरः ॥ सान्निध्यं प्राप्य देवस्य मयूरेशस्य तत्क्षणम्
 ३४ दूराद्दृशेदवोपि प्राह नंदी समागतः ॥ प्रणिपत्या ब्रवीद्वैवृत्तांतं सर्वमादितः ३५ ॥ नंदुवाच ॥ बहुधा बोधितो दैत्यो न स्वर्वाच क्रैवचो मम ॥ निर्भसितो बहुवि
 धेनाहं च मया च सः ३६ न्युजघ्नेदयथा विदुस्तस्मिन् सर्वं वृथा भवेत् ॥ कउवाच ॥ इति तद्वचनं श्रुत्वा प्रयातस्य यथागतम् ३७ जहर्ष मयूरेशो दैत्यमर्दनलालसः
 आज्ञापयत्सयुद्धाय प्रमथादीनि गणांस्तथा ३८ इदानीं सिंधुनगरे युद्धं कर्तुं समुत्सुकाः ॥ गर्जतु विरशब्दैश्च मोचितुं बंधनात्सुरान् ३९ हत्वा सिंधुचसबलं मोचितुं
 चासिलान् सुरान् ॥ सुनीनां त्वरमाणानां गंतुं स्वाश्रममं हलम् ४० ॥ इति श्रीमणेशपुराणे उत्तरखण्डे विचारवर्णनं नामैकादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १११ ॥

॥ कउवाच ॥ ॥ शिखिन्दिनसमारुहमयूरेशःपरादिने ॥ आयुधानिचक्षत्वारिप्रशृङ्गकरपंक्ते १ जगर्जवनवद्भोरंयौरणचिकीर्षया ॥ शिवापि
 गर्जन्सहस्रावृषारुढोययौतदा २ सप्तकोटिगणाःपश्चात्सन्नद्धायुरोजसा ॥ ततोर्नदीप्राहतन्नगंतुसहसार्हथ ३ गणानांयकेवीरभद्रेचमयितिष्ठति ॥
 प्रमथेवाविद्यमानेशेहेतुसुरद्विषाम् ४ पथंतुसेवकमहस्ततोयातुसुसंयुगम् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ भारतीमेवमकण्ठेद्वानंदीरतातदा ५ उवा
 चपरमप्रीतसाधुसाधुत्वयोदितम् ॥ पराक्रमवतःसिधोर्द्रेष्टव्यस्तुपराक्रमः ६ इतियामिपुरोर्नंदिरयूयंयातुसहवनः ॥ ततस्तुभूतराजोययुष्यदंतोपिवीर्य
 वान् ७ ईयतुःपुरतस्तस्यकोटिसंख्यायुतागणाः ॥ वीर्यश्रियादीच्यमानाःसर्ववीरामदांबिताः ८ आक्रमंतोदिगंतांनैवैर्जतोवनवत्क्षशम् ॥ भारेण
 शेषशीर्षिणिनामयंतोधरामपि ९ क्रोधानलंवमंतस्तेप्रापुस्तांगडकीपुरीम् ॥ दैत्यगुल्मेनिपेतुस्तेदशकोट्यसुरैर्युते १० ततस्तत्राभवद्युद्धंतुमुलंशमहर्षण
 म् ॥ शस्त्रास्त्रैर्वापिनिचयैर्भ्रिडिपालपरश्वधैः ११ केषांचिन्मस्तकाभिन्नाःपादाहस्तास्तथोरवः ॥ जातुजंघाश्चगुल्फाश्चयश्चाःकेपिगतासवः १२ निप
 त्यगुनरुथायप्रायुध्यन्स्वपरैःसह ॥ एवंनिपतितादैत्याजसंख्यातागतासवः १३ पलाय्यनिर्गताःकेचिदाचक्षुर्गमिधेवसिलम् ॥ सभामध्येवीरगणै
 रुपविष्टायकेचन १४ शस्त्राघातैःस्रवद्रक्ताःपुष्पिताइवकिंशुकाः ॥ तत्रागत्यमृताःकेचिकेचिद्वैद्ययुक्तमभवत् १५ नगरद्वारगुल्मेतुदशकोटिनिशाचराः ॥
 निवृत्ताःशस्त्रसंधातैर्युद्धंछुवापरस्परम् १६ यदाशैलभ्रिदोयुद्धमभूत्तत्रजयोभवत् ॥ उपविष्टोसिक्किंतूष्णींसिधोस्वाहितमाचर १७ आरामारिपुभिर्दग्धा
 गृहाणिचप्रतोलिकाः ॥ अंधकारेघूरलिङ्कतेप्रापलन्वह्निजेसा १८ मुंजतोनिद्रिताःकेचिन्निर्युर्नगरद्वहिः ॥ बालानादायपपलुस्त्यक्त्वाभोगंचकेचन १९
 विसस्तवसनाःकेचिद्व्यानस्थान्वाह्निनाहुताः ॥ तत्रापिनिधनंजगमुर्नानाशस्त्रप्रहारतः २० धनंजयंसर्वदिक्षुवीक्ष्यपौराभयातुराः ॥ मेनिरेप्रलयंप्राप्तदंष्ट्र
 तेसकलापुरी २१ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंदूतमुखाच्छ्रुत्वासिधुर्जुभामथाकरोत् ॥ स्वाद्विषमृगान्सिंहपर्वतैर्द्विनिर्गतः २२ उवाचदुर्धरासेनादृश्य
 तैर्किंमविष्यति ॥ दिदीपिकोधानलतोग्रसन्निवात्रिविष्टपम् २३ सिंहस्याग्रोकिंशककरिष्यतिपराक्रमम् ॥ मेरोःकिंशलभुर्कुर्याच्चालनंजंबुकोपिवा २४
 कालस्यममर्किकुर्याद्बालोयंतुमयूराद् ॥ इत्युक्त्वश्वेडितेनासौनादयन्विदिशोदिशः २५ चिंतातुरःक्षणंतस्थौमुनिर्मानिमास्थितः ॥ ततोवीराःसिं
 धुदैर्यप्राबुवक्रोधमूळिताः २६ जानादिहिमयूरेशेजेष्यामःक्षणमात्रतः ॥ तवप्रतापत्रैल्लेख्यंशरंशेष्यामसांप्रतम् २७ ॥ ॥ सिंधुरुवाच ॥ ॥ स
 म्बगुर्कमहावीराममापिरिपुदर्शने ॥ मनउत्कंडितंयस्मात्सैन्धेनयुद्धतामिह २८ ततःसर्वेपुरोयातागजैतोवीरसत्तमाः ॥ असंख्याताःशस्त्रधराश्चतुरंगव
 लान्विताः २९ हयारूढःसिंधुदैत्यःक्रोधहर्षमन्वितः ॥ वमन्कोधानलंलवक्रान्नेत्रान्भ्यांरणदुर्मदः ३० ययावश्चपुरोधायमनोवंगमहायनम् ३१ ॥ ॥ इ
 तिश्रीमणेशपुराणेउत्तरखण्डेद्वादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११२ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ पदातयःपुरोयांतिकंपयंतोवसुंधराम् ॥

विकारलमुखाविराःसिदूरारुणमस्तकाः १ 'केचिन्निबद्धकवचा मुक्तकेशाःसुदारुणाः ॥ केचिन्निबद्धकटयःकेचिद्वदनचर्चिताः २ नानाशस्त्रप्रहरणानाना
 युद्धविशारदाः ॥ पुरोयातिगजमत्ताधातुचित्रा इवाद्रयः ३ दीर्घदंताविभ्रांतिस्ममूषणैर्विविधरूपि ॥ घंटानैर्दजनसर्वबधिरचक्रुरजसा ४ चूर्णयंतोगीरिन्दु
 क्षानययुःशुभाप्रहारतः ॥ लसत्कुम्भाःपताकाढचाश्चित्रध्वजविराजिताः ५ ततोश्वाश्चतुर्धातैश्चूर्णयंतोवसुंधरा ॥ हेषितैर्दयंतोवैगगनचंद्रिदशोदश ६
 सुवर्णरत्नमुक्ताभिभूषिताव्योमचारिणः ॥ अधिष्ठितामहायोधैस्तनुत्राणप्रशोभिभिः ७ नानाशस्त्रधरैःपरसेनाविमर्दिभिः ॥ ततस्तुराथिनोजनमुशुक्ला
 स्त्रैरिषुधातिनः ८ सहितायुद्धमार्गजैर्वैःसारथिभिर्मृधे ॥ मुक्तामणिमयामालावहंतोगंधमालिनः ९ धनुस्संधास्तूणशृतोभलहस्ताःसखङ्काः ॥ शस्त्र
 प्रभाभिर्नेत्राणिछादयंतोजनस्यह १० एवंसेनासमायातागर्जयतीतिदिशोदश ॥ भूतराजेनसाष्टाष्टपुष्पदंतेनवाहिनी ११ मयूरेशमुभौयातैततोभित्याप
 लयितौ ॥ ॥ तावूचतुः ॥ ॥ तवाज्ञयापुरोयातावाभ्यानिहताचमूः १२ गुल्मस्थानगरद्वारिर्दधंचनगरंबहु ॥ प्रतापेनौसमाकर्ण्यसिंधुःस्वयमुपाग
 तः १३ चतुरंगांचमूढहानाशस्त्रास्त्रधारिणीम् ॥ ततोभीत्याभवंतचसमायातौमहाबल १४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ सिंधुसेन्यसमुद्रोत्थवदतोवमेतयोः ॥
 ददशेपूर्वादिभागेदुस्तरःशस्त्रयोधिभिः १५ ततोहर्षयुतोज्ञात्वैद्यवृत्तंसमासतः ॥ नीलकंठसमारुह्यमयूरेशोयौपुरः १६ आयुधानिचचत्वारिचतुर्दोःपु
 मयुह्यसः ॥ सन्न द्वागगकोट्यस्ताधनुर्बाणासिपाणयः १७ परिवार्यस्थिताद्वेनालकंठवृषश्चितम् ॥ मुनीश्वराःस्तुवंतिस्मददुराशीर्वचोपितम् १८ उभयोर्मे
 नयोर्वाद्योषकोलाहलोमहान् ॥ परस्परसंपदंतांवीक्ष्यसेनेसुविस्मिते १९ असंख्यातंबलंवीक्ष्यतुतोषसमयूरगट् ॥ यदुक्तंनेदिनापूर्वंतदृष्टंसर्वमेवाहि २० ततो
 नंदीमयूरेशंनत्वा गर्जन्मुहुर्यौ ॥ नभोमार्गेणमैन्येषुचिच्छेदवीरमस्तकान् २१ शृंगाघातेनमहताहयमस्याहनदृढम् ॥ शीघ्रमुद्गीयचययौमयूरेशयथाक्षतः २२
 आश्चर्यचक्रिसर्वेगणाःसाध्वितिशांसिरे ॥ छत्रंचपातयामासनंदांशंगप्रहारतः २३ पतितेस्वेचछत्रेचसिंधुरश्वातिरेगतः ॥ धारयामासचतदाछत्रमन्यमहा
 धनम् २४ आश्चर्यपरममेनेनदिनःकर्मणासुरः ॥ चुक्रोधसमहावीरान्दगतोवःपराक्रमः २५ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यकोस्तुभौमैत्रएवच ॥ अमात्यैर्निमस्कृत्य
 सेनयाचतुंगया २६ मार्चितंकुरुसिंधोत्वांविधास्यावोरिपुक्षयम् ॥ अन्यथानमुखंनयदर्शयामःकथंचन २७ एवमुक्त्वाप्रचलितौपरसैन्यनिबर्हणौ ॥ प
 दातीनांगणायताब्रह्मांडास्फोटतत्पराः २८ न्युजतामिच्छवोन्तुंभूगोलंरणदुर्मदाः ॥ कौस्तुभोयमयूरेशयतोमैत्रश्चपातितुम् २९ शरवर्षैरिच्छाद्यया
 तावस्यांतिकंयदा ॥ वीरभद्रस्तदायातोयोल्लुंसचषडाननः ३० असंख्यसेनयायुक्तौगर्जयंतौदिशोदश ॥ निजव्रतुरुभौगोषात्सिंधुनानाप्रहारतः ३१ कौस्तु
 भोप्यथमैत्रश्चजन्नतुस्तौपरस्परम् ॥ सहस्रमारयस्वेतिव्याहंतःपरस्परम् ३२ शस्त्रैस्त्रैर्नैकैश्चताभ्यांयुद्धमकुर्वताम् ॥ शस्त्रातिभिर्दिपालैःपरिधंसुसैर
 पि ३३ नानासेनाचराजधनुःपरस्परवधेष्वसवः ॥ नष्टेषुसर्वशस्त्रेषुशरेषुचपरस्परम् ३४ मल्लयुद्धंप्रचक्रुस्तेजीवग्राहमारयन् ॥ व्यसवःपतिताःकेचिदेमूरकंसुखा

द्रुह ३५ पादुपादेन जघ्नुस्तेरुस्रकंधंरुधेन चापरे ॥ पृष्ठपृष्ठेन केचिद्वहस्तं हस्तेन चापरे ३६ मस्तकं मस्तकेन वक्रपंरं कूर्परेण च ॥ पतिताः पात्यमानाश्च मृताभग्राश्च
 चूर्णिताः ३७ छिन्नकंठाभिव्रभुजाभग्नजंघोरुबाहवः ॥ एवं पृष्ठेभ्योऽन्येऽसिंघुसेनाजययौ ३८ जयशब्दः स्तूयमानैर्बोदिभिर्वाधिनस्वनैः ॥ सिंधुदैत्येश्वरयातो
 जमात्यौ मित्रकौस्तुभौ ३९ मयूः शंसमायातौ वीरभद्रपट्टाननौ ॥ ततोस्तमगमस्तूयस्ततोऽयुद्धमुपारमत् ४० अपरेनिशयध्वं देवसैन्येन दानवाः ॥ पलाय
 मानां तं सेनां निजघ्नुः शंसंचयैः ४१ पुनरावेशमापन्नौ वीरभद्रपट्टाननौ ॥ गजैर्गजयंतौ च गगनचदिशो दश ४२ निघ्नतौरिपुसेनां तानि दहंतौ छतांतवत् ॥
 अंधकोरमहावीरेन प्राज्ञायत किंचन ४३ स्वान्पगानपि जघ्नुस्तेषु ध्यमाना महाबलाः ॥ भग्नार्थासिंघुसेनायां चक्रतुर्जयनिस्वनम् ४४ दैत्यामास्यौ पुनर्यातो मर
 पेकृतनिश्चयौ ॥ मेरयामासतुरुभौ निजशौ परवाहिनिम् ४५ किं तौ शरजाला निजघ्नतुः करवालतः ॥ ततः पट्टानेन दृष्टतयोरति पराक्रमम् ॥ मुष्टिघातेन
 तौ हत्वानि जसेनामाज्जवात् ४६ मित्रस्तुभूभिर्मगमद्वमरतं मुखद्वह ॥ तथा विधंचतंदृष्टा कौस्तुभौ योद्धुमागतः ४७ पट्टाननमथोरोपात्रिजघ्नेकरवाल
 तः ॥ तस्मिन्मूर्धामवातेतु वीरमद्रोप्युध्यत ४८ कौस्तुभः प्राह नद्रोषाच्छराघातेरनेकाः ॥ सोऽपि तं प्राहनन्मुष्ट्याभूमौ चैनमघातयत् ४९ हते तस्मिन् न दं
 सौ वीरमद्रो महाबलः ॥ यथालैट्यसेनासाहते मित्रे च कौस्तुभौ ५० तमुदंतं शस्त्रहताः स्रवंतौ शोधिंरंबहु ॥ न्यवेदयद्दैत्यराजसिंघे देवशत्रवे ५१ वाचा विस्पष्ट
 यादुःखाच्छलाघातकृता दृशम् ॥ जयमाकाक्षतेनित्यमित्रकौस्तुभयोर्भृशम् ५२ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे मित्रकौस्तुभयोनममत्रयो दशाधिकशततमो
 ध्यायः ॥ ११३ ॥ ॥ वीरा ऊचुः ॥ ॥ नानाशस्त्रप्रहरणौ मृतौ तौ मित्रकौस्तुभौ ॥ असंख्यता हाता सेनाताभ्यां निशि दिवापि च १ ततोरिपुदलादुष्टौ
 वीरौ द्वौ समुपस्थितौ ॥ ताभ्यां बलिभ्यां निहतानि जसेना विमर्दिता २ ययोः करप्रहाराभ्यां गतौ तौ यमसादनम् ॥ दृष्टानानाविधसेनानदृष्टौ तादृशौ सुगौ ३
 ॥ सिंधुरुवाच ॥ ॥ यौ दृष्ट्वा सिंघे भितस्मकृतांतौ मूतहारकः ॥ तौ कथं करघातेन मृतौ शंसय सैनिकाः ४ पराक्रममिदानीमिपश्यतु सर्वसैनिकाः ॥ रगभूमौ न
 तं यिष्ये शिरशत्रोर्न संशयः ५ चक्रमुद्धंकारिष्यामि चक्रपाणेर्यतः सुतः ॥ इत्युदवाहयमारुह्य मयूरेशयैः खलः ६ असंख्यकोट्यो दैत्यानां पुरोयाता महाबलाः ॥
 योद्धुकामाः सुद्रेण शिवपुत्रेण दुर्धराः ७ ततो नदिपुण्ड्रतौ योद्धुयौ तौ महाबलौ ॥ भूतराजश्च विकटो दशलक्षैश्च योधिभिः ८ चपलोप्यर्धलेक्षणे योद्धुका
 मोभिर्निर्ययौ ॥ पट्टानेन वीरभद्रो संख्यसेना समाशुतौ ९ इत्यतुर्द्वबलिनौ नानाशस्त्रधरावुभौ ॥ सप्तयूहात्मसमालोक्य प्राग्वहं दैत्य सैनिकाः १० गंथासु
 सेधमदनकांतौ वीरो ध्वजस्तथा ॥ महाकायश्चादूलो धूर्तनामाथ सममः ११ सप्तयूहानुररुह्य युधुपुस्तान् समागतान् ॥ बाणदृष्ट्वा समाच्छाद्य भला
 त्रैस्तां निजशिरे १२ भिदिपालहताः केचिन्निपेतुर्धर्णतले ॥ पट्टानेन युधेयबलादंघासुरो बली १३ वीरभद्रेण मदनकांतोऽपि युधेरेण ॥ नंदचविरा
 जश्च युधुधाते परस्परम् १४ व्यजासुरपुण्ड्रतौ शस्त्रास्त्रैर्बाणसंचयैः ॥ भूतराजो महाकायो युधुधाते परस्परम् १५ धूर्तश्च विकटश्चैव हं हं युद्धमकुर्वता

म् ॥ चपलेनहतेरोषाच्छादूलोऽन्यपतद्भुवि १६ पुनःसंज्ञामवाप्यैनसोपिखट्टेनचाहनत् ॥ मूच्छामवापमहतीचपलश्चपलोयुधि १७ प्रवृत्तेद्वयुद्धे
 युयुधतिबलेउभे ॥ जघ्नतुःशस्त्रसंघातेर्बाणजालैःपरस्परम् १८ सहस्वजहिमाभैस्त्वंहतःस्वर्गसम्प्रेयसि ॥ क्षीणेषुशस्त्रबाणेषुलत्तामिमिधिभिःपुनः १९ युयु
 धुःसर्वेसेन्यानिनाशयतिपरस्परम् ॥ काश्चिच्चरणौधृत्वापोथयामासवैरिणम् २० काश्चिदुद्धीयन्पतच्चूर्णयामासवैरम् ॥ काश्चिच्चिच्छेदचशिरःकाश्चिद्बाहु
 रिपोरणे २१ काश्चिरादौजानुनीचगुल्फौचिच्छेदचापरः ॥ शरवृष्टिपरिकेचित्परस्परमवास्तृजन् २२ स्रवद्रक्तशस्त्रहतोमरणावध्ययुध्यत ॥ कर्बधायुयुधुस्तत्र
 जघ्नुःस्वांश्चपरानपि २३ अपरेसहसापेतुर्विदीर्णवक्षसोनराः ॥ परस्परघातहतौमृतौकेचिद्रणाजिरे २४ एकात्परःप्रासिक्तस्वर्गयुद्धमकुर्वतां ॥ असृङ्मद्यभ
 वत्त्रकेशैशैवलसंयुता २५ सङ्गमस्यवतीस्येदमहाकूर्मादुरस्यथा ॥ प्रेतकाष्ठवहाघोराचामरतृणसंयुता २६ कंबुकग्राहशोभाढयामहाकटकभेकिका ॥
 शूरमोदकराभीरुमहाभयविवर्धिनी २७ मेदोजलादुःखतरामांसकर्मशालिनी ॥ ततोस्तमितआदित्येनप्राज्ञायतकिंचन २८ नहतव्यावयैदृत्यवाहिनी
 चारिणःसुराः ॥ नहतव्यावयैदेववाहिनीचारिणोसुराः २९ एवंकोलाहलैस्तत्रप्रायुध्यंतपरस्परं ॥ आशिषोऽथददुस्तत्रश्वापदाभूतराक्षसाः ३० मृगालाःपतगा
 श्येनास्तृप्ताःपार्वतिनंदनं ॥ दिनत्रयमभूदेवंदिवारात्रौमहारणः ३१ वाद्यशब्दैर्जयरात्रौविषयंतःपरस्परं ॥ एवंगंधासुरोयुध्यत्सेनान्याबहुविस्तरं ३२ मद्यपा
 नेनमतोसौत्यक्त्वाशस्त्राणिवेगवान् ॥ अहनन्मुष्टिघातेनसहसातंषडाननं ३३ न्यपतस्तदाभूमौवज्राहतइवाचलः ॥ अधावत्सोपिलब्ध्वाशुसपक्षइवपर्वतः ३४
 संज्ञाद्वादशभिर्हस्तैराविध्यत्तमहासुरं ॥ शरजालान्यनेकानिबिभ्रजन्षड्धनुर्वरैः ३५ निवार्यशरजालानिछादयामासतंशरैः ॥ गंधासुरोमहविगात्षडाननमना
 मयं ३६ तन्निवार्यदधरैर्नचरणेसषडाननः ॥ अकस्माद्भ्रामयित्वैनंपातयामासभूतले ३७ तस्यांगंशतधाजातंगतासोर्दंढवाततः ॥ तस्मिन्नुहतेतस्यसेनाययौ
 व्यग्रादिशोदृश ३८ पृष्ठलग्नोर्निद्रातिस्मसेनातांसषडाननः ॥ सेनश्चक्रोधनश्चैवशतघ्नोऽदुर्माययुः ३९ येषांशब्दोमहानासीद्वनानामिवगर्जतां ॥ ऊचुःष
 डाननंदुष्टसेनानोनिहताबहु ४० इदानींयाहिभवनंहतोरविमुतस्यह ॥ ततश्चाच्छादयामासुर्गुपतेषडाननं ४१ ग्रामेतिहायथासिंहबहवोबलवत्
 राः ॥ षड्धनुर्मोचितैर्बाणैर्न्यहनत्तान्षडाननः ४२ ततस्तेमूर्छितापेतुर्मुहुर्तादृशिताःपुनः ॥ पार्श्वेक्षिस्त्रास्कंदगलेनन्यस्तंषथुवन्नयः ४३ ज्ञात्वानतिषण्मुखं
 तमाधावंस्तेत्रयोजवात् ॥ हिरण्यगर्भोबलवान्श्यामलोऽरक्तलोचनः ४४ त्रिभिस्तेमुष्टिघातेनहताःपेतुर्धरातले ॥ ततोमदनकांतोपिवीरभद्रमहाबलं ४५ न्यह
 नच्छघ्नघ्नातेनसमूहोमहतीययौ ॥ त्यक्त्वामूर्छांवीरभद्रोदंढवाताल्यपातयत् ४६ मृतंमदनकांतंतेर्वीराजोमहाबलः ॥ ज्ञात्वाप्रायान्निहतुंतांस्त्रीन्सुरान्बल
 वत्तरान् ४७ ततस्तान्यहनद्रोषच्छृंगान्भ्यानांदिकेश्वरः ॥ अस्रवद्भुधिरंबक्राच्छतधाभूतलेपतत् ४८ तंहंतुर्विलोक्यशुचत्वारोसुरसत्तमाः ॥ आययुर्न
 दिनंहंतुंशार्दूलोथध्वजासुरः ४९ महाकायोधृतैश्चैवसर्वेद्वज्रितोरणे ॥ नानाशस्त्रैर्निजघ्नस्तुनंदिनंबलवत्तरं ५० पतितेनंदिनिततश्चत्वारोयुद्धदुर्मदाः ॥ पुष्प

दन्तेभूतराजो विकटश्च लोपि च ५१ तेषु शैलान्समादाय तोलयित्वा निचिक्षिपुः ॥ सर्वेषामस्तकाभिन्नाश्रूणां भूताश्च केचन ५२ धराघातेन ते सर्वे धरायां प
तितारणे ॥ केचिच्च सिंधुमगमन् शस्त्रघातप्रपीडिताः ५३ पराजयस्यैव स्थानां प्राहुर्देवजयंतया ॥ जयंप्राप्ते देवे सेनाबहुधा व्याव्यादयत् ५४ मयूरेशमयूरेश
जयत्वंजयसर्वदा ॥ इत्यब्रवीद्वर्षयुतास्वानंदेन नर्तयत् ५५ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे चतुर्दशोत्तरशततमोऽध्यायः ११४ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वा सेनाजयं द्रौपदी
यौचित्यां महत्तरां ॥ अत्यंतम्लानवदने निमग्नो दुःखसागरे १ मनसा परितेन चित्तया मासदयराट् ॥ सिंधु रुवाच ॥ विपरितापिदं कस्माज्जातं न ज्ञायते मया २ पि
पोलिकाग्रसेत् किमु ब्रह्मांडं लोकं संकुलं ॥ यस्याग्रे मशकादेवासा विद्रादयो मम ३ शिवाभिकेन तस्याद्य कथं सेना विनिर्जिता ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वा हयमारुह्य
धनुर्बाणासिचर्मभट्ट ४ अहत्वा तं मयूरेशं दशयिष्ये मुखं न च ॥ इत्युक्त्वा भिययोऽसिधूरणमूपापतंगवत् ५ सज्जं च कारच धनुर्न दियन् गगनं दिशः ॥ व्यसृजद्वाण
जालानि तिक्ष्णान्याग्निमुखा निःसः ६ चक्रे प्रथिवीं सर्वां मूर्च्छितां जंतुं बोधिलाः ॥ प्राक्षिपद्देवसेनायामं सख्याताश्च पात्रिणः ७ छिन्नाभिन्नाभूरापेतुस्तच्छ
स्त्राघातपीडिताः ॥ पलायंतः सुराः पेतुस्तेऽपि पृष्ठे शरैर्हताः ८ ततः सर्वामयूरेशवाहिनीं व्यग्रतामियात् ॥ द्विधा भूता जानुपादाः केषां चिन्मस्तका अपि ९ शर
वृष्ट्या सिंधुहस्तमुक्तगारणमूर्धनि ॥ अभवत्तु मुलं युद्धमनिर्वार्य भयावहम् १० सिंधोश्चैव गणेशस्य सेनयोरुभयोरपि ॥ कोलाहले महाध्वजैर्गाढैरजकु
ते ११ पुरोगाज्जान्त्रिसेवै परां स्थानपितेतदा ॥ शस्त्राघातैर्हता सेना देवसेना चरैः परा १२ ततः सिंधुहयात्तस्मादव रुद्वपदेग्रहीत् ॥ पातया माससहस्रविरभद्रं च
वेगतः १३ अहनन्मस्तके सोऽथ नंदिनं बलवत्तरम् ॥ भूतराजं च खड्गेन मारयन् सहस्राकटौ १४ पुष्पदंतस्योदरं च विभेद बलवत्तरम् ॥ शिखा माक्रम्य प्राकर्ष
द्विरण्यगर्भमोजसा १५ श्यामलस्य ललाटं सा विभेद शरघाततः ॥ चपलस्य हनूरोषाज्जघान विकटं रणे १६ लंबकर्णस्य कंठं सा विभेद बाणसंचयैः ॥ धृत्वा
तु चरणैरकलोचनं च न्यपातयत् १७ हस्ता निस्तीर्य सहसामुखः प्रापलज्जवात् ॥ सोऽमलता प्रहारेण रणभूमावपातयत् १८ जठरं दारया मासं ग्निगोसिप्र
हारतः ॥ दावानलस्य च शिरोभेदया मासमायकैः १९ पंचाननस्य पृष्ठे सोऽवीच च पलयुधि ॥ एवं सर्वे महावीरा निहतारणमूर्धनि २० हृतं पलायिताश्चा
न्येततः सिंधुः पुरोययौ ॥ जगज्जवनवैद्यं रं नादयन् भुवनत्रयम् २१ स विव्याध मयूरेशं शरजालैरेकधा ॥ तस्य देहं समा लोकाविकरा लंभयानकम् २२ वि
रूपाक्षाय सर्वे पलायनमकुर्वत ॥ मुनिगुलोगणेशश्च युयुषेयं युगेतदा २३ स च कपेकरि शिशुः सिंहस्येवा स्य दर्शनात् ॥ ततो ब्रवीद्बोधिवशार्त्तिं सिंधुस्तं तु गुणे
श्वरम् २४ ॥ सिंधु रुवाच ॥ दूरात्ते आ विबुद्वाः पुरुषार्थः शिवाभक्त ॥ प्रयसं दृश्यसे रं वंजबूक इव दुर्बलः २५ कथं मसहसे मूढतलाघातं शिलाभिदम् ॥
त्वयामातुस्तनं पीत्वानर्तयं हि गृहांगणे २६ शक्रादयो जिता येन तस्य ते गणनात्रका ॥ निवारयति मामूढकृपात्वा हंतुं मुत्सुकम् २७ कथं ते कोमलांगेषु वि
ध्येतीक्ष्णतरानशरान् ॥ ॥ देव उवाच ॥ किमर्थं बलसेमूढावेनाथमपामर २८ नावतारं गृहिष्ये हं यद्दिजाने त्वपेकं वपुः ॥ तवेदानीं हि निष्यामि क्षणेन

देहमल्पकम् २९ सूर्यदत्ताब्राह्मणदुष्कर्मनिर्गतोभवात् ॥ इदानीं सगतः कालो मृत्युकाल उपस्थिते ३० वलगनाकुशलस्त्वं किमुद्दमद्य करिष्यसि ॥ त्वहं
 तुं मोचितुं देवान् धृतं रूपमिदं मया ३१ अंतकाले सन्निहिते पुरुषार्थो द्रष्टा भवेत् ॥ मया हते महास्थानं ममाप्स्यसि दुर्लभम् ३२ ॥ सिंधुरुवाच ॥ याव
 नच्छेद्विते मूढकोमलं देहमुत्तमम् ॥ तावद्वल्गुमिष्येयस्य मक्तः स्यात्समृतो व्रजेत् ३३ तस्य लोकं क्वथाहित्वं प्रशंसं वदामनः ॥ ॥ कउवाच ॥ ए
 वमुक्त्वा महादैत्याः सायकं परं भेदिनम् ३४ न कदाचित्प्रकटितमतितीक्ष्णं जयावहम् ॥ स्मृत्वा सूर्यं धनुर्गृह्य सज्जं त्वान्ययोजयत् ३५ टण्कारेण धनुर्बोनादितं
 भुवनत्रयम् ॥ मुमोच बाणं तं देवेभ्यः शेषबलात्सलः ३६ सज्जबालादिशः सर्वांगनं विदिशोपि च ॥ तं दृष्ट्वा समयूरे शस्तया जपरशुनिजम् ३७ वज्रात्सारतर्जं सर्व
 वैरिदुर्गं परम् ॥ अदहत् सोपित्रीलोकान् प्रलयानलसन्निभः ३८ परशुः खंड्यामासनभस्येव च तं शम् ॥ धरायां पात्य शतार्थादयं हस्तमथाच्छिनत् ३९ धनुर्भा
 रसहघोरं नभस्येव गतं करात् ॥ ततः क्रोधेन दैत्यैः सचक्रं तया जशत्रवे ४० शतहृदेव तच्छब्दं चकार गर्जयन् दिशः ॥ दृष्ट्वा तत्र मयूरे शूलमुग्रं मुमोच ह ४१
 ददाह सुबनंतं च पयात दैत्यमस्तके ॥ मुकुटं कुंडले कर्णौ खंडयित्वा ययौ पुनः ४२ मयूरे शंकरं शीघ्रं यथानत्याजितं तथा ॥ ततः क्रोधादुवाचैनं छिन्नकर्णो
 महासुरः ४३ पौरुषं दर्शितं तद्दर्शयिष्ये तवापि च ॥ इदानीं शरघातेन छिन्नं द्विनासिकांतव ४४ इत्युक्त्वा खड्गहस्तो सौ तं जगाम गुणेश्वरम् ॥ मयूरे शस्त
 दाचक्रनानारूपाणि सर्वतः ४५ आयुधानि च चत्वारि विभक्तं चतुष्टये ॥ ततः स विस्मया विष्टो दशदिक्षु व्यलोकयत् ४६ ददर्श तत्र तं देवं चतुरायुधभूषितम् ॥
 ततः सलज्जितो गेहं निर्जगंतुं मनोदधे ४७ तथापि पुरतो पश्यन् मयूरे शंतथा विधम् ॥ आच्छाद्य नेत्रे सययौ हृद्येनं समलोकयन् ४८ उन्मील्य नेत्रे सोपश्यत्पु
 रणं शिखंडिनि ॥ ततो दैत्यबुधो धैर्यं न स्वांतरं विप्रसादतः ४९ रणस्थलात्पुर्गीयात आच्छद्य दं नं बुजम् ॥ हतशेषश्च वीरश्च तादृशैः परिवारितः ५०
 पर्येकेन्यपतञ्जिता पर्याकुलितमानसः ॥ वीरास्ते स्वगृहं याताश्चिता व्याकुलचेतसः ५१ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे सिंधुवैष्णवप्यकरणं नाम पंचदशाधि
 कशततमोऽध्यायः ॥ ११५ ॥ ॥ कउवाच ॥ जयं प्रप्ते मयूरे शययुस्तत्र मुनीश्वराः ॥ शिवोपि गिरिजायुक्तो ययौ तं च निरीक्षितुम् १ औस्तुक्यात्सर्वतो
 चैनं समाल्लिग्या ब्रवीत्तदा ॥ पार्वत्युवाच ॥ अतिश्रान्तोसि दैत्यस्य कठिनस्य रणे सुत २ कोमलानि तवाङ्गानि कथं शस्त्राणि सेहिरे ॥ कृतांतसदृशो दैत्यो मा
 यावी बलवत्तरः ३ सकथं कोमलाङ्गेन त्वया युधिविनिजितः ॥ प्रारुदत्करुणं देवीधृत्वां केन जबालकम् ४ ततो मुनिगणाः शंभुवरियामासतां शिवाम् ॥ शिव
 उवाच ॥ नजानीमि मयूरे शं सर्वकारणकरणम् ५ अनादिनिधनं देवं वेदांता गोचरं विमुम् ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेवं तु देवारिदारणम् ६ स्थितिस्थितिज्ञानहेतुल
 ये हेतुमना मयम् ॥ भूभारोत्तारणार्थं नानारूपधरं परम् ७ ब्रह्मांडव्यापरो मां केमकेनैकस्वरूपिणम् ॥ तपो बलसमायुक्तं योगशस्त्रसमन्वितम् ८ मया
 विभेदं के देवं मायिनामपि मायिनम् ॥ बालभावेपि दैत्यानां हतारं केन वेत्सि तम् ९ ॥ कउवाच ॥ एवं स्तुतिं समाकर्ण्य हृष्टासायावर्तते तदा ॥ ततो हृष्टो मयूरे

शोमुनीनप्राहशिवंशिवाम् १० ॥ मयूरेशउवाच ॥ नभयं प्रहस्ताभे अथस्मात्तत्कथं भवेत् ॥ सर्वेषां नमना न्मातृमुनीनामाशिषोपि च ११ शिवस्य वरदा
नेन सिद्धैस्त्यो जितो मया ॥ स्कन्दादयो जितान्युभयेन हितेन ते १२ असंख्यातः प्रहृष्टा विरहर्षकरा बहु १३ शणे निपतिता
न्देवान् विचिन्वन् मुनीश्वराः ॥ कउवाच ॥ एवं मयूरेशवचो निशम्य प्राह धर्मवित् १४ वासिष्ठो निर्वयस्तयामः सर्वे चलन्तु वै ॥ ततो ययौ शरणे ह्यमुनिभिस्तैर्मयू
रराट् १५ मज्जारक्तवसांगो धातुं यत्र न शक्यते ॥ अतिभीषणकार्यास्तान्छिन्नभिन्नानेकशः १६ दृष्ट्वा बभूव अस्वरूपं स्तान्प्रफुल्लार्कशुकानिव ॥
विछर्ति परियातानि मनां सिद्धानवद्विषाम् १७ पश्यतां विराशांस्तान् विरपरिप्रतिष्ठितान् ॥ कांश्चिज्जीवतः कांश्चिन्मूर्छितान् शस्त्रघाततः १८ कांश्चिन्नप्र
विशर्णीगां देवान् देवाव्यकर्षणम् ॥ सहसानि विदुर्देवा देवान्वादानवानपि १९ अनुवंस्तन्नकोचिच्चत्वर्यं मृत्युमागताः ॥ अन्ते ते दर्शनं प्राप्तामि न्युक्त्वा व्यसृ
जन्मन् २० ॥ कउवाच ॥ एवं श्रुत्वा तु तद्वाक्यं सांशुकं ठोमयूराट् ॥ अमन्त्रमन्त्रदर्शयि मूर्छितं दुष्पण्डाननम् २१ पतद्भ्रमरमयूशः स्नेहात्तच्च ब्रवीदिति ॥
उतिष्ठोत्तिष्ठ अद्रक्तो किं शेषमाकृतो यथा २२ श्रान्तो सिद्ध्यह न नादयच्छालिङ्गमनमद्यमे ॥ प्रमाजितस्तु हस्तेन ततः सप्रोदतिष्ठत २३ अपरयन्त्रिकटे देवपादपद्मं
यापहम् ॥ उवाच च मयूरेश दर्शनं ते गतं मम २४ सर्वदुःखं श्रमश्चैव श्रान्तं श्वास्मि सांप्रतम् ॥ आलिङ्गमयूरेशं दर्शयिद्वांशभिस्तदा २५ उभौ यातौ राणं
द्रष्टुं ह्रीत्वा च परस्परम् ॥ अपश्यतां पुरः सुसंवीभद्रमिषुक्षतम् २६ नदिनं च शराघातैः पीडितं बलवन्तरम् ॥ भूतराजं च पुरतो विभिन्नमस्तकं तदा २७ क्रदंतं
विकटं चैव पुष्पदंतं भ्रूशादितम् ॥ ललाटे दृढविद्धं च हिरण्यगर्भमेव च २८ मृतप्रायं च चलं मृतं श्यामलमेव च ॥ लंबकर्णो न चाज्ञासीद्वांस्यां कंचनसंगरे २९
उदानवायुना क्रांतः सुमुखस्तत्र चाभवत् ॥ परमं स्वेदमापन्नः सोमश्चरत्तलोचनः ३० शते स्म मूर्छया शृङ्गीपंचास्यश्च मुमुषया ॥ शंस्ये तत्त्वमापन्नो भय
कृत् सर्वयोधिनाम् ३१ एवं दृष्ट्वा सर्ववीरान् हतप्रायान् हतानपि ॥ चिंतया परया विष्टापप्रच्छतं षडाननम् ३२ ॥ मयूरेश उवाच ॥ ॥ असुराश्च
स्वकीयाश्च महावीरा हतासुधे ॥ निजधामगताः सर्वे जीवतामत्र कागतिः ३३ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ अन्तकोटिब्रह्मांडनायकस्त्वंगुणेश्वर ॥ चतु
र्दशानां विधानां सर्वासां च स्वयं निधिः ३४ कलानं तत्राक्रम्य श्रकरोपि त्वं ममांतिके ॥ नाहं भद्रं विजानामि कथं बहने वेसुराः ३५ विवद्वयमि कीर्तित्वानां दै
त्यविभंजनात् ॥ यथामतिब्रीमि त्वा माज्ञया च स्मृते बलात् ३६ पूर्वतु त्रिपुरवधे शिवेन युद्धमहुतम् ॥ कृतं तत्र मृतान् देवान् द्रोणाद्रैर्विजृम्भसम् ३७ देवक्ष
तेषु संयोग्यजीवयामास तत्क्षणम् ॥ कउवाच ॥ ॥ श्रुत्वेत्यं वचनं देवो जगदत्ते षडाननम् ३८ इदानीं दैत्यकोट्यस्तु युद्धार्थं बलवन्तराः ॥ जाया
स्यंति तदा कोत्र युद्धे ताभिः षडानन ३९ कश्चानेतुं ब्रजे द्रविण्छरीसमनुत मम् ॥ एवं बुध्वन्मयूरेशो मायाया विश्वकारह ४० उज्जीवयामास तदनिजंगवायुसंगतः ॥
ततस्तेहर्षसंपन्नाः प्रणेमुस्तंगुणेश्वरम् ४१ आलिङ्गिः पुनर्युद्धं कर्तुं तच्च विजिज्ञपुः ॥ त्वदृष्टि विनियतेन तेजो नोद्दिगुणिष्ठतम् ४२ ॥ गुणेश्वर उवाच ॥

याभ्रलेर्कानिदाकरंवचः ॥ चतुर्थैतवविज्ञातंकार्यार्थविदामया २७ नञ्नुभजतेकोपिरिपुमानपरायणः ॥ नारभेत्कृत्यमन्याय्यमारब्धंचैव्रतस्यजेव
 २८ ततोदुःखंसुखंवास्यादयशोयशएवच ॥ लाभोवाप्यथवालाभोजीवनंमृदुमेववा २९ पूर्वभद्रेमयासंधिःसाम्रातेननवकृतः ॥ इदानींभवितायवतद्र
 वस्येवसर्वथा ३० पूर्वमेवहिजंजंतोलिखितंसाध्वसाधुवा ॥ कश्चिन्नपुरुषार्थेनकलुशकोत्थयामति ३१ रेणमृतस्यस्वर्गोत्थस्यातिःस्याद्विष्टपत्रये ॥
 यातस्यशरणंशत्रोशयशोनरेकोपिच ३२ पूर्वजेसहितस्याशुजायतेनात्रंसंशयः ॥ जानामितंमयूरेशदेवंजगद्गुरुम् ३३ संभूतंममनाशायरावणेराघ
 वंयथा ॥ पातयिष्येशिरस्याहमितिमेनिश्चितामतिः ३४ यजंतिजीवितंशूरानाभिमानंकदाचन ॥ नमोस्तिगणानासुध्रुततांतस्यापिकर्हिचिद् ३५ तत्रका
 गणनान्येषांलज्जामिकर्णतःकृता ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वाभूषणानिवस्त्राणिचिदधारसः ३६ केयूरमुकुटंरत्नयुक्तंहारंचकुंडले ॥ तृणौख
 ङ्गचंसेटंचचापंसंजंचशस्त्रिकाम् ३७ आच्छादकणौरौकर्मयवस्त्रेणेषिणनच ॥ आययावुपाविष्टःसभद्रासनमनुत्तमम् ३८ ॥ इतिश्रीगणेशपु
 रणेउत्तरस्वण्डेदुर्गावाक्यंनमसप्तदशधिकशततमोऽध्यायः ॥ ३१७ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ युद्धावेशदुराधर्षउपाविष्टोमहासने ॥ सतदावी
 रमुख्यांस्तानुपविष्टानथान्नवीव ३ ॥ ॥ सिंधुरवाच ॥ ॥ गतौममप्रधानौतौत्रैलोक्यकर्षणक्षमौ ॥ नतादृशोस्तिवीरात्रयोमेहन्याद्रिबलात् २ नैतादृ
 शौबुद्धिमैतौपराक्रमजयैषिणौ ॥ वीराऊरुस्ततःसिंधुमार्चितांकुरुसर्वथा ३ यावद्वयंप्राणवंतोलघुछल्युपस्थिते ॥ किमर्चिताकुलतांतवद्भजसिदैयरा
 ट् ४ रवांपंकुरुमहाभागपर्येकेषुप्पसंस्तरे ॥ कृतांतस्ताडितोयाभ्यांतयोःकस्माद्वयंभवेद् ५ एवमुक्त्वाकलःसिंधुविकलश्चमहाबलौ ॥ शालकौतस्यैदस्य
 स्यनिर्यातौयुद्धदुर्मदौ ६ नानायुद्धेषुकुशलौनानायुधधरावुभौ ॥ नानाभूषणवस्त्राढ्यौनानासेनासमन्वितौ ७ नानागर्जनतोव्योमचक्रतुर्नदसंयुतम् ॥
 देवकोटिनिहंतारौअसंख्यवाहिनीयुतौ ८ ययुस्तदपुरतोवीराःसिंदूरारुणमस्तकाः ॥ अग्निशस्त्रधरामुक्तेकेशपाशाःसंचदनाः ९ लसच्छस्त्रधराःसर्वेयममत्तुमि
 वोद्यताः ॥ ततःकरिषदायातानानाधातुविचित्रिताः १० अधिष्ठितामहामात्रनानाभूषाविरजिताः ॥ तीक्ष्णदंताःसिंदुरितावंदानादिनानादिताः ११ त
 तौऽश्वसादिनोयातास्तनुग्राणविरजिताः ॥ धनुर्बीणधराःसर्वैलसच्छस्त्रविभूषिताः १२ अनेकयुद्धसंभारश्चायातास्ततःपरम् ॥ अनेकवीरसंयुक्तानानासू
 तविराजिताः १३ एवौशालकौयातौरणस्यानंरुषान्वितौ ॥ दृढशतेमयूरेशमाशीविषभुजिस्थितं १४ षडाननादिभिर्वीरैरन्यैश्चपरिवारितम् ॥ दृष्टा
 तैस्तुतयोःसेनाधोरासाचतुरंगिणी १५ असंख्यातंबलंतस्यसमायातंविचित्रितं ॥ प्रेषितोदेवप्रवैर्दूतौनीतिविशारदः १६ ज्ञात्वावृतांतमायातःसजगाद
 सुरान्प्रति ॥ ॥ दूतउवाच ॥ ॥ कलश्चविकलश्चैवनानासेनासमायुतौ १७ जेतुंसुरासमायातौनानायुद्धविशारदौ ॥ ताभ्यांयुद्धायसंप्राप्तौपुष्पदंतदृष्टावु
 भौ १८ धनुर्षीसज्जतान्तीत्वाषष्ठ्याबाणैरविध्यतां ॥ दैत्यैर्बाणांनिवायैवतावुभौबाणदृष्टिभिः १९ छादितौसारघातेनघ्नतःस्मदेवसैनिकान् ॥ कलस्यखड्गं

२० सैन्यमादायतस्याशुसङ्गच्छित्वाच्यपातयत् ॥ विकलस्यपुष्पदंतोद्युधुश्चिच्छेदसायकैः २१ ततस्तौमल्लयुद्धेनपरस्परमयुध्यतां ॥
 तेसेनेयुध्यतांतन्नानाशस्त्रास्त्रपन्निभिः २२ मायाभिविविधाभिश्चपरस्परजयेच्छया ॥ ततःपालदैत्यानांसेनाशस्त्रादिताम्रशम् २३ केपिदेवाःपृष्ठलग्नमा
 रयंश्चसुरांश्चतान् ॥ पादाघातेननिहतादैत्यसेनाचरानराः २४ मृतास्तुप्रवहातत्रवाहिनीभीरुभीतिदा ॥ संप्रवृत्तामहाघोराभूतपक्षिप्रमोदिनी २५
 ततोविगात्समुद्ध्यैकलश्चविकलश्चह ॥ शस्त्रघट्टिमहोग्रांतौचक्रतुर्युद्धमूर्धौ २६ तथाहतादेवेनास्रवद्रक्तापपालह ॥ ततोद्वेषोहनत्सेनांशृंगाभ्यांचतयो
 भृशम् २७ लत्ताभिश्चजघानाशुफूत्कारेणन्यपातयत् ॥ पुच्छाघातेनकांश्चिच्चूर्णयामासदैत्यपान् २८ एवंतेनहतासेनानानदैत्यसमाकुल ॥ हाहाका
 रोमहानासीदैत्यानांतन्नश्यताम् २९ ततोतिबलिनीवीरैकलश्चविकलश्चह ॥ जगज्जतुर्भोरषावर्जयंतौदिशोदश ३० निनिदतुस्तौद्वेषांकिंव्युध्यसिनौ
 पुरः ॥ दृणादेनेषु शक्तस्त्वंदृणरूपेसिंसांप्रतम् ३१ दध्रातएवमुक्त्वातौतस्यशृंगेमहाबलौ ॥ विकृष्यनित्यरुभौस्वसेनांचतुरंगिणीम् ३२ तंमोचितुं
 पुष्पदंतोऽभिययौसहसाजवात् ॥ ततस्तंविकलोत्ताप्रहारैःपातयत्भुवि ३३ ननर्दवाघघोषेणहर्षनिर्भरमानसः ॥ समूर्छितोमुहूर्तांशुसंज्ञांप्रापदनातुरः
 ३४ ततोयोद्धुंसमायातौवीरभद्रषडाननौ ॥ कलःपर्वतघातेनशतधान्यपतत्भुवि ३५ वीरभद्रस्तुविकलंतलघातादपातयत् ॥ दध्वास्कंदेननिहतकलंदैत्य
 महाद्विणा ३६ ततोययुःस्वशिविरंगणास्तेजयशालिनः ॥ ततःशस्त्रहताःकेचिज्जीवितोङ्कौययुः ३७ शशंस्तुदैत्यराजायनानांसेनायुतःकलः ॥ विकलश्च
 हतोरौषाद्वीरभद्रादिभिर्गणैः ३८ गतास्तेशिविंदेवगणास्तुजयशालिनः ३९ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेकलविकलवधोनामअष्टादशोत्तरशततमोऽध्यायः
 ॥ ११८ ॥ कउवाच ॥ कलंचविकलंश्यालंदेवसेनाविधानिनम् ॥ निहतंवीरभद्रेणपर्वतेनमहासुरम् १ षडानेनविकलंहतंतलप्रहारतः ॥ श्रुत्वाभद्रा
 सनगतोनानावीरसमन्वित २ प्रापसिंधुर्महाचिंतांस्मरञ्जिश्वसुतं तदा ॥ किंकरिष्यतिदेवोसौनाशाभिस्थसुरद्विषाम् ३ इत्येवंचितयाविष्टोमूलापम
 हत्तराम् ॥ तावदाजगमत्तुर्भौपुत्रावस्यमहाबलौ ४ धर्माधर्मैर्भद्रपीठेजनकंवाक्यमाहतुः ॥ कथांविभोषिजनकशिवायाजर्भकालधोः ५ नावाज्ञां
 देहिदैत्यैर्द्रहणिष्यावःक्षणादमुम् ॥ संमुखेतौहतौवीरौमातुलौनौदिवंगतौ ६ उत्तीर्णौतौस्वामिकायैकीर्तिंलत्वामहत्तराम् ॥ हत्वानेकविधांसेनानानावीरैः
 प्रपालिताम् ७ आवापपिप्रयुध्यावोयावोहत्वारिपुंबलात् ॥ अथवामोक्षमायावोनिहतौतेनचेद्रेण ८ यावदावांहिजीवावश्चितातावच्चमाकुरु ॥ इन्द्राद
 यःसुरगणाकारागरेधुनातव ९ यदात्वंविजितापूर्वापितरस्तत्रकेभवन् ॥ आनीवोमस्तकंतस्यरिपोस्तवनसंशयः १० अन्यथादर्शयिष्यावोमुखलोके
 शुनद्विचिद ॥ कउवाच ॥ एवंतयोःसमाकर्ण्यवचनंहर्षमाप्तवान् ११ तावूचेपरसंयुद्धंप्राप्तुंयथशतमम् ॥ नाशयित्वाःपुंवारंयातंशेषंममोत्तिकम् ॥
 १२ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंदंयतुर्द्वलालसौ ॥ नमस्तस्यपितुःपादौमातुर्गृह्यतदाशिषः १३ दशकोटिमितांसेनांप्रत्येकंयुद्धसत्वरौ ॥ रथाश्चहस्तिपादौतै

नानाशब्धैर्युताम् १४ पत्तयोपिययुहृष्टाःसिदूरारुणमस्तकाः ॥ गजानानागिरिनिभानानाधातुध्वजाचिताः १५ अश्वाःसादिभिरारुढानानाश
स्त्रासिपाणिभिः ॥ गर्जद्विमेवसदृशगर्जयद्विदिशोदश १६ ततःसेनामध्यगतैरजतुभ्रातरावुभौ ॥ नानालंकारमयुकौनानायुधधरावुभौ १७ रत्नकां
चनसंयुक्तकुंडलाभ्यांविराजितौ ॥ किरिताभ्यांसुतेजेभ्यांभ्राजमानमहाबलौ १८ मुक्तामणिमयौहारौविभ्रंतौयुद्धमुदौ ॥ प्रापतूरणभूमितनाना
वादिन्नस्वैनैः १९ ददृशुर्वारभ्राद्यास्तौचतांवाहिनीमपि ॥ निकटेतौसमालोक्यमयूरशप्रचोदिताः २० आज्ञयाभिययुर्वारभ्रासौचषडाननः ॥ हिर
ण्यगर्भसंक्रुद्धामूत्राजोविशालदृक् २१ असंख्यमेनयासाँद्धतौयुद्धमवर्तत ॥ परस्परमयुध्यंततःसेनाचराभ्रशम् २२ घ्नतःशिरांसिपादांश्वबाहूद्वरकं
दराः ॥ निहताश्चनिहयतेतमसाच्छादितेवौ २३ केचिच्चक्राणिमुमुचुर्भिट्पालांस्तथापरे ॥ बाणदृष्टिरेचापिनाशस्त्राणिकेचन २४ मल्लयुद्धचतत्रा
सीवसैनिकानंपरस्परम् ॥ एवंसासंहतासेनामयूरशप्रपीडिता २५ पपालतत्रशेषायाविह्वलातुदिशोदश ॥ ततःषडाननःक्रुद्धोद्वाद्वाशुयुधभूषितः ॥
२६ तैरायुधैर्जवानाशुसेनांतादित्यपालिताम् ॥ केषांचिद्बाहवोभिन्नाःकेपिमध्येद्विधाकृताः २७ केषांचिन्मस्तकाभिन्नाःकेषांचिच्चरणारणे ॥ एवंसा
नाशितसेनाहस्यश्वरथसंकुला २८ केपिस्वर्गताःकेचिद्वृंप्रापुःषडाननम् ॥ निरीक्ष्येयमेयूरेशजहुःप्राणावप्रहारिताः २९ जगमुस्तेतवप्रसादेननिजयाम
महाबलाः ॥ तदृष्टिपातात्तद्वनंश्रमैर्जनुःकुनम् ३० दृष्ट्वाविशाखविशिखैःमशिश्वैर्निहतांस्वकाम् ॥ सेनांतस्यमुतौवीरावधर्मोधर्मएवच ३१ युयुधते
बहुविधंशस्त्रैश्शरव्रजैः ॥ चक्रतुर्मल्लयुद्धतौमहासेनेनतत्क्षणात् ३२ तयोर्बलंनिरीक्ष्यैवकार्तिकेयोमहाबलः ॥ शिखयोस्तौदधाराशुषड्बाहुःषट्कर्बलत् ॥
३३ भ्रामयामासबहुधापोथयामासभूतले ॥ शतसंहानिजानितयोस्तुपततोर्भुवि ३४ जयंप्राप्तोशिवमुतेनेदुर्वाद्यानिस्वशः ॥ जयत्वेहिमयूरेशजगुःसर्वेपि
सैनिकाः ३५ चत्वारस्तेयुर्द्वैवंमयूरेशानिजंप्रभुम् ॥ आलिलिगुर्मुदितेपुरस्परमथाद्रुक् ३६ प्रासाद्वपुर्जनममुदुस्तेपरस्परम् ॥ शशंसुःसर्ववृतांतंशिवायै
चशिवायच ३७ सेनांचनिहतार्मिधोःपुत्रौचवलचत्तरो ३८ इतिश्रीगणेशपुराणेऊत्तरखंडेःकोनर्विशोत्ताशततमोऽध्यायः ११९ ॥ कउवाच ॥ हतशिष्टाःके
पिवीराःखवद्वकाःसुदुःसिताः ॥ सिंधुसभागतंचेत्यभीतभीताअथाबुक् ॥ १ ॥ वीराऊचुः ॥ धनुर्धरनिबोधेमदमतिदुःखकरंवचः ॥ धर्मधर्मैतवमुतौकृत्वा
युद्धंमहत्तरम् २ नित्यतुर्द्वैवसेनांतौहत्वाहत्वायमक्षयम् ॥ ततःकोपिमहावीरामुखैःषाड्विंशजितः ३ सोपिताभ्यारणेघोरेपातितोधरणीतले ॥ पुन
स्तेनधृतौवीरशिखायांतावुभावपि ४ भ्रामयिस्त्वबहुतरंपातितौधरातले ॥ शतधाशीणैर्देहौतौगतौतौस्वर्गमुतमं ॥ ५ ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यत
द्वाक्यंन्यपतदैत्यपुंगवः ॥ शोकसागरमग्नोभूद्वज्राहतइवाचलः ६ यावमानैःसुहृद्वर्गैःसआशूःपिबोषलत् ॥ सुहूर्तविप्रकृतियातःशुशोचबहुदुःखितः
॥ ७ ॥ ॥ सिंधुसुवाच ॥ ॥ शक्रादयोलेकपालाजितायाभ्रारणेपुरा ॥ तौहौतौनुकथंवीरौषडास्येनमहाबलौ ८ विहायमृत्युलेकमंकथंस्वर्गगता

सुरसेनानिहंतपौकृतान्तस्यांतकावुभौ ९ नानेष्येशुद्धनंतदास्यंदशीयेनव ॥ गमनावसरेप्रोक्तंस्वर्गकिंकृतंतव्या १० अथदुर्गासखीभिस्तुष्ट
 स्तेकोहृतदा ॥ कथितोविस्तेरैवसुदतीभिःसुदुःखतः ११ ॥ सख्युवाच ॥ भर्तारिदितितिसुधुधर्माधर्मैर्मृताविति ॥ सायपयैकसुगतान्यपतवष्ट
 केषां १२ भवेवातिहताकोमलारुणपल्लवा ॥ सखीदुष्टवचोभिःसाबौणैरिवदक्षिता ॥ विस्रुतेकेशाभरणसाय्यरोदीत्तदाष्टशम् १३ विस्रुतव
 स्त्राविकसत्रविल्वचारुयोधरा ॥ अशुश्यामलगंडासाशोकानलरहतप्रभा ॥ १४ ॥ जघ्रेमुखंसापाणिभ्यांदंतासृक्सिकभूतला ॥ निरस्तदेहभासा
 विकलाविगतत्रपा १५ सभांगणगतांलुठद्धकृत्वबालकोयथा ॥ सर्वतत्सभ्यवरारुदुर्दुःखकर्षिताः १६ प्रस्रवेत्रसलिलाप्राब्रवीत्तात्सभासदः ॥
 ॥ ॥ राज्ञीउवाच ॥ ॥ कथं सर्वेषुवैरुजिबलसुतौसुतौमम १७ प्रेषितैरणभूमितौमामप्रप्लवतुकोमलौ ॥ मयाशीश्चित्रिपुक्तास्यान्नतयोर्मरगंभवेत् १८
 नहिमेवचनधातमिथ्याकतुंसमीहते ॥ याम्याजितादेवगणास्तौकथंनिधनगतौ १९ ब्रह्मश्याम्यहमेतौयौजिगतुर्मदंरुचा ॥ बुद्धीनांयौसस्वतौतौमां
 स्यवत्वार्यगतौ २० तयोःशोकाग्निनादग्धामरिष्याम्यहमद्यैव ॥ इत्युक्त्वान्यपतदूर्मैर्निघ्नतीरदयंसुहः २१ ततःसख्योनागराश्वबोधयामासुंजसा
 नमातकोपिशोकेनयोमृतःपुनरागतः २२ मृत्युलोकेचिरस्थानेक्षितोनश्रुतोपिच ॥ विहायहनुमंतंचकपंशरद्वतंबलिम् २३ व्यासंपरशुरामचबिभी
 षणमथापिच ॥ द्रौणिनान्यश्चिरस्थायीनभूतोनभविष्यति २४ ब्रह्मादीनामवेष्टुःकातत्रागणानात्मनः ॥ रोदन्तेनकर्तव्यंनस्यान्मृत्युःकदास्यचेत् २५
 क्षीणैःऋणानुबंधैचखीपुत्रःपशुमेवच ॥ नतिष्ठतिध्रुवंतत्रकृतःशोकोवृथाभवेत् २६ यथाकाण्डकाष्ठगतंपूरस्याच्चवियुज्यते ॥ तद्वज्रंनुर्वियोगंचयोगंचप्राप्तु
 तेवशः २७ नानापक्षिगणारात्रोवेकदृक्क्षगतायथा ॥ प्रातर्दशदिशोयातितत्रकिंपरिदेवनम् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवंप्रबोधिनादुर्गासिंधुश्चजनएवच
 २८ हृदाच्छोकंनिगृह्यासावासनेसंविवेशह ॥ उपहासंकरिष्यतिसपत्नारुहतामिति २९ दुर्गाधृत्वाबलाहोकास्त्रिपुरतःपुरहिताम् ॥ निश्वसंतीपपा
 तासौपयैकेशोककर्षिता ३० ससिंधुःक्रोधसंयुक्तोजग्राहशस्त्रसंचयम् ॥ पुत्रयोर्निष्कृतिकर्तुहयारूढेययौरणम् ३१ यातेतस्मिन्महासैन्यंचतुरंगं
 णोत्सुकम् ॥ उड्डीयोड्डीयथावंतौपयुःपूर्वपदातयः ३२ नानावर्णाएकरूपानानाशस्त्रास्त्रपाणयः ॥ ततोवारणसंघातानानाधातुविचित्रिताः ३३ घंटा
 भरणशोभाढ्यादानोदकप्रवर्षिणः ॥ चीत्कारभीषितपगमहारवभयंकराः ३४ ततोश्वाःप्रागमन्सादियुक्तावायुजवारणम् ॥ खुरावाताद्विस्फुल्लिगानिपतं
 तोधरातले ३५ शुशुभुःसादिनस्तत्रखेटकुंतासिपाणयः ॥ चंदनागशस्त्रांगानानामालाविभूषिताः ३६ तनुत्राणभूतसर्वकंकटभ्राजिमस्तकाः ॥ ग्रस्तं
 इवचाकाशनादुपंतोदिशोदश ३७ रथास्ततोगमन्नानामहावीरैरधिष्ठिताः ॥ नानाशस्त्रास्त्रसंपूर्णधनुस्तूणिरसंयुताः ३८ तन्मध्येशुभ्रसिंधुर्महासुकुटकुं
 दलः ॥ नानाशस्त्रधनुष्पाणिस्तूणिरकृतसूषणः ३९ वीरकंकणशोभाढ्यःकदिसूत्रांगदप्रभः ॥ क्रोधसंरक्तनयनोलोकत्रयबुभुक्षया ४० वाद्यसुसर्ववाद्येषु

बंदिषु च स्तुतु वसुच ॥ यावद्यातिमहावेगात्तावहूतस्तमब्रवीद ४१ पिततेयातिदैव्येशतंप्रतीक्षस्वसुव्रत ॥ पराद्वैत्यक्षतेयावत्तावदश्वगतं सुतम् ॥
४२ अपश्यदभ्याशगतं नमश्चक्रे स चापितम् ॥ ददौ पिततत्र सुतं दुर्गहृत्वा च भूरैः ४३ उपदेशं चकृत वासुखाया मुत्र वेह च ॥ चक्रपाणि रुवाच ॥ गवणव
त्तेषु त्रिश्रयामतो न बुध्यसे ४४ अर्थज्ञाने महादृष्टाः प्रष्टव्या भूतिमिच्छता ॥ अग्रे शुभेच्छया पूर्वमथुर्भनसमाचरेत् ४५ अल्पेन कर्मणा नाशं पुण्यमे
त्युभिनह ॥ अणुरग्निर्देहस्तु सर्वपुण्यं दोषस्तथा सुत ४६ नलाभो दृश्यते पुत्रबद्धेषु ते कोचिव ॥ स एव पुत्रो यो मापि पितृवाक्यकरो निशम् ४७ तस्य चोद्धने
पुण्यनाशमेति च जायते ॥ दोषजालं मोहजालं नाना निरयं दुसुत ४८ अतः शृणुहि तं वाक्यं मोचया शुसुरान् सुत ॥ मुक्तेषु तु ये विप्रमयूरे शोखिलार्थदः ४९
न च हे हृषीकेश्वरः किं सुखं प्राप्तो धरातले ॥ विनाशं प्रापि पितृदेवैर्हरण्याक्षादयो सुराः ५० ॥ कउवाच ॥ इति पितृवचः श्रुत्वा चुकोपातिरां सुतः ॥ धिक्कृत्य पित
रं ग्राहममभ्रांतिरमृतपुरा ५१ चतुरस्त्वं पितामैवैज्ञानं सम्यक्प्रकाशितम् ॥ आपसे मुहूर्ततात कृत्वा श्यामं मुखं वज्र ५२ येन मेनिहतासेना परार्धगणितपितः ॥
तेनेदानीं कथं सांमकर्तव्यमयशस्करम् ५३ कुशाक्षमालाधरणराजधर्मैर्हि नेष्यते ॥ तस्मादयानैर्द्विजनकार्यशुभं च ये ५४ निर्दयत्वमरावेव स्मृतीत्यामेये
यथा ॥ एवमुक्त्वानमस्कृत्य पितरं सिंधुदेवराट् ५५ परावृत्य बलान्तं सययौ दुरंगोत्सुकः ॥ ५६ ॥ इति श्रीगो० ३० पिटृसिंधुसंवादनमविशयाधिकशत
तमोऽध्यायः १२० ॥ ५७ ॥ कउवाच ॥ वीरभद्रादिभिर्वीरैः सुखासीनं गणेश्वरम् ॥ आययुर्वगतो देवाभिताः श्वाससमाकुलाः १ न्यवेदयंत
वृत्तांतं स्वयंसिंधुः समागतः ॥ मेनिरेते पुनः प्राप्तं कालं संहनुत्तामनः २ ततो हर्षान्नमयूरे शोराहशिखिनं तदा ॥ आयुधानि च चवारिप्रयुह्य च जर्जच ॥ ३ ॥
नमस्कृत्य शिवं वेगाद्यौ प्रद्योतयन् दिशः ॥ तदशीः कवचो वीरसहितो वाहिनीयुतः ४ यावत्सपुरतो याति सिंधुं हंतुं समुद्यतः ॥ तावत्पदाननः प्राहया मियुद्धा
यं विघ्नराट् ५ तिष्ठत्सु बद्धवीरषु कथं युद्धाय यास्यसि ॥ पौरुषं पश्य सर्वेषां तस्मिन् न क्षीणं रंकुर ६ एवमुक्त्वानमस्कृत्य ययौ युद्धाय षण्मुखः ॥ चतु
रंगबलं दृष्ट्वा सिंधुसेनामथावधीद ७ सोपितां न्यहनसे नानाशस्त्रैः शत्रुजैः ॥ सहस्रप्रहरस्वादहन्मिंसं सुखतां वज्र ८ एवं कोलाहलोप्यासीदीराणां
तत्र युद्धयताम् ॥ पेतुर्वीराः शस्त्रहताः शरजालगता सबः ९ छिन्नांगा भिन्नपादाश्च छिन्नबाहू रूमस्तकाः ॥ अस्मिभिर्भिडिपलैश्च कुंतैर्मुद्रसंचयैः १० मा
मयि भिक्षिता वीरास्तां न्यनुदुर्मदान् ॥ कोलाहलो महानासींश्चैव देहेहि पितरपि ११ वाद्यध्वनिप्रतिध्वनैर्बुद्धितैरथ नेमिभिः ॥ असंबद्धमभूद्वज्रसेनयो
र्ययि भिक्षिता वीरास्तां न्यनुदुर्मदान् ॥ नेत्रे बाहू दंराभिर्पादौ रगुल्फौ च जानुनी १२ कोपिहस्तेन पादेन कोपि खड्गेन नाशयत् ॥ अस्मिना
नाम्रबंधकारे महत्यपि १३ अस्तं याते दिनकरे दृष्ट्वा पृष्ठा निजविरे ॥ देवान् ज्ञात्वा सुराजश्चरितरानि तरेपि च १४ अस्त्वप्रवाहस्तत्रासीदप्रथमे तुमु
वहन् प्रेतानि षष्ठीवान्दुर्कोरेण च तान्परे १५ बलान्निष्काशयामासुर्विशल्याश्च किरये तथा ॥ इतो न सेने पंचाह विरामं युद्धं लंपटे ॥ एवं पदाताः सिंधो

स्तेकोटिशथहताःसुरैः १७ ततोगतद्रजानीकमसंख्यंशस्त्रसंयुतम् ॥ धिष्ठितंसादिभिर्वीरैर्नानायुद्धविशरदैः १८ वीरभद्रादयोजघ्नगजसेनांदुरत्ययाम् ॥
 केषाचिन्मस्तकाभिन्नाःकेषाचिच्चक्राद्विजाः १९ अग्निशस्त्रधरैःकेचिदपातितावीरसंयुताः ॥ वीरभद्रोतिवीर्येणजैनैवाहनद्रजम् २० पेतुरष्टधाभि
 न्नावुभाविपितदागौ ॥ ततःषडाननोनिघ्नजानीकेव्यरोचत २१ वीरैस्तुसहितामत्ताननंतांकारिसंचयान् ॥ शक्त्याशैरनेकैःसोनाशयत्पृथुश्रुतैः
 २२ हिरण्यगभोनैकवीरयुतांस्तानप्यपातयत् ॥ भूतराजोपिशस्त्रैस्तान्गजान्नाविधात्रणे २३ न्यपातयद्बीरयुक्तान्नाराचक्षतजीवितात् ॥ सिंहोभूत्वा
 पुष्पदंतोदारयामासतान्गजात् २४ नंदीतुगजरूपेणभंजतां गजान्बहून् ॥ अन्यैश्चशरसंधतैःसर्वेतेविनिपातिताः २५ कंचित्पुच्छेयुहस्त्वैवभ्राम
 यित्वापरेक्षिपत् ॥ उभाविपिलयंयातौदृढाघातेनचूर्णितौ २६ ततोश्वचारायुधुर्गजानीकैर्निवारिते ॥ असंख्यातात्रिजुस्तान्मुरान्नानायुधैरणे २७
 पातितामूर्छितादेवाःपुनःसंज्ञांचलेभिरे ॥ ततोविविधुरश्वस्थान्वीरानश्वानथोरुषा २८ क्रोधेनदेवान्घ्नितस्महरुढामहामुराः ॥ सुरांस्तान्त्रिजुस्तंतेशस्त्रा
 खशरद्वष्टिभिः २९ षड्वीराःपुनरायाताःश्रुत्वादेवाह्लतान्युधि ॥ ततस्तेपुनराजघ्नैर्देतयानश्वसादिनः ३० चत्वारस्तेचतुर्दिक्षुप्रायुध्यन्बलवत्तरश्च ॥ रर
 क्षतुरुभौसैन्यंस्वीयेदेवगणैर्युतम् ३१ मारयामासुरत्वांस्तानश्वस्थान्वीरिसंयुतान् ॥ अयुध्यन्पादचारेणनिघ्नतोरिगणान्बहून् ३२ कोटिकोटिमितास्त
 त्रपेतुस्तेतुशरादिताः ॥ नंदीभृंगीहतानश्वापतितान्वीक्ष्यसादिनः ३३ पादाघातेनतेनाशुपातयन्नंदिकेश्वरः ॥ वीरभद्रोप्यसंख्यातानश्वयोधाव्रयपातय
 त् ३४ हतेषुमुख्यवीरेषुचतुर्भिःसर्वतोदिशम् ॥ कल्पांतद्वयतत्रासीद्वैत्यानंरणकर्मणाम् ३५ ततःकेचित्सुरगणानपेदिरेशरणतदा ॥ हाहाकारोमहाना
 सीद्वैत्यसैन्याश्वसादिषु ३६ एवंहत्वाखिलांसेनांषड्वीरास्तेमुदययुः ॥ वाद्यस्तुसर्ववाद्येषुजगज्जुस्तुदुर्विभुम् ३७ जयःप्राप्तोमयूरेशप्रभावात्स्मरणा
 व्रतेः ॥ ततःसिंधुःसमाकर्ण्यशरणागतवाक्यतः ३८ वृत्तांतंहतसेनायाहस्त्यश्वरथसंयुतः ॥ अमात्यान्सर्ववीरांश्चप्रावाचयुद्धलालसः ३९ ॥ सिंधुरुवाच ॥
 येयगच्छंतियोद्धारस्ताच्छृणोमिहतान्परैः ॥ इदानींयामितंहंतुगुणंशचस्वयंबलात् ४० ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वाक्षेवडितेनासौगगनंचदिशोदश ॥ नादयामा
 सत्रीन्लोकान्ग्रन्थस्त्वर्गमंडलम् ४१ योजयित्वाक्षिपत्तबाणमोकर्कपणज्जवात् ॥ सेनायांवीरभद्रादिपालितायांमहाबलैः ४२ निरीक्ष्यसर्ववीरान्सबाण
 धनुषिसंधे ॥ अस्त्रमंत्रेणसहसाशतजसेनैर्दयार् ४३ कृपीटयोनिःसहसातस्माज्जातोददाहताम् ॥ देवसेनांचष्टाधिवसवनांचसपर्वताम् ४४ ततोपश्य
 न्नौनकास्तेदृष्टमानाच्छशानुना ॥ पुरुषवंह्निंसंभूतंजटिलंदिपतेजसम् ४५ विद्युज्जिह्वकरालास्यंगिलंतं देवसैनिकान् ॥ षडाननदयोभीतादुहस्तुतेदि
 शोदश ४६ यंससभक्षतिस्माजौसप्तप्रापस्मरन्मुदा ॥ निजधाममयूरेशमेवमत्ताखिलाचमूः ४७ यतोयतोयातिसेनातस्तद्भक्तसंभवः ॥ तनूनपाद्दह
 सेनांप्रलययाग्निरिवज्वलन् ४८ एवंसाविह्निनादधामयूरेशस्यवाहिनी ॥ ध्रुमांधकारेमहतिनप्राज्ञायतर्कंचन ४९ ततःसर्वमयूरेशष्टभागंसमाश्रिताः ॥

नाहिनाहीतजल्पतोदग्धास्तेजातवेदसा ५० अनिवायैमहाक्षित्तदृष्टदेवामयूरराट् ॥ निस्तेजाश्चित्तामसभीतोलेकेलघुवतः ५१ शिवः प्रसादचेत्कुप्यत
 देवात्रयोभवेत् ॥ इत्युक्त्वापरशुद्वयमन्त्रयित्वाक्षिपन्बलात् ५२ महसाजितसूर्यः सगर्जनबगनान्दिशः ॥ यातोदहन्वैरसैनानां जगत्कल्पानलो यथा ५३
 तस्मादिपिमहानेकपुरुषः समजायत ॥ यस्यास्य सर्वभूगोलः किमुमास्य तिसांबरः ५४ पुरुषः पुरुषेणासावस्त्वमन्नेन वैतदा ॥ अयुध्यतांतो जग्मुर्द्रुदुर्वर्ष
 स्तदा ५५ दैत्यास्त्राक्षितेन कृतांतां तान्नेन सत्वरम् ॥ ययो सैनानां चिन्तं दुग्धुज्वाली वहव्यमुक्त्वा ५६ दैत्यराजोऽपि तं दृष्ट्वा बाणघ्नं हिमवास्तजत् ॥ एकस्मा
 न्मंत्रिता द्वाणादन्तानिःश्रुताः शराः ५७ देवसेना च रास्तेषु निमग्ना वेगशालिनः ॥ मयूरेशः क्रोधशब्दानां स्त्राणितदा मृजत् ५८ तैरक्षैर्देवराजस्य निरस्यास्त्रा
 णि सर्वाः ॥ अभक्ष्य हृत्येतेनां सकालपुरुषः पुनः ५९ यतो यतः गलायंतेऽसुरास्तत्र च यातिसः ॥ चिंताक्रांतस्ततो दैत्यः कर्तव्यं नाभ्यपद्यत ६० किं कर्तव्यं क्रमं
 तव्यं कनस्येयमर्चितयत् ॥ अस्तं यातो दिनकरे स्वधाम प्रत्यपद्यत ६१ गच्छस्व खल्वन्यत नृमौ नष्टुल्लभूषणः ॥ नगरं प्राविश दसौ ततः शंभुरिवापरः ६२
 गुप्तं वावसत्क्वापि खीणां चैवानुजीविनाम् ॥ जगर्जसगणे देवो ज्ञात्वा तद्दृत्तमाशुसः ६३ तेन नादेन सह सानादितं भुवनत्रयम् ॥ संजहार कृतांतां स्त्रां मन्त्रविद्वजंगं
 था ६४ स्वनिवेशं जगामाशु मयूरेशो गणैर्द्वैतः ६५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे एकविंशोऽक्षराशततमोऽध्यायः ॥ १२३ ॥ ॥ ६४ ॥
 ॥ कउवाच ॥ ॥ सिंहासनस्थे देवेशे मयूरेशो गणैर्द्वैतः ॥ गौतमाद्यामुनिगणाः प्रशशंसुर्गुणेश्वरम् १ ॥ ॥ येन शक्रो जितः स ख्येन गैः
 शेषो धरातले ॥ तस्य कागणान्येषां मोपियुद्धे जितस्त्वया २ रक्षिता बहवस्तस्मात्सिधोर्दृष्टास्तु श्वर ॥ गणानां सर्वलोकानामन्यथाजीवनं कथम् ॥ ३ ॥
 कउवाच ॥ ॥ इत्थं तेषु वदस्व तव कीर्तिं गिरिजायौ ॥ आलिङ्ग्य प्राहुः प्रसाश्रान्तोऽसि युद्धलालसः ४ ततः शीघ्रं समायातो भगो देवं समस्वजे ॥ उवाचैन्द्रा
 दिभिर्भैरवाः ५ परब्रह्मस्वरूपस्य चराचरगुरोऽपि ॥ सर्वज्ञस्य धाराभारोद्धरेणिरतस्य ते ६ महिमानं स्वरूपाणि ब्रह्माद्यानि विदुः सुराः ॥ गौ
 तमाद्याश्च मुनयः शक्तिः कातत्रनो भवेत् ७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इत्थं वदति देवेशि शेषि यथार्पितं जगौ ॥ नारदो मुनिवयो सौमातः शृणु वचो मम ८ बहवो वास
 राजा तावत्र स्थाने कदा शिवे ॥ मोक्षमेष्यति दैत्योऽसौ सिंघुर्दृष्टमो न घे ९ कदा विवाहो भविता मयूरेशस्य सुव्रते ॥ वासवाद्या जितोऽप्येनानां शंसकथमेष्यति १०
 आज्ञां दिहि गमिष्यामः पुनरेष्याम सत्वरम् ॥ कदा स्युः सिंघुर्दैत्यान्ति देवाश्च मुक्तबंधनाः ११ दैत्यस्य मरणं मातरसाध्यं दृश्यते मया ॥ ॥ कउवाच ॥
 सुरैर्षेर्वीक्यमाकर्ण्य प्रीचुस्तं ते गणास्तदा १२ पटानादयो वीरानारदं देवदर्शनम् ॥ उद्दीपयंतं देवं मयूरेशसु श्वरम् १३ आश्चर्येनारदमुने सर्वे
 ज्ञस्यापिते नव ॥ एतदर्थं समायातो निजधाम्नो भुवं विभुः १४ अवामसकलां योऽसौ मयूरेशोऽखिलाय कृत् ॥ अगुणस्य गुणस्य गुणक्षोभविधायिनः १५ स्व
 रूपं किं न जानासि ब्रह्माद्यैरनिरूपितं ॥ मयूरेशस्य वीर्यं च भूभारोत्तारणैषिणः १६ दंष्ट्राद्यवधानं सुरां विव्रततो बलशालिनः ॥ अनेककोटिब्रह्मांडनायकस्या

खिलात्मनः १७ उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणोजगतामपि ॥ कउवाच ॥ इतितद्भारतौश्रुत्वापुनःप्रोवाचनारदः ३८ यदाद्रक्ष्यामितैर्देयंनिहतंमुक्ति
मागतम् ॥ तदासर्ववचःसत्यमन्येहंनान्यथाक्वचिद् ३९ निशम्येत्यं वचस्तस्य बुक्रोधसमयूरार्द्र ॥ जगत्क्रोधदीप्तोसौनादयःपुवनत्रयम् २० दहन्निव
त्रिलोकीसशर्पिण्यन्यथिवीमपि ॥ मेघगभिरयावाचाभाणतंमुनिनदा २१ ॥ मयूरेऽउवाच ॥ मान्योसिब्रह्मपुत्रत्वात्सर्वज्ञत्वान्मुनीश्वर ॥ अतस्त्वां
प्रब्रवीम्यद्यमर्यादांपरिपालयन् २२ तवप्रसादाद्ब्रह्मांडं प्रशस्यिष्येत्कक्षणात् ॥ भूगोलंयुब्जतानिष्येशोषिष्येबुधीनापि २३ चालयिष्येतथामेरेमुने
निश्वासवायुना ॥ शृणुनारदसत्यांमिप्रतिज्ञामद्यसर्वग २४ हनिष्येसिंधुदैर्यंतनात्रकायाविचारणा ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वाप्रययौयोद्धुंबह्मरुढोविनाय
कः २५ आहतुस्तंदानंदीश्रृंगीचोभौविनायकम् ॥ आवांयुद्धंकारिष्यवोपश्यनैरणकौशलं २६ इत्युक्त्वावायुवेगेनगतौतांगडकीपुरी ॥ वीरभद्रोभूत
राजोययौश्रुत्वातयोगीति २७ तदाचकंपेधरणीशेषोविह्वलांययौ ॥ ददशुस्तेचत्वारोदुर्गदुर्गसुरेश्वरैः २८ पर्यंकेसुखमासीनसिंधुंचाराण्यवेदनम् ॥
चत्वारःपर्वताकारागजयंतोदिशोऽनभः २९ वीरास्तवपुरीधाताःकिंस्थितोसिमहासुर ॥ श्रुत्वरथं वचनं सिंधुर्मग्राश्रितार्णवक्षणात् ॥ दुर्गापिचितयावि
ष्टासासोपिश्यामतामियात् ३० अधोमुखतयाचोभौदुःखंप्रापतुरंजसा ॥ दुर्गाप्रोचोमहाराजमयोक्तंनक्तंत्वया ३१ तस्येदंफलंप्राप्तामिदानींकिदुचितया
॥ एवंवदतिसावाक्यंतावत्तेवीरसत्तमाः ३२ नानाव्यययुतंनानारत्नकांचननिर्मितम् ॥ अनेकशिखरंतस्यसभांमंडपमाययुः ३३ उडुयसहस्राष्ट्रंगित
स्थौकुरुद्वस्तुमंडपे ॥ वभंजमंडपंसद्यःसबलेनमहाबलः ३४ अंगणेतस्यखंडानिपतितानिसमंततः ॥ ततस्त्रयोपितेवीराष्ट्रंगिनंसमुपागताः ३५ युद्धावेशा
रुणसुरवाःसैःन्यतेश्रिसिष्णवः ॥ दृष्ट्वातत्कर्मतेषांतुसिंधुसेनाययौपुरः ३६ खड्गचर्मधनुर्बाणकुंतमुद्रधारिणी ॥ प्रंतुघ्नंतुमहावेगांश्चतुरोवीरपुंगवान् ३७
इत्युक्त्वाचतुरोहंतुमागतद्वैत्यसैनिकाः ॥ असंख्याताश्चतुर्भिस्तैर्युधुजुर्गतसंभ्रमाः ३८ हन्मिन्त्वाजिह्मत्वंचेत्यत्रकोलाहलोभवत् ॥ ततोभूतमुत्तु
द्वंचतुर्भिदैर्यसेनया ३९ रजोधकारेशस्त्राणांप्रकाशेनावलोकयत् ॥ अतकोदिहतादैत्याश्चतुर्भिःसंयुगेतदा ४० असंख्यातानमहावीरानप्यथामा
सुरोजसा ॥ गृहीत्वापादयोस्तेतादभ्रामयित्वापुनःपुनः ४१ नभोक्षिपन्महावीरास्तेभूमौशतधापतन् ॥ शरैस्त्रैश्चक्षैश्चपानेनकरधाततः ४२ ना
शितासर्वसेनासादैतेयिरणमंडले ॥ ततस्तेतद्दृंहत्वांसिंधुपंथकंसंस्थितं ४३ रणस्तंभंसमानिन्युद्धृत्वाकेशेषुवेगतः ॥ ततःसिंधुर्महास्रैःसचक्रयुद्धतैः
सह ४४ व्यसृजत्पन्नगाल्संभुजैर्गोष्ठिनास्त्रयः ॥ गरुडांस्त्रिचसहस्रांश्चगिणामोचिततक्षणात् ४५ अग्न्यस्त्रेभोचितेनपर्जन्यास्त्रांश्चसोऽसृजत् ॥
वाय्वस्त्रेभोचितेनपर्वतास्त्रचतेमृजत् ४६ ततस्तेमल्लयुद्धेनयोधयामासुरादरात् ॥ नंदीपुतायामासमुकुटंदैत्यमस्तकात् ४७ भृंगीतुताडयामा
सपृष्ठैर्देव्यमहारुषा ॥ वीरभद्रोऽहोद्वार्योक्तेतस्याथपरयतः ४८ मृतराजोजवानैर्नलत्तयैर्वैरभावतः ॥ दुर्गानेत्रेनिभीत्यैवनापश्यतंतथाविधम् ४९ निंदं

तीतस्यकर्माणिपपालनिजमंदिरम् ॥ आवेशात्सिधुदैत्योपिविरभद्रपद्महीव ५० मुष्टिनानंदिनहंवाशिखामाक्रम्यभृंगिणः ॥ अषाढयद्भूमितलेभूतरा
जोमुमूर्छह ५१ मुकुटमस्तकेन्यस्यमुक्ताहारंगले तथा ॥ तुरंगवरमाह्वशेषानाहूयसैनैकान् ५२ हनिष्येद्यमूरेशमित्युक्त्वायुधेषुनः ॥ जगजसहसा
दैत्योर्गर्जयन्विदिशोदिशः ५३ गतेषुतेषुवीरिषुचतुर्षुगणनायकम् ॥ वदत्सुदैत्येनयांसर्वेषांनानाशनंकृतम् ५४ जानीतसिधुदैत्योपिरणभूमिगणेश्वर ॥
अल्पसेनाचैर्युक्तमोच्येनभवाणवात् ५५ वयमेवहनिष्यामोनाज्ञासितवविघ्नराट् ५६ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणोत्तरखंडेद्वाविंशतशततमोऽध्यायः १२२
॥ कउवाच ॥ आगतंसिंधुमाकर्ण्यजट्टपसमयूराट् ॥ नीलकंठसरुद्धययौयुद्धायसत्वरः १ चतुर्भिरायुधैर्वाभासयन्विदिशोदिशः ॥ कल्पांतमेवस
दशनदेननादयन्नभः २ ददर्शपुनःसिंधुयुद्धायकृतानिश्चयम् ॥ सोप्येनसमेदह्वापश्यतिस्मपुनपुनः ३ यथासिंहनागराजो गरुडंवाथवायुभृक् ॥ मधु
कैटभौयाथाविष्णुं त्रिपुरोवाशिवापतिम् ॥ ४ ॥ शुभोवापिनिशुभोवाजगदंबांमहाबलाम् ॥ ततोयुद्धं प्रकुर्वतेनानाशस्त्रैः परस्परम् ५ जपाकुसुमसंका
शौदहौजातौतदायोः ॥ ददाहृष्टीवीसाद्रिशस्त्रसंघट्टजोनलः ६ चक्रेपृथिवीसर्वासाव्यध्वापासपर्वता ॥ बाणमादायसिंधुस्तवच्छलेनिर्मथ्यच ॥
७ ॥ ससर्जदग्धुतंदेवमयूरैरंश्रगाणे ॥ सदहन्देवसेनांतां दशदिक्षुसमर्पह ॥ ८ ॥ ततःपाशमयूरेशोमेवाखेणसुयोग्यच ॥ न्यक्षिपदैत्येसेनायांकंपयन्
भुवनत्रयम् ९ अशमञ्चतौबाह्निर्जलधाराभिष्टुष्टिभिः ॥ प्रभूतेनाथतमसादिशोव्यामादशापिच १० विशीर्णैः पर्वतास्ताभिः पतितावृक्षसंचयाः ॥ अयंकिं
प्रलयः प्राप्तइत्यशोचत्सदैत्यराट् ११ पवनोन्निषतान्मेवांस्तदासिंधुन्यवारयत् ॥ सवायुर्कंपयामासगगनंचादिशोदश १२ ततोदेवोमंत्रयस्सकमलेनि
जहस्तके ॥ पर्वतान्निषसहसातत्याजदैत्यपुंगवे १३ उन्मूलयत्द्रुमान्योमद्योतयच्चदिशोदश ॥ अगच्छदैत्येसेनायांप्राप्तुवत्सर्वतानबहून् १४ असंख्या
तैर्गिरिवैश्वानरादितृपृथिवीतलं ॥ नस्थातुमवकाशोभून्नचतुंमथापिच १५ पवनंकुंठितंदह्वापर्वतान्सर्वतोपिच ॥ वज्रास्त्रैरयामासततोवज्राणिनिर्ययुः ॥
१६ असंख्यतैश्चवज्रेष्वपर्वतांश्रुणितास्तदा ॥ ततोऽकुशमयूरेशोवज्रास्त्रेण्यमंत्रयत् १७ ससर्जतेषुवज्रेषुवज्रयुद्धमभूत्तदा ॥ तच्छब्देनचकंपेभूःपाताला
निदिशेनभः १८ न्यपतद्ब्रजघातेनवाहिल्लोकान्ददाहसः ॥ परस्परंनिरस्तानिवज्राण्यतंदधुस्तदा १९ ततोवदन्महादैत्योमायाप्रतिमहारुषा ॥ किमनेन
प्रयोगेणभस्मकुर्यान्क्षणदुसुम् २० शिवबालंशिवास्तन्यपानदंशोविशोचितं ॥ इत्युक्त्वाभिद्वद्वैत्योहंतुंतसुगणेश्वरम् २१ दधास्तांनिरिक्षैवमायांतदैत्य
पुंगवम् ॥ विराड्कुर्योमयूरेशोविभेदसहसानभः २२ चरणाक्रांतपातालः श्रोत्रव्याप्तदिगंतरः ॥ सहस्रपादंसहसानिर्दिश्यसहस्रनेत्रचसहस्रशीर्ष २३ स्वरो
दसीव्याप्यचतिष्ठमानसिंधुर्ममूळथापतच्चमूम् २४ आच्छादयंतंहस्तेनव्योमसर्वसुरेश्वरम् ॥ सावधानमनःकिंचित्सस्मारारविजंवरम् २५ ॥ सिंधुखा
च ॥ रविणापूर्वमुक्तेहंवरदानेमहौजसा ॥ आच्छादयेद्योगगनमेकहस्तेनेसुर २६ सतेमुक्तिपदंसद्योनेष्यतेबहुकालतः ॥ अतोनेनरणेनालंयदभा

व्यंतद्वाविष्यति २७ पुनर्निरीक्ष्यमाणोसौहृदस्वकायंददर्शतम् ॥ षड्भुजंतुमयूरेशंपरंविस्मयमाययौ २८ ततोवरुह्यदेवोमयूरेशःशिसंदिनः ॥ उपस्पृश्यज
 लंशुद्धंजजापपरमंतुम् २९ परशंमंत्रयामासमहोव्यासादिर्गतम् ॥ लक्ष्मीक्यरिपोनाभिमुधामत्रेणसंयुतम् ३० स्फोटयान्नवब्रह्मांडंक्रोधसंक्लेशोचनः ॥
 ब्वालामालाकुलंतंसुमोचगिरिजासुतः ३१ समोच्यमानो गनंनदयन्विदिशोदिशः ॥ आसयन्महसाष्टध्वोसपर्वतवनाकराम् ३२ दृष्ट्वादैत्यःसमायांतं
 परशुंकालसन्निभम् ॥ शीघ्रंक्रोधधनुर्वारंशरयावाद्धियोज्यते ३३ तावत्सविभिदेनाभिममृताभियुतंलघु ॥ जमतेनिस्सृतैत्योवाताहतद्वहम् ३४
 पपातसहस्राभूमौवज्राहतद्ववाचलः ॥ प्रसार्यवक्रंरुधिरंयमन्याणान्नाविष्टयसः ३५ मयूरेशप्रतापेनमुक्तिप्रपसुदुल्लभाम् ॥ पश्यतांसर्वलोकानंतदद्भुत
 मिवाभवत् ३६ अवतेश्विमानानियुद्धंशुस्थितानिह ॥ पपातपुष्पवृष्टिश्चशनेर्मेधाजगजरे ३७ अशीशमद्रजोभौमंववोवातासुखावहः ॥ प्रसेदुश्च
 दिशःसर्वांगधर्वाभधुरंजगुः ३८ ननुतुःआप्सरःसंधास्तुतुमुनिदेवताः ॥ षडानादयोर्वारमयूरेशंमुदायुताः ३९ ॥ सर्वैरुचुः ॥ परब्रह्मरूपविद्वानंद
 रूपंसदानंदरूपंसुरेशंपरेशम् ॥ गुणाब्धिगुणेशंगुणातीतमीशंमयूरेशमाधनताःस्मोनतास्मः ४० जगद्धंमेकंपरोकरेकमेकगुणानांपरंकारणीनिर्विकल्प
 म् ॥ जगत्पालकंहारकंतंमयूरेशमाधनताःस्मोनताःस्मः ॥ ४१ ॥ महोदेवसूनुंमहोदित्यनाशंमहापुरुषंसर्वदाविघ्ननाशम् ॥ सदाभक्तपोषं
 रंज्ञानकोशंमयूरैः ॥ ४२ ॥ अनादिगुणादिसुरादिशिवायामहातोषदंसर्वदासर्वत्रयम् ॥ सुरायैतंकंभुक्तिमुक्तिप्रदंतंमयूरैः ४३ परंमायिनंमायिनाम
 प्यगम्यंसुनिध्ययमाकाशकल्पंजेनशम् ॥ असंख्यावतारंनिजाज्ञानाशंमयूरेशमा ४४ अनेकक्रियाकारणंश्रुत्यगन्धत्रयीबाधितानेककर्मादिबीजम् ॥ क्रि
 यासिद्धिहेतुंसेुरादिसिद्ध्यंमयूरैः ४५ महाकालरूपनिमेषादिरूपंकलाकल्परूपंसदागन्धरूपम् ॥ जनज्ञानहेतुवृणांसिद्धिदंतंमयूरैः ४६ महेशादिदेवैःसदासे
 व्यपादंसदारक्षकयोगिनांचिस्वरूपम् ॥ सदाकामरूपंकुपांभोनिधितंमयूरैः ४७ सदाभक्तानांस्वप्नप्रसपरमानंदसुखदोयतस्वलोकानांपरमकरुणामाशु
 तनुषे ॥ षड्भूणांविंगंमुस्वरसदानाशयविभोततोमुक्तिःश्लाघ्यातवजनेनोतंतसुसदात् ४८ किमस्माभिःस्तोत्रंगजवदनेतश्चयमतुलंविधातुंवारम्यगुण
 निधिरसिंप्रमजगताम् ॥ नचास्माकंशक्तिस्तवगुणगणवर्णितुमहोत्तवदीयोयंवारंनिधिरिवजगत्सर्जनविधिः ४९ ॥ कउवाच ॥ एवंस्तुत्वापुनस्तेनुप्रार्थ
 यामासुरादात् ॥ यदुक्तेमयूरेशतत्कृतंपरमंभवचः ५० सर्वेषांसुरसंवानामवध्ययंहतोसुरः ॥ ततोगात्पार्वतितत्रजहृषेचालिलिगतम् ५१ शिवोपि
 प्रययौतत्रसमालिङ्गयतमब्रवीत् ॥ सग्यकृतंत्वयावत्सत्रैलोक्यहर्षभिर्भरम् ५२ सिधोर्वधःसर्वसुरैसाध्याधोनचतेश्रमः ॥ पराक्रमवतःसर्वलोकरक्षारतस्य
 च ५३ चतुर्वेदानिरूप्यस्यसर्वविद्यानिधेरपि ॥ एवमुक्त्वागतास्तेतुर्वैस्वस्थानमाहताः ५४ मयूरेशंनमस्कृत्यततोदेवाब्रुवंश्चतम् ॥ इदंयःपठतेस्तोत्रं
 सकामान्लभतेखिलान् ५५ सहस्रावर्तनात्काशगृहस्थंभोवयेज्जनम् ॥ अयुतावर्तनान्मयूरैसाध्यंयत्साधयेत्क्षणात् ५६ सर्वत्रजयमाप्नोतिश्रियंपरमदुर्ल

भाम् ॥ पुत्रवानधनवाञ्छिवशतामसिलेनयेत् ५७ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वाहनुजाताः साक्षित्युक्त्वाययुःसुराः ॥ मयूरेशोर्गण्युक्तः स्वधामप्रत्यपद्यत् ५८
इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे त्रयोविंशत्युत्तरशततमोऽध्यायः १२३ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ कउवाच ॥ पतितो मधुदैत्ये तु हतेशोषारणे स्थिताः ॥ आयुर्गण्डकीयाव
सावर्त्तोचितयायुताः १ उग्रदुर्गचक्रपाणि रतिष्ठान्विहलाष्टशम् ॥ तावत्तेषां दुष्टचिह्नं बभूव विविधं तदा २ उदक्शिराः प्रमुष्वापकाश्चित्तत्राशुभावहः ॥ जानु
नोर्मस्तकं न्यस्य तस्थौ तूष्णीं चलन्निव ३ हनौ पाणितलं न्यस्य तस्थौ काचिन्मुदं विना ॥ एतस्मिन्नेतरे दूताय मदूता इवाययुः ४ अतिम्लानमुखो दीनानां शुव
नमूकतांगताः ॥ घृष्टे प्राहुरपेक्षतांतरं भूगतम् ५ ॥ दूता कबुः ॥ असंख्यातान् महावीरान् हवामि शुर्देवगतः ॥ बालानस्मान् पीरस्य ज्यते न हीनारूढा महे ६
निरीक्ष्य देवान्निहतान् क्रुद्धो ग्राहिरिज सुतः ॥ अस्त्रैरन्त्याणि संवार्य मुमोच परशुं शितम् ७ तेन सिंधुर्धृतस्तत्र पतितो धरणीतले ॥ मुमुक्षुस्तत्र सर्वे पितृदया
नागराश्च ९ श्रुत्वा वार्त्ता दूतमुखान् रुदुःसर्व एवते ॥ विललापाय दुर्गसाजधानि शिर उक्कटम् ९ मुक्ते शामुहूर्वकं निघ्नती गतभूषणा ॥ उग्रचजननी चा
स्य चक्रपाणिः पिता तदा १० पौराश्चरुदुस्तत्र निघ्नतः पाणिना मुखम् ॥ अवनौ शिर आस्फाल्य लुडुङ्गो रानि स्वनाः ११ कश्चिद्धूलिनि विक्षेपमुखो शिरसि दुःखि
तः ॥ हस्तपृष्ठदंशान्यास्ताभ्यां भूमिमथाहनत् १२ अशपन्नगिरिजा पुत्रस्त्रिये भक्तवाकरा गुलिः ॥ उग्रो वाच ॥ नाना यैस्तपसा सूर्यतुष्टयान त्यास्तु त्यालं
घनैः सर्वदौनैः ॥ प्रातः कालान्महतस्त्वं कथंचिच्छूरो मारो केन नीतो सिरेस्वम् १३ त्रिलोकनायकेनाहं क्षाध्यात्रै लोके यमंडले ॥ शपिष्यंति च मालोका हतभाग्या मि
सांप्रतम् १४ जितः कृतांतपूर्वते कथं तेन समागमः ॥ प्राप्तस्त्वया कथं पुत्रनजितः पुनरेवसः १५ सकामो गिरिजा पुत्रस्त्वयि याते दिवं सुत ॥ मामपृच्छा कथं या
तः स्वर्गलोके मुखे वाहम् १६ दुःखितायां मयि सुत कथं संतोषमभ्यसि ॥ गर्जितेनैव जीमूतस्त्वयि गर्जति पुत्रक १७ निःशब्दः सकथं पुत्रपतितस्त्वं रणांगणे ॥
दुर्गो वाच ॥ देहैक्यं कृतवाञ्छा तादृष्यो वै दर्शनात् १८ प्रापैक्यं न कृतं कस्मात् ब्रह्मणामूढबुद्धिना ॥ नाहं शर्चा च सा विप्रसौभाग्यमदगर्विता १९ गणया
मिन चान्याश्च सा कथं विधवाभवम् ॥ स्वहस्तेन च कस्तूरी चंदनं च यदा भवान् २० चर्चति स्म तदा गानि शीतलानि ममाभवन् ॥ इदानीं दहमानानि शोकेन तानि नि
र्वप २१ नभक्षयसि पूर्वत्वं मद्भिना विषमप्यपि ॥ सकथं मां विना स्वर्गसुखं भोक्ष्यसि तादृशम् २२ अपराधं विना ज्ञेत्येन दासीना भवति हि ॥ साधवः समशीला
अतस्त्वयि पूर्वत्वं मद्भिना विषमप्यपि ॥ अनिर्वाच्यं कथं स्वकृता तन्न तोसि सुरातक २४ ॥ कउवाच ॥ तपोद्विद्वज्ज्ञानवृद्धाः प्राबुवन्निशु
वचः ॥ नरोदं प्रशंसति धर्मशास्त्रविदो जनाः २५ मुदं मुदं मुदं प्राप्ते प्रेतस्य तत्पतद्बुवम् ॥ तस्मात्तस्य हि तं यस्यात्तर्कतं व्यवधावता २६ विचार्यमाणे तस्या
पिमोक्षोदायि कृपावता ॥ निर्गुणेन चिदानंदयनेन ब्रह्मरूपिणा २७ दयापरकृपाजन्मविभ्रता लोकांशं कृता ॥ मयूरेशेन संश्रामे निघ्नता संमुखं च तम् २८ आत्मनो
नैव मरणोत्पत्तिः कापि विद्यते ॥ अनादि त्वा निर्गुणत्वा विषयत्वाद्देवानि श्रयात् २९ स्वायं हिरो जेतुं हि तं प्रेतस्य नेह ते ॥ असंख्यभारवाट् देवीनां स हते यथा ३०

प्रेतस्येशः कमठोवराहोसौधराधरः ॥ इत्युक्त्वातेतदाशोकंविजहृद्ववाक्यतः ३१ उग्राचक्रपाणिश्चदुर्गोचसिभिः सह ॥ नागराश्चापिशोचंतोययुः संग्रा
ममंडलम् ३२ ददृशुः सैवकैः सिंधुबीज्यमानराणां गणे ॥ पतितवक्त्रकमलं व्यादाय सितलोचनम् ३३ अमृक्क्षवंतुर्गंधपाक्षिश्यापदसंकुलम् ॥ उपविष्टास्तुप
रितः शोचंतोऽशुशुः खिताः ३४ अकेकृत्वा शिरस्तस्य दुर्गाशोचतस्वरस्वना ॥ पादसंवाहनं न हस्ताभ्यां पूर्वमाचरम् ३५ जनमध्ये न तच्छक्यमुत्तिष्ठप्राण
नायक ॥ शत्रौ जीवति निद्रां त्वंकथं वीराधिगच्छसि ३६ तन्मुखे स्थापयित्वा स्यं हाहाकारं च साकरोत् ॥ न्यषेधं नृद्विज्ञास्तांत उग्राब्रवीद्वचः ३७ चक्रपा
णिः पिता चास्य क्षालयंतौ शोचतम् ॥ उत्तिष्ठ वत्स किं जेषे शेषे रिगुणे सति ३८ वज्रीवज्राहत इव पतितो धरणतले ॥ इदानीं बालयुद्धे त्वंकथं निपतितो भुवि ३९
जितः कृतांतोऽक्षुषात्तदंशं कथमागतः ॥ किंचिद्वाक्यं वद विभो तद्दद्यानं दंकारकम् ४० यस्य शब्देन त्रैलोक्यं कंपते स्म पुरानव ॥ कथं स्ववचनं नाद्यदसे मंदविक्र
म ४१ नावाभ्यामपराद्धं तेन मौनत्वमाश्रितः ॥ न भाषे रोगवशात्सेनां शेषसमन्वितः ४२ कथं विह्वलतां यातः कामं योजितवानरुचा ॥ ततो विज्ञाश्च ह
द्वाश्च नानादृष्टांतदर्शनैः ४३ समादध्युः प्ररुदतो मृतानुमरणं न हि ॥ रामो दाशरथिः किं तु लोकांतरगतो न हि ४४ विक्रमेण रिपून् च जित्वा गतः किं न रघूत्तमः ॥ अ
न्ये पि शतशो मूपास्त्वत्कृते मरणं गताः ॥ कीर्तिना विधांकृत्वा स्वर्गस्थाः सुखमश्नुते ४५ ॥ कउवाच ॥ ततस्ते संस्मृतिचक्रुर्विल्वचंदनदारुभिः ॥ दुर्गा
सहैव संयाता पातिव्रत्यगुणां चिता ४६ ततो ययौ मयूरं शं चक्रपाणिः सनागरः ॥ नमस्कृत्य प्रतुष्टावद्वज्रं जलिपुटः शनैः ४७ राजोवाच ॥ निर्गुणस्त्वं परमात्मसिच
राचरगतिर्विभो ॥ त्रयीगम्यो गुणाध्यक्षो विरजो विश्वनायकः ४८ तवैव मायया देवामोहितास्त्वां न ते विदुः ॥ अहं धन्यो नागरिका धन्यास्त्वदर्शनादिभ्यो ४९ कउ
वाच ॥ एवं तेन स्तुतो देवः करुणाब्धिर्मयूरराट् ॥ उवाच परमप्रीतः सर्वशास्त्रार्थतत्त्वविव ॥ ॥ वरं वरय मत्तस्त्वं चक्रपाणे हतार्थक ५० राजो
वाच ॥ यदि तुष्टेऽसि देव शयदि देवो वरो मम ॥ तदा दृष्टवानुपागच्छ पुनीहिन गरीमिमां ५१ ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं बर्हिणं समारुहत् ॥ ययौ स नगरं प
श्चात्त्रयंबको गिरिजायुतः ५२ अग्रतस्ते गणाः सर्वे मुनयो हर्षनिर्भराः ॥ वाद्यस्तु सर्ववाद्येषु ययुस्ते गण्डकीं पुरीम् ५३ नानाव्यजपताकाभिर्धुतांसां सिकपद्मतिम् ५४
इति श्री गणेश पुराणे उत्तरखंडे चतुर्विंशत्युत्तरशततमोऽध्यायः ५२४ ॥ कउवाच ॥ समांसं वारयामास चक्रपाणिः पुरोगतः ॥ पराध्वर्यस्तरणैर्वक्षैः पताकाध्वजवा
मैः ५ नानारत्नेषु दिप्तिषु भूमिस्तं भगतेषु च ॥ अनंतो दृश्यते यत्र संक्रांतप्रतिमो नरः २ ददर्शनं गरीं देवो नानाव्यजविशजिताम् ॥ प्रासादशिखारूढाः पश्यंति स्मासु
रस्त्रियः ३ ततो मुक्ताः सुरास्ते तं संमुखं चक्रपाणिना ॥ आययुर्मधवः शक्रो नल एल विलोपि च ४ मरुद्भविः शशीचा न्येवाद्योषेण सत्वरं ॥ स्वस्ववाहाः समुत्तरीयप्र
णेतुः सर्वएव तं ५ आलिङ्गि गुर्मयूरेश देवाः पौराश्च सादरम् ॥ माधवश्च मयूरेशं दृष्ट्वा हर्षं समन्वितः ६ प्रशशंसुः सिंधुवधात्सर्वैर्हयादयः सुराः ॥ देवा ऊचुः ॥ आक्रांतं
विष्टपेयेन सह तः क्षणमात्रतः ७ दत्तानि स्वपदान्याशु नेह दृष्टो न वा भुतः ॥ अत्रैवैष्येण वाऽज्ञेवाशाकाः सौराश्च तेऽप्यमुम् ८ तत्तद्दूपां निरीक्ष्यैव पुपूजुः परया

मुदा ॥ मयूरेशजयस्वेति श्रुत्वा वाचमुविस्मिताः ९ बालकाश्चसुसंपन्नामुग्धाः प्रौढाश्चयोषितः ॥ पुपूजुर्मनसा देवदृष्ट्वा श्वतरुणास्तदा १० चक्र
पाणिद्वन्द्वेवो मध्ये सिंहासने शुभे ११ उपविष्टो मयूरेशो विबुधाश्च समन्ततः ॥ मनयश्च गणाः सर्वसप्तकोटि मितानि १२ तुनुवुर्बोदिनः सर्वधन्यदेवा
नृषास्तथा ॥ नष्टुः आप्सरः संधाजयस्तेनारदादयः १३ चक्रपाणिस्ततः सर्वान्स्पृज्य विधिवत्तदा ॥ उवाच च सभामध्यस्थं मे जन्मकमच १४ इंद्रादयो लोक
पालाः सप्तौ तस्य मे धनुना ॥ शतजन्मा जितैः पुण्यैर्मयूरेशो निर्गक्षितः १५ ॥ कउवाच ॥ इंद्रो हृष्टा मयूरेशं प्रथमं पूजितं रूपा ॥ अब्रवीत्सहसा भ्राता
मायया जगदीशितुः १६ ॥ शक्र उवाच ॥ चतुर्मुखोऽपि लक्ष्मणो जगदुत्पत्तिकारकः ॥ मृढांसि चक्रपाणे त्वमभक्तस्य प्रपूजनात् १७ अस्मान् धिक्कृत्य य
न्यो हातूजितो बालक रूपा ॥ जनकं सर्वलोकानां त्यज्य संहारकारकम् १८ त्रैलोक्यजननीं बांस्तृप्तिस्थितं तकारिणीं ॥ रवित्रैलोक्यनेतारं त्रयशक्तिं प्रवर्त्त
कम् १९ हित्वा संपूजितो बालो नंदं सम्यक्कृतं त्वया २० ॥ कउवाच ॥ एवं वदति देवैश्चैव चक्रपाणिस्तदा ब्रवीत् ॥ रुद्रास्सूर्याः कुबेराश्च शक्राश्च मरुतो न
लात् २१ दृष्ट्वा पराक्रमोती विसिंधुर्देवविनाशनात् ॥ मोक्षात्सर्वसुराणां च कारागारात् गुणेश्वरः २२ यो वतीर्णो मुवो भारंहं हौशिव निवेशने ॥ परमात्मानं त
शक्तिर्नानादित्यविभंजनः २३ ॥ कउवाच ॥ एवं वदति स्मिस्तु श्रुतः शब्दः सुरैर्महान् ॥ मूर्छिताः पतिताः केचिद्ब्रह्मांडरफोऽशंकया २४ चक्रपेय
रणी सर्वान् प्राज्ञायती किंचन ॥ कोटि सूर्यप्रकाशेन सहसा च्छादितं जगत् २५ ततस्तैस्त्रिदशैश्च दृष्टो देवो तिसुंदरः ॥ नाना लंकारसंयुक्तो दशबाहुर्गजाननः २६
एवं दृष्ट्वा स्वरूपं ते विस्मिताः क्षिदृशास्तदा ॥ पुनस्तमेव ददृशुः पंचरूपिणं भूषणं २७ पद्मासनगतं मध्ये वक्रतुंडं शिवं पुनः ॥ आग्नेयानैः ऋते सूर्यपावर्ती मारुते
पिच २८ नारायणं तथे शानेततो भ्रममिताः सुराः ॥ ततस्ते शुश्रुवुर्बुध्न्यो मवाणी भ्रमनिवारिकाम् २९ आराध्यं सर्वजनैरेको जातः संपंचथा ॥ अनादिनिघ
ने देवो जगद्वापी गजाननः ३० अयमेव सदा पूज्यः सर्वविघ्नविनाशनः ॥ देवैर्भक्त्युपैक्षैश्च नारायणैश्च भिरवच ३१ एतस्मिन्पूजिते पंचपूजनं च भविष्यति ॥
न बुद्धिभेदं तनुयादेतस्मिन्नकारयामा ३२ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वा वंते मयूरेशं शुभादं ब्रविश जितम् ॥ ददृशुर्ब्रह्मिस्तस्यास्ते आद्यमोकाररूपिणम् ३३ ततः
प्रबुद्धास्ते देवास्त्यक्त्वा आर्तिं स्मरं च तम् ॥ पुपूजुर्जयशब्देस्तं सवातार्या मिण्विभुम् ३४ ततः पुपूजे हर्षेण चक्रपाणिगुणेश्वरम् ॥ पंचाद्युतैः शुद्धजलैर्दिव्यवस्त्रै
श्च भूषणैः ३५ पुण्यैर्धूपैश्च दीपैश्च नैवेद्यैर्विविधैरपि ॥ फलतांबूलनिचयैर्दक्षिणाभिरनेकशः ३६ नीराजैर्नम्रपुष्पैर्नतिभिः स्तुतिभिस्तदा ॥ तथैव पूज
यामास भक्त्या सर्वगुणानि ३७ उवाच तान्नुपवोऽधन्यो हंच प्रपूजनात् ॥ यतो नैता दशः क्रापा ज्ञातः सर्वसमागमः ३८ ततस्तत्राब्रवीत्तदृष्टो नारदश्च तुरा
ननम् ॥ ॥ नारद उवाच ॥ सिद्धिबुद्धि विवाहार्थमाज्ञायतेऽजसंभव ३९ शिवं शिवां च विज्ञाप्य निश्चयः प्राढमया कृतः ॥ मयूरेशाय सस्य ते दातव्ये
बहुलक्षणे ४० ततः सर्वे सुरा देवं ब्रह्माणं मन्यथा तुराः ॥ प्रत्येकं ते अयाचंत मम देहि तिसादरम् ४१ ततो ब्रह्मा तयोर्हस्ते मालां दत्त्वा ब्रवीदिदम् ॥ कउवा

च ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिसुरेष्वेकोयोभासतेहृदि ॥ ४२ ॥ तमेववृणुतंदेव्यौमालाभ्यामसमक्षतः ॥ त्वत्वासावर्त्तसुरांस्तेतुसिद्धिबुद्धिउभेअपि ॥
 ४३ मयूरेशगलेमालेनिक्षिपेतामुदातदा ॥ विमनस्कास्ततोदेवाअसृजन्त्वासमारुतन् ४४ ताभ्यांजानुगताभ्यांतुशुशुभेसमयूरारूढ ॥ ब्रह्मायथाविधित
 योर्विवाहमकरोत्तदा ४५ उवाचचसआमधेमयालब्धंहृदिस्थितम् ॥ न्यवेदयतंदेवेशंमयूरेशंविधानतः ४६ अद्ययावन्मयैवैवपालितेबहुयन्ततः ॥
 इदानीतिमयादत्तेरक्षस्वबहुयन्ततः ४७ ततईन्द्रादयोदेवामयूरेशंप्यजिज्ञुषुः ॥ तवप्रसादादेवेशमुक्ताःकारागृहात्ततः ४८ ततःसिधुर्गतोमोक्षस्वस्थानंकृपया
 तव ॥ यास्यामोदेहानुज्ञानोमुनिभिर्गौतमादिभिः ४९ ॥ कउवाच ॥ ददावाज्ञामयूरेशोयातुकामान्मुदातदा ॥ पार्वतीचस्तुबेचोभ्रैस्वांकमारोप्यसाद
 रं ५० मयूरेशचपरमहर्षमापशिवाञ्चिता ॥ ददौदानान्येकानिवासांस्याभरणानिच ५१ यइदंशृणुयान्मयूरैर्विवाहं बंधंशुभम् ॥ सिधोर्जयंगणेशस्य
 सर्वकामाह्नेभ्रः ५२ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेपंचविंशोत्तरशततमोऽध्यायः १२५ ॥ कउवाच ॥ सिद्धेविवाहेचततोमयूरेशःशिखंडिनन् ॥ आरुह्यसह
 सांगंतुनगरींस्वामियेषसः १ स्वस्ववाहनमारूढाग्रीवाणिस्तत्क्षणेनच ॥ यातिस्मपुत्रस्तस्यमुनयःशृष्टोययुः २ अन्वयुनगराःसर्वैस्त्रियश्चबालकानिच ॥
 जानंदद्युक्तानगरात्सहसाचक्रपाणिना ३ वाद्यत्सुसर्ववाद्येषुनष्टुत्थाप्सरोगणाः ॥ रणभूमिगतोयावन्मयूरेशोखिलैर्द्वतः ४ तावदस्कंदादयोवीराःप्रार्थयां
 चक्रिरेविभुं ॥ वीराऊचुः ॥ सेनाचरदैत्यगणैर्निहतायुद्धसंभ्रमात् ५ उत्तस्थुःसर्वैस्तेत्वरकटाक्षाप्रतोक्षिताः ॥ तान्दृष्ट्वाजीवितास्तेनसेवैदवाश्चनगराः ६
 विस्मयंपरमंप्राप्ताःसाधुसाव्युवस्तदा ॥ ततोयोजनमात्रंचदत्वामार्गमवस्थितः ७ देवोब्रवीच्चक्रपाणिंमूर्ध्निदत्त्वाकरंशुभम् ॥ आलिङ्ग्यदशदोदंडैश्चतुप
 क्षमयंकैः ८ ॥ देवउवाच ॥ त्वंयाहिगंडकीशीघ्रंनार्गैर्ममवाक्यतः ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यैतद्वाक्यंमुमोचाभूणिसत्वरम् ९ नागराश्चप्रणम्योज्ज्वलुर्बुवा
 क्यंशुचान्विताः ॥ यत्रयासिनयारमांस्त्वमन्नयकुंनचाहसि १० नागतस्यात्पूर्वमेवतदादुःखंनोभवेत् ॥ एवमुक्त्वानमस्कृत्यययुःसर्वतदज्ञया ११ चक्र
 पाणिरपितदानमस्कृत्यययौपुरः ॥ वर्णयंतोगुणगणांस्तदयानद्वुतान्बहून् १२ क्षणेननगरींप्राप्यचक्रपाण्यनुमोदिताः ॥ नागराःस्वगृहंप्राप्ताश्चक्रपाणिर्नि
 जालयं १३ पंचानामपिदेवानांप्रासादानप्यकारयत् ॥ पंचायतंनमूतिवस्थापयामासतेषुच १४ प्रत्यहंपूजयामासभक्तिभावसमन्वितः ॥ मयूरेशपुरीं
 प्राप्नोमयूरेशोपितत्क्षणात् १५ आश्चर्यंपरमंप्राप्तागणाःसर्वैर्निरक्षितम् ॥ यस्यांरत्नमयास्तंभाभितयोष्टापदान्विताः १६ एकोनादृश्यतेतत्रासंख्यातजनसं
 युतः ॥ प्रविश्यससभारंम्याब्रह्मादीनुपवेश्यच १७ मध्येविवेशचतोलोकयःसर्वतःस्वयं ॥ ददर्शपूर्वभागेसमन्मथंरति संयुतं १८ देवींमार्जारनाम्नर्तांलोकै
 स्ख्यातांसुखप्रदां ॥ दक्षिणस्यांदिशितदालोकयत्पार्वतीशिवौ १९ तत्पुरोविरजोदेवीभक्तकामप्रपूरिकां ॥ पश्चिमायांदिशिततोवाराहंभरणीयुतं २० आश्रयां
 नामदेवींचसर्वैर्विघ्नहरांशुभां ॥ उत्तरस्यांदिशितदाश्रीहरिंसिमलोकयत् २१ मुक्तादेवींचविख्यातांसर्वमुक्तिप्रदांततः ॥ त्रयस्त्रिंशत्कोटिसुराःस्थितास्तद्दर्शने

च्छया २२ आद्रशुद्धमतिपद्मिस्वात्वाभ्यर्च्यगजाननं ॥ गत्वातुपूर्वदिग्भागमार्जरीपूजयेत्ततः २३ दत्वादानानि विप्रेभ्यः स्मृत्वा ध्यात्वा गजाननं ॥ मौ
नेत्रं तं समास्थाय न श्रुत्वा पादजघ्नि २४ कृमिकीटपतंगादीन् विहिंसेत्ययतः शुचिः ॥ पुनः स्नात्वा समभ्यर्चयेद्देवगजाननं २५ पूर्ववत्तु द्वितीयो ह्येति चेत्
तत्क्रमात् ॥ तथैव दक्षिणद्वारि विरजाद्वितीये हनि २६ द्वितीये पाश्चिमद्वारि तथैवाश्रय संज्ञितं ॥ नत्वा च ये धृतुर्था तु तद्दत्तरतो नः २७ मुक्तादेवी समभ्यर्च्य मयूरे
शं च तद्दिने ॥ पूजा महोत्सवं कुर्याद्वात्रौ जागरणं च यत्र २८ एवं यः कुरुते भक्त्या द्वा रा णि चोपवासतः ॥ समर्वाञ्जिते कामान् मयूरे शं प्रसादतः २९ चतुर्थ्या
मेव च त्वारिशक्तो द्वा रा णि पूर्ववत् ॥ आद्यं तं मज्जनं देवदर्शनं च कोविदः ३० तस्य सद्यः फलं दद्यात्पारितुष्टो गजाननः ॥ तस्माच्छुद्धप्रतिपदमभ्यर्च्य ब्रह्मचर्ये
वान् ३१ ततश्चतुर्थ्या मुषसि स्नानं कृत्वा विधानतः ॥ नित्यं संपाद्य विधिवन्मयूरे शं समर्चयेत् ३२ प्रदक्षिणानमस्कारान्कुर्यदेवैकविंशतिं ॥ पूर्वद्वारे नम
स्कृत्य मार्जरीं त्वरयान्वितः ३३ एवं शिवावाश्रयां च मुक्तादेवीं नमस्कृत्या ३४ प्रदक्षिणानमस्कारान्कुर्यदेवैकविंशतिं ॥ पूर्वद्वारे नम
रात्रौ जागरणं कुर्याद्द्वितीयाद्विप्रानि स्वनैः ३५ प्रभाते विमले स्नात्वा पुनर्देवं समर्चयेत् ॥ ब्राह्मणैः सह कुर्वीत पारणं स्वस्य शक्तिः ३६ तेभ्यो दद्याद्द्विरण्यं च वासो
धान्यं गवादि कम् ॥ एवं यः कुरुते मत्स्योद्भाष्य मपि साधयेत् ३७ पुत्रपौत्रपुत्रोद्भागे न मुक्त्वा च तत्र जेद्विषम् ॥ इंद्रादयो लोकपालाः पूजयिष्यन्ति तं नम् ३८
सेवते पादकमलं तस्य या अष्टनायिकाः ॥ अंशुलभते दृष्टिं मुक्तावाचं लेह्यम् ३९ वधिरः श्रुतिमाप्नोति पशुश्वचरणावपि ॥ भार्यै र्थीलभते भार्या विद्यार्थी
लभते मतिम् ४० एतदेव फलं प्रोक्तं द्वारेषु चोपवासतः ॥ ततः कदाचिद्देवेशो मयूरे शोऽखिला न सुतान् ४१ उवाच श्लक्ष्णया वाचा हरिब्रह्मशिवादिकाम् ॥
मयूरे श उवाच ॥ यदर्थं भवती णो हंतं त्कार्येनः कृतं सुराः ४२ निहता बहवै दैत्या भूभारश्च कृतो लघुः ॥ सिंघोः काराग्रहास्तस्मै मोचिता अमृतां धंसः ४३
स्वाहा स्वधवपट्टकाराभविष्यति यथापुरा ॥ भवता माज्ञया देवाय स्यैव धामां प्रतम् ४४ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं देवाः सर्वे शुचान्विताः ॥ त्यजन्तो धूम्रि
प्रोक्षुः परस्परमुखे क्षणाः ४५ अस्मांस्त्यक्त्वा मयूरे शं क्षिणां तु मही हसे ॥ कथं स्नेहं परिरिज्य नैर्धुं परमंगतः ४६ ततस्तत्पार्वती श्रुत्वा सहसा शोककषिता
॥ पपात मूर्छिता भूमौ मुहूर्तं देवदक्षसा ४७ ॥ पार्वत्युवाच ॥ दीननाथ दयासिंघोसिंघुदस्य विमर्दन ॥ कयास्यसि जगन्नाथ हि त्वा मां जननी तव ४८
न स्यास्यंति मम प्राणास्त्वयि योति सुरेश्वर ॥ देव उवाच ॥ द्वापरे पुनरेवाहं यास्ये त्वत्पुत्रतां शुभे ४९ नमिध्यावचनं मे स्यान्न चिन्तां कर्तुमर्हसि ॥ ममा
पि दुःखमलं विविगोचत जायते ५० नैकत्र सर्वदामातः सुहृदां वसतिर्भवेत् ॥ सिंदूरो नाम दैर्यापि भविष्यति सुदारुणः ५१ अवध्यः सर्वदेवानां तदा हं स्यात्
वार्भकः ॥ स्मृतमात्रस्तवाग्रं स्थास्यामि शिवं दिनि ५२ ततः षडाननं प्राहनय मां यत्र यास्यसि ॥ बालकैः कृपणे दीने नौ दासि न्यं हि युज्यते ५३ ॥ देव उवा
च ॥ न चिन्तां कुरु बंधोऽवमत्रायास्याम्यहं पुनः ॥ भवतो न विषयो मे सर्वतया मिणः खलु ५४ तस्मै ददौ मयूरे शं स्वबंधवे ॥ मयूरश्च जइत्येव नाम चक्रे

स्यतरक्षणात् ५५ आहोहमयूरं संकोचोर्धोराज्ञया ॥ तस्मिन्नेव क्षणे देवैर्तद्वेषमयूराद् ५६ तस्मिन्नंतर्हि ते केशा अपश्यन् हृदि तं सदा ॥ ततो ब्रह्मा
 वालुकाभिः कृत्वा मूर्तिं गजाननीं ५७ स्थापयामास विधिवत्प्रासादं सुमनोहरे ॥ पुपुजुः सर्वलोकास्तमुपचारैर्यथाविधि ५८ वसिष्ठाद्यामुनिगणाः सञ्जुत्रं
 ह्रकमंडलौ ॥ सर्वे नित्यविधिं कृत्वा ययुर्मूर्तिं सुशोभनीं ५९ उपोष्य केचिद्विदुर्ब्राह्मणिया मल्लभये ॥ स्नात्वा न त्वामयूरेशं धावमानास्तथापरे ६० ऊचुः
 परस्परं देवानुनयोपि मुदा तदा ॥ नैतादृशं पुण्यक्षेत्रं यत्र देवः स्थितः स्वयम् ६१ मयूरेशो विघ्नहरो भक्तानां कामपूरकः ॥ पूजयित्वैव मुक्त्वा तु जगमुस्ते स्वस्व
 माश्रमम् ६२ ब्रह्मादयः सुराः स्वस्वंपदमभ्यागमन्तदा ॥ शंकरः स परीवारः कैलासमगमन्मुदा ६३ स्वधास्वाहा वषट्कारैरिन्द्राद्यामुमुदस्तदा ॥ कउवाच ॥
 एवं ते सर्वमाख्यातं त्रेतायुगकृतं मुने ६४ मयूरेशस्य चरितं श्रवणात्सर्वकामदम् ॥ धन्यं यज्ञस्य मायुष्यं सर्वपापहरं नृणाम् ६५ पुत्रदं धनदं विद्याप्रदं दुःस्वार्निवार
 णम् ॥ आधिग्याधिहं कुष्ठदुष्टरोगादिनाशनम् ६६ पठतां शृण्वतां पुंसां मुक्तिमुक्तिप्रदं शुभम् ॥ विजयश्रीप्रदं नृणां क्षत्रियाणां विशां मपि ६७ शूद्राणामपि सर्वे
 षां श्रीप्रदं पुष्टिवर्धनम् ॥ यद्यत्ते परिपुष्टं मे तत्ते कथितं मुने ६८ गजाननस्य चरितं पुनः श्रोष्यसि मन्मुखात् ॥ ६९ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे षड्विंश
 त्पुच्छरशततमोऽध्यायः १२६ ॥ व्यास उवाच ॥ चतुराननं देवैश्च गुणैश्च चरितं शुभम् ॥ कथितं विस्तराद्देवनाहं ततोऽस्मितच्छवात् १ सुययातु विरक्तः स्यान्न
 कथाश्रवणात्नरः ॥ त्रेतायुगकथासर्वगुणेशस्य श्रुता मया २ गजाननेति नामास्य द्वापरे तु कुतो भवत् ॥ मूषको वाहनं चास्य कथं यातो महाविभो ३ कृपया सं
 शयमसुखिधित्वं कमलासन ॥ कउवाच ॥ सम्यक्पृष्टं स्वयावत्सममचित्तगतं मुने ४ यतः श्रोता च वक्ता च पृच्छकः सिद्धिमाप्नुयात् ॥ तां कथां कथयिष्यामि
 विनायककृतां मुने ५ द्वापरे यत्कृतं तेन चरितं तृणसांप्रतम् ॥ यथा गजानने देवो रक्तवर्णश्चतुर्भुजः ६ गजाननश्चाबुवाहस्तस्सर्वकथयामिते ॥ कदाचिद्ब्रह्म
 वनं यातः शंभुर्भेदच्छया ७ उत्थापयामास तदा प्रसुप्तं कमलासनम् ॥ स उत्थितो महाजुं भांचकार क्रोधसंयुतः ८ तत एको महाबोरः पुरुषः समपद्यत ॥ स च च
 क्रेमहाघोरं शब्दं सर्वभयंकरम् ९ चक्रे पृथिवीं तेन सा विध्यद्वीपासपर्वता ॥ दिक्पालाश्च किताः सर्वशेषः क्षुब्धोऽसृजद्विषम् १० विशीर्णा गिरयः सर्वैर्भूतान्याकुल
 तांययुः ॥ कल्पांत इव तत्रासीन्नैलोक्यवासिनां नृणाम् ११ ब्रह्मांडं मस्ते केनासौ स्फोटयन्निव तस्थिवात् ॥ यदेहत आरुग्धो व्यानशे भुवनत्रयम् १२ जपा
 कुसुमदेहस्य प्रभयारुणितादिशः ॥ अयं किमदो जातो द्वितीयो ब्रह्मासंभवः १३ कामस्तुलजितस्तस्य सद्योरूपनिरीक्षणत् ॥ पुरस्तं स निरीक्ष्यै
 नं विस्मितः कमलासनः १४ कस्य त्वं कुत उत्पन्नः किंचि कार्षि सितद्वद ॥ पुरुष उवाच ॥ अनेकानि सुरेशं ब्रह्मांडानि स्तुजस्यपि १५ विभ्रांत इव कस्मान्मांसव
 ज्ञाः सत्राहि पृच्छसि ॥ जुंभायारते समुत्पन्नं कथं मानावबुध्यसे १६ अतुष्टलं च पुत्रं मां देहि नामयथामति ॥ स्थानं चेदेहि मेनाथमक्षयं कथं यच्च मे वद १७ इया
 कर्ण्यवचस्तस्य प्रोवाच चतुराननः ॥ रत्नं वपुर्यतस्ते स्ति सिंदूरारख्योऽभविष्यसि १८ मामर्थं च महते स्यात्त्रैलोक्यार्कवर्षक्षमम् ॥ क्रोधादालिं गते यं त्वं श

तथासमविष्यति १९ पंचभ्योपिचमृतेभ्योनभ्यनयेत्कदाचन ॥ देवदानवयक्षभयोमानुषभ्योभ्यनयेत् २० इन्द्रादिलोकपालेभ्यःकालादिपिभ्यनयेत् ॥ ननागे
भ्योनिरक्षोभ्योनाहोरात्रेभ्यनयेत् २१ सजीवान्नचनिर्जीवाद्र्यंमिदूतेभवेत् ॥ वसयप्रमनस्तेस्यास्तथाद्रिभुवनेष्वपि २२ ततःसर्वरादोनेनतुतोषच्छतुरास्यजः ॥
चक्रंदंकपयन्शद्वैल्लोक्यंसचराचरम् २३ चुक्षुमुःसागराःसर्वलोकपालाश्चुदुहुः ॥ उवाचसतदादेवंनमस्कृत्यपितामहम् २४ ॥ सिदूउवाच ॥ तववाक्यामृ
तेनाहंप्रतीब्रह्मांडनायक ॥ त्वमेवविश्वंहजसिपासिहंसिगुणैस्त्रिधा २५ त्वयिसुतेजगत्सुसंधकारश्चजायते ॥ महद्भाग्यंममविभोतपोदानव्रतैर्विना २६
पुत्रस्नेहात्पुत्रस्वस्रस्वन्न्याथतेप्रसन्नता ॥ करुणकोटितपोभिस्त्वंप्रसन्नोजायसेविभो २७ ॥ कउवाच ॥ इत्युक्त्वातेप्रणम्यासौकृत्वापिचप्रदक्षिणम् ॥ जगा
ममनसाभूमिमागैतर्कमथाकरोत् २८ नेमेतपोवाध्यानंवाजपःस्वाध्यायएवच ॥ कथंतेनवरादत्ताःसत्याउतवृथानुते २९ गत्वादृश्यामिपितरमित्युक्त्वागात्पि
तामहम् ॥ तुलयित्वातुर्दौर्द्वैजगर्जसभयानकः ३० तमेवाल्लिगितुंचैच्छत्तऊचेपितामहः ॥ पुत्रस्नेहान्मयादत्तावजगज्जन्यस्यदुर्लभाः ३१ दुष्टभावान्ममै
ववमपकर्तुमिहागतः ॥ नाज्ञासिषमंहं दुष्टमावंतेखलनायक ३२ भुजगस्यपयोदंतविषमेविहाजयते ॥ दुष्टभावंतोयस्मात्तस्माद्वैत्योभविष्यसि ३३ परमा
स्मावतीयशुहनिष्यतिगजाननः ॥ तवांतंमुरभिज्ञात्वास्वांगेतन्मर्दयिष्यति ३४ सिदूरारुणदेहश्चसिदूरप्रियएवच ॥ भविष्यतिसिदेवोपिसिदूरवधएवच ३५
एवमुक्त्वापपालाशुभयेनकमलासनः ॥ मनोवायुमहावेगोनिश्वासाश्वाससंकुलः ३६ दैत्योपिपृष्ठतोयातिशापमाकर्ण्यमन्युमान् ॥ स्वेदेनाद्रतनुदुष्टोद्वेष्टाह
ष्टापुशोव्रजन् ३७ धरिष्यामिपेदन्यस्मिन्निर्दित्तैर्दित्याभ्यधावत ॥ वैकुण्ठमगमद्ब्रह्माकंपमानस्स्वरान्वितः ३८ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेसिदूरोपातिवर्णनं
मससिर्विशाल्युत्तरशततमोध्यायः ॥ १२७ ॥ कउवाच ॥ सददर्शसमासीनंनारायणमनामयम् ॥ रत्नकांचनविलसत्पद्मासनगतंविभुं १ सोपितंपुरतो
वीक्ष्यविवर्णवदनंतदा ॥ तपृष्ठतोमहादैत्यगनस्पर्धिमस्तकम् २ उदतिष्ठतवेगेनदयालुःकमलापतिः ॥ धृत्वाकरंसमालिङ्ग्यस्वासेनैकैर्न्यवेशयत् ३ सं
पूष्यपरिपप्रच्छकिंतेकार्यमुपस्थितम् ॥ कथंचम्लानवदनःश्यासवांश्चहतप्रभः ४ ममखेदःसमुत्पन्नोद्वैवत्वापितामह ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाजगादक्रमला
सनः ॥ ५ ॥ कउवाच ॥ प्रबोधितःशिवेनाहंप्रातिसुप्तोनिजालये ॥ ततोमेतुंभक्तोवक्त्राव्रिगतःपुरुषोमहान् ६ पतंतितृप्तलेभानिन्यन्मस्तकवि
धाततः ॥ तस्यसौरभगंधेनसर्वेदेवाविसिस्मिरे ७ यस्यलवण्यमीक्ष्यैवलज्जितोमदनोऽभवत् ॥ यस्यक्रंदितशब्देनचकंपेभुवनत्रयम् ८ सनमस्कृत्यमांदे
वविनीतःपुरतःस्थितः ॥ ततस्तस्मैवरादत्तापुत्रस्नेहेनमाद्य ९ यंयंत्वमालिङ्गयसिससत्यमुपैष्यति ॥ कालोपिनरणेस्थातुंतवशक्तोभविष्यति १०
स्थानंचवेच्छयातस्यदत्तंदेवमायाततः ॥ नमस्कृत्यगतोदूरंविताकालुनरागतः ११ मांमेवाल्लिङ्गितुयातोपलभस्माद्रयादहम् ॥ हंसमारुह्यतहसोवेगेन
त्वामुपागतः १२ दृष्ट्वादृष्टपृष्ठगतंकंपःश्यासश्चमेभवत् ॥ विनात्वांशरणंकंवायामिसर्वेश्वरेश्वर १३ ततोब्रवीन्महाविष्णुर्ब्रह्माणंशरणागतम् ॥ देव

उवाच ॥ पूर्वदत्तावरान्देवसंकटं प्राप्य बुद्धितः १४ इदानीं चितया किं स्याद्यद्वाव्यंतद्भवति ॥ १५ ॥ कउ
 वाच ॥ यावत्तौ चितया विष्टौ स्थितौ ब्रह्महरीतदा ॥ तावत्स पुरतो तिष्ठद्दृष्टताभ्यां महासुरः १६ जगज्जगताभ्यां महासुरः ॥ ब्रह्मांडं कं
 यामास ब्रह्माणं च तदा खलुः १७ सो वदद्ब्रह्मक्षेत्रे विष्णुत्रैलोक्यरक्षकम् ॥ ततो विष्णुर्जगौ दैत्यं वाचा मधुरा तदा १८ ॥ हरिरुवाच ॥ न त्वया व
 रदानेन मतेन योऽमुं सुह ॥ अहं स त्वगुणे पेतः पालनेनिरतः सदा १९ अयं च ब्रह्मणो ब्रह्मा तेन योऽहं न चार्हसि ॥ तव युद्धप्रदो देवः ख्यातोऽसौ मदनंतकः २०
 तेन युद्धयस्व ते कीर्तिर्महती स्यान्निलोकगा ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इत्याकर्ण्य च वस्तस्य जह्वे दैत्यपुंगवः २१ उड्डीय प्रययौ सद्यः कं पयस्सुवनत्रयम् ॥ पात
 यन्पर्वतान् च क्षूंश्चूर्णयन्सहसा बहून् २२ दिग्गजाश्च खलिताः सर्वे संजग्मुर्विदिशो दिशः ॥ एवमुपत्यांयातः कैलासस्य महागिरिः २३ ददृशा धियकायां संध्यान
 स्थं गिरिशं खलुः ॥ नंदिश्च गिरिणा कीर्णं पार्वत्या सोऽवितं विभुं २४ व्याघ्रचर्म परीयानमर्धं च द्वविभूषणं ॥ अस्मांगराशो मातृव्यं करिचर्मोत्तरीयकम् २५ दृष्ट्वा द
 वंतददौ सोऽनिर्निदसहसा हरं ॥ अनेन किं मया युद्धं कृतं व्यतापसेन ह २६ एतस्य सुंदरीभार्यो नि त्वाया मिम्यदच्छया ॥ एवं निश्चित्य मनसा गौरीमंतिकमायया
 २७ तदा च कं पोगिरिजा कल्पं ते जगती यथा ॥ निमील्य नयने मुखं मापाशुभयविह्वला २८ दधारतं केशपाशे सैत्यो दुष्टमानसः ॥ उड्डीय च खलितो वेगाच्छुशोच
 गिरिजा तदा २९ शवणेन नीयमाना यथा सा धरणी सुता ॥ गिरिजोवाच ॥ औदासिन्यं कथयतां मयि देवोऽखिलार्थवित् ३० ध्यानं कथं गतोऽस्य धेहीयमाणे त्वदंग
 के ॥ नाकारिदास्यं न्यूनं ते येन काठिन्यमागतः ३१ कः सखा सोचयेन्मां हि प्राणदाता भवेच्चकः ॥ पुनर्मेशं करं कोऽदुर्दशयेद्वलवत्तरः ३२ ॥ कउवाच ॥ ततः शोकाकुलां
 वीक्ष्य तां गणाः प्राबुवंस्तदा ॥ अनेन योऽदुर्दशोऽक्तिर्नोऽत्रैलोक्यनाशिनोऽभुन ३३ शिवश्च ध्याननिष्ठो भूहूवा दस्यानुकूलता ॥ नीताने जननी विश्वसृष्टिस्थित्यंतका
 रिणी ३४ मोहिनी सर्वदेवानां सर्वदुःखविनाशनी ॥ लावण्यलहरी नीता सर्वयोषिद्वराशुभा ३५ रत्नभूता कथं नीता कथं सा पुनरेष्यति ॥ ध्यानस्थं शंकरे सर्वनाशने
 नेत्रवह्निः ३६ तस्मिन् आस्यति लोभेन पुत्रानि व जनन्यथा ॥ एवं शोकं प्रकुर्वन् सुहादौ रैरुदरसुख ३७ गणेषु विसर्ज्य शुद्धानं क्रोधानं क्रोधानं
 लेन ब्रह्मांडं दहन्नि विदिशो दिशः ३८ प्रपच्छता च गणा व्रशंभुः संकटं किमुपस्थितम् ॥ अस्मसात्तं करिष्यामि येन वः कदनं कृतम् ३९ इति तद्वचनं श्रुत्वा प्रोत्तुस्तं
 ते गणास्तदा ॥ त्वयि ध्यानस्थिते देवं दमं दराचलसन्निभः ४० कृतांतं स मरूपसन्नागतो दैत्यपुंगवः ॥ यस्य श्वासानि लहता जचलाश्चलांगताः ४१ संभोहं
 प्रापिता देवा दर्शना देवशंकर ॥ ततः स गिरिजां धृत्वोऽप्येकेशपाशे महाबलः ४२ निनाय सत्सर्वं गेयमार्गेण जननीं हिनः ॥ नीयमाना शिवा प्राहवाधवावोति स
 त्वरम् ४३ मूर्छिता पातिता भूमौ वयं सर्वे विमूर्छिताः ॥ तथा विधांसमादाय यौ सदुष्टमानसः ४४ श्रुत्वा तेषां वचः शंभुर्ज्वालपरमरुषा ॥ कुर्वन् भस्मे वलो
 कानां मास्त्रो हृषं निजम् ४५ त्रिशूलादीनि शस्त्राणि दयानोदशाभिर्भुजैः ॥ नभो मार्गेण प्रययौ गजयन्त्रिदिशो दिशः ४६ यत्रासीत्सिंदुरो दैत्यस्तं देशमगम

लक्षणात् ॥ अहनृष्टदेशतस्थौसंसुखंतदा ४७ मुंचमार्यामिहादुष्टदृष्टः सङ्कगमिष्यसि ॥ इत्युक्तः सरुषाविष्टस्त्रिलोकीभस्मतांनयन् ४८ बाहुभ्यामार
 यत्रेवप्रययौ शिवसविधौ ॥ उवाच च महदैत्यो गवेषणपरिमोहितः ४९ नाहंमशकवाक्येन विभोमिभुवनधिपः ॥ यस्यशवासानिलेनाशुकं पतेमेरुपर्वतः ५०
 तस्य मेगणनानास्ति सुखं मां प्रदर्शय ॥ यद्विशक्तिर्मया साधं युद्धं कर्तुं तदाकुरु ५१ नो चेदन्यां परिणयततः सौख्यमवाप्स्यसि ॥ किं मया सहयोद्धव्यं मंश
 केन त्वया लवो ५२ एवमुक्त्वा बाहुयुद्धं कर्तुं शंकरमाययौ ॥ दुर्गादेवी तु सस्मामयूरेशंस्वचेतसि ५३ द्विज रूपधरो देवो मयूशस्तस्तयोः ॥ अंतराले
 प्रादुरासीत् कोटिदुसूर्यनिभः क्षणात् ५४ सर्वांगसुंदरो नानाभूषणैरुपशोभितः ॥ परशुमध्यतः कृत्वा वारायामासैदस्य पम् ५५ उवाच शलक्षण्यावाचा सिंदूरं
 द्विजात्तमः ॥ त्रैलोक्यजननी गौरी स्थापया शुभममतिके ५६ युध्यस्व शंकरेण त्वं यावज्जय पराजयौ ॥ जयो यस्य भवेत्तेन ग्राह्येति नान्यथा वचः ५७ ॥ ॥ क
 उवाच ॥ ॥ द्विजवाक्यं समाकर्ण्य सिंदूरो हृष्टमानसः ॥ स्थापयामास गिरिजां युद्धावबहुलालसः ५८ तयोस्तु पश्येत्तरेव तावुमाप्ययुध्यताम् ॥ सिंदू
 रश्च महेशश्च नाना युद्धविशारदौ ५९ क्रोधं संस्तनयनौ तुल्यतेजः पराक्रमौ ॥ बाहुभ्यां वेष्टुं युवादि येषोऽसुरो हरम् ६० अदृश्य एव परशुरस्य जन्मबलादुरः ॥
 क्षीणशक्तिं ततो दैत्यं त्रिशूलेनाहनद्वारः ६१ ततोऽशंको द्विजवरो वदति स्म हितं वचः ॥ त्रैलोक्यनायकेन त्वं न युद्धं कर्तुं मर्हसि ६२ गिरिजायां विहाया शुव्रजस्वनि
 जमं दिग्गम् ॥ नो चेदयं शिवो भस्मकरिष्यति तवाधुना ६३ एवमुक्तो द्विजेनासौ वाञ्छां त्यक्त्वा भुवं ययौ ॥ ततः स्थापावती प्राह द्विजं प्राप्ते जयं शिवे ६४ को सित्वं सु
 निशाई लूयेनाहं मोचिता खलात् ॥ निर्जमेदर्शयस्व वीर्यं नृपे नंदस्वभावजम् ६५ मम प्राणाधिको सित्वं सखा प्राणप्रदो यतः ॥ न भवेदुपकारस्ते प्राणेत्येके द्विजो
 त्तम ६६ एवमाश्रुत्य तां वाचमुवाच स मुनीश्वरः ॥ न च मातर्मया कारि किंचिदत्र मे हे श्वरः ६७ अजयस्ति सिंदूरं दैत्यं मोचिता त्वं शिवेन ह ॥ इत्युक्त्वा पूर्व रूपं सञ्जावि
 श्वेको विनायकः ६८ दशदो दंष्ट्रा चिरं कर्णकुंडलमंडितम् ॥ कस्तूरी तिलकं रत्नमुक्तामालां विभूषितम् ६९ नानालंकाराश्चिंशेषं कंठमणिप्रभम् ॥ दृष्ट्वैव परमारना
 नं नंदं गिरिजातदा ७० ननामपादयोस्तस्मै स उरथाप्य च तां जगौ ॥ विनायक उवाच ॥ त्रैताये प्राहुर्वांदास्यामि दर्शनं पुनः ७१ अवतीर्य द्वापरं ते गृहे नान्मना
 गजाननः ॥ भविष्यामि हि निष्यामि सिंदूरं दैत्यमोजसा ७२ क उवाच ॥ मुनिरूपधरो देव उक्त्वा वां तरधीयत ॥ ततः शुशोचि गिरिजा मूलांसा परमां ययौ ७३ तत ऊ
 चे विश्वनाथो मम स्वस्थं कुरु प्रिये ॥ पश्य त्वं तद्दति देवं विनायकमनामयं ७४ नमिष्ये आर्षितं तस्य युक्तं तत् करिष्यति ॥ एवमुक्त्वा महादेवो दृष्ट्वा रूढस्तया सह
 ७५ जाययौ परमं प्रीतिः कैलासं पर्वतेश्वरं ७६ इति श्रीगणपु ७० उ० अष्टाविंशत्युत्तरशततमोऽध्यायः १२८ ॥ क उवाच ॥ ततो दैत्योऽप्युल्लेकं गतो मर्वदगर्जत ॥ कंपि
 ताः पर्वताः सर्वे वृक्षानि पतिता मुवि १ पक्षिसिंहाः श्वापदानि बभ्रुः काननेन तदा ॥ ततो जिगाय द्रुपतीन् सर्वांन्वीरांश्च दानवः २ ब्रह्मा दयो जिता येनेतेनायुध्यन्कथं
 पाः ॥ केचिद्विधाकृतास्तेन केचिन्नभसि बभ्रुः ३ केचिन्नसम्मुखे युद्धं कृत्वा स्वर्गं गता दृष्ट्वा ४ केचिदृष्टपदाजामुराभिरा

नेनकानने ॥ एवञ्जित्वा नृपात्सर्वान्मुनीनामाक्रमेमति ५ अकरोदुष्टबुद्धिःसर्वबोधसहसाचतान् ॥ तदाकेचिन्मुनिगणस्यस्वदेहिदिवंगताः ६ केचिन्मेरुकंद
 र्थीन्यवसन्विगतज्वराः ॥ केचिन्निहतरेनेकेचिन्त्राडिताश्रं ७ प्रासादाःसकलास्तेनाविध्वस्तादेवता अपि ॥ एवंप्रत्येजतेलुप्यन्क्रियाश्रवैदिकाः ८ स्वा
 हास्वधावषट्काराहाहाकारोप्यजायत ॥ देवागिरिगुहास्थास्तेमुनयोयक्षकिन्नराः ९ न्यमंत्रयंतकार्याथितत्राहबुहस्पतिः ॥ विद्यमानेभ्योदेवेभ्यस्तेभ्यःस
 र्वेभ्यएवच १० नभ्येविद्येततस्मद्विंविनायकं ॥ प्रार्थयध्वंयदाविप्राःप्रादुर्भावंशिवालये ११ गजाननेतिनाम्नासकरिष्यतिचसांप्रतं ॥ हनिष्यतिब
 लाह्रैर्यसिंदूरनम्रसंशयः १२ निराबाधंजगत्सर्वविष्यति तदासुराः ॥ एवमुक्तास्तुजोवेनंतुदेवादयोखिलाः ॥ भक्त्यापरमयायुक्तास्तुष्टुस्तंविनायकं
 १३ ॥ ॥ देवाऊचुः ॥ जगतःकारणयोसौरविनक्षत्रसंभवः ॥ सिद्धसाध्यगणाःसर्वैयतएवचसिंधवः १४ गंधर्वाकिन्नरायक्षामनुष्यारगराक्षसाः ॥ यतश्च
 राचरोर्विश्वंतनमामि विनायकं १५ यतोब्रह्मादयोदेवा मुनयश्चमहर्षयः ॥ यतो गुणास्त्रयोजातास्तंमामि विनायकं १६ यतो नानावताराश्चयश्चसर्वद्विदस्थितः ॥ यं
 स्तोतुं नैवशक्नोति शेषस्तं गणपंभजेत् १७ सिंदूरोनिमित्तः केन विध्वंसं हारकारकः ॥ तेनातिप्रार्थितं विश्वं च यिस्वामिनिजाग्रति १८ अन्यं केशरणं यामकोनुपास्यति
 नोखिलात् ॥ जह्मेन दुष्टबुद्धित्वमवतीर्थं शिवा लये १९ इत्युक्त्वापरितेपुस्तेनानानुष्ठानतत्पराः ॥ निराहारायताहाराःप्राणायामपरायणाः २० एकपादास्थ
 ताःकेचिज्जलमध्ये स्थिताः परे ॥ धूमपानरताःकेचिकेचिच्चर्मनमास्थिताः २१ ऊर्ध्वबाहुतयाकेचिकेचिच्चयोगमास्थिताः ॥ केचिच्चकतुःस्वान्देहान्के
 चिच्चमस्तकानपि २२ एवंतेषां निरक्षयैवतपांसिगणराट् तदा ॥ आविरासोत्कोटिसूर्यप्रलयानलसन्निभः २३ दृष्ट्वतेजोमयंरूपंजट्टपुस्तेसुरास्तदा ॥ यश्चितितः
 स एवास्वमाविर्भूतोखिलेश्वरः २४ अपनेष्यतिनोदुःखंनानात्रकार्याविचारणा ॥ तत ऊचैसमभवान्तामसुरांश्चितयायुतान् २५ हनिष्येसिंदूरेवामाचितांकतुमहं
 ॥ दुःखप्रशमनंममस्तोत्रं वःख्यातिमेप्स्यति २६ अतोदुःखविनाशोवाजातोस्मान्मदनुग्रहात् ॥ एककालं द्विकालंवात्रिकालंवापियःपठेत् २७ कदाचिन्नभवे
 दस्यदुःखंत्रिविधमप्यपि ॥ अहंतुसांप्रतं देवाः अवतीर्थं शिवा लये २८ नाम्नागजाननइतिख्यातःसर्वार्थसाधकः ॥ अविष्यामिहनिष्यामिसिंदूरादीन्महासुरान्
 २९ करिष्यामिशिवादास्यं कौतुकानिप्रदर्शयन् ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा ततो देवास्तत्रैवांतरर्थायत ३० ततोऽकस्माद्वैभवती शिवानुग्रहतोदयौ ॥ गभैसवद्वये
 संतंदिनेदिनेयथाशशी ३१ ततस्तत्तेजसातमानानादेहदकांक्षिणी ॥ उवाचशंकरौ गौरीसंतप्तागभंतेजसा ३२ अतिशीतस्थलंयत्रतत्रमानंयशंकर ॥ ततोसौ
 वृषभारूढःपुष्टेतामुपवेश्यह ३३ आसंयर्तो महातेजःपुंजेनविदिशोदिशः ॥ वाद्यसुसर्ववेद्येषुयौसक्षितिमंडलम् ३४ नानागणैःसमायुक्तोबभ्रामकाननानिसः ॥
 भ्रमतातेनदृष्टं हिपर्यलीकाननमहत् ३५ तत्राविश्रांतिमकरोत्पार्वत्यानुमेततदा ॥ नानापुष्पसमाकीर्णनानाद्रुमफलान्वितम् ३६ सरोवापीयुतंसाद्रतरुच्छाय
 मनोरमम् ॥ यत्रोक्षाणांनप्रवेशःकैलासशिखरोपमम् ३७ नन्दनादधिशोभंतहनचैत्ररथापि ॥ तद्वीक्ष्यगिरिजाप्रोचइच्छयासदृशंशिव ३८ वनंप्राप्तमहोदेव

कीडावेत्रचिर्विभो ॥ गणानामपि सर्वेषां प्राप्तिस्तत्राद्भुततः ३९ ततो गणमं दपैतच्च कुस्तदप्रियकाम्यया ॥ नानो वेदीहृद्युतनो नोपस्करसंयुतम् ४९
 तत ऊचेशिवो देवो वसात्रवंगैर्युता ॥ यद्यन्ते प्राप्तिं तत्तत्तदस्यति न दुर्बलम् ४१ ततस्त्वयं जगामा शुद्धानस्थो मूढिमालये ॥ मखीखिः पार्वती तत्र
 चिक्रीडसायथारुचि ४२ अरक्षंस्तोको दिगणाः समन्ताद्दाहतास्तदा ॥ तदा ज्ञापयशाः सर्वे कंदमूलफलाशिनः ४३ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्तरखण्डे गौरीदो
 हर्षवर्णनं नैको नात्र शोत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १२९ ॥ कउवाच ॥ ततस्तु नवममासि पूर्णे मासु तवा लकम् ॥ चारुचंद्राननं पद्मशोभाजिन्नयनं शु
 भम् १ किरिटीके गूरुधरं कोटि सूर्यसमप्रभम् २ मुक्ताहारधरं चारु कंकणैरुपशोभितम् ॥ परशुकमलमालामोदकांश्च
 कूर्पदधत् ३ ध्वजां कुशाब्जा विलसत्पादपद्मसमन्वितम् ॥ किं किणीजा विलसच्चारु रूपायुतं शुभम् ४ भालचंद्रकोटिचंद्रानि भवहृत्समप्रभम् ॥ एवं
 दृष्ट्वा स्वरूपं सा च कपेहर्षनिर्भरा ५ किमिदं ते जगदंतं नयनाच्छादकं महत् ॥ कोऽसि वद मे चेत्तो नंदयस्वरूपं कुरु ६ इत्युक्त्वा तं नमश्चक्रे स्मरंतां पूर्वकंवचः
 ॥ तत ऊचमेहो मूर्तिर्माता विमनाभव ७ गुणेशो ह मेनेकानां ब्रह्मांडानां विनायकः ॥ अं संख्याता मे वताशनज्ञार्थं तेऽभ्यैरापि ८ इच्छया सिद्धिं संहारपालना
 निकरोम्यहम् ॥ त्रिधारूपं विधायाहं विश्वस्याशिवनं दिनि ९ त्रेतायुगे वतीर्याहं त्वहं हेलीयापुरा ॥ अनेकानि च रित्राणि कृतानि सिंघुनाशनम् १० मयूरेश्वर
 नामाहं षड्भुजोर्जुनवर्णकः ॥ तदामयावचो दत्तं द्वापरे ते सुतः पुनः ११ भवेयं सेवक आहं सिंदूरान्मोक्षितामया ॥ द्विज रूपेण सहसा स्मरसर्वं बुचिस्मि ते १२
 तदापित नयस्तेहं भविष्यामीत्यथाब्रुवम् ॥ तदिदं सत्यवचनं मया सं पादिष्यति १३ भूभारं च हरिष्यामि सिंदूरं च महबलम् ॥ सेवनं च करिष्यामि तव मा
 तर्गजाननः १४ विरुधातोहं भविष्यामि भक्तानां कामपूरकः ॥ कउवाच ॥ एवं श्रुत्वा वचो गौरीरिभुत्वा सर्वपुरातनम् १५ नत्वा तुष्टावदं वेशविशेषां वि
 व्रनाशकम् ॥ गौर्युवाच ॥ निर्विकल्पादिदानं दधं ब्रह्मस्वरूपिणम् १६ भक्तप्रियं निराकारं साकारं गुणभेदतः ॥ नमाम्यहमतिष्ठूलमणुभ्यो
 णुतं विभुम् १७ अव्यक्तं व्याक्तिमापन्नं जः सत्यतमोगुणम् ॥ मायाविनं मायिनं च सर्वमायाविदं प्रभुं १८ सर्वतीर्यामिणं नित्यं सर्वार्थापरात्परम् ॥ चतुर्णां
 मापि देवानां मानसस्याप्यगोचरम् १९ महद्भाग्यं मे सविभो सत्त्वं मे पुत्रतांगतः ॥ प्रतीक्ष्याममविभो प्रत्यक्षं दर्शनगतः ॥ इदानीं त्वद्विद्योगो मे न स्यादेव तथा कुरु
 २० एवं वंद्या तस्यां तु देवो रूपं तं रं दधौ ॥ चतुर्भुजं भालचंद्रं शृङ्गादं विराजितम् २१ अनेकमूषण्युतं चिंतामणि युतं हृदि ॥ दिव्यांबरं दिव्यगंधं सिद्धिद्विद्युतं तदा
 २२ सरोदं बालवच्चान्नोददृशे गिरिजातुतम् ॥ शुशोच बहूधा तन्वीनि विधेः केन हतो मम २३ न बालसिंखुलकेषु दृष्टः शृङ्गा विराजितः ॥ ब्रह्मादयो हसिष्यंति
 लोकाश्च ये दृशे शिशुं २४ एवं बहु विधं शोकं भुक्त्वा गच्छकोयहम् ॥ तत गणस्वं शिशुं गृह्णन् प्राह तां धृणु मे प्रिये २५ अनादि नित्यो देवः शृङ्गादं विराजितः ॥
 यत्र कुंठाश्च तु वैदाशास्त्राणि मुनयोऽभराः २६ प्रपंचे गुंफिता येन नानाकार्यवता प्रिये ॥ सर्वतीर्याम्यनेकानां ब्रह्मांडानां चकारकः २७ चत्वार्यस्य चरूपा

णिचतुर्षुचयुगेषुच ॥ कृतेदशभुजोनाम्नाविनायकइतिश्रुतः २८ त्रेतायुगेशुक्लवर्णःषड्भुजोसौमयूरगट् ॥ सिंधुहत्वापालयत्सोवतीयंस्वालयेप्रिये २९
सएवार्यंरक्तवर्णश्चतुर्बाहुविराजितः ॥ अवतीर्णोऽग्रेहोहिंसिंदूरनिहनिष्यति ३० आरुह्यमूर्खदेवाभूरांरचहरिष्यति ॥ नाम्नागजाननइतित्रैलोक्येऽप्येत्या
तिमेप्यति ३१ अयंकलियुगेदेविघ्नत्रकेतुरितिप्रथां ॥ चतुर्बाहुश्चारुनेत्रोयास्यतेरुचिरांभुवि ३२ निशम्यशिववाक्यंसउवाचबालकःस्फुटम् ॥ ॥ बाल
उवाच ॥ ॥ सम्यक्कुटुंबंरूपंमेसम्यगुक्तंत्वयाशिव ३३ अवतीर्णस्तवगृहेसेवांक्तुंचसिंहुरम् ॥ निहंतुंचनिहंतांरदेवानांसर्वभृजुं ३४ मर्दनंभूधराणां
चत्रैलोक्यजयशालिनम् ॥ हत्वातंविश्वसंतोषंकरिष्यामिचशंकर ३५ अक्तानां कामपूरश्चदेदकर्मप्रवर्तकः ॥ अविष्यामिदण्यस्यवरदोज्ञानदायकः ३६ मयि
अक्तिर्भवेत्तस्यममध्यानपरायणः ॥ देवादिजातिर्थांनंबपूजकःपंचयज्ञकृत् ३७ पुराणश्रवणेऽक्तःस्वाचारःसत्यवाञ्छुचिः ॥ पुष्पिकानास्यस्यापिपत्नीधर्म
परायणा ३८ पतिव्रतापतिप्राणापतिवाक्यपरायणा ॥ ताभ्यांद्वादशवर्षाणितपस्तप्तसुदारुणम् ३९ तयोर्मयावरोदत्तस्येवांपुत्रतांध्रुवम् ॥ पुष्पिकायांप्र
सूतायामैवैवराक्षसैःशिशुः ४० नीतश्चत्यक्ष्यतेप्राणांस्तस्मान्मानयतत्रह ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंशिवोहर्षसमन्वितः ४१ नानाबाह्व्यपुष्पैस्तपूजयामासम
क्तिः ४२ ॥ ॥ इतिश्रीगणेशपुराणेउत्तरखंडेगजाननाविर्भावोनामत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३० ॥ ॥ ४३ ॥ कउवाच ॥ ॥

ततोऽश्विनाचकारासौतत्रनेतुंबालकम् ॥ तैश्चात्वाप्राहंतंनंदीस्वामिन्युष्मत्प्रसादतः १ शोषयिष्येसमुद्रांस्तुद्रूर्णयिष्येगिरिनिपि ॥ आज्ञापयततोमह्यंभवा
न्कार्यंहृदिस्थितम् २ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ अणितंतस्यतच्छ्रुत्वातुष्टप्राहहरःसतम् ॥ ॥ हउवाच ॥ ॥ साधुसाधुत्वया
प्रोक्तमाशयंमेविदृण्वता ३ पौरुषंतेमयाज्ञातंशतशोर्नादिकेश्वर ॥ इदानीमथयत्कार्यंवदामितत्तदुरुष्वभोः ४ माहिष्मत्यांमहापुर्णजास्तेराजामहाबलः ॥
वरेण्यइतिविरूपांतो नानाधर्मपरायणः ५ यस्यपत्नीमहाभागपुष्पिकानामनामतः ॥ तस्यांसद्यःप्रसूतायांसुभायांकापिराक्षसी ६ निष्येबालंतवपुरतोने
योबालस्त्वयालघु ॥ नीत्वास्थाप्यस्तत्पुरतायावन्निद्रातिसाधुभा ७ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमाज्ञांसमाकर्ण्यशंकरेणसमीरिताम् ॥ शीघ्रबाल
समादायनमोमार्गेणसत्वरः ८ प्राक्षिपत्पुरतोबालंसांनसुमाबुधेयतम् ॥ शीघ्रमुड्डीयसप्रायान्निदिकेशोमहेश्वरम् ९ उवाचनिजवृत्तांतमार्गेस्वयमनुष्ठितम् ॥
अकस्माद्गगनादेवराक्षसीवोरदर्शना १० अक्षयतीबालमांसंमांश्रित्यास्थिताविभो ॥ तवप्रसादादपुच्छेनवेष्टिताराक्षसीमया ११ भ्रामयित्वाविनि
क्षिप्तमहापर्वतमस्तके ॥ शतधाखंडितासातुत्वन्नामोच्चारणात्प्रभो १२ ततोपश्यंमहाव्रातंगंधर्वाणांदुरात्मनाम् ॥ कथंमयातैर्योद्धव्यंरक्षितव्यःकथंशि
शुः १३ इतिचिंतितकुलतयारमृतस्वंहृदिशंकर ॥ ततःपुच्छेनशृंगाभ्यांक्रोद्योच्छ्रुत्सैश्चलत्तया १४ हुंकारेणचतानसर्वान्निवार्यबलवतरान् ॥ मृताःकेचिद्भुताके
चित्केचिद्भग्नशिरोघ्नयः १५ पतिताःशतधाभूमौपुष्पवृष्टिस्ततोपतत् ॥ ततोहमगमद्देवकृत्वाकार्यंत्वयेरितम् १६ तवेच्छाविषयकोदुहत्यात्रैलोक्यमंडले ॥

अतस्त्वन्नामतो देवज्यं प्राप्तः स बालकः १७ ततः शिवो हर्षयुतोलिलंगनं देवेश्वरम् ॥ उवाच च प्रसन्नास्माज्जातं तैर्पौरुषैः १८ नास्ति त्रिभुवने कोऽपि त्समो नान् देवेश्वर ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ ततः प्रणम्य विश्वेशः पावतीं गममसः १९ प्रणम्य तयो ज्यहस्ता प्रोच मे धुरय गिरा ॥ मातः शिवाज्ञया बालो न तो माहिष्मतीपुरीम् २० वरेण्यपत्न्याः पुरतः पुष्पिकायां न्यधायिसः ॥ यतस्तेन पुरादोतो वारस्तस्य बभूव ह २१ अहं पुत्रत्वे मेऽप्याभिब्रह्मज्ञानप्रकाशकः ॥ निशम्य वचनं तस्य सर्वज्ञा पार्वती तदा २२ जहर्षे जननी तस्य शिशोर्वीथीमनंतकम् ॥ उवाच परया भक्त्या ज्ञातं तैर्पौरुषं सुत २३ हतात्वयामहावोराराक्षसविघोरानि स्वना ॥ गंधर्वाश्च हता दुष्टारक्षितैश्चैव बालकः २४ अज्ञातस्थाः पितर तत्र महाकार्यमिदं कृतम् ॥ इत्युक्त्वा विसर्जो भुवि श्रान्तिं चाकरोत् तदा २५ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे गर्ध्वपराजयोनो नाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ३३१ ॥ ॥ कउवाच ॥ ततः कदाचिद्वैद्यैः द्रुमिदूरो मरुदगवितः ॥ सभासनगतः प्राह दृष्ट्वा मे पौरुषं कृतम् १ इन्द्रादयो न मे युद्धं ददुर्ब्रह्मादयो हरिः ॥ राज्ञा तु गणनै न वमृत्युलोकं विवासिनाम् २ कुलीनाया यथानार्या यैर्वनं हि पतिविना ॥ तथा मे पौरुषं व्यर्थं योऽदृष्ट्वा हि विना भवत् ३ ततो तिरिक्षे वार्ष्णिषि शुश्राव परमाहुताम् ॥ ॥ वाण्युवाच ॥ ॥ किमर्थं वल्गुमे मूढजातोऽस्ति तव युद्धदः ४ पार्वत्या उदराद्रभौ वरेण्यपृहगोयुना वद्धं ते न तं लीलो सौयर्थे दुःशुक्लपक्षगः ५ ॥ कउवाच ॥ श्रुत्वेत्थं सहावाणो मुमूर्छां सिद्धुस्तदा ॥ विहर्षं श्रित्या मास किमिदं केन भाषितम् ६ यदिदं शयो मे वल्गुं खादयंतं स मस्तकम् ॥ कालस्य मे कथं मृत्युः पश्चात्सूयोदयो यथा ७ एवमुक्त्वा देवतिष्ठत्स गजयन्त्रिं विदो दिशः ॥ उद्धीय स हसा प्रायात् कैलासं गिरिजालयम् ८ चूर्णयन्पर्वतान् चृक्षान्पातयन्स्वांगमास्तात् ॥ चेलतुः कूर्मशेषौ च कपे च वसुधरा ९ न ददृशौ शिवं तत्र पुनः सर्वमहाययौ ॥ बभ्राव मुधा स र्वो शिवे गवात् गवेषयन् १० पर्यत्याख्यं महारण्यमाजगाम रुषां न्यतः ॥ ददर्श दूतगौरि संहितं शंकरं तदा ११ मंडपं च गणां श्वेव सरांसि चोत्पलानि च ॥ ततो जगाम स हसारि ष्ठगौर्यैः प्रकल्पितम् १२ अटस्नातत्र बालं स चुको पागिरिव च लत्र ॥ ततः स तर्कयामास न वाणी न भो मुषा १३ अस्याः सुतो मां हि हन्यान्न जातश्च द्रविष्यति ॥ तस्मादेनानि हन्यद्य मूलच्छेदस्ततो भवेत् १४ ॥ कउवाच ॥ एवं निश्चित्य मनसा ततः शस्त्रमुपादेद्रे ॥ यावदुमांहां तं दुष्टं तावद्वृष्टां शिशुः पुरः १५ चतुर्भुजोति रुचिरो मुकुटांगदभूषितः ॥ परशुं कमलं मालां दधंतं च तद्वृतम् १६ कदौ शेषं गले हारं नूपुरौ चोच्चिगुण्मयोः ॥ निवृत्तस्तद्वधात्सद्यस्तां च सुताममन्यत १७ दधार बालकं हस्ते काक्षं क्षेमं होदधौ ॥ एवं निश्चितं संकल्पस्ततो सौचिकितः पुरा १८ ततः स बालो वदधे हि मां च लङ्कापारः १९ सिंहोऽपि कपे सौ महाराज तुरः क्षणात् १९ श्वासाकुलः पुरो गंतुं न शशाकस्वशक्तिः ॥ ततस्तस्याजंतं बालं देव्यो विह्वलतांगतः २० बाले तु पतिते मूमे महाराज विगो विणि ॥ चेलुश्च पर्वतान् देवं कपे च वसुधरा २१ बभ्रुमुर्विहाग्यां म्नि नाना राव विगो विणि ॥ अर्णवाः क्षीमिताः सप्तब्रह्मांडमपि पुष्टदे २२ स बालः शतितो रीवाजलं ते मुनि सन्निधा ॥ तत्र तीर्थं मम चूडं गणे

१ कक्षिन्क्षेपुमनो देवे इत्यनुदः पाठः ।

शकुन्धमिर्युत २३ अस्यावाजन्मतः पापनाशमेति स्मृतेः क्षणात् ॥ दर्शनादृशजन्मीयस्नानाच्च शतजन्मजम् २४ मेवनमोक्षदयस्याजनुष्ठानवतां वृणाम् ॥ तदेहरु
धिरात्तत्र प्रस्तरास्तृतांगताः २५ तएव नार्मदाः ख्यातागणेशाः पापनाशनाः ॥ दर्शनात्पूजनात्सर्वकामदाभक्तिकारिणाम् २६ नर्मदामहिमामसर्वोर्वाणि तु नैव शक्य
ते ॥ ततः सजहृषदैत्योरिपुर्मैनाशतांगतः २७ तावत्कुंडात्समुद्गतोऽभिषिणः पुरुषो महान् ॥ जटाभारेण संछन्नो बह्विधो धरो यथा २८ दंष्ट्राकरालवदनो जि
ह्वाव्यालीसमावृतः ॥ दीर्घपाण्यध्रिगुगलः श्यामव्याकुललोचनः २९ दृष्ट्वा तथा विधितुं को धो व्याकुललोचनः ॥ उवाचैदं सः सिंदूरो न चास्य गणनामम ३०
एवमुक्त्वा स ह हस्तो यौ हंतुं तं रुषा ॥ खड्गेन हंतितं यावत्तावत्सदृशं चैरे ३१ उवाचैदं सः दैत्यवृथा मां त्यक्तवानक्षितौ ॥ तवातकस्तुरे मूढवर्धितः क्वचि
देवहि ३२ हनिष्यत्येव नूतं त्वां साधुरक्षणतत्परः ॥ अंतर्दधे ततो भीम एव मुक्त्वा स पुरुषः ३३ ततो दैत्ये म हारोषा दुवाच निजसेवकान् ॥ ध्रियतां ध्रियता मे षये
नोक्तं परुषं च ३४ यदा तं कापि नापश्यत्तदा स्वस्थानमागमत् ॥ द्रक्ष्यामि तं यदा शत्रुं जयिष्ये इत्य मन्यत ३५ एतावच्चरितं स्य पापं त्याज्ज्ञायिनैव तत् ॥ तस्यै
व मायामोहेन प्राप्स्यामो ह मुत्तमम् ३६ ततः प्रोवाच गिरिशं पार्वती विनयाव्विता ॥ अत्र पीडा दैत्यकृता प्रारब्धा जगदीश्वर ३७ कैलासं तु मिच्छामि तवेच्छा
चेन्नयस्व माम् ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं जहृषंशं करोषि च ३८ आरुह्य नंदिनं सद्यः पार्वत्या सह शंकरः ॥ सप्तकोटिगणाकीर्णः कैलासं प्राप तत्क्षणात् ३९ प्र
विश्य स्वालयं गौरी परमं हर्षमाययौ ४० ॥ इति श्रीगणेश उक्ते कैलासाभिगमनं नाम द्वाविंशोत्तरांशतमोऽध्यायः ॥ १३२ ॥ ४१ ॥ व्यास उवाच ॥
पुष्पिकानिकटे त्यक्तो वरेण्यस्य गृहे सकिम् ॥ चकार तन्मया चक्ष्वकार्यं विस्तरतो ब्रूज १ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ सम्यक्पृष्टं स्वयावत्सहृदयानंदकारक
म् ॥ कथयिष्ये विधानेन तत्सर्वं पापनाशनम् २ तस्यां निशायां गृध्रायां दर्शं पुष्पिका सुतम् ॥ चतुर्बाहुं रक्तवर्णं गजवक्त्रमलंकृतम् ३ कस्तूरीतिलकं मु
क्तामालया सुविराजितम् ॥ पीतवस्त्रपरिधानं चारु चर्चितम् ४ दीप्यमानं वपुषा नालंकारसंयुतम् ॥ ततः सा पुष्पिका दृष्ट्वा बालकं तु तथा विधं ॥ विस्मिता
दुःखिता चापि भयभीता भवत्तदा ॥ व्रती वक्षो बहिर्यथा पाणिभ्यां शोककरीता इतदाक्रां दितमाकर्ण्य मीलितः परिचारिकाः ॥ ताभिरसहृदं दृष्ट्वा बालकं तं तथा वि
धम् ५ दृष्ट्वा पि ज्ञातवृत्तांतः सगणो भिययौ गृहे ॥ ततस्ते पि भयो द्विग्रा दृष्ट्वा बालं तथा विधम् ८ अधीराः पपलुस्तस्य केचिन्मूर्छां मुपाययुः ॥ केचिन्नृप
तिप्राहर्णेन जातो न भविष्यति ९ नष्टेन श्रुतः क्वापि बाल एतादृशो नृणाम् ॥ नैवायं स्थापनीयस्ते वंशच्छेदकरो गृहे १० एवमाकर्ण्य सर्वेषां वाक्यमेने
समृपतिः ॥ दूता उवाच बालोऽयं त्यज्यतां गहने वने ११ ततो दूता गता मध्ये गृहीत्वा बालं कुतश्च ॥ गहनं काननं दृष्ट्वा वायुस्पर्शं विवर्जितम् १२ तीरे
तु सरसस्तत्राक्षिप्वा ते पणं संचयैः ॥ आच्छाद्य प्रययुः शीघ्रं वरेण्यं नृपति पुनः १३ सभामध्ये नृपं दृष्ट्वा न मस्मृत्वा ब्रुवंस्तदा ॥ आज्ञया तव राज्ञेन्द्रासिंहं या प्र
निषेविते १४ त्यक्त्वा बालं समायाता भक्षितस्स्यादने चैरेः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ यावच्च भक्षितुं यातां जुं बुकास्तावदेव तम् १५ पराशरो

मुनिवरोददर्शकरुणानिधिः ॥ चतुर्भुजगजस्यतकोटिसूर्यानिर्भाजिशुम् १६ नानालंकारसंयुक्तदिव्यंबरविभूषितम् ॥ संपवेष्टितसन्नाभिर्वितामणि
विभूषितम् १७ सुमोहमाययातस्यसर्वज्ञाननिधिमुनिः ॥ शुशोचिकिमिदं दिव्यममनाशायनिर्मितम् १८ इंद्रेणमेतपोनाशं कांक्षतास्वार्थसाधनम् ॥
अकारिमयाकिंचिदुच्छ्रुतं पापभीरुणा १९ दीननाथं द्रष्टुं दूरक्षमां महतो अथात्र ॥ एवं शोचंतमालोक्य गजास्य करुणायुतः २० निराक्रोन्मोहजा
लंतंतोलक्षयपुरः ॥ तमेव परमात्मानं परब्रह्मस्वरूपिणम् २१ अक्तानारक्षणं कुंदं ईदृशेषमास्थितम् ॥ धन्यमेव जनुर्मतापितरौ च तपोमहत् ॥ निरस्तौ
जन्ममृत्युमेवाप्सौ छितमुत्तमम् ॥ केनायं हतभाग्येन बालस्य लोचनान्तरं २३ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वा मुनिः सोऽथ निन्ये बालं स्वमाश्रमम् ॥ वत्सलास्यततः प
त्नी दृष्ट्वा बालंतथाविधं २४ जर्नतं स्वामिना ज्ञात्वा त्वनंदं क्षहर्निभरा ॥ तदयमेव निवेश्यैनं प्राह प्राणपतितदा २५ बहुकालं कृतं स्वाभिस्तपस्ते फलितं गुरु ॥ यस्य
स्वरूपं न ब्रह्मानहरोनश्रियः पतिः २६ मुनयो न विदुः साक्षाददर्शनं जातमद्यनौ ॥ यः कर्तारं क्षिताहंता सर्वस्य जगतः प्रभुः २७ अवतीर्णो भुवो भारं हर्तुं नानावतारकृद्
॥ महद्भाग्यं हि नैस्वामिन्ननायासेन विश्वच्छद् २८ अक्षिगोचरतां यांतां मनोवाचा भगोचरः ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ तस्य बालस्य स्पर्शेन स्तनौ पीनपयोधरो २९
जातौ पयैततो बालः साचानंदमवापह ॥ ततः शुश्राव राजा सौवर्णेणो बालं कृतं ३० पराशरेण धृनिना पालितं दिव्यचक्षुषा ॥ वाद्यधोषेण महता शर्कराचंगृहेयुहे
३१ दापयामास हर्षेण ब्राह्मणां सुहृदोऽपि च ॥ तोषयामास दत्त्वा दैर्घ्यं च नैरत्नसंयैः ३२ गावकामदुवाजाताः शुष्कवाप्योजालाद्विताः ॥ आश्रमे तु मुनेस्तस्य
शुष्कवृक्षाः फलान्विताः ३३ यद्वदंशुण्यान्मल्यः पुत्रवान्धनवानभवेत् ३४ ॥ इति श्रीगोउपराशरदर्शनामत्रयस्त्रिंशोत्तरशततमोऽध्यायः १३३ ॥ कउवाच ॥
बालः सवष्टे तत्र दिवसे दिवसे शशी ॥ जानंदं जनयन्मातुः पितुश्च चरितैः स्वकैः १ व्यास उवाच ॥ वद ब्रह्मन् गेणेशस्य चरितं द्वापराद्भवं ॥ ध्रुत्वा पूर्वचरित्राणि न तृ
प्तिर्मे भवत्प्रभो २ गजाननेतिनामास्य वाहनं मूषकः कथम् ॥ एतत्सर्वं सिर्विस्तारं वद मे चतुरानन ॥ ३ कउवाच ॥ अत्रैवोदाहरंतीमिमांतिहासं पुरातनम् ॥ प्रह
दस्य च संवादं भागवस्य कवेरपि ४ एवमेव पुराणपटुः प्रह्लादेन महाभुनिः ॥ तस्मै प्रोवाच भगवानक्रविस्तच्छृणु मां प्रतम् ५ शृणु प्रह्लादेनास्य वाहनं मूषको
भवत् ॥ तदहं संप्रवक्ष्यामि श्रवणात्सर्वकामदं ६ पुराणक्रममा मध्ये क्रौंचोर्ध्वं वसन्तम् ॥ वा मेदवमुनिं सोऽथ स्वरावाप्नोपदाहनत् २७ सशशाप च गंधर्वमूषक
स्वं भविष्यसि ॥ कल्पयिष्यति वाहतेत्वा माक्रम्य गुणेश्वरः ८ स एव करुणायुक्तो मोक्षेनैव्यति विश्वकृत् ॥ पराशराश्रमे सोऽथ पपात मूषकाकृतिः ९ गिरिशृंगनि
भो घोरो महारोमामहानसः ॥ महावीर्यो महादंष्ट्रः महास्वनविराजितः १० तस्याश्रमे महाबोऽसुपद्रवमथाकारेत् ॥ अक्षयामा मथान्यानि भक्तस्वाप्त्या त्रसंचयान्
११ पुस्तकानि च वस्त्राणि वल्कलानि महान्त्यापि ॥ मत्सारमूर्तेयत्सर्वं अक्षयामा भूमूषकः १२ पुच्छाघातेन दृक्षान्मपातयामास भूतले ॥ कुंठुं कारेण शब्देन गर्जयामास
दीष्टम् १३ ज्ञात्वा तथा विधंतुर्वितामापमुनीश्वरः ॥ दुर्जनस्य बलात्कारैः स्थानं त्यज्य न संशयः १४ अधुना क्वा दुर्गतं व्यकस्मिन् स्थानं सुखं भवेत् ॥ प्राणत्यागे मह

*****

होषदंतिशाखाचितकाः १५ कथंमुखाश्रमेदुःखंप्राप्तंममप्रसंगतः ॥ कस्यवास्मरणंकार्योकोवाहुः स्वात्प्रमोक्ष्यति १६ कपनंनशयेदत्रकसमर्थोभवेद्वधे ॥ कमद्य
शरणंयांकोनस्नाताभाविष्यति १७ एवंपितृवचः श्रुत्वाबालकोनंतविक्रमः ॥ उवाचमधुरंवाक्यं चतांमारु रुसंवथा १८ मयितिष्ठतिदुष्टानांसंहारिणिमहाप्रभो ॥
पुत्रतोत्प्रयातोस्मि विधास्यतेप्रियंतुयत् १९ यस्यमक्रंदितेनयं प्रथिवीशर्णितामियात् ॥ पर्वताश्रूणितामापुःपादाघातेनमेमुने २० पश्यमेकौतुकांतनयाम्येनं
तुवाहताम् ॥ एवमुक्त्वाहजपाशंकोटिसूर्यनिर्भंशिशुः २१ मेघेष्विवताडितुंजः शुभ्रमेसांतिरिक्शगः ॥ तस्यजुर्भयतोदेवास्वानिधिष्ययानितक्षणात् २२ सय
यौवह्लिद्वदोदशादिगुह्रमणेरतः ॥ याताल्लूषकंकेठेबध्वाबहिरकाशयत् २३ मूर्छामवापमहतीमाखुः पाशबलादिनः ॥ शुशोचपरमक्रुद्धानिरुद्धश्वासमारुतः
२४ कथं कालस्यमरणमागतं देवनिर्मितम् ॥ भवितव्यमवसेवपुरुषार्थोनिर्धकः २५ येनदंष्ट्रममात्रेणदरिताः पर्वताबहु ॥ नमयागणितादेवानासुराक्ष
सानराः २६ तस्यमेकेनपाशेनकंठोक्रामिगतायुषः ॥ कउवाच ॥ मूषकेप्रदुष्येवयावतावद्रजननः २७ चकषेमनसांतससोगाः मूषकसंयुतः ॥ यथागार
दशास्त्रज्ञः सर्पैर्कर्षिततदक्षणात् २८ संतदंष्ट्रापाशं कंठो मूषकोलब्धधीः क्षणात् ॥ नमस्कृत्यविमुदेवंगजाननमनामयम् २९ तुष्टावपरयाभक्त्याचिदानंदं
नंप्रमुम् ॥ त्वमेवजगतांनथः कर्ताहोत्तोप्रपालकः ३० गुणत्रयविहीनश्चगुणत्रयसहायकृत् ॥ मायातीतिोपमायाविभायिनामीपमोहकृत् ३१ ब्रह्मादीना
ममम्यस्वंमुनिहृत्पद्मसंस्थितः ॥ कारणंकरणं कर्ताकारणानांचकारणम् ३२ सोद्यदृष्टः स्वचक्षुर्भ्यामोतोधन्वजनुर्मम ॥ धन्योमेपितरौनेत्रेनोविधाव्रतं
जपः ॥ ३३ ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यं प्रीतोसौहिरदाननः ॥ माहर्षकिदृढाज्ञात्वाभक्ततं मूषकं विभुः ३४ तवैवपुरुषार्थेनदेवद्वि
जहुहोनव ॥ निर्गुणेहं गुणीजातोदुष्टनाशनहेतवे ३५ साधूनांरक्षणार्थाययतस्त्वंशरणगतः ॥ अतस्तेदत्तमभयं वरदं गुणमिच्छसि ३६ ॥ ॥ मूष
कउवाच ॥ ॥ नादंष्ट्रेणजस्यत्वांस्त्वमेवगुणांछितम् ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ इत्युक्तो मूषकेनासौ गतिं न गजाननः ३७ वाहतांममयाहित्यंयदि
सत्यवचस्तव ॥ तथेत्युक्तसंपिपाक्षोऽहोहाक्रम्यतदक्षणात् ३८ भारेणचूर्णयंस्तंतुर्नदं वसयाचत ॥ अहंतेवाहनं जालिधुमूतोभ्रवप्रभो ३९ याचतस्त
स्य वचसाल्लुभारोभवाद्विभुः ॥ एतदृष्ट्वा महार्थ्यप्रणम्यमुनिरब्रवीत् ४० नबालैरैरुषंकापिमयादृष्टजगन्नेत्रे ॥ यच्छब्दात्पर्वताशीर्णालोकपालाश्च्युतस्थ
लाः ४१ सत्वयाक्षणात्रेणनीतोवाहनतांबलात् ॥ ततआगयमातास्यवत्सलागृह्यतं शिशुम् ४२ प्रमृतां पायया मासस्तनौ मातासुदयुता ॥ उवाचनचजा
नेतेस्वरूपंचपराक्रमम् ४३ जन्मजन्मांतरिण्येणपुण्येनोनौगुहगतः ॥ ततः स मूषकं बध्वाचिक्रीडेप्राकृतोयथा ४४ एवतेकथिताचास्यथा मूषकवाहता ४५
इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखण्डे चतुस्त्रिंशधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३४ ॥ ॥ ४४ ॥ व्यासउवाच ॥ किमेनेनकृतं पूर्वपुण्यपापंचपद्मज ॥ येनायंमौ
षकं जन्म प्रापदेवस्यवाहताम् १ ॥ कउवाच ॥ सम्यक्पुष्टं स्वयावत्सममापिमनसः प्रियम् ॥ त्रवीमिसकलं तच्च तादृहै कमनाः शृणु रे सुमेरुशिखरेरम्यः सौभ्र

*****

रेणश्रोमहात्र ॥ अमृदृक्षसमाकीर्णानपक्षिगणान्वितः ३ वसिष्ठाद्यामुनिगणदेवाइन्द्रपुरोगमाः ॥ आयांति सौभरेस्तस्य दर्शनार्थं दिनेदिने ४ महत्तपोवृ
 द्विदीपेस्वगिरिविजयसः ॥ ख्यातस्य सर्वलोकेषु ध्याननिष्ठस्य चेश्वरे ५ तस्य पत्नी महाभागमनोमयीति विधुता ॥ पतिव्रता सुसर्वा विख्याता भनृवृष्टभा
 ६ रम्बतातरेस्तस्याजितारम्यतया खिला ॥ शचीप्रभृतयः सर्वानप्रापुः समतालवम् ७ कदाचित्सौभरिहोमशालायां प्रातःस्थितः ॥ कृत्वा होमं वनयातः स
 मिदर्थं दृष्टे स्थिता ८ मनोमयी सुशीला सा गृहकार्यं ताभवात् ॥ तदा दुष्टस्तु गंधर्वः कौचनमासमागतः ९ विश्रांतिरभवत्स्य दृष्ट्वा श्रममनुत्तमम् ॥ नाना
 शालासमाकीर्णं बहुच्छायं सुशीतलम् १० एतादृशो रम्यतराश्रोमयस्य प्रभुः ॥ धन्यं जपस्त परस्तस्य क्षणेनयं सुखप्रदः ११ चिरस्थानां भुक्तिदः स्यादि
 रयुस्त्वातद्दृश्यौ ॥ ददर्श सुखचंद्रं समनोमय्यामनोरमम् १२ यस्या दर्शनमात्रेण हरोपि स्मरसाद्भवेत् ॥ तस्याः कटाक्षपतेन मदना निखिलः १३ स
 बभूव तदा सक्तो दधारसहस्रकारे ॥ तत्करस्पर्शमात्रेण च कपेसां सुखं १४ मनोमयी न शशाप भर्तृस्मरणतत्परा ॥ म्लाना च शुष्कं कंठाचसस्वेदाक्षि बज्राला १५
 बभूव परमोद्विग्नमुमोह च शुशोच ॥ कमदशरणया मिकोस्मादुष्टा प्रमोदयते १६ न कृतं दुष्कृतं किंचिदिह जन्मनि संस्मरे ॥ जन्मांतरिययापेन सुखदुःखमु
 पस्थितम् १७ दुष्टभावं तु तं ज्ञात्वा सां वयं ब्रवीदिदम् ॥ अहं हि तुल्यतेजन केन समोसि मे १८ ज्ञानवानसि पापेवंमावर्तस्वगतत्रप ॥ पापिनोयांति
 नरकं वर्षकोटिगणान्वहून् १९ तस्मान्मुचमहाभाग लपणपुत्रिकोपमा ॥ नो चेदहं करिष्यामि प्राणत्यागं संशयः २० स्त्रीहस्यादोषं भूतं पापं तस्यान्महतर
 म् ॥ मम भर्ता महाभागो वनादायास्यते घृना २१ तस्य को धानलस्वाहि भस्मत्वंनेष्ये तेषणात् ॥ विना ज्ञांतस्य नो किंचित् कार्यं मया लघु २२ नो चेत्स्वाम्यमसात्कु
 र्यांष्टिं च ब्रह्मणोपि च ॥ एवं वदं यां तस्यां तु सौभरिः समुपागतः २३ तं दृष्ट्वा खां गणगतं मध्याह्नरविसन्निभम् ॥ सुमोचे ते जसा तत्र धर्षितो सौकरं तदा २४ अथो
 पश्य च कपे च मम म्लाय च विभाय च ॥ मुनिः प्रावाच सहसा प्रलयाग्निरिव ज्वलन् २५ उत्समं जतदाशं गंधर्वप्रतिदुःसहम् ॥ मुनिस्त्वाच ॥ असमं क्षयं तोमेत्वं
 पत्नी धर्षितवानसि २६ असमं क्षचरो मूढ मूषकस्त्वं भविष्यसि ॥ चौरवत्प्रथिवीदायं स्वोदरं पूरयिष्यसि २७ ॥ कौच उवाच ॥ न मया बुद्धिपूर्वैर्न धर्षिते यमनो म
 यी ॥ प्रसंगादभवत्संगोद्वेष्टे मां चारुणिणी २८ करमात्रं धृता चेयं तावत्त्वमपि दृष्ट्वा च ॥ तेजसा ते प्रभो तेन मया मुक्ता न वा मुने २९ अतो परार्धं मे क्षुतमहं सि
 त्वं कृपा निधि ॥ कुरुष्वानुग्रहं ब्रह्मशरणागतवत्सल ३० अहं त्वां शरणं यामि कृपां कुरु ममोपरि ॥ त्रैलोक्येनेदृशी दृष्टा पाति व्रत्यगुणां चिता ३१ ॥ मुनिस्त्वाच ॥
 क्लृबते सागरे मेरु रुदियात्पाक्षि मेरुविः ॥ न मेव चोन्मथाभूयाद्ब्रह्म शीतत्वमाप्नुयात् ३२ अथापि प्रब्रवीम्येव दुष्टतच्छृणु सादरम् ॥ पराशरगृहे देवोद्वापरेव तारि
 ष्यति ३३ गजानन इति ख्यातस्तस्य बाह्वत्समेष्यसि ॥ तदा ब्रह्मा दयो देवामानयिष्यति सादरम् ३४ तस्य हस्तगतः स्वर्गपुनरेष्यसि स्वम् ॥ एवमाकर्ण्य तद्वा
 क्यं दुःखं दर्शय समन्वितः ३५ ॥ कउवाच ॥ पपात प्रथिवी पृष्ठे महामूपक रूपधृक् ॥ पराशरस्याश्रमे तुद्वापरे समुपस्थिते ३६ महाबलो महावीर्यो महोपवर्तस

त्रिभः ॥ मुनेराशीबलेनासौगजाननसमीपगः ३७ अभवद्वाहरूपेणमूषकोसमिहाबलः ॥ एतत्तेकथितं सर्वयन्मेपृष्टत्वयानघ ३८ गजाननस्यवाहत्वंमूषकस्य
 यथाभवत् ॥ मुनिरुवाच ॥ सिंदरस्यवधं ब्रह्मन्कथं सकृत्वा निबुधुः ३९ गणेशस्तन्ममाक्ष्वविस्तराद्भितुरानन ॥ श्रुत्वावाचोनेमेतुसिजायितेमुत्पानवत् ४०
 भक्त्याशृणोमिदेवेशसर्वज्ञस्त्वदस्वमे ४१ ॥ इतिश्रीगणेशपु ० उक्त ० क्रांचशापवर्णनं नामपंचत्रिंशोत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १३५ ॥ कउवाच ॥ एकस्मिन्निदि
 सेदेवोजगादमुनिस्तप्तम् ॥ पराशरं महाभाग्यं परदुःखप्रपीडितः १ ॥ गजानन उवाच ॥ सिंदरेण तु दुष्टेन पीडितं सकलं जगत् ॥ स्वाहास्वधावषट्कारैर्योजिते वेद
 घोषतः २ स्थानभ्रष्टा देगणाभ्रष्टाऽऽषिगणास्तथा ॥ गजाननस्वरूपेणकारिष्येदुष्टनाशनम् ३ साघ्ननापालं न चैवभूभाहरणं तथा ॥ स्थापनं सर्वदेवानामानंदं ज
 गतोपि च ४ निर्धेहिमस्तेकतातपाणिभेभयदं शुभम् ॥ अतुग्रहप्रसादात्तेहनिष्येदुष्टदानवान् ५ ॥ मुनिरुवाच ॥ आश्चर्यं परमं बालबालभावात्प्रभाषसे ॥ बा
 लकः कौतुकाविष्टोयचतेचंद्रमंडलम् ६ असाध्यं त्रिदशैः सर्वैः कर्मकलुषं चच्छसि ॥ यस्यश्यासेनगिरयभृततिशतशोभुवि ७ पादाघातेनयस्यशुकंपतेभुवन
 त्रयं ॥ कथं वयुध्यसेतेनबिसतंतुशरीरवान् ८ चरित्वानववर्षाणिपूर्णांनितवसप्रतम् ॥ ममानुग्रहमात्रेणत्वंचेच्छकोभविष्यसि ९ तदायनिहितोहस्तोमस्त
 केभयदायकः ॥ कउवाच ॥ ततोहर्षयुतो देवानमस्कृत्यमुनिं तदा १० जननीमपि दुर्गाच श्रीहर्हरमेव च ॥ ययौ योद्धुं मूषकं तमारुह्य स गजाननः ११ अंकुशं परशुं
 पाशं कमलं च चतुर्भुजैः ॥ दधानो गजनेनाशुकं पयश्च भुवनत्रयम् १२ प्रपंचं स्तेजसास्वेन प्रलयानलसन्निभः ॥ क्षणेन प्रापि सिंदूरगं स गजाननः ३ दृष्ट्वा गेधसंनि
 ध्यात्सिंहं सिंदरबाडकम् ॥ तत्रस्थं प्रशशासासौ सिंदूरो भुवनत्रयम् १४ तदुत्तरे स्थितो देवो जगज्जयन्दिशः ॥ चुक्षुभुः सागराः सप्तविशीर्णागिरयोपि च १५ श्रुत्वा
 निनादं तस्याशुसर्वदैत्याश्चकंपिरे ॥ मुमुच्छुर्भीरवः सर्वे केचिन्मृत्युमुपाययुः १६ सिंदूरोपि मुमुच्छां शुक्षणेन प्रकृतिं ययौ ॥ उवाचैवैकान्सर्वान् किं यं गजतिदृश्यताम्
 १७ मूर्छाप्रप्राप्ता मया कस्माद्यच्छब्देन पुरः कथम् ॥ स्थास्यामि तत्पुरः स्थातुं करयशक्तिर्भविष्यति १८ ततस्तेसंवाजमुस्तदा बालसमीपतः ॥ तद्वृत्ते निरीक्ष्यै
 र्यसिहस्य करिणो यथा १९ विभ्रमुश्चैव चकंपुश्च केचिद्वैद्यैः पितृभ्यः ॥ करयत्वं कुत आयातः किमर्थं तव नाम किं २० सिंदूरो विभ्रं संहारसिकः क्रोधं संयुतः ॥ श्रुत्वा
 ते कंदिर्बसर्वं कं पितं च स सिंदुरः २१ बालोपि बलवान्भासि चतुःपंचाब्दिकोपि च ॥ दृश्यसे सर्वसंहारकरणा यक्षमः क्षणात् २२ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं प्रोवाच
 स च तान्निबुधुः ॥ अहं शिवमुतः ख्यातः पराशरगृहे वसन् २३ दुष्टसंहारसिको भक्तपालनतत्परः ॥ नानावतारकुशलो ब्रह्मादीनामगोचरः २४ गजाननेति
 मेनामयुद्धं कर्तुं समागतः ॥ स्वामिन्वोथ गच्छतु तस्मै सर्वं द्रुतु च २५ तस्मिन् न ह ते मानं मे तोषे मय्यतिदुर्जये ॥ कउवाच ॥ ततस्तेनियुः शीघ्रं सिंदूरं प्राब्रुव
 न्वचः २६ ॥ दूता ऊचुः ॥ वयं शीघ्रतरं याताः पुरुषं भवदाज्ञया ॥ कृतांतं स दृशंतं तु दृष्ट्वा सर्वैः चकंपिताः २७ ततो भवत्प्रापेन तदग्रे प्राब्रुवाम च ॥ तत
 स्तेन समाख्यातं निजं सर्वं समासतः २८ गजाननेति नामास्य शिवपुत्रत्वमेव च ॥ दृष्ट्वा दयविनाशा यसाधूनां पालनाय च २९ सांप्रतंतु त्वया सिद्धं युद्धाय

समुपागतः ॥ सचतुर्वर्षिको बालो वल्गते बहुविस्तरम् ३० इदानीं स्वस्वभावेन जहिशं नृनिजलघुम् ॥ तव तु श्वासमात्रेण दूरे गच्छेदयं शिशुः ३१ यस्य ते दर्शनात्स्वामिंश्चक्रेणुः शिवकादयः ॥ तस्य ते गणनाकास्ति बालकस्याल्पमेधसः ३२ ॥ कउवाच ॥ एवं दूतवचश्श्रुत्वा सिंदूरं श्रितयातुरः ॥ बभूव म्लानतुंडश्च कोधारुणविलोचनः ३३ उदमन्नयनाद्बहिर्प्रलयानलसन्निभम् ॥ उवाच दूतानक्रोद्येन हर्षेण च समन्वितः ३४ ॥ सउवाच ॥ आश्चर्यं परमं दूताभिवदच्चसि मेमव ॥ सिंहेन सह योद्धुं वैमहाकाः कथमेष्यति ३५ चतुर्वर्षेण बालेन योद्धव्यं किमया सह ॥ युयुतः कथं भीतानजनेन तत्र कारणम् ३६ मयि कृद्वैजगन्नश्ये तत्र का गणनाऽप्यह ॥ जगज्जर्मज्योमादिशोपि विदिशोपि च ३७ धृत्वा शस्त्राणि चास्त्राणि निर्ययौ युद्धालसः ॥ तत ऊचुरमात्यास्तं नमस्कृत्यासुराधिपं ३८ सस्तु बलध्वमात्येषु कथयामि स्वयं गणं ॥ वयं तं हि हि निष्यामः प्रतापान्तवदैत्यम् ३९ समयाधमं हस्तेनैव पाल्यते सोऽयमागतः ॥ प्राणास्त्यक्ष्यामहे सर्वे तव हेतोर्महाप्रभो ४० अनुजानीहि यास्यामो हंतुं बालं रिपुं तव ॥ सिंदूर उवाच ॥ यामिसेव प्रपश्यंतु पौरुषं मम सैनिकाः ४१ इत्युक्त्वा प्रययौ शिशुं ब्रिं बालं हंतुं समुत्सुकः ॥ समापक्ष्णमात्रेण यत्र बालः स्थितो भवत् ४२ ॥ इति श्रीगण्डोबासिंदूरनिर्गमो नाम षट्त्रिंशोत्तराशतततोऽध्यायः ॥ १३६ ॥ कउवाच ॥ तं दृष्ट्वा बालकं माह सिंदूरो मद्गर्वितः ॥ लज्जामेजायते मं दुध्यतो बालकेन ह १ याहि शीघ्रं हं बालपिब मातुः नतं मुदा ॥ दूधामच्छरपतेन सद्यो मृत्युमुपैष्यसि २ पलायते हि मां दृष्ट्वा केशाद्यास्त्रिदिवैकसः ॥ मृते त्वयि तव स्नेहास्ति परातिमं रिचयतः ३ अतो गच्छ न मे स्वास्थं दर्शयस्व किं शोरक ॥ यस्य मे तलवतेन ब्रह्मांशतथा भवेत् ॥ देव उवाच ॥ सत्यमुक्तं त्वया दुष्टनचेतसि विचारितं ॥ न ज्ञातं मम सार्धं रूपं वा विधिं त्वया ५ यस्य मे को दृष्टव्यश्च ॥ स्युः सुरनायकाः ॥ स्वेच्छया हं हृजे भवैस्त्रिभिरेव हराभि च ६ विश्वं चारं नानारूपं वास्तुयुगे ॥ मूमिभारं महाघोरं हरा मिदुष्टनाशनात् ७ नलघुलघुतो मेति पराक्रमयुतोपि चेत् ॥ अणुमात्रे देहद्वहिः सकलं नगरं महत् ८ जिजीविषुश्चेद्भ्रच्छर्वनं वामानि जसंदिं ॥ मानिने नैव निघ्नं तिनतं च शरणागतं ९ नो चेन्मच्छस्त्रपातेन स्वर्गलोकं गमिष्यसि ॥ हते त्वयि सुखास्ये त्वया यत्पीडितं जगत् १० ब्रह्मणो वरदानेन मागवैकुण्ठैर्यपत् ॥ विपरीतं भवेत्सर्वं विपरीतं तथा पुरा ११ स्तंभे वतीर्य न वा हिरण्यकशिपुर्विभुः ॥ सुग्रीवेण हतं बंधूराग्रमाश्रित्य कालतः १२ विपरीतामतिजातवापि कालयोगतः ॥ अतिस्थूलं लघुतरो भासे मम मां प्रतं १३ धृत्वा धैर्यं च लज्जं च युद्धं कुरु मया सह ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा दधारशुवि राहू पंगजाननः १४ ब्रह्मांडादूर्ध्वमगमन्मस्तकश्चरणां तथा ॥ पातालानि च सप्तानि भिस्त्वा यतौ श्रुतीदिशः १५ पश्यति स्म यदा दैवो बालं तं विश्वरूपिणं ॥ सहस्रशिरसं देवं महात्मां स दिवो भुवं १६ सहस्रपादं व्याप्या शुस्थितं व्याप्य दिशोदिश ॥ दिव्यांबरं दिव्यगंधं दिव्यालंकारं भूषितम् १७ असंख्यमूर्धसदृशमसंख्यरूपिणं विभुम् ॥ एवं दृष्ट्वा विगारू रूषं चक्रे दैव्यमानसम् १८ धृत्वा धैर्यं येषु न दैवो ययौ देवस्य सन्निधौ ॥ जगज्जर्मज्योमादिशोपि विदिशोपि च १९ उद्यम्य खड्गं महासादेवं हंतुं भियेषमः ॥ ययौ तत्पुनः क्रोधात्पतंगोऽबलं

यथा २० ॥ ॥ देवउवाच ॥ ॥ नायंमूढोविजानीतेस्वरूपंममदुर्लभम् ॥ अहमेवविमोक्ष्यामित्युक्त्वाकंठेदधारतम् २१ ममदंसिंदुरंतंस्कराभ्यां
 बलवतरं ॥ ततस्तदसृजांगानिविलिखिपाहणेनमः २२ ततःसिंदूरवदनःसिंदूरप्रियएवच ॥ अश्वजगतीख्यातोभक्तकामप्रपूरकः २३ सिंदूरनिहतेदे
 वासुदुपुष्पाण्यवाकिरन् ॥ अवाद्यज्जयवाद्यानिननृतुश्चाप्सरोगणाः २४ आययुस्तत्रमुनयोवासिष्ठप्रमुखाःसुराः ॥ ब्रह्माद्याःसकलाःशक्रपुरोगाव
 स्तुपाणयः २५ जयशब्देनमन्त्राब्दैःपूरयंतोदिशोदश ॥ ततःसर्वेभूमिपालाययुस्तत्रमुदुद्वान्विताः २६ षोडशैरुपचरैस्तमानर्चुःपरमेश्वरं ॥ गजाननं
 चतुर्बाहुंसर्वाभरणभूषितं २७ दिव्यांबरदिव्यगंधमाखुवाहनमीश्वरं ॥ प्रार्थयामासुर्निद्राद्यास्तोतुंत्वांनहिज्ञकुमः २८ यत्रकुंडाश्चतुर्वेदाब्रह्माद्याश्चसु
 नीश्वराः ॥ त्वंकर्ताकारणकार्यैरक्षकःपोषकोपिच२९संहर्तामोहनश्चास्यविश्वस्यज्ञानदक्षचित् ॥ सरितःसागरादृक्षाःपर्वताःपशवोखिलाः ३० वायुराकाश
 एथिवीवाह्निर्वीरित्वमेवच ॥ ब्रह्माविष्णुःशिवःशक्रोमरुतोमुनयोपिच ३१ गंधर्वाश्चरणाःसिद्धायक्षराक्षसपन्नगाः ॥ अप्सरःकिन्नरादेवत्वमेवसचरा
 चरं ३२ वयंधन्यायोदृष्टःप्रत्यक्षमोक्षसाधनः॥ सिंदूरेतुहेतुवस्तुखंप्राप्ताःसुरोत्तमाः ३३ राजानोमुनयोलोकाःस्वस्वकार्यमुदारताः ॥ भविष्यंतिस्वधास्वाहा
 वषट्काराश्रिताःक्रियाः ३४ नानावतारैःकुरूपपालनंत्वंविशेषतः ॥ दुष्टानांशानंसद्योभक्तानांकामपूरकः ३५ ॥ कउवाच ॥ एवमुक्त्वासुरास्तंतुव्यदधुःस
 र्वेष्वते ॥ प्रासादरम्यशिखरंस्थापयित्वागजाननं ३६ यरयदर्शनमंत्रेणमुच्यतेपातकाजिनः ॥ कुलानितारयेत्सप्तस्मरणादस्यमानवः ३७ पूजयित्वाप्रणम्यै
 नंपरितुर्मिययुःसुराः ॥ ततस्तंमुनयःसर्वेपुपूजुःपरमादरात् ३८ सिंदूरेतिनामास्यचक्रुःसिंदूरनाशनात् ॥ अतिसंतुष्टमनसो नत्वाजग्मुःस्वमाश्रमं ३९
 ततःसर्वेमुनिव्रतानत्वाद्वैमुअकितः ॥ पुपूजुःपरमात्मानंनानाद्रव्यैरनेकशः ४० राजसदनमितितेक्षेत्रंख्यातिसुपैष्यति ॥ वरेण्यस्तं विलोक्यैवनिजपुत्रम
 बुध्यत ४१ यतोरान्नापदान्याशुहृत्वादैत्यमुदारुणं ॥ दत्तानिभवतानाथसिंदूरलोककंटकम् ४२ दैत्यविमर्दनइतिनामख्यातिसुपैष्यति ॥ पुपूजतनयंनेहा
 तदादृष्टपराक्रमम् ४३ मुमोचस्नेहजंचाश्रुनशशाकप्रभाषितुम् ॥ अतिगद्गदकंठत्वाद्गुरोदृष्टशङ्कुःखितः ४४ ॥ वरेण्यउवाच ॥ मूढभवेनसंयत्कोविन्नभी
 तेनपापिना ॥ यंवांपूजयितुंयाताब्रह्मांशक्रपुरोगमाः ४५ अनंतकोटिब्रह्मांडनायंकत्वांनविद्महे ॥ कामधेनुंनिर्धिकल्पवृक्षमूढोयथायजेत् ४६ मायया
 मोहितस्तेहमत्यजंत्वांतथागृहात् ॥ कउवाच ॥ इतितच्छुचमाकर्ण्यैकपयापरमेश्वरः ४७ आलिङ्गिवरेण्यंतंचतुर्बाहुभिगदरात् ॥ उवाचपरयाभक्त्या
 वरेण्यनृपतिविभुः ४८ ॥ देवउवाच ॥ पुराकल्पेमहारण्येतपस्तंसंदुदारुणम् ॥ उभाभ्यांपक्षपणीनिभक्षयित्वावटस्यह ४९ दिव्यवर्षसहस्रेणप्रसन्नोहंत
 दाभ्रवम् ॥ भवद्ब्राहिहृतःपुत्रो नमोक्षोमूढभावतः ५० सोहंपुत्रत्वमापन्नोभूआहरणायच ॥ सिंदूरस्यवधकं तुसाधूनांपालनंतथा ५१ अन्यथानशरीरमे
 निराकारस्यसाक्षिणः ॥ वचनंतुक्तंतस्यत्रैलोक्यस्यापितोषणम् ५२ यास्यधुनानिजधामनर्वशोकेमनःकृथाः ॥ वरेण्यउवाच ॥ संसारेबहुदुःखानिदृष्टानि

दुःसहानिच ५३ इदानीमिक्षमार्गमैकपयादिशुद्धम् ॥ साक्षात्कारकथं बंधस्तवस्याद्विरदान ५४ येनोपदेशेन मुक्तिया स्यामिति द्वादशमे ॥ योगंतयेन सं
त्यक्ष्ये कामं क्रोधं मृत्युर्भयम् ५५ ॥ कउवाच ॥ एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं कृपया सागजाननः ॥ उपवेश्य स्वासने तं हस्तं शिरसि चादधत् ५६ गणे शगीतां तस्मै स उप
देशु प्रचक्रमे ॥ निरस्य सर्वसंदेहान् विश्वरूपं प्रदर्शय च ५७ गीतां सारं स दुर्ध्वैव गणे शस्योपदेशतः ॥ स्थाप्य राश्यममात्येषु तपसे वनमाययौ ५८ अतिवैराग्य
संयुक्तो दध्यै तं च गजाननम् ॥ आवर्तयत्सदा गीतामन्यविषयः कृती ५९ यथा जलं जले क्षिप्तं जलमेवाहिजायते ॥ तथा तद्वचनतः सोऽपि तन्मयत्वमुपाययौ ६०
मुनिस्त्वाच ॥ चतुराननदेवेश कृपया परयावद ॥ गीतां तां तु गणेशस्य सर्वज्ञानविनाशनीम् ६१ ॥ इति श्री गणेशपुराणे उत्त० वरेण्योपदेशो नाम ० अध्यायः
१३७ ॥ कउवाच ॥ एवमेव पुराष्टशौने केन महात्मना ॥ समूतकथयामास गीतां व्याससुखाच्छ्रुताम् ३ ॥ सूत उवाच ॥ अष्टादशपुराणे क्तममृतं प्राशितं
त्वया ॥ ततो तिरसवत्पातमिच्छाम्यमृतमुत्तमम् २ येनामृतमयो भूत्वा पुमान्ब्रह्मा मृतं यतः ॥ योगा मृतं महाभाग तन्मे करुणया वद ३ ॥ व्यास उवाच ॥
अथ गीतां प्रवक्ष्यामि योगमार्गप्रकाशिनीम् ॥ नियुक्ताऽच्छते सूरक्षेत्रे गजमुखेन या ४ ॥ वरेण्य उवाच ॥ विद्विंशत्वरमहाबाहो सर्वविद्याविशारद ॥ सर्वशास्त्रा
र्धतत्त्वज्ञयोगमेव कुर्महे सि ५ ॥ गजानन उवाच ॥ सम्यगव्यवसिताराज नमस्तिरते नुग्रहानमम ॥ शृणु गीतां प्रवक्ष्यामि योगामृतमथ त्विदं न योगंगो गमित्यहुर्यो
गो योगेन च श्रियः ॥ नयोगो विषये योगेन च मात्रादिभिस्तथा ७ योगो यः पितृमात्रादेन स योगो न राधिप ॥ योगो गोवंधुपुत्रादेष्यं श्वाष्ट्यतिभिः सह ८ न स यो
गः स्त्रिया योगो जगद्दुतरूपया ॥ राज्ययोगश्च न योगेन योगेन वा जिभिः ९ योगो नैव पदस्थः पि योगो यो गार्थिनः प्रियः ॥ योगो यः सत्यलो कस्य न स योगो
मतो मम १० शैवस्य योगो नो योगो वैष्णवस्य पदस्य यः ॥ नयोगो भूपर्युषं चंद्रवं न कुबेरता ११ नानिलत्वं नानलत्वं न मरत्वं न कालता ॥ न वारुण्यं न नैर्ऋत्यं
योगो न सार्वभौमता १२ योगं नानाविधं भूपयुं जतिज्ञानिनस्तुतं ॥ भवति विट्पाखो केजिता हारा विरेतसः १३ पावयं त्यसि खिलालो कान् वशीकृतजगन्नायः ॥ करु
णापूर्णं हृदया बोधयं त्यपिकांश्चन ॥ जीवन्मुक्ताऽहं देमन्नाः परमानंदरूपिणि १४ निमित्त्याक्षीणि पश्यंतः परं ब्रह्मा हृदि स्थितम् ॥ ध्यायंतः परं ब्रह्मा चित्तयो
गवशीकृतम् १५ भूतानि स्वात्मना तुल्यं सर्वाणि गणयंति ॥ येन केन चिदाच्छिन्नयेन केन चिदाहताः १६ येन केन चिदाकृष्टा येन केन चिदाश्रिताः ॥ करु
णापूर्णं हृदया भ्रमंति धरणीतले १७ अनुग्रहाय भूतानां जितक्रोधा जितेन्द्रियाः ॥ देहमात्रं हृतो भूपसमलोऽष्टाशमकांचनाः १८ एतादृशमहाभाग यास्तु श्रुणु गोच
राः प्रिय ॥ तमिदानीमहं वक्ष्ये शृणु योगमनुत्तमम् १९ श्रुत्वा युं मुच्यते जंतुः प्रापेभ्यो भवमागरात् ॥ शिवा विष्णौ वशतौ च मूर्धे मयि न राधिप २० याऽऽभेदबु
द्धियोगः स सम्यग्योगो मतो मम २१ अहमेव जगद्यस्मात्सृजामिपालयामि च ॥ कृत्वानानाविधं वैषंहरामि स्वलिलया २२ अहमेव महाविष्णु रहमेव मदा
शिवः ॥ अहमेव महाशक्तिरहमेव भार्यमाप्रिय ॥ २३ ॥ अहमेकोऽदृशो नाथो जातः पंचविधः पुरा ॥ ज्ञानान्मानं जानंति जगत्कारणकारणम् ॥ २४ ॥

मत्तोन्निरापोथरणीमत्तजाकाशमाहूतौ ॥ ब्रह्माविष्णुश्चरुद्रश्चलोकपालादिशोदश २५ वसवोमनवोगावोमुनयः पशवोपिच ॥ सरितः सागरायक्षावृक्षाः प
 क्षिगणापि २६ तथैकविंशतिस्वर्गानागाः सप्तवर्णानिच ॥ मनुष्याः पर्वताः साध्याः सिद्धारक्षोगास्तथा ॥ २७ ॥ अहंसाक्षीजगद्भुरल्लिप्तः सर्वकर्म
 षिः ॥ अविकारोप्रेमयोहमव्यक्तो विश्वगोव्ययः २८ अहमेव परं ब्रह्माव्ययानं दात्मकं नृप ॥ मोहयत्यखिलां न्यायश्रेष्ठान्ममनरानमूर ॥ २९ ॥ सर्व
 दाषड्विकारेषु तानियं योजयेद्दृशम् ॥ हित्वा जापटलं जतुरनेकैर्जन्मभिः शैनेः ३० विरज्य विदति ब्रह्मविषयेषु सुबोधतः ॥ अच्छेद्यं शस्त्रं संवातैरदाह्यमनलेन
 च ३१ अल्लेद्यं मूपमुनैरशोष्यं मास्तेन च ॥ अबध्यं ध्यमाने पिशगिरेस्मिन्नराधिप ३२ यामिमां पुष्पितां वाचं प्रशंसंति श्रुतीरितां ॥ त्रयीवादस्तामूढास्त
 तोन्यन्मन्वतेपिन ३३ कुर्वतिसततं कर्म जन्ममृद्युफलप्रदम् ॥ स्वर्गेश्वर्यताध्वस्तचेतनाभोगबुद्ध्यः ३४ संपादयंति ते भूपस्वात्मनानिजबन्धनम् ॥
 संसारचक्रं युंजंति जडाः कर्मपरानराः ३५ यस्य यद्वाहितं कर्म तत्कर्तव्यं मदर्पणम् ॥ ततोऽस्य कर्म बीजानामुच्छिन्नाः स्युर्महांकुराः ३६ चित्तशुद्धिश्च महती
 विज्ञानसाधिका भवेत् ॥ विज्ञातेन हि विज्ञातं परं ब्रह्म मुनीश्वरैः ३७ तस्मात्कर्माणि कुर्वीत बुद्धिभक्तो नराधिप ॥ न त्वकर्मो भवेत्कोपि स्वधर्मयागावांस्त
 था ३८ जहाति यदिकर्माणिततः सिद्धिं न विंदति ॥ आदौ ज्ञानेनाधिकारः कर्मण्येव स युज्यते ॥ ३९ कर्मणा शुद्धत्वं दयो भेदबुद्धिमुपैष्यति ॥ सच यो
 गः स माख्यतो मृतत्वाय हि कल्पते ४० योगमन्यं प्रवक्ष्यामि शृणु भूपत मुत्तमम् ॥ पशोपुत्रे तथा मित्रे शत्रौ बंधौ सुहृद्वने ४१ बहिर्दृष्ट्या च समयाहृतस्य
 यालोकयेत्पुमान् ॥ सुखे दुःखे तथा मर्षे हर्षे भीतौ समो भवेत् ॥ ४२ ॥ रोगासौ चैव भोगासौ जयवा विजयेपिच ॥ श्रियो योगे च योगे चलाभालाभे मृताव
 पि ॥ ४३ ॥ समो मां वस्तुजतेषु पश्यन्नंतर्बहिः स्थितम् ॥ सूर्ये सोमे जले वह्नौ शिवे शक्तौ तथानिले ॥ ४४ ॥ द्विजे हृदि महानद्यां तीर्थक्षेत्रे वनांश
 नि ॥ विष्णौ च सर्वेषु तेषु तथा यक्षोरगेषु च ॥ ४५ ॥ गर्ध्वेषु मनुष्येषु तथा तिर्यग्भवेषु च ॥ सततमां हि यः पश्येत्सोऽयं योगविदुच्यते ॥ ४६ ॥ संपराहृत्य स्वा
 र्थं भ्यङ्गं द्विधा णिविवेकतः ॥ सर्वत्र समता बुद्धिः स योगो भूपमेमतः ४७ आत्मानात्मविवेकेन य बुद्धिर्विवोगतः ॥ स्वधर्मोऽसौ चित्तस्य तद्योगो य उच्यते ॥
 ४८ धर्मो धर्मैर्ब्रह्मतीह तया त्यक्त उभावपि ॥ अतो योगाय युंजति योगैर्धेषु कौशलम् ४९ धर्मार्थमफलैस्त्यक्त्वामनीषी विजितेन्द्रियः ॥ जन्मबंधविनिर्मुक्तः
 स्थानं संयात्य नामयम् ५० यदा ब्रह्मज्ञानकालुष्यं जंतो बुद्धिः क्रमिष्यति ॥ तदा सौयाति वैराग्यं वेदवाक्यादिषु क्रमात् ५१ त्रयीविप्रप्रतिपन्नस्य स्थाणुत्वं यास्यते
 यदा ॥ परात्मन्यचला बुद्धिस्तदा सौयोगमाप्नुयात् ५२ मानसानखिलां न्यामानयदाधीमांस्यजेत्प्रिय ॥ स्वात्मनि स्वेन संतुष्टः स्थिरबुद्धिस्तदोच्यते ५३
 विदृष्ट्याः सर्वसौख्येषु नो द्विप्रोदुःखसंगमे ॥ गतसाध्व्यं सरुद्रागः स्थिरबुद्धिस्तदोच्यते ५४ यथायं कमठो गानि संकोचयति सर्वतः ॥ विषयेभ्यस्तथास्वानि संक
 र्षेद्योगतत्परः ५५ व्यावर्ततेऽस्य विषयास्त्यक्ता हारस्य वप्तिणः ॥ विनारागं च रागोपि दृष्ट्वा ब्रह्म विनश्यति ५६ विपश्चिद्यत ते भूपस्थितिमास्था ययोगिनः ॥ मं

थयित्वेन्द्रियाण्यहरति बलतोमनः ५७ युक्तस्तानि वशोक्तत्वा सर्वदा मर्यादा भवेत् ॥ संयतानां द्विधाणीह यस्यासौ कृतधीर्मतः ५८ चित्तयानस्य विषयान्संगस्ते
 पूजयान्ते ॥ कामसंजायते तस्मात्ततः क्रोधो भवद्वन्द्वे ५९ क्रोधादज्ञानं भूतिविषयमस्तु ततः स्मृतः ॥ भ्रंशादस्मृतेर्मते च्छ्वस्तस्त्वं सात्सोपनिशयति ६० वि
 नाद्वेषं च रागं चोचाराण्यस्तु खेश्वरे ॥ स्वाधीनद्वयोवश्यैः संतोषं सप्तमृच्छति ६१ त्रिविधस्यापि दुःखस्य संतोषेक्षेपणं भवेत् ॥ प्रज्ञया संस्थितश्चायं प्रसन्नहृद
 यो भवेत् ६२ विना प्रसादं न मतिर्विना मत्यानभावना ॥ विना तानां न मोषूपविना तेन कुतः सुखम् ६३ इन्द्रियाभ्यान्विचरतो विषयाननुवर्तते ॥ यन्मनस्तन्म
 तिह न्यादप्सु नान्वं मरुदथा ६४ यारात्रिः सर्वभूतानां तस्यां निद्रातिनैवसः ॥ न स्वपतीह ते यन्न सारात्रिस्तस्य भूमिप ६५ सरितां पतिमायाति विनानि सर्वतो यथा
 जायाति तं तथा कामाः सनाशातिक्लबिले भवेत् ६६ अतस्तानीह संरुद्धं सर्वतः खानि मानवः ॥ स्वस्वार्थेभ्यः प्रधावंति बुद्धिरस्य स्थिरा तदा ६७ ममतां ह कृतौ ल
 क्त्वा सर्वान् कामांश्च यस्य जेतुः ॥ नित्यं ज्ञानरतो भूयात्तदज्ञानान्मुक्तिं प्रयास्यति ६८ एना ब्रह्मधियं पूयया विजानाति देवतः ॥ तुरीयावस्थां प्राप्या पिशीलान्मुक्तिं
 प्रयास्यसि ६९ अतस्तदिति श्रीगणेशगीतासूपनिषदार्थगर्भासु योगासु तार्थशास्त्रे श्रीमद्व्यसमहाशरणे उत्तरखण्डे गणेशवरेण्यसंवादे सांख्यसाराथ्ये योगोना
 मप्रथमोऽध्यायः १ ॥ १३८ ॥ वरेण्य उवाच ॥ ज्ञाननिष्ठा कर्मनिष्ठा द्वयं प्राक्तं त्वया विभो ॥ अवधार्य देवं कमे निश्चयसंकरं नु किम् १ गजानन उवाच ॥ अस्मिंश्च
 राचरे स्थित्यप्युगोक्तेह मया प्रिय ॥ सांख्यानां बुद्धियोगेन वैधययोगेन कर्मिणां २ अनारंभेण वैधानां निष्क्रियपुरुषो भवेत् ॥ न सिद्धियाति संत्यागात् केवलत्वं क
 र्मणो नृप ३ कदाचिदक्रियः कोपि क्षणं नैवावतिष्ठते ॥ अखतं त्रैः प्रकृतिजैर्गुणैः कर्मचकार्यते ४ कर्मकारिन्द्रियग्राभ्यां न यम्यास्ते स्मरन्पुमान् ॥ तद्वोचरागमंदं चि
 तोधिगाचारसंभण्यते ५ तद्भ्रामं संनियम्यादौ मनसा कर्मचारभवेत् ॥ इन्द्रियैः कर्मयोगं यो विदुष्णः स परो नृप ६६ अकर्मणः श्रेष्ठतमं कर्म निहाकृतं तु यत् ॥ व
 ध्मणः स्थितिरप्यस्या कर्मणो नैव सेस्यति ७ असमर्प्य निबध्यते कर्म तेन जनमयि ॥ कुर्वीत स ततः कर्मानाशो संगो भद्रपणम् ८ मर्दयानि कर्माणि तानि बध्ने
 तिन कचिद्व ॥ सवासनमिदं कर्म बध्नाति देहि न बलात् ९ वर्णाश्रमद्वयं चाहं संयज्ञांस्तान्पराप्रिय ॥ यज्ञेन ऋध्यात्तमेष्वाकामदः कल्पदृक्षवत् १० सुराश्चानेन प्रा
 णध्वं सुरास्तेऽपि णयंतु वः ॥ लभ्यंश्च परमं स्थानमन्योन्यप्रीणनां स्थिरम् ११ इष्टा देवाः प्रदास्यंति भोगानि दान्मुतर्पिताः ॥ तैर्दत्तांस्तान्नरस्तेभ्यो दत्त्वा मुंक्ते स तस्क
 रः १२ द्रुता वशिष्ठोक्तोऽसुताः स्युः सर्वपातकैः ॥ अदंयेनो महापापा आत्मेहतोः पंचांति यैः १३ ऊर्जो भवंति भूतानि देवा दन्नस्य संभवः ॥ यज्ञाच्चेदं स भूतिस्तदुत्प
 त्तिश्चैवैतः १४ ब्रह्मणो वैधस्युत्पन्नं मो ब्रह्मसमुद्भवः ॥ अतो यज्ञे च विश्वस्मिन् स्थितं मां विद्धि भूमिप १५ संसृतीनां महाचक्रा मितव्यं विचक्षणैः ॥ समुदा
 प्रीणते भूषेन्द्रियक्रोडो धमोजनः १६ अंतरात्मानयः प्रीत आत्मा रामोऽखिल प्रिय ॥ आत्मतो मो नरेयः स्यात्तस्यार्थो नैवा विद्यते १७ कार्याकार्यकृतीनां सैनवाप्रोति
 शुभाशुभे ॥ किंचिदस्य न साध्यं स्यात्सर्वं जंतुषु सर्वदा १८ अतो सक्तया भूपकृतं व्यकर्म जंतुभिः ॥ सक्तो गतिमवाप्नोति मामवाप्नोति तादृशः १९ परमांसि

द्विमापन्नाः पुराराजर्षोद्विजाः ॥ संग्रहाय हिलोकानां तादृशकर्मचारिभेत् २० श्रेयान्यत्कुरुते कर्मतत्कारोऽसि लो जनः ॥ मनुते यत्प्रमाणं स तदेवानुमरय
 सौ २१ विष्टपे मेनसाधोस्तिकाश्चिदर्थो नराधिप ॥ अनालब्धश्च लब्धव्यः कुर्वे कर्म तथाप्यहम् २२ न कुर्वे ह्यदा कर्म स्वतंत्रो लसभा वितः ॥ करिष्येति मम
 ध्यानं सर्वे वर्णमहामते २३ भविष्यं तितलोका उच्छिन्नाः संप्रदायिनः ॥ हंतास्यामस्य लोकास्य विधाता संकरस्य च २४ कामिनो हि सदा कामैरज्ञाना
 त्कर्म कारिणः ॥ लोकानां संग्रहायैतद्विद्वाः कुर्यादसत्कथीः २५ विभिन्नवर्माति ज्ञाद्विज्ञानां कर्मचारिणाम् ॥ योगयुक्तः सर्वकर्मण्यप्येभ्यः कर्मल २६
 अविद्यागुणसाचिव्यात् कुर्वे कर्मोपपत्तिः ॥ अहंकाराद्विबुद्धिरहं कर्ता तितो ब्रवीत् २७ यस्तु वेत्स्यात् मनस्तवं विभागाद्विगुण कर्मणोः ॥ करणं विषये वृत्तमि
 तित्वानसज्जते २८ कुर्वेति सफलं कर्म गुणैस्त्रिभिर्विमोहिताः ॥ अविश्वस्तस्वान्मदुहो विश्वविज्ञैवल्लेख्यत् २९ नित्यनैमित्तिकं तस्मान्मायिकमप्यप्येदुधः ॥
 स क्वाहं मता बुद्धिपरांगतिमवाप्नुयात् ३० अनिर्णयतो भक्तिमंतो ये मयोक्तमिदं शुभम् ॥ अनुतिष्ठंति ये सर्वमुक्तास्ते सिलकर्मभिः ३१ येष्वेव नानुतिष्ठंति
 अशुभाह तचेतसः ॥ इष्ट्यमाणान्महामूढान्नाशंस्तान्विद्विमेरिपून् ३२ तुल्यं प्रकृत्या कुहेतु कर्मयज्ज्ञानवानपि ॥ अनुयाति च तामेवाश्रहस्तत्र सुधामतः ३३
 कामश्चैव तथा क्रोधः स्नानार्थेषु जायते ॥ नैतयोर्वश्यतां यायादस्य विध्वंसको यतः ३४ शस्तोऽगुणो निजोधर्मः सांगादन्यस्य धर्मतः ॥ निजतस्मिन्मृतिः
 श्रेयोपरत्र भयदः परः ३५ ॥ वरेण्य उवाच ॥ पुमान्यत्कुरुते पापं स हि केन निरयुज्यते ॥ अकांक्षन्नपि हेतुं बभूवः प्रबलादिव ३६ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥
 कामक्रोधौ महापापौ गुणद्वयसमुद्भवौ ॥ नयंतौ वश्यतां लोकां निवृत्त्ये तौ द्विषिणौ वरौ ३७ आवृणोति यथा माया जगद्वाष्पो जलं यथा ॥ वर्षाभेदो यथा भिज्जुतद्व
 त्कामो सिलां च रुद ३८ प्रतिपत्तिमतो ज्ञानं छादितं स ततं द्विषा ॥ इच्छात्से केन तत्सदुष्येण च शुष्मिणा ३९ आश्रित्य बुद्धिं मनसि ईद्वियाणि सतिष्ठति ॥ तै
 रेवाच्छादितं प्रज्ञाज्ञानं निमोहयसौ ४० तस्मान्निग्रम्य तान्यादौ स मनःसि नरो जयेत् ॥ ज्ञानविज्ञानयोः शांतिं करपापं मनोभवम् ४१ यतस्तानि पराण्या
 हृस्तेभ्यश्च परमं मनः ॥ ततोऽपि हि परा बुद्धिरात्मा बुद्धेः परो मतः ४२ बुद्धैव मात्मानात्मा न संस्तभ्यात्मानमात्मना ॥ हत्वा शृङ्गं कामरूपं परंपदमवाप्नुयात् ३३
 ॥ ॐ तस्मिन्सिद्धिं श्रीमद्गणेशगतां कर्मयोगो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ १३९ ॥ ॥ श्रीगणेश उवाच ॥ ॥ पुरासर्गादिसमये
 त्रैगुण्यं त्रितनूतहम् ॥ निर्मायै चैनमवदं विष्णवे योगमुत्तमम् १ अर्थं भणोसे ब्रवीसोऽपि मनवे निजमूने ॥ ततः परं परायति विदुरे नमहर्षयः २ कालेन बहूनां चा
 यं नष्टः स्याच्चरमेयुगे ॥ अश्रद्धेयो ह्यविश्वास्या विविगीतव्यश्चमूषिपि ३ एवं पुरा भवं योगं श्रुत्वा न सिमन्मुखात् ॥ गुह्याद्ब्रह्म तरे देवहस्यं परमं शुभम् ४ ॥ वरेण्य
 उवाच ॥ सांप्रतं चावतीर्णोऽसि गभंतस्त्वं गजानन ॥ प्रोक्तवान्कथमेतं वं विष्णवे योगमुत्तमम् ५ ॥ गजानन उवाच ॥ अनेकानि च ते जन्मान्यतीता निममापि च ॥
 संस्मरेतां नि सर्वाणि न स्मृतिस्तव वर्तते दमत् एव महाबाहो जाता विष्णवा दयः सुराः ॥ मध्ये वचल्लयं गतिं प्रलयेषु गुणेषु ७ अहमेव परो ब्रह्मा महात्मा हेमवच ॥

अहमेवजगत्सर्वैरुपावरंजंमंचयत् ८ अजोव्ययोहंभूतात्मानादिश्वरश्च ॥ आस्थायित्रिगुणंमायांभवामिबहुयोनिसु ९ अयमोपचयोधर्मापचयोहि
यदाभवेत् ॥ साधूंसंरक्षितुंदुष्टांस्तुतुसंभ्राम्यहं १० उच्छिद्याधर्मनिचयंमंसंस्थापयामिच ॥ हस्मिदुष्टांश्चैत्याश्वनानालिलाकरोमुदा ११ वर्णाश्र
मानुनीचसाधून्पालयेबहुरुपधृक् ॥ एवंयोजितिसंभूमिर्ममादिव्यायुगुगे १२ तत्तत्कर्मचवीर्यचमरूपमसातः ॥ तस्त्वाहंममाबुद्धिनपुनर्भूःसजायते १३
निरीहानिर्भरारोषामत्परमद्वयाश्रयाः ॥ विज्ञानतपसाशुद्धाजनेकेमासुपागताः १४ येनयेनहिभावेनसंस्वेतनरोत्तमाः ॥ तथातथाफलंतेभ्यःप्रयच्छा
म्यथयःस्फुटम् १५ जनारस्युरितरेराजन्ममार्गानुयायिनः ॥ तथैवव्यवहारैस्त्वेषुचान्येषुकुर्वते १६ कुर्वतिदेवताप्रातिकीक्षतःकर्मणांफलम् ॥ प्राप्तुं
तीहतेलेकेशीघ्रसिद्धिहकर्मजां १७ चत्वारोहिमयावर्णरजःसत्त्वमोहातः ॥ कर्मांशतश्चसंष्टष्टासृष्टलोकैर्मयानव १८ कर्तारमपिमातेषामकर्तारंविदुर्बु
धाः ॥ अनादिमोश्वरानित्यमलिसकर्मजैर्गुणैः १९ निरीह्योभिजानातिकर्मबन्धनानिनेवतम् ॥ कर्माणिबुधैर्वपूर्वमुमुक्षुवः २० वासनासाहितादाद्या
त्संसारकारणादृढात् ॥ अज्ञानबंधनाजं तुर्वध्वायमुच्यतेखिलात् २१ तदकर्मचकर्मपिकथयाम्यधुनातव ॥ यत्रमौनंगतामोहात्ऋषयाबुद्धिशालिनः २२
तत्त्वंमुमुक्षुणाज्ञेयकर्मकर्मविकर्मणाम् ॥ त्रिविधानिहकर्मणिमुनिर्ब्रह्मपातिःप्रिय २३ क्रियायामक्रियाज्ञानमक्रियायांक्रियामतिः ॥ यस्यस्यात्सहिस्योस्मिन्
लोकेमुक्तोखिलार्थकृत् २४ कर्मकुरावियोगेनयःकर्मण्यारभेन्नरः ॥ तत्त्वदर्शननिर्दग्धक्रियमार्हुव्याबुधम् २५ फलटुणांविहायस्यात्सदातृप्ताविसाधनः ॥ उद्यु
क्तोपक्रियांकर्तुंकिंचिन्नैवकरोतिसः २६ निरीहोनिगृहीतात्समापरित्यक्तपरिग्रहः ॥ केवलैवैतदृहकर्मचरन्नायातिपातकं २७ अहंमत्सरोभूत्वासिद्ध्यासिद्ध्याः
समश्चयः ॥ यथाप्राप्त्येहसंतुष्टःकुर्वन्कर्मनवध्यते २८ अखिलैर्विषयैर्मुक्तोज्ञानविज्ञानवानपि ॥ यज्ञार्थतस्यसकलंकृतंकर्मविलयिते २९ अहमग्नि
र्हविर्होताहुतंयत्स्वयिचापितम् ॥ ब्रह्मातृव्यचतेनाथब्रह्मण्येवयतोः ३० योगिनःकेचिदपरादृष्टयज्ञवदतिच ॥ ब्रह्माग्निरेवज्ञोवैदतिकेचनमोनिरे ३१ सं
यमाभौपरमूषद्ब्रह्मियाणुपजुहति ॥ स्वाग्निष्वन्येताद्विषयादशब्दादीनुपजुहति ३२ प्राणानामिन्द्रियाणांपरिकर्माणि कृत्स्नशः ॥ निजात्परतिरूपेणोन्नतमिति
प्रजुहति ३३ द्रव्येणतपसावापिस्वाध्यायेनापिकेचन ॥ तीव्रतेनयतिनोज्ञानेनापियजंतिमाम् ३४ प्राणेपानंतथाप्राणमपानेप्रक्षिपंतिये ॥ रुध्वागतीश्वरयो
स्तेप्राणायामपरायणाः ३५ जित्वाप्राणान्प्राणमतस्तिष्ठजुहतितेषुच ॥ एवंनानायज्ञरतायज्ञध्वंसितपातकाः ३६ नियंब्रह्मप्रयांयेतेयज्ञाशेषमुताजिनः ॥
अयज्ञकारिणोलेकोनायमन्यःकुतोभवेत् ३७ कायिकादित्रियाभूतान्प्राणान्वेदेतिष्ठितान् ॥ ज्ञात्वातानखिलान्भूपमोक्षयतेखिलबंधनात् ३८ सर्वेषां
भूपयज्ञानांज्ञानयज्ञपरोमतः ॥ अखिलेयतेकर्मज्ञानेनोक्षस्यसाधने ३९ तज्ज्ञेयुंरुषव्याघ्रभैक्षेननतितःसताम् ॥ शुश्रूषयावदिष्यंतिसंतस्तवविशारदाः ॥

१ इन्द्रियाश्चावधपररूपादीनुपजुहति इति पाठः ॥ २ ॥ ज्ञानेनेति पाठः ॥

४० चानासंगान्नजनः कुर्वन्कसाधुसमागमं ॥ करोति तेन संसारबंधनं समुपैतिसः ४१ सत्संगाद्गुणसंभूतिरपादांलय एव च ॥ स्वाहितं प्राप्य ते सर्वैरिह लोके पर
त्र च ४२ इतरस्तुलभं राजन्सत्संगोतीव दुर्लभः ॥ यज्ज्ञात्वा न पुनर्बंधमोति ज्ञेयं ततस्ततः ४३ ततः सर्वाणि भूतानि स्वात्मन्येवाभिपश्यति ॥ अतिपापरतो जं
तुस्ततस्तस्मात्प्रमुच्यते ४४ विविधान्यपिकर्माणि ज्ञानमिदं हतिक्षणात् ॥ प्रसिद्धो ग्रंथः सर्वभस्म तानयति क्षणात् ॥ न ज्ञानसमतामेति पवित्रमिदं तद्वृष
४५ आत्मन्येवावच्छेदितो गत्कालेन योगिनः ॥ भक्तिमानिन्द्रियजयीतरसरो ज्ञानमाप्नुयात् ४६ लब्ध्वा तत्परमं मोक्षं स्वल्पकालेन यायसौ ॥ भक्तिही
नोऽश्रद्धावान् सर्वत्र संशयीतुयः ४७ तस्य शनोऽपि विज्ञानमिह लोकोत्थवापरः ॥ आत्मज्ञानं रतं ज्ञाननाशि तांखिल संशयं ४८ योगस्तांखिलकर्मणं बध्नंति भू
पतानिनः ॥ ज्ञानखड्गप्रहारेण संभूता मज्जतांबलात् ४९ छित्त्वा तं संशयं तस्माद्योगयुक्तो भवेन्नरः ५० ॥ अतस्सदिति श्रीमद्भगवद्गीताऽज्ञानप्रतिपा
दनो नाम तृतीयोऽध्यायः ३ ॥ १४० ॥ ॥ वरेण्य उवाच ॥ ॥ संन्यस्तश्चैव योगश्च कर्मणं वणयते स्वया ॥ उभयोर्निश्चितं
त्वेकं श्रेयो यदहं प्रभो १ ॥ ॥ गजानन उवाच ॥ ॥ क्रियायोगो विद्योगश्चाप्युभौ मोक्षस्य साधने ॥ तयोर्मध्ये क्रियायोगस्तथागातस्य विशिष्यते २
द्वंद्वदुःखसहोद्वेष्टयो न कांक्षति किंचन ॥ मुन्यते बंधनात्सद्यो नित्यसंन्यासवान्मुखं ३ वंदति भिन्नफलकौकर्मणस्तथागमग्रहो ॥ मूढाल्पज्ञानतश्चैकं सं
शुंजीति विचक्षणः ४ यदेव प्राप्य ते त्यागात्तदेव योगतः फलं ॥ संग्रहं कर्मणो योगो विदति स विदति ५ केवलं कर्मणां न्यासं संन्यासं न विदुर्बुधाः ॥ कु
र्वन्निच्छया कर्मयोगी ब्रह्मैव जायते ६ निर्मलाय तच्चित्तात्मा जितस्वो गतः परः ॥ आत्मानं सर्वभूतस्थं पश्यन् कुर्वन्नलिप्यते ७ तत्स्वविद्यो गयुक्तात्मा
करोमीति न मन्यते ॥ एकादशार्नीन्द्रियाणि कुर्वीत किर्म संख्यया ८ तत्सर्वमप्येदं ब्रह्मण्यपि कर्म करोति यः ॥ न लिप्यते पुण्यपापैर्भानोऽनुयर्थार्थगः
९ कायिकं वाचिकं बौद्धं मद्रियं मानसं तथा ॥ त्यक्त्वा शां कर्म कुर्वीत योगज्ञांश्चित्तशुद्धये १० योगहीनो नरः कर्मफले ह्यया करोत्यलं ॥ बद्धते कर्मबीजैः
सततोदुःखं समश्नुते ११ मनसा स कलंकर्मयत्कृत्वा योगी सुखं वसेत् ॥ न कुर्वन्कारपन्वापि न दंश्च भूमुपतने १२ न क्रियान च कर्तृत्वं कस्य चित्सृज्यते मया
॥ न क्रिया बीजसंपर्कः शतयतां क्रियते खिलं १३ कस्य चित्पुण्यपापानि न स्पृशामि विदुर्दृष्ट ॥ ज्ञानमूढा विमुत्वांति मोहेना वृतबुद्धयः १४ विवेकेनात्मनो
ज्ञाने येषां नाशितमात्मना ॥ तेषां विकाशमायाति ज्ञानमादित्यवत्परं १५ मन्त्रिणमद्विष्यत्यंतमच्चित्तामयित पराः ॥ अपुनर्भवमायांति विज्ञानात्रां शितेन सः
१६ ज्ञानविज्ञानसंयुक्ते द्विजगविगजादिषु ॥ समेक्षणा महात्मानः पंडिताः श्वपचे शुनि ॥ वश्यस्वर्गो जगतेषां जीवन्मुक्ताः समेक्षणाः १७ यतो दोषं ब्रह्मसमंत
स्मात्तैर्विषयकृतं ॥ प्रियाप्रिये प्राप्य हर्षं द्वेषौ ये प्राप्नुवंति न १८ ब्रह्माश्रिता असंमूढा ब्रह्मज्ञाः समबुद्धयः ॥ वरेण्य उवाच ॥ किं सुखं त्रिषु लोकेषु देव गंधर्वयोनिषु
१९ भगवन्कृपया तन्मे वद विद्याविशारद ॥ गणेश उवाच ॥ आनंदमश्नुते सक्तः स्वात्मा रागो निजात्मनि २० अविनाशि सुखं तद्विन सुखं विषयादिषु ॥ वि

षयास्थानिसौख्यानिदुःखानां तानिहेतवः २१ उत्पत्तिनाशयुक्तानि तत्रासक्तानि तत्त्वविदः ॥ कारणेन तिकाप्रस्यकोऽथस्य सहेतव्यः २२ तौ जेतुं वर्णाविरहास्तसु
 संचिरमश्नुते ॥ अंतिर्निष्ठोत्प्रकाशोत्तुल्योत्तोरतिर्लभेत् २३ असंदिग्धोऽक्षयं ब्रह्म सर्वभूतहितार्थकृत् ॥ जेतारं षड्रिपूणयेशमिनोदमिनस्तथा २४
 तेषां सर्मतो ब्रह्मस्वात्मज्ञानाविभाजना ॥ आसनेषु समासिनस्तस्य कवेमान्दिष्यान्बहिः २५ संस्तभ्यष्टकुटीमास्ते प्राणायामपरायणः ॥ प्राणायामंतु सं
 रोधं प्राणायानसमुद्भवम् २६ वदंति मुनयस्तंच त्रिधाभूतं विपश्चितः ॥ प्रमाणभेदतो विद्वद्बुधमध्यममुत्तमम् २७ दशाभिद्वयार्धैर्कैर्षैः प्राणायामोलघुः स्मृतः ॥
 चतुर्विंशत्यक्षरयोमव्यमः स उदाहृतः २८ षट्त्रिंशल्लघुवर्णोऽय उत्तमः सोऽभिधीयते ॥ सिंहशार्दूलकं वापि मत्तेऽभ्युदतां यथा २९ नयंति प्राणिनस्तद्वत् प्रा
 णायामौ सुसाधयेत् ॥ पीडयंति मृगांस्तेन लोकांश्च शयं गतादृप ३० दहत्येनस्तथायुः संस्तव्यान् वचतस्तुम् ॥ यथा यथा नरः कश्चिदसोपानावल्लिमाक्रमे
 त् ३१ तथा तथा वशीकुर्यात् प्राणायामानौ हि योगवित् ॥ पूरककुंभकचैवैकचक्रततोऽभ्यसेत् ३२ अतीतानागतज्ञानाततः स्याज्जगतीतले ॥ प्राणायामैर्द्वा
 दशभिरुत्तमैर्धारणमता ३३ योगस्तु यारणे द्वैर्यादोगीज्ञास्ते सदाभ्यसेत् ॥ एवं यः कुरुते राज्ञेऽस्त्रिकालज्ञः स जायते ३४ अनायासेन तस्य स्याद्दशश्लोकत्रयं नृप ॥
 ब्रह्मरूपं जगत्सर्वं पश्यति स्वांतरात्मनि ३५ एवं योगश्च संन्यासः समानफलदायिनौ ॥ जंतुनां हि तर्कतारं कर्मणां फलदायिनम् ३६ मां ज्ञात्वा मुक्तिमाप्नोति त्रैलो
 क्यस्येश्वरं विमुमु ३७ ॥ ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीता ० द्वायसंन्यासयोगो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ १४१ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ गजान
 न उवाच ॥ ॥ श्रौतस्मार्तानि कर्माणि फलं नैच्छन्समाचरेत् ॥ शस्तसंयोगी राजेदृजक्रियादोगमांश्रितात् १ योगप्रस्यैमहाबाहो हेतुः कर्मैव मे मतम् ॥
 सिद्धयोगस्य संसिद्धिहेतुः शमदमौ मतौ २ इन्द्रियार्थाश्च संकल्प्य कुर्वन्स्वस्य रिपुर्भवेत् ॥ एतानि नैच्छन् यः कुर्वन्सिद्धियोगी संसिद्धयति ३ सुहृत्स्वचारिणश्चैव
 उद्धारे चैव बंधने ॥ आत्मनैवात्मनो ह्यात्मानात्मा भवति कश्चन ४ मानेपमने दुःखचमुखे सुहृदिमाधुषु ॥ मित्रेऽपि त्रेप्युदासीनं हृष्ये लोष्टे च कां बने ५ समोजिता
 त्मा विज्ञानी ज्ञानीन्द्रियजयावहः ॥ अभ्यसेत्सततं योगं यदायुः कृतमोहिमः ६ तप्तश्रान्तोऽव्याकुलो वा क्षुधितोऽव्यग्रचित्तकः ॥ कालेति शोतेत्युष्णे वानिलाभ्य
 दुसमाकुले ७ साधवनावतिर्जिणोऽस्थानेमात्रौ जलांतिके ॥ कूपकूलेऽथ शाने च नद्यां भिन्नौ च मर्मरे ८ चैत्येऽथ वल्मिकेऽपि शाचादिसमावृते ॥ नाम्न्यसेद्यो
 गविद्योगयोगध्यानपरायणः ९ स्मृतिलोपश्चमूकत्वं वाधिर्यं मंदताव्रजः ॥ जडता जायते सद्यो दोषा ज्ञानादियोगिनः १० एते दोषाः पारित्याज्यायोगाभ्यस
 नशालिना ॥ अनादरे हि चैतेषां स्मृतिलोपादयोऽधुवम् ११ नातिजुनस्तदायोगीनामुंजनातिनिद्रिनः ॥ नातिजाग्रत्सिद्धिं मित्रमूपयोगं मदभ्यसनं १२
 संकल्पजांस्त्यजेत्कामान्नियताहारजागरः ॥ नियम्य स्वगणं बुद्ध्या विरमेत शैशवेनैः १३ ततस्ततः कृपेदतद्यत्र यत्रानुगच्छति ॥ धृयात्मवशं गंकुर्याच्चित्तं चंचलमा
 दृतः १४ एवं कुर्वन्सदा योगीपरां निर्वाति मृच्छति ॥ विश्वस्मिन् निजमात्मानं विश्वं च स्वात्मनि क्षते १५ योगेन योगमासुपैतितसुपैम्यहमादरात् ॥ मोचयथा

मिनमुं चामितमहमानं त्यजेत् १६ सुखेदुःखेतरद्वेषधृतिपिममस्त्वपि ॥ जात्मान्साभ्येन भूतानि सवर्गमां चोत्तिथः १७ जीवन्मुक्तः स योगीन्द्रः केवलं मायि
 संगतः ॥ ब्रह्मादीनां च देवानां संवन्धः स्याज्जगन्त्रये १८ ॥ ॥ वरेण्य उवाच ॥ द्विविधोऽपि हियोगो यमसंभाव्यो हि मे मतः ॥ यतातः करणं दुष्टं च लुट्द्रुहं विभो
 १९ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥ यो निग्रहं दुष्टं हस्य मनसः संप्रकल्पयेत् ॥ वटीयं त्रसमादृशमात्रमुक्तिः संसृतिचक्रात् २० विपर्ययैः कर्चैरेतं संसृष्टं चक्रं कंठस्थम् ॥ जनश्छे
 तुं न शक्नोति कर्मकीलैः सुसंवृतम् २१ अतिदुःखं च वैराग्यं भोगाद्वैतृण्यमेव च ॥ गुरुप्रसादः सत्संग उपायास्तज्जयेत् यमी २२ अभ्यासाद्वावशीकुर्यान्मनोयोगस्यासिद्ध
 ये ॥ वरेण्यदुर्लभो योगो विनास्य मनमोजयात् २३ ॥ ॥ वरेण्य उवाच ॥ योगश्च श्रमस्य को लोकाः का गतिः किं फलं भवेत् ॥ विभो सर्वज्ञमेच्छि
 धिसंशयं बुद्धिचक्रं हत् २४ ॥ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥ दिव्यदेहधरो योगात् भ्रष्टः स्वर्भोगमुत्तमम् ॥ मुक्त्वा योगिकुले जन्मलभेच्छुद्धिमां कुले २५
 पुनर्योगी भवत्येष संस्कारात्पूर्वकर्मजात् ॥ न हि पुण्यकृतां काश्चिन्नरकंप्रतिपद्यते २६ ज्ञाननिष्ठा तपोनिष्ठा तर्कमनिष्ठा तन्मिच्छा तन्नाशयिषि ॥ अष्टायोगी श्रेष्ठतमोऽभ
 किमान्मयितेषु यः २७ ॥ ॥ ॐ तत्सदिति ० योगाद्यातिप्रशंसनायोगो नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ १४२ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ गजानन उवाच ॥
 ईदृशी विद्विमेतत्स्वमद्भूतेन तारात्मना ॥ यज्ञात्स्वामामसंदिग्धं वेत्ति मोक्षसिर्वगम् १ तत्ते हं शृणु वक्ष्यामि लोकानां हितकाम्यया ॥ अस्ति ज्ञेयं यतो
 नान्यन्मुक्तेऽश्वासार्धनष्टम् २ ज्ञेयामदप्रकृतिः पूर्वतः स्यात्तज्ज्ञानगोचरः ॥ ततो विज्ञानसंपत्तिर्यिज्ञातेष्टुणा भवेत् ३ कनलौखमहंकारः कंचित्तथोसमी
 रणौ ॥ रवीन्दूयागकुक्षौ दशधा प्रकृतिर्मम ४ अन्यामप्रकृतिं दृष्ट्वा मुनयः संगिरंति च ॥ तथा त्रिविष्टपं व्यासं जीवत्वं गतयानया ५ आभ्यामुत्पाद्यते
 सर्वं चराचरमयं जगत् ॥ संगो द्विश्वस्य संमृतिः परित्नाणं लयोऽप्यहम् ६ तत्त्वमेतन्निबोद्धुं प्रयतते काश्चिदेवाहि ॥ वर्णाश्रमवर्तापुंसां पुराचोर्णैः न कर्मणा
 ७ साक्षात्करोति मां काश्चिद्वलवत्स्वपितेषु च ॥ मत्तोऽप्येवैक्षते किंचिन्मयि सर्वं च वीक्षते ८ क्षितौ सुगंधरूपे ते जेरोपेण चाग्निषु ॥ प्रभारूपेण पूष्ण्य
 ज्ञेयसंरूपेण चाम्बुच ९ धीरूपो बलिनां चाहं धीस्तपो बलमेव च ॥ त्रिविधेषु विकारेषु मदुत्पन्नैः पञ्चहंस्यतः १० न मां विंदति पापी या माया मोहितचेतसः ॥
 त्रिविकारमोहयति प्रकृतिं जगन्त्रयम् ११ यो मे तत्त्वं विजानाति मोहं त्यजति सोऽखिलम् ॥ अने कैर्जनमिभैश्च ज्ञात्वा सां मुच्यते ततः १२ अन्ये नानाविधा
 न्देवान् भजंते नान्न जंति ते ॥ यथा यथा मार्ति कृत्वा भजते मां नोऽखिलः १३ तथा तथा स्मृतं आवं पुरायाम्यहमेव तम् ॥ अहं सर्वं विजानामि मां न काश्चिद्बुध्य
 ते १४ अव्यक्तं व्यक्तं किमापन्नं विदुः काममोहिताः ॥ नाहं प्रकाशतां यामि ब्रह्मज्ञानां पापकर्मणां १५ यस्मत्स्वात्यजति प्राणमते मां श्रद्धया वितः ॥ स यात्य पुनरावृ
 त्तिप्रसादान्मम भूभुज १६ यं यं देवं स्मरन् भक्त्या त्यजति सर्वं कलेवरम् ॥ तत्तत्सालोक्यमायाति तत्तद्भक्त्या नराधिप १७ अत आहान शंभूः स्मरते व्योनेन करुणवा
 न् ॥ सर्वेषामप्यहं गम्यः श्रोतसां मर्णवो यथा १८ ब्रह्मविष्णुशिर्वेन्द्राद्यां लोकांश्चाप्यपुनः पतेत् ॥ यो मां सुपैत्य संदिग्धः पतन्तं तस्य न क्वचिद् १९ अनन्यशर

णोयोर्माभक्त्याभजतिमृमप ॥ योगक्षेमौ च तस्याहं सर्वदा प्रतिपादये २७ द्विविधा गतिरुद्दिष्टा शुक्ला कृष्णा दृष्टप ॥ एकया परमब्रह्म परयायाति संसृति
 म् २१ ॥ ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवत्पादोद्दिष्टयोगो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ १४३ ॥ ॥ वरेण्य उवाच ॥ ॥ काशुक्ला गतिरुद्दि
 ष्टा काचकृष्णा गजानन ॥ किंब्रह्म संसृतिः को मे वक्तुमर्हस्य नुग्रहात् १ ॥ ॥ गजानन उवाच ॥ ॥ अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लकर्माहं भयनं गतिः ॥ चांद्र
 व्यातिस्तथा धूमो रात्रिश्च दक्षिणायनम् २ कृष्णैर्ते ब्रह्म संसृत्योरावोपि कारणं गती ॥ दृश्यादृश्यमिदं सर्वं ब्रह्मैवेत्युवाच ३ क्षरं पंचात्मकं विदितं तदंतरक्षरं स्मृत
 म् ॥ उभाभ्यां यदतिक्रांतं शुद्धं विद्विजना तनम् ४ अनेकजन्मसंभूतिः संसृतिः परिर्कीर्तिता ॥ संसृतिप्राप्तुं त्येत्येतु मां गणयंतिन ५ ये मां संश्रयुषा
 संते परं ब्रह्म प्रयाति ते ॥ ध्यानाद्यैरुपचारैर्मार्गं तथा पंचासृतादिभिः ६ स्नानवस्त्राद्यलंकारसंगंधद्रूपदीपकैः ॥ नैवेद्यैः फलतांबूलैर्दक्षिणाभिश्च योचयेत् ७
 भक्त्यै चेतसा चैव तस्येष्टपूरयाम्यहम् ॥ एवं प्रतिदिनं भक्त्या मद्भक्तो मां मर्षयेत् ८ अथवा मामनसि पूजां कुर्वीत स्थिरचेतसा ॥ अथवा फलपत्राद्यैः पुष्पमू
 लजलादिभिः ९ पूजयेन्मां प्रयत्नेन तत्तद्विष्टफलं लभेत् ॥ त्रिविधास्त्वापि पूजास्तु अयं सीमानसीमता १० साप्युत्तमामता पूजाऽनिच्छयाया कृता मम ॥ ब्रह्म
 चारी गृहस्थो वा वा न प्रश्रयोति श्रयः ११ एकां पूजां प्रकुर्वीत प्यन्यो वा मिदं द्विमुच्छति ॥ मदन्ये देवो भक्त्या द्विषन्मां मन्य देवताम् १२ सोऽपि मामेव यजेते परं च
 विधीतोऽष्टप ॥ यो ह्यन्यदेवतां च द्विषन्नन्यां समर्चयेत् १३ याति कल्पसहस्रं स निरयाद दुःखं आक्रमदा ॥ भूतशुद्धिं विधाया दौ प्राणान् स्थानं तथा १४
 आकृष्य चेतसोऽर्चित्तो न्याससु पक्रमेत् ॥ कृत्वा तं मातृका न्यासं बहिः श्वाथं षडङ्गकम् १५ न्यासं च मूलं मंत्रं यततोऽध्यात्वा जपेन्मनुम् ॥ स्थिरचित्तो ज
 पेन्मंत्रं तथा गुरुमुखं गतम् १६ जपं निवेद्य देवाय स्तुत्वा स्तोत्रैरनेकधा ॥ एवं मां य उपसीत स लभेन्नमोक्षमव्ययम् १७ य उपपासनया हो नोधि हिङ्गरो व्यर्थ
 जन्म भ्रातृ ॥ यज्ञोहमौषधं मंत्रो ग्निराज्यं च हविर्हृतं १८ ध्यानं ध्येयं स्तुतिः स्तोत्रं नार्तिर्भक्तिरुपासना ॥ त्रयी ज्ञेयं पवित्रं च पिता च प्रपिता महः १९ ॐ कारुणा
 वनः साक्षी प्रभुर्मित्रं गतिलयः ॥ उत्पत्तिः पोषको बीजशरणवास एव च २० असंख्यः स द्रष्टुमात्मा ब्रह्माहमेव च ॥ दानं होमस्तपो भक्तिर्जपः स्वाध्याय एव च
 २१ यद्यत्करोति तत्सर्वं मे मायि निवेदयेत् ॥ योषितो यदुराचाराणां पक्षिणोऽपि कास्तथा ॥ मदाश्रया विमुच्यते किं मद्भक्त्या द्विजादयः २२ न विनश्यति म
 द्भक्तो ज्ञात्वा मामिदं भूतयः ॥ प्रभवो मे विभूतीश्च न देवाः क्रुष्यो विदुः २३ नाना विभूतिभिर्हं व्याप्या विश्वं प्रतिष्ठितः ॥ यद्यच्छ्रेष्ठतमं लोके सा विभूतिर्निबोध मे
 २४ ॐ तत्सदिति श्री ० उपासनायोगो नाम सप्तमोऽध्यायः ७ ॥ १४४ ॥ वरेण्य उवाच ॥ भगवन्नाम देम ह्यंतव नाना विभूतयः ॥ उक्तवांस्तां जहं देव न सर्वोऽसौ
 पिबो विताः १ त्वमेव तत्त्वतः सर्वोऽस्मि तां द्विरदानं ॥ निजं रूपा मिदानं मे व्यापकं चारुदर्शय २ ॥ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥ ॥ एकस्मिन्मयि पश्यत्वं
 विश्वमेतद्वराचरम् ॥ नानाश्रयाणि दिव्यानि पुरा हृदया नि केन विव ३ ज्ञानचक्षुरहं ते दद्ये लज्जाभिस्त्वप्रभावतः ॥ धर्मचक्षुः कथं पश्येन्मां विभुं ह्यजमव्य

पन्नायपृच्छते १३ अतस्सदिति श्रीगणेशगीता ० क्षेत्रज्ञातृज्ञेयविवेकयोगो नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ १४६ ॥ ॥ ७ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥ देव्या
सुरीराक्षसीचप्रकृतिस्त्रिविधादृणां ॥ तामां फलानिचिह्नानि संक्षेपात्तेषु नाद्वे १ आद्या संसाधयेन्मुक्तिं द्वे परे बंधनं नृप ॥ चिह्नं ब्रवीमि चाद्यायास्तमेनिगदतः
शृणु २ अपैशून्यदयाक्रोधश्चापल्यं धृतिराजवम् ॥ तेजोभयमहिंसा च क्षमा शौचममनित ३ इत्यादिचिह्नमाद्यायाऽसुर्याः शृणु संप्रतम् ॥ अतिबादो
भिमानश्च दुर्ज्ञानं सकोपता ४ आसुर्या एवमाद्यानि चिह्नानि प्रकृते नृप ॥ निष्ठुरत्वं मदो मोहो हारोगर्व एव च ५ द्वेषो हिंसा दयाक्रोधो ह्यद्वयं दुर्विनीतता ॥
आभिचारिक कर्तृत्वं क्रूरकर्म रतिस्तथा ६ अविश्वासः सतां वाक्येषु चित्तं कर्महीनता ॥ निंदकत्वं च वेदानां भक्तानामसुरद्वेषम् ७ मुनिश्रोत्रिया विप्राणां तथा
स्थितिपुराणयोः ॥ पाखंडवाक्ये विश्वासः संगतिर्मेलिनात्मनां ८ सदैव कर्मकृतं त्वं स्पृहा च परवस्तुषु ॥ अनेककामना वत्सवं ददातृ भाषणम् ९ परोत्कर्षस
हिष्णुत्वं परकृत्यपराहतिः ॥ इत्याद्या बहवश्चान्ये राक्षस्याः प्रकृते गुणाः १० ग्रथिव्या स्वर्गलोके च परिहृत्य वसंतिते ॥ मद्भक्तिराहितालोकाराक्षसी प्रकृतिश्रिताः
११ तामसीये श्रिताराजनयातिगौरवं ध्रुवम् ॥ अनिर्वाच्यं च ते दुःखं मुजते तत्र संस्थिताः १२ देवान्निःसृत्य नरकाजार्थं ते मुवि कुजकाः ॥ जाल्यं धाः पंगवो दीना
हीनजातिषु तेन १३ पुनः पापसमाचारा मय्यभक्ताः यतंति ते ॥ उत्पतंति हि मद्भक्त्यां कांचिदो निमाश्रिताः १४ लभंते स्वर्गं तियज्ञैर्यैर्धर्मैश्च ममिप ॥ सु
लभास्ताः सकामानामपि भक्तिमुदुर्लभा १५ विमूढा मोहजालेन बद्धाः स्वेन च कर्मणा ॥ अहं हंता अहं कर्ता अहं भोक्तिर्वादिनः १६ अहमेवेश्वरः शास्ता अहं
वेत्ता अहं सुखी ॥ एतादृशी मतिर्नृणामधः पातयतीह तान् १७ तस्मादेतत्समुत्सृज्य देवीं प्रकृतिमाश्रय ॥ भक्तिं कुरु मदीयां त्वमनिशं दृढचेतसा १८ सापिभ
क्तिस्त्रिधाराजसत्त्विकी राजसीतरा ॥ ये देवान् भजते भक्त्या सात्त्विकी सामताशुभा १९ राजसी सा तु विज्ञेया भक्तिर्जन्यमृतिप्रदा ॥ यद्यक्षाश्चैव रक्षांसि यजंते
सर्वभावतः २० वेदेनाविहितं क्रूरसाहंकारं सदैव अकम् ॥ भजंते प्रेतमूता दीन्कर्म कुर्वंतिका मुकम् २१ शोषयंतो निर्जदेह मंथं मादृढा ग्रहाः ॥ तामस्येतादृशी भ
क्तिर्नृणां सा निरयप्रदा २२ कामलोभस्तथा क्रोधोदंभश्च स्वार्थ इत्यर्पा ॥ महाद्वाराणि विधीनान्तस्मादेतांस्तु वर्जयेत् २३ अतस्सदिति श्रीमद्गणेशगीता ०
योगोपदेशो नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ १४७ ॥ श्रीगजानन उवाच ॥ तपोपि त्रिविधं राजन्कायिकादिप्रभेदतः ॥ ऋजुतार्जवशौचाश्च ब्रह्मचर्यमहिंसन
म् १ गुरुविज्ञाद्विजातीनां पूजनं च सुराद्विषम् ॥ स्वधर्मपालनं नित्यं कायिकं तप इदं २ मर्मास्पृक्का प्रियं वाक्यमनुद्देशं हितं ऋतम् ॥ अर्धीतिर्वदशास्त्राणां वा
चिकं तप इदं ३ अंतःप्रसादः शांतत्वं भौनिर्मिद्वियनिग्रहः ॥ निर्मला शयतानं नित्यं मानसं तप इदं ४ अकामतः श्रद्धया च यतपः सात्त्विकं च तत् ॥ रुद्धैः स
त्कारपूजार्थं सदैव भगजसंतपः ५ तदा स्थिरं जन्म मृती प्रयच्छति न संशयः ॥ परात्सपीडकं यच्च तपस्तामसमुच्यते ६ विविधा क्यप्रमाणार्थं सत्पात्रे देशकालतः ॥
श्रद्धया दीयमानं यदा नंतत्सात्त्विकं मतम् ७ उपकारं फलं वापि कांक्षद्भिर्दीयते नरैः ॥ क्लेशतो दीयमानं वा भक्त्याराजसमुच्यते ८ अकालदेशतोपात्रे ब्रह्मयादीय

तेतुयत् ॥ असत्काराद्वयदत्तदानंतामसंस्मृतम् ९ ज्ञानंचत्रिविधं राजन्शृणुष्वस्थिरचेतसा ॥ त्रिधाकर्मचक्रतारं ब्रवीमि ते प्रसंगतः १० नानाविधेषु भूतेषु मामेकं वीक्षते तु यः ॥ नाशवत्सु च निरयमांतं ज्ञानं सात्त्विकं पृथग् ११ तेषु वेत्ति पृथग्भूतं विविधं भावमाश्रितः ॥ सामं व्ययं ब्रह्म ज्ञानं राजसं परिकीर्तितम् १२ हेतुहीनमसत्यं ब्रह्मेहांसं विषयं च यत् ॥ असदल्पाथविषयतामं ज्ञानमुच्यते १३ भेदतस्त्रिविधं कर्म विद्वराजन्मयेरितम् ॥ कामनादेषदुर्भयैर्द्रहितनित्यकर्मण्यत् १४ कृतां विना फलेच्छायात्कर्मसात्त्विकमुच्यते ॥ यद्ब्रह्मेकशतकर्मकृतं यच्च फलेच्छया १५ क्रियमाणं नृभिर्दं भात्कर्म राजसमुच्यते ॥ अनपेक्ष्यस्वशक्तिर्यदर्थक्षयकरं च यत् १६ ॥ अज्ञानाक्रियमाणं यत्कर्म तामसमीरितम् ॥ कर्तारं त्रिभिर्विद्वद्व्ययमानं यदादृष्ट १७ यथोत्साहीनमोऽसिद्धोऽसिद्धौ चाविक्रियस्तु यः ॥ अहंकारविमुक्तो यः सकर्ता सात्त्विको नृप १८ कुर्वहर्षचशोकं चाहंसाफलस्पृहां च यः ॥ अशुचिर्लुब्धको यश्चा राजसोऽसौ निगद्यते १९ प्रमादाज्ञानसहितः परोच्छेदपरः शतः ॥ अलसस्तर्कवान् यस्तु कर्ता सातामसो मतः २० सुखंच त्रिविधं राजन्द्रुःखंच क्रमतः शृणु ॥ सात्त्विकं राजसं वैवतामसं च योच्यते २१ विषयब्रह्म तेनैवैदुःखस्यार्तकरं च यत् ॥ इच्छयमानं तंथादृश्याय दत्ते मृतवद्भवत् २२ प्रमादात्स्वयं बुद्धैर्यत्सात्त्विकं सुखमीरितम् ॥ विषयाणां तु यो भोगो भासेते मृतवत्पुरा २३ हालाहलमिव नित्यद्राजसं सुखमीरितम् ॥ तं द्विप्रमादं भूतमालस्यप्रयवं च यत् २४ सर्वदामोहकं स्वस्य सुखं तामसमीदृशम् ॥ नतदस्ति यदेतैर्न युक्तं स्यान्निविर्धगुणैः २५ राजन्ब्रह्मापि त्रिविधं तत्सति भेदतः ॥ त्रिलोकेषु त्रिविधा भूतमखिलं भूपवर्तते २६ ब्रह्मक्षत्रियविद्वत्शूद्राः स्वभावाद्ब्रह्मकर्मिणः ॥ तां नितीषां तु कर्मणि संक्षेपात्तेषु नावदे २७ अंतर्बाह्ये हि द्रियाणां च वश्यत्वमाजं वक्षमा ॥ नानातपांसि शौचं च द्विविधं ज्ञानमात्मनः २८ वेदशास्त्रपुराणानां स्मृतीनां ज्ञानमेव च ॥ अनुष्ठानं तदर्थानां कर्म ब्राह्मसु दाहृतम् २९ दाढ्यं शौचं च दाक्षयं च युद्धे पृष्ठाप्रदर्शनम् ॥ शरण्यपालनं दानं धृतिस्तेजः स्वभावजम् ३० प्रभुतामनजौ व्रत्यसु नीतिलोकपालनं ॥ पंचकर्मार्थिकारिवक्षन्नकर्मसमीरितं ३१ नानावस्तुकरो मूर्तेः कर्षणं रक्षणं गवां ॥ त्रिधा कर्मार्थिकारित्ववैश्वकर्मसमीरितं ३२ दानं हि ज्ञानां श्रृणुषां सर्वदा शिवसेवनं ॥ एतादृशनं रव्याप्रक्रमं शौद्रमुदीरितं ३३ स्वस्वकर्म रता एते मध्यम्याखिलाकारिणः ॥ मत्प्रसादात्स्थिरं स्थानं यांति ते परमं पृथग् ३४ इति तत्कथितो राजन् प्रमादाद्यो गतमः ॥ सांगोपांगः स विस्तारो नादिसिद्धो मया प्रिय ३५ युंक्ष्वयोगं मया ख्यातं नाख्यातं कस्याचिन्नृप ॥ गोपयै नंततः सिद्धिपरां गम्यस्य नुत्तमां ३६ ॥ कउवाच ॥ ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा प्रसन्नस्य महत्तमः ॥ गणेशस्य वरेण्यः स चकार च यथोदितं ३७ त्यक्त्वा तारांश्च कुटुंबं च कर्तां प्रययौ रायात् ॥ उपदिष्टं या योगमास्थाय मुक्तिमाप्नवान् ॥ इमं योगोत्तमं योगं शृणोति श्रद्धया तु यः ३८ सोऽपि कैवल्यमाप्नोति यथा योगीति वैवसः ॥ यद्मं श्रावयेद्योगं कृत्वाऽस्यार्थं सुबुद्धिमान् ३९ यथा योगीतथा सोऽपि परं निर्वाणमृच्छति ॥ योगीतां सम्यग्भ्यस्य ज्ञात्वा चार्थं शृणोति सुखात् ४० कृत्वा प्रजां गणेशस्य प्रत्यहं पठते तु यः ॥ एककालं द्विकालं वा त्रिकालं वा पियः पठेत् ४१ ब्रह्माभूतस्य तस्यापि दर्शनामुच्यते ततः ॥ नयैर्नैव तैर्दानैर्नाभिर्दोषैर्न

हाधनैः ४२ नवैः सम्यग्भ्यस्तैः सम्यक्ज्ञातैः सहंगैः ॥ पुराणश्रवणैर्नवनशालैः साधुचिंतितैः ४३ प्राप्यते ब्रह्मपरममनया प्राप्यते नरैः ॥ ब्रह्मब्रह्म
 द्युपः स्तेयिगुरुतल्पगमोपियः ४४ चतुर्णोयस्तु संसर्गमहापातककरिणां ॥ स्त्रीहिंसा गोवधादीनां कतारोये च पापिनः ४५ ते सर्वे प्राप्तिमुच्यंते गीता मे
 तां पठंति चित् ॥ यः पठेत्प्रयत्नो नित्यं स गणेशो न संशयः ४६ चतुर्थीयः पठेद्ब्रह्मसोपि मोक्षाय कल्पते ॥ तत्तत्क्षेत्रं समासाद्य स्वाभ्यर्च्य गजाननं ४७
 सकृद्गीतां पठेद्ब्रह्मसूत्रं कल्पते ॥ अद्रिमासे सिते पक्षे चतुर्थ्यां भक्तिमात्रः ४८ कृत्वा महीमर्धमूर्तिगणेशस्य चतुर्भुजां ॥ सवाहनां मायुधांच सम
 भ्यर्च्य यथाविधि ४९ यः पठेत्समस्तवस्तु गीतां मे तां प्रयत्नतः ॥ ददाति तस्य संतुष्टो गणेशो भोगमुत्तमं ५० पुत्रान्पौत्रान् वधनान्यं यं शुल्बादिसंपदः ॥
 विद्यार्थिने भवेद्ब्रिहदासुखार्थी सुखमाप्नुयात् ५१ कामानन्यां लभेत्कामी मुक्तिं मे तां प्रयाति ५२ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे द्वादशोऽध्यायः ११ ॥ १४८
 तायां लब्धत्सदिति श्रीमद्रणेशगीतासूपनिषदर्थसु श्रीमद्योगामृतार्थशास्त्रे श्रीगणेशवेरयसंवादे त्रिविधवस्तुनिरूपणं नामैकादशोऽध्यायः ११ ॥ १४८
 कउवाच ॥ ॥ एवं पूजां संप्रयुज्य तत्रैव न्यवसद्भिः ॥ भक्तानां पूरयन् कामान्सदने राजपूजिते १ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ विनायकस्य माहात्म्ये क
 थाभिन्ना निरूपिताः ॥ अवतीर्य वेरण्यस्य गृहे विद्वांसुरोहतः २ गजासुरमुखप्राप्तिर्वर्णिता चतुरानन ॥ अत्रैव पावर्तितगर्भादा विभो विनिरूपितः ३ गजान
 नतया देवसंशयो तोममाभवत् ॥ त्वदन्यः संशयच्छतानां स्येव भुवनत्रये ४ ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ नकार्यः संशयो व्यासनाशक्तिर्युते विभौ ॥ निजे
 च्छावशतो नैक रूपकः कल्पयेदतः ५ शंभुवक्त्राद्विक्रोधाच्च प्रादुर्भूतो गजाननः ॥ गौर्याश्रिते जसो जात उदराच्च चिन्मुने ६ क्वचिदौरीमलाच्चापि द्विमुखो द्वि
 करः क्वचिद्व ॥ क्वचिर्यंच मुखः कापि षण्मुखो दशबाहुकः ७ क्वचिद्वादशहस्तश्च सहस्रभुजमंडितः ॥ आगमेषु समस्तेषु नानाध्यानानि संति हि ८ नचा
 त्र संशयः कार्यो विस्मयो वा मुने प्रभौ ॥ शिवाद्वह्माच विष्णुश्चैव ज्ञातौ निरूपितौ ९ स्कंदे विधातुर्नेत्राच्च शिवोऽपि निर्रूपिता ॥ विष्णुः शिवश्च
 ति च शिवोऽपि विष्णुमेव च १० पंचाक्षरं स मंत्रं चतारं क्वदति प्रभुः ॥ शतक्रोडि मंत्रं गमचरितं च त्रिधा कृतं ११ मर्त्यलोके तारकं सस्थापयामास शंकरः ॥
 क्वचिच्छिवास्तद्विस्तु ब्रह्मणश्च क्वचिद्धरेः १२ भगवत्याः क्वचित्प्रोक्तं क्वचित्सूर्योद्भूतं ॥ क्वचिद्ब्राह्मणः प्रोक्ता सर्वतच्छास्त्रं सतं १३ संशयं कुरुते
 यस्तु समातिनरं कंधुवं ॥ ॥ कउवाच ॥ ॥ एवमेतद्युगकथा प्रोक्ता सर्वमुने तव १४ इदानीमभियस्यामि कथां कलिगुप्तां ॥ कलिप्रतिमुने लो
 कांश्च चाचारस्तथा नृताः १५ ब्राह्मणवेदरहिताः स्नानसंभ्या विवर्जिताः ॥ यजनं याजनं दानं न करिष्यंति कर्हि चित् १६ प्रतिग्रहं च दुष्टानां करिष्यंति सुदुर्लभ
 म् ॥ परापवादो न्निंदोऽपि स्त्रीधर्षणं तथा १७ करिष्यंति जनाः सर्वे विधिलोपं च सर्वशः ॥ विश्वासघातं सर्वत्र कुर्वंति च जनाधुवं १८ विधिलोपे च श
 पंश्च करिष्यंति धरातले ॥ न करिष्यंति मेघाश्च वृष्टिं कापि मुनीं श्वर १९ ॥ महानदीतीरे देशे करिष्यंति कृषिजनाः ॥ गौबलीसोऽप्यबलिनो हरिष्यंति धनं

बलात् २० हरिष्यतस्ततोद्वाचत्रयस्ताभ्यांबलात्पुनः ॥ श्रुद्रावेदं पाठिष्यति ब्राह्मणः श्रुद्रकर्मिणः २१ क्षत्रिया वैश्यकर्मणो वैश्याश्च श्रुद्रकर्मिणः ॥ प्र
तिग्रहं करिष्यति चांडालस्य द्विजातयः २२ दुरिद्राश्च भविष्यंति हाहाभूता विचेतसः ॥ वदिष्यंति च न मया गृहीतं धनमपि ॥ २३ ॥ गृहीत्वा पिचकृत्या
यया चित्तो रोधनं परात् ॥ उत्कोचं च गृहीत्वैव दृष्टासां श्यं ब्रुवन्ति च २४ मतां निदां करिष्यति मैत्रेयासां द्विरेव च ॥ दृष्टामां सम्यग्भक्ष्यं च करिष्यति द्विजातयः ॥
॥ २५ ॥ उच्छेदः सज्जनानां स्यादतिरोषां च वैभवम् ॥ हित्वा देवान् भविष्यति जनाः सर्वे तथैन्द्रिकान् २६ ॥ भूतप्रेतपिशाचानां भजेन सक्तमानसाः ॥
वेषान्नानाविधानकृत्वा यक्षयिष्यति वाढवाः २७ केचिन्नक्षत्रिया भिक्षां करिष्यन्त्यकुलोचिताः ॥ व्रतानि नियमांश्चापि नाचरिष्यन्ति कर्हि हि चित् २८ वर्णसंस्कारा
रीणिकर्तृकर्मणि भूजनः ॥ पतिव्रता भ्रष्टव्रता भविष्यन्ति कुलोद्युगे २९ म्लेच्छप्रायाः सर्वलोकाः परद्रव्यापहारिणः ॥ निर्दयाः कुपथासक्ताः सर्वदा सत्यवर्जिताः
३० धरित्रीस्य हीना च स हीना महारुहाः ॥ पंचमेवाथ पृष्ठवाक्पेकन्या प्रसूयते ३१ षोडशाब्दपरंचागुर्भविष्यति तदयुगे ॥ तीर्थानि गुरूपणि निवृत्ता यतना
नि च ३२ एवं पापे प्रवृद्धे दुर्धर्मो विश्वार्थमात्रकः ॥ भविष्यति तदा देवा उपायसपरायणाः ३३ स्वधास्वाहा वपट्कारैर्विजिता भयविह्वलाः ॥ यास्यंति शरणं देवग
न न मनमयं ३४ स्तुतिना विधातस्य करिष्यन्ति तं बहु ॥ प्रार्थयिष्यंति देवं सर्वविघ्नविनाशनं ३५ एवं सर्वविचार्यासौ जाविर्भावं करिष्यति ॥ गजाननः शू
र्षकर्णधूम्रवर्णोऽपि नामतः ३६ नीलमश्वं समाख्यास हस्तारुणञ्चलम् ॥ कल्पयिष्यति सेनां सनानारूपानि जेच्छया ३७ शस्त्राणि च महास्त्राणि कल्पयिष्यत्यय
त्नतः ॥ वधिष्यति महाम्लेच्छान् सेनया स्वेन तेजसा ३८ म्लेच्छभूतांस्तथालोकान्यधिष्यति तदा खिलान् ॥ लीनान् कंदरुदेशेषु ब्राह्मणान्वन्य भक्षिणः ३९ समाना
य्यप्रपूज्यैतान् भूमिदास्यति देवराट् ॥ सत्कर्मकारिणः सर्वान् विधास्यति च सज्जनान् ४० तदा धर्ममयं विश्वं भविष्यति कुतेयुगे ॥ एवं कृत्वा धूम्रवर्णस्ततोद्वा
मेष्यति ४१ एवं चतुर्युगव्यासविघ्नेशस्य महात्मनः ॥ कथितानि च नामानि रूपाणि च तवानघ ४२ कर्मण्यदुतरूपाणि तस्य चोक्तानि सर्वशः ॥ येषां श्रवणमा
त्रेण मुच्यंते सर्वजंतवः ४३ अन्यान्यस्यापि रूपाणि न वक्तुं शक्तिरस्ति मे ॥ यत्र वेदाश्च चत्वारो विदुः षोडशस्तत्र कथा ४४ मम वामद्वीधस्यापि महिम्नस्तस्य वर्णेन
अनुष्ठानाय गच्छत्वं व्यवसायं करोम्यहम् ४५ ॥ शृगुरुवाच ॥ एवं श्रुत्वा सोमकांतव्यासो ब्रह्मसुखात्कथाम् ॥ अतिप्रतिमनाः प्राह सर्वपापप्रणाशिनीम् ४६
मुनिरुवाच ॥ नृत्तिमधिगच्छामि श्रुत्वा ख्यानं महद्भुतम् ॥ धन्योऽस्म्यनुग्रहीतोऽस्मिन् स्वया सर्वसंशयाः ४७ दुरीकृताः कथासंग्रहणेशचरिताश्चात् ॥
अमृतस्यैव मे दूषिः श्रुत्वा श्रुत्वानजायते ४८ अस्य श्रवणमात्रेण जन्मजन्ममांतराजितम् ॥ दृजिनं नाशमायाति सर्वे कामा भवन्ति च ४९ पूर्वपुण्यबलादस्य श्रव
णं जायते दृष्टनाम् ॥ न श्राव्यं दुर्जेनायेदं पुराणं सर्वसिद्धिदम् ५० एवमुक्त्वा न मस्तस्य परिक्रम्य स्वयं भुवम् ॥ गृहीत्वा ज्ञायैव व्यासस्तपसे वनमुत्तमम् ५१ यत्र
कंदकलान्यासस्तुतमानि जलानि च ॥ नवायुः प्रबले यत्र नातपो नाग्निरेव च ५२ तेनापविष्टैकनिष्ठो जपक्वेकाक्षं मनुम् ॥ व्यती युद्धं दशाब्दादिनिमुनेस्तस्य तप

स्मृतः ॥ ततः प्रादुरभूतस्य पुरतस्तु गजाननः ५३ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे मुनिविरचिते नानाकौनपंचाशुत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १४९ ॥ सो
 मकांत उवाच ॥ ॥ कथं प्रादुरभूदेवः पुरतस्तस्य महत्तमनः ॥ अष्टगोतसर्वमारव्याहं श्रुत्वा पापक्षयो यतः १ ॥ ॥ अगुरुवाच ॥ ॥ यथा तत्पुरतः प्रादु
 रसीद्वेवोगजाननः ॥ तत्सर्वैकथयिष्ये हं सादं शृणु भूमिप २ रक्तमाल्यांबरधर रक्तगंधानुलेपनः ॥ गजाननो ज्ञानयनः सिंदूरारुणमस्तकः ३ अनेकसूर्यसंका
 शो दिव्यकुंडलमंडितः ॥ अंगे दमुकुटं विश्रक्तं कणेशे भवेव ४ मुनिरित्थं निरिक्ष्य न निमील्य न येन पुनः ॥ चक्रं पेभ्य सं त्रस्तः स्मृत्वा मंत्रं मुमुक्षु च ५
 ततो ब्रवीन्नागमुखो भौस्त्वं मुनिस्तम ॥ यंध्यायसि दिवारात्रौ सोहं त्वां समुपागतः ६ ब्रह्मादीनामगम्यो यो वंदतुं मुनेतव ॥ ॥ अगुरुवाच ॥ ॥
 भुत्वेरथं मधुरावाणी जहर्ष मुनिपुंगवः ७ मूर्ध्ना न्यस्य तत्पादं धन्यो हं पितरौ तपः ॥ धन्यो हं धरणीवृक्षाः पुनः पुनः रवीवदत् ८ यतो दृष्ट सर्वरूपो गुणातीतो
 खिलाश्रयः ॥ चिदानंदधनो नंतोऽखिलाकारणकारणम् ९ एवं तु त्वा प्रार्थयन् सर्वदंतं गजाननम् ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ निरस्य भ्रांतिं सर्वमिच्छाम
 त्तिहं तां त्वयि १० अष्टादशपुराणानां यथास्यां करणे क्षमः ॥ तवापि स्तवने शक्तिः स्याद्यथा तत्कुरुष्व भोः ११ हृदये वसदेवेश प्रसन्नश्चैनममानव ॥ ॥ गजा
 नन उवाच ॥ ॥ त्वया यत्प्रार्थितं त्वत्सर्वमद्य भविष्यति १२ सर्वमान्यो व्यासनामा सर्वपावनपावनः ॥ अपरोक्षज्ञानवांश्च भविष्यसि गुरोर्गुरुः १३ ना
 रायणपरः ख्यात्या गुणैः कीर्त्या श्रियापि च ॥ अष्टादशपुराणानां कर्ता त्वंहि भविष्यसि १४ तथैवोपपुराणानां तावतां च मुनीश्वर ॥ त्वया पूर्वदेव भवशान्तरुतं
 मम पूजनम् १५ स्मरणं वा ततः स्तंभोजातो वाण्यामहादृतः ॥ धातुमुखाच्छ्रुतो यस्मान्महिमा तेन मेनव १६ विलीनं सर्वमधुना प्रविशामि तवोदरम् ॥
 अगुरुवाच ॥ ॥ एवमुक्त्वा प्राविश तत्तन्मुनेरुदरं विभुः १७ प्रकाशमतुलं लेभे सूर्यकोटिसंमुनिः ॥ दीपयामास कङ्कभस्ततो मूर्तिं विधाय सः १८
 गजाननस्य महतीं प्रासादं स्थापय च सः ॥ पूजयामास विविधैरुपचारैः पृथक् पृथक् १९ सिद्धिं क्षत्रमिदं सर्वलोकां नापावनं दृशोः ॥ अनुष्ठानवतां मंत्राना
 सिद्धिप्रदं शुभम् २० एवमुक्त्वा प्यनुज्ञाप्य व्यासो नारायणस्तदा ॥ पुराणतद्गणेशस्य च्छ्रुतं ब्रह्मणो मुखे २१ प्राह वै शंपायनाय ततस्तद्ब्रुवि प्रपथे ॥
 तदेतदखिलं तेद्यमयापि कथितं नृप २२ न निनसदं शंकिं चित्पात्रं त्रिषु विद्यते ॥ लोकेषु परमानंदं दाकं कष्टपसत्तम २३ सोमकांतं न चारुण्ये ममिदं दुष्टज
 ने त्वया ॥ विनीतिषु च भक्तेषु त्वया ख्येयं प्रयत्नतः २४ मया निरंतरमिदं जप्यते स्म यथेति पथि ॥ तवापि करुणायोगात्कथितं राजसत्तम २५ गजाननध्यान
 परो नित्यं जपरो भव २६ ॥ इति श्रीगणेशपुराणे उत्तरखंडे व्यासानुग्रहसिद्धिं क्षत्रवर्णनं नाम पंचाशदुत्तरशततमोऽध्यायः ॥ १५० ॥ ॥ सूत उवाच ॥
 एवं श्रुत्वा कथानित्यं सोमकांतो मुनीश्वरात् ॥ शुष्कां प्रमूले तत्पुण्यं न्यक्षिप जलतो नृपः १ गते सं वत्सरचूतं पल्लवैः कुसुमैः फलैः ॥ शुशुभे तीव्रचरः पु
 राणश्रुतिपुण्यतः २ सोमकांतो दिव्यकांतिस्त्यक्त्वा कुष्ठमवारुजम् ॥ अक्षतश्चाभवत्पूतिगंधं त्यक्त्वा सुगंधवान् ३ निःखेदः सुरभेर्गंधादशदिक्षु प्रसारिणः ॥

बलात् २० हरिष्यतस्ततोद्वाचत्रयस्ताभ्यांबलात्पुनः ॥ श्रुद्रावेदं पाठिष्यति ब्राह्मणः श्रुद्रकर्मिणः २१ क्षत्रिया वैश्यकर्मणो वैश्याश्च श्रुद्रकर्मिणः ॥ प्र
तिग्रहं करिष्यति चांडालस्य द्विजातयः २२ दुरिद्राश्च भविष्यंति हाहाभूता विचेतसः ॥ वदिष्यंति च न मया गृहीतं धनमपि ॥ २३ ॥ गृहीत्वा पिचकृत्या
यया चित्तो रोधनं परात् ॥ उत्कोचं च गृहीत्वैव दृष्टासां श्यं ब्रुवन्ति च २४ मतां निदां करिष्यति मैत्रेयासां द्विरेव च ॥ दृष्टामां समस्य भक्ष्यं च करिष्यति द्विजातयः ॥
॥ २५ ॥ उच्छेदः सज्जनानां स्यादतिरोषां च वैभवम् ॥ हित्वा देवान् भविष्यति जनाः सर्वे तथैद्रिकान् २६ ॥ भूतप्रेतपिशाचानां भजेन सक्तमानसाः ॥
वेषान्ना विधानकृत्वा यक्षयिष्यति वाढवाः २७ केचिन्नक्षत्रिया भिक्षां करिष्यन्त्यकुलोचिता ॥ व्रतानि नियमांश्चापि नाचरिष्यन्ति कर्हि हि चित् २८ वर्णसंस्कारा
रीणिकर्तृकर्मणि भूजनः ॥ पतिव्रता भ्रष्टव्रता भविष्यन्ति कुलोद्युगे २९ म्लेच्छप्रायाः सर्वलोकाः परद्रव्यापहारिणः ॥ निर्दयाः कुपथासक्ताः सर्वदा सत्यवर्जिताः
३० धरित्रीस्य हीना च स हीना महारुहाः ॥ पंचमेवाथ पृष्ठवाक्पेकन्या प्रसूयते ३१ षोडशाब्दपरंचागुर्भविष्यति तदुद्युगे ॥ तीर्थानि गृप्तरूपाणि देवतायतना
नि च ३२ एवं पापे प्रवृद्धे दुर्धर्मो विश्वार्थमात्रकः ॥ भविष्यति तदा देवा उपायसपरायणाः ३३ स्वधास्वाहा वषट्कारैर्विजिता भयविह्वलाः ॥ यास्यंति शरणं देवग
न न मनमयं ३४ स्तुतिना विधातस्य करिष्यन्ति तं बहु ॥ प्रार्थयिष्यंति देवं सर्वविघ्नविनाशनं ३५ एवं सर्वविचार्यासौ जाविर्भावं करिष्यति ॥ गजाननः शू
र्षकर्णधूम्रवर्णोऽपि नामतः ३६ नीलमश्वं समाख्यास हस्तोरुषां च वलन् ॥ कल्पयिष्यति सेनां स नानारूपा निजेच्छया ३७ शस्त्राणि च महास्त्राणि कल्पयिष्यत्यय
त्नतः ॥ वधिष्यति महाम्लेच्छान्सेनया स्वेन तेजसा ३८ म्लेच्छभूतांस्तथालोकान्यधिष्यति तदा खिलान् ॥ लीनान्कंदरदेशेषु ब्राह्मणान्वन्य भक्षिणः ३९ समाना
य्यप्रपूज्यैतान्भूमिदास्यति देवराट् ॥ सत्कर्मकारिणः सर्वान् विधास्यति च सज्जनान् ४० तदा धर्ममयं विश्वं भविष्यति कुतेरुद्युगे ॥ एवं कृत्वा धूम्रवर्णस्ततोद्वा
मेष्यति ४१ एवं चतुर्युगव्यासविघ्नेशस्य महत्सुतनः ॥ कथितानि च नामानिरूपाणि च तवानघ ४२ कर्मण्यदुतरूपाणि तस्य चोक्तानि सर्वशः ॥ येषां श्रवणमा
त्रेण मुच्यंते सर्वजंतवः ४३ अन्यान्यस्यापिरूपाणि न वक्तुं शक्तिरस्ति मे ॥ यत्र वेदाश्च चत्वारो विदुः षोडशस्तत्र कथा ४४ मम वामद्वीधस्यापि महिम्नस्तस्य वर्णेन
अनुष्ठानाय गच्छत्वं व्यवसायं करोम्यहम् ४५ ॥ शृगुरुवाच ॥ एवं श्रुत्वा सोमकांतव्यासो ब्रह्मसुखात्कथाम् ॥ अतिप्रतिमनाः प्राह सर्वपापप्रणाशिनीम् ४६
मुनिरुवाच ॥ नृत्तिमधिगच्छामि श्रुत्वा ख्यानं महद्भुतम् ॥ धन्योऽस्म्यनुग्रहीतोऽस्मिन् स्वया सर्वसंशयाः ४७ दुरीकृताः कथासंग्रहणेशचरिताश्चात् ॥
अमृतस्यैव मे नृप्तिः शुत्वा श्रुत्वानजायते ४८ अस्य श्रवणमात्रेण जन्मजन्ममांतराजितम् ॥ दृजिनं नाशमायाति सर्वे कामा भवन्ति च ४९ पूर्वपुण्यबलादस्य श्रव
णं जायते दृष्टनाम् ॥ न श्राव्यं दुर्जेनायेदं पुराणं सर्वसिद्धिदम् ५० एवमुक्त्वा न मस्तस्य परिक्रम्य स्वयं भुवम् ॥ गृहीत्वा ज्ञायैव व्यासस्तपसे वनमुत्तमम् ५१ यत्र
कंदकलान्यासस्तुतमानि जलानि च ॥ नवायुः प्रबलेऽयत्र नातपो नाग्निरेव च ५२ तेनाप विष्टैकनिष्ठो जपक्वेकाक्षं मनुम् ॥ व्यती युद्धं दशाब्दादिमुनेस्तस्य तप

